This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Stanford University Libraries
3 6105 126 586 127

Gift of

The Thorne Foundation

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES

8/5

БЪЛГАРСКЫЙ НАРОДЕНЪ СБОРНИКЪ.

Събранъ, нареденъ и издаденъ

отъ

ВАСИЛИЯ ЧОЛАКОВА.

БОЛГРАДЪ,
Въ Печатницѫ-тѫ на Централно-то Училище.
1872.

БЪЛГАРСКЫЙ

НАРОДНЪ

СБОРНИКЪ.

Cholakov, V.

БЪЛГАРСКЫЙ
НАРОДЕНЪ
СБОРНИКЪ.

Събранъ, нареденъ и издаденъ

отъ

ВАСИЛИЯ ЧОЛАКОВА.

БОЛГРАДЪ,
Въ Печатницѫ-тѫ на Централно-то Училище.
1872.

TK

DR63
C46
v.1

СЪДЪРЖАНІЕ.

Стран.

Предговоръ VII

I.

Българскы народни обычаи и домашни нарядбы, отъ зачатіе-то на человѣкъ-тъ до смьрть-тѫ му, употрѣбляеми въ Татаръ-Пазарджикъ и въ окрѫжны-тѣ му села.

Стран.

Рожденіе 1
Дѣтинскы игры на дѣвойчета 6
Игры на мѫжкы-тѣ дѣтца 8
Годежни обычаи въ градъ-тъ Татаръ-Пазарджикъ 12
Свадбени обычаи въ градъ-тъ 13
Годежни обычаи въ Панагюрище 16
Свадбени обычаи въ Панагюрище 18
Годежни обычаи по малкы-тѣ села 22
Свадбени обычаи по малкы-тѣ села 23
Народни обычаи, употрѣбляеми въ градъ-тъ и по села-та, въ различны дни прѣзъ годинѫ-тѫ 28
Мѣстни обычаи прѣдъ новѫ годинѫ въ Панагюрище 30
Мѣстни обычаи на 22-ый Априлія — спроти Гергёвъ день въ Панагюрище . 36
Суевѣрія: Русаля. — Самовилскы празници 39
Разни суевѣрни празници 40
Обычаи, кои-то ся извръшватъ надъ умрѣлъ человѣкъ 41
Задушниченъ обычай 43
Черкуваніе 46
Святый Андрея 47

II.

Българскы народни обычаи въ Свищовъ.

Рожденіе 48
Годежни обычаи въ Свищовъ 51
Свадбени обычаи въ Свищовъ 52
Народни обычаи въ Свищовъ, употрѣбляеми въ различны дни прѣзъ годинѫ-тѫ . 55

III.

Лѣсковска свадба 58

IV.

Страм.

Обычяи на свадбѫ, извръшвани въ градъ-тъ Кюстендилъ 92
Годишни обычяи въ Кюстендилъ 99

V.

Играчкы въ село Скребатно (Неврокопско) 105
Обычяи и обряды, извръшваны по праздници-тѣ въ село Скребатно (Неврокопско окружіе) 108

VI.

Баянія 114

VII.

Гатанкы 118

VIII.

Пословици и поговоркы 125

IX.

Приказскы 247
Приказскы, записѫны спорядъ произношеніе-то Калоферско 250
Приказска, слушана въ Устово-село отъ Ахѫ-Челеби 255
Приказскы отъ шопско 257

X.

Българскы народны пѣсни:

Отъ Търново 261
Отъ Панагюрище 280
Отъ Копривщицѫ 286
Отъ Клисурѫ 294
Отъ Карлово 296
Отъ село Милци (Карловско) 297
Отъ Калоферъ 300
Отъ Аджяръ 307
Отъ Желѣзникъ 309
Отъ Ахѫ-Челебійскѫ-тѫ каазѫ 321
Отъ Самоковъ 330
Отъ Софіѭ 332
Отъ Нишско-то окружіе 343
Отъ Кюстендилъ 344
Отъ село Челници (Радомирско) 353

ПРЕДГОВОРЪ.

Едно отъ най-потрѣбнитѣ, а заедно и най-труднитѣ нѣшта на свѣта е — *да познае человѣкъ себе-си.* Знаѭщтицъ себе-си съ всичкитѣ свои недостатки и достойнства, съ всичкитѣ свои способности, Человѣкъ лесно може да постѫпва така, както е по-добрѣ, да се стреми къмъ онова, което е полезно и възможно за него, и да заема такова положение, което му прилича. Но трудно и много трудно е да познае человѣкъ себе-си.

Това, което се казва за отдѣлно лице, може да се каже и за цѣли народи. Единъ народъ само тогава може да се надѣва за честитъ животъ, за трайна и честита бѫдщина, когато познава себе-си, познава недостаткитѣ и достойнствата си, познава силитѣ си и съобразно съ това дава направление на надѣждитѣ и стремленията си, стараяштицъ се въ сѫштото време да поправва и умалява недостаткитѣ си, а да увеличва достойнствата си.

Но колкото е трудно за частно лице да познае себе-си, толкосъ по-вече е трудно да се узнае единъ народъ съ всичкитѣ негови особенности, заштото народътъ се състои отъ милиони личности, които иматъ разни характерни черти, разни желания, стремления и способности. Отъ особенноститѣ на тѣзи милиони личности не може да се узнаѭтъ особенноститѣ на цѣлъ народъ, заштото въ едни преобладава доброта, любовь, снисхождение и услужливость, а въ други — гордость, суетность, користолюбие, пренебрежение и др. Освѣнъ това, трудно се узнаватъ характернитѣ черти на толкова отдѣлни лица, а оште по-трудно отъ тѣзи особенности да се прави общто заключение за характерътъ, свойствата и способноститѣ на цѣлъ народъ.

Прочее, дѣ е онази точка, отъ която можеме добрѣ да се запознаеме съ единъ народъ, можеме да видиме тоя народъ цѣлъ така, както си е той, — съ всичкитѣ негови недостатки и достойнства, съ всичкитѣ негови стремления, желания и способности?

Великиятъ ученъ словѣнски мѫжъ, г. *Штросмайеръ*, оште въ 1861 година, когато направи такова голѣмо пожертвование за издаванието на г. Миладинова Сборникъ пѣснитѣ, най-убѣдително и гръмко засвидѣтелствува, че народниятъ бытъ, народниятъ характеръ, цѣлъ народъ — съ всичкитѣ негови недостатки и достойнства, съ всичкитѣ му радости, теглила, стремления и способности, — корени се и излиза на видѣло въ неговитѣ нрави и обичаи, въ неговитѣ баяния, гатанки, пословици, приказки и пѣсни. Таквози едно оцѣнение на народнитѣ умотворения, направено и устно отъ тойзи велики словѣнски мѫжъ, бѣше най-главната побудителна причина, дѣто ние оште отъ тогава се рѣшихме да събираме изъ отечеството си народнитѣ нрави и обичаи, приказки, пѣсни и т. п.

Истина, нородътъ се състои отъ милиони лица, и тѣзи лица иматъ всѣко своята особенность на характеръть, иматъ своитѣ частни нужди и потрѣбности, своитѣ желания, стремления и залиси, по побуждението на които твърдѣ често дохождатъ и въ борба помежду си; но при всичко това, подъ влиянието на климатъ-тъ, на вѣрата, на дълговременното съжителство, а най-повече по еднаквоста на езикътъ, у тѣзи милиони се образувва еднакъвъ образъ на живѣнието, който въ частности се отличава единъ отъ други, но зетъ изобщто бива еднакъвъ; образувва се еднакъвъ вкусъ на веселбитѣ и радоститѣ, на желанията, стремленията и проч. А всичко това ражда едно чувство, което свързва съ яки узи тѣзи милиони хора въ едно цѣло, въ единъ народъ и прави това, че всичкитѣ по видимому и най-противоречиви особенности на тѣзи милиони, отъ които се състои народдътъ, зети изобщто, биватъ подобни и съставляватъ обштиятъ народенъ характеръ.

Това обшто чувство, тая обшта връзка, която съединява милиони хора въ единъ народъ и съставлява обштиятъ народенъ характеръ сѫ — народнитѣ нрави и обичаи, народнитѣ баяния, поговорки, пословици, приказки, пѣсни и проч. Въ тѣхъ се вижда народниятъ обштъ животъ, народниятъ битъ съ всичкитѣ негови особенности. Человѣкъ, който иска добрѣ да се запознае съ единъ народъ, трѣба непременно да изучи неговитѣ обичаи, пѣсни и проч.

Отъ това се вижда, каква голѣма важность иматъ народнитѣ особенности и умотворения и колко е необходимо за запознаванието съ единъ народъ да се опишатъ и извадятъ на видѣло тѣзи важни и драгоцѣнни нѣшта. И у насъ, въ Българско, важноста на тѣзи нѣшта се съзнава вече, но за да бѫде това съзнавание по-пълно и по-

ясно, ние намираме за добрѣ да кажемъ тукъ по нѣколко думи за сѣка една отъ особенноститѣ на народниятъ битъ и на народнитѣ умотворения.

1. Народнитѣ прави и обичаи. Важни сѫ и иматъ значение народнитѣ наши обичаи. Въ тѣхъ се виждатъ условията — както географически така и политически — при които е сѫществувалъ нашиятъ народъ и сѫществува сега; вижда се народниятъ домашенъ и общественъ животъ, който се е образувалъ подъ влиянието на климатътъ, съсѣдството съ другитѣ народи, мѣстоположението, политическото състояние; вижда се какви наклонностиималъ и има единъ народъ, какъ е обичалъ и какъ обича да разполага съ своето свободно време, съ своитѣ весели или скърбни часове, какво значение и важность е давалъ и дава на тѣзи нѣшта; вижда се въ тѣхъ и това, какъ е обичалъ народътъ да предначинава и да изпроважда своитѣ най-важни и трудни занятия въ сѣко едно време презъ годината. А заштото человѣкъ, макарь и въ най-неразвито състояние, пази дълбоко въ сърцето си религиозно чувство, което го кара въ всичкитѣ си работи, а особенно — въ домашниятъ си животъ да се облѣга на това чувство, — отъ народнитѣ обичаи ние можеме да видиме оште и какви религиозни понятия еималъ и има единъ народъ и до колко силно е било тѣхното влияние въ общественно-домашниятъ животъ на народътъ.

Истина, заштото образуванието на народнитѣ обичаи много зависи отъ естественни, климатически и политически условия, заради това тѣзи обичаи много или малко могѫтъ се измѣни подъ влиянието на други климатически и политически условия, а особенно-подъ влиянието на цивилизацията, както се и наистина измѣняватъ. Примѣръ на това ние можеме да видимъ и у насъ-си. У насъ, въ градиштата, подъ влиянието на други условия, свадбитѣ и праздницитѣ (Колада, Сурваки, Гергювденъ и др.), както и много други особенности въ домашниятъ животъ, ставатъ не тъй, както по селата. И сега, подъ влиянието на цивилизацията въ нѣкои градишта всичко въ народно-домашниятъ животъ начева да се върши инакъ, отъ както се върши въ други нѣкои градишта, дѣто оште нѣма тая цивилизация. На това основание, вижда се, *нѣкои* (и отъ нашитѣ учени) не даватъ на народнитѣ обичаи такава важность, каквато наистина иматъ тѣ. При всичко, че подъ казанитѣ влияния народнитѣ обичаи претърпѣватъ много или малко измѣнения, но въ тѣзи измѣнения сѐ се запазва оная особенность, която съставлява изключителна черта въ народниятъ

характеръ. Това е едно. Друго, което дава важность на народнитѣ обичаи е — историческоето значение, што го тѣ иматъ за обштественно-домашниятъ животъ на единъ народъ. Да си знаеме минѫлото е много важно и необходимо за насъ, заштото само въ такъвъ случай ште знаеме ние што сме били и зашто сме били така, а като знаеме това, ште знаеме оште и туй — што сме сега и зашто сме така, оште и какво е потрѣбно за да бѫдемъ за напредъ по-добрѣ; ште сме въ състояние да си обесним и най-малката особенность въ народниятъ си хврактеръ, който при сѫштествуѫщиттѣ сега условия не можеме си обесни отъ дѣ се е зела въ насъ. Но минѫлото на единъ народъ не се състои само въ тъй нареченниятъ *исторически животъ*, т. е. въ политическото му сѫштествование, но преимуштественно въ неговиятъ обштественно-домашенъ животъ, който между другото излѣзва на видѣло и въ обичаитѣ народни.

И така, обичаитѣ сѫ важни за запознаванието съ минѫлото и настоящето на единъ народъ. И колкото по-добрѣ сѫ записани и увардени така, както сѫ уцѣлели отъ старовремски времена, толкосъ по-голѣма е тѣхната важность, толкосъ по-вѣрно могѫтъ се предадо тѣ на потомството за негова полза.

Тѣйзи сѫ били съображенията, които сѫ ме подбудили тщателно да събирамъ и записвамъ и народнитѣ наши обичаи. Новитѣ времена докарватъ и ново измѣнение въ нашиятъ обштественно-домашенъ животъ. Науката е дала възможность на просвѣтенитѣ народи да си подобрѣѫтъ живѣенето; нѣма съмнѣние, че и ние на готово ште заимствуваме отъ тоя подобренъ животъ много, като въ сѫштото време напусненме отъ нашиятъ си животъ много. Науката отваря сѐ по-широко и по-широко поле за дѣятелность и дава по-вече и по-вече средства за охоленъ животъ на ония, които владѣѭтъ съ неѭ. Нашето положение спрямо науката оште е таково, штото трудно ште можеме, при усвояването на изработенитѣ вече жизнени удобства, да запазваме, въ съединение съ тѣзи удобства, и черти на народнитѣ си обичаи. Твърдѣ е възможно, штото малко по малко отъ обштественно-домашниятъ ни животъ да изчезнѫтъ и тѣзи черти на народнитѣ ни обичаи, които ние сега, отъ начало, успѣваме да запазваме. При голѣмитѣ и бързи успѣхи на науката, ние, когато усвояваме тая наука съ всичкитѣ удобства, които тя дава въ животътъ, не ште да имаме време да ги усвояваме така, штото да налагаме на тѣхъ и печатъ на своитѣ народни особенности, — особенно въ обштественно-домашниятъ си животъ. Поради това, необходимо е

понѣ сега и отъ сега, дору оште народнитѣ ни обичаи не сѫ отстѫпили съвършенно мѣстото си на нови обичаи, принесени съ науката и цивилизацията у насъ, — необходимо е, казваме, да се събиратъ и записватъ тѣзи народни обичаи, та съ тойзи начинъ да ги запазимъ за насъ-си на винѫги. Имащицъ ги така запазени, ние, слѣдъ време, когато вече малко-много се изгубѭтъ или измѣнѭтъ, ште имаме възможность и по тѣхъ да опредѣляме народно-домашниятъ си минѫлъ животъ, при това и-да си обесняваме сѫществованието въ нашътъ народенъ характеръ на нѣкои такива черти и особенности, които не могѫтъ да се обеснѭтъ отъ сѫществуюштитѣ условия.

Отъ всичко това става ясно, че потрѣбно е било и потрѣбно е да се описватъ и обнародватъ народнитѣ обичаи отъ всичкитѣ старни на цѣлото ни отечество, та да може отъ всичкитѣ особенности на тѣзи обичаи да се извади една обшта черта, по която да се опредѣля изобшто и народно-домашниятъ нашъ животъ, минѫлъ и настоящи, и народниятъ характеръ.

Това го съзнавахме ние напълно, когато почевахме събирването на обичаитѣ народни, но отъ опитъ се увѣрихме, че таквозъ едно събирание е невъзможно за единъ само човѣкъ. Иска се съ години трудъ и съдѣйствието на мнозина, за да се съберѫтъ и опишѫтъ народнитѣ обичаи отъ всичкитѣ старни на отечеството ни. Поради това ние, противъ волята си, бѣхме принудени да се ограничимъ съ издаването само на ония обичаи и отъ ония старни на отечеството ни, отъ които сме успѣли да запишемъ. По тази сѫшта причина ние немислиме за напредъ да издаваме описание на обичаитѣ, защото не ште да имаме и възможность да ги събираме и описваме отъ всичкитѣ старни на отечеството си, особенно когато тѣ въ разни мѣста иматъ своитѣ особенности, на които, разбира се, трѣба строго да се пази при записването. А въ такъвъ случай би се поискало непомѣренъ трудъ и огромни материални средства за издаването на такъвъ единъ огроменъ сборникъ. Пàй-доброто, по нашему, било би това, штото всѣки единъ учитель у насъ да положи трудъ и въ своето мѣсто да описва подробно обичаитѣ съ всичкитѣ имъ особенности и да ги пращта въ нѣкое отъ нашитѣ повременни списания за обнародване. Съ тойзи начинъ не само трудътъ ште се улеснява, не само ште се улеснява и обнародването на всичкитѣ народни обичаи, ами оште ште могѫтъ тѣ да се обнародватъ съ всичкитѣ подробности и особенности, — нѣшто, което единъ човѣкъ не би ималъ нито време, нито възможность да направи. За примѣръ на това, какъ би трѣбало

да се записватъ обичаитѣ, ние можеме посочи на обичаитѣ отъ *Татаръ-Пазарджикъ*, отъ *Панагюрище* и отъ околнитѣ тамъ села, които обичаи сѫ обнародвани въ тая първа часть на сборникътъ ни.

Относително за обичаитѣ, колкото и както сѫ тѣ обнародвани въ сборникътъ ни, считаме за потрѣбно да кажемъ тукъ още една двѣ думи: Особенноститѣ на обичаитѣ не сѫ се евили въ народътъ туку тъй случайно. На всичко въ обичаитѣ си народътъ е давалъ и дава значение и смисълъ. Знанието и на това, разбира се, е отъ една голѣма важность, заштото отъ това можеме да видиме и какви свои душевни и физически интереси е съединявалъ народътъ съ тѣзи или онѣзи свои обичаи; но, както виждатъ и читателитѣ, ние за тая старна на народнитѣ обичаи не казваме нищо, заштото въ такъвъ случай трѣбаше още много да се работи Сборникътъ и, като штѣше двойно и тройно да се увеличи по обемътъ си, штѣхѫ да потрѣбатъ и огромни материални средства за издаванието му. Поради това ние се ограничихме само да съберемъ и издадемъ отъ нѣкои и други мѣста народнитѣ ни обичаи така, както си сѫ тѣ, безъ да се вдаваме въ обеснение на философското имъ значение, като препоръчваме тая старна отъ народнитѣ обичаи на бѫдуштитѣ наши народни труженици, учени и философи.

2. *Народнитѣ баяния.* Баянията, по видимому, не сѫ обштественно достояние, а по-вече — достояние само на нѣкои избрани баби (твърдѣ рѣдко — дѣдовци) отъ народътъ, на които народната масса гледа като на сѫштества съ особенни нѣкои сверхестествени дарби. Но баянията иматъ обштонародно значение, и това значение, особенно въ изучванието на народнитѣ особенности и народниятъ характеръ, е твърдѣ голѣмо. Баянията не сѫ нищо друго, освѣнъ продължение на езическата вѣра въ народътъ. Тѣ се удържватъ така упорно въ народътъ за това, че по своето невѣжество народътъ не може да се освободи още отъ много свои и най-груби суевѣрия. Фантазията на народната масса не може да не населява въздухътъ и землята съ цѣли милиони измислени и невидими духове, на всичко въ природата дава душа и вѣрва, че всичко дѣйствува на човѣка благотворно или злотворно, — споредъ свойствата на тѣзи измислени и невидими духове и споредъ обнаската къмъ тѣхъ на человѣка. Обгърнѫтъ отъ дълбоко невѣжество, простиятъ народъ не счита за възможно инакъ да се освободи отъ злотворното влияние на тѣзи пакъ отъ него измислени злотворни сѫштества или да спечели благоволението на добритѣ, освѣнъ съ нѣкакъвъ вънкашенъ обрядъ, възможенъ

и достжпенъ за неговитѣ груби чувства: всичко друго, което иска напряжение на душевнитѣ му способности, е неудовлетворително за него и се почита за недѣйствително. По невѣжеството си народътъ всѣка една зла случка, всѣко едно — да речемъ — разболѣвание приписва на злитѣ духове, които никогажъ не е видвалъ и за сжштествованието на които не знае освѣнъ—отъ суевѣрната си фантазия. Всички мѣрки, които може да земе народътъ противъ тѣзи злокобници, сж такива, въ които неговото съзнание, неговата разумна воля не зематъ никакво участие, но на които той се подчинява безпрекословно, ако и да не надминуватъ тѣ неговитѣ груби чувства и понятия, ако и да сж при това нàй-смѣшни и глупи. [1])

Смѣшна, а заедно и печална е тая старна, въ която се виждатъ всичкитѣ груби и нелѣпи суевѣрия народни, които така упорито се вардатъ въ народната масса. Тѣ и ще се вардятъ до тогава, до като просвѣщението не освѣтли тая масса съ лучитѣ на благотворната си свѣтлина и не направи за нежъ възможно разумното и съзнателно усвояване на високитѣ, а заедно и достжпнитѣ за всѣко разумно-благочестиво сърце истини на нашата Християнска вѣра. Това време желателно е да настане, и то непремѣнно ще настане. Народътъ просвѣтенъ ще стръси отъ себе-си суевѣрията, а заедно съ това ще изчезнжтъ и всяки баяния. — Но отъ това, че баянията не сж нищто друго, освѣнъ груби народни суевѣрия, останжли отъ езичеството, и че тѣ непремѣнно ще изчезнжтъ съ време, — отъ това, казваме, значението имъ въ изучването на народниятъ животъ и въ запознаването съ особенноститѣ на народниятъ характеръ, — това значение не се умалява ни нàй-малко. Религията на народътъ, каквато и да би била тя отъ нàй-старитѣ времена, влияла е — така или инакъ — на образованието народнитѣ обичаи, народниятъ характеръ: слѣдователно, необходимо е изучването на тая религия така, каквато си е била и каквато си е тя въ массата народна. А тая именно религия запазила се е преимуществено и се вижда нàй-добрѣ въ народнитѣ баяния. Въ тѣзи баяния се вижда какъ гледалъ и какъ гледа народътъ на сверхестественнитѣ сили, къмъ които се е обръщталъ за какво-годѣ съдѣйствие, и въ какво отношение къмъ тѣхъ е тургалъ себе-си. Ще каже, че отъ баянията ние нàй-добрѣ можеме

[1]). Каже напр. баячката, че за да оздравя нѣкой отъ нѣкоя болѣсть, трѣба непремѣнно на нѣкое мѣсто или кръстопжтъ да се забие нѣкоя клечка, и онзи, комуто се каже да стори това, отива и забива тая клечка на реченото мѣсто. Или, поржчятъ нѣкому, кога минува презъ нѣкое мѣсто, на което е излѣна вода отъ пранье (киръ) да плюе на четире старни, ако не иска да го притиснжтъ нечиститѣ сили,—и той плюе.... и други такива.

се запозна съ философскитѣ и преимуществено религиозни понятия на народътъ. По, освѣнъ това, защото баянията ставатъ при извѣстни условия: въ уреченно време, при извѣстни орудия — сѫдове, треви, вода и т. п., отъ тѣхъ можеме да видимъ оште и всичкитѣ познания, които народътъ ималъ и има за цѣлата природа, която го обикаля.

И така, отъ всичко това се вижда до колко сѫ важни баянията при изучванието на народниятъ битъ въ всичкитѣ му особенности. За съжалѣние, колкото сѫ важни тѣ, толкова се пъкъ и мѫчно събиратъ. Онѣзи, които знаѭтъ да баѭтъ, не казватъ искуството си всѣкому, защото въ такъвъ случай баянията ужъ си изгубвали силата; отъ друга старна пъкъ баячкитѣ се и страхуватъ, да не би да ги осѫди общината, между която живѣѭтъ, като съобщителници съ нечистата сила, като магесници. Поради това и въ Сборникътъ си можахме да помѣстимъ само нѣколко баяния, и то — благодарение на нѣкои отъ младитѣ наши приятели. [1]

3. *Гатанки и пословици.* На человѣка е свойственно въ разговорътъ си да употрѣблява по нѣкогажъ такива изражения, които въ кратка и иносказателна форма изказватъ, подтвърждаватъ, разесняватъ или усилватъ цѣла мисъль или ѭ представляватъ отъ къмъ смѣшната ѝ старна. И колкото единъ человѣкъ е по́-остроуменъ, или има способность да бѫде насмѣшливъ, толкова по́-остри и на мѣсто биватъ тѣзи иносказателни изражения, толкова по́-смѣшни. Тѣзи иносказателни, остри и смѣшни изражения се наричатъ *гатанки* и *пословици.* Тѣ не сѫ достояние само на нѣкои лица, а сѫ достояние общто, на цѣлъ народъ. Поради това гатанкитѣ и пословицитѣ сѫ важни за изучвание, защото отъ тѣхъ може да се види народното остроумие, народната *хумористическа* способность. Освѣнъ това гатанкитѣ и пословицитѣ иматъ и голѣмо филологическо значение. Като изразъ на общтонародното остроумие и народната насмѣшливость, тѣ естественно трѣба да се изричатъ, както и наистина се изричатъ въ такава форма, която, освѣнъ че е общтонародна, но оште носи и печатъ на мѣстното царѣчие, въ което сѫ се евили тѣ (гатанкитѣ и пословицитѣ). Поради това, при записванието на гатанкитѣ и пословицитѣ трѣбало е да се обръщта строго внимание и на формата, въ която сѫ тѣ изрѣчени, т. е. трѣбало е да се записватъ тѣ така,

[1] Едни отъ баянията сме заели отъ Сборникътъ на Г. Ц. Гинчова, а други ни сѫ доставени отъ младитѣ наши приятели — Г. Г. Илия П. Бѣлковски и Цетка Гидиджиски—Устовчанье. Тѣйзи послѣдните баяния ние помѣстихме въ Сборникътъ си съ толкосъ по-голѣма задоволение, че тѣ сѫ записани споредъ особенноститѣ на тамкашното царѣчие, което е твърдѣ интересно въ филологическо отношение.

както ги изрича народътъ. Ние, като сме съзнавале това, мжчили сме се колкото е възможно по-строго да запазваме формата, но за съжалѣние не ни е било възможно да направиме това съ всичката оная строгость, която се изисква. Особенно трѣба да кажеме това за пословицитѣ. Гатанкитѣ, тѣ почти всичкитѣ сж записани така, както се изричатъ споредъ особенноститѣ на мѣстнитѣ нарѣчия, но пословицитѣ, заштото сж събирани отдавна, при това и отъ разни лица, — въ тѣхъ не е могло въ всичкитѣ да се уварди строго народното изражение и особенноститѣ на мѣстнитѣ нарѣчия. [1])

4. *Приказкить.* Животътъ на народитѣ не върви сé еднакво; той се измѣнява — и вътрешно и външно — споредъ обстоятелствата. Вътрешното измѣнение бива най-повече въ религиозниятъ животъ и въ религиознитѣ обичаи, а външното — въ политическо отношение. Когато такива измѣнения се случятъ въ то време, дору народътъ е още въ дѣтинството си, тогава памятта за тия събития се запазва въ народътъ по предание отъ устни разкази. Съ изминуване на времето тѣзи предания въ устата на народътъ се разширяватъ и обогатяватъ отъ народната фантазия, дору най-послѣ се явятъ въ онѣзи чудни и привлекателни разкази, които се наричатъ *приказки.* Приказкитѣ, слѣдователно, сж — предание за отколѣ минѫлото на единъ народъ; тѣ сж неговата баснословна история, неговътъ баснословенъ животъ. По фантазията обича свобода и творчество. Ако и да е и най-груба, но тя (фантазията) обича да не се придържва строго за нѣкое предание, ами украсява го, измѣнява го по своему и прави отъ него новъ чуденъ разказъ, въ който ни представлява другъ чуденъ свѣтъ, други чудни лица и събития.

Отъ това ясно се вижда всичката важность на приказкитѣ въ изучванието особенноститѣ и характерътъ на единъ народъ. Освѣнъ дѣто отъ приказкитѣ можеме да видиме какъ си представлява народътъ своятъ животъ отъ най-старитѣ времена, какво понятие е ималъ за Бога, за всичката природа, за себе-си; въ какво отношение е поставалъ себе-си, както и цѣлото человѣчество къмъ Бога и къмъ цѣлата друга природа; — но виждаме още и богатството на неговата фантазия, виждаме и творческата способность на неговътъ духъ. Въ

[1]) Когато вече бѣхме приготвили за печатъ пословицитѣ си, намъ случайно ни падна ръкѣ една книга подъ заглавие **„Памятники народнаго быта Болгаръ“**, печатана въ Москва, въ която книга ние намѣрихме почти всичкитѣ пословици, които имахме и ние. Като ни се видя доста добра формата, въ която бѣхѫ наредени пословицитѣ въ казаната книга, ние си позволихме да се възползуваме отъ тая форма и по неѭ да наредимъ и нашитѣ пословици. Освѣнъ това, отъ тая книга ние заимствувахме и 204 пословици, што ги нѣмахме, както и нѣкои и други обяснения. За сжштествованието на тая книга у насъ — въ Българско — не знае почти никой. Желателно е да ѭ има у насъ, ако и да не е лишена отъ доста недостатки.

приказкитѣ народътъ, освѣнъ като е предавалъ понятията си за минѫлото, ами още е създавалъ новъ животъ, нови образи и идеали, въ които, безсъмнѣние, отразили сѫ се и неговитѣ душевни желания и стремления.

Приказкитѣ, обаче, иматъ значение и за езикътъ. Народната фантазия трѣбало е да намѣрва и съотвѣтственни изражения пакъ въ народниятъ говоръ. Отъ приказкитѣ, слѣдователно, ние можеме да видимъ не само особенноститѣ и богатството на езикътъ си, ами и неговата гладкость красота. И въ това отношение иска се голѣмо внимание при записванието на приказкитѣ. Въ разказванието на приказкитѣ голѣмо значение има и способноста на разказвачятъ да говори. Но особенно сега младитѣ разказвачи и разказвачки обичятъ да украсяватъ езикътъ на приказкитѣ или да го измѣняватъ споредъ нѣкакви си граматически правила, — което много затруднява вѣрното *фонетическо* записвание на приказкитѣ. При строго внимание, обаче, и по нѣколко пѫти слушание една и сѫшта приказка отъ разни лица, дава възможность да се записватъ приказкитѣ и въ това отношение доста вѣрно. Въ нашитѣ си приказки ние сме доста сполучили, и за напредъ — надѣваме се още по-да сполучимъ.

5. *Пѣснитѣ.* За важноста на пѣснитѣ не е потрѣбно да се говори много, заштото тѣхната голѣма важность се съзнава почти отъ всички. Пѣснитѣ народни не сѫ плодъ на *чаша вино*, както лудешки обесняватъ нѣкои-си наши пѣснотворци въ учебникътъ си, ами сѫ плодъ на дълбоко сърдечно чувство. Въ пѣснитѣ народътъ изказва своитѣ душевни радости и скърби, своитѣ теглила и надѣжди. Тежи ли на народътъ нѣкое скърбно въспоминание отъ минѫлиятъ неговъ животъ, той излива скърбта си въ пѣсеньта; постигне ли го злочестина, — народътъ се утѣшава, като въспѣва минѫлото честито време, отъ което почерпва надѣжда за бѫдуште пакъ честито време; поотпусне ли се, поразтѣши ли се народътъ, неговитѣ весели пѣсни и игри обнаружватъ цѣлата му непритворна радость и веселость. Пѣсеньта, повидимому, описва нѣкой частенъ случай съ нѣкое частно лице, но заштото тоя частенъ случай е зетъ отъ народниятъ животъ, заштото скърбнитѣ или радостнитѣ чувства, които се изказватъ въ пѣснята, допиратъ до сърцето на всички, — за това и всички така се възхищаватъ отъ добрѣ пѣяната пѣсень, за това много пѫти слушателитѣ плачятъ при нѣкои жаловита пѣсень.

И така, народнитѣ пѣсни сѫ изразъ на народната душа, изразъ на най-дълбокото народно чувство въ радостнитѣ и въ скърбнитѣ

минути на животътъ му. А заштото дѣто има чувство, тамъ има и *поезия*, а дѣто има изразъ на чувството сердечно въ приятна и въ хубава форма, както сѫ пѣснитѣ, — тамъ има и творческо-поетическа способность; — поради това въ пѣснитѣ ние виждаме не само разнообразието и дълбочината на душевнитѣ чувствования народни, ами и творческо-поетическата способность на народътъ.

Но ако сѫ важни пѣснитѣ въ казаното отношение, не по-малко важность иматъ тѣ и за езикътъ. Ако може нѣкъдѣ да се види най-добрѣ богатството и красотата на единъ езикъ, — това е въ народнитѣ пѣсни. Въ пѣснитѣ се изражава дълбоко и прекрасно чувство; — трѣба, слѣдователно, и формата, въ която се облича това чувство (езикътъ т. е.), да е така сѫшто хубава, каквото е хубаво и самото чувство. Инакъ, — изгубва се хубоста на чувството.

Отъ народнитѣ пѣсни, слѣдователно, ние можеме да видиме богатството, разнообразието и красотата на народната си рѣчь. А това има голѣма важность за насъ, особенно сега, когато езикътъ ни, или хубавата ни народна рѣчь се е развалила — благодарение на нашитѣ граматици. Но за да може отъ пѣснитѣ да се види всичкото богатство и всичката хубавина и разнообразие на езикътъ ни, трѣба тѣ (пѣснитѣ) да се записватъ така, както ги пѣе народътъ.

Така е трѣбвало и ние да записваме народнитѣ пѣсни при събирането имъ. Но читателитѣ виждатъ отъ обнародванитѣ въ тая първа часть на Сборникътъ ни пѣсни, че ние не сме могли строго да се придържваме о това правило. Причина на това е била — голѣмата трудность, съ която се събиратъ пѣснитѣ. Друго е да съзнава човѣкъ какъ трѣба да се събиратъ и записватъ народнитѣ пѣсни, а друго е да се полага въ дѣйствие това съзнание. Пѣснитѣ се пѣѭтъ отъ разни лица и всѣко едно лице вмъква въ пѣсеньта нѣшто-си по своето разумѣние, и преимуштественно — въ фонетическо отношение. Онѣзи, които подъ влиянието на разни граматики сѫ си измѣнили говорътъ, измѣняватъ и езикътъ на пѣснитѣ. Поради това, за да може вѣрно да се запише нѣкоя пѣсень трѣба да се слуша и записва непремѣнно отъ устата (и то — когато се пѣе пѣсеньта) на онія пѣвачи и пѣвачки, които въ говорътъ си запазили непокѫтнѫти простонароднитѣ изражения; освѣнь това необходимо е да се провѣрява записаната пѣсень по нѣколко пѫти и отъ други простонародни пѣвачи и пѣвачки, а оште, — което е почти и най-главното, — онзи, който се зема да събира и записва народнитѣ пѣсни, трѣба да има понятие отъ народната поезия, да разбира духътъ на тая поезия, и при всичко

това, — трѣба да има ощте тънъкъ поетически вкусъ и добъръ музикаленъ слухъ. Само съ тойзи начинъ може да се сполучи вѣрното записвание на коя да е пѣсень. Но за това, освѣнъ способноста, иска се ощте време и трудъ — не по силата и средствата на единъ само човѣкъ. Ние отъ опитъ знаеме, че голѣми мѫчнотии се срѣщатъ при записванието на пѣснитѣ. Много пѫти намъ се е случвало така, щото — на хоро или на жетва — щомъ сме земале *моливътъ* на мѣстото да запишеме нѣкоя пѣсень, която се е пѣла, -- хорото се е разваляло, или пъкъ жетваркитѣ сѫ млъквали и никакви молби или обѣщания не сѫ могли да ги склоніѫтъ да продължаватъ пѣсеньта. Само въ нѣкое познато семейство може по-спокойно да се слуша и запише нѣкоя пѣсень, но иска се време, дору человѣкъ привикне въ нѣкое село или градъ, дору се запознае съ жителитѣ и дору спечели познайството и довѣрието на нѣкое семейство. При това, пѣснитѣ, когато се пѣѭтъ, иматъ друго изражение въ звуковетѣ, а когато се разказватъ — друго. По — вѣрнитѣ звукове сѫ въ пѣнието. За това трѣба да се записватъ пѣснитѣ непремѣнно дору се пѣѭтъ. Но за това иска се вѣрно музикално ухо. Ако не може добрѣ да се улови нѣкой звукъ при пѣнието, тойзи звукъ не може послѣ и да се запише вѣрно. Намъ се е случвало много пѫти да не уловваме сѫщтото изражение на нѣкой звукъ при пѣнието и сме спирале пѣвачкитѣ или пѣвачитѣ за да повторяѭтъ казаниятъ звукъ или да ни кажатъ какъ се произнося той, но пак еднъжъ не сме могли да получимъ положително-вѣрно опредѣление.

По тѣйзи непреодолими за единъ человѣкъ мѫчнотии, ние не сме могли да запишемъ събраннитѣ до сега пѣсни съ оная строга вѣрность въ произношението, която се изисква, а се рѣшихме часть отъ тѣзи пѣсни да обнародваме въ тая първа часть на Сборникътъ си така, както сме *могли* да ги запишемъ, — за да можемъ да ги представимъ на читателитѣ и любопитнитѣ поне отъ къмъ оная страна само, отъ която може да се види богатството, разнообразието на народната творческо-поетическа способность. Мѫчили сме се, обаче, въ записванието на пѣснитѣ колкото е възможно да запазваме особенноститѣ на мѣстнитѣ нарѣчия. Поради това и сме разпредѣлили пѣснитѣ не по съдържанието, а по особенноститѣ на мѣстнитѣ нарѣчия.

За напредъ, въ слѣдующитѣ части на Сборникътъ, ние относително пѣснитѣ ще се придържаме пакъ тоя редъ въ обнародването имъ. Обаче, имаме твърдо намѣрение всички пѣсни, които вече имаме събрани, да ги провѣряме отново нѣколко пѫти и да ги из-

правиме колкото е възможно по-вече — съгласно съ общенароднинятъ говоръ, или така, както ги пѣе народътъ; а колкото нови успѣеме да съберемъ, ще се мжчиме да ги записваме *вѣрно*.— Надѣваме се, че и за напредъ всички, които желаютъ успѣхътъ на народната ни книжнина, ще ни съдѣйствуватъ въ събирането на пѣсни, както мнозина ни съдѣйствуваха до сега. Ще молиме само всички, които благоволятъ да ни снабдятъ съ нѣкои пѣсни, да обратятъ строго внимание на това, що казваме тукъ за начинътъ, по който трѣба вѣрно да се записватъ пѣснитѣ, т. е., при записването на пѣсни, да оставятъ на страни всякакви граматически и риторически правила, а да ги записватъ така, както ги пѣе народътъ. По особенноститѣ на езикътъ, които можемъ забѣлѣжи преимуществено въ пѣснитѣ народни, ние трѣба да си направимъ граматика, а не по криво направенитѣ граматики да изкривяваме и развалиме народниятъ говоръ.

Когато пѣснитѣ иматъ таково голѣмо значение за запознаването съ единъ народъ, съ особенноститѣ на неговътъ характеръ и на неговата творческо-поетическа способность, както и съ богатството, разнообразието и красотата на неговътъ езикъ, — отъ това само по себе става ясно, че трѣба отъ всичкитѣ страни на отечеството ни да се съберятъ и опишатъ народнитѣ пѣсни. Но ние се ограничахме съ събирание и записване пѣснитѣ преимуществено отъ източнитѣ страни на отечеството ни. Отъ западнитѣ страни на нашето отечество имаме вече отпечатани два Сборника отъ пѣсни (Сборникътъ на г. Стеф. Верковича, издаденъ въ 1860 г., и Сборникътъ на братия Миладиновци, издаденъ въ 1861 г. съ иждивението на г. Стросмайера.), които ако и да не сж пълни и записани както трѣба вѣрно, но можеме пакѣ да кажемъ, че съ тѣхъ заедно вече има *опитване* за да се съберятъ, запишатъ и обнародватъ народнитѣ пѣсни отъ всичкитѣ страни на отечеството ни.

6. *Облеклата* (костюмитѣ). Дрехата е назначена да ни прикрива тѣлото и да го запазва отъ различнитѣ влияния климатически. Но человѣкъ нищо не оставя безъ да не наложи печатъ на своята воля, вкусъ и на своятъ характеръ въобще. Толкосъ по-вече той налага подобенъ печатъ на онова, което непосредственно се отнася до неговата личность. Климатическитѣ условия правятъ това, щото облеклото на хората, които се намиратъ подъ тѣзи условия, да бѫде еднакво, но въ тази еднаквость обаче се забѣлѣжва таквози разнообразие, отъ което ние твърдѣ лесно можеме се запозна съ *състоянието*, *привичкитѣ*, *вкусътъ* и *характеротъ* на сѣко едно частно

лице. А заштото, както вече казахме, дълговременното съжителство, еднаквоста на религията, езикътъ, преданията, — послѣ еднаквоста на обичаитѣ, — уравнява привичкитѣ и вкусътъ на хората, заради това отъ облеклото на единъ народъ ние можеме да се запознаеме и съ неговътъ естетиченъ вкусъ, съ неговото разположение къмъ спокойствие, лѣность или — къмъ дѣятелность, съ неговитѣ наклонности къмъ такива или други занятия. — Поради това, ние мислехме, че безъ *костюми* Сборникътъ ни билъ би непълненъ.

Въ забикалението си по различнитѣ старни на отечеството ни, ние имахме случай и възможность да спишемъ доста народни облекла, но заштото литографирането имъ става твърдѣ скъпо (особенно — хромолитографирането), заради това можахме на тая първа часть отъ Сборникътъ си да прибавимъ само 14 костюма (въ три картини: двѣтѣ картини съ *бои*, а едната безъ бои), за които трѣбаше да дадемъ не по-малко отъ 1000 франки [1]). Сега народнитѣ облекла се добиватъ по-лесно, по причина, че у насъ вече има *фотографии*, а освѣнъ това ние имаме на ржцѣ оште доста костюми; но заштото литографирането имъ става твърдѣ скъпо, за това слѣдующитѣ части на Сборникътъ ние не ште да придружаваме съ костюми.

И така, ето какъ сме гледале и какъ гледаме ние на народнитѣ особенности и умотворения: обичаи, баяния, гатанки, пословици, приказки, пѣсни и костюми. Отдаваштицъ имъ таково значение и такава важность, ние отдавна предприехме да съберемъ и опишемъ колкото е възможно по-вечко отъ тѣйзи народни особенности и умотворения, за да ги издадемъ послѣ на свѣтъ.

Предприятието ни бѣше трудно, но благодарение на искреното съдѣйствие на много родолюбиви и ученолюбиви наши еднородци и еднородки, ние въ разстояние на нѣколко години (около 10 г.) сполучихме да съставимъ единъ голѣмъ Сборникъ отъ народни обичаи, баяния, гатанки, пѣсни и проч., на който сборникъ първата часть обнародваме сега. Сърдечно благодаряме ние на всички онія, които имахж добрината да ни снабдятъ съ разни пѣсни, съ много описания на обичаи, приказки, гатанки и т. н., а особенно благодаримъ сърдечно на родолюбивата и ученолюбива Г-жа *Евгения хаджи Гергева*

---

[1]) По причина на тая скъпотия ние бѣхме се видѣли принудени да се откажемъ отъ литографирането и на тѣзи костюми и непрежѣпно би се отказали, ако много наши приятели, а особенно Тулчанскитѣ наши еднородци, не ни склониха на това, като ни и снабдиха съ немало материална помощь.

Кисимова, които ни достави много пѣсни отъ Търновското окружие, съ които и начеваме *пѣсните* въ Сборникътъ си. Така сѫщо благодариме и на г. *Искра Ц. Мачева*, който ни е много спомогналъ въ пареждането и въ преписването на тая първа часть.

Такова едно ревностно съдѣйствие насърчи ни да пристѫпимъ къмъ печатание първата часть на Сборникътъ си, като ни даваше надѣжда, че родолюбивитѣ наши еднородци и еднородки ще ни съдѣйствуватъ и въ материално отношение, за да можемъ да посрѣщнемъ голѣмитѣ разноски, които бѣхѫ потрѣбни за отпечатването на тая първа часть. Надѣждата ни не остана нà пусто. Истина, потрѣбни бѣхѫ голѣми парични средства, дору се отпечата тая часть, заштото въ разстояние на двѣ и пò-вече години, ние трѣбаше да ходиме за събѝрване спомоштествователи и да правимъ тежки разноски за пѫтуване по разни старни, особенно когато сме бивали принудени по нѣколко пѫти да заминуваме презъ такива градища и старни, и да проживяваме въ тѣхъ, дѣто разноскитѣ сѫ нàй-тежки. Но съ благодарение изповѣдваме, че предприятието ни отъ много мѣста се посрѣщна съ голѣмо съчувствие. Освѣнъ многочисленнитѣ редовни спомоштествователи, отъ много мѣста спомогнѫхѫ ни съ извънредна помощь. Нашата благодарность къмъ всичкитѣ наши еднородци, които имахѫ такова довѣрие къмъ насъ и ни спомогнѫхѫ съ извънредна помощь, е толкосъ пò-голѣма, че именно тая извънредна помощь ни даде възможность да докараме предприятието си до желанниятъ благополученъ край. Въ това отношение ние не можеме искренно да не благодаримъ особенно на Негово Високопреподобие, Настоятелятъ на Св. Киприяновски мънастиръ, Отца *Архимандрита Козма Зографскаго*, който не само принесе за дѣлото ни отъ старна на Мънастирятъ значителна материална помощь, не само и отъ себе-си лично ни спомогна и ни насърчва въ предприятието, но оште и частни лица подканва да зематъ щедро участие въ това предприятие.

Приятно ни е да изповѣдаме това, особенно сега, когато на нашето духовенство, особенно на калугерството се напада така често несправедливо, когато това съсловие се представлява въ такива краски, като че отъ него не може да се чака нищто добро и полезно, когато у насъ обичатъ да забѣлѣжватъ само лошевото, а забравятъ доброто, което се струва отъ това съсловие. Таквози едно отношение къмъ калугерството на нѣкои наши публицисти и книгопродавци прескърбно е, заштото произлиза не отъ справедливо оцѣнение дѣ-

лата на това съсловие, но отъ лична, егоистична неразположенность, и то не къмъ цѣлото съсловие, а може би къмъ едно двѣ лица само отъ това съсловие. Ползоваштицъ се отъ легковѣрието на нѣкои недоразбрани и за да угодѫтъ на страститѣ на тѣйзи недоразбрани, както и да удовлетворѭтъ личнитѣ си неразположения, нѣкои отъ нашитѣ публицисти възведохѫ въ послѣдньо време нападанието върху духовенството на мода. Истина, страститѣ и личнитѣ неразположения се удовлетворяватъ — може би, но за то тържествува неправдата и клевѣтата; а сѣтнинитѣ отъ това подъ никакъвъ видъ немогѫтъ да бѫдѫтъ полезни за народната доброчеститина. Много има да се говори за това, но заштото тукъ не му е мѣстото, и особенно — заштото имаме намѣрение да говоримъ обширно за тойзи важенъ въпросъ въ отдѣлна брошура. — ние ште се ограничимъ тукъ да повторимъ, че отношението въ което сѫ се поставили въ послѣдньо време нѣкои наши публицисти и книгопродавци спрямо калугерството е прескърбно, заштото е несправедливо.

Тая първа часть на Сборникътъ закъсня доста съ излизанието на свѣтъ, така штото нѣкои отъ нашитѣ познайници и редовни спомоштествователи ни изказахѫ лично нетърпѣнието си. Признаваме, че бавеньето бѣше голѣмо, но вината не е у насъ. Ние вече казахме, че трѣбаше да се тича много и по разни старни за събиранние средства за печатанието на тая часть. Но за това потрѣбно бѣше много време. Ние сме увѣрени обаче, че за таквози едно бавение, независяште отъ насъ, читателитѣ ште иматъ добрината да бѫдѫтъ снисходителни.

По тази сѫшта причина, а именно, че трѣбаше много тичанье по разни старни — както изъ отечеството ни, така и вънъ отъ него, — ние не сполучихме време да подведемъ всичката отпечатана часть на Сборникътъ си подъ едно какво да е правописание. А добрѣ бѣше правописанието да бѫдеше еднакво. Впрочемъ, по каква ли граматика Българска отъ сѫштествуюштитѣ сега можеше да се поведемъ и по неѭ да употрѣбимъ правописание, — когато у насъ нѣма пито една граматика, съставена по езикътъ ни? Колкото граматики имаме до сега, всичкитѣ сѫ съставени не по свойствата и особенноститѣ на езикътъ ни, а по нѣкакви си особенни правила, по които трѣба да искривяваме езикътъ си, — така штото, ако би да се поведе човѣкъ особенно по една отъ тѣзи граматики, — ште изгуби всѣко търпѣние за написуването на *ероветѣ*, а може и да се задави съ пятъцитѣ, чяшата, врѣмато, брѣмато и т. п. — Нуждата за еднакво, по

съобразно съ свойствата и потрѣбноститѣ на езикътъ ни правописание е голѣма и се съзнава отъ всички, но до сега оште никой не е направилъ рѣшителна крачка въ това отношение. Въ послѣдньо време „Българското Книжовно Дружество“ прие въ изданията си едно доста сполучливо правописание, но и то (Дружеството) не се рѣши да направи съвършенно рѣшителна крачка, а се ограничи само съ полвина пристѫпка [1]). Но въ такъвъ важенъ въпросъ трѣба рѣшителна крачка. Обаче частно лице лесно не може се рѣши да направи рѣшителна крачка въ тойзи важенъ и труденъ въпросъ, но такова учреждение, каквото е „Българското Книжовно Дружество“, което съсрѣдоточава въ себе-си нѧй-добритѣ интелигентни Български сили, не трѣбаше въ този въпросъ да оставя работата недовършена. Но частно лице трудно се повеждатъ другитѣ, особенно въ този въпросъ, но по едно цѣло учреждение, което се ползува съ добъръ авторитетъ, което има за нѧй-главна задача и *разработванието богатствата на езикътъ ни*, — всѣка негова рѣшителна, обмисленна и законна стѫпка въ това отношение — ште повлѣче подирѭ си пò-вечето, ако не всички. Правописанието, което сега употрѣбява „Българ. Книж. Дружество“ е твърдѣ несложно и лесно, но която причина го приехме и ние въ предговорътъ си, и мислиме за напредъ него да употрѣбляваме; но това правописание не може да си остане на винѫги: то трѣба да се измѣни рѣшително — споредъ свойствата и потрѣбноститѣ на езикътъ ни. Ние се надѣваме, че „Българското Книж. Дружество“ не ште остави тойзи въпросъ така недовършенъ, а въ скоро време ште му даде рѣшителенъ край.

Съгласно съ обевлението си, ние не ште се ограничимъ само съ тойзи първи томъ на Сборникътъ си, а въ скоро време мислиме да почнемъ печатанието и на вториятъ томъ. Ние се надѣваме, че нашитѣ еднородци така сѫшто съчувственно ште се отнесѫтъ и къмъ втората часть на Сборникътъ ни, както се съчувственно отнесохѫ и къмъ тая първа часть. Трѣба да кажеме, обаче, че, като сме узнали отъ опитъ колко трудно е за частно лице да предприима издаванието на подобни книги въ такъвъ голѣмъ размѣръ, ние сме рѣшили втората часть на Сборникътъ си да издаваме на отдѣлни книги отъ по 10 коли всѣка и — безъ костюми, защото за литографиранието на костюмитѣ искатъ се огромни парични средства.

---

[1]) *Еросетъ*, на пр. въ краятъ на думитѣ защо сѫ? Не трѣба ли въ срѣдата на думитѣ да изхвърлимъ или *Ъ* или *Ѫ*, а не да употрѣбяваме и едното и другото и съ това да докаржаме толкова мѫчнотии на дѣцата? Не трѣба ли да се опредѣли *точно* значението на *Ѣ* и *Я*? — та и толкосъ други, които би значително упростили и улеснили нашето правописание!

На свършване ние не можеме да не изповѣдаме, че изпитваме душевно задоволение, дѣто можемъ, при всичкитѣ голѣми мжчнотии, да представимъ на еднородцитѣ си понѣ първата часть на толкосъгодишниятъ си трудъ. Трудътъ има недостатки, но ние никогажъ не сме имали претензия да направимъ нѣшто съвършенно непогрѣшимо, оссобенно въ такова трудно предприятие, каквото е нашето, дѣто сж недостаточни силитѣ на едно частно лице, а се иска обштото съдѣйствие. Нашата цѣль е била пó-скромна: съ трудътъ си ние сме желали и желаемъ да дадемъ поводъ и да обърнемъ вниманието на пò-опитнитѣ и пò-способнитѣ отъ насъ върху народнитѣ умотворения и особенности, които сж така много важни за запознаването съ цѣлиятъ битъ на единъ народъ. Quid potui feci, faciant meliora, potentes.

В. чолаковъ.

Болградъ, на нова 1872 година.

отъ Софийско.

БЪЛГАРСКЫЙ НАРОДЕНЪ СБОРНИКЪ.

Българскы народни обычаи и домашни нарядбы, отъ зачятіе-то на человѣкъ-тъ до смърть-тѫ му, употрѣбляеми въ Татаръ-Пазарджикъ и въ окрѫжны-тѣ му села.

Рожденіе.

Всѣка невѣста, като ся усѣти, че е зачнѫла и е трудна, проси отъ нѣкоѭ хаджійкѫ (поклонницѫ) еднѫ отъ вѣрвы-тѣ плетени въ Іерусалимъ отъ памукъ, кои-то сѫ навивали около тоя камикъ, за кого-то ся е дрѣжѣла Св. Богородица, кога ся мѫчила да роди Христа Бога, (така гы лъжѣть Грѣцкы-тѣ калугере въ Іерусалимъ); съсъ тѫіѭ врѣвь невѣста-та ся препасва на голо прѣзъ крѣстъ-тъ, и ѭ носи догдѣ роди. Кога-то усѣти отъ болѣзни, че ѝ е дошло врѣмя-то да роди, много скрѣшно призовава бабѫ-тѫ; а тя, като дойде, донася: сини конци памучни, брѣсначь и рачицѫ увіенѫ съсъ червенѫ коприннѫ и сребѣрны бапкы (рѫчица-та е корень, като съсъ прѣстѥ: той има преимущество такова: доклѣ е събранъ, като ся турне въ водѫ, распуща ся и ся отваря като рѫкѫ); тѫѭ рѫчицѫ баба-та пуща въ еднѫ паницѫ съсъ водѫ. Акобы мѫжь-тъ да усѣти раждание-то на женѫ-тѫ, накарва го баба-та да си распаше поясъ-тъ, и съсъ него ударя три пѫти съпрѫгѫ-тѫ си по кѣрстъ-тъ, послѣ си натопява рѫцѣ-тѣ въ паницѫ-тѫ и подава на страждущѫ-тѫ, та пине малко отъ неѭ. Подобно, и отъ домашни-тѣ, или дѣтца, или слугы, ако бы да усѣтять това, непремѣнно натопявать си и тѣ рѫцѣ-тѣ въ сѫщѫ-тѫ паницѫ и піе страждуща-та, коіѭ-то баба-та утѣшява и разговаря съсъ разны приказскы, дава ѝ понѣкогащь да піе отъ водѫ-тѫ, и топи утробѫ-тѫ ѝ.

Щомъ ся роди отроче-то, баба-та веднага му врьзва пжпъкъ-тъ съсъ синь конецъ, прѣсича го съсъ брьсначь-тъ, насаля го съсъ пепелъ, увива го въ нѣкои дрипы и го остави. Въ това разстояніе испраща домашни-тѣ да повыкать съсѣдкы-тѣ и сродницы-тѣ, съсъ кои-то ся старае да приготви легло послано хубавичко въ единъ жгълъ на стаѭ-тѫ, гдѣто положѭть лѣхусѫ-тѫ и ѭ завіѭть добрѣ. Послѣ това баба-та сгрѣва водѫ и въ едно парочно корыто окѫпва отроче-то, въ кое-то баща-та хвръля нѣколко гроша даръ на бабѫ-тѫ: подарява лѣхусѫ-тѫ и отроче-то съсъ по еднѫ жлътицѫ спорядъ съ-стояніе-то си. Жлътицѫ-тѫ окачвать съсъ единъ чесънъ лукъ на главѫ-тѫ на отроче-то, и повивать го съсъ пелены. Сѫщо и на лѣхусѫ-тѫ окачвать жлътицѫ съсъ лукъ и единъ прьстенъ още; увивать главѫ-тѫ ѹ съсъ бѣло платно до надъ очи-тѣ ѹ за да не глѣда, и да ѭ неглѣдать да іѭ урочясать, а подъ возглавницѫ-тѫ ѹ турять пищелкы, и надъ главѫ-тѫ ѹ единъ раженъ съсъ кромидъ (червенъ лукъ) и недавать ѹ да говори. Вечерь отъ рано затварять враты-тѣ и непущать никого да влѣзе отъ вънъ при неѭ. Въ сѫщій-тъ день замесять еднѫ погачѭ, събирать ся: пріятелкы-тѣ ѹ, съсѣдкы-тѣ ѹ и сродници-тѣ ѹ, полагать трапезѫ съсъ разны ястія и насядать всичкы-тѣ около неѭ. Баба-та донася въ едно котле (мѣдниче) отъ попъ пѣенѫ водѫ (бабинѫ водѫ), и съсъ неѭ поръсва отроче-то, лѣхусѫ-тѫ и всичкы-тѣ присѫтствующы жены. Послѣ взима погачѭ-тѫ, туря на неѭ малко соль, качи ѭ на главѫ-тѫ си, подскокне съсъ неѭ три пѫти, благослави жены-тѣ и лѣхусѫ-тѫ, разсчюпва погачѭ-тѫ и дава еднѫ часть прьво на лѣхусѫ-тѫ, и послѣ на всичкы-тѣ жены, кои-то ѹ цѣлувать ржкѫ-тѫ и начнувать да ся гощавать. Като начнѫть да гы служять съсъ вино, отъ прьвѫ-тѫ чашѭ всичкы-тѣ жены пинать помалко, а останало-то съ еднѫ часть отъ погачѭ-тѫ и отъ всяко ястіе помалко, давать на лѣхусѫ-тѫ да хапне и пине, та млѣко да добіе. Откакъ вдигнѫть трапезѫ-тѫ, донасять едно сито, турять въ него хлѣбъ и соль, вземѫть го двѣ прьвоскыпкы, дрьжѭть го надъ главѫ-тѫ на лѣхусѫ-тѫ; а баба-та ѹ подаде отроче-то да го задои. Ако ся слоши нѣщо на лѣхусѫ-тѫ, кадѫть ѭ съсъ нерадиче (буренъ), и ѹ варѫть страшниче (буренъ политрихъ) да піе. Ако урочяса отроче-то та плаче, было тогава, было кога-то и да е доклѣ порасте; турать три въгленіе на еднѫ посипалкѫ или керемидѫ, турать на тѣхъ едно коренче Ерменліоско (билкѫ), покадѫть го съсъ него, изсипвать въглища-та въ еднѫ парочно приготвенѫ за това паницѫ съсъ водѫ, омивать съсъ водѫ-тѫ три пѫти

образъ-тъ му, прьскать отъ неѭ задъ главѫ-тѫ му, капвать отъ неѭ малко въ уста-та му, стривать изгорело-то коренче съсъ прьсте-то си и правять черенъ бѣлѣгъ на чело-то му. Доклѣ крьстать отроче-то, лѣхусѫ-тѫ сама неоставить, всѣкога при неѭ трѣбва крьстенъ человѣкъ да ина, макаръ было и дѣте; калевры-тѣ ѝ подъ постельѫ-тѫ крїѭть; доилкѫ женѫ до неїѫ да ся неприкосва, за да ѝ невземе млѣко-то. Баба-та всѣкѫ утринѫ и вечерь ржси стаѭ-тѫ съсъ бабинѫ-тѫ водѫ. На третѭ-тѫ вечерь, кога-то вѣрвать, че дохаждать урисницы-тѣ та рѣшавать за щастіе-то на отроче-то, събирать драгоцѣнны вещи и жълтицы, та гы турять прѣзъ нощь-тѫ падъ главѫ-тѫ му. и едно шише или пукелъ съсъ вино и единъ самунъ хлѣбъ, кой-то изида лѣхуса-та.

Въ Панагюрище. отъ день-тъ кога-то ся роди отроче-то доклѣ ся крьсти, всѣкѫ вечерь ходять роднины и съсѣды у лѣхусѫ-тѫ: жены съсъ мѫжѥ-тѣ си, гдѣто носять по еднѫ прѣснѫ туртѫ, отгорѣ на коѭ-то турять: орѣхы, круши и другы такыва, и гы давать на лѣхусѫ-тѫ: носять още и по единъ самунъ хлѣбъ съсъ нѣкъквѫ гозбѫ, или вмѣсто това тутманикъ или зелникъ, по едно шише вино още, кои-то полагать на трапезѫ-тѫ. Тамъ ся гощавать, пинать, посѣдѫть нѣколко врѣмя и си отивать. — Това ходѣніе наричать спопудѫ.

Като приблизи день-тъ за крьщеніе-то, пращать бабѫ-тѫ съсъ калескѫ — едно шише съсъ ракїѭ или вино и захаръ, та калесва крьсникъ-тъ да ся приготви да крьсти отроче-то въ опредѣленный-тъ день. Крьстникъ-тъ приготвува: едно ризе, едно антерійче, еднѫ шапкѫ, единъ повой и три свѣщи врьзани съсъ здравецъ (а).

(а) Поясъ-тъ, за кого-то е казано, че сѫ опасвать непраздны-тѣ жены, всяка жена го неопасва, а само на кои-то нетраѭть дѣтцата, или нераждать. — Още на коѭто женѫ не траѭть дѣца-та, ще събере отъ девять жены едноимкы по еднѫ сребърнѫ парѫ и събраны-тѣ пары даде на златарь-тъ та спорядь Великый Четвьртъкъ прѣзъ нощьтѫ излѣе единъ синджиръ и на утрѣ-то го земе та ѭ опаше съ него. — Ако бы да ся задьржать дѣтца-та ѝ, та го дава и на другы подобны ней. На третїѭ-тѫ нощь. кога-то дойдать урисници-тѣ да уришать отроче-то, въ старо врѣмя бабы-тѣ правили надъ отроче-то крьстъ отъ катранъ на стѣнѫ-тѫ, а отъ нѣколко врѣмя начнѫли да турять драгоцѣнны вещи.

Коя-то мома е заходница, т. е. не може лесно да ся ожени, тя ходи прьвѫ-тѫ вечерь (закто вѣрвать, че три пѫти ходили урисници-тѣ при отроче-то), та спи задъ вратѫ-тѫ като минѫть урисници-тѣ да идать при отроче-то. да ѭ уришать, че были ѭ заборавили, кога-то ся родила. Пъпкъ-тъ на отроче-то врьзвать съ хримизенъ конецъ. Погачя-та разсчюпвать двѣ жены доилкы.— Откакъ ѭ разсчюпать, една-та жена очюпи и отъ двѣ-тѣ парче-та по единъ залъгъ, повдигне гы на горѣ, за да бѫде отроче-то высоко и даде гы на лехусѫ-тѫ да гы изеде.

Кога да задоѭть отроче-то, ситото дрьжять надъ женѫ-тѫ, коя-то го задоява, а нѣ надъ лехусѫ-тѫ, и като го задои, оміе си ржцѣ-тѣ и гржды-тѣ въ свитенѫ-тѫ водѫ.

(Исправено отъ едно женско дружество въ Панагюрище).

Крьщеніе.

Послѣ три дни или еднѫ седмицѫ отъ рожденіе-то, въ Св. Недѣлѭ или другъ нѣкой праздникъ, крьсница-та съсъ приготвенны-тѣ за отроче-то вещи отива въ черковѫ-тѫ, гдѣто и баба-та донася отроче-то. Слѣдъ обрядъ-тъ на крьщеніе-то, баба-та вземе отроче-то, облече го съсъ ризе-то и антерійче-то, тури му шапкѫ-тѫ, повіе го съсъ повойче-то и еднѫ пеленѫ, кои-то доноси крьсница-та, и го подаде на крьсницѫ-тѫ; а тя заедно съсъ бабѫ-тѫ заноси го дома. Тамъ баща-та, като вземе на рѫцѥ-тѣ си еднѫ новѫ ризѫ, пречяка го на вратѫ-тѫ, а крьсница-та изрѣче три пѫти: „прѣдадохте ми го Еврейче, прѣдавамь Ви го христіянче,“ и оставя го на рѫцѥ-тѣ му, а той го прѣдава на майкѫ му. Послѣ това насядѫть около трапезѫ-тѫ, наряденѫ съсъ хлѣбъ и ястіе, и ся гощавать. Въ това разстояніе дохождать роднины-тѣ и сосѣдкы-тѣ съсъ по единъ хлѣбъ и гозбѫ, или съсъ нѣщо точено, съсъ поеднѫ туртѫ на лѣхусѫ-тѫ и съсъ поедно шише вино или ракіѭ. Като щомъ влазять, честитявать имъ отроче-то, подавать туртѫ-тѫ на лѣхусѫ-тѫ, дарявать отроче-то: коя съсъ жлътиче, коя съсъ грошче или старо рупче, съсъ крьсте сре́брьно, друга съсъ шапкѫ, чорапчета и пр. и насѣдать около трапезѫ-тѫ, та ся гощавать. Откакъ вдигнѫть трапезѫ-тѫ, двѣ-три невѣсты взимать два хлѣба съсъ гозбѫ нѣщо и едно шише вино, и завождать крьсницѫ-тѫ до домъ-тъ и́, а тя дарена отъ родители-тѣ на отроче-то съ еднѫ крьпѫ пиринкѫ, провиснѫта въ поясъ-тъ и́, отива съсъ невѣсты-тѣ у дома си, гдѣто гы гощава и служи; и си отивать, та завождать и бабѫ-тѫ по тоя начинъ. (б)

Кѫпаніе.

На трѣтій-тъ день слѣдъ крьщеніе-то, крьсница-та направи нѣщо точено, вземе: захаръ, едно шише вино и еднѫ чешѫ съсъ дрьвено масло съ едно листо здравецъ и малко пченицѫ, и отива при лѣхусѫ-тѫ съсъ бабѫ-тѫ, гдѣто тя сама окѫпва отроче-то, намазва го съсъ масло-то и хврьга нѣкой грошь въ корыто-то даръ на бабѫ-тѫ. Събирать ся и другы жены и ся гощавать и разносять; а баба-та е длъжна до четыре-десять дни тамъ да ся наврьта, и всѣкой день да кѫпе отроче-то.

(б) Доклѣ крьщавать отроче-то, ако е момче, майка му (лехуса-та) пише; ако ли е момиче преде, или плете. Като донесѫть отроче-то, едно отъ свои-тѣ имъ дѣтца иде съ нѣколко пары, та цѣлува на кумѫ-тѫ и бабѫ-тѫ рѫкѫ и пыта да му кажять имя-то на отроче-то. (Исправено отъ едно женско дружество въ Панагюрище).

Чиста Молитва.

Слѣдъ четыредесять дни отъ рожденіе-то, въ праздниченъ день. лѣхуса-та заедно съсъ бабѫ-тѫ и съ отроче-то отива въ черковѫ да си чете чистѫ молитвѫ. по обычяй-тъ Христіянскы. Като излѣзнѫть отъ черковѫ-тѫ лѣхуса-та и баба-та съ отроче-то отивать най-напрѣдъ у крьсникъ-тъ и по роднины-тѣ, гдѣто гы почестявать, негдѣ и гощавать; а на трьганіе-то имъ, давать на отроче-то едно яйце, или малко захаръ, а на майкѫ му единъ симидъ, или едно парче хлѣбъ и соль, и посипвать малко водѫ на чехлы-тѣ ѝ за да има млѣко. Кога-то си отидать, лѣхуса-та цѣлува рѫкѫ на бабѫ-тѫ, и ѭ поблагодарява за трудъ-тъ ѝ съсъ нѣщо, и отъ тогава ѭ оставя вече баба-та. Като свръши отроче-то еднѫ годинѫ: въ тоя день съсѣдкы-тѣ скрыто ся стараѭть да откраднѫть дѣте-то, скрывать го въ нѣкоѭ кѫщѫ. врьзвать го на крьстъ съсъ червенъ памукъ, подъ мишницѫ-тѫ му окачвать кофарче, и го крiѭть доклѣ ся принуди майка му да имъ обрече еднѫ гозбѫ, и тогова ѝ го давать, като откличять отъ него кофарче-то.

Постѫпалникъ.

Кога-то отроче-то начне да ходи, мѣсять му постѫпалникъ, — еднѫ погачѭ мѣсена съсъ масло, и нарѣзана на части, коя-то като ся испече, поливать ѭ съсъ медъ, турять ѭ възъ единъ столъ на срѣдъ стаѭ-тѫ, повыквать сродницы-тѣ и съсѣдкы-тѣ, турять врьху погачѭ-тѫ драгоцѣнны вещи: жлътицы и сребро, още и мастилницѫ съсъ писалкѫ, книгѫ, ножь, аршинъ, ножицы, мерила, жито и пр. Пустнѫть дѣте-то да отиде до погачѭ-тѫ, глѣдать за кое ще ся хване най напрѣдъ, и казвать: това художество ще обичя. Послѣ раздавать поеднѫ часть отъ погачiѭ-тѫ на всичкы-тѣ събрани, и ся разносять.

Преспивалкы пѣсни за малкы дѣтца.

Яла сѫне отъ горица, та си хвани (име-то) за рѫчицѫ, та го води въвъ горицѫ, та го тури въ златны люлкы, та го люлѣй догдé засни, да ся наспи да порастне, да ся гой като прасенце, да е кротко като агненце, да ся буди като пиленце.

Спи, спи, пиленце, майка-ти е на копаніе, баща ти е на ораніе, кака ти е на рѣкѫ-тѫ, байчо ти е на горѫ-тѫ, спи, спи, пиленце.

Дѣтинскы залъгалкы отъ стары-тѣ бабы.

Пию, пию, данке, кѫде ходи, вранке? отидохъ при попа, що правеше попа? ѥдеше, піеше, азъ му поискахъ, той вдигнѫ патеричкѫ-тѫ, та мя удари по главичкѫ-тѫ, и азъ рекохъ: пию.

Скокнѫ жяба отъ копень на копень, та си выка, та си кряка, сбирайте ся хоини моини, на чигляво перце, цигликъ, мигликъ, врякака жабунякъ.

Гѫси гѫси бабо, пасла баба гѫскы, по дядово поліе, дошло нѣщо рогато, уплашило гѫскы-тѣ, гъръ гъръ....

Една рада, втора рада, шеремете, потрепете, сиронія, сирикосъ, космаринъ, татаринъ, бугаринъ, турчинъ.

Лястовице, треперице, кѫде ми си ходила? ходила сьмь ходила, отъ море до море, въ царови дворове, царица що правеше? на станъ си седеше, цару турбанъ тъчеше.

Кукурякъ билка отъ далѣ выка, отвори бабо да ся грѣеме, окрачи крака да ся смѣеме.

Щьркелъ, щьркелъ балабанъ, усралъ гащи та бѣгалъ, майка му гы переше, той си гѫзъ-тъ дереше, мълчи, мълчи, дуденце, мама ще ти купи блюденце.

Гурелива маро, сополива маро, женила ся мара, маро кожюхаро, залѣниво харо, що ще носи придавъ, шарена кокошка, съсъ шарены пиленца, и ще носи мара, шарена котчица, съсъ шарены котенца, и криво магаренце, съсъ вехто самаренце, да ся качи харо, д'иде на пазаро.

ДѢТИНСКЫ ИГРЫ НА ДѢВОЙЧЕТА.

Куклы.

Като попорастне дѣте-то, прьва-та му игра е: съсъ врьсничета-та си дѣвойчета да играе на куклы: — човечета направени отъ дрипи, подмѣтать гы, и гы носять, като жены-тѣ дѣца-та си.

Кумицы.

Събирать ся нѣколко дѣвойчета, взима всѣко по едно строшено чиренче отъ купѫ, чашіѫ или паницѫ, турять вѫтрѣ: хлѣбъ, тревѫ, пѣсъкъ или прьсть, кое-то наричать на сладко или госбѫ, и отивать едно на друго на гостіе, та ся честѫть.

Мижитарка.

Отъ нѣколко дѣвойчета, едно стои на едно мѣсто, затика си очи-тѣ съсъ рѫцѥ-тѣ, та мижи, а другы-тѣ ся кріѭть по кюшета-та, и выкать

скрихме ся: тогава то тича да гы дири, и кое-то улови, или са́мо чюкне по гръбъ-тъ, то пакъ мижи; нъ тѣ ся мжчять, догдѣ не е уловило нѣкое, да тичять да плювнать на мѣсто-то, гдѣто е мижяло, и ако не улови или удари никое отъ скрыты-тѣ, пакъ то ще мижи доклѣ удари нѣкое, и то заемне мѣсто-то му.

Ножичкы.

Нѣколко дѣвойчета заемнжть всѣко отъ тѣхъ по единъ стлъбъ, или по еднж овощкж; едно отъ тѣхъ ходи при всѣко, та казва: „дай ми, бабо, ножичкы,“ а друго-то му отговаря: „азъ нѣмамъ ножичкы, иди у съсѣдкж-тж ми,“ и то отива при друго да проси ножичкы; въ това врѣмя всичкы-тѣ другы непрестанно мѣнувать мѣста-та си, а то тамо гдѣто проси, съглѣдва и ся старае да заемне на нѣкое мѣсто-то; и тогава кое-то остане безъ мѣсто, проси пакъ то ножичкы.

Сляпа Мачка (кьорава котка).

Врьзвать едно важе и два-та му краища наедно, врьжжть съсъ крьпж очи-тѣ на едно момиче; а другы-тѣ всичкы-тѣ навлѣзать вжтрѣ та ся нахванжть за вже-то, и изопнжть го на колело; сжщо и врьзано-то влиза вжтрѣ, хване ся за вже-то и гы гони, и кое-то улови и по пипаню-то познае, нему врьзвать очи-тѣ да гы гони.

Царскы враты.

Хванжть ся наведени двѣ момичета за шіи-тѣ, а другы-тѣ ся нарѣждать едно по друго, обыколивать около оныя кои-то стоѭть като врата, и пѣѭть всичкы-тѣ: „Кралю порталю, отвори порты, че ще да влѣзе царева войска;“ а тѣ имъ отговарять като пѣѭть: „че коя ми царева войска, не си отварямь желѣзны порты.“ Другы-тѣ пакъ повтарять: „Кралю Порталю отвори порты, ще ти дадемь шиникъ маргаритъ“ (бисеръ), кыло жлътицы,“ и тогава двѣтѣ дѣвойчета ся поразмѣствжть, а другы-тѣ едно по едно прѣминувать между тѣхъ, а тѣ като дойде най послѣдно-то притиснжть го и искать отъ него обѣщанны-тѣ дарове, а то казва, че е сырота,—и тогава двѣтѣ момичета хванжть едно друго ржціе-тѣ си на крьстъ, та направжть като сѣдалище, качвать сыротж-тж отгоре, припкать та ѭ носжть на ржцѣ-тѣ си и пѣѭть: „Дрьнъ, дрьнъ кочія, нѣма пара въ кесіѭ, кжщата ѝ полянж, риза-та ѝ до колянж и пр.“

Орелъ и Квачка.

Една отъ по́-голѣмы-тѣ дѣвойкы стане орелъ, а друга квачка. Захванать ся другы-тѣ една за другж за поясе-тѣ отдирѣ, а квач-

ка-та най напрѣдъ. Орелъ-тъ стои прѣдъ квачкѫ-тѫ и ся сили съсъ всѣкой начинъ да откѫсне отъ наловены-тѣ едно за друго дѣвойчета, кои-то ся наричять пилцы. Квачка-та ся врьти и припка ту насамъ, ту на татъкъ, да чюва пилцы-тѣ. Орелъ-тъ гы заобыкаля и ся старае да улови най дирно-то, по него друго-то, по него трете-то и така нататъкъ до квачкѫ-тѫ. Като ся срѣщнѫть орелъ-тъ и квачкѫ-тѫ, закопчѭть си прьстѥ-то на рѫцѥ-тѣ една съ другѫ-тѫ, подскачять на горѣ и выкать и двѣ-тѣ: „Мой-тѣ криле по́-голѣмы, по́-голѣмы“ и отпущать ся. Орелъ-тъ, като сполучи да излови едно по едно пилцы-тѣ, туря гы на старнѫ да седнѫть и выкать и пиукать като пилцы. Орелъ-тъ иде при тѣхъ ужь да гы нахрани, квачка-та ся врьти съ останѫлы-тѣ, той ся спустне та улови и друго, доклѣ квачка-та остане съ едно пиле, кое-то става куче, сѣдне долу квачка-та, куче-то сѣдне задъ неѭ; а орелъ-тъ праща всѣко отъ пилета-та до квачкѫ-тѫ, като му казва: „иди си искай отъ бабѫ си ризицѫ.“ То отива при неѭ и казва: „дай ми бабо ризицѫ,“ — тя му отговаря: „Тури си рѫкѫ-тѫ на рамо-то ми“, то ѭ тури, куче-то отдирѣ скокне и го удраще, а то припка назадъ и выка: „Олеле мамо, ухапа ма бабино-то куче.“ Орелъ-тъ му отговаря: „да му еде главѫ-тѫ баба-ти.“ Слѣдъ като испрати всичкы-тѣ пиле-та да искать по нѣщо отъ бабѫ-тѫ, и ся врьнать като прьво-то, взима орелъ-тъ двѣ клечкы — на мѣсто врѣтена, отива при бабѫ-тѫ (квачкѫ-тѫ) на гостѥ, и казва: „Добрутро ти бабо, що работишь?“ тя отговаря: „Празднувамь“ Орелъ-тъ казва: „У! да ся невиди, па азе незнаѭ,“ хврьгѫ вретено-то и казва: Дрьжте дѣтца да біемь куче-то; и ся погонять и посмѣять.

Сѣденкы и тлѫкы.

По села-та момы-тѣ възрастны често ся събирать нощѥ на едно мѣсто: въ кѫщѫ, на дворъ, или на пѫть-тъ, накладѫть единъ голѣмъ огънь, насѣдать около огънь-тъ та преждѫть и пѣѭть всѣкъквы любовны, юнашкы и жалостны пѣсни. Дохождать при тѣхъ и момци, та имъ правать смѣшкы, и съсъ тоя начинъ преминувать цѣлѫ нощь-тѫ. Въ градъ-тъ и въ по́-голѣмы-тѣ села момы-тѣ ся събирать та работѫть на тлѫкѫ въ нѣкоѭ кѫщѫ.

ИГРЫ НА МѪЖКЫ-ТѢ ДѢЦА.

Орѣхы.

Мѫжкы-тѣ дѣтца доклѣ сѫ тврьдѣ малкы, нѣкои игри играѭть и съсъ дѣвойчета-та, а като поотрастнѫть, играѭтъ особно. Играѭть

на орехы така: турять на равно мѣсто четыре орѣха по два на едно, трькалять едно по друго по единъ орѣхъ, и чій-то орѣхъ сполучи да гы удари взима гы онова дѣте, а другы-тѣ полагѫть новы отъ тѣхъ си, и така продлъжавать. Полагать още на забитъ въ земіѭ-тѫ пиронъ еднѫ парѫ или петаче или онлуче; това дѣте, кое-то е заложило парѫ-тѫ, седнѣ тамъ, другы хврьлять съсъ орехы отъ нѣкое назначено мѣсто да удрять парѫ-тѫ, и колко-то орѣхы нахврьлять безъ да ударять, взима гы онова, кое-то чюва парѫ-тѫ; като удари нѣкое, пакъ то чюва та събира орѣхы-тѣ, кои-то хврьлять, а другы лучять. Има още нѣколко различны игры на орехы.

Мачка и Чиликъ.

Изострувать една малка клечка и отъ двата краища, кое-то наричять чиликъ; взимать и еднѫ тоягѫ — неѭ наричять мачка. Двѣ момчета хврьгать чиликъ-тъ до едно мѣсто, взима едно-то мачкѫ-тѫ та лучи да удари чиликъ-тъ, по него и друго-то лучи; кое-то удари отъ тѣхъ, взима чиликъ-тъ, полага го на земіѭ-тѫ, ударя го съсъ мачкѫ-тѫ по единъ-тъ остъръ край, чиликъ-тъ подскокне отъ земѭ-тѫ и падне, то тича та го ударя пакъ по единъ-тъ край, и брои двѣ; ако бы като го ударя или вторый-тъ пѫть или третій-тъ, и не подскокне чиликъ-тъ, взима мачкѫ-тѫ па друго-то момче и ударя край-тъ, като подскокне брои едно, и вторый-тъ пѫть, като подскокне, брои двѣ, третій-тъ пѫть — три; и тогава навожда ся друго-то, а тому ся качва на грьбъ-тъ, та го носи отъ разстояніе-то до гдѣто е стигнѫлъ чиликъ-тъ до онова мѣсто, отъ гдѣто е хврьленъ най напрежь, и захващать па изново.

Кысело млѣко.

Едно момче сѣдне на едно мѣсто, дадѫть му единъ поясъ да го дрьжи за единъ-тъ край, а за другый-тъ го хване друго едно момче. подскачя и обыкаля на около, другы-тѣ наврьзвать на поесе-тѣ си по еднѫ топкѫ, и удрять го по грьбъ-тъ съсъ топкѫ-тѫ врьзана на всѣко момче па поясъ-тъ му отъ възлы, и казвать: „Кысело ли тие млѣко-то.“ а то ся старае да докътне нѣкого съсъ ногѫ-тѫ и кое-то докътне, пакъ него турять за кысяло млѣко.

Казанъ-тъ ври.

Нѣколко момчета ся наряждать на колело, едно отъ тѣхъ взима топкѫ (клъбо ушито отъ кожіѭ или отъ вълнены петецы, и натъпкано съсъ влъпѫ, или козинѫ), удря ѭ о земѭ-тѫ, тя подскокне на горе, другы ѭ ловѫть съсъ рѫціе-тѣ си, и кое-то ѭ улови качва ся на

онова, кое-то ѭ е ударило о земѭ-тѫ, и удря топкѫ-тѫ, а другы-тѣ бѣгать; то взима топкѫ-тѫ хврьля по тѣхъ и кое-то удари, пакъ то лѣга, та му ся качва, кое-то го е ударило и удря топкѫ-тѫ, другы-тѣ ловать нарядъ едно по едно, качвать му ся и удрять топкѫ-тѫ, доклѣ ѭ испустнать; тогава бѣгать, а то хврьга по тѣхъ съсъ топкѫ-тѫ.

Лученіе на камикъ.

Исправять едипъ камикъ; раздѣлять ся момчета-та на двѣ равны числа, едни-тѣ остаять при камикъ-тъ, а другы-тѣ ся отдалечявать до едно мѣсто. Взима топкѫ-тѫ едно отъ тія що-то сѫ при камикъ-тъ, подхврьля топкѫ-тѫ. и прѣди да падне на земѭ-тѫ плесне ѭ съсъ ржкѫ-тѫ си, отдалеченни-тѣ ся стараѭть да ѭ уловать или запржть да не отиде на далече. Ако ѭ уловать, хврьлять имъ ѭ, безъ да лучать камикъ-тъ, и тогава оставя топкѫ-тѫ онова, кое-то е плеснѫло, и ѭ взима па друго да плеска. Ако ли ѭ не уловать та падне на земѭ-тѫ, взимать ѭ та лучѭть камикъ-тъ, и като улучѭть камикъ-тъ, взима друго топкѫ-тѫ да ѭ плѣска; ако ли не ударѫть и не уловать, броѭть колко пѫти плѣснѫть топкѫ-тѫ и другы-тѣ не ударѫть камикъ-тъ: едно, двѣ, три и пр. до десять, тогава ся качвать тія, кои-то сѫ плескали топкѫ-тѫ, на онія кои-то сѫ лучили, и гы заносять отъ мѣсто-то гдѣто сѫ запирали топкѫ-тѫ до камикъ-тъ, и тогава ся промѣнувать, тія кои-то сѫ носили остаѭть при камикъ-тъ да плѣскать топкѫ-тѫ, а другы-тѣ отивать на друго-то мѣсто да ловать, запирать и лучѭть съсъ топкѫ-тѫ камикъ-тъ.

Робе.

Раздѣлять ся нѣколко момчета на двѣ равны чясти, забодѫть въ земѭ-тѫ на двѣ мѣста далече едно отъ друго по еднѫ клечкѫ за бѣлѣгъ; на единъ-тъ бѣлѣгъ ся запржть едни-тѣ, а на другый-тъ бѣлѣгъ другы-тѣ. Мѣрать по нѣколко раскраче и отъ два-та бѣлѣга на вътрѣ, и забождать по еднѫ клечкѫ за бѣлѣгъ, до кого-то ще пристига онова момче, кое-то е излѣзло на поприще-то отъ противнѫ-тѫ старнѫ. Излиза отъ еднѫ старнѫ едно момче и дохожда до бѣлѣгъ-тъ на другѫ-тѫ старнѫ, отъ коѭ-то излиза пакъ друго да го гони, и като го пристигне да го удари прѣди, доклѣ не сѫ стигнѫли до бѣлѣгъ-тъ, взима го робъ, и го завожда при другаре-тѣ си да клечи на колене; ако ли не сполучи да го пристигне, да го удари, отива до бѣлѣгъ-тъ, погне го отъ онѫѭ старнѫ па друго, и то тичешкомъ ся врьща на дирѣ, отъ другѫ-тѫ старнѫ па друго излиза да го гони, — така ся продлъжява гонеше-то

доклѣ отъ еднѫ-тѫ старнѫ сполучѭть да вземѫть всичкы-тѣ робіе отъ противнѫ-тѫ имъ старнѫ, и тогава ся качвать на робіе-то си, та гы заносять чикъ до бѣлѣгъ-тъ на другѫ-тѫ старнѫ; послѣ това променѫть си мѣста-та и закачять изново игрѫ-тѫ си.

Прескакулка на придаваніе.

На едно опрѣдѣленно мѣсто наведе ся едно момче, другы-тѣ едно по едно го прескачять: хване ся съсъ рѫціе-тѣ си за гръбъ-тъ му, хрипне и прескокне го, по него второ-то, па трете-то доклѣ ся изредѫть всичкы-тѣ да го прескокнѫть, кое-то стои на едно-то мѣсто наведено безъ да престѫни ни най малко; като го прескокне най послѣшно-то, гдѣто стѫпи слѣдъ като го прескокне, тамъ си промѣнува мѣсто-то наведено-то. Послѣ пакъ на рядъ скачять отъ прьво-то мѣсто на веднѫжь до наведено-то, и по прьвый-тъ начинъ го прескачятъ. Слѣдъ най послѣшно-то, наведено-то пакъ заемва мѣсто-то на стѫпкы-тѣ му. Начинать изново пакъ да скачять, и кое-то отъ тѣхъ не може вече да скокне на веднѫжь отъ опредѣленно-то прьво мѣсто до наведено-то, и да го прескокне, отива на мѣсто-то та ся навожда, а другы продлъжявать да скачять и да го прескачять по сѫщій-тъ начинъ.

Надскачваніе и надхвръляніе.

Хрипать отъ забѣлѣженно мѣсто на три пѫти труплешкы, т. е. сбрани и два-та крака наедно, и кое-то отъ тѣхъ скокне най далече, и другы-тѣ не могѫть да го стигнать, — него похвалявать. Подобно хрипать поведнѫжь наравно мѣсто или нѣкоѭ вадѫ прескачять. Хвръляять нѣкой камикъ отъ едно мѣсто и кое-то го хвръли най далече, така що-то другы-тѣ да немогѫть да го стигнѫть, — него похвалявать като най юнакъ. Борѫть ся още, и кое-то надвіе, пріима похвалѫ отъ другы-тѣ. Различны другы игры играѭть момчета-та, доклѣ стигнѫть, въ ергенскый-тъ възрасть.

Народни Хоря.

Въ градъ-тъ играѭть хоро момци-тѣ, момы-тѣ и млади-тѣ невѣсты по свадбы-тѣ повече, а по́-малко въ праздничны дни по кѫща-та. Въ по́-малкы-тѣ села въ всѣкый недѣленъ и праздниченъ день събирать ся на едно широко мѣсто въ село-то, или на края на село-то, наловать ся най напрѣдъ момци-тѣ, по тѣхъ момы-тѣ и млады-тѣ невѣсты за рѫцие или за поясе-тѣ; отъ момы-тѣ двѣ пѣѭть, по тѣхъ другы двѣ имъ повтарять думы-тѣ, та имъ отпѣвать. По нѣкогашь имъ свири и свиркѫ или гайдѫ, и така нѣколко чясове играѭть всичкы-тѣ, и по мрькнѫло ся разносять. Играѭть хоро още: по-седѣнкы-тѣ и тлѫкы-тѣ; кога-то

жьнѫть, вечерь-тѫ като ся врьнѫть отъ нивѫ-тѫ у домъ-тъ на кого-то жьнѫть, щомъ вечеріѭть, наловать ся на хоро, пѣіѭть и играѭть. Тоя народенъ обычай, останѫлъ отъ старинѫ, най много ся е усъвръшенствуваль въ Панагюрище. Панагюрище по мѣстоположеніе-то си дѣли ся на четыре голѣмы махалы. Въ тыя четыре-тѣ махалы ставать двѣ хоря въ двѣ махалы и едно по́-голѣмо отъ другы-тѣ двѣ махалы. На тыя хоря всичкы-тѣ момци, момы и млады невѣсты въ всѣкый недѣленъ и праздниченъ день начнѫть да ся събиратъ на мѣста-та гдѣто ставать хоря-та, чясъ-тъ до деветь, а отъ деветь до дванадесять играіѭть. Наловать ся най напрѣдъ единъ рядъ млады момцы, по тѣхъ невѣсты-тѣ и момы-тѣ все за поясе-тѣ; засвири имъ гайдѫ, свиркѫ, или гуслѫ, или кеменче. Единъ отъ момцы-тѣ поведѐ хоро-то, и почнать да играіѭть и престѫпять така легко и правилно, що-то сѣкашь, че единъ само играе. Задъ хоро-то стоѭть останѫли-тѣ момы и невѣсты та глѣдать, и ся наловвать пакъ тѣ да играіѭть, кога-то другы-тѣ ся откѫснать та си отпочивать. Прѣдъ хоро-то стоѭть момци-тѣ, едни насѣдали, другы стоѭть, а другы играѭть. Хващать хоро-то и на колело,—и тогава ся наловать всичкы-тѣ и момы, и невѣсты, и повече-то отъ момцы-тѣ. На него по́-тихо и по́-полегка престѫпять, и става тврьдѣ голѣмо хоро. Като дойди врѣмя-то да ся растури, нѣкои отъ момцы-тѣ даджть единъ знакъ отъ свирнѫ, и заведнѫжь ся разносять всичкы-тѣ по домове-тѣ си. Освѣнъ прѣзъ дни-тѣ на Великый-тъ постъ, прѣзъ всичкы-тѣ праздничны дни прѣзъ годинѫ-тѫ ставать такыва хоря въ Панагюрище.

ГОДЕЖНИ ОБЫЧЯИ ВЪ ГРАДЪ-ТЪ Т.-ПАЗАРДЖИКЪ.

Гражданскы-тѣ момци оглѣдвать и залибвать момы-тѣ: по кѫщя-та, по свадбы-тѣ, или по черковы-тѣ. Повече-то отъ женскый-тъ полъ въ градъ-тъ носять гражданскы дрѣхы отъ Европейскы матеріи, за кое-то селяне-тѣ гы наричять Грькыны. Въобще отъ старнѫ на момы-тѣ пращать годежяре да искать момцы-тѣ. Кога-то нѣкоя мома ще ся годѣва, пращать отъ старнѫ-тѫ на родители-тѣ и нѣкого у момъкъ-тъ, на кого-то спорядъ състояніе-то имъ, обѣщавать му: едно количество пары, или кѫщѫ, или лавкѫ (дюгянъ) и пр. Освѣнъ обыкновенный-тъ придъ (чеизъ), и като ся съгласѫть, размѣнявать си само прьстене-тѣ, кое-то казвать таенъ запивъ. Опрѣдѣлявать единъ праздниченъ день за извръшваніе-то на парадный-тъ (салтанатлія) годежь. Въ него день призовавать и отъ двѣ-тѣ старны свои-тѣ си: сродницы, съсѣды и пріятели.

Трьгвать отъ момъкъ-тъ всичкы-тѣ събрани съ единъ священникъ да отидать у момины. Единъ слуга носи въ еднѫ тепсіѭ (паралѭ) куфета (направенъ захаръ), и една баба въ едно блюдо едно перо направено съсъ нѣколко жълтицы и пендары, покрыты съсъ свиленѫ крьпѫ. Като стигнѫть у момины, тамошни-тѣ домакыни и призовани гостие, посрѣщать гы съсъ честь, и като гы въведѫть въ еднѫ стаіѭ или залѫ, гдѣто има приготвенъ столъ съсъ кыткы, два свѣщника съсъ восчены свѣщи, — тамъ полагать блюдо-то а священникъ-тъ туря или едно Евангеліе или иконѫ, доведѫть тамъ и годеницѫ-тѫ, исправѫть гы единъ до другъ. Священникъ-тъ взима прьстене-тѣ, туря гы врьху Евангеліе-то, испѣва: Св. Боже, едно Ектеніе, кондакъ-тъ на праздникъ-тъ, подава прьстене-тѣ на годеницы-тѣ и гы благославя, а тѣ цѣлувать нарядъ всѣкому рѫкѫ, и гы послужвать. На мѣсто кофетѫ, отъ старнѫ на момѫ-тѫ, турять дарове-тѣ за младоженекъ-тъ, за кумъ-тъ, за девере-тѣ и за сродницы-тѣ му. Слуга-та гы вземе та гы носи прѣдъ народъ-тъ и гы испращать. Послѣ това събрани-тѣ гостие у момини всичкы-тѣ дохождать у годеникъ-тъ. честитявать му годеницѫ и молитствувать имъ добры сѣтнины. Почестѫть гы, послужѫть гы и ся разнесѫть, — и съсъ това ся свръшва годежный-тъ обрядъ.

СВАТБЕНИ ОБЫЧЯИ ВЪ ГРАДЪ-ТЪ.

Кога-то приближи сватба-та, момъкъ-тъ праща на годеницѫ-тѫ въ Срѣда кѫнѫ боя (шикалкы) и нѣколко грошя хамамлѫкъ. Вечерь-тѫ събирать ся у момины: жены и момы, гдѣто нѣкои бабы правать боѭ-тѫ и канѫ-тѫ. Полагать единъ столъ, годеница-та сѣдне на него, мажѫть ѝ главѫ-тѫ съсъ боіѭ или кѫнѫ, та стане коса-та ѝ черна и кастаната; отъ роднины-тѣ всѣка ѝ залѣпва на главѫ-тѫ по грошче, момы-тѣ пѣѭть нѣкои пѣсни, или свирать Свирци. Слѣдъ като напишать вѣжды-тѣ ѝ и врьзвать главѫ-тѫ ѝ, по-близни-тѣ сродницы, жены и момы, сѣдать на столъ-тъ наплѣсквать и тѣхны-тѣ си главы, и си отивать.

Въ четврьтъкъ рано зарань-тѫ събирать ся умомины и съсъ годеницѫ-тѫ отивать на баньѫ-тѫ (хамамъ-тъ), омивать ся, врьщать ся у момины, нагостѫть ся, поиграѭть хорце и ся разносять. Въ петъкъ отъ старнѫ-тѫ на момѫ-тѫ пращать бохчялѫкъ на годеникъ-тъ, съсъ кого-то ся облачи като ся оміе въ баньѫ-тѫ; още и еднѫ баклавѫ (точенѫ благѫ баницѫ), или корабіи, кои-то събрани-тѣ Ергени съсъ годеникъ-тъ изидать, като піѭть ракіѭ или вино; момъкъ-тъ праща на момѫ-тѫ: завивкы за баніѭ-тѫ, фустанлѫкъ, шамія, обуща, гребены, еднѫ сребрьнѫ

или златнѫ кутіѭ съсъ единъ низъ жлътицы, или бисеръ и алмазы и дарове за родители-тѣ ѝ и сродницы-тѣ ѝ: сукно, фустанлѫкъ, фесове и пр. Въ Сѫботѫ годеникъ-тъ като ся врьне отъ баніѭ-тѫ и ся нагостѫть съсъ дружина-та си, призовава берберинъ-тъ да го брьсне. Брьснарь-тъ, момкови-тѣ сродници подарявать: ризы, яглѫцы и крьпы. Събирать ся жены сродници и съсѣдкы, кои-то слѣдъ обѣдъ отивать съсъ парада у момины да преломѫть квасника. Въ сѫщо-то врѣмя и у момины ся събирать момы нейны-тѣ дружкы, сродницы жены и съсѣдкы, призовавать и деверъ-тъ, приготовлявать: ношковы, брашно, точилка (прьчка съсъ коѭ-тѫ точіѭть баницѫ) и еднѫ прьчкѫ отъ тріандафилъ (шипъ), прѣзъ тѫѭ прьчкѫ деверъ-тъ пронизва три пѫти прьстенъ-тъ, кого-то момъкъ-тъ е далъ въ запива-тъ. Послѣ подава сито-то на невѣстѫ-тѫ и тя коленичи отъ еднѫ старнѫ при ноштовы-тѣ, а отъ другѫтѫ старнѫ кѫдница-та (сестра на деверъ-тъ) или друга дѣвойка, улавать двѣ-тѣ сито-то, деверъ-тъ сипва брашно, тѣ сѣѭть, па другы двѣ прьвоженкы дрьжіѭть надъ главы-тѣ имъ: точилкѫ-тѫ и прьчкѫ-тѫ сключени горѣ и покрыты съсъ червено. Откакъ отсѣіѭть, замѣсвать еднѫ голѣмѫ питѫ (погачьѭ) и ѭ пращать да ся опѣче, а въ ношковы-тѣ турять врѣтище (чювалъ), полагать едно мѫжко дѣте, наведѫть ношковы-тѣ, дѣте-то ся трьколи, а стары-тѣ благославять: „до годинѫ такова мѫжко дѣте Богъ да гы подари.“ Въ това врѣмя млады-тѣ пѣіѭть разны пѣсни, или свирать свирци-тѣ. Послѣ това дохожда момкова майка съсъ свитѫ-тѫ си, и тѣ намажіѭть питѫ-тѫ съсъ медъ, турять деверъ-тъ на единъ столъ, разсчюпвать питѫ-тѫ надъ главѫ-тѫ му, раздавать на всичкы-тѣ жены и момы по еднѫ частицѫ, поиграѭть хоро, жены-тѣ си отивать, а момы-тѣ остаять та предумвать невѣстѫ-тѫ, и да ѭ испратѫть. Вечерь-тѫ гы гощавать, всичкѫ-тѫ нощь играѭть хоро, доклѣ дойде врѣмя да премѣнѫть невѣстѫ-тѫ: накытѫть ѭ, турять ѝ телъ-тъ, дувакъ-тъ (червено було) и пр. Подобно и у момковы гощавать ся вечерь-тѫ Ергене-тѣ, всичкѫ-тѫ нощь играіѭть, премѣнѫть младоженекъ-тъ, взимать съблеченны-тѣ му дрехы, и тыя дрехы родители-тѣ му гы откупувать отъ тѣхъ съсъ пары (съсъ кои-то послѣ ся гощавать).

Недѣля.

Въ недѣліѭ утринь-тѫ съберѫть ся сватове-тѣ и свахы-тѣ, отивать да вземѫть кумъ-тъ. Той приготвува: вѣнчила или черковны сребрьны, и въ еднѫ голѣмѫ тепсіѭ: кофета (правенъ захаръ) и еднѫ бѫклицѫ съсъ вино; отъ тамъ отивать вкупъ у момины да вземѫть

невѣстѫ-тѫ. Баща ѝ дойде при неіѫ, опаше іѫ съсъ коланъ-тъ, тя му цѣлува рѫкѫ, и той ѭ дарува; дохожда челебакъ-тъ (братецъ-тъ, деверъ-тъ) обува ѝ чехлы-тѣ, тя му цалува рѫкѫ, той іѫ дарува, улавя ѭ за рѫкавъ-тъ, извожда іѫ изъ стаіѫ-тѫ и трьгвать за домъ-тъ или черковѫ-тѫ, гдѣто щѫтъ гы вѣнчеіѫть. Като излѣзѫть отъ кѫщѫ-тѫ родители-тѣ хвьрлять отгоре пшеницѫ и пары за берекетъ. Кога-то священникъ-тъ вѣнчява младоженцы-тѣ, кумъ-тъ дрьжи свѣщи-тѣ надъ главы-тѣ имъ, а кума-та покрыва рамена-та имъ съ единъ кумашь (платъ), кого-то кумица-та подиръ сватбѫ-тѫ направя фустанъ (роклѫ) та го носи за честь на кумъ-тъ си. Откакъ ся изврьши обрядъ-тъ на вѣнчаніе-то, трьгнать къмъ домъ-тъ момковъ. Като стигнѫть младоженци-тѣ на външніѫ-тѫ вратѫ, запира ся невѣста-та, свекърь-тъ ѝ обричя: или кравѫ, или лозіе, или нивѫ; а свекрява-та постеле едно бѣло платно отъ външны-тѣ врата до вратѫ-тѫ на стаіѫ-тѫ, подава на невѣстѫ-тѫ въ десн-тѫ рѫкѫ единъ хлѣбъ, въ лѣвѫ-тѫ шише съсъ вино, съ единъ червенъ поясъ препасва и трима-та съсъ деверъ-тъ заедно, улавя на поясъ-тъ и два-та края, и гы тегли да врьвѫть по платно-то, кое-то па друга жена събира отдирѣ имъ, и гы въвожда въ еднѫ стаѭ. Калабалѫкъ-тъ насѣдять на трапезы-тѣ, прьво кумове-тѣ, послѣ сватове-тѣ. Като ся наядѫть и напіять, на кои-то слугувать Ергены-тѣ, отъ тѣхъ единъ взима канискы-тѣ (въ еднѫ тепсіѫ кофата или захаръ правенъ) и еднѫ паничкѫ, а другъ бѫклицѫ съсъ вино и еднѫ чашѭ. Давать нарядъ всѣкому по еднѫ паничкѫ съсъ кофе-та, служѫть го и по едно вино за здравіе на кумъ-тъ, и ся веселѫть цѣлъ день. Вечерь-тѫ като си трьгне кумъ-тъ, цѣлува му младоженекъ-тъ рѫкѫ и му раскопчее три петелкы (копчета), а невѣста-та стои при външны-тѣ врата за испращаніе, цѣлува всѣкому рѫкѫ, и всѣкой ѭ дарува. Ергене-тѣ завождать кумъ-тъ у домъ-тъ му, поиграѭть му малко, и ся врьщать у момковы, гдѣто вечерь-тѫ само тѣмъ става угощеніе, кои-то трѣбва утринь-тѫ да сѫ пратили всѣкой даръ на младоженцы-тѣ: по единъ мѣденъ саханъ или поясъ, а сватове-тѣ: — овенъ, или агне, или вино, или лоены свѣщи, или кахве, или захаръ и пр.

Понедѣлникъ.

Утринь-тѫ въ понедѣлникъ, дохожда невѣста-та съсъ легенъ и ибрикъ, полива нарядъ всѣкому, омивать ся и хврьгать пары въ легенъ-тъ. Послѣ дохожда та имъ цѣлува рѫкѫ и гы дарува по еднѫ шитѫ бѣлѫ крьпѫ (чевре), а деверъ-тъ доноси приготвена блага ракія, служи всѣкого по еднѫ чашіѫ и гы гощавать съ яглѫ погачѭ. Прѣзъ день-тъ при-

дружявать младоженекъ-тъ и деверъ-тъ, та ходжть у момины, у кумъ-тъ и у близны-тѣ сродницы, гдѣто гы гощавать все съ яглж погачьж. Другы-тѣ обычяи сж сжщи-тѣ, както и по села-та, съ изятіе че тука ся свршва сватба-та въ понеделникъ. Вечерь-тж въ Понедѣлникъ като испратжть сватбары-тѣ, срвьшва ся сватба-та. Невѣста-та ако излѣзе дѣва, пращать кыткж у момины и у кумъ-тъ; ако ли не излѣзе дѣва, непращать кыткы, нъ нито сждбж правать, а малко ьж помъмрать и негодувать нѣколко врѣмя.

Петъкъ.

Въ петъкъ (слѣдъ сватбж-тж) вечерь-тж, невѣста-та приуготовлява еднж тепсіїж съсъ баклавж, и отивать у деверъ-тъ на прошкж или повръткы, гдѣто занесѐ дарове за побащимъ-тъ, помайчимж-тж и кждницж-тж или посестримж-тж; а дѣверъ-тъ приготвува: еднж новж тепсіїж пълнж съсъ кофета, двѣ сребрьны или позлатены топчесты голѣмы иглы, едно петле за подвѣзкж-тж, еднж шяренж хуркж, еднж подвѣзскж, едно оглѣдало, на хуркж-тж кждельж отъ ленено превръзано, едно врьтено и единъ прешленъ, кои-то турять врьху трапезж-тж прѣдъ деверъ-тъ, а невѣста-та стои срѣща му. Той взима вретено-то та ѝ заприда еднж нишкж, и ако неможе добрѣ да преде, всичкы-тѣ ся смѣяжть. Послѣ подава хуркж-тж на снахж си, тя му цѣлува ржкж-тж, той ѝ дава и тепсіїж-тж съсъ другы-тѣ вещи, и насѣдать да вечерять и ся веселжть, и ся разносять. Въ недѣлж зарань-тж младоженци-тѣ съсъ сжщо-то приготовление отивать у кумъ-тъ на прошкж, нъ кумъ-тъ само еднж новж тепсіїж съсъ куфета дарува на кумицж-тж, и така ся свршва всичко-то. Въ градъ-тъ откакъ ся заселиха цингари-тѣ, начнжха малко по малко да измѣнявать стари-тѣ обряди и обычяи на всичкы-тѣ работы.

ГОДЕЖНИ ОБЫЧЯИ ВЪ ПАНАГЮРИЩЕ.

Въ Панагюрище момци-тѣ залибвать момы-тѣ най много по хоря-та. Кога-то нѣкой момъкъ поиска да ся годѣва, прѣдстави на родители-тѣ си, коѭ момж иска, и тѣ ако склонять за неѭ, отъ своїж старнж испращать единъ човекъ да иска момж-тж отъ родители-тѣ ѝ. Пратенный-тъ ся старае отъ своѭ старнж да хвали момъкъ-тъ, и като склонжть, попытать и момж-тж и тя склони, опредѣлжть единъ день, особенно глѣдать да е праздниченъ. Въ тоя день утринь-тж рано въ зори, отивать у момж-тж: родители-тѣ момкови, съсъ нѣкои жены още отъ родпины-тѣ му, за да вземжть здравецъ, а момъкъ-тъ си остая у дома. Тѣ като отидать у момж-тж насѣдать и поискать

момѫ-тѫ. Мома-та съсъ нѣколко свои дружкы и съсъ единѫ или двѣ жены отъ момковы-тѣ, отива въ градинѫ-тѫ и съсъ двѣ-тѣ си рѫце хване деветь корене здравецъ и гы искубне изведнѫжь, влѣзе вѫтрѣ, цѣлува на бащѫ си рѫкѫ и даде му здравецъ-тъ. Послѣ малко врѣмя той повыква дъщерьѫ си, благослови ѭ, подаде ѝ здравецъ-тъ, та му цѣлува рѫкѫ, дава по единъ корень всѣкому отъ момковы-тѣ, като имъ цѣлува рѫкѫ, тѣ ѭ подаравать и си отивать, гдѣто момъкъ-тъ гы посрѣща, цѣлува имъ рѫкѫ, и имъ дава по нѣколко гроша — мущулукъ, тѣ му давать по единъ корень здравецъ и му честитявать годеницѫ.

Веднага слѣдъ това отъ момковѫ старнѫ двама момци на коне крьстосать всичко-то село та раздавать здравецъ по всичкѫ-тѫ момковѫ родѫ, и гы канять за да присѫтствувать на парадный-тъ годежь прѣзъ сѫщій-тъ день. По срѣдъ день събирать ся у момъкъ-тъ всичкы-тѣ му роднины и пріятеле. Момкова-та майка навива двѣ по голѣмы жлътицы съсъ аленѫ копринѫ на два кореніе здравецъ, и другы нѣколко различны врьзва въ еднѫ новѫ крьпѫ, полага гы на единъ самунъ хлѣбъ — нареченъ кравай съсъ нѣколко овощія, полага на самунъ-тъ и едни голѣмы чопразе сребрьны съ единъ срьменъ поесъ, и гы врьзва съ единъ месалъ. — Всичкы-тѣ тія вещи ся наричать: менѫ или никахъ, кого-то дава на еднѫ невѣстѫ да го носи; а тя съ еднѫ половинѫ ракіѭ, врьзано на неѭ здравецъ и съсъ двѣ-тѣ жлътицы, увіени на два-та кореніе здравецъ; двѣ момчета съсъ по *едно* шише вино и ракіѭ и съ еднѫ крьпѫ нахудъ, стафиды и шикеръ, трьгвать съсъ всичкый-тъ събранъ калабалѫкъ и отивать у момѫ-тѫ. Тамъ заварать момины-тѣ роднины събрани, кои-то гы посрѣщать. Стари-тѣ ся отдѣлять особно въ еднѫ стаѭ и млады-тѣ особно въ другѫ стаѭ съ ергене-тѣ, и жены-тѣ особно. Въ стаѭ-тѫ прѣдъ стары-тѣ и момины-тѣ родители полагать еднѫ трапезѫ, на коѭ-то момкова-та майка полага менѫ-тѫ; а два-та корене съсъ жлътицы-тѣ навтиква на годеницѫ-тѫ. Моминъ-тъ баща взима жлътицы-тѣ, наряжда гы по кравай-тъ на колело, оставя нѣщо като врата, и кани момковы да гы затворать. Тѣ притурять още нѣколко, дохожда на конецъ момкова-та майка и гы затваря съ еднѫ или двѣ жлътицы. Тогава гы събирать, подавать гы на моминъ-тъ баща, дохожда момина-та майка, цѣлува му рѫкѫ-тѫ, той ѝ подава менѫ-тѫ, а отъ неѭ взима еднѫ чашіѭ вино, благослови и пине, и начнѫть всичкы-тѣ да благославять и піять.

Въ другѫ-тѫ стаѭ, гдѣто сѫ млади-тѣ, съ ергены-тѣ полагать

единъ столъ завытъ съсъ крьпѫ, турять единѫ прѣснѫ туртѫ на него съсъ блюдо медъ, сѣдне годеникъ-тъ край столъ-тъ, отрѣзва съ едно ножче два залага отъ туртѫ-тѫ, натопи гы въ медъ-тъ, подава на годеницѫ-тѫ единъ-тъ, а другый-тъ изида той. По това взима единѫ чашѫ вино, турне вѫтрѣ: жлътицѫ, прьстенъ и старѫ монетѫ, пине отъ неѭ малко, подаде и ней та пине.— и това ся парича запивъ. (в) Като излѣзнѫть всичкы-тѣ на дворъ-тъ да си отидать, годеница-та съ единѫ невѣстѫ излиза на дворъ-тъ съ едно решето кыткы, увити съ ирмилѫче, грошче и пр. дава всѣкому по кыткѫ, цѣлува имъ рѫкѫ, тѣ ѩ подаривать и си отивать. Слѣдъ два часа дохожда годеникъ-тъ съсъ нѣколко ергене свои другаре, та извожда годеницѫ-тѫ си на хоро-то, врьщать ся пакъ у тѣхъ, тѣ гы гощавать и си отивать. (г) Отъ годежъ-тъ до сватбѫ-тѫ въ по́—личны праздницы момкови-тѣ родители ходять у момины на гостие съсъ гозбы, и посять нѣкога крьпѫ, нѣкога обуща на годеницѫ-тѫ. А годеникъ-тъ ходи всѣкой праздникъ та ѩ извожда на хоро-то. Нѣкои момци и не излизать изъ кѫщѫ-тѫ на годеницѫ-тѫ.

СВАТБЕНИ ОБЫЧЯИ ВЪ ПАНАГЮРИЩЕ.

Единѫ недѣлѭ прѣдъ свадбѫ-тѫ, момкови-тѣ родители ходять у момины на зговоръ: — опредѣлявать день-тъ за сватбѫ-тѫ, условвать за дарове-тѣ. Отъ мининѫ стариѫ давать: ризы за свекъръ-тъ, за свекръвѫ-тѫ, за братецъ-тъ и рѫкаве на калинкѫ-тѫ (сестра на годеникъ-тъ). А отъ момковѫ стариѫ давать обуща. Гощавать и си отивать. Въ понедѣлникъ или срѣдѫ прѣдъ сватбѫ-тѫ, момкова-та майка съсъ по едно шише ракіѭ калесва: кумъ-тъ, старисватъ и девере-тѣ. Въ петъкъ правать квасъ-тъ: — събирать ся прѣзъ день-тъ нѣколко момы и у момче-то и у момѫ-тѫ. Въ едни нощви три момичета, които имать и бащѫ и майкѫ, сѣѭть брашно и мѣсать единѫ преснѫ туртѫ, и ѭ пращать да ся опече, пращать отъ момковы три невѣсты у момѫ-тѫ та ѝ мѣтать дрехы-тѣ, дадени ѝ отъ родители-тѣ ѝ, на едно изопнѫто въ единѫ станѫ важе, — и тогава начинѫть да ся превръвять калабалѫкъ жены и момы да ѝ глѣдать дрехы-тѣ, и отъ родпины-тѣ всѣка ѝ дарува: крьпѫ, или чорапе, или възглавницѫ и пр. Три-тѣ невѣсты отъ тамъ съсъ по едно шише вино

(в) На запивъ-тъ годеникъ-тъ подаде чашѫ-тѫ на годеницѫ-тѫ прѣзъ рамо-то си, та ѩ земе, сипе си на десный-тъ кракъ, земе си монетѫ-тѫ и прьстенъ-тъ, що сѫ въ чашѫ-тѫ, тогава ѩ подаде пакъ на годеникъ-тъ, въ коѭ-то е турила своя си прьстенъ и монети, земе и той прьстена и лисне вино-то на стѣнѫ-тѫ. (Исправено отъ сѫщо-то дружество).

(г) Кога извѣдѫть годеницѫ-тѫ на хоро-то, не само ергене, нъ ходять още момы и невѣсты.

трьгнать по всичкы-тѣ момковы родинны та гы калесвать за квасъ-тъ и сватбѫ-тѫ. Събирать си жены у момковы, полагать на дворъ-тъ столъ, на него туртѫ-тѫ, мѣсена отъ три-тѣ момичета, вземѫть ѭ двѣ жены и ѭ разсчюпвать на четыре части, и разнесѫть всѣкому по малко. Послѣ положѫть мѫжко дѣте на столъ-тъ, трьколѫть го, по него и столъ-тъ къмъ кѫщиѫ-тѫ вратѫ; — кое-то значи че ще имъ дойде въ кѫщѫ-тѫ вѣнкашенъ човекъ, разумѣва си за невѣстѫ-тѫ. Веднага по това, предводими отъ свирджіи-тѣ, отивать у момѫ-тѫ, гдѣ-то гы нагостѫть, даде имъ годеница-та по кыткѫ, тѣ ѭ подарявать и си отивать. Слѣдъ това и у момины правать съсъ туртѫ-тѫ сѫщо както и у момковы, съ исключеніе, че тамъ пѣѭть другы пѣсни, и столъ-тъ трькаліѭть къмъ пѫтиѫ-тѫ вратѫ, — знакъ че единъ човѣкъ отъ кѫщѫ-тѫ имъ излази. (д)

Въ сѫбботѫ вечерь-тѫ у момче-то ся събирать ергене-тѣ: ядѫть, піять, играѭть и ся веселѫть, но-голѣмѫ-тѫ часть отъ нощь-тѫ. Отъ нѣколко годины почнѫхѫ да ся събирать въ четвьртъкъ вечерь-тѫ, кое-то е и по-умно. Дохожда берберинъ та го брьсне, и свирджіе-тѣ пѣѭть и свирать. Родители-тѣ му ходять у кумъ-тъ съ яденіе и піяніе. У момѫ-тѫ ся събирать: момы нейни ерапкы; девере-тѣ ходять та ѝ посять телъ-тъ; — това наричать коше́.

Недѣля.

Въ Недѣлѭ утринь-тѫ у момче-то ся събирать родинны-тѣ му, довождать кумъ-тъ и старисватъ-тъ, и отивать у момѫ-тѫ, гдѣто имъ запасать дарове-тѣ — обуща-та. Девере-тѣ заносять на невѣстѫ-тѫ чехлы, убувать ѝ гы; единъ отъ дѣснѫ-тѫ ѝ старнѫ по́ напрѣдъ отива, надене на малкый-тъ си прьстъ клупче, зашито на распростиѫ-тѫ крьнѫ и надѣнѫ-тѫ на малкый-тъ ѝ прьстъ на клупче, зашито на другый-тъ край; по него и другый-тъ подобно отъ лѣвѫ-тѫ ѝ старнѫ. Извождать ѭ деверѣ-тѣ на дворъ-тъ, тя ся покланя по три пѫти: на родители-тѣ си, братія-та и сестры-тѣ и родинны-тѣ си, а тѣ ѭ подарявать, и трьгвать къмъ черковѫ-тѫ. На прагъ-тъ на пѫтнѭ-тѫ вратѫ, майка ѝ полее съсъ водѫ, и като излѣзѫть всичкы-тѣ, тя хвьрля по тѣхь съсъ ячимикъ и пшеницѫ. Най напрѣдъ врьвѫть мѫжіе-тѣ, послѣ жены-тѣ и най послѣ невѣста-та, водима отъ девере-тѣ и придружаема съсъ нѣколко жены и момы близни родинны, отивать всичкы-тѣ въ черковѫ-тѫ, предводими отъ свирджіе-тѣ.

(д) У момче-то мѣсять туртѫ-тѫ съ квасъ. Като фтаса, направѫть ѭ на крьстосѫ, и въ срѣдѫ ѭ занесѫть на кумъ-тъ; у момѫ-тѫ мѣсать прѣснѫ туртѫ. — По-напрѣдъ намѣтать дрѣхы-тѣ, на тогава мѣсать. — Кога трѫгнать да си идать отъ квасъ-тъ, свекрѫва-та съ нѣколко невѣсты иде та свали отъ намѣтнѫты-тѣ дрѣхы: най напрѣдъ нѫшкѫ-тѫ ризѫ и еднѫ отъ момины-тѣ, и тогава си идать. (Исправено отъ сѫщо-то дружество).

Слѣдъ обрядъ-тъ на вѣнчаніе-то, трьгнѫть къмъ момковы. Калабалѫкъ-тъ навлѣзе по́-напрѣдъ въ дворъ-тъ, насѣдать по край трапезы-тѣ, приготвени по́-напрежь. Младоженци-тѣ ся запрѫть на пѫтнѫ-тѫ вратѫ, свекръва-та съ едно шише вино и нѣколко коренье здравецъ гы посрѣщне, тѣ влѣзѫть и ся запрѫть на срѣдъ дворъ-тъ. Свекръва-та излѣзе прѣдъ невѣстѫ-тѫ, коя-то ѝ ся поклони три пѫти, цѣлува ѝ рѫкѫ-тѫ, а тя ѝ подаде шише-то и ѭ навтика съсъ корень здравецъ; невѣста-та цѣлува рѫкѫ на деверъ-тъ и му подаде шише-то, той пие малко, и го даде па́ ней, а тя го даде на свекръвѫ си, като ѝ цѣлува рѫкѫ, тя го подаде на младоженекъ-тъ, той пие и дава и на девере-тѣ; а свекръва-та навтика всичкы-тѣ съсъ по единъ корень здравецъ. Послѣ това тя хване презъ крьстъ-тъ и младоженцы-тѣ и девере-тѣ, подигне гы единъ по единъ, и тѣ подскокнѫть. Дохожда по това свекъръ-тъ предъ невѣстѫ-тѫ, тя му ся поклони, цѣлува му рѫкѫ, и той ѭ подари: или кравѫ, или овцѫ, или козѫ, или жлътицѫ. По него дохождать единъ по единъ всичкы-тѣ момковы роднины, тя имъ ся покланя и цѣлува рѫкѫ, а тѣ ѭ подарявать съсъ нѣщо. Веднага слѣдъ това трьгвать младоженцы-тѣ къмъ кѫщѫ-тѫ, и ся запирать на вратѫ-тѫ. гдѣто подавать на невѣстѫ-тѫ едно мѫжко дѣте, тя го пригрьне и мѣтне му чорапчета даръ; а свекръва-та препаше младоженцы-тѣ прѣзъ шіи-тѣ съсъ собственный-тъ си поясъ, и гы въведе въ кѫщи. Невѣста-та извади крьпы-тѣ си, съсъ кои-то сѫ ѭ водили девере-тѣ и тѣмъ гы подари сдиплени, а тѣ си разшѭтать та заносять на сѣдѫлы-тѣ около трапезы-тѣ: хлѣбъ, гозбы, вино и ракіѭ. Тѣ всичкы-тѣ начнѫть да ся гощавать и свирджіе-тѣ свирать. Въ това врѣмя дохождать момины-тѣ съсъ родѫ-тѫ си, съсъ дрехы-тѣ на невѣстѫ-тѫ, натоварени на единъ конь. Посрѣщать гы и гы приканѫть на особно приготвенѫ за тѣхъ трапезѫ.

Момина-та майка дарява съсъ ризы: Свекъръ-тъ, свекръвѫ-тѫ, братецъ-тъ и злъвѫ-тѫ, а свекръва-та дарява съсъ ризы: Кумъ-тъ, Старисватъ-тъ, девере-тѣ и по́-ближны-тѣ роднины; а жены-тѣ дарява съсъ крьпы пиринкы. Всичкы-тѣ събрани яджть, піять, поиграіѭть хоро и ся разносять. Отъ свирджіе-тѣ половинѫ-тѫ вземе кумъ-тъ, и половинѫ-тѫ момины-тѣ. Откакъ си отидѫть, слѣдъ малко врѣмя младоженекъ-тъ съсъ двама-трима другары и двѣ-три невѣсты съсъ хлѣбъ и вино, отива у кумъ-тъ. Кумъ-тъ гы гощава, поиграѭть, повеселѫть ся и си отивать съсъ свирджіе-тѣ, подобно и момины-тѣ пращать свирджіе-тѣ. Щомъ стигнѫть свирджіе-тѣ у момковы, засвирѫть на хоро. Събирать ся момци-тѣ и момы-тѣ отъ всичко-то село, и тамъ на

дворъ-тъ играѫть до вечерь-тѫ и ся разносять. А остаѫть само девере-тѣ и нѣколко душъ отъ роднины-тѣ да спѫть тамъ. (е)

Понедѣлникъ.

Въ понедѣлникъ утринь-тѫ рано става невѣста-та, полее на всичкы-тѣ то ся оміѫть, дава всѣкому по еднѫ кыткѫ, а на девере-тѣ по кыткѫ и сребрънъ прьстенъ и всичкы-тѣ ѭ дарявать. Вземѫть девере-тѣ едно котле ракіѫ и малко стафиды, нарамвать нѣкому единъ овенъ, нанизаны на рогове-тѣ му двѣ ябълкы, съсъ 4 — 5 души още мѫже, предводимы отъ свирджіе-тѣ, отивать у момины. Дохожда слѣдъ малко врѣмя и младоженекъ-тъ та заколи овенъ-тъ. Тамъ гы гощавать, піать, поиграѫть, повеселѫть ся и ся връщать у момъкъ-тъ, отъ гдѣто взимать другѫ ракіѫ и ходять у кумъ-тъ и у старисватъ-тъ. Прѣзъ тоя день превръвять ся малкы момичета, и невѣста-та на всѣко дава по едно прьстенче. Въ тоя день, както у момковы така и у момины ходять пріятели-тѣ имъ на честито. Посрѣдъ день завождать невѣстѫ-тѫ на нѣкоѭ чюшмѫ на водѫ; гдѣ-то тя налива два котла съсъ водѫ, девере-тѣ пустнать въ тѣхъ по едно жлътиче, бутнать съсъ кракъ-тъ си котлы-тѣ та ся разсипвать, а жлътичета-та давать на невѣстѫ-тѫ.

Наловать ся на хоро та поиграѫть и ся връщать. Надвечерь ся събирать всичкы-тѣ роднины; довождать кумъ-тъ и старисватъ-тъ. Полагать въ градинѫ-тѫ единъ столъ, подъ нѣкое зелено дрьвиче, сѣднѣ на него невѣста-та; девере-тѣ съсъ двѣ тънкы пръчкы, подигвать ѝ *кавракъ*-тъ (було, червенѫ мрѣжѭ, мѣтнѫта на главѫ-тѫ ѝ въ недѣлѭ утринь-тѫ отъ кумѫ-тѫ) и го окачвать на единъ съкъ отъ дрьвиче-то, а тя остая само съсъ періе-то и распростнѫтый-тъ телъ на главѫ-тѫ ѝ, кои-то вещи ѝ свалять въ Петъкъ чякъ. (ж) Слѣдъ сваляніе-то на кавракъ-тъ, кума-та ѭ навтиква съсъ корень здравецъ и на него жлътиче. Послѣ това съсъ всичкый-тъ калабалѫкъ отидать у момины да ядѫть закланый-тъ утринь-тѫ овенъ. Тамъ ся нагостѫть, и ся разносять, като ся вече стемни.

Вторникъ.

Вторникъ прѣзъ день-тъ ходять девере-тѣ та калесвать всичкы-тѣ

(е) Кога идѫть за момѫ-тѫ, момкова-та майка земе котле съсъ водѫ та прелѣе, расплише си поясъ-тъ и го простне на вратніѫ-тѫ, отъ гдѣ-то щѫть да минѫть свадбары-тѣ. Като ся върнѫть отъ вѣнчаваніе-то, нѣколко кеменче-та съ единъ човѣкъ, идѫть та доведѫть момины-тѣ. — Момина-та майка донесе еднѫ баницѫ и кога си идѫть: кумъ-ть, старисватътъ и момины-тѣ, младоженекъ-тъ и невѣста-та съ девере-тѣ влѣзвать въ еднѫ одаѭ, та ядѫть баницѫ-тѫ, като изрѣжѫть срѣдѫ-тѫ ѝ та си іѫ раздѣлѫть младоженци-тѣ. (Исправено отъ казано-то дружество).

(ж) Кога-то свалять на невѣстѫ-тѫ кавракъ-тъ, девере-тѣ біѫть съ пръчкы-тѣ, кои-то сѫ на около имъ, за да има невѣста-та мѫжкы дѣца.

родинны и момковы и момины, и вечерь-тѫ дохождать у момковы съсъ хлѣбове и гозбы, и съсъ по едно котле вино — поклонъ. Гощавать ся, піѭть, играѭть и ся веселѭть до едно врѣмя и ся разносять. Това събиране наричять: „деверова трапеза“.

Срѣда.

Въ срѣдѫ невѣста-та замеси три питы. Взима по еднѫ отъ питы-тѣ съсъ гоебѫ нѣщо и вино, и заедно съсъ свекръвѫ-тѫ и девере-тѣ ходять: у кумъ-тъ и у старисватъ-тъ; и на двѣ-тѣ тѣзы мѣста гы гощавать, и си отивать. Като мѣси невѣста-та, хвьрлять ѝ пары въ нощовы-тѣ.

Четвьртъкъ.

Въ Четвьртъкъ вечерь-тѫ младоженци-тѣ, девере-тѣ, свекъръ-тъ, свекръва-та и нѣколко отъ родинны-тѣ ходять у момины съ ядене и піане, кое-то наричять пóвradкы. Въ Петъкъ вечерь-тѫ ходять само младоженци-тѣ на пóвradкы.

ГОДЕЖНИ ОБЫЧЯИ ПО МАЛКЫ-ТѢ СЕЛА.

Въ малкы-тѣ села момцы-тѣ и момы-тѣ ся залибвать по сѣденкы-тѣ и по хоря-та. Кога-то ще ся годѣва нѣкой момъкъ, родители-тѣ му пращать нѣкого съ еднѫ бѫклицѫ вино та иска момѫ-тѫ отъ родители-тѣ ѝ, и като склонѭть, сторать запивъ; то есть, начинѭть да піять за условія-а на годежь-тъ: моминъ-тъ баща иска агарлѫкъ (бащина правдина) триста или пятстотинъ гроша, иска за годежь-тъ: вино, ракіѭ, пастармѫ, орисъ, печиво, прасе или агне, хлѣбъ и пр. Като ся съгласѭть, мома-та цѣлува рѫкѫ на годежницы-тѣ, дадé имъ по еднѫ кыткѫ и пазарѭть за дарове-тѣ: за братие, сестры и сродницы на момѫ-тѫ искать: чизмы, еменіи, чехлы, фесове и гуглы (шапкы). Послѣ дохождать сродницы-тѣ на момче-то у момѫ-тѫ, доносять всичкы-тѣ условены вещи за угощеніе. Събирать ся съсѣди-тѣ и сродници-тѣ момими, момкови-тѣ сѫ длъжни всичкы-тѣ да пагостѭть и напоѭть, тогава броять и половинѫ-тѫ пары за агарлѫкъ-тъ, и опредѣлявать день-тъ за статбѫ-тѫ, и тогава годеникъ-тъ дава на годеницѫ-тѫ: кыткѫ съсъ стары пары или жлътицы накычена, прьстенъ, гривны, чопразе, коланъ, калевры, шяміѭ и пр. Годеница-та цѣлува на всичкы-тѣ рѫкѫ и даде имъ по кыткѫ, цѣлува рѫкѫ-тѫ и на

годеникъ-тѣ и му дава прьстенъ и кыткѫ съсъ пары и банкы. Тѫмъ кыткѫ годеникъ-тѣ вткие на гуглѫ-тѫ си и ѭ носи на главѫ-тѫ си до сватбѫ-тѫ. Отъ тогава годеникъ-тъ свободно ходи у годеницѫ-тѫ си да ѭ посѣщава, като ѝ носи стафиды и печенъ нахудъ; по седѣнкы-тѣ сѣди при неѭ, и по хора-та играе хоро все до неѭ, и носять на главы-тѣ си годежны-тѣ кыткы съсъ банкы и рупове набытени.

СВАТБЕНИ ОБЫЧЯИ ПО МАЛКЫ-ТѢ СЕЛА.

Въ Четвьртъкъ прѣди сватбѫ-тѫ, събирать ся жены у момъкъ-тъ (по нѣкои села и годеница-та присѫтствува, та за това въ срѣдѫ вечерь-тѫ ѭ испращать съсъ все притъ (придавъ, нанизъ и дрехы нейни отъ домъ-тъ ѝ), и съсъ гайды, гуслы и пѣяніе захващать квасъ-тъ за хлѣбове-тѣ, кои-то щѫть ся мѣсять за сватбѫ-тѫ.

Въ Петъкъ довождать деверъ-тъ (побратимъ-тъ), мѣсять колачь-тъ за бѫклицѫ-тѫ, и правать вѣнецъ-тъ за главѫ-тѫ му. Въ Сѫбботѫ полагать вѣнецъ-тъ на главѫ-тѫ на деверъ-тъ, препашѭть го и крьстосать го прѣзъ рамена-та и мишцы-тѣ съсъ низове отъ рупове, а на бѫклицѫ-тѫ превръжѭть единъ ягдѫкъ, колачь-тъ и едно вѣнче, пращать го да ходи да калесва: кумъ-тъ, старисватъ-тъ, сватове-тѣ и момцы-тѣ, пріятели Момковы. Момци-тѣ дохождать вечерь-тѫ та брьснѭть момъкъ-тъ, кой-то гы гощава, и играѭть всичкѫ-тѫ нощь. А мома-та събира ерамы-тѣ си момы, та ѭ плетѫть, като пѣѭть: „Янка майкѫ ситно дребно плела, и ѭ плела и ѭ люто клела, и пр.“

Недѣля.

Въ Недѣлѭ утринь-тѫ готвать гозбы-тѣ у момъкъ-тъ, а кумъ-тъ и калесаини-тѣ подъ кума жены, рано отивать съсъ кыткы чемширены, здравецъ и другы цвѣтя за вѣнцы-тѣ на младоженцы-тѣ, и пѣѭть: „Кумеле Свѣти Юване, кумъ ся вози по море ѝ пр.“ Послѣ момкови-тѣ съсъ всичкы-тѣ сватове трьгнувать съсъ деверъ-тъ, а втори девере носять пашярены тоягы, набодени съ варакосаны ябьлкы и червенъ прѣпорецъ (кое-то сега не допуща Правителство-то); момци-тѣ водять съсъ свирны момъкъ-тъ, играѭть прѣдъ него, и носять чючкѫ (възглавницѫ) и мѣдникъ съсъ вино, гдѣ-то посѣдне да му поиграѭть и да го служѭть вино, и отивать у момѫ-тѫ. Деверъ-тъ отива да поеме невѣстѫ-тѫ, нъ момы-тѣ другаркы-тѣ ѝ затварять вратѫ-тѫ на стаѭ-тѫ, а той като тропа на вратѫ-тѫ да му отворѭть, тѣ пѣѭть извѫтрѣ: „Стой деверо не бій врати,

още мома невтасала и пр.“ деверъ-тъ обрѣче имъ нѣколко гроша, и така му отворѫть: той влѣзе, обува чехлы-тѣ на невѣстѫ-тѫ, туря вѫтрѣ по нѣколко рупчета или жлътичета, хваща невѣстѫ-тѫ за рѫкавъ-тъ, а тя му ся поклапя три пѫти и му цѣлува рѫкѫ. Ако е отъ друго село или далече, завожда ѭ деверъ-тъ при приготвенны-тѣ кола, тя ся поклони прѣдъ кола-та три пѫти, той ѭ пригрьне и ѭ качи на кола-та, по неѭ ся качвать и нѣколко момы, едни отъ дѣсно, едни отъ лѣво, и едни отъ дирѣ ѝ та ѭ дьржѫть, като ся еднакво все клапя да не падне. Кола-та врьвѫть, а момы-тѣ пѣѭть: „Калинке млада калинке, млада си невѣста станѫла и пр.“ „У момкови слънце грѣе, у момины тъмна мьгла и пр.“ Като стигнѫть у момковы или въ черковѫ, гдѣто щѫть гы вѣнчеѭть, поклапя ся деветь пѫти, и пакъ ѭ деверъ-тъ сваля отъ кола-та и за рѫкавъ-тъ ѭ хвапе и завожда прѣдъ кумъ-тъ и кумѫ-тѫ, на кои-то ся поклапя три пѫти и цѣлува имъ рѫкѫ. Кога-то ще гы армаса попъ-тъ, кумъ-тъ полага на единъ столъ еднѫ милинѫ (баницѫ), коѭ-то наричить шюга, и коѭ-то щомъ ся свръши армасъ-тъ, грабнувать ѭ момци-тѣ та ѭ изидать, а оставять еднѫ чясть отъ неѭ за младоженцы-тѣ. Послѣ кумъ-тъ ѭ покрива съсъ второ було червено, (коя-то испьрво има на образъ-тъ малко червено було и кошѐ отъ цвѣтя, плетено въ сѫбботѫ отъ момы-тѣ като митра, кое-то носи на главѫ-тѫ си, доклѣ ѭ опрости кумъ-тъ или деверъ-тъ), Като ся свръши вѣнчаніе-то, поклапя ся по три пѫти пьрво на кумъ-тъ и на кумѫ-тѫ, на свекъръ-тъ и свекървѫ-тѫ и на всичкы-тѣ сватове и свахы и цѣлува наредъ всѣкому рѫкѫ. Послѣ това полагать на дворъ-тъ, макаръ и снѣгъ да е, длъгы трапезы; на пьрво-то мѣсто сѣда кумъ-тъ, до него подкумы-тѣ и сватове-тѣ, кои-то като дохождать да сѣднать на трапезѫ-тѫ, всѣкой носи поклонъ: въ еднѫ тепсіѭ печиво или рыбникъ и по единъ мѣдникъ вино; дохожда най напрѣдъ прѣдъ кумъ-тъ, макаръ и дѣте да е, сваля гуглѫ-тѫ, цѣлува му рѫкѫ, туря прѣдъ него поклонъ-тъ, да го благослови и дава му мѣдникъ-тъ съсъ вино-то, а той пине малко и благославя младоженцы-тѣ: „Да сѫ живи и здрави и дъгоолѣтни, да имать изобиліе-то на Авраама, Исаака и Іякова и пр.“ а домакынъ-тъ прибира поклонъ-тъ. Послѣ дохожда деверъ-тъ съсъ пахуръ или шюленце ракіѭ, и като начне отъ кумъ-тъ всѣкому цѣлува рѫкѫ и го служи ракіѭ, донесѫть общо-то печиво или рыбникъ, та го благослови кумъ-тъ и го разскѫсвать по трапезы-тѣ, като прилагать и другы ястія за угощеніе. Въ това разстояніе невѣста-та сѣди съсъ деверъ-тъ въ отдѣлнѫ стаѭ или пръстъ, а момци-тѣ довождать женихъ-тъ при неѭ, и като ще влѣзе при неѭ, на вратѫ-тѫ, кой какъ стигне отъ нихъ ударя го по гръбъ-тъ или вратъ-тъ,

отъ кое-то ся е случвало та нѣкои младоженцы отъ ударе-тѣ на юмруцы-тѣ, не сѫ имали щастіе да влѣзнѫть живи при невѣстѫ-тѫ си. Всичкы-тѣ събрани ядѫть, піять и ся веселѫть цѣлъ день до вечерь-тѫ. Вечерь-тѫ, като влѣзне младоженекъ-тъ при невѣстѫ-тѫ, излиза деверъ-тъ, затвари портѫ-тѫ и варди отъ прѣди съ единѫ пушкѫ, а момци-тѣ играѭть хоро около трепезѫ-тѫ, като имъ свири свиркѫ или гайдѫ. Женихъ-тъ, като облѣгне невѣстѫ-тѫ, ако е дѣвѫ, каже на деверъ-тъ и той гръмне съсъ пушкѫ-тѫ, и всичкы-тѣ начнѫть да ся веселѫть, и да выкать: „Да ся живы, добри имъ сѣтнины.“ Излиза женихъ-тъ, цѣлува на всичкы-тѣ рѫкѫ, като начне отъ кумъ-тъ, и служи вино всѣкого. Ако ли невѣста-та не излѣзе дѣвѫ, обажда женихъ-тъ на деверъ-тъ, и той веднага въспира свирны-тѣ и хоро-то, развали ся сватба-та, и всѣкой посраменъ бѣга на вратъ на главѫ, да не остане врьху му угурсузлукъ-тъ. Свекъръ-тъ и деверъ-тъ испытвать невѣстѫ-тѫ отъ кого е обезчестена; и ако испытать, че това е станѫло отъ естественѫ причинѫ, а не отъ мѫжь, оставять ѭ на мира; нъ на зарань-тѫ излиза свекърва-та или друга нѣкоя бабичка на улицѫ-тѫ, качва ся на плетъ-тъ и выка съсъ голѣмъ гласъ: „Чюйте селене малко и голѣмо, наша-та невѣста не излѣзе дѣвѫ: зло-то да ся распелее по горы, по планины, по воды и камение.“ И така вѣрвать, че ся разноси угурсузлукъ-тъ. Ако ли испытать, че това е станѫло отъ мѫжь, а не отъ естественѫ причинѫ: мъмрать ѭ, біять ѭ, у родители-тѣ ѝ ѭ много пѫти завождать, взимать си надиря дарове-тѣ и (агарлѫкъ-тъ), кои-то сѫ дали, взимать и още пары за удовлетвореніе, и пакъ си завождать невѣстѫ-тѫ при момъкъ-тъ, и на утрѣ-то проглашавать работѫ-тѫ, както по́-горѣ казахмы.

Напротивъ, ако невѣста-та излѣзе дѣвѫ, гощавать ся и играѭть до зарань-тѫ, и тогава смѣсвать въ единъ кондиръ (голѣмо шюле) ракія и медъ, накытать го съсъ цвѣтя, окачять на него и герданъ-тъ на невѣстѫ-тѫ; деверъ-тъ го взима и служи първо домашни-тѣ, послѣ гостіе-то благѫ ракіѭ, и изважда невѣстѫ-тѫ та ся кланя и цѣлува рѫкѫ и дарува всичкы-тѣ сватове.

Понедѣлникъ.

Откакъ наслужѫть, както по́ горѣ казахми, всичкы-тѣ гостѣ съсъ благѫ ракіѭ, и невѣста-та дари сватове-тѣ, събирать недаденны тѣ още дарове въ едно врѣтище, понеже оставять за въ понедѣлникъ да дадѫть половина-та дарове и агарлѫкъ; нашарѫть на единъ приготвенъ вакълъ овенъ чело-то и гръбъ-тъ съсъ червенѫ пърсть, варакосвать му роговетѣ,

на кои-то забождать по единъ варакосанъ ябълкъ, деверъ-тъ взима благъ тъ ракіѭ и единъ кошницъ съсъ кытки, момци-тѣ взимать овенъ-тъ и дарове-тѣ и завождать го съсъ гайды и игры у домъ-тъ на невѣстъ-тъ. Тамъ щомъ стигнѫть, невѣста-та цѣлува рѫкѫ на родители-тѣ си и на всичкы домашни, дава имъ по единъ кыткѫ; а деверъ-тъ гы служи съсъ благъ ракіѭ, кои-то посрѣбрявать чашѫ-тѫ, като пустнать вѫтрѣ по нѣкой грошь. Това правять и кумъ-тъ и дарувани-тѣ сватове, а послѣ събранны-тѣ пары деверъ-тъ гы дава на невѣстѫ-тѫ, или гы раздѣляватъ двама-та. Превручѫть пары-тѣ, дарове-тѣ и овенъ-тъ на момины-тѣ родители, тѣ гы понаслужѫть и погостѫть съсъ нѣщо, и отивать отъ тамъ у кумъ-тъ, младоженекъ-тъ му цѣлува рѫкѫ, деверъ-тъ му подаде кыткѫ и послужи благъ ракіѭ, а той гы понаслужи и нагости, и отивать у по́-близны-тѣ сродницы на младоженцы-тѣ, гдѣто на всѫдѣ врьшать сѫще-то, и ся врьщать у момъкъ-тъ. Послѣ дохождать кумъ-тъ и всичкы тѣ сватове у момъкъ-тъ, завождать невѣстѫ-тѫ въ единъ градинъ, гдѣто има шипкѫ (роза или тріандафилъ), заносять и едно сито, точилкѫ и единъ отсѣченъ отъ шипкѫ прьчкѫ. Невѣста-та ся поклаия деветь пѫти на шипкѫ-тѫ, а кума-та съсъ точилкѫ-тѫ и прьчкѫ-тѫ вдигне горно-то було отъ главѫ-тѫ ѝ, положи го вьрху шипкѫ-тѫ, а свахы-тѣ вдигнѫть малко то було, турять го въ сито-то, обрьщать телове-тѣ на грѣбъ-тъ ѝ, кои-то до тогава висѫть отъ предѣ ѝ, поклаия ся три пѫти на кумѫ-тѫ и ѝ цѣлува рѫкѫ, и завождать ѭ на чюшмѫ-тѫ, или рѣкѫ-тѫ, или въбелъ-тъ (бунаръ-тъ), тамъ тя налива водѫ въ единъ мѣдникъ, оставя го прѣдъ дѣверъ-тъ, той го ритне съсъ десный-тъ си кракъ и го разсипва, така и вторый пѫть, а на третій-тъ не го ритва, а пуща вѫтрѣ единъ жлътицѫ или нѣколко гроша, невѣста-та му ся поклони три пѫти, взима мѣдникъ-тъ въ десинъ рѫкѫ да го носи у дома, гдѣто го турять покрытъ на едно мѣсто да стои за зарань-тѫ (съсъ коѭ-то вода ще замеси невѣста-та пьрвъ пѫть на мѫжь-тъ си погачьѭ). Послѣ дохаждание-то имъ отъ водѫ-тѫ, невѣста-та цѣлува рѫкѫ на сватове-тѣ, дава имъ по единъ кыткѫ, а тѣ ѭ дарувать по нѣкой грошь; послѣ ся нагостѫть и напіять и поиграѭть до вечерь-тѫ и ся разносять. Кумъ-тъ и кума-та въ тыя дни имать пълнѫ власть надъ кумцы-тѣ си: освѣнь гдѣто чисто заповѣдать на младоженцы-тѣ да имъ играѭть, нъ още вдигать по волѭ-тѫ си и бѣлобрады-тѣ старцы да имъ играѭть: Тѫѭ вечерь турять младоженцы-тѣ единъ до другыго да вечерьѭть пьрвъ пѫть на едно, като турать на десно-то колѣно на момъкъ-тъ единъ залагъ хлѣбъ съсъ соль, и единъ залагъ на колѣно-то на невѣстѫ-тѫ и съ уста-та си взима залагъ-тъ та го изида, (безъ да хване съсъ рѫкѫ), навожда ся и момъкъ-тъ и направа и той сѫще-то и тогава начинѫть да вечерьѭть.

Вторникъ.

Въ вторникъ утрин-тѫ, събирать ся сродници-тѣ и съсѣди-тѣ момкови, заносять прѣдъ невѣстѫ-тѫ: пошковы, угрибкѫ, струненикъ, или сито, брашно и мѣдникъ-тъ съсъ вчерашнѭ-тѫ водѫ; невѣста-та запрѣтнува ся и начнува да сѣе и меси погачіѭ-тѫ, въ коіѭ-то всѣкой хврьга по нѣщо пары, а по млады-тѣ невѣсты пѣѭть: „Любице млада невѣсто, Любица питѫ мѣсила, въ чемширены пошковы, чисто е брашно сѣяла, съ позлатено струненче. Люба е пеща палила съ яворовѫ шюмицѫ (чаліа), пита ся пече, препече. Люба ѭ турна въ предскутникъ (престилка), на си взе гърне съ вариво, та си на нивѫ отиде, да носи обалъ Стояну, дѣ Стоянъ орань орѣше съ пъстры бѣлы волове. Дѣ ѭ съглѣда пусти змей, та си вихрушкѫ повдигнѫ, на грабнѫ младѫ Любицѫ. Стоянъ ся люто провикна: дѣ си сега сестроле, сестроле самодиволе, да ми помогнешь, придружишь, Любицѫ да си избава и проч.“ Като мѣси погачѭ-тѫ, тури ѭ на кръгъ-тъ, покрые ѭ съсъ месалъ-тъ, запалва пещь-тѫ, или нагрѣва на огнище-то подницѫ-тѫ и врьшникъ-тъ, тура ѭ въ подницѫ-тѫ, набожда ѭ съсъ стрькъ босилякъ на крьстъ, покрыва ѭ съсъ врьшникъ-тъ и го посипва съсъ жиравѫ. Кога-то си испече, разсчюпать ѭ на частицы, и ѭ раздавать на дѣтца-та за да имъ даде Господь много дѣтца, — и така ся свршя всичко-то.

ПРИСТАНКЫ.

По малкы-тѣ села такъвъ обычай има: кога-то ся либать момъкъ и момѫ, на родители-тѣ имъ не пристаѭть да ся вземѫть, съгласявать ся, любовникъ и любовница-та, еднѫ вечерь или зарань, мома-та си събира дрехы-тѣ и отива сама на момъкъ-тъ у домъ-тъ. Щомъ влѣзе въ кѫщѫ-тѫ, най напрѣдъ разрива огънь-тъ, цѣлува рѫкѫ на домашни-тѣ, исправя ся въ кѫтъ-тъ та стои, догдѣ-то ѝ заповѣдать да сѣдне, и такыва невѣсты наричять пристанкы или мрьдналы;—и тогава младоженекъ-тъ не е длъженъ да плаща агарлѫкъ, нито дарове да дава на родители-тѣ ѝ; а и каква-то да излѣзе въ дѣвство-то, трѣбва да му е пріета, Сватбы-тѣ на такыва по-лекичкы ставать, токо речи наполь. Такыва свадбы по села-та часто ставать и за леспотѫ.

НАРОДНИ ОБЫЧЯИ, УПОТРѢБЛЯЕМИ ВЪ ГРАДЪ-ТЪ И ПО СЕЛА-ТА, ВЪ РАЗЛИЧНЫ ДНИ ПРѢЗЪ ГОДИНЖ-ТЖ.

Игнатовъ день, на 20-ый Декемврія.

Отъ 20-ый Декемврія до 25-ый пѣѭть вечерь: „Замѫчи ся Божя майка, отъ Игната до Коледа, да си роди млада Бога и пр.„ Друга: „Стане Нине Господине, тебѣ пѣемь домакыне, имашь сын Констадина, дайго дайго Банъ да бѫде, Банъ да бѫде, царь да бѫде, и пр.“

Малка коледа и Бѫдни вечерь.

24-ый Декемврія наричять—малка Коледа. Въ тоя день малкы-тѣ мѫжкы дѣтца, напремѣнени ходять по роднины-тѣ си съсъ по еднѫ тояжкѫ, коѭ-то наричять коледарка. Като влѣзѫть въ нѣкоѭ кѫщѫ, удрять коледаркы-тѣ си въ земѭ-тѫ и казвать: „Богъ ся роди Коледо;“ тѣ имъ давать кравайчета и пары. Вечерь-тѫ на трапезѫ-тѫ полагать разны постны ястія: хошявъ, зелникъ, гушкы (пилцы или сармы) — сухъ фасулъ, варенъ на чорбѫ и уджурканъ и пр. Отъ главни-тѣ (дьрва-та) съсъ кои-то сѫ варили ястія-та, еднѫ главнѭ загасвать въ брашно-то и ѭ скрывать за лѣкъ отъ урочясваніе. Кога урочяса нѣкой напалвать ѭ, изгасѫть ѭ въ еднѫ зеленѫ каленѫ паницѫ съсъ водѫ прѣдъ урочисаный-тъ, и омивать му образъ-тъ да оздравѣе. Ако имать въ кѫщи яловѫ женѫ, или добытъкъ, или овошкѫ — вземе една жена сѣкырѫ-тѫ, отива надъ неѭ, вдигне сѣкырѫ-тѫ ужь да ѭ прѣсече и казва: „щешь ли да родишь, или щѫ та прѣсѣкѫ?“ на друга жена казва: „немой тя ще роди“ — до три пѫти, и ѭ оставя, като вѣрвать че ще роди до годинѫ. Като положѭть трапезѫ-тѫ, наряждать отгорѣ всичкы-тѣ ястія, бѫдникъ-тъ (питѫ съ еднѫ старѫ парѫ или грошче замесена вѫтрѣ), подъ трапезѫ-тѫ турять малко ржженицѫ сламѫ, трицы и орѣхы въ еднѫ дрьвенѫ паницѫ, запалѫть еднѫ восченѫ свѣщь на бѫдникъ-тъ, взима мѫжь-тъ или жена-та кадилница и прѣкадява съсъ темянъ пьрво трапезѫ-тѫ три пѫти, послѣ всичкы-тѣ стаи, прустове, зимницы и кѫтове (кюшета), остави ѭ прѣдъ иконѫ-тѫ, подобно и свѣщь-тѫ залѣпва да догори. Насѣдать всичкы-тѣ около трапезѫ-тѫ, домакынъ-тъ и домакынка-та взимать съсъ по двѣ-тѣ си рѫцѥ бѫдникъ-тъ, и като молитствувать да е здрава и берекетлія година-та, разсчюпвать го, и у кого-то остане по́-голѣма-та часть, той ще бѫде по́-здравъ прѣзъ годинѫ-тѫ; послѣ домакынъ-тъ начева да чюпи всѣкому по еднѫ часть: най напрѣдъ отдѣли еднѫ часть за Свѣтѫ Богородицѫ, второ

за кѫщѫ-тѫ, за дюкянъ-тъ, за воденицѫ-тѫ, за нивѥ-то, за лозя-та, за ливадѥ-то, за себѣ си, за съпругѫ-тѫ си, за дѣтца-та си, за слугы-тѣ, и всѣкой, като вземе частицѫ-тѫ си, дири парѫ-тѫ, и въ чія-то часть ся намѣри, той ще е честитъ прѣзъ годинѫ-тѫ, и ще ползува и другы-тѣ. Доклѣ вечерѭть, кой-то отъ тѣхъ кыхне, дарува го съсъ нѣщо домакынъ-тъ. Въ Панагюрище само спорядь новѫ годинѫ, кой-то кыхне подарявать му нѣщо животно и само тогава турять парѫ въ туртѫ-тѫ. Слѣдъ като ся навечерѭть, вдигнать трапезѫ-тѫ, както е парѣдена съ останалы-тѣ ястія и ѭ турять прѣдъ иконѫ-тѫ, като казвать: „да вечеря и Свѣта Богородица.“ — и тамъ стои до зарань-тѫ, като гори кандило-то.

Коледа, (Рождество Христово).

Въ прьвый-тъ день отъ Рожество, врьзвать по малко отъ сламѫ-тѫ на всѣкѫ овошкѫ (тая слама, кои-то вечерь-тѫ е была подъ трапезѫ-тѫ), за да роди много прѣзъ годинѫ-тѫ, а орѣхы-тѣ скрывать: и прѣзъ годинѫ-тѫ, кому-то излѣзѫть пришкы по тѣло-то, натрькать гы съсъ тіи орѣхы и гы хврьгать на улицѫ-тѫ — и вѣрвать че заминувать пришкы-тѣ. Прѣзъ тоя день всичкы-тѣ мѫжкы дѣтца и малкы и голѣмы ходять (подобно като на малкѫ коледѫ) съсъ коледаркы та коледвать по кѫща-та, и гы подаряватѣ. На вторый-тъ или третій-тъ день отъ Рождество, насалять и налагѫть въ кѫщѫ-тѫ слаинѫ-тѫ, и глѣдать на сало-то (масть-тѫ) пѫпѫкъ-тъ ако е остъръ, — домакыня-та ще роди мѫжко, ако ли е тѫпъ — женско ще роди.

Бѫдни вечерь прѣдъ Новѫ годинѫ на (Декемврія 31-ый).

Въ тоя день едни мѣсѫть кравайчета за сурваткаре-тѣ, другы царскѫ питѫ: — замѣсять брашно съсъ мась или масло, турнать тѣсто-то въ еднѫ тепсіѭ, намазанѫ съсъ жлътокъ отъ яйца, и като ся опече попарвѫть ѭ съсъ медъ или захарь, и ѭ раздавать вечерь-тѫ по еднѫ часть по съсѣды-тѣ и сродницы-тѣ. На трапезѫ-тѫ вечерь-тѫ трѣбва да има между другы-тѣ ястія отъ свинскѫ-тѫ главѫ пачѭ, или на шишь испечено. Откакъ прекаджѫть трапезѫ-тѫ и ся навечерять, отъ приготвены-тѣ сурваткы (вѣтви отъ дрѣнъ) взимать еднѫ, и малко пшеницѫ въ едно блюдо, нарѣждать ся около огънь-тъ домашни-тѣ, турять посипалкѫ-тѫ възъ жярь-тѫ, кѫсать за всѣкого по еднѫ пѫпкѫ отъ сурваткѫ-тѫ, турять ѭ на посипалкѫ-тѫ отгорѣ, като ѭ наречѭть на едного,

и тя ако ся отвори и разсцавти, тоя на кого-то е наречена ще бѫде здравъ прѣзъ годинѫ-тѫ, — така турять по единѫ пѫикѫ за всѣкого отъ домашни-тѣ. Турять послѣ по едно зърно отъ пшеницѫ-тѫ, и на кого-то зърно-то ся падуе и подскокне, негова-та работа ще върви легко, и ще напрѣдува прѣзъ годинѫ-тѫ. Послѣ турять сурваткы-тѣ вънъ подъ стрѣхѫ-тѫ.

МѢСТНИ ОБЫЧЯИ НА ТОЯ ДЕНЬ ВЪ ПАНАГЮРИЩЕ.

Въ Панагюрище въ всѣкоѭ махалѫ, събирать ся отъ махалѫ-тѫ момы-тѣ на едно мѣсто въ тоя день преди захождание-то на сълнце-то: една отъ тѣхъ вземе единъ котелъ и съсъ всичкы-тѣ заедно отива та го налива съсъ водѫ, положи го на земѭ-тѫ на нѣкой крьстопѫть, тури подъ него ичимикъ, посипанъ на земѭ-тѫ, а въ котелъ-тъ вѫтрѣ туря единѫ сурваткѫ, съсъ коѭ-то разбрька водѫ-тѫ, а отъ събраны-тѣ момы всѣка пустне въ водѫ-тѫ въ котелъ-тъ единѫ кыткѫ, на коѭто врьзва прьстенъ новъ, а невѣсты-тѣ, събрани пущать кыткы съсъ гривны калены или ентешета (сребрьны гривны). Заобиколѫть всичкы-тѣ котелъ-тъ, и момы-тѣ начнѫть да пѣѭть: „Збирайте ся малкы момы и голѣмы, да пѣеме прьстене-тѣ.“ Мома-та, коя-то го е изпела, стои край него, извади единѫ кыткѫ; а отъ събрани-тѣ невѣсты една наричя, като казва: „Коя е честита на столъ да сѣдне, свекру да сѫди, масло да кржти;“ мома-та извади киткѫ-тѫ, и чія-то е кытка-та, ней ся пада това щастіе. Мома-та изважда другѫ, а невѣста-та наричя друго щастіе, — така продължива мома-та да изважда всичкы-тѣ една по една, а невѣста-та на всѣко изваждание наричя: „Коя е честита въ много овцие, говеда и коне,“ „Коя е честита въ плеснивы грошове.“ „Коя е честита въ много жлътицы.“ „Коя е честита на Божи-гробъ да иде.“ „Коя е честита да иде не Св. Иванъ.“ „Коя е честита годеникъ да непрати на Св. гора.“ „Коя е честита трьговецъ да вземе.“ „Коя е честита въ піяницѫ мѫжь.“ „Коя е честита въ злѫ свекрьвѫ.“ „Коя е честита въ гуреливы дѣтца.“ И много другы такыва наричя невѣста-та на всѣкѫ кыткѫ различно.

Откакъ извади мома-та всичкы-тѣ кыткы, и невѣста-та наречѐ на всѣкѫ по нѣщо, туря гы пà въ котелъ-тъ; а момы-тѣ пѣѭть: „Деверъ спаха, Дойке, води, прѣзъ мостъ води, мостове ся, Дойке, разлюляха, отъ хубости, Дойке, невѣстины, невѣста си, Дойке, гривны сваля, та гы хврьля, Дойке, по одрове, защо ми сѫ, Дойке, чюжды гривны, чюжды гривны, Дойке, невѣстины.“ Мома-та изважда вторы пѫть кыткы-тѣ по

сѫщій начинъ, и невѣста-та подобно парича. Откакъ гы извади всичкы-тѣ, туря гы па́ вѫтрѣ и момы-тѣ пѣѭть: „Сливы цьвтѫть, Дойке, въ градинѫ, въ градинѫ, Дойке, въ горинѫ старинѫ, не сѫ сливы, Дойке, прьстене сѫ, що ся віешь, Дойке, и превивашь, като брьшлянъ, Дойке, въ градинѫ, като змія, Дойке, изъ грамадѫ.“ Всѣка мома или невѣста, щомъ дойде при котелъ-тъ, вземе сурваткѫ-тѫ, разбрька водѫ-тѫ и прьстене-тѣ и казва: „Здрава, здрава годи́нице, и ты здрава и азъ здрава, и тате и мама здравы, — подобно наздравява за всичкы-тѣ си ближны. Момци-тѣ разбрьквать и наздравявать за любовницы-тѣ си, годеникъ за го-деницѫ-тѫ си, и годеница за годеникъ-тъ си. Послѣ това мома-та взима котелъ-тъ съсъ кыткы-тѣ, запоси го у дома си, и окачи го на вод-никъ-тъ; а момы-тѣ всяка вземе по малко отъ ичимика, посѣе го у дома си на дрьвникъ-тъ, — и вѣрва, че който момъкъ ще вземе, до-хожда на съне ужь прѣзь нощь-тѫ, та жьнѫть ичимикъ-тъ. На за-рань-тѫ по обѣдъ, пакъ ся събирать та пакъ износять прьстене-тѣ, и правать сѫщето, и си взима всѣка кыткѫ-тѫ си, и ся разносять.

Вечерь-тѫ, както ся каза, правать бѫдни вечерь: правать тут-маникъ (замесено тѣсто съсъ масло и сирене), пачѭ, мѣсать бѫд-ника (пита съ грошче или старѫ парѫ), освѣнь тѣхъ полагать на трапезѫ-тѫ различны другы ястія, и копанче съсъ трицы и орѣхи, кадѫть и пр. Слѣдъ вечерѭ-тѫ нѣкои си опытвать щастіе-то съсъ брьшлянъ (повлекливо горско растѣніе): откѫсвать по едно листо отъ брьшлянъ-тъ за всѣкого отъ домашни-тѣ. Навьржать на листа-та раз-поведны концы, за да може всѣкой отъ домашни-тѣ да си позпава листо-то. Полагать листа-та въ единѫ паницѫ, пълнѫ съсъ водѫ и оставять паницѫ-тѫ вънь на стрѣхѫ-тѫ да прѣнощува; на зарань-тѫ взимать паницѫ-тѫ, прѣглѣдать листа-та, и кое-то отъ тѣхъ е не-повредено и весело — заключавать, че оня, на кого-то принадлежи, ще бѫде здравъ прѣзъ всичкѫ-тѫ годинѫ, а кое-то отъ тѣхъ е смижюра-сало и невесело — стопанинъ-тъ му ще бѫде нездравъ прѣзъ всичкѫ-тѫ годинѫ, а може и да умре.

Нова година и Василъ (на 1-ый Іапуарія).

Въ тоя день зарань-тѫ рано още въ темно става едно момче отъ домашни-тѣ, излиза вънъ, взима единѫ сурваткѫ, влиза въ стаѭ-тѫ, взима и пшеницѫ, попрьска гы съсъ пшеницѫ-тѫ три пѫти и дума: „Тука радость и свѣти Василъ.“ Послѣ съсъ сурваткѫ-тѫ захваща отъ иконы-тѣ та сурватква (удря) на рядъ всичкы-тѣ домашни по три пѫти

и дума: „Сурва година, весела година, и до година съсъ здравие;“ а тѣ го подарявать. На разсжмнуваніе дѣтца-та взимать сурваткы, влизать изъ кжщж въ кжщж, та сурватквать хора-та и думать сжщы-тѣ думы; а тѣ гы дарявать: кравайчета, орѣхы, пары и пр. Това става до обѣдъ. По села-та и възрастни момцы ходять та сурватквать прѣзъ нощь-тж, и щото събирать узидать го и испывать го на утрѣ-то.

Попова коледа и бждни вечерь (Іянуарія 5-ый).

Прѣзъ тоя день ходять въ всякж кжщж попове-тѣ та ржсжть съ освятенж-тж утринь-тж водж; давать имъ: единъ самунъ хлѣбъ, нареченъ кравай, единж кжделіж вълна и по малко сиренье, — отъ кое-то и наричать тоя день-попова коледа. Вечерь-тж правать бждни вечерь съсъ постны ястія, подобно като бждный вечерь спорядъ Рождество Христово, и съсъ него ставать три бждни вечере прѣзъ годинж-тж.

Богоявленіе — водици (Іянуарія 6-ый).

Въ тоя день всѣкой колко-то иконы има въ кжщж-тж си, носи гы на рѣкж-тж та гы омива. По малкы-тѣ села девере-тѣ ходать у снахы-тѣ си та гы кжпать: деверъ-тъ заведе снахж си край рѣкж-тж, тя му ся поклони три пжти, хвьрли ся въ рѣкж-тж та ся окжпва, излиза та му цѣлува ржкж, той ѭ дари съсъ нѣколко гроша, а ти му дава вѣзанъ яглъкъ (шитж крьпж). Въ градъ-тъ дохожда деверъ-тъ у домъ-тъ на снахж си, и само на главж-тж ѝ сипва водж, и си дарувать взаимно. Въ Панагюрище тоя обычай ся извьршва на бабинъ день.

Отъ бждни вечерь прѣдъ Рождество до Богоявленіе, не излизать нощe кжсно отъ корокончялы-тѣ, кои-то вѣрвать че ходжть на всѣкъдѣ прѣъ тыя нощи, и че забождали на жены-тѣ на косж-тж дарацы-тѣ съсъ кои-то влачять кжлчище и ленъ, на мѣсто гребенъ за да гы рѣшать. Казвать че корокончали-тѣ ставали отъ Евреы-тѣ, на кои-то хамами-тѣ давали всѣкому по едно решето да му брой дупкы-тѣ, и кой-то сбърка броежъ-тъ, ставалъ корокончялъ.

Ивановъ день (Іянуарія 7-ый).

Въ градъ-тъ невѣсты-тѣ всѣкж годинж на тоя день правать баклави и съ по единж питж и бжклицж вино отивать на гостие у кумъ-тъ и у деверъ-тъ. Въ Панагюрище невѣсты-тѣ по половинъ ока ракіж носять: на кумъ-тъ, старисватъ-тъ, девере-тѣ и на родители-тѣ си. По малкы-тѣ села въ тоя день ся събирать момци-тѣ около

рѣкѫ-тѫ; единъ обричя десять окы вино да даде, другъ обричя повече, и кой-то обрѣче по́ малко, него хвръляхъ въ рѣкѫ-тѫ та го окѫпвать.

Бабинъ день (Іануарія 8-ый).

На бабинъ день зарань-тѫ, доилкы-тѣ жены варакосать еднѫ кыткѫ, набождать на единъ калѫпъ сапунъ жлътицѫ, или другы пары, наливать едно шише вино, или юзе́ съсъ ракіѭ, едно блюдо съсъ захаръ или точено благо, въ едно шюле хладкѫ водѫ и еднѫ крьпѫ, и съсъ тѣхъ отивать у бабы-тѣ, кои-то имъ сѫ бабували при раждание-то имъ. Като щомъ стигне невѣста-та у бабѫ-тѫ, цѣлува и́ рѫкѫ, навтика кыткѫ-тѫ на главѫ-тѫ ѝ, дава и́ сапунъ-тъ на рѫце-тѣ и́, и съсъ водѫ-тѫ ѝ полива та ся омива, а съсъ крьпѫ-тѫ ся истрива. А баба-та ѝ дава нѣколко влакна червенѫ вълнѫ. Като сѣдне жена-та, баба-са и́ подава единъ залъгъ съсъ соль отъ приготвеннѫ-тѫ питѫ, тя и́ цѣлува рѫкѫ, взима залъгъ-тъ и ся мѫчи по́-скоро да го глътне, че колко-то по́-скоро го глътне, по́ лесно ще ражда.

Въ Панагюрище, освѣнь гдѣто ходи невѣста-та у бабѫ-тѫ та и́ полива, спорядъ както ся каза, нъ на обѣдъ отива съсъ хлѣбъ и гостбѫ нѣщо; съпругъ-тъ и́ вземе дѣте-то, надене на рѫкѫ-тѫ си бѫклицѫ съсъ вино и отивать у бабѫ-тѫ. Тя вземе дѣте-то, свали му шапкѫ-тѫ, вземе еднѫ кѫделіѭ влъпѫ бѣлѫ; и ако е дѣте-то момче, откѫсие единъ кѫсъ отъ кѫдельѫ-тѫ, тури го на главѫ-тѫ му, и благослава: „да остарѣе и побѣлѣе,“ тури и подъ носъ-тъ за мустацы, и на брадѫ-тѫ — за брадѫ и благославя. Послѣ ся гощавать и си отивать. Това наричять мѣрение косѫ.

Великы-сирны заговѣнкы.

Момчета-та вечерь-тѫ на тоя день віять руклы: вънь отъ село-то запалвать огънь, врьжѭть сламѫ на по еднѫ тоягѫ, запалвать ѭ и врьтать доклѣ изгасне. — Това запалване наричять и самодивскы огънь. Вечерь-тѫ на трапезѫ-тѫ като вечерять, окачвать на таванъ-тъ алвѫ, врьзанѫ на памученъ конецъ, залюлеять конецъ-тъ, а дѣтца-та ся спущать та ловать съ уста-та си алвѫ-тѫ, безъ да ловять съсъ рѫцѣ-тѣ си, и кое-то дѣте ѭ улови, то ѭ изида — това наричять ламканіе. Послѣ запаліѭть конецъ-тъ та изгори до горѣ, да изгорѫть злины-тѣ. Взимать еднѫ чюрупкѫ отъ яйце, и въ неѭ турять по малко отъ всѣко ястіе, а на зарань-тѫ го хвьрлять на улицѫ-тѫ, — да ся исхвьрлѫть бълхы-тѣ и дьрвеницы-тѣ. Прѣзъ всичкѫ-тѫ тѫіѭ нощь пушкать и ся веселѫть, а момы-тѣ пѣіѭтъ: изгрѣяла ясна звѣзда, мари Недо, бѣла Недо и пр.

Чисти понедѣлникъ.

Въ тоя день по села-та ся правать нѣкои кукеры: наоблѣкжть ся смѣшно, начернжть си образе-тѣ, ходять изъ село-то та гонжть кучета-та и играѭть смѣшны хоря по кжща-та, та гы служять вино и ракіѭ.

Тодъровдень — Тудорова сѫббота.

Въ тоя день момци-тѣ ся качвать на коню, излизать на поле-то, та ся надприпквать за здравие.

Благовецъ — Благовѣщеніе.

На Благовецъ зарань-тж прѣди слънце, жены-тѣ взимать по еднж тепсіѭ, ходять по дворове-тѣ си, чюкать съсъ лъжицж тепсіѭ-тж да дрьнка и выкать: „Бѣгайте зміи и гущери!“ — и съсъ това вѣрвать, че гы пропъждать. Като приблизи Лазаровдень, трьгнать накытени циганкы, ходять по кжща-та та играѭть лазарицж, и пѣѭть нѣкои пѣсни. Кога-то е суша, ходять натруфени съсъ бурень, играѭть на пеперудж, като пѣѭть: „Пеперудо, Рудоле, да зароси ситна роса, Рудоле, да ся роди жито просо, Рудоле, да ся роіѭть кошере, Рудоле, и пр.“ домакыны-тѣ гы поливать съсъ водж, като играѭть, и гы дарявать.

Лазаровъ день.

На Лазаровж сѫбботж събирать ся по нѣколко малкы момичета, ходять напремѣнени изъ кжщж въ кжщж и пѣѭть, въ тжіѭ кжщж, гдѣ-то има отъ едно момче повече, на пр; двѣ-три и пр. ако сж напр; три момчета пѣѭть: „Израсле ся три бора, на срѣди майчини двори, на послано сѣдѣха, руйно вино піеха, вакло егне едеха, за Лазара пытаха: где е Лазаръ де доде, дарбж да го дариме, ситенъ дребенъ маргаритъ и безцѣни камене.“ Гдѣ-то е едно момче пѣѭть: „Маленова майчице, имашь сына Малена, не глѣдай го Малено, нъ го глѣдай ва вранъ конь, какъ му коня играе, златни юзди треперять изъ улицж въ улицж, на моминж вратницж, дека срешне мома-та, той ѭ льже съ яболкж: на ти, моме, яболкж, на яболкж златъ прьстенъ, на прьстена жлътицж, на жлътицж парицж, на ѭ фана за ржкж, та ѭ метна на вранъ конь, та іѭ дома заведе, та ѭ майци прѣдаде: на, ти, мамо, отминж, менѣ бѣла прѣмяна, тейну вода студена, сестри тьнко плетене, брату кытка шарена.“ Гдѣ-то има невѣста, пѣѭть: „Черноока невѣсто, черноока высока, жалъ ли ти е за Лазаръ? Невѣста имъ думаше: и жалъ ми е и не е, майци ми е твърдѣ жаль, че мя млада погоди, по-млада мя ожени,

та ся Лазаръ не видихъ, и пѣсень си не попихъ.“ Гдѣто има момичета, а нѣма момче, пѣкѫть: „Шьтала е мома-та, кѫдѣ-то е шьтала, бѣлы полы вѣяла, ранъ босилекъ сѣяла. Не ся роди босилекъ, но ся роди маргаритъ и безцѣнно каменіе. Надодоха златаре, да си цѣнѫть каменіе, не цѣниха каменіе, нъ цѣниха мома-та.“ Въ богатскѫ кѫщѫ пѣкѫть: „Болеринъ седи, Лазаре, съсъ младѫ болярки, дуката чете, Лазаре, на параліѭ, на параліѭ, Лазаре, на сребьрницѫ, отъ еднѫ стариѭ, Лазаре, бѣли грошове, отъ вторѫ стариѭ, Лазаре, се махмудіи.“ Гдѣ-то има кошере, паловать ся та играѭть хоро и пѣѭть: „Вій ся вій си, Лазаре, да ся віать кошере.“ Въ всѣкѫ кѫщѫ, гдѣ-то пѣѭть, дарувать гы пары и яйца.

Цвѣтна Недѣля.

На цвѣтнѫ недѣлѭ прѣди изгрѣваніе-то на слънце-то, събирать ся нѣколко момичета та паднѫть нѣкоѭ момѫ кумѫ: отивать на рѣкѫ-тѫ, надробѫть хлѣбъ на еднѫ бухалкѫ, взима мома-та бухалкѫ-тѫ и хвьрли хлѣбъ-тъ въ рѣкѫ-тѫ, оплави въ водѫ-тѫ бухалкѫ-тѫ, и ся врьщать у момѫ-тѫ, пѣѭть нѣкои пѣсни, гощавать ся, играѭть хоро и ся разносять.

Великдень.

На Великдень свѣщь-тѫ, коѭ-то дрьжять въ черковѫ, кога-то ся каже „Христосъ въскресе,“ дьржѫть ѭ запалена, догдѣ си идѫть дома млъчешкомъ, и като влѣзѫть въ стаѭ-тѫ, гдѣ-то има дьрвеницы (тахтабицы), думать: „Христосъ въскресе“, и натискать свѣщь-тѫ въ четыри-тѣ ѫглы на стаѭ-тѫ и ѭ изгасватъ — да ся изгубать дьрвеницы-тѣ. Прѣзъ день-тъ жены-тѣ пращать червены яйца, (кои-то боядисвать на Великы Четвьртъкъ) кравае и вино: на кумъ-тъ, на деверъ-тъ и на бабѫ-тѫ. Въ Панагюрише млады-тѣ невѣсты носять само червены яйца: на кумъ-тъ, на старисватъ-тъ, девере-тѣ, на родители-тѣ си и на нѣкои отъ роднины-тѣ имъ. Мома-та, коя-то е паднѫла кума на цвѣтнѫ недѣлѭ, на Великдень готви кашѭ и дохождать момы-тѣ та гы гощава и играѭть хоро цѣлъ день у дома ѝ.

22-ый Априлія — спроти Гергёвъ день.

Въ тоя день момы-тѣ взимать едно вѫже, еднѫ метлѫ и еднѫ паницѫ съсъ водѫ, и нѣколко стржка отъ селимъ (миризливо растеніе по градины-тѣ безъ цвѣтъ), прекрьстать ся, турѫть вѫже-то и метлѫ-тѫ на главѫ-тѫ си, послѣ гы оставять възъ паницѫ-тѫ да прѣно-

щувать, а зарань-тѫ рано си поливать косѫ-тѫ, навтикать на главы-тѣ си по единъ стрѫкъ селимъ, да имъ стане коса-та широка като метла, и дълга като вѫже. Масуре-тѣ на селимъ-тъ отрѣзвать та піять прѣзъ оня день вино и водѫ прѣзъ тѣхъ.

Мѣстни обычаи на тоя день въ Панагюрище.

Въ Панагюрище отъ къмъ сѣверозападнѫ-тѫ старнѫ, край село-то, има едно великолѣпно мѣсто — пріятно за разсходкѫ. Тамъ ся разстила една твърдѣ широка и равна ливада. Отъ къмъ еднѫ-тѫ ѝ стариѫ тече една малка рѣчица, край коѭ-то на брѣгъ-тъ на ливадѫ-тѫ истича единъ чючюръ — нареченъ Мирьовъ чючюръ. Вода-та му по сладкый-тъ си вкусъ превъсхожда всичкы-тѣ воды въ село-то. Това мѣсто служи прѣзъ всичко-то лѣто за разсходкѫ на мнозина. Много пѫти бѣхъ слушялъ, какво на 22-ый Априлія всѣкѫ годинѫ на това мѣсто ся извръшвалъ чюденъ народенъ обычай, нъ не бѣхъ видѣлъ. Любопытство-то ми на 1868 год, мя заведе. Стигнѫхъ на мѣсто-то прѣдъ изгрѣваніе-то на сълнце-то съсъ нѣколцина другаре. Врѣмя-то бѣше тихо и ясно. Заварихме отъ еднѫ старнѫ на ливадѫ-тѫ насѣдали на купове на купове млады момцы. Слѣдъ малко врѣмя изведнѫжь ся появиха тумбы млады невѣсты и момы, нарамили всичкы-тѣ котлы за водѫ. Щомъ пристигнаха, всѣка си нали единъ-тъ котелъ отъ чючюръ-тъ, а другый-тъ отъ рѣчицѫ-тѫ, въ кого-то турнѫха по листо здравецъ. На еднѫ полянкѫ край рѣчицѫ-тѫ, положиха котлы-тѣ си, като гы нарядиха единъ по единъ, отъ единъ-тъ край на полянѫ-тѫ до другый-тъ, и отъ горѣ кобилицы-тѣ си. Веднага по това плъзнѫха ся по всичкѫ-тѫ ливадѫ и за малко врѣмя глѣдамь на всѣкѫ въ рѫцѣ-тѣ по еднѫ кыткѫ, набрана по стрѫкъ отъ всѣкакъвъ цвѣтъ и растеніе.

Не ся минѫ много врѣмя и ето всичка-та широка равнина отъ ливадѫ-тѫ ся испълни съсъ момы и млады невѣсты, надошле отъ всичкы-тѣ махалы и крайща на село-то. Момы-тѣ ся напремѣниле въ най хубавы-тѣ си дрехы. Мѫчно бы ся намѣрило мѣсто въ Българіѭ, гдѣ-то да е толкова уѝазенъ и толкова усъвьршенствованъ народный-тъ костюмъ, както въ Панагюрище, а особенно на нѣжный-тъ полъ. Всичкы-тѣ жены и момы и богаты и сиромашкы все еднаквы дрехы носять. Набрьчени на диплы отъ поясъ-тъ на долѣ фустане отъ черъ боядисанъ шяекъ, съсъ собственны-тѣ имъ рѫцѣ изработенъ. Тія фустане извито изрѣзаны на грѫды-тѣ, гдѣ-то по край-тъ зашиты лъскавы срьмены кенета, а на праздно-то мѣсто турить красно наньстрени нагрѫткы отъ памучно или копринено платно, украсени съсъ разнообразны преботкы (крьфицы). Надъ фустане-тѣ облачать кѫсы

контошчета (салтамаркы) шяечны или чохепы, подплатени, и полы-тѣ имъ отъ прѣди и по екы-тѣ красны черны фитиле. Опасвать срьмены полсчета, надѣнѫти на лъскавы голѣмы сребрьны чопразе. На рѫцѣ-тѣ атлазены, или отъ другѫ Европейскѫ матеріѭ рѫкавицы, ушиты хубавичко. Възъ чорапе-тѣ обувать шяечны боядисаны — жлъты или червены терлѫцы и чехлы, накичены съсъ бикме или срьмѫ, — произведеніе на тукашны-тѣ папукчіи; тукъ тамъ носять и извиты лустрины. Най голѣмъ вкусъ давать искустно врьзани-тѣ забраткы на главы-тѣ имъ отъ разновидны Цареградскы пиринкы, крайща-та имъ врьзани отдирѣ и пропустнати по грьбове-тѣ имъ, заедно съ уплетенѭ-тѫ а на края хубавичко разрѣшена коса. Отъ старны-тѣ на главы-тѣ имъ възъ крьпы-тѣ, набождать по нѣколко пребодкы, цвѣтя и перя — собственна тѣхна направа отъ нѣколко малкы жлътичета. Както женскый-тъ, така и мѫжкый-тъ полъ носять дрехы отъ домашне произведеніе. Панагюрище въ това отношеніе заслужва голѣмѫ честь, и има да ся хвали, че ся е упазило да ся не вмъкне Европейска-та мода, като въ Копривщицѫ и по другы голѣмы села.

Щомъ ся събраха на ливадѫ-тѫ, наловиха ся всичкы-тѣ на едно хоро. Широчина-та на мѣсто-то даде имъ възможность да ся наловать всичкы-тѣ. Свирджіи-тѣ засвириха, хоро-то ся залюля по всичкѫ-тѫ ливадѫ. Най напрѣдъ ся наловили момци-тѣ, послѣ невѣсты-тѣ и момы-тѣ и всѣка съсъ кыткѫ въ рѫкѫ. Въ никой день прѣзъ годинѫ-тѫ не става толкова голѣмо хоро, както тогава. Живо и пріятно прѣдставленіе прѣдъ очи-тѣ на зритель-тъ! Като опери очи-тѣ си въ обширно-то хоро, гледа всичкы-тѣ играіѫщи брьзо и легко подстѫпять по зеленѫ-тѫ тревѫ, ту напрѣдъ, ту назадъ. Още повече му отвара охотѫ за весело любопытство легкый-тъ и пріятенъ въздухъ, кого-то прохлажда срѣщна-та близу планина. На около гледа съживляюща-та ся раззеленена природа. Брьзо-то теченіе на рѣчицѫ-тѫ прави едно тихо шюмтеніе. Край рѣчицѫ-тѫ ся бляска единъ дълъгъ рядъ отъ бѣлы-тѣ лъскавы котлы. Всичко красно и весело.

Това величественно зрѣлище трая около два часа, и за вчасъ гледамь всичкы-тѣ, нарамили котлы-тѣ си и въ единъ рядъ една по една ся упѫтиха всяка къмъ домъ-тъ си. Бывалъ сьмь въ извръшваніе-то на различны другы обычяи въ село-го ни; ималъ сьмь честь-тѫ да проходѫ въ повече-то мѣста по Българіѭ, нъ като тоя народенъ обычяй, никакъвъ другъ обычяй не ми е давалъ такова впечатлѣніе. Всѣка невѣста и мома, щомъ пристигне у дома си, туря котелъ-тъ съсъ здравецъ-тъ на огъня та сгрѣва водѫ-тѫ, съсъ коѭ-то замѣсва

квасенъ хлѣбъ, туря надъ него кыткѫ-тѫ, увіенѫ съсъ червенѫ копринѫ, да стои доклѣ втаса, и отива та ся омива подъ зеленѫ овошкѫ. Вечерь-тѫ на вечерно, всѣка млада невѣста прѣзъ годинѫ-тѫ женена, съсъ свекръвѫ си носи въ черквѫ-тѫ хлѣбъ съсъ сирене, или медъ, или яйца и вино, а кыткѫ-тѫ отгорѣ на хлѣбъ-тъ. Коя-то жена не занесе хлѣбъ, непремѣнно трѣбва да носи кыткѫ-тѫ на чюждъ хлѣбъ. Слѣдъ отпусъ-тъ, попове-тѣ прѣкаджть и обстоѭть хлѣбове-тѣ и отрѣзвать за себѣ си отъ всѣкой хлѣбъ по единъ кѫсъ — нареченъ порязаникъ; отъ порязаницы-тѣ всѣка жена си отчюпва по единъ залъгъ, съсъ кого-то накрьмва козы-тѣ си за млѣко да давать. Хлѣбове-тѣ разносять жены-тѣ по между си. Отъ кыткы-тѣ турять по малко въ всѣко кръмило на козы-тѣ — да давать повече млѣко.

Прѣзъ тоя день всѣка майка, коя-то има годенъ сынъ за нѣкоѭ момѫ, отива у годеницѫ-тѫ съ едно шише вино. Годеница-та ся премѣни, взима тутманикъ, или хлѣбъ съ гозбѫ, и заедно съсъ свекървѫ-тѫ си отива у годениковъ-тъ домъ. Като пристигнѫть до пѫтнѫ-тѫ вратѫ, свекръва-та избрьза напрежь, влиза въ кѫщи, износи котлы-тѣ съсъ кобилицѫ-тѫ, посрѣщне годеницѫ-тѫ на дворъ-тъ, навтика ѭ съсъ корень здравецъ и на него жлътиче, подаде ѝ котлы-тѣ; тя гы марами, цѣлуне на свекръвѫ си рѫкѫ и иде на чюшмѫ-тѫ та налее водѫ. Като ся врьне, принесѫть пощовы-тѣ, брашно и сито-то, отсѣе брашно и замѣсва, или тутманикъ или хлѣбъ. Нагостѫть ся и ѭ испратать.

Гергювъ день.

На Гергювъ день дохождать козы-тѣ отъ зимовище. Вутринь-тѫ рано ходять стары-тѣ жены по край рѣкѫ-тѫ та бержть плавутъ (исхврьлени отъ рѣкѫ-тѫ клечкы и крьпелчета), отъ него накладѫть огънь, и най напрѣжь прѣварять на него млѣко-то, — за да имъ не пригарять козы-тѣ, а да пущать млѣко всичко-то лѣто.

Всѣкой ся мѣри съсъ кантаръ, колко окы ще дойде, и смѣта колко окы е притурилъ, или оттурилъ отъ ланскѫ-тѫ годинѫ.

Прѣзъ день-тъ врьзвать люлкы: — провиснать вѫже на единъ сѫкъ отъ овошкѫ, врьзвать му долу и два-та крайща на едно, набирать ся момцы, момы и невѣсты, сѣдне нѣкой, другъ го люлѣе, а момы-тѣ го препѣвать; ако е момче за любовницѫ-тѫ му, ако е мома за любовникъ-тъ ѝ: „Люлчице'ле полюлявка, ове, ове! та кой бѣше на люлкѫ-тѫ, ове, ове! Ганчо бѣше на люлкѫтѫ, ове, ове! та кой Ганчо залюлява, ове, ове! залюлява отлюлява, ове, ове! Петка Ганчо залюлява, ове, ове! залюлява отлюлява, ове, ове! двашь го люшна, тришь го плюшна, ове, ове!“

Колѣть курбане — агнета на тоя день. Отъ Великдень до Гергевъ день агнета и ярцы не колѣть, нито ядѣть: причина-та, види ся, не е суевѣріе нѣкакво, а е икономіѣ, понеже до тогава тѣ сѫ още малки и не малкѫ тщетѫ е да ся губѣть.

Прьвый Маій.

На 1-ый Маіа зарань-тѫ прѣди слънце, ялови-тѣ и болнавы-тѣ жены излизать на поле-то та ся трькалять голы по росѫ-тѫ. Мнозина излизать по крайца-та на тоя день та піать млѣко и вино пелинашь съсъ пексиметъ.

СУЕВѢРІЯ: РУСАЛЯ.— САМОВИЛСКЫ ПРАЗДНИЦЫ.

Отъ Спасовдень начнѣть да празднувать самовилскы-тѣ праздницы — Русаля, до гдѣ-то да завали дъждъ. Кои-то страдать отъ меракъ и другы неисцѣримы болѣсти, отивать въ горѫ-тѫ по самовилскы-тѣ поляны, гдѣ-то расте росенъ-тъ (Турскы чевирме — миризлива трѣва), тамъ гы оставать сами да спѫть, като вѣрвать, че ся събирали самовилы-тѣ да играѣть хоро, и рѣшявали за исцѣреніе-то на болникъ-тъ, и жены-тѣ не навтиквать на главы-тѣ си росенъ, че го згазили самовилы-тѣ. На Илиндень събирали ся сврякы-тѣ (гарагашкы-тѣ), да врьшѣть росенъ-тъ на самовилскый-тъ харманъ, и за това имъ были оскубани и голы шіи-тѣ. Подобно и за стары-тѣ орлы (карталы), гдѣ-то имъ сѫ оскубаны вратове-тѣ вѣрвать, че имъ ся оскубвали, като теглѣть кочіи-тѣ на самовилы-тѣ.

Кога-то грьми и ся свѣтка небо-то, коя-то вода ся случи по дворъ-тъ открыта, отъ неіѫ момы-тѣ, жены-тѣ и момци-тѣ не ся міѣть, — да гы не залиби змей-тъ. Тіи, които падѫть отъ вѣнка, патлапя имъ ся, че гы облѣжавать мѫжкы, или женскы змеюве кога-то грьми, за това въ такова врѣми тѣ ся крыѣть въ стаи-тѣ, като вѣрвать, че гы либи змей, та да гы не съглѣда.

Кога-то много ехти по небо-то и дохождать бѣлы облацы съсъ градъ, хврьгать пушкы на горѣ да уплашѣть и пропѫждать орлы-тѣ, кои-то были предвождали ужѣ градушкѫ-тѫ; а бабы-тѣ износять на дворъ-тъ пѣрустіѣ-тѫ и брадвѫ-тѫ: перустіѣ-тѫ турять съсъ крака-та на горѣ, а брадвѫ-тѫ съ острило-то на горѣ, — да не вали градъ.

Яновдень (24-ый Іуніа).

На Яновдень момы-тѣ и млады-тѣ невѣсты отъ вечерь-тѫ сбирать отъ всѣкѫ по единь прьстенъ, направѫть едно момиче калиницѫ: крьсто-

свать го съсъ два колана, турѫть телове на главѫ-тѫ му, направять и нѣколко момичета на невѣсты съсъ телове, и една по́-стара мома на кумѫ. Турать въ едно гърне съсъ водѫ прьстене-тѣ, взимать едно оглѣдало и единъ кофаръ. Отъ невѣсты-тѣ еднѫ покрывать съсъ червено було, кума-та вземе кофаръ-тъ, невѣста-та оглѣдало-то, а калиница-та гърне-то, и всичкы-тѣ заедно отидать въ нѣкоѭ градинѫ по́ голѣмѫ; съсъ отиваніе-то пѣѭть: „Калиница калимера, лудо младо коня кове, че го праща банъ на войскѫ. Банъ да умре, банъ да пукне, да остане лудо младо, да си вземе калиницѫ и пр.“ Като стигнѫть въ градинѫ-тѫ, положѭть гърне-то подъ нѣкоѭ шипкѫ, надъ него оглѣдало-то и кума-та заключва съсъ кофаръ-тъ, взима було-то отъ невѣстѫ-тѫ та го покрива, и тѫй си отивать. На зарань-тѫ на Яновдень, па заедно отивать съсъ пѣсни въ градинѫ-тѫ. Кума-та откличи кофаръ-тъ, взимать гърне-то и другы-тѣ вещи, отивать у домъ-тъ на калиницѫ-тѫ, насѣдѫть на дворъ-тъ на трькало, на срѣдѫ-тѫ сѣда кума-та и прѣдъ неѭ стои гърне-то, тя прекрьсти гърне-то, брькне вѫтрѣ съсъ рѫкѫ-тѫ си и казва: „На коѭ-то излѣзе тоя прьстенъ, ще ся ожени за черноокъ ергенинъ и ще да стане богата.“ Тая на коѭ-то излѣзе прьстенъ-тъ, плаща десеть пары та си го взима. Кума-та пакъ брькне и казва: „На коѭ-то излѣзе прьстенъ-тъ, ще да ся ожени за вдовецъ богатъ, кой-то ще ѭ води на хаджилѫкъ, или ще роди много дѣтца, или ще намѣри закопаны пары, съ кои-то ще загради мънастырь и пр.“ Като извади всичкы-тѣ прьстеніе, за събраны-тѣ пары купувать разны ястія и вино, понагостѫть ся, поиграѭть до вечерь-тѫ хоро и ся разносять всѣка по дома си.

РАЗНИ СУЕВѢРНИ ПРАЗДНИЦИ.

Прѣзъ Февруарія мѣсяца празднувать Трифуновци.

Прѣзъ Марта четыре Мартины сѫбботы жены-тѣ не работѫть и арабаджіи-тѣ не орѫть — да не вали градъ.

Отъ Великы Четврьтъкъ прѣдъ Въскресеніе до Спасовдень, или Възнесеніе, празднувать седьмь великы четврьтъцы — да не вали градъ. Прѣзъ Юлія мѣсяца празднувать три дни горѣщницы.

Прѣзъ Ноемврія мѣсяца празднувать влъчи-тѣ праздницы еднѫ недѣлѭ. Прѣзъ тыя дни овчеркыны-тѣ жены врьзвать ножицы-тѣ си и дарацы-тѣ си — да ся врьзани на влъцы-тѣ уста-та. Нищо не работѫть въ тыя дни, а особенно глѣдать и пазять да не работѫть дрехы за мѫжѣ-тѣ си, като вѣрвать, че тая дреха, коя-то е направена прѣзъ тыя дни,

влѣци-тѣ іж быле разскжсвали. Въ рядовны-тѣ седмицы празднувать благы-тѣ срѣды и петъцы.

Спорадъ всѣкой Петъкъ не преджть отъ очеболъ.

Въ Вторникъ и въ Петъкъ ся не годѣвать. — Въ вторникъ за да не повтори, а въ петъкъ за да му не е на запето. Още и прѣзъ Сѣчко, сир. Февруарія не ся годѣвать.

Отъ Великдень до Гергевдень и отъ Петковдень до Димитровдень не ся женжть.

Въ Вторникъ и въ Петъкъ на пжть не трьгать и колко още такыва дивотіи .... (и послѣ ся оплакватъ, че гы натиснжла сиромашія!!!! Ахъ! Священство, Священство!!!!! б. с.)

ОБЫЧЯИ, КОИ-ТО СЯ ИЗВРЬШВАТЬ НАДЪ УМРѢЛЪ ЧЕЛОВѢКЪ.

Кога-то нѣкой ще умре, като го виджть, че начне да глѣда безъ движеніе на очи-тѣ си, казвать, че си видѣлъ Ангелъ-тъ. Като ся усмихне, или намрьжди и начне да поима съсъ хрьканіе (да бере душіж), турять въ дѣснж-тж му ржкж восченж свѣщь запаленж. Щомъ издъхне, врьзвать му чепета-та съсъ крьпж да ся затворжть уста-та му, налегнжть клепачи-тѣ му, да му не останжть очи-тѣ отворени, съблекжть го, оміять му тѣло-то и го облѣкжть въ най новы-тѣ му дрехы. Простнжть го къмъ истокъ на еднж постеліж, турять надъ главж-тж му и подъ нозѣ-тѣ му еднж керемидкж, залѣпвать на тѣхъ по еднж восченж свѣщь и го прѣкаджть всѣкой, кой-то го е облачилъ. (Умрѣлъ попъ само попове го облачять и носять до гроба, а хаджія — хаджіе). Послѣ изгасвать свѣщи-тѣ, закрѣпжть въ крьстосаны-тѣ му ржцѣ еднж ламбадж запаленж; обувать му нозіе-тѣ съсъ чорапе и чехлы, и гы врьзвать да стоіжть закрепени и събрани. На гржды-тѣ му турять иконж; надъ главж-тж му единъ столъ съ еднж тепсіж, отъ горѣ едно запалено кандило и единъ свѣщникъ съсъ запаленж ламбж, коя-то носять послѣ прѣдъ мрьтвецъ-тъ и іж палять надъ гробъ-тъ му до годинж-тж. Накытать съсъ кыткы мрьтвецъ-тъ, плачять го и нарѣждать страданія-та му и добры-тѣ му дѣла. — Всѣка по́-стара жена, щомъ ся научи за умрѣлый-тъ, взима еднж свѣщь и кыткж, отива при мрьтвецъ-тъ, запалва свѣщь-тж надъ главж-тж му, туря кыткж-тж до рамена-та му, прекрьсти ся и стори метаніе на мрьтвецъ-тъ и цѣлува иконж-тж, — та ся опрости. Като вдигнжть мрьтвецъ-тъ съсъ свѣщенницы и черковенъ церемоніялъ за погребеніе, носять го въ черковж-тж та го отпѣвать,

и като щомъ го погребѫть, разносять му за душіѭ: коливо, хлѣбъ, медъ и другѫ нѣкоіѭ гозбѫ и вино. На зарань-тѫ жены-тѣ отивать рано на гробъ-тъ на преливкы: Напалять свѣщи на гробъ-тъ, прелѣіѭть го съсъ вино и водѫ, пооплачять го и разносять коливо и нѣкои ястія. Подобно правять и на третій-тъ день, кое-то казвать — третини, така и на деветый-тъ — деветини, и на двадесятый-тъ день.

На четыридесятый-тъ день го равнѫть: заносять на гробъ-тъ четыре врьзскы свѣщи по десять, коливо, хлѣбъ и другы ястія, вино, ракіѭ, остатъцы-тѣ отъ ламбады-тѣ, кои-то сѫ были на носила-та, напалѫть свѣщи по гробъ-тъ и ламбады-тѣ, кои-то трѣбва тогава да изгорѫть. Присѫтствувать всичкы-тѣ сродницы и пріятели на тоя обрядъ, като вѣрвать, че душя-та на умрѣлый-тъ ся намира тамо да гы види тогава. Слѣдъ като дойде священникъ-тъ та направи ектеніе, и обстои хлѣбове-тѣ, разносять всичкы-тѣ донесенни ястія и питія. Въ градъ-тъ на умрѣлый-тъ домашни-тѣ до равнепие-то зарань и вечерь все ходять на гробъ-тъ та палять кандило-то и втикать кыткы на крьстъ-тъ. Послѣ до три-тѣ годины ходять само въ петъкъ вечерь-тѫ и въ сѫбботѫ зарань-тѫ и въ праздичны дни по нѣкогашь, доклѣ извадѫть кости-тѣ му, кои-то омивать съсъ вино, опѣе гы попъ-тъ и гы турнѫть или въ гробницѫ-тѫ, или пакъ въ гробъ-тъ.

По малкы-тѣ села тѣло-то на умрѣлый-тъ омивать го съсъ горѣщѫ водѫ и го облачять. Доклѣ лежи тѣло-то у дома, вардѫть го да го не прескокне, или човѣкъ, или котка, или куче — да ся не вампиряса. Ако ся случи мрьтвый-тъ да ся усмихне, или мрьдне, или ся исчерви образъ-тъ му, опасвать го съсъ кѫпинѫ, или го горѫть съсъ нажежено желѣзо, или като го положіѭть въ гробъ-тъ, забивать прѣзъ пѫпъкъ-тъ му единъ дълъгъ пиронъ, — да ся не вампиряса. Въ много мѣста по села-та вѣрвать, че кога-то нѣкой умрѣ отъ язвѫ (ранѫ), или прѣстарѣла баба, че ся вампирясвали, и ходили по кѫща-та та правили злины, за това гы ископавать та гы горѫть.

Еднѫ годинѫ въ село Пещера, единъ дюлгеринъ отъ дружина-та на майсторъ-тъ Петъръ Казооглу, падиѫлъ отъ врьхъ-тъ на едно зграде и ся утрѣпалъ и го погребли. Прѣзъ нощи-тѣ ся тропало у домъ-ть му, и той подиръ нѣколко дни забира тайфѫ-тѫ си, отива та раскопва гробъ-тъ му, и като го видѣли надутъ много, по заповѣдь на майсторъ-тъ, испразднили всичкы-тѣ по единъ пищовъ врьху му и го направили като решето, послѣ го извадили изъ гробъ-тъ и го изгорили съсъ трьше клѣтникъ-тъ!

За стары-тѣ бабы казвать, че ставали вещерицы и нощя пили

кръвь-тѫ на отрочета-та и ся преобразявали на пеперуды; за това по кѫща-та, като съглѣдать въ нѣкоѩ стаѩ отъ голѣмы-тѣ червеникавы пеперуды, кои-то наричать вещерицы, всичкы-тѣ домашни стаѭть да ѩ гонять, и доклѣ ѩ не убіять, не ся успокоявать — да не умрьтви нѣкого. По плѣтища-та въ селарскы-тѣ кѫща на колове-тѣ набождать конскѫ главѫ, на коѭ-то обычяли таласѫмы-тѣ да стоѩть, за да имъ не правѫть злины. Гдѣ-то ставать тупуртіи нощя, вѣрвать, че има таласѫме, и едни ужь видвали человѣческы сѣнкы съсъ бѣло облѣкло; другы квачкы съсъ пиленца, другы кучета, коткы и пр. Вѣрвать че дулгере-тѣ, като захванѫть да правать нѣкое сграде, премѣрвать сѣнкѫ-тѫ на нѣкого, или на нѣкое животно съсъ конецъ, и като вградѫть въ темелъ-тъ премѣрено-то животно, подиръ четыридесять дни умирало, и ставало на таласѫмъ, кой-то ходи всѣкѫ нощь по кѫща-та до прьвы пѣтлы, и щомъ попѣять пѣтлы-тѣ загубвалъ ся.

ЗАДУШНИЧЕНЪ ОБЫЧЯЙ.

(Описанъ въ Гюнелійскѫ-тѫ махалѫ — Желѣзнишко окружіе).

Обычяй е да ся извьршва въ Българіѩ петь пѫти въ годинѫ-тѫ спомянъ за умрѣлы-тѣ, нареченъ задушница. Пьрвъ пѫть, въ кой-то день ся случи память-та на Св. Архангелы, прѣдъ него въ сѫбботѫ-тѫ; Вторый пѫть, прѣдъ Мясопустнѫ-тѫ Недѣліѩ въ Сѫбботѫ; Третій пѫть, прѣдъ Цвѣтнѫ-тѫ Недѣліѩ въ сѫбботѫ; Четвьртый пѫть, прѣдъ Томинѫ-тѫ Недѣлѭ въ сѫбботѫ и Петый пѫть, прѣдъ Пятдесятницѫ-тѫ въ Сѫбботѫ. (*)

Описаніе.

Пьрва задушница, кой-то е прѣдъ Архангеловъ-день въ сѫбботѫ.

Въ Петъкъ надвечерь, нѣколко жены излѣзѫть та ся съберѫть на едно ачикъ мѣсто, като има всяка съ себѣ си единъ, или два хлѣбове. Постелѫть на земіѩ-тѫ и наряджть на постелѭ-тѫ хлѣбове-тѣ. Имать си още съ тѣхъ въ еднѫ бѫклицѫ по малко вино. Като си наряджть тѫй хлѣба, дойде Священникъ-тъ та го благослови и прѣкади, споминѫне имяна-та на умрѣлы-тѣ имъ, и за трудъ-тъ си

---

*) Въ повече-то мѣста изъ Българіѩ извршвать три задушници: Прѣдъ Архангеловъ-день въ Сѫбботѫ, прѣдъ Мясопустнѫ-тѫ недѣлѭ въ сѫбботѫ и прѣдъ Пятдесятницѫ-тѫ. Въ нѣкои мѣста само двѣ-тѣ черковны, т. е. прѣдъ Мясопустнѫ-тѫ недѣлѭ и прѣдъ Пятдесятницѫ-тѫ. Въ другы мѣста четыри, а въ нѣкои, както и въ Гюнелійскѫ-тѫ Махалѫ, пять.

отрѣзва отъ хлѣбъ-тъ на всѣкѫ женѫ по еднѫ чясть и си иде. Тогава всѣка отъ жены-тѣ, земе хлѣбъ-тъ и го раздава на другы-тѣ, като отчюпова и дава на всѣкоѭ по малко отъ него. Това правять всичкы-тѣ. Слѣдъ раздаваніе-то хлѣбъ-тъ, насядѫтъ всичкы-тѣ, та като си похапнѫтъ, послѣ захванѫтъ да прѣкарвать еднѫ по еднѫ бѫклици-тѣ съ вино-то. Всяка піе отъ вино-то думающи: „Богъ да прости душици.“ Най послѣ станѫтъ та си идѫтъ всѣка у тѣхъ си.

Въ сѫбботѫ зарань-тѫ всѣка жена, като си е приготвила всичкы-тѣ нуждны нѣща за раздаваніе, сирѣчь, замѣсила и опекла още въ петъкъ, два голѣмы хлѣбове и гы нарекла, единъ-тъ за Господа, а другій-тъ за Архангелъ Михаила. Има си още и просфоры по число-то на умрѣлы-тѣ; съ тѣхъ заедно, въ единъ сѫдъ малко ракыя, въ еднѫ бѫклицѫ вино, грозденицѫ, (гроздіе, направено въ единъ сѫдъ съ ширѫ и хардалъ), малко сиреніе, ябълкы по число-то на просфоры-тѣ и толкова кыткы и въ еднѫ паницѫ сварено жито. Тѫй приготвена всѣка у тѣхъ си, натуря всичкы-тѣ нѣща на еднѫ паралѭ (софрѫ, трапезѫ) и гы занесе до гроба, надъ кого-то оставя всичкы-тѣ, безъ да гы ряди. Съ себе си носи еднѫ кадилницѫ съ малко огънь и темянъ, съ коѭ-то прѣкади гроба. Слѣдъ това залѣе съ водѫ отъ стомничкѫ-тѫ, коѭ-то носи отъ тѣхъ си, на около гроба, като захване отъ главнинѫ-тѫ и свьршва до захванѫто-то мѣсто. Слѣдъ като извьрши тѣзи, земе си принесены-тѣ нѣща и иде на мѣсто-то, на кое-то всѣкы пѫть рядѫтъ и раздаватъ. Щомъ дойде на опредѣленно-то мѣсто, оставя и нарѣжда всичкы-тѣ нѣща тѫй: Въ срѣдѫ-тѫ отъ горніѭ старнѫ тури хлѣбъ-тъ, дѣто е нареченъ за Господа, а до него хлѣба, кой-то е нареченъ за Арх. Михаила, а отъ дѣсно и отъ лѣво просфоры-тѣ, като гы раздѣли на равно число. На всѣкѫ просфорѫ тури по еднѫ кыткѫ, по еднѫ свѣщь, по еднѫ ябълкѫ, по малко отъ гроздіе-то, и по малко отъ сиреніе-то и жито-то. Най отъ горніѭ-тѫ старнѫ тури вино-то и ракіѭ-тѫ. Като наряди всичко тѫй, както казахме, всѣка отъ жены-тѣ вземе съсѫдъ-тъ съ ракыіѭ-тѫ и черпи на рядъ по-близкы-тѣ до неѭ жены, за да спомянѫтъ душици, и тѣ ú ся отговарять съ думы-тѣ: Богъ да гы прости и съ крьстеніе на срѣща ú. Съ стомничкѫ-тѫ, съ коѭ-то прелѣха гробъ-тъ, всѣка отъ жены-тѣ, като захване отъ единъ-тъ до другій-тъ край, налива напрѣде си малко вода, мыслящи, че съ неѭ водѫ напоява мьртвы-тѣ. Като свьршатъ и това, дойде священникъ-тъ та имъ препѣе, благослови и прѣкади хлѣбъ-тъ, а заради трудъ-тъ си отрѣзва отъ хлѣбове-тѣ на всѣкѫ женѫ по еднѫ чясть

за нéго си. Послѣ всѣка жена земе хлѣбове-тѣ и чупи отъ тѣхъ по малко, та раздава на ближны-тѣ до неѭ, дордѣ ся свьршять. Като ся свьршять хлѣбове-тѣ, тогава зима еднѫ по еднѫ отъ просфоры-тѣ и гы дава на другы жены за спомяна на умрѣлія, на кого-то е наречена просфора-та, т. е. дава ѭ на женѫ-тѫ, като дума: земи да споминешь бащѫ ми (ако е наречена просфора-та на имя-то на бащѫ ѝ), а пріимающа-та ся отговаря съ думы-тѣ: Богъ да гы прости. Като ся свьршать и просфоры-тѣ, тогава всичкы-тѣ насядѫть и почнѫть да ядѫть. Щомъ ся понаядѫть, всѣка съ бѫклицѫ-тѫ въ рѫкѫ иде при другѫ, подаде ѝ бѫклицѫ-тѫ, и ѝ каже да помяне: бащѫ ѝ, майкѫ ѝ, ако има умрѣли братіѫ, или сестры, или нѣкое отъ дѣтца-та ѝ. Въ нарѣжданіе-то на имяна-та имъ, крьсти ся срѣщо пріимающѫ-тѫ бѫклицѫ-тѫ, коя-то ѝ ся отговаря съ крьстеніе на срѣща и съ думы-тѣ: Богъ да гы прости, піе малко отъ вино-то, и ѝ подаде нейнѫ-тѫ си бѫклицѫ и ѝ наряди имяна-та на умрѣлы-тѣ да гы спомяне. Тѫй и тя слѣдъ крьстеніе-то и слѣдъ думы-тѣ: Богъ да гы прости, піе малко отъ вино-то и повьрнѫть бѫклици-тѣ си. Подырь една-та отива при другѫ женѫ и друга-та при другѫ, та като ся почерпѫть и спомянѫть имяна-та на умрѣлы-тѣ, идѫть при другы. Това продължавать до на десять — петнайсять жены, и тогава ся оставять и идѫть на мѣста-та си, дѣто бѣхѫ нарадили хлѣбъ-тъ. Съберѫть всичкый-тъ хлѣбъ, кого-то имъ раздадохѫ другаркы-тѣ имъ, съберѫть и всичко-то, кое-то имать за врѫщаніе и всѣка си отива у дома си.

Това сѫщо-то е и на другы-тѣ задушници, съ разликѫ само на месопустны-тѣ, кои-то наричать, *голѣмы-тѣ задушници*. Въ врѣмя-то на тѫзи задушницѫ, освѣнь горѣ помянѫты-тѣ нѣща, раздавать за умрѣлы-тѣ мѫжіе по единъ пахарь, за жены-тѣ по еднѫ паницѫ, за умрѣлы-тѣ дѣтца, ако е момче, по едно ибриче (бардуче); ако ли е момиче, по еднѫ гюмкѫ. Пахаря, кого-то раздава за мѫжь, дава го пакъ на мѫжь, кой-то е едновъзрастенъ съ умрѣлый-тъ. Тѫй и за жены-тѣ и за дѣтца-та. Кога-то да раздава вече: пахаря, паницѫ-тѫ, бардуче-то и гюмкѫ-тѫ, налѣе въ тѣхъ по малко водѫ, като мысли, че съ неѭ водѫ напоява умрѣлы-тѣ. Нъ тѣзи ссъдове по нѣйдѣ гы раздавать въ пятъкъ надвечерь, а по нѣгдѣ въ сѫбботѫ зарань-тѫ.

На задушницѫ-тѫ, коя-то е прѣдъ Томинѫ-тѫ Недѣліѫ въ сѫбботѫ, раздавать червены яйца, а хлѣбъ-тъ и просфоры-тѣ пакъ си сѫ нарѣчены, както на Архангелскѫ-тѫ задушницѫ. Има разлика и въ овощкы-тѣ, нъ тѣ бывать, спорядь врѣмя-то.

———

ЧЕРКУВАНІЕ.

Въ по́-знамениты-тѣ праздници, катво-то въ день-тъ на Св. Вел. Димитрія, на Архангеловъ-день, на Св. Никола и др., имать обычай наши-тѣ Българе ди черкувать.

Описаніе.

На сѫщій-тъ день, въ кой-то ся случи праздникъ-тъ, като излѣзѫть изъ храмъ-тъ, опредѣлять двама, или трима та гы пратѫть да земѫть двѣ, или три овцие, кои-то да заколять, сварѫть и приготвѫть, че да ся съберѫть и другы-тѣ, та да си похапнѫть и да ся повеселѫть въ честь на празднуемый святія. Казанни-тѣ иджть та земѫть овцие-тѣ, заколять гы и приготвять за вареніе. Послѣ изберѫть мѣсто, гдѣ-то ще ся събирѫть; не въ кѫщѫ обаче, нъ на нѣкой дворъ. Ископаѭть трапове, спорядь число-то на котлы-тѣ, въ кои-то ще варѫть мѣсо-то. Това мѣсто, на кое-то ще ся събирѫть да ся веселѫть, наричять черква. Като нарѣжять мѣсо-то въ котлы-тѣ, турѫть гы надъ трапове-тѣ, въ кои-то трапове накладѫть огънь за да ся свари мѣсо-то. Слѣдъ малко врѣмя захванѫть да ся събирѫть единъ по единъ, като носи всѣкый отъ домъ-тъ си по малко жито, кое-то имать опредѣлено. Тукъ трѣбва да забѣлѣжимъ, че всичкы-тѣ селяне не ся събирѫть на едно мѣсто, нъ по двайсять, трійсять души, а другы двайсять — трійсять на друго мѣсто. Събраны всичкы-тѣ, насядѫть около огънь-тъ. Тогава шетачи-тѣ сипвать отъ гостбѫ-тѫ въ паници и нарѣждать прѣдъ двама, или трима по еднѫ паницѫ. Тогава всичкы-тѣ изедно захванѫть да яджть и піѭть вино, кое-то всѣкый си носи отъ домъ-тъ си въ еднѫ бѫклицѫ. Тѣзи бѫклици прѣкарвать на рѣдъ еднѫ по еднѫ, за да піе всѣкый отъ вино-то на всѣкого. Най послѣ; като ся наядѫть и напіѭть, останѫлѫ-тѫ гостбѫ давать на жены-тѣ, кои-то излѣзѫть на едно очикъ мѣсто, нито въ кѫщѫ, нито въ дворъ, нъ между дворове. Всѣка отъ жены-тѣ има съ себѣ си по единъ хлѣбъ. Като иджть на назначено-то си мѣсто, наряджть ся една слѣдъ другѫ: стары-тѣ напрѣдъ, а млади-тѣ подырь тѣхъ. Наряджть всяка прѣдъ себѣ си хлѣбъ-тъ и бѫклицѫ-тѫ съ вино-то, кое-то носи всѣка отъ домъ-тъ си. Шетачи-тѣ донесѫть гостбѫтѫ, и ѭ оставѫть прѣдъ тѣхъ. Тѫй приготвени, повыкать Священникъ-тъ, кой-то, като дойде, благослови и прѣкади хлѣба и гостбѫ-тѫ имъ и за трудъ-тъ си отрѣзва отъ хлѣба на всѣкѫ женѫ по еднѫ чясть, а шетачи-тѣ му принесѫть еднѫ кожѫ и еднѫ плешкѫ суровѫ отъ закланы-тѣ овцие. Священникъ-тъ е дълженъ да имъ дава въ годинѫ-тѫ по единъ половякъ вино. Слѣдъ това

шетачи-тѣ сипвать по малко отъ гостбѫ-тѫ въ по еднѫ паницѫ на всѣкѫ женѫ, кои-то раздавать една на другѫ занесенный-тъ си хлѣбъ. Като раздаджть хлѣбъ-тъ, насѣджть на мѣста-та си и всяка има прѣдъ себѣ си: паницѫ-тѫ съ гостбѫ-тѫ, хлѣбъ-тъ и бѫклицѫ-тѫ съ вино-то. Близу при събраніе-то на жены-тѣ, събирѫть ся десятина — петнайсять момы, на кои-то свири единъ момъкъ съ гайдѫ, или съ кавалъ, а тѣ играіѫть. Жены-тѣ, като имѫть, както казахме, прѣдъ себѣ си хлѣбъ-тъ съ гостбѫ-тѫ и вино-то, захванѫть да яджть и піѫть отъ вино-то на рѣдъ, като прѣкарвѫть бѫклицѫ-тѫ на всѣкѫ женѫ. Подырь яденіе-то, всяка си отива, а момы-тѣ занасять останѫлый-тъ хлѣбъ. Нѣка разскажемъ сега и мѫжіе-тѣ що правѫть, слѣдъ като пратѫть гостбѫ-тѫ на жены-тѣ. Земѫть събрано-то жито, изнесѫть го и го оставѫть прѣдъ себѣ си и всѣкый отъ тѣхъ наддава, и кой-то наддаде най много, нему даджть жито-то и земѫть пары-тѣ, съ кои-то заплащѫть овціе-тѣ и вино-то, ако сѫ го купили, защо-то лѣтно врѣмя купувать вино-то. Ако ли, слѣдъ заплащаніе-то на овціе-тѣ и вино-то, останѫть още пары; то останѫлы-тѣ пары имать за кассѫ, и въ другъ праздниченъ день заплащать съ тѣхъ овціе-тѣ и другы-тѣ потрѣбны. Най послѣ и мѫжіе-тѣ си иджть.

Кога-то е постно врѣмя, тогава на мѣсто овціе, купувать рыбѫ.

Този обычай е нареченъ черкуваніе.

СВЯТЫЙ АНДРЕЯ.

Срѣщо 30-й день на Ноемврія мѣсяца, варѫть въ сѣкѫ кѫщѫ цѣло жито, и кога ся мрѫкне, прѣдъ да вечерѭть: колко-то мѫжіе има въ кѫщѫ-тѫ, кои-то сѫ наякнѫли въ силы-тѣ си, сирѣчь, кои-то могѫть да орѫть, хвьргать изъ коминя отъ сварено-то жито, като думать: Толкова да стане на бой посѣяно-то жито. Тогава всѣкый хапне по малко отъ жито-то, мѫжіе-тѣ и жены-тѣ и начнѫть да вечерять.

Срѣщо 4-ый, 5-ый и 6-ый день на Декемврія, сварѫть малко грухано жито, опекѫть единъ прѣсенъ хлѣбъ, и кога-то вече да вечерѭть, единъ отъ мѫжіе-тѣ земе въ еднѫ кадилницѫ малко огънь съ темянъ и прѣкади хлѣба и жито-то. Слѣдъ това жена-та земе хлѣба, та го тури на главѫ-тѫ си и расчюпи прѣзъ срѣдѫ-тѫ на двѣ половины: Една-та половина остави на трапезѫ-тѫ (параліѫ-тѫ) да яджть, а другѫ-тѫ остави горѣ на полицѫ-тѫ. Тогава всѣкый съ еднѫ лѫжицѫ въ рѫкѫ, земе по малко отъ жито-то, вдигне го на горѣ, до колко-то може да стигне рѫка-та му и дума: На толкъ бой да стане най малко-то жито, и тогава го изеде. Това ся извьршва, като сѫ още правы.

Като сѣднѫть, тогава принесѫть вино съ шюле-то на най старый-тъ въ кѫщѫ-тѫ, и той, като го пріеме рѣче: Колко-то шюле-то да станѫть гроздове-тѣ по лозины-тѣ за напрѣдъ, даде шюле-то на другы-тѣ, та и тѣ, като изрѣкѫть сѫщи-тѣ думы, пійнѫть по малко. Най послѣ принесѫть параліѭ-тѫ и начнѫть да вечеріѭть. Ако ли половина-та хлѣбъ не имъ стигне, снемѫть и другѫ-тѫ половинѫ отъ полицѫ-тѫ. Всичко-то жито не изидѫть, нъ оставять отъ него малко, та зарань-тѫ го давать на кокошкы-тѣ, като мыслять, че ще ся умножѫть кокошкы-тѣ имъ. Това сѫщо-то ся извьршва и срѣщо 20-ый и 25-ый день на Декемврія и срѣщо 1-ый день на Яннуарія.

Срѣщо 1-ый день на мѣсяца Яннуарія, турять на палешникъ-тъ (желѣзо-то, съ кое--то орѫть) малко жярь, та доклѣ ся наядѫть жярь-та сѣди на желѣзо-то. Слѣдъ като ся наядѫть, тогава глѣдѫть на жярь-тѫ, коя-то, ако не е угаснѫла, тълкувать, че за напрѣдь сеидби-тѣ щѫть бѫдѫть изобилны; а ако ли е пакъ изгаснѣла, то сеидби-тѣ не ще станѫть.

БЪЛГАРСКЫ НАРОДНИ ОБЫЧЯИ ВЪ СВИЩОВЪ.

Рожденіе.

Като ся роди дѣте-то, увивать го въ пелены и турять отъ дѣснѫ-тѫ старнѫ до майкѫ-тѫ, за да не стане ливичярь. Тогава нѣкоя сродницѫ, или комшійка, пó скоро меси питѫ и іѭ проважда на родителкѫ-тѫ съсъ малко гозбѫ, — да понуди дѣте-то, за да може да ся ожени лесно, кога порасте. Въ прьвый-тъ день не ся дава крьмѫ на дѣте-то, а само сбитѫ захарь въ крьпицѫ да іѭ смуче. Въ този прьвый день месѫть въ кѫщи еднѫ питѫ, свиквать комшіи-тѣ и роднины-тѣ да обѣдвать; нъ прѣди да начнѫть, баба-та запали еднѫ лоенѫ свѣщь и іѭ дрьжи въ рѫкѫ; туря врьху питѫ-тѫ угрипкѫ-тѫ и огънь, и кади съсъ босилекъ лѣхусѫ-тѫ и всичкѫ-тѫ одаіѭ. Послѣ дава свѣщь-тѫ другому, а тя издига питѫ-тѫ до спорѣдъ главѫ-тѫ си, да расте дѣте-то, и іѭ разсчюпва по трапезѫ-тѫ и благославя дѣте-то: да е живо, да ся веселѫть и на свадбѫ-тѫ му. Тогава взима свѣщь-тѫ и іѭ угасва, като ѝ повлече фитилъ-тъ на двѣ страны, хрьху горный-тъ прагъ на вратѫ-тѫ, — за да стане дѣте-то черно-око; послѣ това обѣдвать и си отивать

Вторый день.

На вторый-тъ день, майка-та вземе дѣте-то на дѣснѫ-тѫ си рѫкѫ, баба-та тури на главѫ-тѫ ѝ сито-то, тури чорапъ на бащѫ-тѫ, — за да стане нѣкога и то баща, ако е момче. Послѣ това, майка-та ся прѣкрьсти, прѣкрьсти и дѣте-то и го закръми отъ дѣснѫ-тѫ цицѫ.

Третины.

Срѣщу третій вечерь мѣсѫть еднѫ питѫ, врьху коіѫ-то направѫть три крьста, намазвать іѫ съсъ медъ, турять врьху ѝ еднѫ чяшіѫ съсъ медъ и другѫ съсъ вино, — за да усладѫть и увеселѫть урисницы-тѣ, кои-то щѫть дойдѫть прѣзъ нощь-тѫ да урисать дѣте-то, какво ще стане; а баща-та туря врьху питѫ-ѫ жлътицы, — за да бѫде дѣте-то щастливо на пары; и така пита-та съсъ всичкы-тѣ тѣзи вещи, нощува близу до главѫ-тѫ на дѣте-то. На зарань-тѫ, баба-та запоява дѣте-то отъ медъ-тъ и вино-то, и намазва цицы-тѣ на майкѫ-тѫ. Баща-та си прибира жлътицы-тѣ и дава на бабѫ-тѫ 2—3 грошя бакшишь, а пита-та изидать въ кѫщи. Въ третій-тъ день пакъ свиквать роднины и съсѣды, и ся гощавать, както и въ прьвыйтъ день.

Крьщеніе.

Въ осмый-тъ день, или по-напрѣдъ, баба-та отива въ черковѫ съсъ дѣте-то, майка-та излиза подиръ неѭ и брои пары въ рѫцѣ-тѣ си, — за да стане дѣте-то хесапчія, износва еднѫ пеленѫ та іѫ примѣта на нѣщо, и іѫ прибира слѣдъ крьщеніе-то на дѣте-то, а до тогава не износять пеленѫ на вънь. Като ся крьсти дѣте-то, крьсница-та поканва 10—20 жены роднины, комшійкы и пріятелкы, за да заведѫть дѣте-то, кое-то носи баба-та прѣдъ тѣхъ съсъ запеленѫ восченѫ свѣщь въ рѫкѫ. Като стигнѫть у дома, посрѣща гы баща-та и кѫщни-тѣ; а тѣ го благославять: да му е живо дѣте-то. Влизать при родителкѫ-тѫ, баба-та слага дѣте-то до неѭ, жены-тѣ го благославять: да е живъ, и сядать нарядъ. Давать имъ сладко и кахве, а родителка-та дарява крьсницѫ-тѫ: бохчелѫкъ (ризѫ, гащи и крьпѫ), а крьсница-та дарява дѣте-то съсъ кумашенѫ шапкѫ и жълтичкѫ, пешитѫ на неѭ. Послѣ това, роднины-тѣ и комшійкы-тѣ дарявать дѣте-то съсъ нѣщо, като: щямбѫ, платно, шапкѫ или дрешкѫ. Жены-тѣ цалувать на крьсницѫ-тѫ рѫкѫ, и ѝ казвать: „Честитъ бухчелѫкъ.“ Послѣ това, баба-та обажда на дѣте-то имя-то така: взима едно шише вино и дума: „да запіемь за имя-то (напр. за Петра) и да е живъ.“ Пие малко, и дава нарѣдъ на жены-тѣ, кои-то піять по малко, и благославять дѣте-то и тогава си отивать.

Кѫпаніе.

Като туріѫть водѫ на огъня още за прьво-то кѫпаніе на прьвыйтъ день, турѭть тогава въ котелъ-тъ три орѣхы — за да едрее дѣте-то, едно парче желѣзо още, — за да е здраво, като желѣзо-то и три бѣлы сребрьны пары или цѣличкы, — за да стане чисто, като срѣбро-то.

Тія вещи стоѭть до 40-ый-тъ день въ котелъ-тъ, кой-то не ся употрѣблява за пищо до 40-ый день, нъ сѣди на особно мѣсто, или подъ одъръ-тъ и топлять съ него водѫ за кѫпаніе, и при всяко кѫпаніе оставять по малко водѫ, да не останѫть нѣща-та вѫтрѣ на сухо.

Молитва.

На 40-ый-тъ день, баба-та излива котелъ-тъ и орѣхы-тѣ въ градинѫ-тѫ, взима си сребрьны-тѣ пары, а желѣзо-то оставя въ кѫщи. Тогава отива съсъ дѣте-то въ черквѫ. Майка-та дрьжи дѣте-то на рѫцѣе-тѣ си съсъ запаленѫ свѣщь отъ крьщеніе-то му, попъ-тъ чете молитвѫ и взима дѣте-то, кое-то, ако е женско, слага го прѣдъ Богородичнѫ-тѫ иконѫ, ако ли е мѫжко, внесе го прѣзъ южны-тѣ двери въ олтарь-тъ, износя го изъ царскы-тѣ двери и туря го прѣдъ Христовѫ-тѫ иконѫ; майка-та струва по три поклона и цѣлува Христовѫ-тѫ и Богородичнѫ-тѫ иконѫ; а баща-та взима дѣте-то отъ тамъ и попъ-тъ го пречистява. Тогава майка-та сѣдне въ нѣкой тронъ и закръми дѣте-то, за да не плаче. Като излѣзнать отъ черковѫ, отивать у крьсницѫ-тѫ; ако ли крьсница-та нѣма дѣтца, отивать прьво у другѫ роднинѫ, гдѣто има дѣтца. Като излѣзнѫть отъ тамъ, посипвать на дѣте-то по образъ-тъ брашно, — за да стане дѣте-то бѣло, като брашно-то, и му давать едно яйце, — за да стане чисто, като яйце-то. На другый-тъ день, кога-то баба-та окѫпи дѣте-то, счюпва яйце-то, разбрька го, като сапуненѫ водѫ, и съсъ него окѫпва дѣте-то.

Като излѣзать отъ крьсницѫ-тѫ, отивать още на нѣколко кѫщи и правать сѫще-то, и си отивать. Като отидать у дома, баба-та слага дѣте-то прѣдъ иконѫ-тѫ, майка-та струва 40 поклоны, взима дѣте-то, накръми го и го тури въ люлкѫ-тѫ. — Баща-та подарява съсъ 2—3 гроша бабѫ-тѫ, гощавать ѭ и си отива.

ЗАБѢЛѢЖКА.

1.) Трицы-тѣ отъ питѫ-тѫ, коѭ-то мѣсать въ прьвый-тъ день, дьржѫть гы въ еднѫ паницѫ и кадѫть отъ тѣхъ по малко до 40-ый-тъ день прѣдъ вратѫ-тѫ, гдѣ-то е дѣте-то всяка вечерь, кога-то захожда слънце-то.

2.) Отъ прьвый-тъ до 40-ый-тъ день строго ся пази вечерь, чясъ-тъ отъ единъ, най много отъ два, до подиръ срѣдъ нощь, никой да не влази, нити да излази отъ одаѭ-тѫ, гдѣ-то е дѣте-то, за да не ся истрови дѣте-то отъ лухусы-тѣ.

3.) Отъ 1-ый-тъ до 40-ыйтъ день цѣлѫ нощь гори свѣщь, или кандило въ одаѭ-тѫ, гдѣто е дѣте-то, и не е свободно да остане въ тъмнинѫ.

4.) До 40-ый-тъ день родителка-та проважда единъ пѫть на крьсницѫ-тѫ: питѫ, гозбѫ и прьжены цвѣтя отъ тѣсто, кои-то занося баба-та. Така сѫщо родителка-та проважда и на бабѫ-тѫ: питѫ, гозбѫ, цвѣтя прьжены, три лоены свѣщи и еднѫ паницѫ съсъ брашно натъпкана — за да стане ягкъ на дѣте-то вратъ-тъ.

ГОДЕЖНИ ОБЫЧЯИ ВЪ СВИЩОВЪ.

Малъкъ годежь.

Отъ стариѫ-тѫ на момче-то отива единъ человѣкъ у момѫ-тѫ, гдѣ-то ся събрани по-ближны-тѣ роднины и съсѣди; занося едно шише ракіѭ и около единѫ окѫ шекеръ и прьстена на момче-то. Баща-та на момиче-то дава още едно шише ракіѭ и шекеръ; събирать шекеръ-тъ на едно и преливать отъ единѫ-тѫ ракіѭ въ другѫ-тѫ. Тогава мома-та цалува рѫкѫ на свата и взима прьстена на момче-то; а баща ѝ дава пейный-тъ въ талиръ съсъ кыткѫ на свата. Тогава мома-та цѣлува рѫкѫ на всичкы-тѣ и излѣзва вънь въ другѫ кѫщѫ, а сърани-тѣ піѭть по два-три пахары ракіѭ, условвать: колко даръ ще даде момче-то и колко момиче-то; каквы дрѣхы ще донесе мома-та, и тогава си отива сватъ-тъ. Това ся дума малъкъ годежь.

Голѣмъ годежь.

Подиръ малкый-тъ годежь въ недѣлѭ, или другый праздникъ, баща-та на момѫ-тѫ събира всичкы-тѣ си роднины и съсѣды въ домъ-тъ си; така и баща-та на момче-то събира свои-тѣ роднины и съсѣды. Выкать единъ священникъ; вземѫть шише ракіѭ, шекеръ и жлътицы и отивать съсъ свирны, или безъ свирны у момѫ-тѫ, гдѣто гы посрѣшвать весело, и като насѣдѫть въ кѫщи, или на двора, мома-та цѣлува рѫкѫ на всичкы-тѣ и дава сладко. Подиръ сладко-то, давать кахве. послѣ турять на срѣдъ единѫ масѫ, и врьху масѫ-тѫ турять бохчелѫкъ-тъ за момъкъ-тъ, ризы-тѣ за свекъръ-тъ и свекрѣвѫ-тѫ и крьпы-тѣ за попъ-тъ и ближны-тѣ роднины. Врьху момковъ-тъ бохчелѫкъ стои купешка кытка съсъ жлътицѫ, на масѫ-тѫ турять още единѫ питѫ, врьху коѭ-то стои единъ талиръ, въ кой-то сѫ два-та прьстеня и 50-60 жлътицы, кои-то момче-то дава на момѫ-тѫ и ся думать менѫ. Тогава попъ-тъ благослава прьстены-тѣ, момъкъ-тъ дохожда при попъ-тъ, цѣлува му рѫкѫ и си взема момина прьстенъ, така и мома-та цѣлува на попа рѫкѫ и взема талира съсъ прьстена и жлътицы-тѣ. Послѣ една жена отъ момины-тѣ роднины, дарява попа и другы-тѣ, кои-то щѫть ся даржть, а мома-та цѣлува рѫкѫ на дарены-тѣ, и тѣ ѝ пущать въ рѫкѫ-тѫ по единѫ жлътичкѫ или цѣличко. Тогава попъ-тъ събира шекеръ-тъ на двама-та сватове, подобно и ракіѭ-тѫ имъ прѣлива до три пѫти помалко единѫ въ другѫ; взима единъ отъ кѫщны-тѣ та черпе нарѣдъ, прьво отъ момковѫ-тѫ ракіѭ, а послѣ отъ моминѫ-тѫ; подиръ него другъ врьви и дава шекеръ, а подиръ шекеря една жена врьви и дава

на всякого по едно парче отъ питж-тж и по еднж зеленж варакладосанж кыткж цвѣте, и така, като піѭть по 2-3 чеши ракіѭ, отивать си, — това е голѣмъ годежь. Прѣзъ тоя день до вечерь-тж ходѭть и у момъкъ-тъ и у момж-тж съсѣди и пріятеле на добъръ часъ, на кои-то давать: сладко, кахве и кыткж.

СВАТБЕНИ ОБЫЧЯИ ВЪ СВИЩОВЪ.

Сватба-та ся начина въ Четвръткъ и ся свръшя въ понедѣлникъ вечерь-тж. Въ четвръткъ вечерь-тж момъкъ-тъ прави пиръ (зіяфетъ) на ергены-тѣ, кои-то ядѫть до три сахата прѣзъ нощь-тж; послѣ играѭть хоро до подиръ срѣдъ нощь и си отивать; а въ петъкъ зарань-тж, ергене-тѣ проваждать на момъкъ-ть даръ: калаиліи, талиры, или другы сждове, пълни съсъ шекеръ.

Петъкъ.

Въ Петъкъ момъкъ-тъ купува на момж-тж за вѣнчаваніе: злато (сир; златнж тель като концы, съсъ коѭ-то Турци-тѣ шіять чеврета). до 50 драма; а подиръ пладнѣ ся събирать роднины и съсѣдкы жены и момы да правять злато на булкж-тж, сирѣчь да го наряджть и простржть, спорядъ възраста ѝ. Доклѣ правять злато-то, свирджіи-тѣ свиржть на двора, а като го направять, излѣзвать на двора, играѭть хоря до единъ часъ и си отивать.

Сжбота.

Въ сжботж цѣлъ день свиржть свирджіи-тѣ у момж-тж и хоро-то играе; а у момъкъ-тъ подиръ пладнѣ ся събирать: роднини, съсѣди, крьсникъ-тъ и отивать съсъ свиркж у момж-тж на добъръ часъ. Напрѣдъ врьвжть свирджіи-тѣ, по тѣхъ три момчета носѫть по еднж тавичкж на рѫцѥ, въ кои-то е злато-то, гребенъ, помадж, рѫкавицы, чорапы, пантохы, рокле и джюбе за булкж-тж, покрыты съсъ хубавы крьпы. Подиръ тыя момчета врьвжть другы-тѣ. Като стигнѫть у момж-тж, отварять имъ портж-тж, хоро-то ся разваля, сватове-тѣ влѣзвать вѫтрѣ: мѫжѥ-тѣ насѣдать на дворъ-тъ на приготвено-то мѣсто, а момчета-та и жены-тѣ влѣзать въ кѫщи. Момина-та майка поемва тавичкы-тѣ, а момчета-та и жены-тѣ насѣдать. Мома-та цѣлува рѫкж на всичкы-тѣ, послѣ и на всичкы-тѣ мѫжѥ на двора. Послѣ това давать: сладко и кахве на всичкы-тѣ сватове, дарявать по еднж крьпж три-тѣ момчета, тогава направѫть хоро, на кое-то ся наловвать всичкы-тѣ сватове и момины-тѣ роднины. Часъ-тъ по единадесять, сватове-тѣ си отивать, а хоро-то

играе до вечерь-тѫ. Вечерь-тѫ у момъкъ-тъ има трапезѫ за роднины-тѣ и съсѣды-тѣ. Слѣдъ вечеріѭ-тѫ, момъкъ-тъ отива съсъ нѣколко ергене у момѫ-тѫ. гдѣ-то играѭть до срѣдъ нощь и си отивать.

Недѣля.

Въ недѣлѭ зарань-тѫ рано, дохожда праздна кола отъ момъкъ-тъ у момѫ-тѫ, да вземе дрѣхы-тѣ ѝ. кои-то сѫ: два юрганя. два дюшека, два ихрамове (янове), 12 възглавницы, пълни съсъ вълнѫ, 5 бѣлы възглавничкы, пълни съсъ пухъ (пери), 2 кылима, сънджкъ. съсъ 8-10 ризы, 5-6 чифта чораце. нѣколко роклы, 10-12 пишкыре, 2 бохчи за трапезѫ. 2 шиты бохчи за масѫ, тъвичкы съсъ два стъклены пахары, кухычкѫ за сладко, кошничкѫ сребрьнѫ, 6-10 лъжичкы сребрьны за сладко, тъвѫ бакърнѫ и на неѭ 12 талиры, нѣколко сахане, 2 кастропа калаены и тенжера. Врьху сънджкъ-тъ сѣдѫть момичета, на кои-то пратени-тѣ отъ момъкъ-тъ за дрѣхы-тѣ, давать нѣколко гроша, тѣ ставать отъ сънджкъ-тъ. кого-то заедно съсъ всичко друго натоварять, и го заносять съсъ свирны у момъкъ-тъ, и нарѣждать всичкы-тѣ вещи въ одаѭ-тѫ, кои-то е опредѣлена за млады-тѣ.

Вѣнчяніе.

Подиръ стоваряніе-то на момины-тѣ дрѣхы, момкови-тѣ роднини и крьсникъ-тъ, съсъ свои-тѣ ближни, отивать на черковѫ. Подиръ отпустъ-тъ на службѫ-тѫ, отивать съсъ свирны у момѫ-тѫ, насѣдать на двора. момъкъ-тъ стои правъ на еднѫ странѫ, а на около му: ергены, роднины и съсѣды. Крьсница-та отива вѫтрѣ при момѫ-тѫ, гдѣто стои на еднѫ масѫ пахарь съсъ вино, паницѫ съсъ шекеръ, събранъ съсъ просо, ичимикъ и запаленѫ свѣщь. Слѣдъ като насѣдать вънь всичкы-тѣ хора, крьсникъ-тъ влѣзва съсъ момъкъ-тъ при момѫ-тѫ, крьсница-та ся прекрьсти и полива на крьстъ отъ вино-то, мома-та цѣлува рѫкѫ на крьсникъ-тъ, той ѝ подава момковѫ-тѫ рѫкѫ и мома-та ѭ улавя. Крьсникъ-тъ улавя момъкъ-тъ за другѫ-тѫ рѫкѫ, така и крьсница-та улавя момѫ-тѫ за другѫ-тѫ рѫкѫ, повежда гы крьсникъ-тъ и излѣзвать вънь, така наловени, свирджіе-тѣ свирать, роднини и другы ся наловать на хоро, и като ся заврьти хоро-то три пѫти, пущать ся и трьгвать за Черквѫ, гдѣто отивать и момини-тѣ родители и роднини да цѣлувать вѣнчиаа-та; понеже, като гы вѣнчѣѭть: крьсникъ-тъ, родители-тѣ на млады-тѣ и роднини-тѣ имъ, цѣлувать вѣнчила-та на главы-тѣ имъ и пущать въ дискоса по едно цѣличко за попа. Тогава попъ-тъ имъ снемва вѣнцы-тѣ, прави отпустъ, запява „достойно есть,“ и гы извожда

изъ черковѫ-тѫ. Вънь на вратѫ-тѫ клисарь-тъ туря котелъ съсъ водѫ, а крьсникъ-тъ хврьля вѫтрѣ пары.

Послѣ, предводими отъ свирны-тѣ, отивать у момъкъ-тъ, гдѣ-то насѣдать на двора, а крьсникъ-тъ въвожда млады-тѣ въ кѫщи, кои-то ся дрьжять за рѫкѫ. Невѣста-та носи два хлѣба подъ мишницы-тѣ, — за да сѫ все ситы, а въ рѫкѫ дрьжи ибрикъ съсъ водѫ, и като врьви, полива по малко, — за да имъ врьви, като по водѫ добро-то. Като влѣзнѫть вѫтрѣ, сѣднѫть на възглавницѫ двама-та изведнѫжь срѣщо слънце; крьсникъ-тъ и крьсница-та излѣзвать вънь, а роднини-тѣ вземѫть мѫжко дѣте, турять го въ рѫцѥ-тѣ на момъкъ-тъ, послѣ на невѣстѫ-тѫ. Тогава невѣста-та остая вѫтрѣ, а момъкъ-тъ излиза вънь при хора-та, на кои-то давать: сладко, кахве, ракіѭ и шекеръ и си отивать. Подиръ малко, пакъ ся събирать всичкы-тѣ, кои-то сѫ поканени съсъ равашь, дохожда и крьсникъ-тъ съсъ хора-та си и обѣдвать. Подиръ обѣдъ-тъ, хоро-то играе до вечерь-тѫ. Като заиграе хоро-то, дохождать момини-тѣ родители, турять срѣдъ хоро-то масѫ, и на неѭ момкови-тѣ и момини дарове, а млади-тѣ стоѭть прави до масѫ-тѫ. Момкови-тѣ дарове състоѭть, отъ сукно и роклы, а момины-тѣ отъ бохчелѫцы. Тогава една жена отъ момковы-тѣ роднины, туря даръ-тъ на еднѫ тавичкѫ, занесе го на человѣкъ-тъ, кого-то ще дари, туря го на рамо-то му, цѣлува му рѫкѫ и казва „честитъ.“ Най напрѣдъ подарѫть крьсникъ-тъ. Слѣдъ като подарѫть всичкы-тѣ, млади-тѣ цѣлувать рѫкѫ на даренны-тѣ, а тѣ давать на булкѫ-тѫ по нѣщо, като: жлътицѫ нѣкой, другъ рокле, другъ котелъ, тенжерѫ, или тавѫ, или саханы, тавичкѫ за сладко и пр. Подиръ това, играѭть всичкы-тѣ до вечерь-тѫ. Вечерь-тѫ всѣкый си отива, само момкови-тѣ роднини остаять да вечерять.

Понедѣлникъ.

Въ понедѣлникъ зарань-тѫ на разсѣмнуване, свирджіе-тѣ свирѫть и испѣвать на млады-тѣ вънь на двора пѣсьнь, догдѣ не сѫ станѫли. Като съмне, дохождать роднини и съсѣди, піять ракіѭ и ядѫть шекеръ и проваждать у крьсникъ-тъ и у момины-тѣ родители: ракіѭ и шекеръ съсъ свирны-тѣ. Надвечерь дохожда крьсникъ-тъ съсъ хора-та си и момини-тѣ родители съсъ роднины-тѣ си у момковы, насѣдать на двора; а крьсница-та и момина-та майка, влѣзвать съсъ жены-тѣ вѫтрѣ при невѣстѫ-тѫ, гдѣто насѣдать. Невѣста-та имъ цѣлува рѫкѫ и като имъ дадѫть сладко и кахве, излѣзвать на двора всичкы-тѣ жены, турять срѣдъ жены-тѣ единъ столъ, извождать булкѫ-тѫ и ѭ

турять да сѣдне на стола; а крьсница-та става, наказва на невѣстѫ-тѫ главѫ-тѫ съсъ ливантъ, кой-то допоси тя сама цѣло стъкло, тури на невѣстѫ-тѫ на главѫ-тѫ бунетъ, или ѭ свръзува съсъ бѫржѭ; тогава булка-та става и сѣда крьсница-та на сѫщій-тъ столъ, а булка-та стои права, дрьжи въ рѫцѣ ченіѭ, като ліенъ, полива на крьсницѫ-тѫ ливантъ да си умые малко рѫцѣ-тѣ, а друга жена подава пешкыръ на крьсницѫ-тѫ, та си убрисва рѫцѣ-тѣ и пуща въ ченіѭ-тѫ жлътичкѫ, а тя ѭ дарява съсъ ризѫ. — Това ся дума разгодяване на булкѫ-тѫ. Послѣ булка-та цѣлува рѫкѫ на всичкы-тѣ жены и мѫжѣ. Подиръ неѭ давать на всичкы по единъ пахаръ ракіѭ, шекеръ и по единѫ варакосанѫ кыткѫ, както на голѣмый-тъ годежъ. Тогава съставать хоро, и играѭть до вечеръ-тѫ всичкы: — и така ся свръша сватба-та.

ЗАБѢЛѢЖКА.

1). Въ вторникъ готвачкы-тѣ мыѭть паницы-тѣ и шетачкы-тѣ разстрѣбвать; а въ срѣдѫ младоженецъ-тъ отива на пазаръ-тъ и купувѫ за булкѫ-тѫ: сито, тура вѫтрѣ и единъ симидъ и малко шекеръ; и като си дойде, булка-та го посрѣщна и го поемва отъ рѫцѣ-тѣ му, и като влѣзать вѫтрѣ изидать симида съсъ всичкы-тѣ кѫщни.

2). Въ Недѣлѭ, като си сторѫть молитвѫ, отивать у невѣстины-тѣ родители съсъ свекъръ-тъ и свекръвѫ-тѫ. Тамъ обѣдвать и оставять млады-тѣ да спѫть единѫ нощь тамъ.

3). Въ понедѣлникъ млады-тѣ си отивать у дома си, невѣста-та зима едно голѣмо вретено, малко вълнѫ, и сяда на прага, захваща да преде жицѫ дебелѫ, като пьрстъ; а мѫжь-тъ ѝ ѭ пыта до три пѫти: „Какво прѣдешь булка?“ Тя му отговаря: „дебелъ домъ.“

НАРОДНИ ОБЫЧАИ ВЪ СВИЩОВЪ, УПОТРѢБЛЯЕМИ ВЪ РАЗЛИЧНЫ ДНИ ПРѢЗЪ ГОДИНѪ-ТѪ.

Великдень.

Прѣзъ страстнѫ-тѫ недѣлѭ у четвръткъ, червѫть яйца-та. Въ сѫбботѫ замѣсвать чисто брашно съсъ кравѣ масло, медъ и яйца, и отъ това тѣсто правѫть виты писаны кравае, кои-то наричать козонацы, и ги пекѫть на хурнѭ-тѫ, или въ кѫщи. На прьвый-тъ день на Великдень всѣка кѫщовница провожда по единъ козонакъ и 10-12 яйца: на крьсника, на свекъръ-тъ, на майкѫ си, на бабѫ-тѫ и по-стары-тѣ роднины. Въ тоя день ходять на визита (посѣщеніе) всѣкой у крьсника си, у родители-тѣ си и роднины-тѣ си. Свирджіи ходять по болѣрскы-тѣ кѫщя, свирать по единъ чясъ и давать имъ по 5-10 гроша пары. На Великдень, на Гергювдень, на Петровдень, на Успѣніе Богородично, на Рождество

Христово (коляда) и па другы по́-главны праздницы, по́-богати-тѣ хора откупувать свирджіи, кои-то свиржть цѣлъ день у двора имъ, гдѣто ся събира цѣлж махалж: жены, момы, ергены и дѣтца та играѭть хоро, и па такыва хоря и по сватбы-тѣ ся оглѣдвать и избирать момы и момцы.

Гергювдень.

На Гергювдень мнозина хора колять курбанъ — мѫжко ягне, кое-то попъ-тъ прекждява и взима кожьѣ-тж и плешкж-тж: — това остана на рѣдко и взе да прѣстая. Зарань-тж на Гергювдень, всѣкой туря прѣдъ прага на кѫщж-тж си зеленж тревж за здравіе и раздавать по малко отъ курбана, съсъ парче хлѣбъ и 2-3 чесна по съсѣды-тѣ. До Гергювдень агнешко мясо прости-тѣ не яджть, нити чесънъ хапвать; — за това тогава раздавать и отъ двѣ-тѣ и начнувать да яджть.

Прьвый Маій.

На прьвый Маія излѣзва почти всѣкой около градъ-тъ по лоза-та и градины-тѣ на разсходкж. Тамъ піѭть кахве съсъ прѣсно млѣко, обѣдвать и провеждать цѣлъ день въ разговоры.

Русалска Недѣля.

Отъ Съшествіе Св. Духа нататъкъ еднж седмицж, жены-тѣ праздпувать и нищо не хващать; — за да имъ не докарать нѣщо зло русалкы-тѣ.

Драгайка.

На 24-ый Юнія — Рождество Предтечево, три дни прѣдъ тоя день, шесть момы (Влашкы), (понеже въ Свищовъ има еднж махалж Власи), съдружявать ся, премѣнявать ся, взимать свирджіи: една отъ момы-тѣ туря на главж-тж си мѫжкы калпакъ, взима въ ржкж голъ ножь — дълъкъ ятаганъ, и ходять по кѫщя-та та играѭть, а тя врьти ножя въ ржкж-тж си, — въ знакъ, какъ е закланъ Св. Іоанинъ Предтечя, и имъ давать пары, кои-то тѣ си дѣлѫть съсъ свирджіе-тѣ; — и това казвать: „драгайка-та ходи да играе.“

Игнаждень, — 20-тый Декемврія.

Срѣщо 20-ый Декемврія мѣсѫть Бугувицж — хлѣбъ съсъ крьстъ и въ него турять сребрьнж парж. Кога-то вечеріѭть, турять въ еднж паницж ичимикъ и чесънъ и кѫджть, начюпвать бугувицж-тж, и давать на всѣкого по коматъ, и кой-то намѣри парж-тж, ще бѫде честить.

Тѫѭ вечерь готвять сѫрмы, — за да станать кокошкы-тѣ кѫчюлести. Зарань-тѫ рано турять задъ вратѫ-тѫ кринче съсъ плѣвѫ, и кой-то излѣзе най прьво, посѣдва на кринче-то, — за да мѫтѫть кокошкы-тѣ. Това нѣщо начнѫ — да ся изгубва.

Коляда (Рождество Христово).

Въ тоя день отивать по срѣдъ нощь на черковѫ, отъ гдѣто излизать рано и отговявать. Прѣзъ деня всѣкой ходи на посѣщеніе у роднины-тѣ си. Отъ Коляда до сырницѫ, въ това врѣмя всѣкой проважда питѫ и коркой (пуекъ), или кокошкѫ на крьсника, на тестя, на бащѫ, на учителя (ако има дѣте въ училище-то), и на бабѫ-тѫ.

Сурвакы — 1-ый Іянуарія.

Всѣка жена въ тоя день сурватква мѫжь-тъ си, и всѣкой сурватква: бащѫ си, майкѫ си и роднины-тѣ си, като дума: „Сурва сурва година, голѣмъ класъ на нивѫ, голѣмъ гроздъ на лози, червена ябълка въ градинѫ, живу здраву до годинѫ;“ и ся дарявать: ризы, жлътицы, пары, крьпы, обуща и другы подобны.

Чисти Понедѣлникъ.

Слѣдъ сырны заговѣнкы въ понедѣлникъ: огънь не кладѫть, паницы не мыять, ястіе не готвѫть, хлѣбъ не мѣсать, — за да не стане прѣзъ лѣто-то сушѫ и мѫпѫ.

Тудорова сѫббота.

Въ тоя день припускать коне-тѣ и магарета-та, кое-то быва почти на всѣкѫдѣ изъ Българіѫ.

Вълчи праздници.

Отъ 10-ый Ноемврія, до 17-ый, жены-тѣ не работѫть, нъ празднувать тія *6* деня, кои-то наричять „вълчи праздницы.“ Прѣзъ тыя дни не шіѫть мѫжкѫ дрѣхѫ, — за да не гы яджть вълцы; най много пазять да не отварять ножицы, — за да ся закличять уста-та на вълцы-тѣ, та да не имъ яджть добытъкъ-тъ *).

*) Като празднувать за вълци-тѣ, трѣбва да празднувать и за мечкы-тѣ, че имъ яджть говеда-та; За лесици-тѣ, че имъ яджть кокошкы-тѣ и за другы още такива, кои-то струвать пакость! Издатель.

ЛѢСКОВСКА СВАДБА

(Отъ П. В. Одѫкова).

I. За жененіе-то въобще, — за момѫ-тѫ и иргень-тъ (момъкъ-тъ).

По старъ обычай у насъ, въ Лѣсковецъ, става жененіе-то, кога-то стѫпи момъкъ-тъ въ 18-20-тѫ си годинѫ, а мома-та тъй сѫщо въ 18-20-тѫ си год. Само въ наѝ-новы-тѣ врѣмена, момъкъ-тъ хвана да си жене въ 25-тѫ си годинѫ, а мома-та — въ 21-22-рѫ; нъ то не може да ся вземне за срѣдне число. Случава ся тукъ-тамъ, че си оженва нѣкое момиче и въ 13-тѫ си годинѫ: нъ то става, или по нѣкоѭ кѫщнѫ нуждѫ, или по хубость, или по случай, че ся е появилъ нѣкой отличенъ момъкъ въ добро състояніе. Прѣминѫтъ ли момъкъ-тъ и мома-та 25-тѫ годинѫ отъ възрасть-тѫ си неоженени, то тѣ ся казватъ вече *прѣстарѣли* (дърти, дъртъ юргень — дърта мома), *прѣкарали* и *забравени*. Нъ спорѣдъ българскѫ-тѫ пословицѫ: *нигдѣ нѣма само юргенско, или само момиско село*, такыва съ прѣхвърлилы годины, пакъ ся оженватъ до 30-тѫ си годинѫ и 35 (?); нъ моны-тѣ по-много-то ся оженватъ за вдовецъ въ такавѫ забравенѫ възрасть. Иргень-тъ отъ 30, или 35 годины, ако е срѣдня рѫка, взема нѣкое сыромашко младо момиче, нъ грозничко, или пакъ нѣкое съвсѣмъ грозно по приликѫ-тѫ си на състояніе-то му. При насъ вынѫгы быва мома-та твърдѣ малко пó-низска отъ мѫжъ-тъ си, нъ отлично здрава, пълна и кръвно-кръвена. У момѫ-тѫ е ръстъ срѣдень, кой-то стои пó-близу до высокъ, отколко-то до низъкъ; образъ и лице окрѫглястъ, твърдѣ малко близу до дългнастъ; коса дълга, кастенева (възруса) и гѫста; чело, срѣдня высочина и широчина, право; вѣжды приличны и дору сключены, и малко пó-черничкы отъ косѫ-тѫ; очи винаны и сивы (серы) — кои-то имѫтъ чернѫ косѫ, тѣ имѫтъ вѣжды и очи черны — гарвановы; носъ съразмѣренъ и твърдѣ приличенъ, малко высоко отъ уста-та; уста май голѣмичкы; устны прилѣпены; зѫби бѣли и равни; брада пълна и широка; страны пълны; цвѣтъ румянъ съ бѣлость окыченъ; ушы правилны и мѣснаты; вратъ срѣдень и дебелъ; гушя бѣла; плѣщы широкы; рѫце, срѣдня дължина, пълны, и съ ягкы москулы; прьстіе срѣдни и дебеличкы; плѣсница широка; гѫрды млѣчны за отхранѫ на много дѣтца; въобще отъ крьстъ-тъ на горѣ (снага) тя е едра и юначна земледѣлка. Крьстъ срѣдень, пó-вече наклоненъ къмъ дебелинѫ, отъ колко-то къмъ тънкость, кое-то гы прави природно безъ трудъ да раждатъ здравы и много дѣтца — отъ 10-15. — Момци-тѣ сѫ едри,

пълно-високы. Едни отъ тѣхъ имѫтъ исполинскѫ снагѫ и рѣстъ, другы — срѣдень рѣстъ и сѫ пълни; а трети — правъ хунскый рѣстъ. Това дава да ся разбере, че тукъ има стари Славяне, Готи, Хуни съ волжскы Българы. Промѣси отъ грьцкый, или арнауттскый типъ нѣма, както и романскый, а чисто Славянскый типъ *). Ходъ-тъ на момъкъ-тъ ю гордъ и легкъ: правъ съ цѣлѫ снагѫ ся мѣсти; а ходъ-тъ на момѫ-тѫ е по-бързъ, кое-то прави, че снага-та е наведена едвамъ забѣлѣжително за равновѣсіе на търбухъ-тъ. Въ мгкость-тѫ и силѫ-тѫ, мома-та не ся вдава на момъкъ-тъ: тя е тъй здрава, снажна и юначна, що-то много има, кои-то ся надборватъ съ мѫжіе-тѣ си. И ако да не е патриархалното владаніе на мѫжь-тъ въ кѫщи, то жена-та бы го надвладала и въ силѫ-тѫ; нъ тукъ ся отличява покорность-та и послушность-та на женѫ-тѫ къмъ стопанинъ-тъ си. Въ умъ-тъ и остроуміе-то, лѣсковскы-тѣ момы сѫ по-умны отъ иргени-тѣ; (а) отъ това и много жены учѭтъ мѫжіе-тѣ си на умъ и гы управѭтъ на работѫ. Мѫжіе-тѣ сѫ малко твърдоглави, свирѣпи (сербесъ) и отъ малко ся разсърдватъ, отмѫстителни, постоянни на обѣщанія-та си и защитници на другари-тѣ си въ случай нуждѫ; вѣрни и честолюбиви извьршителіе на поржчкы, тѣмъ прѣдадены. Вѣрность-та и честолюбіе-то гы правѭтъ, че тѣ въ старость отъ 30 годины на горѣ, ставатъ по-опытни и по-умни. Животъ-тъ на жены-тѣ пада въ немощь въ 60-тѫ годинѫ, а на мѫжіе-тѣ — въ 80-тѫ, въ кои-то годины тѣ вече не могѫтъ да работѫтъ тежкы земледѣлскы работы.

II. Дѣтинство.

Дѣтца-та ся раждатъ, донесены по природный-тъ законъ, пълны, едры и кръвены; много плачѭтъ въ пелѣны-тѣ си въ люлкѫ-тѫ; до двѣ годины гы кърмѭтъ майкы-тѣ имъ, послѣ гы хранѭтъ съ хлѣбъ и соль и другы зеленчуци; винце имъ подадватъ да си попійватъ всѣкѫ почти вечярь, кога вечерѭтъ, ракіѭ — никога! Дѣте-то прѣминува въ вторѫ-тѫ си годинѫ, а научва ся да говори кѫщный-тъ си майчинъ языкъ въ пятѫ-тѫ годинѫ съвьршенно тъй, що-то може и старъ человѣкъ да ся разговаря съ него за познаты и нему понятны работы. До седемъ годины, дѣте-то вече може само да ся обличя и да по пошетва майци си въ кѫщи нѣкоѭ легкѫ работѫ, а отъ седемъ на горѣ, то бави по-малкы-тѣ си братя, сестры (майка-та въ всѣкѫ

*) Ный не сме съгласни съ мѫдрованія-та на Г-на Одѫкова. Издатель.

а) Това не може да бѫде. Издатель.

третѫ годинѫ добыва дѣте) и хване да ходи по поле-то да поработва легкѫ работѫ. Отъ десять годины оставя мотикѫ въ рѫкѫ, че — на лозе, въ 12 — сърпъ, че — на нивѫ и рано — на угарь. Рѣдко да ся срѣщне болнаво дѣте; най много мрѫтъ отъ 1 до 6 годинѫ, а то ся вижда да става, или отъ естественный-тъ законъ съ естетическѫ точкѫ на зрѣніе-то, или отъ не гледаніе и настинкѫ; защо-то майка-та само първа-та година отъ рожденіе-то си ся старае да си гледа дѣте-то, а послѣ го оставя на Божіѫ волѫ (случяй-тъ), да плаче и да врѣщи, голо, босо и пр. а пакъ щомъ хване да хоцка — ходи или пълзи, тя — майка му само вечярь го дири да го прибере въ кѫщи; много пѫти чясъ-тъ по 1-2 вечярь го намѣрва нѣйдѣ изъ дворъ-тъ, по пѫть-тъ, въ буренакъ-тъ заспало и го занося на рѫцѣ въ кѫщи. Често ся срѣщатъ майкы по пѫть-тъ, кои-то ся пытатъ една другѫ: *„мари! видѣли нѣкое дѣте съ пелѣнѫ да ся вардали по пѫть-тъ?“* и пр. Много дѣтца по недѣлѣ стоѭтъ изгубены и попа выка въ църквѫ и извѣстява намѣрены и изгубены дѣтца. Разбира ся, че майка-та отъ много-то си прѣзъ день-тъ тѣжкѫ полскѫ работѫ, едва ли е сварила да си доде вечярь по 3-4-й чясъ въ село, та ще замѣси квасъ-тъ и хлѣбъ, ще свари гозбѫ и пр. за другы-ты кѫщны работници; до срѣдъ нощь, току що свари да заспи кое-какъ; утро-то, прѣдъ сыпваніе-то на зорѫ-тѫ, тя трѣбва да ся събуди и да мѣси хлѣбъ-тъ; прѣдъ слънце да ся намѣри отвънь село: защо-то у насъ има пословица: *ако искашь да не ходишь гологѫзь, то да тя не огрѣва слънце въ село, и да тя засѣда край село.* Това ся пази, като святъ законъ. Слѣдователно, при толкова работѫ, не е чудно, че въ недѣлѣ само ѝ идва на умъ-тъ, че имала дѣтца и да гы търси. Нъ нѣма опасность за изгубено дѣте; защо-то тукъ сѫ само Българе Православни, и дѣте-то трѣбва да го е прибрала нѣкоя старица, на коіѫ-то работа-та е да кътка и бави дрѣбны дѣтца; тя гы гледа благодѣтелно. Такыва, отъ 60-100 годины, старици гы има много, кои-то ходѭтъ зарань и вечярь на църквѫ да прѣливатъ гробища-та на много другы кѫщи, кои-то сѫ ѝ поржчали; и тя, кога отива или ся врѫща отъ църквѫ, води бавилкы-тѣ си дѣтца и, ако намѣри нѣкое нѣйдѣ, тя го познавва и го выква: *ела баба да ти даде бобо* (жито, сухо гроздіе и пр. зальгалкы). То най-напрѣдъ плаче, нъ скоро ся здружава съ дружество-то, кое-то го води баба (бавачка), като ковачка, подирѣ си. Въ Лѣсковецъ дѣтца-та току-май сѫ равно число мѫжкы съ женскы.

III. Момиństво.

1. Начяло на момиństво-то.

Пристжпъ въ момуванiе, или прагъ на дѣтиństво и мотиństво — ся казва начяло на момиństво-то.

Стжпи ли мома-та въ 13-тж си годинж, то тя отвѣднаждь напущва дѣтиńскый-тъ си животъ, хване да познава срамъ, и щомъ осѣти желанiе въ себе си да вижда и приказва съ момче по любовь, тя осѣща любовны нагоны. Хваща чясто да ся оглѣдва на оглѣдало-то, да ся омыва, да ся кычи съ кыткы цвѣтие, да ся кржчи и да поздравлава, кого-то срѣщне съ *добро-утро*, *добръ-день*, или *добръ-вечярь*. Хвьрлва садраны-тѣ си дѣтиńскы дрѣхы — дрыпы; стѣгне ся съ ново сукманче, колань, бѣлж рызж, базржкавче, оплѣтенж косж и момiж, на едно ухо свьрзанж, и на чело кыткж отъ босилякъ или ружи и пр. Това сж по-главны-тѣ бѣлѣзи, кои-то показватъ момж-тж, че тя хванала да ся момува и да ся прѣготвя за оженванiе.

2. Момуванiе.

Мома-та ся познава, че е мома и че ся момува по това, що-то тя рѣдко ся явява по улици-тѣ и никакъ вече като дѣте; остава ся отъ дѣтиńскы игры и събранiя; намѣрва си еднж, двѣ другаркы отъ родъ-тъ си, или съсѣдкы-тѣ си, кои-то да сж на годины-тѣ ѝ, само 2-3 годины отъ неiж по-стары. Съ тѣхъ ся дружи (кои-то гы наричя *дружскы другаркы*), както по хора̀, сѣдѣнкы и тлъкы, тъй и на зарѣдж въ полскы работы. Съ тѣхъ заедно лѣтѣ ся зарѣжда да помага на кжщиж-тж полскж работж бащи си; есень съ тѣхъ заедно ходи по сѣдѣнкы, и зимѣ — по тлъкы, като сѣдватъ еднж до другж. По цѣлы дни зимно врѣмя работѣтъ въ топлы-ты собы, днесь у еднж, сутрѣ у другж дружкж въ кжщж-тж, гдѣ-то ся и гощаватъ другарскы. Едната дружка си земе своiж-тж работж и отива при другж да работи, гдѣ-то стара-та майка имъ е, като учителка на разны шевове, прѣденiя и тьканiя.

Въ сжщо-то врѣмя стара-та майка или баба гы въспытава и поучява, какъ трѣбва да ся обнасiѣтъ, обхождатъ и владѣѣтъ по хора̀ и сѣборы прѣдъ стары жены, мжжiе и чясто прѣдъ иргени — момци. Строго имъ налага майка-та, какъ трѣбва да почитатъ момци-тѣ и да ся прѣдопазватъ отъ тѣхъ за достолѣпiе-то на момиństво-то си. Да не ся кыкотѣтъ (смѣѣтъ) просташкы, нъ малко нѣщо влибнжто. Тукъ

тѣ слушатъ и научатъ стары народны пѣсни и приказки отъ майкы-тѣ си и баби-тѣ си, и другарки си ги пѣятъ и приказватъ. Съ отдаване ги разсказватъ и казватъ: *сла' Боже — Господи!* (слава Боже Господи!) *какви са била стара-та хора юнаци!* и пр. Такова е училище-то, или пансіонъ-тъ на бѫдѫщѫ-та кѫщовница.

Прѣзъ врѣма-то, кога-то са момува мома-та, та въ кѫщи е най-първа за всѣка кѫщна работа, и прѣзъ всѣки-тѣ рано трѣбва да прѣвие всичко-то: та трѣбва да порѣжда и мѣте кѫщѫ-та, да мѣси хлѣбъ, да готви, да пере, да тъче и да шіе за кѫщны-тѣ хора рызы и дрѣхы. Та трѣбва да е ключь на всичкы кѫщны работы, и да знае, кое — гдѣ е и кадѣ стои. Та е най-вѣрна-та слѣдъ майка си въ кѫщи; за това ся и казва: *момаство е везирство.* Та знае на бащѫ си пары-тѣ, гдѣ стоятъ, въ никакъ да бутне пара безъ бащино си позволеніе. Вѣрность голѣма ся изисква отъ мома-та. Дѫже та трѣбва да бани и надглѣдва по-малкы-тѣ отъ неѭ кѫщны дѣца. Какво-то зло ся случи въ кѫщи, на неѭ ся приписва и на нейно-то немадро управленіе; защо-то майка-та, щомъ ся здобые съ възрастна дъщерѭ, та си отбыва грыжѭ-та и ѝ поотлѣква въ кѫщи. Съ малко думы, мома-та е подуправителка въ кѫщи; майка-та е повѣлителка, спорадъ рѣдъ-тъ на кѫщны-тѣ нужности, а мома-та е извършителка, и всичко тъй управя, като да ся порѣдне всѣкыму.

Въ тоя случай, мома-та глѣда и ся труди, какъ по-скоро да може да научи всичкы-тѣ кѫщны изисканія, и безъ да изисква подпомаганія въ наставленія, да може сама да ги изпълнава, като независима управителка. Та вынѫгы си мысли, че майка ѝ може скоро да ся помине, та въ такъвъ случай да нѣма та нуждѫ да ся допитва отъ стрыны-тѣ си, или другы близусѣдкы за кѫщны-тѣ устройства и нужды; или пакъ може да ся ожене млада, че да намѣри кѫщѫ безъ свѣкървѫ и безъ по-старѫ отъ неѭ, та да може сама да управлява кѫщѫ-тѫ, като *была* и *крѣбыла* кѫщовница. И тъй, такава опытна мома въ кѫщовны работы ся казва: *добра кѫщовница*, т. е. сама, и безъ другъ управитель може да управи цѣлѫ кѫщѫ. Това върви рѣдовно въ наслѣдство (въ прѣемственность) и на другы-тѣ по-малкы момы, кои-то, слѣдъ оженваніе-то на *какѫ* си, подиемватъ сѫщы-тѣ дължности, и ги каратъ по пѫть-тъ, кой-то дръжла *кака* имъ; заради това ся казва: *въ всякѫ кѫщѫ различенъ обычай, законъ и рѣдъ.*

Такава по-малка мома ся казва „*корытанка*“, кога-то има какѫ за оженваніе да ся момува; корытанка-та, ако че и была по-хубава, и та

нѣма право въ момуванiе и не смѣе по законъ-тъ на моминство-то да ся момува. Тя не ся обличя въ мониискы примѣны и ся носи все малко по-долничко, шудраво; не смѣе да ся върже и забради съ моміѫ открыто надъ чело-то и ушы-тѣ; нъ забулено подъ брадѫ, като да не ѝ ся вижда-тъ схватно всичкы-тѣ чърты на хубость-тѫ по образъ-тъ; не смѣе на общо-то хоро да играе; защо-то побива цѣнѫ-тѫ и право-то на какѫ си. И чюдно ся вижда на насъ, ако видимъ двѣ сестры да играѭтъ въ рѣдъ-тъ на едно общо хоро. Това ако ся случи, по нѣкогаждь, то корытанка-та мома получва нѣколко напомнѣнiя отъ странѫ-тѫ на женскый-тъ полъ (публика).

Добра-та кѫщовница мома покрай всичкы-тѣ си кѫщны и полскы работы, тя въ врѣмя-то на момуванiе-то си, трѣбва да си прѣтъкмава *дарiе-то — дорове-тѣ* съ прикыѭ-тѫ — вѣно-то заедно, колко-то ѝ трѣбва за по свадбѫ-тѫ. Въ сѫщо-то врѣмя ся измыслюватъ и много кѫщны въ дрѣхы шевове и тъканiя (моды), но все по народный вкусъ и духъ (простичко — кѫщно изобрѣтенiе).

Добра-та кѫщовница трѣбва да знае слѣдѫѭщы-тѣ рѫкодѣлiя и занятiя: да прѣде на хуркѫ, витель и на рѫкѫ разны прѣжды: памучны, вълняны, козяны, конопяны и копринянь; да мотае, снове и навива прѣжды-тѣ, да каши прѣжды-тѣ и отъ тѣхъ да тъче разны платове и платна, както: възглавници, съ коры, красно — нашярены, губеры, постылкы, кърпы, шеяци разны: за сукманы, потуры, горны облѣкла, поясы, колаиы, и пр. Да плѣте чорапы памучны и вълняны съ шяркы и дупкы; да шіе кѫщны дрѣхы и всѣкаквы рызы; да боядисва самичка разны платове съ краскѫ отъ былко-то природно царство, т. е. отъ млѣчокъ, смрадликѫ, чьрничево листие, орѣховы чурупкы, прасково листие и пр. Да храни бубы и да извѫжда копринѫ.

Най-тѣжка-та полска работа е отъ Мартъ мѣсяцъ, че трае до Петровъ-день, т. е. до поженванiе-то нивя-та. Платна-та за рызы ся тъкѫтъ прѣзъ Великы-тѣ пости и Петровы. Отъ Петровъ день вече забира да ся купува вълнѫ и памукъ; вълна-та ся испира и овлачва на дъракъ (гребень нѣма по насъ за влаченiе вълнѫ); послѣ ся бѣлѭтъ платна по *бѣлѣнкы-тѣ*. Есень или отъ Августъ ся прѣде по сѣдѣнкы и тлъкы, а зимно врѣмя ся шіѭтъ разны-тѣ шевове: рызы и дрѣхы. По Коладны пости ся исприда, истъкава и овалва абѫ бѣлѫ за калцуны и навои. Кое-то ще рѣче, че училище-то на рѫкодѣлiе-то ся посѣщава отъ Юлій до Мартъ, въ кое-то врѣмя добра-та кѫщовница има доволно много да научи.

Както е лѣто-то соватъ — гойлище на добытъкъ-тъ, тъй е зима-та гойлище на селяны-тѣ. Всичкы свадбы, веселбы и угощенiя все зимѣ ся правѭтъ въ топлы-тѣ собы съ ново рѣзливо вино.

IV. За свадбы-тѣ.

1. Какъ ся проси мома за оженване.

Кога-то вечь ся всилѫтъ любовны-тѣ нагоны (прищевкы, осѣщанія, единенія, т. е. да не ѭ свьрта), и мома-та е вечь оздрѣла въ природѫ-тѫ си, то тя показва нѣкаквы весѣлости, выткости, кършенія и другы, съ подскокъ и пѣсни и хване да шява въ кѫщи; хване чясто да по поглѣдва на прозорци-тѣ къмъ пѫть-тъ, чясто ѝ ся ходи на кладенецъ-тъ за водѫ съ запрѣтнѫты ржкаве и съ безракавче и въ студено врѣмя. Ако види нѣкое напѣто момче, тя го глѣда подъ вѣжды и като захласната го слѣдва съ поглѣдъ-тъ си, до като го изгуби изъ прѣдъ очи-тѣ си. Хване да ся разговаря съ дружкы-тѣ все за момчешкы работы и за свадбы, съ малко думы; денѣ и нощѣ все момци ѝ ся вѣстѭтъ прѣдъ очи-тѣ и вьртѭтъ въ мозъкъ-тъ.

На това ся осѣщатъ стари-тѣ, майка и баща, и поотпущватъ юзды-тѣ на момѫ-тѫ, като си казватъ, какво вече взело да не ѭ *свьрта*. Накопуватъ ѝ добрѫ примѣнѫ и чясто ѭ пущатъ да ся крьстосва по пѫтища-та и по хора̀-та. Съ примѣнѫ-тѫ си тя ся обличя само по най-голѣмы праздници, а по другы съ по̀-долны, нъ новы и кычены дрѣхы. Могѫтъ да ся вземнѫтъ у момѫ-тѫ три ката рува —дрѣхы. Едны найскѫпы и прѣкрасны за по Рождество Христово, Сурвакы, Великъ-день, Гыргёвъ-день; другы за по другы-тѣ второ-стьпенны праздници въ по свтенѫ цѣнѫ, а трети за всѣкый день прѣзъ недѣлѭ-тѫ по̀-простичкы, нъ все новичкы за прѣдъ хо̀ра.

Като ся блѣстне хубавица-та мома на хоро-то да играе, на момци-тѣ хване да имъ *мыга око-то* за неѭ; тѣ ся напрѣдварѭтъ, кой да ѝ грабне кыткѫ-тѫ цвѣтие отъ главѫ-тѫ, или да ся улови да играе до напѣтѫ-тѫ тѫзи или онѫзи кѫщовницѫ. Мома-та не ся смѣе прѣдъ момци-тѣ, нито на гласъ, не ся разговаря высоко, а по тихонко съ дружкѫ-тѫ си, до коѭ-то играе, и къмъ коѭ-то по̀-вече стои обьрната съ поглѣдъ-тъ и само съ устны и страны ся поохлибва и засмива. По хора̀-та мома-та показва голѣмъ благороденъ характеръ и живость въ прѣстѫпваніе-то си или подхопкваніето си въ играѭщѫ-тѫ игрѫ. Тукъ нѣма слабодушіе, трѣбва да ся играе 2-3 часа неуморимо, нъ не градскы прѣмрѣлы игры, а селскы юнашкы, на кои-то тропаніе-то заглушява гласъ-тъ на гайдѫ-тѫ. Мома-та, ако обычя или не момъкъ-тъ, то тя трѣбва да му даде волѭ да ся улови до неѭ да играе, и тя ся дьржи до като обыколи дваждь хоро-то; ако го обычя може да обыколи и триждь до пять пѫтя, а не по̀-вече,

за да не рѣкѫтъ зрители-тѣ, че тя е влюбена въ него; защо-то у насъ, въ Лѣсковецъ, ся взема за лѣгкомысленность да има мома любовь къмъ едикой момъкъ, кога-то не ся знае положително, кой ще ѭ вземе; твърдѣ малкы и низкы разговори ся водѭтъ при игрѫ-тѫ, между хванѫты-тѣ за поясъ или рѫкѫ, момѫ и иргень; защо-то мома-та само отговаря, а никога не повежда разговоръ, за да не навлѣче на себе си враждѫ отъ другы-тѣ момци, на кои-то, до като е мома трѣбва да имъ ся показва наклонна за обычь.

Като играе момъкъ-тъ въ два — три праздника на хоро-то до тѫзи или онѫзи момѫ, той нѣма свободѫ да ѭ попыта, да ли ще го вземе; рѣдко ся прѣдлагатъ такыва въпросы въ очи-тѣ на момѫ-тѫ отъ иргень-тъ. Тѣ ся залюбватъ, нъ безъ да могѫтъ явно да си открыѭтъ любовь-тѫ. Ако ся открые явно любовь-та, то другы-тѣ момы — пѣснопойкы, ще имъ исплѣтѫтъ върху това единѫ любовнѫ пѣсень. За това си пазѭтъ покрыто любовь-тѫ, коя-то постьпенно ся распалва прѣзъ другы лица. Като ся допадне на момъкъ-тъ едикоя мома, той на утро-то, въ понедѣникъ, каже да майкѫ си, че обычя едикое чядо. Майка-та обади на мѫжь-тъ си, кой-то, ако удобри, съизволява да ся попроси тѫзи любимѫ на сынъ-тъ му момичкѫ.

Сега намѣрватъ единѫ старѫ женѫ, кои-то да има познанство съ моминскѫ-тѫ кѫщѫ, провождатъ да разглѣда, каква е мома-та въ кѫщи и да ли е добра кѫщовница и какъ живѣѭтъ нейни-тѣ въ кѫщи, нъ прѣдлагатъ на тѫзи старицѫ да попита издалечь момиче-то, да ли има всичко готово за свадбѫ и да ли обычя сынъ-тъ имъ. Стара-та вѣща, нъ покрыта изглѣдница и сватя, отива и съ приличенъ и почтенъ начинъ, между дългы разговоры за свадбы, отваря приказкѫ и за ожениваніе на кѫщнѫ-тѫ момѫ. Майка-та на момѫ-тѫ ужь ся извынява, че дъщеря ѝ е още млада, че нѣмѫтъ още моминскы дарове приготвены и пр. и пр. Найпослѣ старыца-та прѣдлага, че е испроводена отъ едикое добро мѣсто да иска момиче-то за стопанкѫ; съ много хвалбы окычя момче-то и сключава, че е добро да не испущатъ това мѣсто. Майка-та на момиче-то казва на старыцѫ-тѫ: „Благодаримъ, гдѣто сте ны почели и на онѣзи, кои-то сѫ тѭ испроводили, нъ дойди сутрѣ; да попытамъ мѫжь-тъ си, какво ще рѣче; защо-то и двама сме хранили това чядо.“ Вѣща-та сватя познава, да ли ще ся збѫде сватовщина-та още отъ първый-тъ пѫть. Сватя-та разглѣжда добрѣ чистотѫ-тѫ и нарѣдбѫ-тѫ въ кѫщѫ-тѫ на момѫ-тѫ. Ако осѣте, че ще ся збѫде, враща ся весела; ако ли не, начюмѣрена ся враща. Разсказва на момковѫ-тѫ майкѫ всичкы-тѣ разговоры и забѣлѣжкы.

Отива повторомъ, и ако ѝ ся каже да дойде и другый пѫть, то е знакъ, че ще ся збѫде сватовщина-та. Сега момкови-тѣ въ единъ праздникъ отиватъ на хоро-то и углѣдватъ момѫ-тѫ на хубость, здравнинѫ и ръстъ. На утро-то въ понедѣлникъ испроваждатъ мѫжь сватъ, кой-то да приказва съ бащѫ-тѫ на момиче-то. Ако ся погодѭтъ съ отговоръ-тъ и наклонность-тѫ на момиче-то, опрѣдѣлѭтъ часъ-тъ за *одумваніе* и *испиваніе*.

2. Одумваніе.

Въ опрѣдѣленый-тъ часъ отиватъ двама-трима мѫжѥ при моминый-тъ баща, кого-то поздравляватъ съ почетно имя *свато*. Той гы посрѣща засмѣно и пріятелскы. Послѣ насѣдѫтъ сами въ собѫ-тѫ и ся разговарѭтъ серіозно вьрху прѣдмѣтъ-тъ, за кого-то сѫ дошле. Пріемѫтъ рѣшителенъ отговоръ, че ся съглашява, почерпѭтъ ся и ся вращатъ веселы назадъ. Прѣдаватъ радостнѫ-тѫ вѣсть, оттоворъ-тъ и удобрѣніе-то момковымъ родителямъ. Казватъ и опрѣдѣленый-тъ день за *испиваніе-то* и си разотиватъ, нагостени добрѣ всѣкый у тѣхъ. До *испиваніе-то* всичкый-тъ вьрвежь на работѫ-тѫ ся пази и отъ двѣ-тѣ страны съ святѫ тайность, за да не бы да ся раздаѫтъ отъ непріятели лъжовны, хулны и укорителны слухове и вьрху двѣ-тѣ страны.

3. За испитіе — испиваніе и мѣнежь — мѣна.

На мѣста ся прави испитѥ-то безъ особны обряды, а на мѣста заедно съ мѣнѫ-тѫ — мѣнежь-тъ.

Момкови-тѣ ся сега постараватъ да ся притъкмѭтъ за испитѥ: свыкватъ три — четворица отъ най-близкы-тѣ си роднины и съ едно бьрде ракыѭ, шекеры и пр. отиватъ у момяны-тѣ, при бащѫ ѝ или майкѫ ѝ. Тамо ся поразговорѭтъ на дълго и широко, кой какво ще даде на момиче-то и бѫдѫщѫ-тѫ снахѫ, та като ся згласіѭтъ, напиватъ за въ добръ часъ съ благословкы. Това като ся свьрше, размѣнуватъ пьрстены-тѣ, т. е. момяна-та майка гы прѣкрьстосва съ нѣкаквы волшебны тайны благословкы четыре пѫти и задьржава момковый-тъ пьрстенъ, а пьрстенъ-тъ на момѫ-тѫ го дава на еднѫ отъ момковы-тѣ роднинкы — сестрѫ или бульѫ, или снахѫ. Разбира ся, че на мѣнѫ-тѫ има и жены 2-3 отъ момковѫ странѫ. Пьрстенъ-тъ ся придружава съ еднѫ хубавѫ тъканѫ кьрпѫ за зетя съ шиты крайща. Булка-та, като ѝ ся даде пьрстенъ-тъ, ти цѣлува рѫцѥ на сватовы-тѣ, кои-то ѝ даватъ по нѣколко жълтичкы, момковый-тъ баща и майка, а и другы-тѣ момкови даватъ по

нѣщо на булкѫ-тѫ. Булка-та направя за всичкы-тѣ по едно хвьракосано стьрче цвѣтю, и имъ го дава въ знакъ, за свьршваніе-то на мѣнѫ-тѫ. Това всичко става кротко, мирно и тихо безъ игрѫ и свырньѫ отъ свырачи.

На това испитю и мѣнѫ ся говори, какво и какво ще ся даде на момѫ-тѫ. На пр. 7-8 рызы за дарове, 10-12 гащы, 20-30 кърпы, всé за даръ момковымъ сватовима. Момъкъ-тъ отъ странѫ-тѫ си ще даде обуща 15-20 чифта разны — мѫжкы, дѣтинскы и женскы обувкы, или вкупомъ 500-1000 гр. *обуща* въ брой. Послѣ баща-та опрѣдѣльѫ нѣколко дюлюмя цѣлинѫ за лозю, или готово лозю, нивѫ, бустань на момѫ-тѫ и пары, ако обыча; — скрытомъ до нѣколко. Колко ката прике ся опрѣдѣлява: възглавници, постылкы, завывкы, губеры, рызы, сукманы и пр. Котли, бакъръ и другы за момѫ-тѫ, коя-то трѣбва да гы понесе съ себе си, кога-то отива на вѣнчило. И съ това ся свьршва мѣна-та и испитю-то. Най-послѣ ся дава опрѣдѣленъ день, кога да ся прави *годежь*; какъвъ ще стане — *голѣмъ* или *малѣкъ*; съ колко и за колко человѣка; колко хлѣбове, вино, пуяци и пр.

4. Годежь.

Кога-то дойде опрѣдѣленый-тъ день, тогава момкови-тѣ ся свыкватъ женскы и мѫжкы, засвыри българскый-тъ кавалъ, гайда или гадулка, понесѫтъ всичко зготвено яденіе, вино, хлѣбъ, все на кобилици на рамо, ракыѫ и пр. Съ свыреніе отиватъ у момяны-тѣ вечерь кѫдѣ $1\frac{1}{2}$ — 2 чяса. Тамо ся наслага: чорба, яхнія, оризато, печено, пилафь и пр. Яде ся, благослава ся, пѣе ся, піе ся до дѫгѫ. Шетачи-тѣ шетѫтъ мѫжкы. До послѣ пѣтляно врѣмя ся осѣтьѫтъ да си идѫтъ; на дворъ-тъ изиграватъ едно мѫжко хоро, стари и млады съ хвьракосано стьрче цвѣтю на чело отъ булкѫ-тѫ, коя-то имъ е дала съ цѣлуваніе рѫцю. Булка-та провожда на годеникъ-тъ си *много здравіе*, кыткѫ съ жълтичкы нанизанѫ и еднѫ шитѫ кърпѫ. Трьгватъ да си отиватъ, по пѫть-тъ ся пѣе, выка, крѣщи, свири и играе съ иху-у! Въ кѫщѫ-тѫ на момъкъ-тъ ся дьрпва едно мѫжко хоро и си отива всѣкый у тѣхъ, като ся мѣтне на момъкъ-тъ пьрстенъ-тъ моминъ на пьрстъ-тъ му и добрѣ обшитѫ-тѫ кърпѫ на рамо-то му. Всичкы весели, кѫща-та гърмва отъ *екъ-тъ*. Момъкъ-тъ ся казва отъ сега *годеникъ*, а мома-та — *годеница*. Нито момъкъ-тъ има право да поглѣдва вече другѫ момѫ, нито мома-та — другъ иргень: злѣ ся наказва оня, кой-то бы ся осмѣлимъ да приказва, играе, или да вземне кыткѫ-тѫ на чюждѫ згодеицѫ; той трѣбва да яде 50 тоягы отъ общинѫ-тѫ, или затворъ еднѫ седмицѫ.

5. Животъ-тъ на годеницѫ-тѫ и годеникъ-тъ

У насъ има едно пря-старо правно наименованіе на хора оженены още. Мома-та имала имя *княгиня*, а иргень-тъ — *Кр* По-послѣ отъ XVI вѣкъ ся е замѣнило (види ся отъ подозрителны страхъ), съ: *моминство е пашовство*, а *иргенство — везиро* Кога сѫ згодени, изгубватъ това имя и получватъ ново: съ *хоро равны*, а пакъ щомъ ся оженѣтъ: съ *свѣтъ-тъ смѣсены*. Остан ли ся отъ съпружество-то, думатъ ся: на *кучета-та хуле маскара*.

Щомъ ся свърше годежь-тъ, мома-та на утро-то прѣдав правленіе-то кѫщно въ полвинъ на по-малкѫ-тѫ си сестрѫ, ак има, и ся казва, че *корытанка-та отлюпила корыто-то*, нъ *не го е прѣкътурила*. Годеница-та въ първы-тѣ два-три дена ема посѣщенія и честитенія отъ дружкы-тѣ си, родпины и пріате кои-то ѭ поздравляватъ съ: „честитъ *ти момъкъ*, *годеникъ* и *мѫж* Тя имъ отговаря: „благо*дарѭ ви и васъ да сподари Богъ*“, и сѫщо-то мгновеніе пролива сълзы отъ милость за моминство-т и за дружкы-тѣ си. Тѣ ѭ утѣшяватъ, нъ както въ тѣхъ, тъй згоденицѫ-тѫ, разговори-тѣ имъ издаватъ особитъ тонъ, кой-т види да е примѣсенъ отъ жялость и радость. Жялость-та и радо та правѣтъ дружество-то въ сѫщо-то врѣмя въ нищо нерѣшите и като впоено ся вижда. Само женена, ако има въ това друже тя го обърща въ веселость чрѣзъ бѫдны сполукы и добръ жи съ мѫжь. Годеница-та отъ най-напрѣдъ, въ първы-тѣ си годен дни, ходи като несвѣстна и впоена отъ жялость и радость. Нъ д опытный може да познае скоро, че жялость-та въ годеницѫ-тѫ права, а прѣструвка, и че радость-та ѝ е много въ голѣмѫ граничнѫ силѫ и распаленность. Въ неѭ ся осѣща малко охла ваніе къмъ кѫщѫ, покѫщнинѫ, бащѫ, майкѫ, братя, сестры, м пріятелкы, дружкы и въобще въ всичко онова, кое-то не е въ ство съ годеникъ-тъ ѝ. Това охладяваніе постьпенно най-посл прѣобърща въ нестьрпеніе до толкова, що-то годеница-та хван брои, колко дни оставатъ още до свадбѫ-тѫ; да, та часто опус какво-то похване, дни-тѣ ѝ ся виждатъ мѣсяци, а нощи-тѣ — дины, и казва: *кога ще мъркне или кога ще сѫмне*? Колко-то провѣжда по-голѣмѫ-тѫ чисть отъ нощь-тѫ въ работѫ, то тя н не може спокойно да спи 3-4 часа. По тѫѭ причинѫ е законно, то по единѫ, или двѣ дружкы ѭ придружаватъ нощѣ да спѫтъ съ

Колко-то по́-вече ся осилва охладяваніе-то къмъ старо-то ѝ
вѣлище и старый животъ, толкова напротивъ ся осилва стократно
бовь-та и наклонность-та ѝ къмъ ново-то ѝ живѣлище и новъ
вотъ. Тя чрезвычайно люби и обычя всичко, кое-то ся отнася до
ъгъ-тъ на годеникъ-тъ ѝ. Струва ѝ ся бащина-та кѫща непріятна,
на годеникъ-тъ, ако въ случай и по́-долня, весма ѝ ся рѣвне и
лѣе за кѫщѫ-тѫ му и за всичкы-тѣ му притѣжанія. Съ еднѫ рѣчь:
таро-то и прѣминѫло-то ся забрава скоро и му ся насыща, а на
во-то и идѫще-то ся радва отъ все сърдце.

Годеница-та, слѣдъ като прѣдаде полвинъ управленіе въ кѫщи
по́-малкѫ-тѫ си сестрѫ, тя вече не ся грыжи за въ ползѫ на
щѫ-тѫ, коѭ-то е управлявала тъй мѫдро и настоятелно отъ тол-
ва годинъ. Тя въ сѫщо-то врѣмя дозволява полвинъ право на по́-
лкѫ-тѫ си отъ неѭ сестрѫ и да ся момува.

Облѣчена чистичко, годеница-та нѣма свободѫ да ся прѣсъкаква
о нѫтница-тѫ, или сама да ходи на хоро; нѣма право съ никого
ругыго момка да приказва вече и пр. Съ еднѫ думѫ, тя изгубва
конъ-тъ и право-то на моминство-то и ся подчинява подъ законъ-тъ
годеничество-то, кой-то е много по́-строгъ и отъ самый-тъ на
ъружество-то законъ.

6. Заниманіе-то на годеницѫ-тѫ.

Щомъ ся вече свърше годежь-тъ и ся пріемѫтъ приличны-тѣ
осѣщенія и честитанца, годеница-та съ кѫщны-тѣ и служкыни-тѣ
ако има, кое-то е твьрдѣ рѣдко у насъ; гдѣ-то има момы, да има
служкыня, то е малко подозрително въ мониско-то кѫщно досто-
нство), прибьрзва да измые хубаво сѫдове-тѣ, донесены отъ мом-
овы на годежь-тъ съ ястія, и слѣдъ като додо человѣкъ отъ годе-
икъ-тъ, да му ся прѣдаджтъ чисты. Отъ момковы-тѣ ся испроважда
бичкѫ, коя-то да пріемне сѫдове-тѣ. Това свьрши ли ся, то на
деницѫ-тѫ ся отварьѫтъ голѣмы (триста) работы, върху кои-то
ѣбва здравы прѣдразсѫждания.

Та ся поразговарва съ майкѫ си за дарове-тѣ и вѣно-то, послѣ
едно съ неѭ сѣда та наискрояватъ отъ най-добро-то памучно
атно (отъ бѣленъ памукъ-тыри съ копринѫ), прозрачно, като
сто сыто 3-4 рызы; за свѣкъръ-тъ, свѣкървѫ-тѫ, крьстникъ-тъ и
вѣръ-тъ; отъ по́-второ-то платно — нѣколко рызы за другы-тѣ
дениковы родини, а отъ трете — нѣколко гащы, ракаве и полы за
атовы-тѣ и шетачи-тѣ по свадбѫ-тѫ. За годеникъ-тъ ся искроява

еднѫ-двѣ коприпены рызы съ гащы (*вѣнчяны* нарѣчены). Това всичко-то и колко-то е потрѣбно, като ся накрой отъ 3-4 качества платна, кои-то гы е прѣла, тъкала и бѣлила самичка годеница-та въ моминство-то си, и като ся насучїѫтъ конци отъ бѣлѫ *палимѫ* (коприпѫ изработенѫ) и конци отъ конопы за дебелы шевове, тогава ся накопувватъ и помощны-тѣ срѣдства за шевъ, или ся набавватъ нѣкои назаемъ отъ познаты и съсѣды, кое-то е въ обычяй у насъ.

Всичко това притъкми ли ся, годеница-та свыква на помощь нѣкои отъ дружкы-тѣ си и по́-вече роднинскы дружкы, кои-то да ѝ помагатъ: да шїѫтъ, плѣтѫтъ и похубавїѫтъ даворе-тѣ ѝ. Разбира ся, че и тѣ на драго сърдце дохождатъ, едно, за да помогнѫтъ въ тоя случяй на дружкѫ-тѫ си, а друго и да ся научятъ опытно, какъ и съ каквы дарове ся притъкмява годеница. Колко-то дни трае работа-та въ разны шевове, годеница-та е дължна да гощава работницитѣ си съ добры ястія. Тѣ прѣзъ работѫ-тѫ пѣїѫтъ и приказватъ веселы задоволкы.

Годеничество-то трае отъ двѣ, най-малко, недѣли, до 5-6, рѣдко 8-9, спорѣдъ условія-та на годежь-тъ. Прѣзъ всичко това врѣмя, годеница-та носи облѣкло по́-чисто и новинко, кое-то въ моминство-то си го е носила въ по́-малкы праздничны и свѣтлы дни. Нуждны-тѣ дрѣхы и дарове за работѫ сѫ тыя: дюшеци, разны постылкы, вълняны, памучны и конопны разношярены, възглавници 10-12 голѣмы и 4-5 малкы (тумбета) отъ памукъ, вълнѫ или конопы, разноцвѣтно нашярены и непрѣплѣтено натъканы (на коры) съ различны образы. Въ постелкы-тѣ и възглавници-тѣ чясто ся срѣщатъ и коприняны дебелы прѣжды. Различно и красно порѫбены рызы по угърляци-тѣ, рѫкавы-тѣ, пазвы-тѣ и полы-тѣ (шиты полы на гергевъ). На гергевъ тъй сѫщо разно нашиты кърпы отъ ленено платно, конопно или памучно: съ сърмѫ, коприны, клаподанъ, телъ и търтъръ и пеперудкы разно-цвѣтно. Обрусы (просопы) — пешкыры ся рѣжїѫтъ отъ кѫлбета (комата) платове и ся рѫбїѫтъ по крайща-та на разнообразны рѣсны. Отъ по 14-16 плата димито (синевълняно) ся набира съ сытны, правы и равны наборкы за два-три сукманя, на кои-то полы-тѣ сѫ нашярены съ подплатѫ (отъ разны цвѣтове сукняны нарцалы, съ разноцвѣтны коприны нашиты), чипкѫ, сърмяны гайтаны, коприняны канапы, харджеве(само отъ коприпѫ и сърмѫ исплены тантелы); различны симизета (Schleiez — паятины) за по крайща-та на рызы, юрганы, кърпы и пр. Юргани-тѣ сѫ или отъ вълняны, памучны, или помѣсѣны съ коприпѫ, платове, тъкани отъ годеницѫ-тѫ съ разны шаркы. Два или три сокая (капелины старобъл-

гарскы) отъ копринянь червены или зелѣны платове, пашярены съ сърмѫ, налимѫ разно-цвѣтнѫ и жълты, или бѣлы неперудкы, кои-то всичкы-тѣ вкупомъ даватъ изглѣдъ величественъ, като царска златна корона. 5-6 забраткы червены съ бѣлы рѣсны и синчета (батиста) на край-тъ имъ за булкѫ-тѫ. Чорапы, калцуны, калци, върхны облѣкла вълняны, поясы разношярно тъкани съ коприны, коланы (кемери) хубавовидно испопрѣплѣтены. Дюшеци-тѣ ся пълнѭтъ съ еренѫ, вълнѫ, или памукъ, такожде и юргани-тѣ. Малкы-тѣ възглавници ся пълнѭтъ безъ исключеніе съ памукъ или еренѫ, а голѣмы-тѣ — нѣкои и съ плѣвѫ (сламѫ) и сѣно.

Всичкы-тѣ нуждны дарове, голѣмы и дрѣбны работы ся работѭтъ съ голѣмѫ втораченость. Майка-та само управлява работницы-тѣ, какъ да работѭтъ по-чистичко, като имъ казва: *„хубаво си отваряйте очитѣ, че тыя дарове ще изльзватъ прѣдъ хора!“* Баща-та на годеницѫ-тѫ ѝ купува 1—2 раклы — сѫндѫка, два котла мѣдны, бѣло ганосаны; ліенъ, ибрикъ, лингеры, тавы, тепсіи; грывны, врахелы, обици, пѫхты, пьрстены, кои-то трѣбва да бѫдѫтъ всичкы-тѣ, отъ грывны до пьрстены, отъ чисто срѣбро (рубляно и ріално) и по нѣкои позлатени, или отъ сухо злато. По грывны-тѣ може да има и камьнѥ драгоцѣнни (или отъ опасъ), тъй сѫщо и по обици-тѣ. Това всичко-то ще го понесе годеница-та съ себе си; още и нѣколко бърда, гергевъ, станъ за тъкань и пр.

Всичкы-тѣ дарове ся качѭтъ отъ 5—15 хыляды грошове.

Още слѣдъ като ся свърши годежь-тъ, слѣдъ два-три дни момъкъ-тъ направя единъ ремыкъ жълтици — минцове отъ 50—120 зьрна. Тѣхъ гы дава на еднѫ отъ сестры-тѣ си, коя-то съ двѣ-три другаркы тържественно гы занася на годеницѫ-тѫ, коя-то гы взема съ радость и си гы направя на по-второмъ на какъвъ-то ще ремыкъ и гы окачя на гѫрды-тѣ си прѣзъ вратъ обѣсены. Тукъ ся разбира, че годеница-та съ голѣмы почеты пріемва сваткы-тѣ, кои-то сѫ ѝ донесли жълтичкы, кои-то сѫ символъ на годеничество-то ѝ; нагощавва гы и гы испраща съ поздравленія. Почти всѣкый день отъ момковы отиватъ по една — двѣ-три зълвы — калины-малины при годеницѫ-тѫ — бульѫ си, кое да приказватъ съ неѭ, кое да ѝ помагатъ. Голѣмо достойнство ся изисква и отъ двѣ-тѣ страны, т. е. и годеница-та трѣбва да ся труди да ся покаже достойна и запрѣтана прѣдъ зълвы-тѣ си, кои-то да ѭ хвалѭтъ прѣдъ батя си. Зълвы-тѣ тъй сѫщо отъ странѫ на батя си само непостижимы лъжи пьрскатъ, т. е. какъ му вѣрви напрѣдъ въ печялбѫ-тѫ, какъ лубутилъ нѣкого, какъ страдалъ, падалъ въ рѣкѫ,

какъ мысли да иде въ святѫ горѫ и Божій-Гробъ, какъ сѫпувалъ добро, какъ ся отговарялъ умно и пр. много неварены-непечены лъжи. И годеница-та, като глупава б), всичко вѣрва и по-вече ся влюбва въ него. Зълвы-тѣ продължаватъ още, какъ: „еди коя мома молила батя ни да ѭ вземне, нъ той като ѭ не рачилъ, тя му направила *маге марій!!!* Той ся исцѣри, и като рѣче теба ще вземне, че си умря на думѫ-тѫ, мари сестро и буле! Като рѣче на мамѫ и на тета, я Стоянкѫ ми вземнѣте, я ще ся пропѫдіѫ отъ тукъ! Господь даде, че тъй станѫ, и сега много тя обычя — хей, все ся радва!“ На тѣзи думы, природно ораторскы, годеница-та ся распалва отъ радость. Въ праздникъ тѣ (зълвы-тѣ) извождатъ годеницѫ-тѫ на хоро́ да играе между тѣхъ или на нѣкоѭ другѫ сватбѫ, нъ вечерь ѭ пакъ завеждатъ у тѣхъ тържественно. Хубаво е да глѣда человѣкъ българкѫ годеницѫ, украсенѫ нагыздавенѫ съ два ремыка жълтици, цвѣтя и хубавѫ прѣмѣнѫ, съ благопьравнѫ скромность да ся враща вечярь отъ хоро́-то съ зълвы-тѣ си, тъй сѫщо нагыздавены. Щомъ заведѫтъ зълвы-тѣ буліѫ си отъ хоро-то въ дома ѝ, тѣ ся вращатъ у тѣхъ си, събличѫтъ си прѣмѣнѫ-тѫ и ся прѣбличѫтъ, че — хайде, на водѫ по кладенци-тѣ.

Годеница-та прѣзъ цѣло-то си годеничество не смѣе съ никой чюждъ иргень да приказва, освѣнь съ роднинскы. Ако ся дознае, че приказва съ нѣкого, то тя съ това ся показва невѣрна и непаклонна на годеникъ-тъ си. Тя не смѣе тъй сѫщо и съ годеникъ-тъ си да праказва на само́, а въ случяй прѣдъ хора, — твърдѣ малко говори съ него и съ другы-тѣ присѫтствуѭщы.

За годеникъ-тъ.

Като стѫпи годеникътъ въ новый-тъ си годеническый животъ, той ся мѫчи да ся показва нѣщо по́-друго отъ простъ иргень, както въ обходѫ-тѫ си, тъй и въ разговоры-тѣ си. Той провожда подаркы на годеницѫ-тѫ си съ поздравкы: захары, ябълкы, круши и дюлы, въ кои-то набожда по 4-5 рубенца. Годеница-та пакъ му испровожда кърпы, чорапы съ поздравкы.

Годеникъ-тъ трѣбва строго да ся пази да не ся разговаря съ нѣкоѭ другѫ момѫ, да не бы съ това ся показалъ невѣренъ на своѭ-тѫ любимѫ годеницѫ. Той ходи все облѣченичакъ съ по́-чисты прѣмѣны; почти всѣкой день минува по край кѫщѫ-тѫ на годеницѫ-тѫ си, която за да го виждва и да ся влюбва по́-сърдечно въ него. Той прѣстѫп-

б) Не противорѣчите ли, Г. Оджиковъ, като казахте въ начало-то, че Лѣсковскы-тѣ момы сѫ по́-умны отъ иргены-тѣ?

ва гордо, нъ тихо и мѫдро, и показва прѣлѣзъ къмъ кржгъ-тъ на человѣчество-то; хване да избѣгва дружества-та съ момци-тѣ, нъ ся въвира при оженены-тѣ, като ся намѣсва въ разговоры-тѣ имъ. Той, впоенъ отъ любовнѫ радость, часто гледа да ся събере съ роднины-тѣ на годеницѫ-тѫ си, и съ тѣхъ да приказва, пазящиць ся все мѫдро и страхопочитателно да си нарѣжда приказскы-тѣ. Това му ся познава по обходѫ-тѫ, че той хваща да обычя роднины-тѣ и всичко, кое-то влѣзва въ кржгъ-тъ на годеницѫ-тѫ му. Нъ той не охладнява въ сѫще-то врѣмя и отъ свой-тъ родъ, кой-то му е вѣрна подпорка за напрѣдъ. Той обычя все по́-много свои-тѣ отъ другы-тѣ; защо-то у насъ ся уважява съ искренность тѫжѫ пословицѫ: *„свой своего не храни, нъ тѫжко и горко, който го нѣма.“* За това той неотстава отъ свой-тъ родъ, защо-то въ всѣкѫ нуждѫ му притича въ помощь. А това е още слѣда отъ патріархалный-тъ Българскы животъ. Ако ся забѣлѣжи, че годеникъ-тъ отстава отъ свои-тѣ, и ся влюбилъ слѣпо въ годеничны-тѣ си, то неговый-тъ родъ скоро развали такъвъ годежь и не го оженва, че ушь съ неіѫ той щѣлъ да развали родъ-тъ си!

Отъ другѫ странѫ годеникъ-тъ не остава назадъ и кѫщны-тѣ работы; той ходи въ горѫ за дърва да навезе за прѣзъ зимѫ-тѫ и за по свадбѫ-тѫ; ходи да вдига (съ лизгарь) нѣкоіѫ цѣлинѫ за бѫдѫще ново лозіе; вади камъне и гы вози за направѫ на кѫщѫ или оградѫ. Всѣкый почти пятъкъ и сѫбботѫ ходи по пазарь на Търново или Орѣховицѫ. Тукъ той си притъкмѣва различны дрѣхы, нуждны за по сватбѫ-тѫ. Наближи ли една недѣля прѣдъ сватбѫ-тѫ, той си погодява свирачи, гайдари или цигулари; накупува пуйкы, пуяци и прьхчета за по свадбѫ-тѫ, тъй сѫщо брашно смилва на воденицѫ да е готово. Нъ разбира ся, че въ тѣзы работы му помагѫтъ и неговы-тѣ сродници.

8. За вѣнчялны-тѣ дрѣхы на булкѫ-тѫ.

Двѣ недѣли прѣдъ свадбѫ-тѫ, отъ момковы струватъ извѣстіе на момины-тѣ, какво еди-кой день да бѫдѫтъ готови, за да отидѫтъ на Търново да искроѭтъ вѣнчялны дрѣхы за булкѫ-тѫ. Като дойде опрѣдѣленый день (чистъ понедѣлникъ), момъкъ-тъ — годеникъ-тъ, прѣмѣненъ, съ свои-тѣ кѫщны и нѣкои роднины, рано ся опѫтва за Търново. Въ сѫщій часъ и мома-та — годеница-та, съ свои-тѣ кѫщны и роднины, и тя ся опѫтва, нагыздавена за Търново; а на край село-то трѣбва да ся съберѫтъ и два-та нови рода за да търгнѫтъ заедно. По пѫтя годеникъ-тъ ся разговаря, малко напрѣдъ обтѣгнѫлъ, съ мѫжкы-тѣ момины, за каквы дрѣхы да ся искроѭтъ, и при кой по́-добръ купецъ и

Тѣ вече стигватъ въ градъ-тъ и ся спиратъ на тумбѫ прѣдъ нѣ-
знатъ купецъ, кой-то, щомъ гы види, поканва гы въ продавницѫ-
и на чисъ-тъ заржва да имъ ся донесе по едно кахве и цигарки
щи-тѣ и мѫжкы-тѣ, ако пiѭтъ тютюнъ. Годеница-та рѣдко да пiе
отъ срамъ, а другы-тѣ почти всичкы-тѣ пiѭтъ. То свърши ли ся
дъ-тъ поздравява съ благополучны бѫдпины годеникъ-тъ, по обы-
тъ на общѫ-тѫ благословiѭ, послѣ имъ разхвърлва различны ко-
ены, вълнены и памучны платове за роклѫ (фустань). Годеница-т
олѣпява до копринянь-тѣ и иска за роклѫ по най новѫ модѫ. От-
ва ся 14—17 лактю, въ стойность отъ 300—800 грошя единъ фу-
нъ; послѣ отъ най-добро-то сукно (?) кожухъ съ лѣсицы за 200
0 гр.; сърмяна салтамарка съ 2—5 ката сърмянъ гайтанъ за 400
00 гр., или болка за 1.000—1200 гр. Това сѫ по-главны-тѣ булкы-
ы дрѣхы вѣнчялны. Търновцы-тѣ май гы излъгватъ, че за хубавъ плат
мъ даватъ съ ласкателства доленъ съ скѫпѫ цѣнѫ! Послѣ тоя пазар-
жкъ ся распьрсватъ по градъ-тъ и всѣкый си купува, какво-то му е
нуждно, а момъкъ-тъ различны подаркы, като пошеве, моміи (басмы),
фесове, шялове, обуща, оглѣдала и другы дрѣболiи.

Вѣнчялны-тѣ дрѣхы ся оставѭтъ да ся шiѭтъ, а другы-тѣ ся по-
насватъ сега за въ село. Като ся вьрнѫтъ всичкы скупомъ, отиватъ
право у момъкъ-тъ, гдѣ-то гы чяка богата трапеза; наядватъ ся и ся
напиватъ и послѣ — всѣкый у тѣхъ си.

V. Сватбена-та недѣля.

Въ свадбенѫ-тѫ недѣлѭ у срѣдѫ ся събиратъ свирачи-тѣ, шета-
чи-тѣ и помагачи-тѣ. Всѣкыму ся опрѣдѣля, каквѫ работѫ да слѣдва,
т. е. единъ ще стои у зимникъ-тъ при борiи-тѣ и точи вино, другый
ще коли прьхчета и пуяци, другый ще готви, другый ще слага трапе-
зы и ястiя; другый ще мѣси хлѣбъ, ще сѣе брашно, другый ще има въ
власть-тѫ си лимоны, ракiѭ, оризъ, пиперъ, захаръ, (кахве и сладко па
мѣста); другый векылъ-харчь; драгынко (калесникъ) и пр. единъ да у-
правлява гайдари-тѣ, другый — старъ баща, ще управлява, кани госты-
тѣ да яджтъ. Въ тѭѫ недѣлѭ прѣдъ свадбѫ-тѫ ся ганосватъ всичкы
мѣдны ссѫдове; всичкы прѣзрѫчници, кърпы и постылкы ся опиратъ;
всичкы дьрвени ссѫдове ся измыватъ и кѫща-та помазана и варосана.
Въ тоя день всичко е чисто и изглѣдва, като въ новъ палатъ. Свадба-
ри-тѣ чисто облѣчени, весели и зарумѣни отъ рѣзно-то руйно винце;
нъ никой отъ шетачи-тѣ, или помагачи-тѣ не смѣе да ся напiе!!! Тѣ

си нижтъ на свьршваніе-то на свадбж-тж единъ день, кога-то трѣбва да ся нарѣжіжтъ до джгж! —

1. Срѣда.

Въ срѣдж вечь захващатъ да колжтъ кокошкы, пуйкы, паткы, гжскы и прьхчета; намѣсва ся 3-4 пѣщи хлѣбъ и ся готви малко гозбж постнж (отъ бѣлъ бобъ, лѣща, зеле съ оризъ и масло, лукъ съ рыбы, оризъ и масло, грозденица, маджунъ, пиперница, маслинкы и рѣдко осмокрачицж). Гайдари-тѣ си гласжтъ само гайды-тѣ и напичіжтъ тьпанъ-тъ да гърми.

2. Четвьртъкъ.

Въ четвьртъкъ сутринь-тж, двама-трима отиватъ на Търново, вземватъ обущж-тж и булкины-тѣ дрѣхы вѣнчялны. На вращаню гы посрѣщватъ отвънь село-то гайды съ тьпанъ и нѣколко свадбари. Съ голѣмо тържество внисатъ обущж-тж въ село и въ кжщи, че послѣ ся наядватъ, напиватъ и изиграватъ едно хоро. Това ся казва: *обущарска трапеза*.

Дарове ся гльдатъ. Отъ другж странж тжыж сутрѣнж ся свыкватъ 30-40 жены — *свати* нарѣчены у момъкъ-тъ, за да иджтъ у момины да глѣдатъ дарове-тѣ. Търгватъ гайды-тѣ напрѣдъ, слѣдъ тѣхъ майка-та, или баба-та на момъкъ-тъ прѣдвожда свати-тѣ въ рѣдъ една слѣдъ другж по годины-тѣ, като жеравы. Ако има мѣжду тѣхъ попадя, то тя вьрви напрѣдъ съ почетъ. Щомъ стигнжтъ у момины, на дворъ-тъ ся простира широкж рогозскж и постылкж вьрху ѝ, обыколена съ дъскы за сѣданю. Тамъ ся нахвьрлватъ едно по едно дарове-тѣ, кои-то ся разглѣдватъ внимателно отъ свати-тѣ. Сега майка-та момкова, слѣдъ като ся разглѣдатъ дарове-тѣ, хвьрля нѣкоѭ жълтичкж на постланж-тж вьрху дарове-тѣ кърпж (крьстъ нарѣчено), послѣ всѣка отъ свати-тѣ, коя колко-то обычя, че и до дрѣбнж парицж. Слѣдъ като ся свърши тая заобыкалка, тѣ навлѣзватъ у кжщи, гдѣ-то годеница-та на всѣкж рѣдомъ цѣлува ржкж, като стои исправена и вмждрѣна при врата-та до стѣнж-тж на хаетя (чярдакъ — гаигъ). Въ еднж или двѣ възголѣмичкы стаи има сложены трапезы, около кои-то насѣдватъ свати-тѣ. Прѣхвьрлва имъ ся прѣзржчникъ дълъгъ отпрѣдъ и ся принасва гозба.

Българска-та трапеза, тъй ся рѣди постьпенно: На земж-тж у кжщи ся постила, пьрво, рогозскж; вьрху неѭ хубава шярно-тъкана постылка, около три-тѣ страны ся нарѣждатъ на подплѣсъ възглавници, въ два-та жгла по едно тумбе, кое-то прикрива праздно-то мѣсто между двѣ-тѣ възглавници, гдѣ-то ся срѣщатъ жгълъ съ жгълъ. Вьрху постыл-

кѫ-тѫ ся простира мисала (трапеза). Ако има одъръ 1½-2 педы высокъ, то върху него ся нарѣждатъ всичкы-тѣ рѣченіи накыти. Върху мисалѫ-тѫ ся слагатъ бѣлы габровскы тьнуры съ по малко соль и черьнь пиперъ (и чьрвенъ чюканъ), за прѣдъ всѣкый гостъ, до тѣхъ по лъжицѫ: послѣ ся донасватъ цѣлы нарѣзани, нъ не раздробени още хлѣбове, кои-то си гы раздробяватъ гости-тѣ самичкы; сега ся донасва чорба, прѣдъ двоица госты по паницѫ. Чорба-та ся прави отъ крылие, главы и крака на хвьрковаты (кокошкы и пр.), съ малко оризъ, черень пиперъ, лукъ и яйце подварена. Слѣдъ като си сторьѫтъ крьста гости-тѣ, пьрво-почетно-то лице, кое-то е сѣдѫло на чело, захваща да яде и другы-тѣ съ него. Щомъ ся изяде чорба-та, донасва ся второ ястіе, нарѣчено *яхнія*, кое-то ся прави отъ трупъ-тъ на хвьрковаты, съ по-вечко лукъ и червенъ пиперъ чюканъ. Прѣдъ всѣкы двѣ лица по паницѫ съ по 3-4 кѫса масо. Праздны-тѣ паници не ся вдигатъ. Сега подиръ второ-то ястіе, ся донасватъ двѣ шюлета зелѣны съ вино, въ него и лимонъ и ся подаватъ съ крьстосанѫ рѫкѫ на пьрво-то почетно лице (стара-та сватя), коя-то, като гы вземне, благославя: „*Господи помилуй, Іисусе Христосе, свята Буг'родице* (съ прѣкрьстване)! *Да бѫдѫтъ чести и доброчести, тебе честитъ зять, а пакъ меня честита снаха; да ся слушіѫтъ, да ся иматъ, да ся обычѫтъ; да остарѣіѫтъ и задомьѫтъ дѣтца, и да имъ даде Господь да ся прѣлива и да ся прѣсынва кѫща-та имъ отъ имотъ. Наздравичка, и вамъ да подари Богъ тѫжъ радость!*“ И послѣ призовава Бога и св. Богородицѫ и урысницѫ-тѫ на помощь на младоженци-тѣ, за кои-то напива за здравіе-то; всичкы-тѣ слушіѫтъ благословіѫ-тѫ. Послѣ дава едно-то шюле на дѣсно, а друго-то на лѣво да піѫтъ и другы-тѣ свати, кои-то думватъ на почетно-то лице: „*да ти е сладичко!*“ Тѣ всичкы-тѣ благославьѫтъ и си наздравьѫтъ тъй: „*наздравичка*;“ отговоръ: „*далъ ти Господь здравіе*;“ — „*да ти е сладко!*“ отговоръ: „*сладичко ти здравіе (благодарство!).*“ Разбира ся, че на женскѫ трапезѫ само жены слугуватъ, а на мѫжкѫ — жены и мѫжіе. Слѣдъ яхніѫ-тѫ дохожда трете ястіе, оризато, кое-то ся прави отъ оризъ и свинско масо съ сланинаны мьрвкы, посолено съ много черьнь пиперъ; четвьрто ястіе е обварено отъ пуйкы масо — кълкы съ черьнь пиперъ посолено и съ малко миродіѫ зелѣнѫ наржсено. Пято ястіе е печено прасе, агне или пуякъ, кои-то ся пекѫтъ надъ земе, върху съ хрѣново листіе, обвыты въ замазанѫ пещь; до печено-то въ особны малкы паничкы има и лютъ хрѣнъ съ оцетъ и нарѣзаны на трѫгълны малкы чисти, хубави лимони. Шесто — пита съ оризъ и свинскы мьрвкы;

седмо ястіе е булгурь, пилавъ или другы сладкы съ медъ или захарь прѣлѣны ястія; за придъвкѫ (мѣзе) ся донасва сыреніе, орѣхы, пъстърма, суджуци, языци и пр. Най послѣ — баница или тигаиды съ сыреніе, яйца и кравѣе масло пьржены, или печены въ тавѫ. Ни една баница праздна не ся вдига отъ трапезѫ-тѫ, до кога-то сѫ гоститѣ тамо; а слѣдъ отиваніе-то имъ. На трапезѫ-тѫ, отъ като ся донесе трете-то ястіе и ся испіе 3-4 напивкы, засвирватъ гайды-тѣ юнашкы пѣсни (това свиреніе ся казва: *на небетъ*). Като ся наядѫтъ свати-тѣ, исчюва ся гласъ: *нѣма ли нѣкоя да ни поиграе мари?* — една добра играчица отъ момины-тѣ свати взема двѣ кърпы въ рѫкѫ и отива да цѣлуни рѫкѫ на старѫ-тѫ сватіѫ, като ѝ казва: *дай рѫчицѫ и прощавай!* Още на двѣ-тры старыци направя сѫщо-то, па послѣ ся дърпва на задь заднишкомъ; пристѫпва два-тры пѫтя назадь — напрѣдъ, развѣва кърпы-тѣ надъ главѫ, послѣ си прѣкрьстосва рѫцие-тѣ и ся поклаия прѣдъ свати-тѣ; това става до тры пѫти на рѣдъ. Ный трѣбва да забѣлѣжимъ, че тѣзи кърпы гы дава първо-то почетно лице отъ момковы-тѣ свати. Слѣдъ тыя тры крьстообразны поклоны, захваща играчица-та на рѫченици да ся подхопва тъй вѣщо, като че балетъ ся играе. Тя малко играе и като ся поклони, дава кърпы-тѣ на почетно-то лице. Сега ся явяватъ другы двѣ играчици съ сѫщы-тѣ кърпы, цѣлуватъ рѫціе, покланѣтъ си, както първа-та и захващатъ да играѣтъ *двойкѫ-тѫ рѫченици*; послѣ излѣзватъ другы четыре и съ сѫщы-тѣ церемоніи, захващатъ *четворкѫ-тѫ рѫченици*. Това е правъ Българскый балетъ, нъ съ разликѫ, че тукъ не ся виждатъ крачясты крака, нъ мандахаранцѫ рѫцие, развѣване кърпы, подпѫхваницѫ подъ кърпы и рѫцие, въртеницѫ, подскокы, клѣканицѫ и другы подобны вѣщы движенія. Играчкы-тѣ и самы подвыкватъ *иху! хепа! иху-ху!* плѣскатъ си рѫцие-тѣ и пр. и другы-тѣ глѣдачи подвыкватъ: *иху! хеп-па-па!*

Кой-то играе трѣбва да ся откупи отъ гайдары-тѣ съ 1—20 пары — то ся казва *отплата* — и всичкы-тѣ свати хвьрлѣѫтъ на тъпана по нѣкоѫ парицѫ (парсѫ).

Слѣдъ като ся наядѫтъ свати-тѣ добрѣ; ставатъ и пакъ като жерави на рѣдъ, търгватъ да си идѫтъ. Бѫдѫща-та булка имъ цѣлува рѫцие и гы испровожда. Като стигнѫтъ у момковы, завьртѣѫтъ ся 3-4 пѫти на хоро и послѣ си разотиватъ около 11 ½ чяса по кѫщя-та си весели. Нѣкои слабы жены имъ ся повщакляватъ очи-тѣ отъ силно-то вине и кетерь-метерь си отиватъ. Въ тоя день мѫжіе-тѣ нѣматъ работѫ на свадбѫ-тѫ и ся не явяватъ, а само жены на *главѫ* си вьршіѫтъ женскы-тѣ свадбарскы обычяи и обряды.

3. Пятъкъ.

Главно-то въ пятъкъ е *засѣвкы*, *мѣдяникъ* и *хлѣбъ*.

Още отъ четвьртъка вчерашенъ, една отъ момковы-тѣ кѫщны момы, или жены (сестры булкы), свыква роднинскы-тѣ си момы въ пятъкъ на засѣвкы, съ думы: *„много здравіе отъ..... да пустнѣте момѫ-тѫ си да доде сутрѣ на засѣвкы, а въ недѣлѫ за булкѫ! — хемъ да ѭ прстнѣте хѫ-ѫ!“* — Тѣ, *засѣвници-тѣ калинины* ся събиратъ слѣдъ пладнѭ накѫрѫчены, натруфены и облѣчены прѣвъсходно. Изиграватъ едно малко хорце у момковы, па послѣ слѣдъ гайды-тѣ търгватъ за у момины-тѣ. 20-40 момы — *зѣлвы* и засѣвници нарѣчены, отиватъ и поздравяватъ годеницѫ-тѫ, коя-то гы почерпва съ винце (или сладко), че гы испраща учтиво съ любезны поздравленія да выкатъ свадбары.

Това поздравленіе отъ засѣвници-тѣ е символиченъ знакъ, съ който тѣ официіално извѣстяватъ годеницѫ-тѫ, че свадба-та ся захваща вече. Тѣ прѣдаватъ на годеницѫ-тѫ и различны сладковы подаркы. Послѣ засѣвници-тѣ, съ или безъ гайды, отиватъ отъ кѫщѫ въ кѫщѫ роднинскѫ, та поздравяватъ и поканватъ цѣлѫ-тѫ кѫщѫ да заповѣда на свадбѫ-тѫ съ тыя думы: *„много здравіе отъ тетя, мамѫ и батя, да заповѣдате сутрѣ на вѣнеца, а у недѣлѫ на вѣнчило!“* Като изрѣдѭтъ всичкы роднины, тѣ ся вращатъ назадъ у момковы, та засѣватъ.

а. Засѣвкы и мѣдяникъ.

Пятъка ся казва *засѣвкы* у момъкъ-тъ. Нѣколко сладко-пойкы момы ся згласѭтъ и пѣѭтъ близу при нѫщовы-тѣ. Тукъ има седемь нѫщовы на крьстъ едны вьрху другы, и седемь сыта. Въ сыта-та има чисто брашно, орѣхы, врахели и годежный-тъ пьрстень. Седемь дѣтца мѫжкы, кои-то да сѫ *пьрвешны* и *истьрсачета*, дьржѭтъ сыта-та и сѣѭтъ едно вьрху друго въ нѫщовы-тѣ, до като ся доде до най-послѣдни-тѣ. Момы-тѣ пѣѭтъ особны пѣсни, кои-ти сѫ пълны съ благополучія до седемь пояса съ юнашкы дыркы. Послѣ ся вземватъ набрашнены-тѣ врахели и пьрстени, и скрытомъ, намъ какво гы благославѭтъ и магерѭтъ. За дѣтца-та оставатъ само орѣхы-тѣ. На дворъ-тъ ся направя голѣмо хоро отъ момци и момы, выканы и невыканы. Гозба нѣма, нъ гърнета съ винце ся подаватъ чясто прѣзъ рамена-та на мѫжіе-тѣ: Пѭтъ добрѣ! — Како наближи да ся развали хоро-то, деверь-тъ въ решето изнасва да раздава мѣдяникъ-тъ.

Тоя мѣдяникъ ся расчюпва на крьстъ надъ главѫ-тѫ на годеникъ-тъ, послѣ ся начюпва на дрѣбны хапкы и на рѣдъ ся раздава

всѣкыму изъ хоро-то, и това ся казва: *мѣдяникъ ся раздава.* Останѫлы-тѣ хапкы ся истьрсватъ въ снѣгъ-тъ съ нѣколко калпаци; защо—то немирни-тѣ момци единъ другый си хвьрлѭтъ калпаци-тѣ въ решето-то, кое-то ся напълва съ 20-30 калпака. Ако е слабъ мѣдянико-раздавачь-тъ, той падва изъ момци-тѣ и втилѣсва нѣкой тѫпканицѫ; за това ся избира высокъ и ягкъ за такѫвѫ работѫ. Дѣтцата ся испобиватъ да грабѭтъ мѣдяникъ съ снѣгъ заедно. За чюдо е, че на едно хоро, ако има $^1/_3$ момци, момы и възрастны, то $^2/_3$ сѫ дѣтца мѫжкы и женскы.

Мѣдяникъ-тъ ся мѣси отъ брашно-то прѣзъ седемь-тѣ сыта прѣсѣяно, и ся пече на огнище-то въ жярь-тѫ, съ рѫцїе изровенѫ и пакъ съ рѫцїе заровенѫ.

И тѫй около $12^1/_2$ чяса хоро-то ся разваля по тоя рѣдъ: около $11^1/_2$ си отиватъ момы-тѣ, до 12 играѭтъ още иргени-тѣ само мѫжкы игры: рацина-та, джиритъ и на клѣканицѫ, и си отиватъ; още $^1/_2$ чясъ пакъ играѭтъ, гонѭтъ ся, скачьѭтъ, выкатъ, замѣрватъ ся съ топове снѣгъ и пр. дѣтца отъ 8-14 годины.

6. Хлѣбъ у момъкъ-тъ.

На хоро-то годеникъ-тъ струва извѣстїе на момци-тѣ и прїятели-тѣ на тъй нарѣченый *хлѣбъ.* Това ся прави, за да ся опрости съ тѣхъ отъ иргенство-то и да му дозволѭтъ за въ человѣчество-то. За това на хлѣбъ-тъ ся казва, че момци-тѣ отписватъ отъ рабошь-тъ си женимаго момка, кой-то вече ся отдѣля отъ тѣхно-то дружество. За това него го казватъ записанъ въ рьбошь-тъ на женены-тѣ. Тукъ ся слага трапезѫ по тоя сѫщый вьрвежь, спорѣдъ както го описахме въ четвьртъкъ-тъ у момины-тѣ. Момци-тѣ по 3-4 на тумбѫ иджтъ весели съ сопичкы въорѫжени и съ малкы обоюдо-остры ножеве и пищовчета. Гайды-тѣ трѣбва да посрѣщнѫтъ всѣкѫ тумбѫ до вратникъ-тъ и да ѭ въведѫтъ въ кѫщи. Като ся насъберѫтъ 40-50, захващатъ да яджтъ юнашкы съ начюмерено чело и сумтеню. Цѣло-то дружество си избира едного по́-отличнаго въ юначество за кума, кого-то поставя за управитель на трапезѫ-тѫ, на цѣло-то дружество и на гайды-тѣ. Съ еднѫ рѣчь, той е старѣйшина, или воевода по настоящему. Той кому-то заповѣда да играе, трѣбва да играе, и какво-то свиренїе и да му свирьѭтъ, той заповѣдва. Той пази миръ, порѣдъкъ и тишинѫ въ дружество-то и го управлява мѫдро. Ако ся случи да доде нѣкое друго дружество отвънь, не выкано и противно, то ако не ся покори подъ упра-

вленіе-то на настоящый-тъ кумъ, захваща ся бой до Бога. Двѣ-тѣ дружества съ двама кумове ся збѫхтватъ до кръвь и полу-убиваніе; нъ надвива онова, на кое-то управитель-тъ е вѣщь и знае съ измамѫ да побѣди съперно-то си дружество. Часто ся случаватъ такыва збѫхтванія, кои-то ся прочюватъ чякъ и до въ тъмницѫ-тѫ въ Търново.

Прѣдъ момци-тѣ, годеникъ-тъ играе най-напрѣдъ *рженици* съ двѣ кърпы и съ тры накрьстосаны поклоны прѣдъ кумъ-тъ и момци-тѣ. Послѣ и другы играчи ся врѣждатъ да играіѫтъ. Вино съ котелъ ся піе. Кумъ-тъ събира на тапурь парсѫ-пары отъ момци-тѣ за гайдары-тѣ, че послѣ гы набожда на крайщникъ отъ хлѣбъ и гы дьржи, а че най-послѣ гы дава на гайдарь-тъ. Като ся наядѫтъ и напіѫтъ добрѣ, всичкы-тѣ момци отиватъ заедно съ гайды-тѣ на водѫ, играіѫщи съ *ихy!* Донасватъ еднѫ кобилицѫ водѫ и замѣсватъ хлѣбъ отъ сѣяно-то прѣзъ седемь-тѣ сыта брашно. Опичятъ хлѣбъ, пакъ яджтъ и послѣ на дворъ-тъ изиграватъ едно мѫжко хоро, че си разотиватъ по дома си. Женимый-тъ, като гы испроважда, заржчва имъ да доджтъ съ коніе-тѣ си у недѣліѫ да иджтъ за булкѫ-тѫ.

в. Деверь-тъ (калесникъ-тъ).

Деверь ся казва най-ближный-тъ и най-вѣрный-тъ извьршитель и испълнитель на приказанія-та и нужды-тѣ на зетя; той направо пріемва поржчкы отъ зетя, кой-то не говори всѣкыму, и гы вьрши. Той е, или по-малъкъ братъ, или стрыковче на зетя; възрасть 16-18 годишна. Дължность-та му е, никога да не ся отдѣля надалечь отъ зетя; а все да бѫде готовъ за поржчкы. Него можемъ да го сравнимъ съ собный служитель (kamerdiener) като на нѣкой краль — царь. За по-близкы-тѣ му работы, послѣ ще кажемъ на прилично-то имъ мѣсто. За сега деверь-тъ ся обличя чистичко съ гыздаво облѣкло, прѣкрьстосва два дългы чепгеля — пѫхти прѣзъ рамена-та си, съ изглѣдъ на царскы *ленты*, съ тоягѫ въ ржкѫ, плоскѫ новѫ, съ вино пълнѫ и кърпѫ свьрзанѫ и въ пятъкъ, прѣдъ да ся събере хор-то, търгва да выка роднины-тѣ на свадбѫ-тѫ, т. е. *свадбари*. Най-напрѣдъ той отива у момины да поздрави бѫдѫщѫ-тѫ булкѫ и сватовскый-тъ новъ родъ. Почерпва всичкы въ кѫщи съ цѣлуване ржкѫ гологлавъ и булкѫ-тѫ най-послѣ. Тя му дава отъ своіѫ странѫ еднѫ кърпѫ, прѣпразва зетево-то вино и налива плоскѫ-тѫ съ друго вино, послѣ го испроважда съ *много здравье*.

Отъ тамъ той отива по роднинскы-тѣ кѫщи, колко-то му сѫ бѣлѣжены на тоягѫ-тѫ, да гы выка да доджтъ на свадбѫ-тѫ тъй: „*Много*

здравіе отъ..... сутрѣ да заповѣдате на вѣнеца, а другый день на вѣнчило "! Почерпва гы отъ плоскѫ-тѫ съ цѣлуваніе рѫкѫ гологлавъ. На всѣкѫ кѫщѫ му ся долива плоска-та и като свърше всичкы выкапы, враща ся.

Това е второ официално призованіе на свадбѫ-тѫ. Пятъка ся свърши!

4. Сѫббота.

Въ тоя день има у момъкъ-тъ *вѣнецъ*, а у момѫ-тѫ — *засѣвкы* и *хлѣбъ*.

а. Вѣнецъ.

Въ тоя день по пладнѣѭ ся събиратъ пакъ онѣзи свати, кои-то ходихѫ у четвьртъкъ да глѣдатъ дарове у момины. Днесь свати-тѣ сѫ по-тържественны отъ оня день. Тѣ въ кѫщѫ-тѫ на момъкъ-тъ оплитатъ вѣнецъ отъ бржшлянъ и разны зелѣны цвѣтя; нарѣдѣѭтъ седемь синіи, върху кои-то тургатъ на първѫ-тѫ: вѣнеца, оглѣдало и цвѣтя; на вторѫ-тѫ: моміи съ ченгелы, врахелы; на третѣѭ-тѫ: болкѫ, салтамаркѫ; на четвьртѫ-тѫ: фустаня; на пятѫ-тѫ: кожухъ-тъ; на шестѫ-тѫ: пантофы, кътъры, тирлици и чорапы; на седмѫ-тѫ: разны дребны кърпы и сладкы захари, стафиды, лѣшници и пр. Всѣка синія ся прикрыва съ кърпѫ или купешкый пошь, на кой-то крайща-та высѭтъ. Послѣ на търгваніе си намѣрватъ седемь малкы момченца отъ 8-13-тѫ годинѫ, че ся тургатъ тыя блѣстящы синіи на главы-тѣ имъ да гы носѣѭтъ за годеницѫ-тѫ. Всичкы-тѣ нѣща върху синіи-тѣ сѫ вѣнчялны-тѣ урѣды на булкѫ-тѫ. На всѣко момченце на върта му ся запѫхва провысната кърпа. Сега гайды-тѣ засвиріѭтъ у момъкъ-тъ, изиграватъ свати-тѣ едно хоро и търгватъ съ тріумфъ къмъ момины тъй: гайды-тѣ напрѣдъ, слѣдъ тѣхъ момченца-та съ синіи-тѣ (булкыны-тѣ вѣнчялны дрѣхы), а подниръ тѣхъ, по прописанъ рѣдъ, свати-тѣ ся навьрвѣѭтъ и тъй отиватъ у момины, гдѣ-то гы чѣкатъ нѣколко опрѣдѣлены жены. Облѣкло-то на тыя свадбаркы е *велик-денско*. Опрѣдѣлены-тѣ жены вземватъ синіи-тѣ отъ главы-тѣ на момченца-та и гы запасѭтъ въ стаѭ-тѫ на годеницѫ-тѫ, коя-то гы разгърща и съ въсхытителнѫ радость разглѣдва дрѣхы-тѣ на новый-тъ си животъ. На свати-тѣ ся покаже другѫ стаѭ съ трапезѫ, гдѣ-то насѣдватъ и ся тъкмѣѭтъ да яджтъ. Радостна-та нова булка туку обличя, събличя и разглѣдва дрѣхы-тѣ си съ нѣколко-то си дружкы.

Свати-тѣ щомъ ся наядѫтъ даватъ извѣстіе да си отидѫтъ вече. Сега на сѫщы-тѣ синіи ся нарѣждатъ за зетя: рызы, гащы, кърпы, чорапы вѣчялны; на момченца-та ся запѫхва още по еднѫ кръпѫ на вратъ-тъ,

а на най-младѫ-тѫ сестрѫ, или булѭ зетевѫ ся прѣмята прѣзъ рамена-та на тро-ѫгълъ бѣла съ шиты ѫглове кърпа и кытка на чело-то отъ тьртѫръ и пеперудкы съ 5-6 рубенца, това сѫ *символи младоженства.* И тъй пакъ ся вращатъ назадъ у момковы. И послѣ си разотиватъ. Такыва сѫ заобыкалкы-тѣ на вѣнеца.

6. У момѫ-тѫ засѣвкы и хлѣбъ.

У момѫ-тѫ и засѣвкы-тѣ и хлѣбъ-тъ ставатъ тѫй сѫщо, както вчера станѫхѫ у момъкъ-тъ; за това не е нуждно да гы описваме. Само ще наведеме, че млада-та булка ся обличя съ вѣнчялны-тѣ си дрѣхы и излѣзва да играе на хоро-то.

в. Извѣстіе на крьстникъ-тъ и попъ-тъ.

Момъкъ-тъ провожда извѣстіе на крьстникъ-тъ да ся тъкми да го вѣнчѣе. То става официіално така: два пуяка на кобилицѫ, два котла вино на кобилицѫ, 5-6 хлѣба, оризъ, и свѣщы и лимони ся занасватъ на крьстникъ-тъ съ гайды. Това ся казва *клу'е.*

Като стигнѫтъ у крьстникъ-тъ съ гайды-тѣ и приносы-тѣ, въскачватъ ся чякъ до горѣ въ кѫщи у собѫ-тѫ; тамо гы чякѫтъ нѣколко познати отъ крьстниковѫ странѫ; почерпѭтъ ся и послушѭтъ нѣколко свирни; даватъ по нѣкоѭ парѫ на гайдари-тѣ, и послѣ, ако има нѣкое младо момче поиграва. Слѣдъ това крьстникъ-тъ испровожда свадбари-тѣ (извѣстители-тѣ). Прѣзъ нощь-тѫ крьстникъ-тъ си коли пуяци за угощеніе на сутринѫ-тѫ на свои-тѣ подкумы.

На кой-то попъ ще вѣнчава му ся испровожда: кърпѫ, плоскѫ вино, хубавѫ прѣсѣянѫ питкѫ и печенѫ кокошкѫ, съ извѣстіе: да вѣнчѣе сутрѣ, слѣдъ Бож. службѫ младоженци-тѣ.

2. Вънкашны преуготовленія, най-нуждни и прави закони.

На крьстникъ-тъ му ся струва извѣстіе прѣди недѣлѭ-двѣ, съ кого-то ся разговарѭтъ, кой отъ млады-тѣ, по наслѣдство отъ старый-тъ крьстникъ ще вѣнчява тѫѭ свадбѫ. Ако има старъ крьстникъ, кой-то е крьщавалъ тогова, щото ся жене, то той има надъ него кумово право, и безъ съизволеніе-то му, никой другъ не може да го вѣнчѣе по христіанскый-тъ законъ *). Ще-пеще младоженецъ-тъ, трѣбва да завыси подъ права-та на крьстникъ-тъ си въ тоя случай. Инакъ никой другъ не смѣе да открадне, или прѣльсти съ пары и обѣщанія кумство на себѣ

*) Тоза обычай е добъръ, нъ не е законъ (издатель).

си; защо-то ся запрѣщава отъ общество-то строго. Старый-тъ крьстникъ ако е живъ, раздѣля на дѣтца-та си свои-тѣ крьщелничета; ако ли не е, то жена-та му прави това; ако ли не е и тя въ животъ, то най-старый-тъ сынъ го прави това, справѣдливо. Старый-тъ крьстникъ или крьстница може да поклони свадбѫ-тѫ на внукѫ-тѫ си, или да ѭ даде чюждому съ пары, или нѣкаквы отстѫпкы.

Кой-то ще вѣнчава, той ся приготва тържественно, купува двѣ вѣнчалны голѣмы свѣщи отъ восъкъ, червено було, плоскѫ и другы дреболіи.

Зеть-тъ ся явява на попове-тѣ, на кои-то разсказва, кое момиче ще вземне; попове-тѣ разглѣдватъ на бобо и по кормчіе-то, да не сѫ роднинѫ, послѣ му даватъ запискѫ за вулѫ; съ неѭ зеть-тъ ся явява прѣдъ общинѫ-тѫ и ѝ дава нѣколко гроша за училище-го; послѣ община-та му дава вулѫ (или Владыка-та за 10-½ гроша, кога-то ся припознава отъ народъ-тъ и отъ село-то). Чюждъ попъ нѣма право да вѣнчава, а черковный тъ и махаленскый-тъ.

5. Недѣля.

У недѣлѭ свадба-та ся разнася у зетевы, крьстниковы, булкыны и у цьркваѫ.

а. у зетя.

Въ кѫщѫ-тѫ на зетя, днесь рано прѣдъ цьркваѫ, или послѣ, ся насъбиратъ выкани-тѣ свадбари: мѫжіе, жены, зълвы и бьрзоконци. Всѣка жена доносва гьрне вино, питкѫ и малко ястіе за трапезѫ-тѫ. Свыкатъ ся седямь кола съ добры волове, или биволы, кои-то да возьѫтъ: крьстницѫ-тѫ, зълвы-тѣ и булкѫ-тѫ, съ дрѣхы-тѣ ѝ заедно. Тыя всичкы-тѣ, като пододѫтъ, зетя ся обличя съ вѣнчалны-тѣ си дрѣхы, намѣтва единъ огьртачь (джюбе), накрывѝ калпакъ, набожда му ся на чело булкына-та кытка, а прѣзъ рамена-та му ся прѣмѣта бѣлѫ на трожгълъ кърпѫ, съ шиты ѫглове и пьрстень-тъ му ся сочи на дѣснѫ-тѫ му рѫкѫ на четвьртый-тъ прьстъ. Мѫдри ся и ся поклана у кѫщи прѣдъ всѣкый прагъ, и като цѣлува бащи си, майци си и другымъ рѫціе, слѣзва на дворъ-тъ, гдѣ-то го чѣка храпено конче. Разбира ся, че деверъ-тъ не ся отдѣля на далечь отъ зети. На дворъ-тъ ся изиграва едно хорце, а на всѣкѫ зълвѫ ся прѣмѣта на дѣсно-то рамо хубава момія (язма); а на бьрзоконци-тѣ на юздѫ-тѫ отъ дѣсно око на конь-тъ, ся провысва червенъ хубавъ пошь, или кърпа; на колѫ-тѫ на тѣгличь-тъ ся окачя кърпа, и на гайдари-тѣ кърпа или поясъ, фесъ на рамена-та; гайды-тѣ засвирватъ ва търгваніе особнѫ свирніѭ при вратникъ-тъ, и сега мом-

ци-тѣ на мыгъ ся нахвьрлватъ на храпены-тѣ си коне и гы разигравать; зълвы-тѣ ся нарѣждатъ на 5-тѣхъ кола, на 6-тѫ — малкы момичкы, а на 7-тѫ — малкы немирны момченца. Това всичко-то съ голѣмѫ нарѣдѫ ся прѣглѣдва въ дворъ-тъ на зеть-тъ и ся нарѣжда, кой подирь кого да вьрви, и коя кола, слѣдъ коѭ да ся търкаля. Кѫщни-тѣ испроваждатъ свадбѫ-тѫ до вратникъ-тъ. Свадба-та вьрви тъй: най-напрѣдъ гайды-тѣ съ тъпанъ-тъ, слѣдъ тѣхъ байрактарь-тъ съ знаме (на пьртъ, или сватогорскѫ елхѫ нѣколко ябълкы набодены и съ разношарены кърпы и пошове), слѣдъ него, два и два бьрзоконци-тѣ, слѣдъ тѣхъ зеть-тъ, смѫдренъ сѣдишко на конь-тъ, едвамъ прѣстѫпва, до него деверъ-тъ съ свои-тѣ си накыты, — и днесь пакъ чьрвенъ петелъ съ пуканкы около вратъ-тъ му, носи подъ мышницѫ-тѫ си. Петелъ-тъ трѣбва да показва, че както е той на (боклукъ) пьрвъ надъ кокошкы-тѣ, тъй и зеть-тъ е пьрвъ въ цѣлѫ-тѫ свадбѫ, т. е. *косяръ като петелъ.* До зеть-тъ около му три-четырма пѣшци мѫжие; слѣдъ зеть-тъ пьрва-та кола за крьстницѫ-тѫ и булкѫ-тѫ, слѣдъ тѣхъ коля-та съ зълвы-тѣ и дребусъкъ-тъ дѣтца. По пѫть-тъ въ движеніе на тѫѭ свадбѫ, трѣбва да ся изброѭтъ отъ 100-400 свадбари — цѣла орда, като за прѣселеніе съ князь-тъ си заедно. По пѫть-тъ момци-тѣ на врѣмена сѫ въоржжены съ пищове и гърмѭтъ по въздухъ-тъ съ слѣпы фишеци, кои-то гы дава зеть-тъ, или тѣ сами гы купуватъ отъ Орѣховицѫ.

Полѣка — полѣка като прѣстѫпва свадба-та, по тактъ-тъ на гайды-тѣ, тя стигва у крьстникъ-тъ, на кого-то вратникъ-тъ е отворенъ. Цѣла-та свадба навлѣзва въ дворъ-тъ на крьстникъ-тъ, и коля-та на полукржгъ (халкѫ).

6. У Крьстникъ-тъ.

Крьстникъ-тъ и той выка отъ своѭ страна нѣколко ближны родины на *подкумство* да пратѭтъ и испращатъ. Тѣ дохождатъ подиръ отпустъ-тъ на Б. службѫ съ по малко ястіе, питкѫ и гърне вино. Жены-тѣ насѣдватъ въ кѫщи, а мѫжіе-тѣ на дворъ-тъ вьрху прострѣны дъскы, подпрѣны съ крыны или столове и чѣкатъ свадбѫ-тѫ да имъ доде на крака. Като дойде свадба-та и ся разложе, тѣ ѭ посрѣщатъ пріятно. Момци-тѣ наскачѭтъ отъ коніе-тѣ и зеть-тъ тъй сѫщо. Малкы-тѣ момченца отъ седмѫ-тѫ колѫ наслѣзватъ да развождатъ коне-тѣ. Стари-тѣ свадбари насѣдатъ на дъскы-тѣ, а зеть-тъ съ деверъ-тъ и момци-тѣ задъ гърба имъ ся мѫдри, опоенъ отъ радость. Служители-тѣ отъ крьстникъ-тъ припасватъ гърнета съ вино и почерпватъ свадбари-тѣ, кои-то прѣди да піѭтъ, цѣлуватъ ржкѫ на крьстникъ-тъ, кой-то най-напрѣдъ

благославя и напива тъй: „тъмъ годинѫ вѣнчявамъ, до годинѫ да кръщавамъ, да сѫ чести и доброчести младоженци-тѣ и пр.“ ... Свадбари-тѣ, като напиватъ, и тѣ благославѭтъ въ имя-то на крьстникъ-тъ тъй: „честити ти кумци, крьстниче, тъмъ годинѫ вѣнчявашь, до годинѫ да кръщавашь, да гы оставяшь на внукы и прѣвнукы и честита ти радость у кѫщи!“ Той имъ отговаря: „благодарство, тая радость и у ваши-тѣ кѫщи да подари Господъ!“ Младоженецъ-тъ си сваля калпакъ-тъ и остава по червенѫ шапкѫ, че тьргва подиръ деверъ-тъ да цѣлува рѫкѫ на крьстникъ-тъ си. Най-напрѣдъ деверъ-тъ гологлавъ цѣлува, че послѣ зеть-тъ рѫце. Послѣ отиватъ зеть-тъ и девяръ-тъ въ кѫщи и тамо цѣлуватъ рѫкѫ на крьстницѫ-тѫ си. Това свърши ли ся, нѣколко жены и момы ся възкачватъ тържествено съ гайды-тѣ въ кѫщи, гдѣ-то поздравѣѭтъ крьстницѫ-тѫ съ общы-тѣ поздравленія и ѭ смъкватъ долу пакъ съ особинѫ свирнѣѭ на гайды-тѣ. Крьстница-та, съ двѣ свѣщи въ рѫкѫ и червено-то було прѣзъ рамо, сѣда на чело въ колѫ тѫ, и свадба-та е на тръгваніе. Всичкы-тѣ ся намѣтатъ на коніе-тѣ си и крьстникъ-тъ на свой-тъ че трьгватъ за булкѫ-тѫ, пакъ по сѫщый-тъ рѣдъ, само сега крьстникъ-тъ съ свои-тѣ вьрви прѣдъ зеть-тъ.

в. У булкѫ-тѫ.

Щомъ пустне Б. Служба, у булкѫ-тѫ ся направя хоро, кое-то играе до дохожданіе-то на свадбѫ-тѫ, т. е. догдѣ вземнѫтъ булкѫ-тѫ. Вирвежь-тъ на свадбѫ-тѫ отъ момъкъ-тъ до крьстникъ-тъ ся казва: „*отиватъ за крьстникъ-тъ.*“ Послѣ: „да вземнѫтъ — или за — булкѫ-тѫ.“ Булка-та, прѣди да доде свадба-та, ся обличя и накычя съ вѣнчялны-тѣ си дрѣхы и прѣмѣны, и искача да играе на хоро-то, кое-то ся вьрти въ дворъ-тъ на бащѫ ѝ.

Като трьгне свадба-та отъ крьстникъ-тъ, двама бьрзоконци припусватъ съ коніе-тѣ си и отиватъ напрѣдъ у булкѫ-тѫ. Чякъ по стълбѫ-тѫ ся качѭтъ съ коніе-тѣ си; поздравляватъ и извѣстяватъ за дохожданіе-то на свадбѫ-тѫ; за това тѣмъ имъ ся окача на лѣвѫ-тѫ странѫ до око-то на конь-тъ еднѫ кърпѫ и ся вращатъ прапусчецъ да посрѣщнѫтъ свадбѫ-тѫ и да ся нарѣдѭтъ пакъ въ бьрзоконскый-тъ рѣдъ. Щомъ ся зададе свадба-та въ вратникъ-тъ на булкѫ-тѫ, хоро-то ся развали, прѣкѫсва ся за малко и моминскы-тѣ гайды мълкватъ и сѣкватъ. Испопанълва ся мѣсто-то прѣдъ кѫщи съ бьрзоконци, гдѣ-то чѣкатъ за кърпы; закачѭтъ имъ ся кърпы отъ лѣво на юздѫ-тѫ и отсѣдватъ коніе-тѣ си за развожданіе. На колѫ-тѫ на тѣгличь-тъ и тукъ ся окачатъ кърпы.

Тукъ у булкыны пакъ има на дворъ-тъ дъскы за сѣданіе, върху кои-то сѣда крьстникъ-тъ съ свои-тѣ свадбари. Кога-то е крьстникъ-тъ съ свадбѫ-тѫ, той ѭ управлява. Разбира са, че кой-то черпе крьстникъ-тъ и свадбари-тѣ, трѣбва да имъ цѣлува гологлавъ рѫцѥ. Зеть-тъ съ деваръ-тъ стои задъ гърбъ-тъ на крьстникъ-тъ и ся мѫдри, послѣ той отива въ кѫщи, цѣлува рѫкѫ на новѫтѫ си майкѫ, бащѫ и другы, че пакъ ся враща на мѣсто-то си. Сега майка-та на булкѫ-тѫ дохождва прѣдъ зеть-тъ съ двѣ дългы кърпы и гы промухва подъ поясъ-тъ му съ нѣкаквы тайнственны думы. Зеть-тъ ѝ пуща въ пазва-та по голо мѣджу гърды-тѣ единъ възелъ жълтичкы, кое-то ся казва: *заплата за млѣко-то,* и майка-та ся враща. Сега гайды-тѣ завѣждатъ крьстницѫ-тѫ въ кѫщи при булкѫ-тѫ, коя-то ся мѫдри въ рога права, тамо ся пѣѭтъ пѣсни за *прѣбулваніе*, и крьстница-та, като ся прѣкрьсте и благослови було-то, булка-та ся попавѣжда малко, за да ѭ прѣбулѭтъ. Прѣбулватъ ѭ и всичкы кѫщни и свадбари при булкѫ-тѫ, заплакватъ съ сълзы за неѭ, коя-то тъй сѫщо заплаква. Послѣ ся покланя три пѫти и цѣлува рѫкѫ на крьстницѫ-тѫ си. Крьстница-та ся враща на колѫ-тѫ и гледа хоро-то като играе пакъ. Сега булка-та исцѣлува рѫкѫ на всичкы кѫщны и ся тъкми да трьгне за колѫ-тѫ. Нѣколко зълвы отиватъ при булкѫ-тѫ и захващатъ да пѣѭтъ. Пѣсень-та, коя-то ся пѣе сега, е така нарѣчена на *изводъ,* коя-то жялостно и плачевно нарѣжда, какъ ся раздѣля чядо отъ майкѫ. Двѣ малкы момченца олавѭтъ булкѫ-тѫ въ два-та скута и ѭ извождатъ; тя ся запира при всѣкый прагъ, и прѣди да го прѣскочи покланя ся три пѫти до земѭ, поплаква и съ жялость го прѣскачва. Така рѣдомъ прѣскачва всичкы оныя прагове, кои-то гы е прѣскачвала въ дѣтинство-то си и моминство-то стотины хыляды пѫти; въ не смѣе да ся обърне назадъ. Отъ другѫ странѫ ся натварватъ булкы-ны-тѣ дрѣхы на кола-та (съ имя *прикя*).

г. булка-та на колѫ-тѫ.

На булкынѫ-тѫ колѫ отзадъ ся турга сѭндѫкъ-тъ, чергы-тѣ и възглавници-тѣ най-отгорѣ; ліень, ибрикъ, два котла гаосаны; тыя нѣща ся вьржѭтъ добрѣ; послѣ ся въскачва булка-та и ся исправя между двѣ зълвы, кои-то ѭ крѣпѭтъ до дрѣхы-тѣ си; прѣдъ неѭ стои сѣдяла крьстница-та.

Щомъ ся въскачи булка-та на колѫ-тѫ, хоро-то ся развали и свѣтъ-тъ ся разбѣгва къмъ цьркви. Гайды-тѣ засвирватъ на трьгваніе и свадба-та ся опѫтва къмъ цьркви по рядъть, както е дошла за булкѫ-тѫ. Сега ся казва: *„взелѫ булкѫ-тѫ!“* Булкыны роднины и кумове съ свад-

бѫ-тѫ отиватъ въ цьркви. Щомъ доближи свадба-та до цьрковный-тъ дворъ, гайды-тѣ мълкватъ изъ страхопочитаніе къмъ святилище-то и гробища-та. Бьрзоходци-тѣ си разотиватъ, крьстникъ-тъ отива въ цьркви, послѣ зеть-тъ чѣка прѣдъ цьрковны-тѣ западны врата булкѫ-тѫ си, коѭ-то ѭ смъква воло́водачь-тъ отъ колѫ-тѫ, и коя-то трьгва, крѣпима отъ зълвы-тѣ къмъ цьркви, гдѣ-то е зеть-тъ. Забравихмы да кажемъ, че отъ булкыны до въ цьркви ся пѣе и ихува, дрьчка ся лингерь и ся хвьрля просо прѣзъ главѫ-тѫ на булкѫ-тѫ отъ зълвы-тѣ.

д. У цьркви — вѣнчяваніе-то.

Крьстникъ-тъ влѣзва отъ сѣверны-тѣ врата въ цьркви, а крьстница-та не ся отдѣля отъ булкѫ-тѫ. Крьстникъ-тъ трѣбва да даде на цьрковны-тѣ дѣловодители (Епитропы) опрѣдѣлено число пары за свѣщи на полиелея, масло, и за училище-то и на священници-тѣ за вѣнчяваніе. Обрычяніе-то ся прави у женско-то, а вѣнчяваніе-то у мѫжко-то подъ полиелея до Владыковый-тъ тронъ. Полиелея, като ся запали, гледа ся да ли ще ся залюлѣе самичькъ, кое-то ужь прѣдсказвало невинность-тѫ на булкѫ-тѫ (?). Зеть-тъ и булка-та цѣлуватъ св. Образи — Иконы и ся вращатъ съ запалены свѣщи на постланѫ-тѫ постылкѫ, да гы вѣнчѣѭтъ. До кога-то ся вѣнчява булка-та, стотины дѣтца има у цьркви, а прѣдъ цьрковный-тъ дворъ играе хоро. Вѣнчило-то ся вьрши отъ единъ до пять священника. У цьркви ся хвьрлѭтъ пары, лѣшняци, сухо гроздіе и пр, кога-то обикаля булка-та, на дѣтца-та.

Послѣ съ вѣнчила-та на главы свьрзаны младоженци-тѣ, и съ дѣсны-тѣ си ржце съ малкый-тъ прьстъ сплѣтены, гы повѣждатъ священници-тѣ съ церковно пѣніе къмъ кѫщѫ-тѫ на зеть-тъ до прѣдъ сѫлбѫ-тѫ.

е. Младоженци-тѣ у тѣхъ си.

Нѣкои младоженци ся вращатъ отъ цьркви на колѫ съ гайды, а нѣкои пѣшя съ пѣніе. Кои-то сѫ на колѫ, то тѣ не слѣзватъ отъ колѫ-тѫ, до кога-то не имъ ся даде въ даръ нѣщо неподвижно отъ зетевый-тъ бащѫ и майкѫ. Тукъ е много любопытно да гледа человѣкъ, какъ ся искатъ обѣщанія и какъ съ радость и насмѣшкы ся даватъ отъ стары-тѣ кѫщовници. Майка-та зетева излѣзва да посрѣщне снахѫ си: *новѫ отмѣнѫ*, съ питѫ хлѣбъ, гьрне вино, соль и грывны (т. е. съ пълны ржце отъ хлѣбъ, вино срѣбро и злато соль — най-нужды-тѣ на всѣкый домакынь). Священници-тѣ, крьстникъ-тъ и другы-тѣ поздравяватъ стары-тѣ кѫщовници съ тыя рѣчи: „добро-утро, дѣдо Драгане и бабо Драганице, водимы ви новѫ отмѣнѫ, да ви отмѣни отъ нѫщовы и станъ, да ви гледа на старины и пр. да ви е честита

и доброчеста, да ся хвалите отъ неѭ до гробъ и виждьте, какво ще имъ дадете да слѣзнѭтъ отъ колѫ-тѫ и да стѫнѭтъ на своѭ земѭ, ако не, ще вьрнемы булкѫ-тѫ у бащѫ ѝ!“ Дѣдо благодари и отговаря: „кѫщѫ-тѫ половинѫ-тѫ съ дворъ, или цѣлѫ, пять уврата лозѥ на пѣсчяно, 4 дюлюма нивѫ, 2 дюлюма цѣлинѫ, еди-дѣ за лозѥ, ½ дюлюмъ за бостань, дюгень“ и пр. баба-та: „нощвы-тѣ, станъ-тъ, 5 чьрници, отъ майкѫ ми еди-кой орѣхъ, мѣсто, грывны, панизъ, кравѫ съ теле, овцѥ 3-4 и пр. Това трае 15 минуты на дворъ-тъ подъ студъ и мразъ. Най-послѣ зеть-тъ слѣзва отъ колѫ-тѫ, а булкѫ-тѫ ѭ смъква дѣвярь-тъ. Тѣ цѣлуватъ рѫкѫ бащи си и майци си, че ся въскачватъ въ кѫщи, слѣдъ тѣхъ и всичкы-тѣ свадбари. Момини-тѣ сватове ся вращатъ или още отъ цьркѫ, или отъ зетевы. Сега, както у зеть-тъ, така и у булкыны насѣдватъ около трапезѫ-тѫ и ся тъкмѭтъ да ядѫтъ, слѣдъ като пѭтъ окропъ. Момци и зълвы тукъ нѣмать вече работѫ, а всѣкый и всѣка у тѣхъ си отива. На булкѫ-тѫ ся донасва отъ майкыны ѝ гозбѫ да яде съ мѫжь-тъ си заедно.

ж. Окропъ.

Окропъ-тъ ся прави у зеть-тъ отъ изгрощено вино съ черень пиперъ и съ мѣдъ подсладено, за да гы позатопли отъ студъ-тъ и подкрѣпи въ гладъ-тъ. Отъ зеть-тъ девяръ-тъ запасва съ котелъ-тъ окропъ у булкыны, а другый у крьстникъ-тъ, гдѣ-то има тъй сѫщо угощеніе. Отъ сѫщый-тъ окропъ, като ся почерпѭтъ съ кратункѫ, бабенце, или отъ стъкло, испущватъ крьстъ (по нѣкоѭ парѫ) въ котелъ-тъ за булкѫ-тѫ, както у булкыны, така и у крьстниковы. Дѣверъ-тъ ся враща.

Тукъ вече у зеть-тъ пихѫ окропъ и хванахѫ да ядѫтъ рядовно, както рѣкохмы и въ четвьртъкъ. Зеть-тъ отъ дѣсно, булка-та отъ лѣво ся мѫдрѭтъ прави и ся поклапѭтъ равно и еднакво-образно прѣдъ свадбари-тѣ. Гайды-тѣ свирѭтъ пѣсни. Жены-тѣ отдѣлно ядѫтъ съ крьстницѫ-тѫ, прѣдъ коѭ-то въ гърне съ просо горѭтъ набодены вѣнчялны-тѣ свѣщи, кои-то ся пазѭтъ за запалваніе пакъ при *четеніе-то* имъ и *смьрть-тѫ* имъ. Тѣзи вѣнчялны свѣщи ся пазѭтъ строго, да не бы нѣкоя магесница да открадне отъ тѣхъ восъкъ и да направи за злополукѫ магіе на младоженци-тѣ.

Щомъ ся наядѫтъ священници-тѣ и пѣвци-тѣ, кои-то довѣдохѫ младоженци-тѣ, дава имъ ся по кръпѫ съ пятакъ и гы испроваждатъ, защото прѣдъ присѫтствіе-то имъ не смѣе да ся играе и пѣѭтъ свѣтскы

пѣсни. Това е стародрѣвно уваженіе къмъ служители-тѣ на олтарь-тъ. Щомъ си отидѫтъ духовны-тѣ и църковны лица, захваща ся да ся піе по́-вече винце до опійваніе, и ся играіѫтъ, колко-то ся може, ржченици, прѣдъ крьстникъ-тъ — мѫжіе, а прѣдъ крьстницѫ-тѫ — жены. Мы на друго мѣсто казахмы по какъвъ святъ законъ ся играіѫтъ ржченици съ кърпи.

На това угощеніе присѫтствуватъ само женены жены, а мѫжіе не по́-маловъзрастны отъ 20 годины не женены, а женены отъ различнѫ възрасть. Тукъ най-напрѣдъ ся приказватъ свадбарскы обычаи, происшествія и приказскы; послѣ историческо — юнашкы и правны происшествія; най-послѣ чякъ жялостны и смьртны происшествія и съ тѣхъ ся заключява угощеніе-то.

Вечерь-тѫ, часъ-тъ по 12½ става крьстникъ-тъ, поканенъ отъ крьстницѫ-тѫ, да си иде. Приготва му ся кола, на коѭ-то сѣда съ крьстницѫ-тѫ, като ся дава отъ булкѫ-тѫ по рызѫ и кърпы съ цѣлуваніе ржцие.

6. Чистъ понедѣлникъ.

У тоя день нѣма нищо въ свадбарскы-тѣ кѫщи; всѣкый свадбаринъ си отива по работѫ-тѫ. У зетеви ся пержтъ ссѫдове и колѭтъ животны за вторникъ утрѣшный. Зеть-тъ си приказва съ булкѫ-тѫ, нъ не смѣе да ѝ ся приближи страстно. Отъ майкыны ѝ донасватъ ѝ гоздбѫ да яде. Тя днесь хваракосва зелѣны кыткы, рѣжи кърпы, разглѣдва дарове-тѣ си, съ кои-то ще окычи сутрѣ всичкы-тѣ свадбари. Зеть-тъ не смѣе да излѣзе отъ дворъ-тъ на вънь по пѫтя, чякъ до въ четвьртъкъ, кога-то отиде на прошкѫ у тестя си.

7. Вторникъ — на ракіѭ-тѫ.

Булка-та полива да ся оміѭтъ всичкы-тѣ свадбари, дава имъ кърпы свои, и послѣ гы почерпва ракіѭ съ цѣлуваніе ржцие. Тукъ ся играе общо хоро, стари и млади. Гайды-тѣ свирѭтъ: „*Блазѣ ти, момина майко, добро си чядо хранила*!“ Сега 7-8 сватове имъ ся дадѫтъ кое ржкаве, кое гащы, кое рызы и трьгватъ да занесѫтъ ракіѭ на моминѫ майкѫ.

У моминѫ майкѫ.

Тукъ додѫтъ съ гайды-тѣ сватове-тѣ — *донасватъ ракіѭ* — и ся наряджтъ на трапезѫ да ядѫтъ. Момина майка свиква свои-тѣ роднины свадбари на ракіѭ. Сега ся поздравьѭтъ и захвалѭтъ на моминѫ майкѫ, че е хранила добро чядо; почерпіѭтъ ся съ по еднѫ до три чяшкы ра-

кіѫ и захващатъ да яджтъ. Като ся понаяджтъ до прѣдъ *зоріе*, ставатъ да си отиджтъ. Майка-та дава котелъ, тавѫ или др. мѣдный ссѫдъ, въ кой-то ся испуща крьстъ за булкѫ-тѫ. Тыя сватове крадіѫтъ, какво-то завьрнѫтъ и чюпіѫтъ, до какво-то ся допрѫтъ. По пѫтя дрьнкатъ мѣдны-тѣ ссѫдове съ *иху-у*! У зетя, като ся вьрнѫтъ, издъиватъ кѫщѫ-тѫ отъ игрѫ и лудость. Стѣны-тѣ, враты-тѣ, все ся испоразбива и пробива. По нѣгдѣ си гърміѫтъ и пищове. Съмна ся!

У зетя на ракіѭ и приносъ.

Отъ зетя на двѣ кола трьгватъ гайды съ единъ младъ момъкъ, кой-то носи ракіѭ, хваракосаны кытки и захары, та ходѫтъ въ по-познаты-тѣ и пьрвы кѫща да носіѫтъ ракіѭ и подаряватъ. Кого-то почерпьѫтъ и подаріѫтъ, той дава *крьстъ* (пары за булкѫ-тѫ). Запасватъ и на крьстникъ-тъ сѫще-то. Послѣ ся вращатъ.

У зетя ся слага голѣма гозба, и свадбари-тѣ захващатъ да идватъ съ приносы, кои-то ся състоѭтъ: отъ котелъ вино, свѣщи (100 др.), оризъ ($^1/_2$ ока), пастьрмѫ, сланинѫ, овенъ, овци, пуякъ и пр. Една гайда посрѣща всѣкыго приносителя; шетачи-тѣ поемватъ принесены-тѣ нѣща. На свадбары-тѣ ся дава по единѫ кърпѫ. Наяджтъ ся и ся напиватъ, че послѣ си отиватъ.

У момнѫ майкѫ.

И тукъ става това сѫще-то, както и у зетя, само че тукъ не ся дариватъ съ нищо.

Було-то ся хвьрля.

Майка-та на булкѫ-тѫ дохожда съ 15-20 свати у зетя за да хвьрля було-то. Тукъ тѣ ся гощаватъ. Крьстница-та и тя дохожда съ 10-15 жены — кумици да хвьрля було-то. Това става все съ гайды или свирачи. Зетя и булка-та подъ було още цѣлуватъ рѫцѣ на всичкы свадбари, кои-то дохождатъ днесь съ приносъ.

Крьстница-та съ нѣколко жены и дѣтца мѫжкы повежда прѣбуленѫ-тѫ булкѫ и іѫ завежда въ градинѫ-тѫ подъ нѣкоѭ младѫ овошкѫ. Тукъ гайды-тѣ свиріѫтъ. 3-4 дѣтца съ тьнкы прьчкы, подигватъ було-то отъ главѫ-тѫ на булкѫ-тѫ и го покачѫтъ по клоне-то на овошкѫ, коѭ-то послѣ обикаліѫтъ нѣколко пѫти съ коло-игрѫ. Слѣдъ тыя заобыкалкы си разотиватъ всичкы у тѣхъ си.

8. Срѣда.

Днесь булка-та ся извожда на *водѫ*. Гайды-тѣ свиріѭтъ и булка-та обыколява кладенецъ-тъ при пѫти, като посыпва на всѣкый четвьртитъ ѫгълъ просо въ и отъ вънь кладенецъ-тъ съ поклонъ. То значи, че тая вода е повла мѫжя ѝ, и цѣло-то ѝ домородство бѫдѫще ще пои, та за благодарность ся прави. Дѣверъ-тъ изважда кохвѫ водѫ, булка-та испуща въ неѭ нѣколко пары, и послѣ притурва съ кракъ кохвѫ-тѫ да ся излѣе. Дѣтца-та обиратъ пары-тѣ. Кой-то ся случи на пѫтя, булка-та му цѣлува рѫкѫ, и зълвы-тѣ му даватъ придѫвкѫ (емишь); челѣкъ-тъ дава на булкѫ-тѫ крьстъ (пары).

Щомъ пристигне булка-та до вратникъ-тъ, тургатъ на дѣсно-то ѝ рамо кобылицѫ-тѫ съ котлы водѫ; дѣтца-та испопапълватъ ссѫдове-тѣ водны съ клѣчетакъ и другы трѣскы, трѣвие и пр. Това показва, че булка-та ся враща отъ водѫ съ пълно. Свекърва-та смѫква кобылицѫ-тѫ. Булка-та ѝ цѣлува рѫкѫ, и послѣ ся изиграва послѣдне свадбарско хоро на дворъ-тъ. Гайды-тѣ млъкватъ и Българка-та Лѣсковска свадба ся свьршва до тѫѭ минутѫ, т. е. до срѣдѫ по пладнѭ.

Подпрь свадбяны работы.

Днесь ся заплаща на свирачи-тѣ, а шетачи-тѣ ся нагощаватъ и напійватъ до дѫгѫ. Зетя сѣда съ булкѫ-тѫ, та прѣброява пары-тѣ, които сѫ ся събрали отъ крьстъ; размѣнува гы на жълтици и гы дава невѣсти си.

9. Четвьртъкъ.
Повраткы или прошка.

Въ четвьртъкъ майка-та на булкѫ-тѫ испроважда едно дѣте съ много здравие, да прикани младоженци-тѣ да доджтъ на повраткы вечерь-тѫ. На мьркваніе младоженци-тѣ, съ нѣколко свои роднины, отиватъ въ колѫ на повраткы съ малко свое ястіе.

Другы-тѣ всичкы-тѣ насѣдватъ на трапезѫ-тѫ, а младоженци-тѣ ся мѫдріѭтъ, срамуватъ и мълчіѭтъ до стѣнѫ-тѫ прави срѣщу госты-тѣ у майкыны си. Тащa-та, тастю гы прощава да имѫтъ свободѫ да говоріѭтъ и съ госты-тѣ да ядѫтъ. Даруватъ имъ нивѫ, лозіе, кравѫ и друго нѣщо, та тогава цѣлуватъ рѣдомъ на всичкы-тѣ рѫцие и сѣдатъ да ядѫтъ. 3-4 чяса ся продължава угощеніе-то и послѣ си отиватъ.

10. Сѫббота.

Въ сѫбботѫ вечарь зетя повраща булкыны-тѣ си роднины въ своѭ-тѫ кѫщѫ. Това става мирно безъ гайды и игры.

Булка-та до повраткы и безъ прошкѫ не говори на кѫщны-тѣ по-стары, т. е. свекъръ и свекървѫ. Тя до 7-8 сѫбботы на рядъ ходи все у майкыны си да си мые главѫ-тѫ съ другарь, малко дѣте 6-8 годишно.

11. Втора недѣля.

Въ недѣлѭ ся чете на младоженци-тѣ, и тѣ отиватъ на гости у улкынѫ-тѫ кѫщѫ; послѣ — по свадбы. До кога-то не ся чете на младоженци-тѣ, до тогава тѣ не смѣѭтъ да нощуватъ заедно на само. Отъ днесь вече ся дава булка-та на волѭ-тѫ на мѫжя ѝ. До днесь зетя не смѣе да излѣзва изъ село, или пакъ да работи на полскѫ работѫ. Той само ся радва на булкѫ-тѫ си.

12. Цѣлуваніе булкы-тѣ рѫцѥ.

На сыропостны заговѣзны младоженци-тѣ ходѭтъ да цѣлуватъ рѫцѥ на крьстникъ-тъ си и на роднины-тѣ си, кои-то имъ даватъ мѣдны негаосаны сѫдове кѫщны.

13. На *Въскресеніе* заедно носѭтъ кълишкѫ и червены ѩйца по роднины-тѣ, нъ най-напрѣдъ всé на крьстникъ-тъ.

На вторѫ-тѫ годинѫ тѣ остаряватъ и ся сдобиватъ съ дѣте, та за това не ся водѭтъ заедно, а само грыжи-тѣ си раздѣлѭтъ по мѣжду си.

ОБЫЧЯИ НА СВАДБѪ, ИЗВЪРШВАНИ ВЪ ГРАДЪ-ТЪ КЮСТЕНДИЛЪ.

(Записаны по мѣстно-то нарѣчіе отъ Георгія А. Гюшева).

Такмешъ (годешъ).

Мома и момче, като ся харесатъ, родители-тѣ на момче-то (баща му или майка му), ходятъ у момине сами, и на мома-та даватъ единъ нишанъ отъ нѣколко жѫлтицы. Тогава мома-та ся одължава и спрѣма даденіо ю нишанъ, праща на момче-то си даръ (чамаширъ). Това ѝ цвѫрсти работа-та, та ся считатъ — такмени, като да не може нето момче-то да посака друга мома, нето пакъ мома-та отъ послѣ — момче.

Китка-та.

По нѣколко разстояніе врѣменно (дни или мѣсяцъ), отъ момчеве съставятъ китка отъ нѣколко жѫлтицы, и съ едно множественно число

отъ рода-та, на нѣкой праздничный день зарань-та, съ свирни и пѣсни, и единъ отъ деверю-те, заносватъ я у момине. Тамо на стрѣдъ соба-та, прѣдложатъ, като на една маса, тепсіѭ-та съ черезо, покрита съ шарена вараклія погача, и на нея одгоре на една шамія китка-та. Тогава на свекъро показатъ, че ушъ щѫрба была китка-та, и той на нея одгоре хвѫрля още една жѫлтица, и веднага повикуватъ момина-та майкѫ да ѝ чиститатъ китка-та, коя-то веднага я занася на щерка си и я окачва на глава-тѫ ю. А погача-та баща-та на момче-то и — мома-тѫ, ще я разкинѫтъ на поле, и забѣлѣжватъ, че отъ коя страна ся по̀-више откине — щастлива е. а погача-та ще поядатъ присътствующи-тѣ, както и черезо. Тогава на походу имъ, мома-та праща по деверъ-о даръ на момче-то (чамаширъ).

Кутнія-та.

Тоя день, слѣдъ малко врѣмя, момче-то съ пріятеле-те си и съ другари-те си, отхажда у момине, на баба си ржка да цалива, и съ мома-та да ся видатъ, па и тогава го испраща мома-та съ бохчалъкъ. Послѣ по това, майка-та момина събира жены, и отиватъ у момчеве на чистито, то ще цалива тогава на баба си ржка.

Скоро по това, и момчева-тѫ майка, събира пріятелки-тѣ си, и родини-тѣ си, и отиватъ да чиститатъ у момине.

Боя-та.

Трѣтіо день прѣдъ свадба-та (сир. въ пятъкъ), отъ момчеве, двѣ три жени и едно мѫжко дѣте, занасятъ боя-та. Мома-та ще имъ цалива ржка и ще ги дари съ нѣщо на походу.

Послѣ по това ще ся събератъ жены отъ рода-та у момине, и на мома-та въ стрѣдъ соба-та, ще расправи пътецо на глава-та съ вретено едно маленко мѫжко дѣте, и така послѣ ще ю туратъ боя-та. Но всичко това ся вѫрши, като пѣѭтъ едни отъ присѫтствующи-тѣ жены.

Кѫна геджеси.

На тоя день нощь-та ся посвѣщава на мома-та. Тя ще си събере другачки-тѣ да пѣѭтъ, играятъ, и колко-то други играчки и смѣхове имъ сѫ възможни да извѫршатъ до савнованіе.

Момино-то хоро.

На утрѣшніо день въ саббота по пладне, ще ся събератъ: жени, невѣсти, моми и момчета ва кѫща-тѫ момина. Свирни и пѣсни ще

ечатъ, хоро отъ момчета, невѣсти и моми ще играятъ до мрѫкноване.

Приквечерь хоро-то, кога да ся растури, оплитѫтъ жени-тѣ вѣнецъ отъ цвѣтя, за по́-малія отъ деверіе-те, и му го налузватъ на глава-тѫ.

Кумо на момче-то, що е нанизалъ прѣзъ деня-тъ стьбло отъ боръ: съ ябълки, пуканици, телове, на ябълки-тѣ восщени свѣщи и други такива блъскавини, кое-то ся дума — бахчя; момче-то съ единъ отъ деверіе-то, що поси вѣнецо и чалгѫджіи-тѣ, отъ вечерь ще иде да я земе, и кумъ-тъ ще закара съ себе си. А дома у соба-та, на главно-то мѣсто у кюше-то, дѣто ще сѣди кумъ-тъ; прѣдъ него на софра-та ще ся забіе бахчя-та на единъ хлѣбъ одгоре, както що си е, и ще сѫ врѫже у тавано горе, като да може да сѣди и утрѣшніо день до това врѣме.

Тогава ся събиратъ сватове-тѣ отъ доми-тѣ съ жени-тѣ си, и като повечератъ, тржгнатъ за у момине съ момче-то, съдружими отъ свирни-тѣ. Отъ момине посрѣщатъ сватове-тѣ и пѣятъ моми-тѣ на гласъ:

„Добрѣ дошли, китени сватове!
Кой ви толко накити,
Та ви тува допрати?“
— Имаме снаха китена,
Та ни она накити,
Та ни тука допрати. —

Добрѣ дошелъ, куме и старокя!
Назадъ, назадъ, млади, младоженя!
Още не е мома-та стасала,
Още не е махрама навезла!

Като ся оспокоятъ сватове-тѣ, двама отъ братя-та заведатъ сестра си (мома-та) въ соба-та при сватове-тѣ, да имъ цалива ржка, и на момче-то да завіе една дълга кѫрпа, тогава моми-тѣ, пѣятъ:

Братъ си сестра водеше по бащини дворове.
Сестра му се молѣше: „лѣкомъ, братко, полѣко,
Да се, братко, находимъ по бащини дворове!
Глѣдай, Войно, соглѣдай, да не речешъ напоконъ:

Ройно ми беше вино-то,
Грозно ми беше либе-то, —
Не ми ё тенко високо.
Не ми ё бело црвено!“

По села-та, вмѣсто тая пѣсьнъ, девойки-тѣ пѣятъ:

Глѣдай, Войно, соглѣдай, да не речешъ напоконъ:
Не ё тая девойка, но е Койна другачка!
Що ле виде, що ле зема, девойкіо:
Глава-та му — бански кутелъ, девойкіо!
Уши-те му — магарешки, девойкіо!
Очи-те му — биволѣшки, девойкіо!
Раце-те му — мотовилки, девойкіо!
Кога дума — сливи валя, девойкіо!
Кога ходи — бостанъ мери, девойкіо! —

Послѣ ще принесатъ прѣдъ момче-то една тепсія съ баница и погача, и отъ горе ныхъ на една шамія пафти-тѣ. Ще повикатъ момина-та майка да ю честитатъ и даджтъ павти-тѣ, а момче-то ще прѣсѣче отъ една-тж страна погача-та и баница-та, до друга-тж, отъ едно удараніе съ ножа, и така ще завжрти и друга-та страна да прѣсѣче отъ тоя край до другій т. е. на кржстъ. Но това ся вжрши съ толко голѣма скоростъ и бржзостъ, що-то да ся не посрами, като удари ножъ-тъ. Това кога-то ся вжрши при сватове-тѣ, що рекохме по горе, момата въ особита соба съ другачки-тѣ си ся затвара. Тогава деверіе-то забикалятъ да имъ ся отвори и гжлчятъ отъ вжнъ на врата-та, а тѣ отъ вжтрѣ пѣжтъ:

„Дай, девере, дуката, да искупишъ снаха-та!“
— Не ё вредна дуката, колку що ё снаха-та;
Да бы ималъ деверъ парица, искупилъ бы снашица.

Единъ отъ деверіе-то, залепи си на малія пржстъ една ситна бѣла пара, и подава отъ вжнъ на невѣста-та вжтрѣ прѣзъ врата-та да я лизне. Отъ това послѣ, като имъ дозволятъ да влѣзатъ вжтрѣ при тѣхъ, мома-тж ги здравува и ги дарува, а пакъ тѣ туратъ ю пафти-тѣ, обличатъ я въ нови кундри *), налузватъ ю отъ по малія деверъ вѣнецо,

*) Трѣбва да забѣлѣжимъ, че онія отъ братя-та, или деверіе-то, на врѣме-то, кога-то ю обличатъ нови-тѣ кундри, отъ десна-та нога ветха-та ю кундра, кои дограбатъ считатъ ся за счятливи (благополучни). Това става причина, та по села-та ся и біятъ.

спрягатъ я дувако на глава-та, а другачки-тѣ ю това пѣятъ, кога-то ся вѫрши горепоменѫто-то.

„Не предавай се, девойкіо,
У чужди раце, девойкіо!“
— Не ми са чужди, малеле, —
Войно ми ги ё испратилъ. —
„Не опашуй, девойкіо,
Чужди пафти, девойкіо!“
— Не ми са чужди мале-ле, —
Войно ми ги ё допратилъ. —
„Не облачи чужди цревѥ, девойкіо!“
— Не ми са чужди, мале-ле, —
Войно ми ги ё допратилъ. —
„Не забраждай, девойкіо,
Чужда забрадка, девойкіо!“
— Не ми ё чужда, мале-ле, —
Войно ми я ё допратилъ. —

Тогава невѣста-тѫ съ деверѥ-то, цалива рѫка на домашни-тѣ и гы дарува, а по това послѣ, ще я заведатъ исвторо при сватове-те, другачки-тѣ ю ще пѣятъ:

Изви се лоза винова
Околу града Крушева.
Милошъ с' Янка говори:
„Хубава Янко, девойкіо!
Навезе ли ми махрама-та?“
— Навезла сѫмъ я, навезла,
Ама не сѫмъ я довезла:
Се сѫмъ тѫрговцы обишла,
Чиста се свила не найде! —
Янка с' Милоша говори:
— Войно Милоше, Милоше!
Окова ли ми пафти-те? —
„Оковалъ сѫмъ ги, оковалъ,
Ама не сѫмъ ги позлатилъ:
Се сѫмъ златарѣ обишелъ,
Чисто се злато не найде!“

Това всичко, като ся свърши, пойдатъ си сватове-те; а момче-то
о ще служатъ едно вино, а то ще откипе отъ дрехи-тѣ на баба
а пекля, и чаша-та ще хвърли на черемиди-тѣ. Тая вечерь, като
датъ сватове-тѣ, деверье-те останатъ при мома-та да спатъ.

а утрѣ-то въ недѣля, кога да поведатъ деверье-то мома-та съ
о жени въ църква, на вѣнчаване, моми-тѣ пѣятъ:

Майка плаче, ты не плачешъ, бре девойкіо!
Не си была жалостивна, бре девойкіо!
Бракя плачатъ, ты не плачешъ, бре девойкіо!
Не си была жалостивна, бре девойкіо!
Сестры плачатъ, ты не плачешъ, бре девойкіо!
Не си была жалостивна, бре девойкіо!
Снахы плачатъ, ты не плачешъ, бре девойкіо!
Не си была жалостивна, бре девойкіо!

Походи мома, нарача:
„Мила-ле, мила майчице!
Да станешъ утрѣ по̀-рано,
Да ми изметешъ кашта-та,
Да ми отворишъ градина,
Да ми навадишъ цвекѣ-то, —
Босиліокъ че ми изсахне!“
У момине слана попарила,
У момчеве сѫлнце изгрѣяло.
Двѣ ябуки — една спрѣма друга:
Една цавти, друга прецавтува;
Щото цавти, она ё момчева-та майкя,
Що прецавтева — момина-та майкя.

о вѣнчаване-то, отъ църква-та сватове-те забератъ съ себе
-то, а пакъ жени-тѣ подиръ тѣхъ невѣста-тѫ, съ свирни и пѣсни.
та, като приближи до дома на момче-то, моми-тѣ отъ вѫтрѣ пѣятъ:

Изгрѣя сѫнце между два девера:
Не ми е сѫнце, по ми е Янка девойкя!

Я излѣзни, юнакова мале,
Да си видишъ, каковъ соколъ лѣти!

По соколо — вакли кребица,
Соколъ лѣти — кребица нече!

Обичай-тъ е, като дойде до врата-та невѣста-та, да ся поклони, та па да излѣзне свекоръ-тъ да ю хариже: или овци съ агнета, или овенъ, или крава, или друго нѣщо, и после да влѣзе, за това по села-та пѣятъ:

Що че Мари свекоръ да хариже?
Харижа ю мачка съ маченце, —
Мара нече отъ коньо да слѣзне;
Харижа ю кучка съ кученца, —
Мара нече отъ коньо да слѣзне;
Харижа ю овца съ агненце, —
Тогай е Мара отъ коньо слѣзнала!

Като слѣзне ще я посрѣшне прѣдъ кѫщи едно малко мѫжко дѣте — прѣдковче. Тя го здравува, дарува го съ чорапе, даде му една ябълка, и ще го плясне еднашъ по лице-то, за това по села-та, това пѣятъ:

„Добре дошли, китени сватове!
Каква сте ни невеста довеле?
На всите е имена турила:
На свекъро „гиди кожухаре!“
На свекърва „гиди чешоглава!“
На золви-те „гиди тропни-ковчакъ!“
Насѫпала два казана вода,
Натонила у футія хума,
Да си міе па свекѫрва глава, —
Вода вріе, свекѫрва-та віе!

Отъ сокакна-та врата па вѫтрѣ, дадатъ ю ибрикъ съ вода да посипува и да гази стѫпка по стѫпка право до кѫщи. По пѫть-тъ ю даватъ жито да сѣе. У кѫщи спрѣма огнище-то на покровецъ сѣди, и така най послѣ до дека да влѣзе у соба-та.

Трѣба да забѣлѣжимъ че, по вѣнчаніе-то отъ църква-та съ сватове-тѣ, и родители-тѣ на мома-та идатъ у момчеве, и послѣ по едно кафе, какво-то тѣ, така и сватове-тѣ си ся разидатъ.

Поклонъ.

По пладне, сватове-те исвторо ся събиратъ въ кѫща-та момчева на гозба до вечерь-та. Вечерь-та, на бахча-та ябълки-тѣ поиждатъ, и и хвѫрлятъ на черемиди-тѣ. На невѣста-та дувако збиратъ — вѣнецо хвѫрлятъ; и по гозба-та ще изиграятъ едно шарено хоро отъ: моми, момчета, невѣсти, мѫжіе, баби, старци, попове и попадіи, и на походу мома-та на врата-та ще имъ посипе, и всички по дома.

Блага-та ракія.

На утрѣшній-тъ день — въ понедѣлникъ, младоженикъ-тъ, съ единъ отъ деверие-то, ще иде да кани: кумо, староки-та и нѣкои отъ рода-та си на блага ракія. После деверие-те съ нѣколко жени идатъ у момине, и носатъ китки отъ страна на невѣста-та: до баща ю, китка до майка ю, китки до братя-та ю — сестри-те ю и до нѣкои отъ рода-та ю, и така до тоя день съ свирни и пѣсни свѫршатъ свадба-та.

Презивъ.

По свадба-та трѣтіо день, сир. въ четвъртокъ вечерь, момче-то ще гощева родители-тѣ на невѣста-та му. А после петъ дена (сир. въ вторникъ), гощеватъ родители-тѣ невѣстински — момчеве. Презивъ-тъ е свѫршикъ-тъ на свадба-та, и отъ тогава запознаятъ ся: сватове, сваки и проч. . . . . .

ГОДИШНЫ ОБЫЧЯИ.

Прѣдъ божичъ тоя день, още прѣдъ зора, дѣца-та ходятъ по кѫщи-тѣ, и кога-то попытатъ домакинъ-тъ: Славите ли Христа бога? ако одговори: Славиме и сланина вариме, ще испѣятъ: „Христосъ раждаетъ ся“ и като ги даруватъ съ нѣщо, отиватъ си.

Бъднія-тъ вечеръ.

Прѣзъ день-тъ що работатъ? Омесуватъ погаче съ сребърна пара, баница отъ тиква, мешаница оваруватъ отъ расолъ (армеа) и пр. Вечерь-та ще сложатъ на прѣко (на кръстъ) слама и между нея ечимикъ на четыре мѣста, отъ горе софра-та. На нея ще наредатъ всички-тѣ ястія, кои-то сѫ справени за тая вечерь. Домакинъ-тъ ще подѣле отъ погаче-то всѣкому, и кому въ часть-та ся намѣри сребърна-та пара, забѣлѣжватъ, че ще былъ за напрѣдъ прѣзъ всичка-та година благополученъ.

Ореси сподѣляватъ и кому-то сполучатъ отъ рѣдъ здрави, добъръ ще былъ прѣзъ всичка-та година, а на противъ въ кого-то бы ся намѣрилъ орѣхъ шупълъ, съвѣсть-та го осѫжда за несчастливъ *) съ той обычай съвършаватъ бъдніа-тъ вечеръ у градо.

Бъднія-тъ вечеръ по села-та.

Селяне-те при други-тѣ ястія, правятъ: Бадняк-хлѣбъ голѣмъ, на него отъ горе излѣяни вѣщества, спорѣдъ художество-то, или поминъкъ-тъ на домакина; ако е шивачъ (терзія), игла-та, напрѫстокъ-тъ, ножица-та; ако ли е орачъ, волове-то съ рало-то по нива-тѫ; ако ли е пастиръ, овчаръ-тъ съ стадо-то е излѣянъ. Но трѣба да кажа, че прѣдъ вечера-та двамина отъ къщни-тѣ чловѣци, софра-та както що си е съ ястія-та, дигатъ я отъ соба-та и изнасятъ я въ двора съ тая пѣсѫнъ: *„Ормане, Джермане, ела да вечераме; имаме вино ракія, та да ся веселиме“* и така послѣ, пакъ я внасятъ вѫтрѣ и пѣятъ на гласъ:

Седналъ Марко съ майка да вечера,
Съ майкя да вечера суха леба и цървено вино;
На се Марко подъ мустакъ усмихна.
Съгледа го негова-та майкя, —
На Марко-те тихо говореше:
„Леле, Марко, леле, мили сыну!
Хвалилъ ти се Филипъ Маджарина.“
— Да ли, мале, тува да го чекаме,
Ели, мале, дома да му идеме?
Залюбилъ седѫмдесятъ невѣсты. —
Редъ е дошло любне ми Янгелина! —
А майкя му тихо говореше:
„Леле, Марко, леле, мили сыну!
Болѣ, сыну, на двори му иди,
Негли, сыну, тува да го чекашъ.“
На си стана Марко та си ойде,
Та си ойде при Филипъ Маджарина.
Излезнало негово-то любне.
„Добро-вечеръ, бре лепа невѣсто!“
— Далъ Богъ добро, незнайно деліо! —

*) Отъ тогава до св. Василія, ореси ся не ядатъ отъ рани! Смокви чуватъ за прѣзъ всичка-та година, тика и отъ темянъ-ѫъ, трици-тѣ и пр.

„Толку ли ме, мори, не познавашъ?
Каде ти е Филипъ Маджарина?“
— Ошелъ си е на лова да лови. —
Излезна си Филипъ Маджарина, —
Веднага се на ножи удрили;
Та се биха три дни и три нощи,
Па си надви Марко Кралевички.
Та си отма негово-то любие;
Веднага го на коня качи,
Па си ойде на негови двори.
Излезнала Маркова-та майкя.
Пресрѣтнала прелена невѣста,
Искачи я на високи чардакъ,
Уведе я въ шарена одая.

Съ такъвъ обычай ся извьршава бъднія-тъ вечерь по села-та.

На другія-тъ день — Рождество.

Слама-та подъ софра-та още отъ бъднія-тъ вечерь у зора вжрзуватъ я по дървета-та съ пѣсни, а това праватъ за да плодородатъ.

На св. Василія.

Прѣзъ день-тъ на нова-та година, още отъ полунощь, дѣца-та ходятъ по кжщи-тѣ, да изрекжтъ невинна-та си благословія съ дренова-та пржчица: Сурова, Сурова, за многу годинъ да прѣзимеешъ, да прѣлѣтеешъ и пр. — Аминъ. А по села-та така сурватквать: Момци-тѣ селски, като ся съберать на едно мѣсто, управятъ гайди-тѣ и тржгнатъ съ топузѣ по кжщи-тѣ. Малко гы е грижа, ако не ходжтъ, като сурвакарѣ, но като дели башіи, или кжрджаліи. У оная кжща, дѣто ще наминжтъ, ако съ благодареніе дочакатъ сурвакарие-то, лесно и скоро ще гы испрататъ, а тамо, отъ дѣто гы не посрѣщнатъ и не даруватъ, многу мжчно си отиватъ; понеже незадоволява гы само притѣснение-то, но и злоупотрѣбляватъ кжщни-тѣ вѣщи на домакине-то: грабатъ, крадпатъ, и носатъ. Тоя день е забѣлѣженъ за селяне-то, отъ сурвакване-то на момци-тѣ.

Иванъ день.

Прѣзъ теченіе-то на поминала-тж година, онія, кои то сж ся оженили, тоя день ся капжтъ. Кумъ-тъ на момче-то одважда младожененикъ-тъ, прѣдъ изгрѣваніе-то на сжлнце-то, на рѣка-та *) и на прѣко

*) Коя-то тече прѣзъ стрѣдъ града ни.

(на кръстъ) ся хвърля четыре пжти. А на невѣста-тж, деверие-то ще ѝ обсипатъ дома глава-тж, колко и да бы было студено, за подражаніе на обычай-тъ, — не прощевалъ Богъ, думатъ хора-та, това отъ да ся не извжрши.

Бабинъ день.

Тоя день онія отъ бабици-тѣ, кои-то сж ходатайствували прѣзъ година-та при рожденіе-то на жени-тѣ, посѣщаватъ ся. При бабица-та, що е подкрѣпявала дѣте-то, одължава ся майка му тоя день, да иде да ю посипе на ржцѣ-те, да ю даде кърпа да ся обрише, и пр. Тоя день е пыхънъ, за това и се дума: бабинъ день.

Ора-та копа-та.

День-тъ при свършваніе-то на Сирна-та недѣля, слави се отъ дѣца-та. При мржкнуваніе-то, прѣзъ день-тъ що сж направили сепарски оратници, запалватъ гы, и пѣятъ: ората копа-та, дай ми, чичо, мома-та и пр. Това праватъ блъхи-тѣ да пропаждатъ. А по села-та още съ по-голѣма тържественность извьршаватъ този обычай.

Лазарица.

На Св. Лазаръ по села-та ходятъ моми-тѣ на Лазарица по кжщи-тѣ, и пѣятъ такава пѣсьнъ:

Стояне, море Тафралинъ!
Голѣма тафра отъ тебе, —
Потера пойде по тебе:
Ти си девойче цаливалъ
На дванаесе години,
На тринаесе пролета и пр. . . . . .

На великъ день.

Отъ вторіо день, голѣмъ ся съборъ събира по страни-те отъ града ни (Стамболъ-Каписи и Голѣмъ мостъ). Тамъ сж свободни всички да пѣятъ, играятъ, и колко-то други играчки и увеселенія имъ сж възможни да извжршятъ до мржкнуваніе.

При други-тѣ пѣсни, що пѣятъ, тая е по-забѣлѣжителна:

Мили Нено, мили сыну!
Нарачàла ненова-та,
Ненова-та мила тетка:

„Да дойдешъ, Нено, да дойдешъ
На хубави день Велиденъ:
Голѣмъ ся соборъ собира, —
Отъ деветъ села моми-те,
Десето село — наше-то.“
Кога было день Велиденъ,
Походи Нено да иде.
Два му брата коня седлатъ,
Две му снахи ручокъ готватъ,
Две му сестри перчикъ решлятъ;
Баща му пари броеше,
Майкя го тихомъ учеше:
„Мили, Нено, мили Сыну!
Кога прійдешъ при соборо,
Не разигруй враня коня,
Не прихвѫрлюй тенки пушки,
Не дигай си самуръ калпакъ,
Не распущай руси перчикъ:
Ти ми си, Нено, урочливъ;
Че ми сыну очи фанешъ.“
Това Нено не е слушалъ.
Кога прійде при соборо,
Разигра си врана коня,
Прихвѫрля си тенки пушки,
Накриви си самуръ калпакъ,
Распущи си руси перчикъ.
Собраха се, набраха се,
Та Нено-те да си гледатъ —
Нено-те добъръ юнака.
Егле, Нено очи хвана —
Отъ конь падна;
Тамо Нено душа даде!

Както у градъ-тъ, така и по села-та, празднуватъ тая недѣля съ голѣми увеселенія.

Мартифа-та.

Тоя день прѣдъ Гергювъ день, жени-тѣ зиматъ отъ три чешми спрѣма сѫлнце вода у единъ садъ (кюпъ). Моми съберат ся, и си отрѣдуватъ прѫстени на любезници-тѣ си (или друго нѣщо), т. е. една мома,

колко любезници има, толкосъ и различни знаци впуска у вода-та. Така и едно момче, колку любета има, толко и знаци впустне, и като вѫржатъ уста-та на кюпъ-тъ съ единъ катанецъ, на една отъ моми-тѣ на глава-та изрекѫтъ: „Тува затвараме късметъ-тъ на 40 моми“ и като затворатъ катанецо, сложатъ го отъ горе на кюпъ-тъ, кого-то туратъ тая вечерь подъ единъ трендафилъ да прѣнощева.

На утрѣ-то (на Гергювъ день), онія отъ момы-тѣ и момчета-та, кои-то сѫ отъ вечерь въ кюпъ-тъ впустнали знаци, сѫбиратъ ся за да го отворатъ. Но надъ иста-та мома, що ся затвори отъ вечерь катанецо надъ глава та ю, пакъ ще изрекѫтъ: Отваряме кѫсметъ-тъ на 41 мома. Тогава отварятъ катанецъ-тъ, развърже една отъ тѣхъ кюпъ-тъ, и като вади единъ по единъ отъ знаци-тѣ, изговара отъ слѣдующи-тѣ стихове по единъ на всѣки знакъ, т. е. на кой какво ся сполучи. Но трѣбва да ся забѣлѣжи, че тіи стихове ся думатъ: Маніи, кои-то сѫ до 216 на брой. Ако ли число-то на впущени-тѣ знаци прѣвосходи броя-тъ на маніи-тѣ, пакъ отъ край ще ся повърнатъ да ся изговарятъ, а за любопытство на читатели-тѣ, забѣлѣжихъ само 50 *).

На Гергювъ день ся теглятъ на кантаръ, ако сака да знае нѣкой, колко оки тѣжи, но на сурово дърво.

До тоя день младо агнешко мѣсо не ядатъ по села-та Българитѣ и тогава отлачуватъ агнища-та отъ овци-тѣ съ голѣмо тържество.

Кръсти посатъ по село-то.

Въ нѣкое село, ако има църква, храмъ-тъ го празднуватъ: подигнатъ селяне-то икони-тѣ, и други-тѣ църковни съсуди и одежди, и обикалятъ граници-тѣ на това село съ: Господи помилуй! Прѣзъ забикаляніе-то си, на три мѣста оставятъ посими-тѣ вѣщи, и тамо хоро играятъ, гайди свиратъ, пушки пуцатъ, и най послѣ, пакъ гы подигатъ и на мѣсто-то однасятъ църковни-тѣ вѣщи.

Прѣмузъ.

На Вознесеніе (Спасовъ день), всѣки единъ селянинъ прѣмузува стадо-то си, и го напустне у селско-то, за бачія. Това извършуватъ съ голѣта тържественность и радость-а бива обща.

---

*) А имй пропустнѫхми и 50-тѣхъ, като не сѫ на Българский языкъ и слѣдователно нѣматъ интересъ за насъ.

ИГРАЧКЫ ВЪ СЕЛО СКРЕБАТНО (НЕВРОКОПСКО).

(Записаны отъ Димитрія Д. Македонскаго по мѣстно-то нарѣчіе).

Въ празнинчны денне, кога-то момчето-та или момы-тѣ са саберотъ на някое-си публично място, кое-то е тука въ наше-то село *улицо-та*, тогава, ако празникъ-а е Недяля, или другъ някой малакъ празникъ, та нѣма хоро, тога тѣ си играять другы играчкы.

Стары по́-забѣлѣжителны играчкы, които са играять и отъ двата пола са слѣдующы-тѣ:

1. Га-гу, или *двашь-тришь до дѣ дойде орелъ-а.*

Като са саберотъ повече момчета или момы на някое-си място и си пауміотъ да играятъ игро-та: Га-гу, или *двашь-тришь до дѣ дойде орелъ-а,* захващать така:

Ше излязатъ двамина по́-голями, единъ-а отъ тяхъ ше стане орелъ, и другія майка на пилета. Сичкы-тѣ другы ше станатъ пилета (чяда на майка-та), и ше са нахватятъ до нея едно до друго отъ отзадъ за поясы-тѣ, за да са чюватъ отъ орелъ-а съ нейно-та помощь. Когато веке сичкы-тѣ са нареді́отъ и станатъ като плетъ паріодъ едно за друго, и кога-то веке сякое едно пиле со я вчіопкало за пояса на друго-то, кое-то е прѣдъ него и са варди отъ мьрдане-то дори на орелъ-а, тогава орелъ-а съ голяма сила ше рѣче: Га-гу, съ което казовоне на таквы думы, показува, че иска курбань едно пиле. Майка-та на това отгорѣ ше хвати да го ложе така: *„быва, ше ти дамъ едно пиле за курбань, ама да купишь на сичкы-тѣ пилета по единъ чифтъ папучкы, защо-то са босы.“* Орелъ-а този чясъ ше са върне да купува за пилета-та папуце. Той ше сабере толкова клечицы, колкото са пилето-та и ше гы донесе да обуе съ тяхъ пилето-та. Сякое пиле *ше* си подаде ного-та за да го обуе орелъ-а, и той ше хвати ріодомъ да клава на ного-та на сякое пиле клечица (за папуцъ), и сякое пиле, щомъ му ся тури клечицо-та, ше я хварли съ ного-та си, съ което показува, че не му аресува папуцъ-а. Като изреди сичкы-тѣ, и като сякое едно пиле му хварли папуцъ-а, тога майка-та пилеща ше са обьрне кадѣ орелъ-а съ тязы думы: *Вьрви си ! не ти давамъ курбань; я вишь, нито на едно отъ пилето-та не му си купилъ хубавы папуце; ни едно не гы аресува, а сякое едно гы хвьрлй.* Орелъ-а тога, като гліода, че го ложятъ, и че съ мадрямъ не ще може да добые нищо, ше хвати по негово-та си, т. е. да гы краде силомъ. Майка-та са бори съ него цвьрсто и не му дава да припари до пилето-та; а сичкы-

тѣ пилета са вардятъ; загони ли гы отъ една-та страна, тѣ бягатъ къмъ друга-та съ помощь-то на майка си. Съ голяма мока, като погоди да открадне едно (крайно-то), ше го отведе на едно особно място, и като го остави да стои тамъ, ше му рѣче: *копай си тука гробъ.* Хватено-то пиле, като земе въ рока една клечка, ше хвати да копае съ нея гробъ; а пакъ орелъ-а ше иде да краде друго. Съ голяма мока и гонене̂та орелъ-а ше гы изхвати сичкы-тѣ ріодомъ изъ края и ше гы отвида на опрѣдѣлено-то място, като казува на сякое едно гробъ да си копае.

Въ време-то до дѣто орелъ-а гони да хвата пилето-та, иде рукане отъ него: *Га-гу*, иде едно падане отъ пилето-та, писакъ и пр.

Сичко-то това прави голямъ смяхъ на гледаче-то.

Когато веке изхвата орелъ-а пилето-та, и майка та остане сама, тогава тя ше сіодне на едно място, а орелъ-а ше води пилето-та при майка имъ едно по едно ріодомъ, както гы я хваталъ. Сяко пиле, когато го отведотъ при майка му, ше са прѣстори, кое на лудо, кое на сакато (хромо), кое на сляпо и пр. и сяко едно, когато орелъ-а го отведе прѣдъ майка-та, ше държ̀и, въ рако-та си едно дрьвце. Майка-та, като види, че доведено-то ѝ дяте е кусурлія, ше хвати да нарукува орелъ-а и да го куди така на пр. *Бре прокліотниче! бре урсузине! Защо ми си докаралъ дяте-то до тозы халъ?* такво ли ти го продадохъ язъ? *Я погледни какво е (сляпо или сакато и пр).* А орелъ-а ше хвати да са извинява и да отговаря, коя е причина-та на кусуря му. Тога майка-та, като земе дрьвце-то отъ дяте-то, ше загони орелъ-а, съ него ше го удари; а орелъ-а ше иде да земе и да заведе друго пиле. Това ше са продължява, до дѣто са изредіотъ сичкы-тѣ дѣтца (пилета). Когато са изредіотъ сичкы-тѣ така, тога майка-та съ сичкы-тѣ си пилета ше загони орелъ-а и ше бяга напрѣдъ; а като го стигнатъ и го хватятъ ше го наваліотъ сичкы, ше го мачкатъ, ше го бахтотъ, ше го натискатъ, и най сетнѣ пилето-та съ орелъ-а ше са обьрнатъ да гонятъ майка-та, та и нея подобно като орела, като накажятъ, съ това, най-сетнѣ свьршюватъ играчка-та си.

2. Крыва вóйскя.

Пакъ двамина пó-голямкы и пó-ячкы ше са изберотъ, както и на горна-та играчка: *Га-гу* или *двашь-тришь додѣ дойде Орелъ-а.* Единъ-а както и другія ше станатъ кралюве. Сякой краль ше сабере вóйскя. Двамина-та кралюве ше са противни единъ на другъ, и ше са опытотъ: кой е пó-якъ; а вóйскя-та ми трябува да са прѣброи за да дойдено

равно. Два-та кралюве ше зіоматъ едно дебело и яко дрьво, и ше го хватятъ по съ двѣ-тѣ си рокы, а вóйскя-та, сякоя изъ свóя си краль ше са нареди единъ за другъ, и ше са хватять изъ отзадъ за прѣзъ крьстове-то. Двѣ-тѣ тыя вóйскы ше са опинатъ юначкы, и ше са мочятъ съ кралюве-тѣ си, и една-та и друга-та, коя да отнеме дьрво-то. Ако са угодіотъ и двѣ-тѣ страны равносилны, игро-та трае повече отъ $^1/_2$ часъ; пакъ ако са угоди една-та слаба, тогава са свьршюва скоро. Ако тязи, които играятъ *Крыва Войскя* са маловозрастны дяца, то тога ставатъ и біешета; защо-то слѣдъ свьршуване-то на игро-та, пó-якы-тѣ, които са надвили, хващатъ да са присмиватъ на другы-тѣ и да гы кудятъ, че са слабы; а пакъ другы-тѣ, ядосаны, хващатъ да ми думатъ прѣкорны имена, и така тязи на нязы, нязи на тязы хубавичко са избахтуватъ.

3. Сираче.

Игро-та, *Сираче*, станува така: насядуватъ около 10-15-20 и повече души на едно трькало по тры крака на далѣчь единъ отъ другъ. Единъ отъ тязы, които играятъ *сираче-то* сваля си ферменя или хабо-та отъ гърбъ-о, завива дрѣхо-та като малко дяте повиваче, което са казува *Сираче*, привьрзано съ една шервія (кърпа); и като що со насядали на трькало, подмятатъ го единъ на другъ. Въ исто-то вряме, когато са подмята *сираче-то*, единъ другъ паратикъ (особенъ) трьчи на около, и мочи са да го хвати, когато го подмѣтне единъ за да го уливи другъ. Той трьчи наоколо додѣто улови, и като го хвати, сіоднува на място-то на тозы, оть когото го е хватилъ; а пакъ той станува да трьчи на около на място прьвыя трьчячь. Таква игро трае, до когато си щотъ играче-то.

4. Желчка.

Потрябно е за *желчка-та* да има толко много дяца малкы, колкото са и тязи, които играятъ тази игро. На тазы играчка быва да со, освѣнь малкы-тѣ дяца, толкова души, колкото со потрябны и за прѣдписано-та играчка *Сираче*. Малкы-тѣ дяца са казуватъ гърнета; гърнето-та (малкы-тѣ дяца) насядовоть на тръкало така, както що насядовотъ и на *Сираче-то*, по тры-четыры крака на далѣчь едно отъ друго. На сяко гърне отгорѣ потрябно е да има и да стои надъ него единъ правъ и да дьржи едно-та си рока на главо-та му. Освѣнь тязы трябува да има и още двамина паратикы, отъ които единъ тьрчи, а другія съ протъ въ рако-та си, ше го гони на около кошяря-та. Тоя, който има въ рако-та си прота и гони съ него прѣшнія, гони го, и като са мочи да го стигне, наряжда му тязы, и другы като тѣхъ думы:

„Скоро да идешь дома си; майка-ти та рука да отцапишь борна, да донесешь вода, да напаришь на волове-то“ и пр, и пр. и като го стигне, ударя го съ прота и казува: *Желчка*! Ако го гони много вряме и не може го стигне да го удари съ прота, то той ударя и по земіо-та, като казва, както и горѣ: *желчка*! Въ това вряме, когато гонячь-а ударя съ прота по тоя, кой-то търчи напрѣшь, или по земіо-та и казва *желчка*, тога сякой единъ отъ тія, кои-то стоіотъ прави съ гърнето-та, трябува да си промѣни гърне-то; т. е. сякой единъ да остави свое-то гърне и да отиде на онова, което е прѣдъ него; а този, който е до него, да дойде на негово-то; а другія, който е отпрѣдъ да отиде на по́-прѣдно-то, и така на ріодъ сичкы.

Кога са промѣняватъ гърнето-та, тозы, когото гонятъ, ако може да прѣвари, та да заптиса някое гърне въ вряме на промѣняваніе-то, тога той влява въ редъ-о, а другія, който остане празенъ безъ гърне, трябува на негово място да търчи до тога, до когато и той сгоди да захвати някое гърне, та другъ да остане празенъ. И така игро-та си трае до кога-то си щотъ

Има една друга играчка, която са играе на прьстѥ-то. На тая играчка забѣляжювамь само думы-тѣ, които сѫ: *Еленица, плетеница, думозана, дукотана, чявъ, чивъ, цигорянъ, мартянъ, кукошянъ, пшитъ.*

Освѣнь горни-тѣ играчкы, има и още много другы стары, като: *Блага баница, Сляпа кокошка, Топъ* (на разны начины), *Челикъ* и пр.

ОБЫЧЯИ И ОБРЯДЫ, ИЗВЪРШВАНЫ ПО ПРАЗДНИЦИ-ТѢ ВЪ СЕЛО СКРЕБАТНО (НЕВРОКОПСКО ОКРУЖІЕ).

(Записани отъ Димитрія Д. Македонскаго, по мѣстно-то нарѣчіе).

Празднци.

Водици, Велиденъ, Гергювъ-день и Илинъ-день са сега у насъ празднци, които са посрящатъ съ особенны староврямскы церемоніи.

1). Водици и Юванъ-день.

На тязы два голямы празднцы хадетъ е у насъ да си ходятъ роднины-тѣ едны на другы по гостѥ. Саде калтата-та не ходи у кумовето на гостѥ (а тѣ му ходятъ); а други-тѣ родове едни другы си ходятъ. Когато отъ една коща единъ или двамина отидатъ на гостѥ на една друга коща (тяхна роднина), така празднци не ходятъ, а зиматъ, та на-

полніоватъ една чотра съ вино, зиматъ единъ колакъ (хлябъ) и отгорѣ на него, като туратъ една баница и гы привьрзотъ въ единъ месалъ и ходятъ. Ако тязи, които ходятъ на гостие са можь и жена, тога мажь-о зима чотра-та, а пакъ жено-та колака съ баницо-та. Прьва-та имъ дума, слѣдъ като идатъ и кажять добрутро или добъръ вечерь е: *„искате ли гостие“?* — *„Кой бяга отъ гостие“* (отговаря на това домакынка-та или друга някоя жена отъ коща-та, кои гы причякува на скална-та врата). Въ исто-то вряме, тя зима отъ гостка-та колака съ баницо-та, а чотра-та съ вино-то са отниса дори внетрѣ при домакыня и са оставя до него въ кюше-то. Като сіоднатъ, приказувотъ си така безъ нищо, додѣто са саберотъ сичкы-тѣ родове на тая коща, и сетнѣ слагатъ мезе и ракія, а слѣдъ него и ядение-то. Най-сетнѣ, като стоіотъ много вряме на трапезо-та станувотъ да с'идатъ, и отвонъ имъ даватъ чотра-та съ вино и тепсія-та съ месаля, въ който са донесе баницо-та и колака, праздна — само съ едно малко парченце отъ колака и баницо-та връща имъ са.

Другочь на тязи деще правили са са и бабурци. — Това е бывало така: Двамина или троица по-голямкы облицатъ по едно кепе, и като го привръзотъ съ връвь прѣзъ крьстове-то си, наполнюватъ гърбове-то си съ слама за да са гліодать гърбави. Турятъ на главы-тѣ си по една кожя за калпакъ; турятъ на страны-тѣ си по една торба полна съ пепелъ, и като зіоматъ въ рока по единъ топусъ, тръгнувотъ низъ село и играятъ. Тязи бабурци трябува да си иматъ и по една невяста; за това толкова другы млады момчета, колкото са и бабурци-тѣ, облицатъ са въ женскы дрѣхы и съ бабурцы-тѣ и тѣ отиватъ низъ село, игращецъ отъ коща въ коща да сабиратъ: вино, ракія, хлябъ, сланина, крававицы, сижюци и пр. Като саберотъ повече отъ сва-нова, утидатъ на някоя коща, въ която, като са саберотъ въ нея, освѣнь бабурцы-тѣ и невясты-тѣ имъ и много още другы, ядотъ, піятъ и играятъ цала нощь.

Още отъ по-одавнашно вряме ходили са бабурцы-тѣ заедно съ невясты-тѣ си и по другы села.

2) Велиденъ.

На Велиденъ са извьршова въ тры-тѣ деня пакъ това, както и на Водицы и Юванъ-день, т. е. и тогава родове-то си ходятъ на гостіе едни у другы съ вино, баницы и колаци; това е само, че тогава на колака отгорѣ трябува да има едно царвено еце забучено, и съ друго-то трябува да са носятъ и яйца цьрвены, които да са раздадотъ на сичкы-тѣ по едно, колкото людіе има въ коща-та.

3). Гергювъ-день.

Този день са посряща само отъ козарѥ-то, т. е. отъ тязы кощы, които иматъ козы, съ особенны обряды на име *„кошяря“*.

Още на другія день, що іо прѣдъ Гергювъ-день, отлочовотъ козы-тѣ отъ ярето-та, и вечерь-то, като гы пасотъ на особно, и като гы издоіотъ, половина-та отъ мляко-то го подсиріовотъ за прясно сыренѥ, а половина-та подквасіовотъ за мляко, което сыренѥ и мляко са отдялятъ само за трапеза-та, която иде да стане на утрѣ-то т. е. на *Гергювъ-день*. Още отъ вечеръ приготвовотъ единъ хубавъ овень, който, като са заколе и са вари въ харанія на дробене, ше служи за главно ядене на *кошярна-та трапеза*.

На *Гергювъ-день* около пладнина, като стане вече сичко готово, една жена ходи низъ село да покани (да рюка) на *кошяря;* нъ само тязы, които са роднина на тоя коща, комшіи-тѣ и нязы кощы, които иматъ въ билюка по няколко козы нараспоръ (по 5-6-7) които рукани, като дойдатъ прьво слѣдъ *Помага Богъ!* или *Помози Богъ*, казватъ: *„честита Ви кошяря!“* И сетнѣ, като сіоднать и са саберотъ вріотъ, слагатъ софрота, и като са наѣдотъ, ходять си.

Другошь тази *кошяря* (трапеза) е становола на кжра при сама-та стока; тамъ при самія билюкъ са е варилъ овенъ-а; въ самія овчярскы или козарскы мяхъ са е квасило мляко и въ само-то козарско ведро са е сырило сыренѥ-то за тязи, които ше дойдатъ на *кошяря* на день *Гергювъ-день;* а всичко-то друго, като: лянъ, вино, ракія, мезе и пр. кое-то е было потрябно за трапезя-та, дописало са е отъ дома. Тамъ, слѣдъ като са яли и пили и благославяли, изигравало са е по хоро, и си ходили.

Овчярскы-тѣ фамиліи, ако и да иматъ и тѣ стока, както и козарскы-тѣ, не правятъ *кошяря*, защото около *Гергювъ-день*, когато е потрябно да са прави този *кошяря*, тяхны-тѣ овцы са тога още на поле, та тамъ при стока-та си правятъ *кошяря* самы-тѣ овчярѥ.

4). Илинъ-день.

На *Илинъ-день* сяка една коща си закала единъ бравъ (овенъ) за курбанъ. Курбанѥ-то обыкновенно въ другы денѥ трябува да са готвятъ надробени въ харанія; а на тоя день са пекотъ на шишь овни-тѣ въ пещ-о (чеверме).

Около пладнина, агà хвтаса сичко, роднины-тѣ и комшіе-то едны другы са рюкатъ на трапеза съ тыя думы: *Елате да посѣдимъ у насъ на*

наша-та трапеза. Една-та плешка на овена, или и двѣ-тѣ са отписатъ на калтата-та; така, който отъ една коща иде у калтата си на гостіе, не трябува да иде празенъ, а да земе едно ляпче и на него отгорѣ, като тури плешка-та, врьзва го въ единъ месалъ, и като земе въ едно-та си рока вьрзано-то, а въ друга-та чотра вино, отива у калтата си да посѣди на трапезо-та.

Другошь (прѣди 15-20 год.) тязи Илинъ-денскы трапезы посрѣщали са са на кѫра на единъ ридъ, нарѣченъ: *Св. Илія.* Тамъ на тоя ридъ со е яло, пило и играло, сѫщо така, както и на *кошяря-та.*

5). Курбанъ.

Около село-то има някои-си места, които носятъ имена-та на някои отъ Святцы-тѣ прѣзъ година-та; така има: *Св. Костадинъ* (Корилецъ прѣиначено или по́-старо), *Св. Спасъ* (Корачь), *Св. Атанасъ* и пр. Когато дойде день-о на тоя праздникъ, който си има юртище на бо една отъ брьчины-тѣ, клали и курбань. Това е было така у насъ:

Още отъ зарань-то отнасятъ единъ или два овна, заедно съ другы-тѣ потрѣбы за вареню-то му на юртище-то. Като го заколятъ и очистятъ, сваряватъ месо-то на едно съ сичка-та дреболія; т. е. съ ногы-тѣ, главо-та, шкембе-то, дробъ-о, черева-та и пр. Прикъ-вечерь около 8-9 часъ-о, когато стане веке сичко готово, ударя въ село клепало и селене-то хващатъ да са сабиратъ. Жены-тѣ отписатъ колацы съ колюво и по едно праздно сахапче. Тамъ, като отидать и парединтъ колацы-тѣ, дохажда попъ-а и гы спява. Сетнѣ, като гы раздадотъ, сяка една жена слага праздно-то си сахапче близо до харанія-та, въ който е варенія курбанъ. *Ашчія-та* тога хваща съ голяма-та курбанска лажица и сипова въ сякое сахапче отъ курбаня по равно, додѣто да са свьрши сичко-то міосо. Сякой зима сахапче-то си; нъ прѣди да си тръгнатъ сабиратъ дискосъ, съ който да са плати овена и изиграватъ хоро.

6) Споредници.

Архангеловъ-день, Димитровъ-день, Гергювъ-день, Илинъ-день и другы-тѣ по́-голями праздници, имали са *Споредници.* Т. Н. пр. Ако Димитровъ-день са падне въ Піотакъ, то тога Піотака, който е прѣдъ Димитровъ-день, е *споредникъ* на тоя праздникъ. Споредницы-тѣ гы са тачили сѫщо така, както и самы-тѣ праздницы. Тязи споредници со са празднували повече-то за дивечь.

А за градъ са празднували и тачили сырна-та недѣля, защото тога са сыри градъ-о. Сѫщо така за градъ са праздновали и седьмь-тѣ четвьртака, които са отъ *Велидень* до *Спасовъ-день.*

Маринъ-день со я празднувалъ и тачилъ цврьсто за зміи.

Споредници-тѣ и до днесь гы праздновотъ въ Лящень; а тука у насъ отъ одавначко са гы оставили.

7) Муковъ-день.

На Власовъ-день (11-ый февр). сѣкотъ власъ на говіода-та и мукатъ. Още отъ-рано направіоватъ една пита, и слизатъ доло въ подника при говіода-та. Пита-та завьртяватъ на дѣсно до тришь на говіода-та на главы-тѣ имъ и мукать: *Мууу!*

Сетнѣ една жена, като земе въ рако-та си балтія, хваща да сѣче на някое дрьво, а друга пакъ я пыта: *„Що сѣчешь?“* — *„Власъ сяка“* ѝ отговаря. — *Сячи, сячи, прѣсѣчи го* ѝ казва пакъ друга-та. Това, като правятъ до тришь свьршва са: Сетнѣ една отъ домашны-тѣ жены зима пита-та и я раздава по комшіе-то.

8) Боже-име.

Въ Четвъртака прѣдъ Піотковъ-день правятъ праздникъ: *Боже-име.*

На Сѣверъ $^1/_4$ часъ отъ село-то има единъ ридъ. Тоя ридъ, който си има развалена цьркви́ца, са казува: *Св. Гергы*; а защо-то на него са свръшюва и обрядъ-тъ на праздника *Боже-име* носи и това сѫщо-то име.

Още отъ зарань-то отъ сяка една коща са отнася жито на цьрква-та, коя колко ще; и въ сѫщія день сяка една коща да направи колакъ и да свари пшеница (коливо). Надвечерь часъ-о около 10 излизатъ сичкы (нъ повече-то жены) съ колацы-тѣ, пшеницо-та и вино на тоя ридъ; и като са саберотъ вріотъ, дохожда попъ-а, спява колацы-тѣ и като гы раздадотъ, отивать си и са свръшіова съ това.

Боже-то-име са посряща съ сѫщы-тѣ обряды, които са правятъ и за курбань-а, нъ безъ Овенъ. Отнесено-то на цьрква-та жито, служи за курбань, вмѣсто овенъ.

9). Намѣстникъ.

Въ сяка една коща вяровотъ да има по единъ *намѣстникъ* (талисѫмъ). Въ година-та едночь правятъ на тоя намѣстникъ гозба. Тая гозба са прави прѣзъ голямія мясяцъ въ бо-единъ понедялникъ. На тозы гозба трябува да има и кокошка; кокошка-та я закалатъ внетрѣ на огнище-то при огня и тамъ да я опляшятъ. Отъ кокошка-та не трябува да са хвьрли вонъ, а сичко внетрѣ си да размигатъ. Дори и кокале-то, откакъ я изедотъ, трябува да са не хвьрлятъ вонъ, а да са туратъ по полицы-тѣ. Тази гозба трябува да става много крышно, и на нея да нѣма можіе, а само жены. Отъ вонкашны жены са поруковотъ само тры; и тѣ са изби-

ратъ да не со вдовицы, нито второ-женены. Когато да заядотъ, най-стара-та захваща да благославя съ тыя думы: *Е, дете, добрѣ са събрахме на Намѣстникова трапеза! да е имовитъ* (намѣстникъ-а), *да е становитъ, да е яковитъ, да е домовитъ; Сухъ да излязва, росенъ да дохожда* и пр.

Тоя старъ хадетъ въ рядка коща са веке прави у наше-то село; а въ село *Лящень* прави са въ сяка коща и сяка година.

10. Пеперуга.

Пролятно и лятно вряме, когато е потрябно дождъ за якыня, а пакъ не лети, тога правятъ *Пеперуга*, за да вали дождъ. Пеперуга-та я правятъ повече-то у Помаци-тѣ.

За пеперуга-та трябува да найдатъ едно мо̀мече на 12-13 год. което да іо сираче, т. е. безъ баща и майка. Това мо̀мече го пакычюватъ съ быліе (повече-то бозъ) така, едно-то му само лице да са види, а сичко друго да іо покрыто съ зеленина. Отъ незнаенъ гробъ трябува да найдатъ и да зіоматъ кокалъ, който съ тры четыры живы жабкы го окачовотъ на това момече, което е станало *пеперуга*. Когато веке сичко приготвятъ и уредіотъ, тръгнуватъ една браня момы съ *пеперуга-та* низъ село изъ коща въ коща да пѣіотъ и да просятъ: жито, бобъ и пр. Като щомъ влазятъ въ бо една коща, пеперуга-та са запира съ другы-тѣ момы на срядъ двора. Сетнѣ като са отдѣли *пеперуга-та* отъ момы-тѣ и поотиде по̀-напетрѣ така, щото да іо на край подъ потона, тога една жена отъ коща-та излива отгорѣ изъ потона вода върху *пеперуга-та*. Слѣдъ това двѣ момы и двѣ още другы чифтомъ пѣіотъ тая пясня:

Пеперуго, летуго!
Дай ми, Боже, росица,
Да навадимъ пченица:
Да направимъ колацы,
Да нахранимъ сираци.

Слѣдъ това, като гы подаріотъ съ такво, щото просятъ, отхождатъ на друга коща. Като изредіотъ цяло село-то и турціе и кауріе момы-тѣ, които са ходили съ *пеперуга-та*, раздялятъ си сичко, колкото са сабрали.

А кокалъ-а отъ незнайнія гробъ съ жабы-тѣ, кои-то са были окачены на *пеперуга-та*, хвърлятъ гы въ някой виръ или водно дере (потокъ). Като ходятъ момы-тѣ низъ село съ пеперуга-та, открадновотъ отъ някоя коща единъ пометъ отъ пещь (съ голямо вардяніе да гы не видятъ). Тоя пометъ го натопяватъ въ някой си виръ и оставатъ го да стои въ него до тры деня, а сетнѣ, като го извадятъ отнисатъ си го въ тозы коща, отдѣто со го и зели.

БАЯНІЯ.

(Записаны отъ Илія П. Бѣлковскы и Петко Гыдиджискы, отъ Ахж-Челебискы-тѣ села, — Устово и Калуково).

1. Баяніе за уроци.

Варви старчекъ призъ мостецъ,
Тиква носи на газецъ;
Поардна старчекъ на мостецъ,
Удри тиква на газецъ;

Та попоарска зачюдници и почюдници. Ле кое урочясалъ (имярекъ) отъ моаску, да му пукне льево оку и льеву моаду, ле кое отъ женску — льеву оку и льева биска; защо-то е (имярекъ) миромъ миросанъ, карстомъ карстосанъ. Да са учисти кату чисту сребру, да му олноакне кату лноаку пьеру; защо-то (имярекъ) Святехи Богородици въ роаки-тѣ придаденъ.

2. Баяніе за уроци.

Зміа лежи въ дяволову кореніе; едно оку — огнену, другу оку — водену; Пукналу са водену, та угасило огнену. Кога е това истина, аку е отъ женску, да му пукне льеву оку и льева биска; Ако е отъ моаску, да му пукне льеву оку и льеву моаду: пакъ нему да улноакне кату лноаку пьеру, да са учисти кату чисту срѣбру, да са отроаси кату роаженъ класъ, да са разиде кату моми отъ хорище, кату овцье отъ торище, да са распоарсне кату пилце пу горе, кату пьене пу море — (и духа бачка-та).

3. Баяніе за ранж, кога захване да бере.

Добра добрице, блага благице! добаръ ти баща, добра ти майка, добри ти братие, добри ти сьестри, — ти по-добра боади; тува пьема за яденіе, за пиеніе, ами иди по високо сарае, по дибелу дюшечіе, пу ситну кафезіе: тамъ има за піаніе, за яденіе, за лижаніе.

4. Баяніе. Кога ся Загуби кѣкой добытъкъ, та завьрзвать дивечя да го не поврѣди; като глѣдать на нѣкоіѫ звѣздѫ *) изговарять:

Излелъ е свѣти Герги на високу боарце, та ми е посвирилъ мьедена бурія, та ми е посабралъ воалькъ съ воальчетини, мечки съ мечетини, лесица съ лесичетини, заякъ съ заичетини и всичка жива дивина; та отишиоалъ у триста коваче, та исковалъ триста ключя, та заключилъ всичка дивина: съ уста да не ядоать, съ носъ да не душоать, съ очи да не глиодоать, съ уши да не чуеть съ ноги да не ходять.

БАЯНІЯ.

(Отъ Сборникъ-тъ на Ц. Генчева. Слушани отъ **Великѫ Димовицѫ Гошева** въ Карагачъ. Зети отъ „Об. трудъ" Кн. II 1868 г.).

I. Баіеніе за уроки.

Баба-та растрива на болний-тъ, урчасалий-тъ, чело-то, слѣпи-тѣ очи съсъ слюнки и мъмри си така:

„Бѣла, бѣла птица по синие небе хвърка; въ уста носи бѣло млѣко, бѣло млѣко капи, по бѣло камьніе са пръска: да са прьснѫтъ тиа уроки, да са прьснѫтъ тиа почюди, като пѣнѫ по море, като дъждь по поле, като вѣтъръ по горѫ: да идѫтъ въ пусто горіе Тилилейско, дѣто штъркъ не мѫти, лѣстовица не пѣіе, дѣто куче не лаіе."

„Тръгнѫлъ ми іе почюденъ старецъ въ почюднѫ горѫ съ почюднѫ брадвѫ; насѣкълъ почюдно коліе и почюдно пьртіе; заградилъ почюднѫ кошарѫ, — вкаралъ почюдно стадо, издоилъ почюдно млѣко, подсирилъ почюдно сиреніе; отишелъ на почюденъ пазарь, че са испровикнѫлъ: „Ѭла-ла-ла-ла! Ѭла-ла-ла-ла почюдно сиреніе!" Кой-то чюлъ — оглушѣлъ, кой-то видѣлъ — ослѣпѣлъ, кой-то ѣлъ — онѣмѣлъ."

„Ако бѫдѫтъ (сир. тиа уроки) отъ момѫ — да ѝ улѣти руса-та коса, ако бѫде отъ женѫ — да ѝ падне лѣва-та гѫрда: да са прьснѫтъ като пѣнѫ по море, като дъждь по поле, като вѣтъръ по горѫ, — да идѫтъ въ пусто горіе Тилилейско, дѣто штъркъ не мѫти, лѣстовица не пѣіе, дѣто куче не лаіе."

---

*) Звѣзда-та, коя-то глѣда балчка-та, ако свѣти добрѣ и ся не скріе, то е знакъ, че нѣма да ся поврѣди добытъкъ-тъ; напротивъ, ако ся скріе звѣзда-та, значи, че ще ся поврѣди.

2 Баюне за ерменлюсало.

Ерменлюсало са казва, кога-то родителка-та, подирь раждане-то си, пада въ несвѣсть, и земжтъ да ѝ са гърчжтъ ржцѣ-тѣ, крака-та и други-тѣ членове отъ тѣло-то. Бабишко-то баюне, като срѣдство за исцѣрюване, състои въ това:

„Тръгнжли сж деветь сестри Ерменки: първа — куца, втора — слѣпа, третя — нѣма, четвърта — глуха, пета — зжбата, шеста — носата, седма, — гърбата, осма — кривоврата, девета — кривоуста: тръгнжли прѣзъ водж студенж, прѣзъ горж зеленж, прѣзъ поле широко; та притиснжли Стоюнж (име-то на болнж-тж са казва, какъ-то ю). Стоюна вика и клика. Турили ѝ мрѣморенъ камъкъ на гжрди; очи ѝ размжтили, уста ѝ раскривили, уши ѝ заглушили, крака ѝ искривили, ржцѣ ѝ извили.... Тичайте, да тичаме, злини да пръснеме: да иджтъ въ пусто горю Тилилейско, дѣто пѣтелъ не пѣю, дѣто птица не цвърти, дѣто огънь не гори, дѣто челѣкъ не върви: да са пръснжтъ по черно море, по бѣло море при сестри-тѣ си*) — Вихри и Вихрушки, Диви, Самодиви.“

3. Баюне за страници.

Страници, *сливици* или *гъжи* са казвжтъ слѣзи-тѣ подъ челюсти-тѣ. Кога по нѣкой пжть челѣкъ спи на криво или ги простуди, тѣ са надувжтъ и по нѣкога го задушвжтъ. Баба-та, като ги растрива, баю си така:

„Трима братя*) страници пасжтъ: първий-тъ — нѣмъ, вторий-тъ — глухъ, третий-тъ слѣпъ; додѣ нѣмъ продума, додѣ глухъ прочюю, додѣ слѣпъ прогледа — влъкъ страници занесе.“

4. Баюне за червенж-тж или урбалецъ.

Червена-та или урбалецъ са казва на онжъ болѣсть, коя-то излѣзва на лице-то на хора-та въ червенъ отикъ, безъ да пуща върхъ, като други пжики. Вабишко-то баюне, при лѣкуване-то имъ, ю слѣдне-то:

„Тръгнжла ми е злата червена съсъ злати пиленця, съ злати крилца, съсъ злати крачка: съсъ крила го (сир. урбалецъ-тъ) мела, съ крака го гребла; та го измела, та го изгребла, че са очистилъ, като чисто срѣбро: да иде въ пусто горю Тилилейско.“

---

*) Тукъ подъ име деветь сестри Ерменки читатель-тъ трѣбва да разумѣва собственно деветь сестри богини — *урисници* или *урѣчници*, наречени вече въ край-тъ на баюне-то: *Вихри* и *Вихрушки*, *Диви*, *Самодиви*, за кои-то народъ-тъ расказва, че тѣ владѣѭтъ надъ родителкж-тж, догдѣ да са крьшта дѣте-то, и го уричжтъ, какво ште врѣмине прѣзъ животъ-тъ си. Казвжтъ, че у старо врѣме са чювало, какъ уричали дѣца-та. Урисници-тѣ, като си разсърджтъ, збжхтвжтъ родителкж-тж.

**) Подъ име трима братя пакъ трѣбва да са разумѣва нечисти духове — злини.

„Червенушо, брожденушо!*) Што са червенѣйшь, като курвѫ на пазарь? Червенуша кѫштѫ заградила: какъ-то ѥ добро утро — тъй да не добрувашь, какъ-то ѥ добъръ вечеръ — тъй да не замрькнешь; червенушо! огънь та изгори,**) пепелъ та развѣ, вѣтъръ разнесе въ пусто горѭ Тилилейско, дѣто петелъ не пѣѥ, дѣто птица не цвърти, дѣто огънь не гори, дѣто челѣкъ не вѣрви.“

5. Баѥнѥ за завиванѥ пѫпь.

Зимѫтъ ѥединъ масурь ѥднѫ педѫ дълъгъ, отдолу го затуліѭтъ съ тѣсто и наливѫтъ въ него до половинѫ-тѫ оцетъ; дъно-то му туріѭтъ въ жарѫ-тѫ и пуштѫтъ въ него съ два прьста соль така: най напрѣдь съ голѣмий-тъ прьсть и кутле-то, вторий-тъ пѫть — пàкъ съ голѣмий-тъ и другий-тъ до кутле-то, третий-тъ пѫть — пàкъ съ голѣмий-тъ и срѣдъ ний-тъ, четвьртий-тъ — съ показалникъ-тъ вече, нъ 'се съ помошть-тѫ на голѣмий-тъ, сир. четирь пѫтіа съ четирь-тѣ прьсти, зети сѣкой ѥединъ отъ тѣхъ отдѣлно съ голѣмий-тъ прьсть, пуштѫть соль въ масурь-тъ. Масурь-тъ като са нагорешти, земва да ври въ него оцеть-тъ и соль-та, при што изливѫтъ тѫѭ жидкость въ ѥднѫ чашѫ. Тоѥ сѫшти процессъ са повтарѭ три пѫти, догдѣ са излѣѭтъ сир., по такъвъ начинъ, три масурѭ жидкость отъ оцетъ смѣсенъ съ соль въ чашѫ-тѫ. Той-зи усоленъ оцетъ са дава за питѥ на опогова, кому-то ѥ развитъ пѫпъ-тъ. Болний-тъ може да бѫде и въ друго село, нъ като ну завиѭтъ пѫпъ-тъ, по показаний-тъ пò горѣ начинъ, уздравѭва. При пуштанѥ-то въ масурь-тъ соль въ три-тѣ реда говорѭтъ са слѣдни-тѣ баилки.

Въ прьвний-тъ редъ:

„Какъ-то вѥѥ птичка гнѣздо въ горѫ-тѫ, тъй да му са завѥѥ пѫпъ-тъ.“

Въ втори редъ:

„Какъ-то са свива и извива зъмѭа въ градинѫ, тъй да му са завѥѥ пѫпъ-тъ.“

Въ трети редъ:

„Кога са развѥѥ долний-тъ камъкъ на воденицѫ-тѫ и пъприца-та на воденицѫ-тѫ, тогава да му са развѥѥ пѫпъ-тъ.“

---

*) Тукъ са пàкъ разумѣва червенѫ-тѫ за богинѭ.

**) *Огнь та изгори, пепелъ та развѣ* са казва, защто-то ѭ обпалѭтъ; налягѫтъ на лице-то ѥединъ червенъ парцалъ или червенъ поѥсъ, и, като запалѭтъ малко кълчиштѫ, кадѭтъ надъ лице-то, дѣто ѥ болка-та покрита, а подирь съ прѣгорѣлѫ-тѫ кълчиштѫ обпарѫтъ отикъ-тъ и го посипѫтъ съ пепелъ-тъ.

ГАТАНКЫ.

(Записаны въ Панагюрище).

Цакнѫ гасокъ на сухъ песокъ, дигнѫ ся парѫ, чю ся до царя? — Испушкане на пушкѫ.

Половинъ блюдо на стенѫ выси? — ухо.

Въ еднѫ бурилкѫ има и вино и ракія и никога ся не мѣшять? — яйце.

Имамь си двѣ кобилкы, една-та ми кравенѣе, друга-та ми грьчевѣе? — Кросна-та на стана,

Имамь си двѣ черны малачета, едно-то ся глади, друго-то ся рути? — Вѣжды.

Пълна плевия съ чюковци? — Уста-та съ зѫбы-тѣ.

Кака въ кѫщи, крака-та ѝ вѫнка? — Грѣда.

Байчо какѫ гѫдичкаше, кака му ся охорчеше? — Брава.

Черно мѫнинко царя отъ постеліѫ дига? — Бълха.

Червено мѫнинко царя отъ пѫтя отбыва? — Ягода.

Трупа му вѫтрѣ, глава-та му вѫнка? — Пиронъ.

Дѣдово-то выси, бабино-то зѣе? — Извлакъ.

Жажюлено выси, рошяво го чака? — Свиня и жъладъ.

Орлеви ногтіе, сврачова опашка, чюкундурова глава? — Кантарь.

Допрати мя горня-та царица, да ми дадешь отключе-тѣ, да откличя сандѫци-тѣ да извадѫ черны калугерчета? — Лебеница съ сѣмкы-тѣ.

Пейкя пѣе въ осоіѫ? — Брадва.

Сивъ соколъ ся по чюкарѫ віе? — Брьсначь.

Жълти прасци въ виръ лѣжять? — Зеле.

Надъ вирь капинка? — На котелъ поврьзло.

Двѣ жлъпкы ся прѣзъ плетъ теглять? — Копчи.

Волъ въ оборъ, рогове му на дворъ? — Сфределъ.

Малко грьпенце, сладко варивце? — Лешникъ.

Четыре братіе въ еднѫ рызѫ лѣжять? — Орѣхъ.

Петима братіе и денѣ и нощѣ ся гонять и никога ся не стигать? — Шишове на чорапе.

Къса була трѣскы бере? — Тесла.

Дигни пола на главѫ, има дупка работѫ? — Кончегъ.

Пьлна плевня съ сламицѫ, сламица-та изгорѣ, плѣвница-та оста? — Лула съ тютюнъ.

Бѣлъ го тури, червенъ го извади? — Чепъ.

За парѫ нѣщо, кѫщѫ-тѫ напълнва? — Свѣщь.

Що ся въ кѫщи не познава? — Стѫпка.

Черь караманъ на вратѫ лѣжи? — Кофаръ.

Дългы джонго безъ кокале? — Дымъ.

Що сьмь дългъ, да сьмь правъ, та быхъ небо достигнѫлъ? — Пѫть.

Котка съ захлупци? — Костенурка.

Мрьтва кобыла, живи чирва? — Кѫща съ хора.

Скокнѫ тате, клецнѫ мамѫ, дѣтца-та ся разбѣгахѫ? — Лучница.

Черь циганинъ на кіошкѫ седеше, ситни сыта плетеше? — Паякъ.

Татово-то ся топори, мамино-то ся лигави? — Свѣщь, кога гори.

Черно мече на пѫть клече, що-то рѣче право рѣче? — Кантаръ.

Бѣло куче изъ дупкѫ лае? — Языкъ.

Черна биволица, уста-та ѝ на кълкѫ-тѫ? — Сукманъ.

Шило копенъ подкопава? — Каделя и вретено-то.

Черно мече, газа му ся пече? — Котле.

Щото на стѣнѫ ся не закачя? — Яйце.

Невѣста сѣди въ кѫть и въ газъ-тъ ѝ прѫтъ? — Котка.

Четыре циганкы хоро играѭть и пета-та гы подбизиква? — Шипове за плетие чорапе.

Бѣла гѫска на единъ кракъ? — Зелка.

Безъ кое свѣтъ-тъ не може? — Имя.

Голо циганче изъ огънь играе? — Мѫши.

Едно дрьво съ дванадесять клона, на всякой клонъ по четыре ѣзда и въ всѣко гнѣздо по двѣ сухы шюмкы? — Година-та, 12 мѣци, четыре седмици въ мѣсяца и два постни дни въ седмицѫ-тѫ.

Коза врѣщи, дрянъ трещи, самси Господь конь дрьжи? — Чекрькъ.

Синя рыза, двѣ бдюли миризливи, и ржь и пшеница? — Небо-то, лице-то, мѣсяцъ-тъ и свѣтли-тѣ и тьмни звѣзды.

Бѣли кокошкы подъ стенѫ лѣжатъ? — Зѫби.

Шарена сфрака на четыре крака? — Ковчегъ.

Озѫбенъ старецъ на стенѫ выси? — Ренде.

Въ зеленѫ паницѫ, червено вино? — Лебеница (дина).

Кривъ старецъ отъ гредѫ никае? — Ибрикъ.

Четыре чопаранкы, пети шести богалинкы, седми ходи та гы води свѣщь дрьжи въ ржкѫ? — Кола, волове и арабаджія.

Смарморица кочица, сама царю домъ дрьжи? — Кофаръ.

Ты иди отъвадъ, азъ да седа оттукъ, да се срѣщнемъ на Попици? — Чопразе.

Дене живо мѣсо яде, нощѣ звѣзди-тѣ брои? — Остенъ.

Една циганка съ седеядесять и седьмь антерій, вѣтъръ духне г . . . . . й ся льсне? — Кокошка.

Черно дупе Тодърово, въ гъза му бахуръ выси? — Веригало, верига и котле.

Прѣдъ очи-тѣ ти, а не виждшь го? — Въздухъ.

Що ври-кыни подъ земьк? — Тутманикъ.

Ето го, нѣма го? — Искра.

Сивъ соколъ подъ земьк ярьви? — Палешникъ.

Двѣ бахламы, надъ бахламы-тѣ чирво, надъ чирво-то грьми долъ, надъ грьми долъ маслешникъ, надъ маслешника два кладенци и надъ кладенци-тѣ ливада? — Човѣшко тѣло.

Едно паниче медъ да ся наяде всичкый свѣтъ? — Слънце.

Корійка, подъ корійкж-тж полянка, подъ полянкж-тж наплатци, подъ наплатци кладенци, подъ кладенци вонещецъ, подъ вонещецъ мѣлница, подъ мѣлница чюканецъ, подъ чюканецъ грьми долъ? — Коса, чело, вѣжды, очи, носъ, уста, брада и грьло.

Бѣла рыза пълна съ ишеницж, и въ неькъ двѣ бдюлы мирязливы и броеница съ дванаесе маниста? — Небо, слънце, мѣсецъ и 12 звѣзды.

Ты го біешь, ты го тупашь, то токо выка телелей, телелей, телей, на с... та ти храни? — Сито.

Велчеста тыква, на неїк трева порасло — Глава.

Червено яре извжтрѣ му козина-та? Шапка.

Покачи ся мой чоперко по моьк-тж рунтавицж? — Гребенъ.

Ако сьмь младъ, щж останж младъ; ако сьмь старъ, щж бждж старъ; имамь очи, а не виджь, имамь уши, а не чюїж, имамь уста, а не ямь? — Икона.

Безъ кожьк влѣзе съ кожьк излѣзе? — Хлѣбъ въ пещж и изъ неьк.

Варъ варосано, зимгъ зимдосано; нигдѣ дупкж ни прозоркж? — Яйце.

Денѣ слуга, а нощѣ господарка? — Метла.

Двѣ главы, двѣ рацѣ, шесть крака, а само десять пръстие? — Коньнгъ.

Кое е това животно, кое-то заранъ ходи на четыре крака, по пладне на два, а вечерь на три? — Человѣкъ, кой-то въ дѣтинство-то си пълзи по рацѣ-тѣ си и ко крака-та си, въ мжжество-то си ходи на два крака, а на старость зина и тоига за подпиране.

Колко-то сьмь дългъ да сьмь правъ, та быхъ небо достигнжлъ? — Пжтъ.

Мотовила вила, надъ водж ся вила, водж не пила, травж не пасла — а педж слапинж? — Тыква.

Оттукъ брѣгъ и оттукъ брѣгъ и вжтрѣ бѣлъ снѣгъ? — Нощви съ брашно.

Свѣтъ безъ човѣци, градове безъ кжщи, горы безъ дрьвие и моря безъ водж? — Землеописателны карты.

Слѣпый види заика, хромый-тъ го хваща, голый-тъ го скрыва и у дома доноси? Лъжя.

Трьколи ся черно кжлбо, та измори всичкый свѣтъ? — Нощный мракъ.

Четыре брате ся гоняхж, та ся нигдѣ не стигахж? — Врьтяшка.

Четыре гангала, и два пумпала, и единъ червенъ чюкундуръ съ ржжинж сламкж? — Кола, волове и воловаръ съ остена.

Что е това, кое-то човѣкъ трьси, а не иска да го намѣри? — Бълхы, дрьвеници и пр.

Что е най спорно въ кжщи? — Пиперъ.

Что е това, что ся чюе, а не види? — Вѣтъръ.

Что е това, кое-то царь вижда рѣдко, човѣкъ всѣкого, а Богъ никога? — Подобный себѣ.

Хытъръ Петръ задъ врата-та, а глупавый възъ огъня? — Глупавый ходи задъ врата-та, а хытрый сѣди при огъня.

Единъ пжтникъ като заминувалъ, по край нѣкое лозие, съзрѣлъ двама работника, кои-то поздравилъ така: Добро утро Ви мжжь и жена! — Ные не сме мжжь и жена, отговорила му жена-та; нъ на тоя човѣкъ майка му е на моіж майкж свекръва. Какво сж были тіи по между си? — Баща и дъщеря.

Едному дошле гостіе; мжжь и жена, братъ и сестра, зеть и шурей. Колко душь были? — Троица: братъ съ сестржси и съ зетя си.

Една кжща на единъ дирекъ? — Гжба.

Имамь едно магаренце, утрина го натоварвамь, вечерь го растоварвамь? — Въстрѣбъ (мѣсто, гдѣто ся турять дрѣхы-тѣ).

Едно клечи, друго выси? — Кладенецъ-тъ.

Четыредесить камилы на едно корито водж піжтъ? — Зжбы-тѣ.

Живый біе мьртвый, той выка, кой-то го чюе отива на поклоненіе и намира спасеніе? — Клепало-то.

Кое е най бьрзо нѣщо на свѣтъ-тъ? — Ума.

ГАТАНКЫ.

(Записаны въ село Скребатно, Неврокопско окржжіе, отъ Димитрія Д. Македонскаго по мѣстно-то нарѣчіе).

Царвенъ дедейко въ падина лѣжи? — Оганя. Дрипава циганка прѣдъ царя сѣди? — Баницо-та. Высю выси, клячю клечи; хрипна клячю фана высю? — Саждіе-то и искра-та. Сынъ сито гради? — Паяка. Дайте ни вашь-то мингало шингало да помингалисаме шингалисаме, та пакъ ше ви го дадемъ? — Кантарь-а. Живъ живалецъ отъ жива снага яде? — Дяте-то. Шило бодило по поле ходило; ни яло, ни пило, пѣдя дебело? — Любеница-та. Воже, майка, трупъ, дяте? — Тыква-та. Хынъ-дронъ-дро, ди, Кошь-ка, хайди-ди? — Стань-о. Двѣ братлета с'имамь, прьстъ гы дѣли; гонятъ са не могатъ са стигнатъ? — Очи-тѣ. Една царвена кучка лю лае прѣзъ плетъ, та не може да излязе? — Языкъ-а. Петь брата единъ амбаръ градіотъ? — Чорапъ-а. Имамъ едно магаренце, на горѣ са отваря, на доло са растваря? — Лажица-та. Едно добытаче с'имамъ изъ корема яде изъ гжрбъ-о сере? — ренде-то. Коса (кжса) невѣста съ длога кржпица? — Игло-та сир. игла-та. Напримѣнена, наредена невяста; дуна вятеръ, видя ѝ са газъ-о? — Кокошка-та. Една кула градена се съ крушюме? — Царевица-та. Едно пящо с'имамъ; изъ една-та страна гратъ лети изъ друга-та снягъ? — Мангало-то. Единъ Арапинъ телета пасе; искарой гы изъ врата-та на вонъ умри; вкарай гы пакъ внетрѣ уживѣй? — Помѣтъ-а и волге-то въ пещъ-о. Сиво быче подъ земя вьрви? — Палешницкъ-а. Едно пящо отъ барчинка на барчинка вьрви и казува: уйко! уйко!? — Звонецъ-а. Единъ дрьтавъ волъ, имало и единъ дебелъ; дрьтавія ялъ дебелія, ялъ, та го изялъ? — Кросна-та на станъ-о. Едно пящо безъ душя е, пакъ душя фата? — Желѣза-та ловджискы. Варъ варосанъ, градъ градосанъ, отъ пидѣ дупка нѣма? — Яйце-то. Една црьквица на едно дереченъ? — Гоба-та. Сиво быче по тумбица пасе? — Бричь-а. Отъ тукъ до Цариградъ едно воже цьрно? — Мравкы-тѣ. Полна гора свѣщчицы? — Миндзоварь-а. Деня міосо яде, нощя звязды брои? — Остенъ.

Бѣлѣжка. Гатанкы-тѣ бываръ придружены съ така нарѣчены-тѣ *погаждания*, кои-то сж два рода, какъ-то ни сж съобщены отъ Г-на Димитрія Д. Македонскаго.

ПОГАЖДАНЕ ПРЪВО.

Въ зимно вряме, кога-то няколко пріятеле или пріятелкы (обыкновенно вечеръ) са саберотъ въ някоя си коща за разговорка, тога тѣ, помежду другы-тѣ си прикаскы, милуватъ да погаждатъ, т. е. да отговарятъ на гатанкы-тѣ; въ таково отговаряне не быва така само просто, а друго яче, както ше са каже въ слѣдующе-то:

Като стоіотъ сіоднали на тракало около оганя, ше рѣче някой: „Хайде да са ложеме.“ Быва, му отговарятъ другы. Тогава единъ отъ тяхъ ше зададе някому нящо да погоди; като за примѣръ: *Сиво быче подъ земя варви.* Що іо това? — Прѣдлага пытачя. Другія, кого-то пытатъ, ако даде отговоръ и погоди съ него, добрѣ; нъ ако да не може, тога той трябува да му даде село. Щомъ прѣдложи гатанка-та пытачя, другія, кого-то пытатъ, трябува да отговори на часъ-о; ако, като му са даде вряме да помысли, та пакъ не може да погоди, или погоди, нъ не право, тогава сѫщія, кой-то пыта ше му рѣче: Дай ми село. — Другія ше му покаже някое отъ наоколны-тѣ села, кои-то познава, като му каже за примѣръ: Пà тѝ Ковачовица! — Тогава пытачя захваща така: ходихъ низъ Ковачовица на горѣ, на долу и на сякадѣ, ходихъ, ядохъ, пихъ и на врьщане, кога-то веке да си дойда, на срядъ нотя найдохъ едно умряло, раскапано и краставо куче (или друго таково гнуснаво нящо), зіохъ го, залепихъ го на уста-та ти, та не можя да рѣчешь: *Палешника* (отговоръ-тъ на гатанка-та).

Такви пытанета и погажданета ставатъ помежду имъ, до кога-то си тѣ щотъ.

ПОГАЖДАНЕ ВТОРО.

По някога на такво сѣдяне вечеръ погаждатъ, колко можкы и колко женскы има въ някоя си коща. Можкы-тѣ са казуватъ съ име петли, а пакъ женскы-тѣ — съ име кокошкы.

Това погаждане быва така:

Кога-то веке са наканятъ за това пытане и погаждане, единъ отъ тяхъ ше са обърне къмъ някого си, когото иска да пыта за някоя си коща, коя-то той си е намыслилъ да видимъ, може ли погоди, колко петла и колко кокошкы има въ този коща, съ тязи думы отъ пьрво: Топань чюка. — По що чюка? (ше му са отговори другія). — По катунци (ше повтори пьрвія). — Колко бяха? (вторый). — Биха и не бяха, бяха и не бяха: тры кокошкы и два петла. (На примѣръ). Ако погоди, ше си намысли

пытачь-а за някоя-си друга коща, та пакъ ше го пыта и за нея споредъ горнія начинъ; а ако не може да погоди, ше му рѣче: Дай ми село. — На ти Осиково (на примѣръ), ше каже другія. Ходихъ низъ Осиково, ше повтори пытачь-а, на горѣ на долу, ходихъ, ядохъ, нихъ и на врьщаніе, кога-то веке да си дойда, найдохъ една царвасала умрала кучка, залѣпихъ я на уста-та ти, та не можя да рѣчешь: тры кокошкы и два петла у Тонюве (на примѣръ) (име-то или прякора на намыслено-та коща.

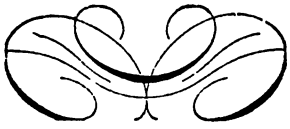

ПОСЛОВИЦИ
и
ПОГОВОРКЫ.

А.

Азъ му казвамь, че сьмь адѫминъ, (скопецъ) а той мя пыта, колко дѣтца имашь? Или:

Азъ му казвамь, че сьмь ергенинъ, и той мя пыта, колко дѣтца имашь?

Азъ на очи-тѣ си не вѣрвамь, а не тебѣ да повѣрвамь. Казвать томува, кой-то лъже и увѣрява другыго че казва право.

Азъ піѭ, а ты си піянъ. Казвать, кога-то не отговаряшь както трѣбва.

5 Азъ сьмь тъкова цвѣтие: кой-то мя померише, носъ-тъ му откапва. Сир. не сьмь така добъръ, както вый мыслите. Или: Азъ сьмь твьрдѣ срьдитъ, та мя не закачяйтѐ.

Азъ щото можахъ на правихъ. Сир. злѣ, добрѣ — азъ си прѣминѫхъ животъ-тъ.

Азъ ѭ побутнѫхъ, тя ся повлѣче! Ами да бѣхъ ѭ тупнѫлъ? казалъ единъ овчярь, кога-то го попытали: „абé, дѣдо Пенчо, защо ни умря овца-та“?

Айшина-та коса съ калѫчь (сабля) прерѣзана, на Стамболъ пратена.

Забѣлѣжка. Тая поговорка, видися да ся е образувала изъ слѣдѫѭщѫ-тѫ пѣсень и употрѣбляви ся, като насмѣшка надъ дѣвойкѫ, коя-то ся гордѣе съ своѭ-тѫ красотѫ.

Айше, агинъ Айше, агино-то пиле!
Аянска атмаджа, низамска зампала!
Кога низамъ видишь, ванка ле да излѣзешь,
На пета ся врьти, въ тила ле да ся чукашь!
Айшина-та коса съ калѫчь прерѣзана
Съ калѫчь прерѣзана, въ кутіѭ турена
Въ кутіѭ турена, на Стамболъ пратена;
Кесимъ да продава на млады-тѣ момы,
На млады-тѣ булкы, на млады ергене.
Айше, агинъ Айше, агино-то пиле!

Ако азъ умрѫ, тебѣ свѣтъ-тъ не ще да остане! Казвать старци-тѣ, кога-то имъ речешь, че щѫть да умрѫть скоро.

10 Ако бѣхъ прѣлъ шестаци, не щѣхъ да имамь мустаци. Казвать мѫже-тѣ, кога имъ давать да работѫть женскѫ работѫ.

Ако бы всѣка муха медъ брала, бръмбаръ-тъ бы набралъ най много.

Ако бѣше слушялъ Господь гаргы-тѣ, то коне-тѣ щѣхѫ да мрѫтъ повече.

Ако влѣзе правъ, не излази здравъ; ако влѣзе крывъ, не излази живъ.

Ако го е зелъ, не го е откраднялъ. Говорять за на смѣшкѫ томува, кой-то открадне нѣщо.

15 Ако го е ударилъ, не го е утрепалъ.

Ако да имаше масло и брашно, то и моя баба можеше да меси тутманикъ. Сир, съ богатство-то и пары-тѣ всичко-става.

Ако даде Господь! Кога-то пыташь нѣкого: „утрѣ щешь ли да направишь това и това?“ — Ако дадé Господь, отговаря той.

Ако е баща, по хесапъ да е. (по пѫрлика да е) Дѣте-то, кога-то го біе баща му, пыта: „Защо мя біешь?“ — Защо-то сьмь ти баща, казва баща-та. — „Ако си ми баща по хесапъ да ми са.“

Ако е кумъ по хесапъ да е: крьстилъ ми е дѣте, изѣлъ ми е прасé.

20 Ако е Царь, не е Циганскы арахчія я! Казалъ единъ Циганинъ. Цигане-тѣ най много ся боѭть отъ Циганскый-тъ арахчія.

Ако е Царь, не е съ двѣ главы. Сир. Азъ не ся боѭ отъ него.

Ако искашь да зимашь, то и давай.

Ако искашь да ся накаляшь, хвьрли въ калъ-тѫ камикъ.

Ако има вѣкъ, то има и лѣкъ.

25 Ако мя не щѫть въ рай, въ пакълъ-тъ мя съ топанъ выкать. Казва тоя, кому-то говорять да не грѣши, че не щѫть да го пустнѫть въ рай.

Ако мя хванешь за брадѫ-тѫ, азъ щѫ тя хванѫ за мустакъ-тъ. Сир. що-то ты менѣ, това и азъ тебѣ щѫ да направѫ.

Ако ми не даджть по-голѣмѫ-тѫ си дъщеріѭ, тѣ щѫть ми даджть по-малкѫ-тѫ. Кога-то казвать на нѣкой ергенинъ, да не піе вино, че не щѫть му даджть момичé; той така говори.

Ако не въ тыквѫ-тѫ, то въ кратунѫ-тѫ.

Ако не може да бѫде човѣкъ хубавецъ и богатъ, както желае, то може да бѫде добъръ и честенъ.

30 Ако нѣкой-си е лудъ, не бѫди му другъ.

Ако не протече, то ще да капне.

Ако не щешь, ты иди кѫдѣ щешь. Казва майка-та на дѣте-то си, кога-то му дава малко хлѣбъ. а тó нѐ ще и казва, че е малко.

Ако нѣма кокошка, то и сврака.

Ако нѣма мозъкъ въ младицѫ, не го искай ни въ бѣлѫ брадицѫ. Сир. Ако не е уменъ въ младость-тѫ си, не ще поумнѣе и въ старость-тѫ си.

35 Ако правда-та не помогне, крывда-та не ще никога.

Ако рече Господь щѫ врьвѫ.

Забѣлѣжка. Българе — тѣ разсказвать, че нѣкой си Турчинъ дошълъ при едного Българина и начнѫлъ ся по между имъ слѣдѫѭщій-тъ разговоръ: „Какво, Никола, ты утрѣ щешь ли да идешь на пѫть?“ Ако рече Господь — щѫ врьвѫ. — „речѐ-не речé Господь, и азъ щѫ врьвѫ.“ Зарань-та на Турчинъ-тъ коня окривѣлъ, а Българинъ-тъ отишълъ, кѫдѣ-то му было потрѣбно. За това никога не трѣбва да ся казва: непремѣнно щѫ врьвѫ, а да ся прибавлява: Ако рече Господь! Това сѫще-то ся разсказва у Сърбе-тѣ и у Турци-тѣ.

Ако рéче, не испече. Сир. Ако рéче, не направи.

Ако рéче, не отсѣче! Кога-то търговецъ-тъ поиска за нѣкоѩ стокѫ скѫпо, то купувачь-тъ му казва: ты посвали! Кажи последньѭ-тѫ цѣнѫ. — Азъ рекохъ, казва търговецъ-тъ. — „Ако рéче ты не отсѣче“.

Ако рѫка дава, а сърдце не дава, нищо не става.

40 Ако сме дѣтца, отъ старъ бащѫ сме.

Ако сѫ брьзи волове, земя-та е подѣлена.

Ако ся е разсърдилъ, той ще ся и пресърди.

Ако ся е разсърдилъ, то щѫ си отперѫ джебъ-тъ. Сир. То не мя е грижя.

Ако ся Иванчо не научи, Иванъ никога не може ся научи.

45 Ако сьмь Помакъ, азъ не сьмь ахмакъ, (глупавъ) та ми давашь зелены краставици. Казалъ единъ Помакъ на краставичярь-тъ, кога-то му той давалъ зелены, или млады краставичкы; а Помакъ-тъ искалъ жълты, че сѫ узрѣли.

Ако сьмь черъ, не сьмь дяволъ. Или:

Ако сьмь черъ, не сьмь Циганинъ. Сир. Ако сме сиромасы, не сме безсчестны.

Ако си гладенъ, поглади ся съ перо. Казва майка-та на дѣте-то си, кога-то то не е гладно, а иска хлѣбъ и казва: „гладенъ сьмь!„

Ако стане така, коя кучка ще лае.

50 Ако тя е било, защо ти е мило?

Ако ти е студено, бери си хладъ за лѣтоска. Говорять томува, кой-то въ зимно врѣмя, казва, че му е студено.

Ако ти е студено, подухай си на ржцѣ-тѣ.

Ако ти е топло, бери си топлинж за зимжскж.

Ако той ся е разсьрдилъ, то и азъ щж си обжрнж кожухъ-тъ на опакы. Сир. Ако ся е той разсьрдилъ и азъ щж ся разсьрдж. Или: Ако ся е той разсьрдилъ, мень мя не е грижя.

55 Ако той ся удави, щешь ли ся удавишь и ты? Казвать:

1). Кога-то пыташь нѣкого: „Защо ты направи така и така"? — Защо-то направи тоя и тоя. — „Ако той ся удави, щешь ли ся удавишь и ты?"

2). „Защо направи ты това и това?" Защо-то ми рече тоя и тоя. — „Ами ако той ти речеше да ся удавишь, щѣше ли ты да ся удавишь?"

Ако умре сичкый-тъ свѣтъ, ты колъ не щешь да побиешь. Сир. не щешь и ты да останешь. Казвать томува, кой-то ся дѣли отъ другы-тѣ и не ще да піе съ тѣхъ вино, или да харчи пары.

Ако хвьрлишь задъ себѣ, ще намѣришь прѣдъ себѣ.

Ако щжть бы и девять джигери за паржж, кога нѣма паржж-тж и тѣ сж скжпы.

Ала ся е наплюскалъ! Сир. опилъ ся.

60 Ала ся е накытилъ! (опилъ ся).

Ала ся е накжлвалъ! (опилъ ся).

Ала ся е парѣзалъ! (опилъ ся).

Ала ся е нахлюскалъ! (опилъ ся).

Ала ся е нахряскалъ! (опилъ ся).

65 Ала ся е нацѣпилъ! (опилъ ся).

Ама пакъ ся е насрьбалъ! (опилъ ся).

Анате мате даволе! (Анатема тебѣ).

Арсжзинъ-тъ нѣма рогове, да го познаешь, че е арсжзинъ; а познавашь го по това, що-то (той) прави.

Атове-тѣ ся рытать, а магарета-та отдѣвать. Или:

70 Атове-тѣ си игражть, а магарета-та умирать. Сир. Кога-то богати-тѣ ся карать, сиромаси-тѣ отдѣвать, или сиромаси-тѣ страдажть.

Ахъ, да му ся свьршать конци-тѣ! Сир. Нека да умре.

Ахъ, да ся не види! Или:

Ахъ, да ся осмжди! Или:

Ахъ, да ся ощури! Кога-то нѣкой разсказва, а вый ушка ся чюдите, то така му говорите.

Б.

75 Баба дѣда заборавила! — Не е за вѣрж. Говорять на дѣтца-та, кога-то тѣ казвать, че заборавили да яджть.

Баба не види иглж-тж, та ще конж-тж.

Баба Неда и гнила круша яде. (защо-то е по нейны-тѣ зжбы). Говорять томува, кой-то иска нѣщо, на пр: сиренце да пояде, и не му давать; а той казва: „ако ми не давате сирене, а вый ми дайте мѣсце, слапинка.

Баба стая каилъ и за гнилж крушж. Сир. лесно ся прѣдумва.

Бара си го Халахойда, че не ще да го пише Каравела въ бегликъ-тъ.

80 Баща му нѣма врата. Казвать томува, кой-то кога влиза не затваря врата-та.

Бездомовенъ. като овчярь.

Бездѣнна крына, празденъ хамбаръ.

Безъ мжкж, нѣма наукж.

Безъ здраве, нѣма богатство.

85 Безъ пары здраве, готова болѣсть.

Безумный-тъ обезумява и другы-тѣ, а умный-тъ гы вразумява.

Безумный-тъ всѣкога блядослови.

Безъ гайдж свадба, - сѫщій помянъ.

Безъ женж кѫща. — безъ кофж кладенецъ.

90 Безъ камжкъ воденица, брашно не меле.

Безъ кандилницж поманъ не быва.

Безъ мжжкж работж, — безъ водж кладенецъ.

Безъ мжжкж работж, нищо не быва.

Безъ ползж овца, вълкъ нека ѭ яде.

95 Бере лой. Сир. конпѣе; не му е твърдѣ добрѣ.

Берѝ пары, за черны дни.

Биволица-та е черна, а бѣло млѣко дава. Сир. Той е сиромахъ, ала е добаръ.

Бистра (вода), като бузж. Сир. мжтна.

Бистра (вода), като сьлзж.

100 Бита книжка прѣдъ царь, не бита ни прѣдъ говедарь.

Бій семера, да ся сѣща магаре-то.

Бій го, докжтъ ся качи свиня на дрьво.

Бій добро, по-добро (ще да бжде).

Бій желѣзо-то, дорде е топло. Сир. Врьшѝ си работж-тж дорде е рано.

105 Бій Зло, — пó-зло (ще да бѫде). Сир. Бій лошіѫ-тѫ женѫ, ти пó-лоша ще да бѫде.

Бій Тодърчо майкѫ си. Казвать томува, кой-то ся опира на майкѫ си, или ѭ дразни.

Бій Циганче-то, дорде не е счюпило тыквѫ-тѫ (или стовиѫ-тѫ).

Была па хоро-то, а гайдѫ-тѫ не видѣла.

Бистра водица, мирна главица.

110 Блага речь желѣзны врата отвари.

Благословено вино, проклѣто піянство.

Блазѣ глухому, че два пѫти чюе; (едно му кажять и друго си измысли, та му станѫть двѣ).

Блазни го панго. Сир. Накарва го дяволъ-тъ да прави зло.

Блюва зелены гущере. (Срьди ся).

115 Бляени-габеръ. Казвать, за захласнѫты-тѣ, глупавы-тѣ и вѣтѫрничявы-тѣ люде.

Бляени-дрѣнъ. (Глупавъ, пипка, шянтавъ, лудъ).

Богъ да го прости! Казвать за умрѣлы-тѣ.

Богъ да го прости! Отъ какъ умрѣ пó-нехае. Казвать за умрѣлый-тъ. Кога-то ся съберѫть двойца и начнува единъ отъ тѣхъ да хвали нѣкого, кой-то вече умрѣлъ, а той не знае за неговѫ-тѫ смьрть, и казва: „Той е добъръ човѣкъ.“ Тогава му казва другій-тъ: „Богъ да го прости! отъ какъ умрѣ пó-нехае.“

Богъ па прости мрьтвы душы, пълны гушы! Или:

120 Богъ да прости мрьтвы душы, па живы-тѣ пълны гушы! Казвать просяци-тѣ, особенно па Задушницѫ по гробища-та и по помене-тѣ и дѣтца-та въ сѫбботѫ, кога-то бабичкы-тѣ раздавать пшеницѫ. Дѣтца-та припкать слѣдъ тѣхъ и выкать: „Бабо, дадий ми ченичкѫ, за Богъ да прости.“ А кога-то вземать пшеницѫ-тѫ и ѭ турять въ крѣпы-тѣ си, или ѭ изѣдѫть, казвать: „Богъ да прости мрьтвы душы, пълны гушы!“

Богъ да убіе винце-то, развесели ми срьце-то. Така пѣѭть и благославять піеници-тѣ.

Богъ далъ, Богъ зелъ. Казвать, кога умре нѣкой, или кога загубять.

Богъ забавя, ала не забравя.

Богъ дава, ала въ кошярѫ не вкарвѫ.

125 Богъ на небѣ, Царь на земѣ.

Богъ не гледа на не чисты одинци, а на чисто срьце. Единъ хайдутинъ отишълъ да обира единъ черковъ, и кога-то обралъ всичко, той ся качилъ и на прѣстолъ-тъ, да откачи кандило-то, кое-то было закачено надъ него. Тогава другарь-тъ му рекалъ: „а-бе, побратиме, сабуй си баремъ царвуле-тѣ, че ще укаляшь прѣстолъ-тъ.“ — Богъ не гледа на не чисты царвуле, а на чисто срьце, казалъ той.

Богъ не остаи никому дълженъ.

Богъ не плащъ всѣкъ сѫбботъ.

Богъ казва: Помогни́ си самъ, та да ти помогнъ и азъ.

130 Богъ не спи.

Божіе-то око види всичко.

Божіи-та работа съ лъжіъ не ся врьши.

Бой ся отъ Бога, прави добро, па не хай отъ никого.

Болѣ голѣмъ залъгъ да изѣдешь, нежели голѣмъ думъ да продумашь.

135 Болѣсть не крави, а суши.

Боли го зѫбъ, та куца. Казвать: 1) Кога-то накарвать нѣкого на работъ, а той ся преправи, че е боленъ. 2) Кога пытать здравый-тъ: „що ти е, та си блѣденъ?“ — Боли мя зѫбъ, та куцамь, казва той.

Боли мя шапка-та. Сир. Боли мя глава-та.

Болна жена, — печена кокошка.

Болна ли си лѣжала, или си болѣнъ гледала? Казвать на онзіъ женъ, коя-то бледнѣе и мрьшавѣе.

140 Болный-тъ ся пыта; искашь ли печенъ кокошкъ, (а не́ здравый-тъ!) Казва тоя, кого-то пытать: „искашь ли това и това, да ти дадемь?

Болникъ-тъ пыта, искашь ли дюшекъ! Казва піенецъ-тъ, кога-то го пытать иска ли вино.

Болка-та по горѫ-тѫ не ще да иде, ами по човѣци-тѣ.

Бостанджію краставици продава.

Брада-та му израсла, а умъ-тъ му не дошълъ.

145 Брада порасла и ума опасла.

Брада сива, глава дива.

Брадва главъ-тъ да му отсѣче! (Клѣтва). Кога-то ся карать двама брате, а нѣкой дойде и имъ казва: „не карайте ся, че е грѣхота. Вие сте брате.“ А на по́-малкый-тъ братъ казва: „ты не трѣбва да ся карашь съ по́-старъ братъ!“ — Брадва

главж-тж да му отсѣче. казва по́-малкый-тъ братъ.
Братъ брата не храни, а тѣжко му, кой го нѣма.
Братъ за брата плаче.
150 Братъ за брата печели.
Братъ, помогнжтъ отъ братъ, по́-силенъ е отъ ягкъ градъ.
Братъ по брата, та и два-та.
Братство за братство, а сыреніе за пары.
Брои му стжпкы-тѣ. Сир. Ходи слѣдъ него.
155 Брьза, като гущеръ възъ баиръ.
Брьза, като попъ за порязаници. (Вьрви́ скоро).
Брьзъ конь ся преваря, брьза дума ся не преваря. Или:
Брьзый-тъ конь ся стига, а брьза-та дума никога.
Брьзый-тъ не ходи за водж, а жждный-тъ.
160 Брьзъ, като заекъ.
Брьзый-тъ крадецъ, домакыня смайва.
Брьщолеви, като лудъ. Сир. Говори, що-то му доде на умъ-тъ.
Будалы-тѣ ся всѣкога смѣжть.
Буза безъ въшкж не быва. Кога-то казвашь за нѣщо, че не е чисто, така ти отговарять.
165 Будка-та отребила единъ-тъ кжтъ, а въ другій-тъ ся намѣстила.
Бурнарь ли си, бурна си гледай.
Бъхъ не хваща, а не плаща.
Бъхти ся, като вода о брѣгъ.
Бѣга, като диволъ отъ крьстъ, (или: като диволъ отъ темянъ).
170 Бѣга, като опжрленъ.
Бѣга, като отъ важе. Сир. Чега-то искать да го обѣсать.
Бѣга, като пощрьклѣдъ биволъ.
Бѣгай отъ себапъ, да не влѣзешь въ грѣхъ.
Бѣганова майка бѣло носи; Стоянова черно носи.
175 Бѣжанова майка не плаче, а Стоянова. Или:
Бѣжанъ скаче, а Стоянъ плаче. Сир. Кой-то бѣга, той не плаче, а кой-то не бѣга.
Бѣлъ, като на тенджюрж дъно-то.
Бѣлѣе ся, като тигапя на мѣсячинж.
Бѣлы крака — жълты чехлы.
180 Бѣлы пары за черны дни.
Бѣло, като памукъ; сладко, като медъ.
Бѣло, като снѣгъ.
Бѣло, като заще.

Бѣлъ, като Циганинъ. Сир. Черенъ.

185 Бѣснѣе, като магаре отъ конскы мухы.

Бѣсно-то куче и сайбый-тъ си не познава. Сир. Лошій-тъ синъ ни майкѫ си, ни бащѫ си не почита.

В.

Вали, вали, дъждь.

Да ся роди ръжь;

Да си купѫ мѫжь. Казвать момичета-та, кога-то вали дъждь.

Вали, вали, дъждь,

Да ся роди ченица;

Да си купѫ женица. Казвать момчета-та, кога-то вали дъждь.

Вали (дъждь), като изъ ржкавъ. Казвать, кога-то вали голѣмъ дъждь.

190 Варвара вари,

Сава носи,

Никола яде.

Варди го, като очи-тѣ си. Сир. Храни го и глѣда го добрѣ.

Варди ся дорде не ти сѫ изградиле сѣикѫ-тѫ, отъ какъ ти ѭ изградѫть, до тамъ ти кучка и отнѣла.

Варди ся отъ оногова, кого-то е Господь наказалъ.

Вдигнѫле кѫщѫ-тѫ на главѫ-тѫ си. Казвать за дѣтца-та, кога-то тѣ бѣснѣѭть.

195 Веднѫшь тыква на (за) водѫ, двашь тыква на водѫ, а третій пѫть ся разбила. Сир. Веднѫшь направишь зло, двашь направишь зло, а третій пѫть тя и уловѫть.

Веднѫшь ще да ся мре.

Велико име — шюпливо дупе. Сир. Име-то му лично, а той не чини.

Ветхо крьпи-конци губи; — старо либи — дене губи.

„Видите ли мя селяне?“ — Видимъ тя, видимъ. — „До годинѫ хичь да мя не видите.“ Единъ попъ отишѫлъ въ едно село да бере порязаници, и кога-то гы събралъ, той гы натрупалъ на купъ, скрилъ ся задъ тѣхъ и извыкалъ: „Видите ли мя селене?“ — Видимъ тя, видимъ, казале селяне-тѣ. — „До годинѫ хичь да мя не видите.“ Сир. До-годинѫ порязаници-тѣ да сѫ пóвече. (Народенъ обычай *).

200 Видѣла баба иглѫ-тѫ на копѫ-тѫ, а копѫ-тѫ не видѣла.

Видѣла камила уши, поискала и рогове.

Видѣло добро, та бѣгало. Кога-то казвать за нѣкого, че живѣе

*) Другы приказвить това за Павликянскы-тѣ попове.

добрѣ; а той живѣе злѣ, и ся крые и прѣдъ другы-тѣ ся показва, че живѣе добрѣ. Онзи, дѣто го знае, какъ той живѣе, така казва.

Видѣха у слѣпчя едно око, и него искать да му изваджть. Сир. У сиромахъ-тъ искать да отнемжть и послѣдніж-тж парж.

Виждь му ума, та му крой за дома.

205 Виждь мя сега, че имамь рога.

Виждь слугы-тѣ, не пытай за господаря.

Вика, като билярнъ.

Вика, като прѣзъ гърне.

Викалъ баба да му води кривулако а) (шопска).

210 Викалъ вълкъ-тъ да му варди овце-тѣ.

Викалъ госте, че сѣдижлъ да ся поще.

Викахж мя гостъ, задавать ми постъ.

Викахъ, викахъ, само дяволъ-тъ ми ся обажда.

Забѣлѣжка. Казвать, че гласъ--тъ, кой-то ся отъзъвва на выкане-то, е гласъ на дяволъ-тъ — че дяволъ-тъ отговаря; за това трѣбвало, да свалишь гуглж-тж си, и испьрво въ неж да извыкашь, за да пропждишь дяволъ-тъ. Ако не извыкашь испьрво въ гуглж-тж, то човѣкъ-тъ, кого-то выкашь, не ще тя чюе.

Вилы очи-тѣ ти изболе! (Клѣтва).

215 Вино баба веселѝ.

Вино благословено — проклѣто піянство.

Вино-то е за піене, — жены-тѣ сж за біене.

Вино-то и мждрый-тъ подлудѣва.

Вино-то прави човѣкъ-тъ не везиръ, а резилъ.

220 Вихры го носять. Казвать: 1-во) за тогова, кой-то всѣкога брьза, а нищо не прави. 2) За блжснаты-тѣ люде, кои-то брьщолевать, що-то имъ дойде на языкъ-тъ.

Виждте му умъ-тъ, та му кройте абж. Или:

Виждь му умъ-тъ, че му купи гайдж.

Влѣзалъ въ лозе-то, чи не намѣрилъ грозде. Или:

Влѣзалъ въ лозе-то, и му не аресува грозде-то.

225 Влѣзе му бълха въ ухо-то.

Влачете мя, азъ пека плачѣж.

Влѣзе му като трьнъ въ очи-тѣ.

Влѣлъ въ лозе-то и мрьжди ся на грозде-то.

Влѣлъ, като въ не брано лозе. Сир. Не пести; нищо не жали.

а) Кривулакъ прилича на нашж-тж ржченицж; хоро на колело.

230 Влѣзь въ цыганчета-та и избери по́-бѣло-то.
Вовира си, като слѣпъ.
Вовира ся, като червиво куче по кюшета-та.
Вода донѣсла — вода занѣсла.
Вода го отнѣсла. Сир. Отишалъ да ся не върне.
235 Водж газж — жѫденъ ходж.
Вода-та всичко измыва, само черно лице и лошь языкъ не може.
Воденица меле — нѝщо не намила.
Воденчярскы камъкъ, колко-то е по́-вѣхтъ, толкова е и по́-тънъкъ. Или:
Воденчярскы камъкъ, колко-то по̀вече меле, толкова и по̀-тънъкъ става.
240 Водимь кума-та, нѣма мома-та.
Волъ вола купува, а человѣкъ книгы.
Волъ-тъ врьзвать за рогове-тѣ, а человѣкъ-тъ за языкъ-тъ.
Волъ-тъ рые прьсть-тж съ рогове-тѣ си и струва му ся, че іж хвьрля до небо-то, пакъ тя пада на гърбъ-тъ му. Или:
Волъ-тъ рые, задъ рогове-тѣ му пада. Сир. Кой що прави, на себѣ си прави.
245 Войникъ прѣдъ вратникъ не сѣди.
Волъ-тъ не реве, че кола-та скърцать.
Водж гледа, а за огънь приказва.
Воля-та разваля добрж-тж женж.
Волъ-тъ ся врьзва за рогове-тѣ, а человѣкъ за языкъ-тъ.
250 Вонишь прьсто, не вонишь, свой си.
Волъ-тъ си да бііж, кесііж-тж си бііж; женж-тж си да бііж, главж-тж си бііж.
Волъ-тъ, кой-то влачи мълкомъ хомутя, не боджть го.
Врана врани око не вади.
Време бреме продава, а скѫпотія го купува.
255 Врещишь ли? — вълкъ-тъ е готовъ.
Време-то човѣкъ-тъ краси, и време-то го пакъ грози.
Вречешь ли ся, стой на думж-тж си; не си ли ся врекълъ? — дрьжь ся.
Време-то не чяка.
Восѣдни, на тогава припустни.
260 Врьба маслины родила.
Врьви изъ крывый-тъ нѫть, ако искашь по́-скоро да си идешь дома. Или:

Вьлъ [illegible] и не [illegible] [illegible]-тъ. че ся забрьквашь.

Вьлъ [illegible] [illegible] [illegible]. Но. Работа-та му врьви напрѣдъ, благополучно

Вьлъ [illegible] [illegible] [illegible]. Или:

265 Вьлъ [illegible] [illegible] [illegible] работи. както му другъ [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] искать другы-тѣ.

Вьлъ [illegible] [illegible]. Или

Вьлъ [illegible] [illegible]

Вьлъ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Вьлъ [illegible] [illegible] [illegible]-та.

270 Вьлъ [illegible] и [illegible] [illegible].

Вьлъ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]-тъ. Кажить [illegible]-та. кога-то ся [illegible]. Зьлъ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

Вьлъ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-тъ. [illegible] [illegible] [illegible] уроци. Казвать [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Вьлъ Вьлъ [illegible]. [illegible] [illegible] ([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible]. Или

Вьлъ [illegible] [illegible]

Бій. Бій [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ой, Коце, Коце! Коце сиротино!
Коце сиротино, паша-та роднино!

Врьти ся, като каладжійка. Или:
Врьти ся, като каладжиско джно. Казвать за врьтливы-тѣ и вѣтърничявы-тѣ жены.
Всичка-та кожа изотвънь стои.
Всичкы-тѣ калугеркы не ставать игуменскы.
280 Всичко има Радка, токо нѣма шяренѫ забрадкѫ.
Всичкы-тѣ овце не пущать еднакво млѣко.
Всичко-то е до наукѫ.
Всичкы-тѣ птици отходять, а врапци-тѣ остаіѫть.
Всѣка болѣсть има своя лѣкъ, ала го хора-та не знаѭть.
285 Всѣка глава свой умъ носи.
Всѣка коза има и брада.
Всѣка коза за свой кракъ.
Всѣка крушка отъ опашкѫ-тѫ си ся дрьжи.
Всѣка минѫла година по̀-добра.
290 Всѣка мѫка не е до вѣка.
Всѣка мома знае да пѣе у дома си, а да видимь на хоро-то.
Всѣка молба на аминь ся свьршва.
Всѣка овца за краче-то си выси.
Всѣка работа отъ майсторъ-тъ ся бои.
295 Всѣка пречка за по̀-добрѣ.
Всѣка пчела не бере медъ.
Всѣкый да си мете прѣдъ свои-тѣ врата.
Всѣкый день Гызда гыздава, на добъръ день гнидава.
Всѣкый има грозотѫ, нъ коя-то ся види, нему ся смѣіѫть.
300 Всѣкому нѣгово-то и не мыто бѣло.
Всѣко куче, що лае, не хапе.
Всѣко чюдо за три дни.
Всѣкый уменъ и глупость показва.
Всѣкый обычя, кой-то му приличя.
305 Всѣкый мре за редъ-тъ си.
Всѣкый пѣтелъ пѣе на свое-то бунище (или купище).
Всѣкый може да стане: лудъ, псалтъ и хекыминъ.
Всѣка патка, не е хапка.
Всѣко село и законъ има.
310 Всѣкый си хвали булче-то.

Всѣкый прьдньѫ-тѫ си за измирно ѭ има.
Всѣкый знае себѣ си, гдѣ му утрепва калевра-та.
Всѣко дрьво си има червея да го яде.
Всѣко куче на дворъ-тъ си лае.
315 Всѣко нѣщо на време-то.
Всѣкый тегли въгленъ-тъ къмъ свое-то си яйце.
Всѣкый мечкарь казва, че нѣгова-та мечка по-хубаво играе.
Всѣко птиче, свое-то гнѣздо хвали.
320 Вчера бобъ, днесь бобецъ.
Вчера мя е било, днесь ми е мило. Казвать на онѫѭ женѫ, кой-то хвали мѫжь-тъ си, ако той и да ѭ біе.
Вчудва ся, като псе въ сливы.
Въ голѣмѫ рѣкѫ — голѣмѫ и рыбѫ.
Въ горѫ-тѫ мечкы, а въ села-та вълци. Сир. За сиромахъ-тъ на всѣкъдѣ е еднакво.
325 Въ горѫ-тѫ дѣлать, а въ село хвьрчѭть трескы-тѣ.
Въ добрѫ главѫ сто рѫцѣ.
Въ дѣлникъ — зелникъ, а въ праздникъ — попарникъ.
Въ едно-то ти ухо да влѣзва, а отъ друго-то да излѣзва.
Въ къкво-то хоро влѣзешь, тъкова хоро трѣбва и да играешь. Сирѣчь, съ къквы-то хора ся събересшь, така и да ся дьржишь.
330 Въ малко село, голѣма бирія.
Въ механѫ-тѫ былъ, а вино не мерисалъ. Говорять на тогова, кой-то е піянъ, а казва: „азъ не сьмь пилъ ни капкѫ.“
Въ море-то съ лъжицѫ водѫ притуря. Казвать, кога-то сиромахъ-тъ помага на богатый-тъ.
Въ него ся кълнѣхъ.
Въ петъкъ яде лештѫ, а въ благо мерджумекъ.
335 Въ пустѫ воденицѫ, дяволе-тѣ метѫть.
Въ редъ тя търсихъ, попе, съдѣ у васъ не ходихъ.
Въ рѣдко г... но не хврьгай камѫкъ, да тя не напрьска. Сир. лошіятъ човѣкъ не закачяй, да ти не направи зло, или да тя не засрами.
Въ слѣпо царство, кой-то е съ едно око, той царува.
Въ сѣкѫ чорбѫ и мерудія. Казвать на тогова, кой-то на сѣкѫдѣ ся вовира и ся мѣси въ чюжды-тѣ работы.
340 Въ сѣко гърне и похлупакъ.
Въ сѣко гърне и пиперъ.
Въ сѣко село и адетъ, въ сѣкѫ кѫщѫ и табехетъ.
Въ сѣко село и зѐконъ.

Въ старо село новъ адетъ не быва.
45 Въ циганскы ишликъ (работница) чисто не быва.
Въ чюждж кжщж си не простирай крака-та, да тя не біѫть (по тѣхъ).
Сир. Въ чюждж работж ся не брькай.
Въ чюждж манджя не туряй соль.
Въ камькъ да стрѣлишь, стрѣлы да хабишь.
Вълкъ-тъ видимь, тогась силяхъ търсимь.
0 Вълкъ-тъ все е вълкъ.
Вълкъ ся на поржкы не храни.
Вълкъ-тъ стрыжили, той за овци-тѣ пыталъ.
Вълкъ козинж-тж си мѣнява, а съ търсж-тж си умира.
Вълкъ-тъ за мъгливо време плаче.
55 Вълку зима за обычяй.
Вълкъ-тъ съ хаберъ агне не хапва.
Вълкъ-тъ пастармж не прави.
Вълкъ-тъ и четено яде.
Вълкъ-тъ все сураво яде, и пакъ вратъ-тъ му дебелъ.
60 Вълкъ-тъ яде и сураво.
Вълкъ овце пасе. Казвать томува, кой-то разсказва бабины деветины. Сир. Разсказва такыва работы, кои-то и насъне не е видѣлъ.
Вълкъ-тъ варди агне-то отъ лесица-та, да го изяде той.
Вълкъ-тъ и отъ броены-тѣ овце яде. Говорать томува, кой-то казва, че е пречелъ пары-тѣ си и гы оставилъ, та никой не ще да гы открадне.
Вълкъ-тъ, кога остарѣе, стая маскара на кучета-та. Казвать бабичкы-тѣ, кога-то имъ ся смѣіѫть дѣтца-та, или ся подигравать съ тѣхъ.
65 Вълкъ-тъ мжгливо време обычя. (че го не видять овчере-тѣ и кучета-та).
Вълна влачи, мжжь не рачи.
Въ мжгливо време теле-то не търсять подъ крава-та, ами подъ вола.
Въ нуждж ся другарь познава.
Въ кошницж ся не побыра.
70 Въ очи кравай, а въ гърбъ-тъ камькъ дай.
Въ пѫть и сынъ на бащж другарь.
Въ поле-то щета става, въ кжщи отличява.
Въ по́-голѣмо мѣсто да живѣешь, по́-много умъ да имашь.
Въ рѣдъкъ калъ камькъ не хвьрляй.
75 Вынжги (пази) за веднжжь.

Вьржи попа, да е мирно село-то.
Вьрти, сучи, свьрши го.
Вьртѫтся, като жерави.
Вьржи прьсть и тръгни изъ село, да видишь лѣкари!
380 Вьржи магаре-то, гдѣ-то иска стопанинъ-тъ му, и нѣмай грыжѣ вълкъ ли ще го яде.
Вьрви му, като изъ ржкавъ.
Въ срѣдъ нощь да сьмне, по срѣдъ нощь ставамь.
Въ тихѫ водѫ, высоко полы дигай.
Въ Цариградъ живѣлъ, Царя не видѣлъ.
385 Вѣра вѣрѫ не біе.
Вѣрна слугица, рада домовница.
Вѣра на брадѫ-тѫ; поручникъ? — водѫ-тѫ.
Вѣрна дружина — здраво кале.
Вѣренъ слуга — здравъ ключь.
390 Вѣрвай и слугѫ-тѫ, вѣрвай и око-то си.
Вѣтъръ вѣе, конь пьрди.
Вѣтъръ варевъ, снѣгъ печенъ.
Вѣтъръ го носи на бѣлѫ кобылѫ. Казвать, за глупавы-тѣ, за блѫснѫты-тѣ и за луды-тѣ.
Вѣтъръ му въ уши-тѣ. Или:
395 Вѣтъръ му духа въ уши-тѣ. Сир. Не слушя, кога-то го учять добро.
Вѣтъръ-тъ дебелы-тѣ дрьвета катуря, а малкы-тѣ, само превива. Говорать малкы-тѣ дѣтца, болни-тѣ и мрьшави-тѣ люди, кога-то имъ казвать здрави-тѣ и силни-тѣ, че щѫть да умрѫть.
Вѣхтъ грѣхъ, покаяніе ново.
Въ шега правда не быва.
Възелъ възла дьржи.
400 Въшка-та въ двайсеть и четыри сахата унукы добыва.
Вѫрнѫлъ ся и безъ царвуле. Кога-то иде нѣкой да печѣли и не спечѣли нищо, то за него казвать: „вѫрнѫлъ ся и безъ царвуле.“
Вѫрнѫлъ ся отъ онзи свѣтъ. Казвать за тогова, кой-то былъ много боленъ и оздравѣлъ.
Вѫрнѫлъ ся отъ онзи свѣтъ, та му казалъ. Казвать за тогова, кой-то разсказва за нѣкого: че е грѣшенъ и като умрѣлъ отишълъ въ адъ, или, че е праведенъ и взели го въ рай.

Г.

Габровска му е работа-та. Сир. Побрькалъ си е работѫ-тѫ, или не му врьви добрѣ работа-та.

405 Габровска работа. Побрькана работа, не добра работа.

Гаври ся съ сиромашь-тѫ.

Гайда свири на гаріѭ, а попъ-тъ играе. Казвать томува, кой-то ся смѣе, кога-то другы-тѣ плачять.

Гарванъ гарвану очи не вади. Сир. Братъ брату зло не прави.

Гарванъ-тъ на праздно не граче.

410 Гарванъ отлита, соколъ долита.

'Га ти трѣбвамь „бачо койчо“ 'га не трѣбвамь „луди койо!“

Гарга ловъ не лови.

Гарга-та моли Бога, да мрѫть копе-тѣ.

Гдѣ-то е съгласіе, тамъ е и Божіе благословеніе.

415 Гдѣ-то има съгласіе, тамъ и крушюмъ-тъ по водѫ-тѫ плава; а гдѣ-то нѣма съгласіе, тамъ и кратуна-та потъива.

Гдѣ-то петь, тамъ и шесть.

Гдѣ-то тя мразять не ходи; гдѣ-то тя обычять не чести.

Гдѣ-то е тънко, тамъ ся кѫса.

Гдѣ-то рана и той муха.

420 Гдѣ-то отиде врана все посрана.

Гдѣ-то чювашь много ягоды, ходи съ малкы кошници.

Гдѣ-то добро-то нѣщо, тамъ завистъ-та често.

Гдѣ-то пушакъ, тамъ и гласъ.

Гдѣ-то го не сѣешь, тамъ никне.

425 Гдѣ кудкудечять кокошкы-тѣ, а гдѣ носять.

Гдѣ двама и той третій.

Гдѣ-то дума не помага, тамъ тяга.

Гдѣ-то стига, тамъ го вьржи.

Гдѣ-то сьрдце-то лежи, тамъ око-то лѣти.

430 Гдѣ-то има, тамъ ся стичя.

Гдѣ-то овчярь-тъ, тамъ и стадо-то.

Гдѣ-то игла-та, тамъ и конецъ-тъ.

Гдѣ да тя знаіѫ, че ми си намигнѫлъ въ тьмнинѫ-тѫ!

Глава безъ болесть не быва.

435 Глава безъ мозъкъ.

Глава безъ мозъкъ не быва, а съ гнилъ мозъкъ быва. Сир. Човѣкъ безъ умъ не быва, а случвася, та умъ-тъ му недостига.

добрѣ; а той живѣе злѣ. и ся крые и прѣдъ другы-тѣ ся показва, че живѣе добрѣ. Онзи, дѣто го знае, какъ той живѣе, така казва.

Видѣха у слѣпчя едно око, и него искать да му изваджть. Сир. У сиромахъ-тъ искать да отнемжть и послѣдніж-тж нарж.

Виждь му ума, та му крой за дома.

205 Виждь мя сега, че имамь рога.

Виждь слугы-тѣ, не пытай за господаря.

Вика, като биляринъ.

Вика, като прѣзъ гърне.

Викалъ баба да му води кривулако а) (шопска).

210 Викалъ вълкъ-тъ да му варди овце-тѣ.

Викалъ госте, че сѣднжлъ да ся поще.

Викахж мя гостъ, задавать ми постъ.

Викахъ, викахъ, само диволъ-тъ ми ся обажда.

Забѣлѣжка. Казвать, че гласъ--тъ, кой-то ся отъзъвава на выкане-то, е гласъ на диволъ-тъ — че диволъ-тъ отговаря; за това трѣбвало, да свалишь гуглж-тж си, и испьрво въ неж да извыкашь, за да пропждишь диволъ-тъ. Ако не извыкашь испьрво въ гуглж-тж, то човѣкъ-тъ, кого-то выкашь, не ще тя чюе.

Вилы очи-тѣ ти изболе! (Клѣтва).

215 Вино баба веселѝ.

Вино благословено — проклѣто піянство.

Вино-то е за піене, — жены-тѣ сж за біене.

Вино-то и мждрый-тъ подлудѣва.

Вино-то прави човѣкъ-тъ не везиръ, а резилъ.

220 Вихры го носять. Казвать: 1-во) за тогова, кой-то всѣкога брьза, а нищо не прави. 2) За блжснаты-тѣ люде, кои-то брьщолевать, що-то имъ дойде на языкъ-тъ.

Виждте му умъ-тъ, та му кройте абж. Или:

Виждь му умъ-тъ, че му купи гайдж.

Влѣзалъ въ лозе-то, чи не намѣрилъ грозде. Или:

Влѣзалъ въ лозе-то, и му не аресува грозде-то.

225 Влѣзе му бълха въ ухо-то.

Влачете мя, азъ нека плачіж.

Влѣзе му като трьнъ въ очи-тѣ.

Влѣлъ въ лозе-то и мрьжди ся на грозде-то.

Влѣлъ, като въ не брано лозе. Сир. Не пести; нищо не жали.

а) Кривулакъ прилича на нашж-тж ржченицж; хоро на колело.

230 Влѣзь въ цыганчета-та и избери по́-бѣло-то.
Вовира ся, като слѣпъ.
Вовира ся, като червиво куче по кюшета-та.
Вода донѣсла — вода занѣсла.
Вода го отнѣсла. Сир. Отишалъ да ся не върне.
235 Водѫ газѫ — жѫденъ ходѫ.
Вода-та всичко измыва, само черно лице и лошь языкъ не може.
Воденица меле — нищо не намила.
Воденчярскы камъкъ, колко-то е по́-вѣхтъ, толкова е и по́-тънъкъ. Или:
Воденчярскы камъкъ, колко-то по̀вече меле, толкова и по̀-тънъкъ става.
240 Водимь кума-та, нѣма мома-та.
Волъ вола купува, а человѣкъ книгы.
Волъ-тъ врьзвать за рогове-тѣ, а человѣкъ-тъ за языкъ-тъ.
Волъ-тъ рые прьсть-тѫ съ рогове-тѣ си и струва му ся, че ѭ хвьрля до небо-то, пакъ тя пада на гърбъ-тъ му. Или:
Волъ-тъ рые, задъ рогове-тѣ му пада. Сир. Кой що прави, на себѣ си прави.
245 Войникъ прѣдъ вратникъ не сѣди.
Волъ-тъ не реве, че кола-та скьрцать.
Водѫ гледа, а за огънь приказва.
Воля-та разваля добрѫ-тѫ женѫ.
Волъ-тъ ся врьзва за рогове-тѣ, а человѣкъ за языкъ-тъ.
250 Вонишь прьсто, не вонишь, свой си.
Волъ-тъ си да біѭ, кесіѭ-тѫ си біѭ; женѫ-тѫ си да біѭ, главѫ-тѫ си біѭ.
Волъ-тъ, кой-то влачи мълкомъ хомутя, не бодѫть го.
Врана врани око не вади.
Време бреме продава, а скѫпотія го купува.
255 Врещишь ли? — вълкъ-тъ е готовъ.
Време-то човѣкъ-тъ краси, и време-то го пакъ грози.
Вречешь ли ся, стой на думѫ-тѫ си; не си ли ся врекълъ? — дрьжь ся.
Време-то не чяка.
Восѣдни, на тогава припустни.
260 Врьба маслины родила.
Врьви изъ крывый-тъ пѫть, ако искашь по́-скоро да си идешь дома. Или:

Врьви изъ крывый-тъ пѫть и не трьси правый-тъ, че ся забрьквашь.

Врьви му, като изъ рѫкавъ.. Сир. Работа-та му врьви напрѣдъ, благополучно.

Врьви му по водѫ-тѫ, като малко дѣте. Или:

265 Врьви му по водѫ-тѫ. Казвать томува, кой-то работи, както му другъ казва, или си врьши работѫ-тѫ, както искать другы-тѣ.

Врьви напрѣдъ, като ракъ. Или:

Врьви назадъ, като ракъ.

Врьви слѣдъ него, като крава за сламѫ.

Врьжи попъ-тъ, да е мирно село-то.

270 Врьжи прьстъ и хекыме много.

Врьжи си червенно, (на прьстъ-тъ). Казвать дѣтца-та, кога-то ся карать. Врьжи си червенко, или повни си, че щѫ си отвѫрнѫ, щѫ си отмьстѫ.

Врьжи си червенъ конецъ на прьстъ-тъ, да тя не хванѫть уроци. Казвать на онѫіѫ момѫ, коя-то пыта другы-тѣ, да ли е хубава, особено, кога ся накыти.

Врьти Врьтоломея, блѫскай Германе, (само) варди кутличовѫ-тѫ нивѫ. Или:

Врьти, врьти Врьтоломей!

Бій, Бій Германе!

До кутличовѫ нивичкѫ. Единъ попъ или калугеръ, кому-то прѣкоръ-тъ былъ Кутличь, кога-то валялъ дъждь и градъ, той молилъ Св. Врьтоломея и Св. Германа да побіять всичкы-тѣ нивы, само да вардѫть нѣговѫ-тѫ, а градъ-тъ очюкалъ най много нѣговѫ-тѫ.

275 Врьти ли ся кѫща съ еднѫ окѫ брашно.

Забѣлѣжка. Тая пословица происходи отъ слѣдѫѫщѫ-тѫ пѣсень:

Ой, Коце, Коце! Коце сиротино!
Коце сиротино, наша-та роднино!
Врьти ли са кѫща съ една ока брашно?
Дали на качемакъ, или на просеникъ!
Хайде на качемакъ, че са лесно брька
Че са лесно брька и лесно са глѫта.
Залибила Коца едно лудо-младо!
Куга на зарань-та а то бѣло-брадо:
Зѫби-тѣ му звѣкатъ, като кошъ орѣхи,
Брада-та му боде, като паламида.

Ой, Коце, Коце! Коце сиротино!
Коце сиротино, наша-та роднино!

Врьти си, като каладжійка. Или:
Врьти си, като каладжиско джно. Казвать за врьтливы-тѣ и вѣтърничявы-тѣ жены.
Всичка-та кожа изотвънь стои.
Всичкы-тѣ калугеркы не ставать игуменскы.
280 Всичко има Радка, токо нѣма шяренѫ забрадкѫ.
Всичкы-тѣ овце не пущать еднакво млѣко.
Всичко-то е до наукѫ.
Всичкы-тѣ птици отходять, а врапци-тѣ остаѭть.
Всѣка болѣсть има своя лѣкъ, ала го хора-та не знаѭть.
285 Всѣка глава свой умъ носи.
Всѣка коза има и брада.
Всѣка коза за свой кракъ.
Всѣка крушка отъ опашкѫ-тѫ си ся дрьжи.
Всѣка минѫла година по̀-добра.
290 Всѣка мѫка не е до вѣка.
Всѣка мома знае да пѣе у дома си, а да видимь на хоро-то.
Всѣка молба на аминь ся свьршва.
Всѣка овца за краче-то си висе.
Всѣка работа отъ майсторъ-тъ ся бои.
295 Всѣка пречка за по̀-добрѣ.
Всѣка пчела не бере медъ.
Всѣкый да си мете прѣдъ свои-тѣ врата.
Всѣкый день Гызда гыздава, на добъръ день гнидава.
Всѣкый има грозотѫ, нъ коя-то ся види, нему ся смѣѭть.
300 Всѣкому нѣгово-то и не мыто бѣло.
Всѣко куче, що лае, не хапе.
Всѣко чюдо за три дни.
Всѣкый уменъ и глупость показва.
Всѣкый обычя, кой-то му приличя.
305 Всѣкый мре за редъ-тъ си.
Всѣкый пѣтелъ пѣе на свое-то бунище (или купище).
Всѣкый може да стане: лудъ, псалтъ и хекыминъ.
Всѣка патка, не е хапка.
Всѣко село и законъ има.
310 Всѣкый си хвали булче-то.

Всѣкый прьдньѫ-тѫ си за измирно ьѫ има.
Всѣкый знае себѣ си, гдѣ му утрепва калевра-та.
Всѣко дрьво си има червея да го яде.
Всѣко куче на дворъ-тъ си лае.
315 Всѣко нѣщо на време-то.
Всѣкый тегли въгленъ-тъ къмъ свое-то си яйце.
Всѣкый мечкарь казва, че нѣгова-та мечка по-хубаво играе.
Всѣко птиче, свое-то гнѣздо хвали.
320 Вчера бобъ, днесь бобецъ.
Вчера мя е било, днесь ми е мило. Казвать на онѫѭ женѫ, коя-то хвали мѫжь-тъ си, ако той и да ьѫ біе.
Вчудва ся, като псе въ сливы.
Въ голѣмѫ рѣкѫ — голѣмѫ и рыбѫ.
Въ горѫ-тѫ мечкы, а въ села-та вълци. Сир. За сиромахъ-тъ на всѣкъдѣ е еднакво.
325 Въ горѫ-тѫ дѣлать, а въ село хвьрчѫть трескы-тѣ.
Въ добрѫ главѫ сто рѫцѣ.
Въ дѣлникъ — зелникъ, а въ праздникъ — попарникъ.
Въ едно-то ти ухо да влѣзва, а отъ друго-то да излѣзва.
Въ кѫкво-то хоро влѣзешь, тѫкова хоро трѣбва и да играешь. Сирѣчь, съ кѫквы-то хора ся събереш, така и да ся дьржишь.
330 Въ малко село, голѣма бирія.
Въ механѫ-тѫ былъ, а вино не мерисалъ. Говорять на тогова, кой-то е піянъ, а казва: „азъ не сьмь пилъ ни капкѫ.“
Въ море-то съ лѫжицѫ водѫ притуря. Казвать, кога-то сиромахъ-тъ помага на богатый-тъ.
Въ него ся кълнѣхъ.
Въ петѫкъ иде лештѫ, а въ благо мерджумекъ.
335 Въ пустѫ воденицѫ, дяволе-тѣ метѫть.
Въ редъ тя търсихъ, попе, сѫдѣ у васъ не ходихъ.
Въ рѣдко г... но не хвьрьгай камѫкъ, да тя не напрьска. Сир. лошіятъ човѣкъ не закачяй, да ти не направи зло, или да тя не засрами.
Въ слѣпо царство, кой-то е съ едно око, той царува.
Въ сѣкѫ чорбѫ и мерудія. Казвать на тогова, кой-то на сѣкѫдѣ ся вовира и ся мѣси въ чюжды-тѣ работы.
340 Въ сѣко гърне и похлупакъ.
Въ сѣко гърне и пиперъ.
Въ сѣко село и адетъ, въ сѣкѫ кѫщѫ и табехетъ.
Въ сѣко село и зѫконъ.

Въ старо село новъ адетъ не быва.
345 Въ циганскы ишликъ (работница) чисто не быва.
Въ чюждж кжщж си не простирай крака-та, да тя не біѣть (по тѣхъ).
Сир. Въ чюждж работж ся не брькай.
Въ чюждж манджя не турай соль.
Въ камькъ да стрѣлишь, стрѣлы да хабишь.
Вълкъ-тъ видимь, тогась силяхъ търсимь.
350 Вълкъ-тъ все е вълкъ.
Вълкъ ся на поржкы не храни.
Вълкъ-тъ стрыжяли, той за овци-тѣ пыталъ.
Вълкъ козинж-тж си мѣнява, а съ търсж-тж си умира.
Вълкъ-тъ за мъгливо време плаче.
355 Вълку зима за обычяй.
Вълкъ-тъ съ хаберъ агне не хапва.
Вълкъ-тъ пастармж не прави.
Вълкъ-тъ и четено яде.
Вълкъ-тъ все сураво яде, и пакъ вратъ-тъ му дебелъ.
360 Вълкъ-тъ яде и сураво.
Вълкъ овце пасе. Казвать томува, кой-то разсказва бабины деветины. Сир. Разсказва такыва работы, кои-то и пасъне не е видѣлъ.
Вълкъ-тъ варди агне-то отъ лесица-та, да го изяде той.
Вълкъ-тъ и отъ броены-тѣ овце яде. Говорать томува, кой-то казва, че е пречелъ пары-тѣ си и гы оставилъ, та никой не ще да гы открадне.
Вълкъ-тъ, кога остарѣе, стая маскара на кучета-та. Казвать бабичкы-тѣ, кога-то имъ ся смѣіжть дѣтца-та, или ся подигравать съ тѣхъ.
365 Вълкъ-тъ мжгливо време обычя. (че го не видять овчере-тѣ и кучета-та).
Вълна влачи, мжжь не рачи.
Въ мжгливо време теле-то не търсять подъ крава-та, ами подъ вола.
Въ нуждж ся другарь познава.
Въ кошницж ся не побыра.
370 Въ очи кравай, а въ гърбъ-тъ камькъ дай.
Въ пжть и сынъ на бащж другарь.
Въ поле-то щета става, въ кжщи отличява.
Въ по́-голѣмо мѣсто да живѣешь, по́-много умъ да имашь.
Въ рѣдъкъ калъ камькъ не хвьрляй.
375 Вынжги (пази) за веднжжь.

Вьржи попа, да е мирно село-то.
Вьрти, сучи, свьрши го.
Вьртѫтся, като жерави.
Вьржи прьсть и тръгни изъ село, да видишь лѣкари!
380 Вьржи магаре-то, гдѣ-то иска стопанинъ-тъ му, и нѣмай грыжѫ вълкъ ли ще го яде.
Вьрви му, като изъ рѫкавъ.
Въ срѣдъ нощь да сьмне, по срѣдъ нощь ставамь.
Въ тихѫ водѫ, высоко полы дигай.
Въ Цариградъ живѣлъ, Царя не видѣлъ.
385 Вѣра вѣрѫ не біе.
Вѣрна слугица, рада домовница.
Вѣра на брадѫ-тѫ; поручникъ? — водѫ-тѫ.
Вѣрна дружина — здраво кале.
Вѣренъ слуга — здравъ ключь.
390 Вѣрвай и слугѫ-тѫ, вѣрвай и око-то си.
Вѣтъръ вѣе, конь пьрди.
Вѣтъръ варевъ, снѣгъ печенъ.
Вѣтъръ го носи на бѣлѫ кобылѫ. Казвать, за глупавы-тѣ, за блѫснѫты-тѣ и за луды-тѣ.
Вѣтъръ му въ уши-тѣ. Или:
395 Вѣтъръ му духа въ уши-тѣ. Сир. Не слушя, кога-то го учять добро.
Вѣтъръ-тъ дебелы-тѣ дрьвета катуря, а малкы-тѣ, само превива. Говорать малкы-тѣ дѣтца, болни-тѣ и мрьшави-тѣ люди, кога-то имъ казвать здрави-тѣ и силни-тѣ, че щѫть да умрѫть.
Вѣхтъ грѣхъ, покаяніе ново.
Въ шега правда не быва.
Възелъ възла дьржи.
400 Въшка-та въ двайсеть и четыри сахата унукы добыва.
Вѫрнѫлъ ся и безъ царвуле. Кога-то иде нѣкой да печѣли и не спечѣли нищо, то за него казвать: „вѫрнѫлъ ся и безъ царвуле.“
Вѫрнѫлъ ся отъ онзи свѣтъ. Казвать за тогова, кой-то былъ много боленъ и оздравѣлъ.
Вѫрнѫлъ ся отъ онзи свѣтъ, та му казалъ. Казвать за тогова, кой-то разсказва за нѣкого: че е грѣшенъ и като умрѣлъ отишълъ въ адъ, или, че е праведенъ и взели го въ рай.

Г.

Габровска му е работа-та. Сир. Побрькалъ си е работѫ-тѫ, или не му врьви добрѣ работа-та.

405 Габровска работа. Побрькана работа, не добра работа.

Гаври ся съ сиромашь-тѫ.

Гайда свири на гаріѭ, а попъ-тъ играе. Казвать томува, кой-то си смѣе, кога-то другы-тѣ плачять.

Гарванъ гарвану очи не вади. Сир. Братъ брату зло не прави.

Гарванъ-тъ на праздно не граче.

410 Гарванъ отлита, соколъ долита.

'Га ти трѣбвамь „бачо койчо“ 'га не трѣбвамь „луди койо!“

Гарга ловъ не лови.

Гарга-та моли Бога, да мрѫть копе-тѣ.

Гдѣ-то е съгласіе, тамъ е и Божіе благословеніе.

415 Гдѣ-то има съгласіе, тамъ и крушюмъ-тъ по водѫ-тѫ плава; а гдѣ-то нѣма съгласіе, тамъ и кратуна-та потъива.

Гдѣ-то петь, тамъ и шесть.

Гдѣ-то тя мразять не ходи; гдѣ-то тя обычять не чести.

Гдѣ-то е тънко, тамъ ся кѫса.

Гдѣ-то рапа и той муха.

420 Гдѣ-то отиде врапа все посрана.

Гдѣ-то чювашь много ягоды, ходи съ малкы кошници.

Гдѣ-то добро-то нѣщо, тамъ завистъ-та често.

Гдѣ-то пушакъ, тамъ и гласъ.

Гдѣ-то го не сѣешь, тамъ никне.

425 Гдѣ кудкудечять кокошкы-тѣ, а гдѣ носять.

Гдѣ двама и той третій.

Гдѣ-то дума не помага, тамъ тяга.

Гдѣ-то стига, тамъ го вьржи.

Гдѣ-то сьрдце-то лежи, тамъ око-то лѣти.

430 Гдѣ-то има, тамъ ся стичя.

Гдѣ-то овчярь-тъ, тамъ и стадо-то.

Гдѣ-то игла-та, тамъ и конецъ-тъ.

Гдѣ да тя знаіѫ, че ми си намигнѫлъ въ тьмнинѫ-тѫ!

Глава безъ болесть не быва.

435 Глава безъ мозъкъ.

Глава безъ мозъкъ не быва, а съ гнилъ мозъкъ быва. Сир. Човѣкъ безъ умъ не быва, а случвася, та умъ-тъ му недостига.

Вьржи попа, да е мирно село-то.
Вьрти, сучи, свьрши го.
Вьртѫтся, като жерави.
Вьржи прьсть и тръгни изъ село, да видишь лѣкари!
380 Вьржи магаре-то, гдѣ-то иска стопанинъ-тъ му, и нѣмай грыжѫ вълкъ ли ще го яде.
Вьрви му, като изъ рѫкавъ.
Въ срѣдъ нощь да сьмне, по срѣдъ нощь ставамь.
Въ тихѫ водѫ, высоко полы дигай.
Въ Цариградъ живѣлъ, Царя не видѣлъ.
385 Вѣра вѣрѫ не біе.
Вѣрна слугица, рада домовница.
Вѣра на брадѫ-тѫ; поручникъ? — водѫ-тѫ.
Вѣрна дружина — здраво кале.
Вѣренъ слуга — здравъ ключь.
390 Вѣрвай и слугѫ-тѫ, вѣрвай и око-то си.
Вѣтъръ вѣе, конь пьрди.
Вѣтъръ варевъ, снѣгъ печенъ.
Вѣтъръ го носи на бѣлѫ кобылѫ. Казвать, за глупавы-тѣ, за блѫснѫты-тѣ и за луды-тѣ.
Вѣтъръ му въ уши-тѣ. Или:
395 Вѣтъръ му духа въ уши-тѣ. Сир. Не слуша, кога-то го учить добро.
Вѣтъръ-тъ дебелы-тѣ дрьвета катуря, а малкы-тѣ, само превива. Говорать малкы-тѣ дѣтца, болни-тѣ и мрьшави-тѣ люди, кога-то имъ казвать здрави-тѣ и силни-тѣ, че щѫть да умрѫть.
Вѣхтъ грѣхъ, покаяніе ново.
Въ шега правда не быва.
Вьзелъ вьзла дьржи.
400 Въшка-та въ двайсеть и четыри сахата унукы добыва.
Вѫрнѫлъ ся и безъ царвуле. Кога-то иде нѣкой да печѣли и не спечѣли нищо, то за него казвать: „вѫрнѫлъ ся и безъ царвуле.“
Вѫрнѫлъ ся отъ онзи свѣтъ. Казвать за тогова, кой-то былъ много боленъ и оздравѣлъ.
Вѫрнѫлъ ся отъ онзи свѣтъ, та му казалъ. Казвать за тогова, кой-то разсказва за нѣкого: че е грѣшенъ и като умрѣлъ отишлъ въ адъ, или, че е праведенъ и взели го въ рай.

Г.

Габровска му е работа-та. Сир. Побрькалъ си е работа-та, [illegible] му врьви добрѣ работа-та.

105 Габровска работа. Побрькана работа, не добра работа.

Гаври ся съ сиромашь-тѫ.

Гайда свири на гаріѭ, а попъ-тъ играе. Казватъ томува, кой-то [illegible] смѣе, кога-то другы-тѣ плачать.

Гарванъ гарвану очи не вади. Сир. Братъ брату зло не прави.

Гарванъ-тъ на праздно не граче.

110 Гарванъ отлита, соколъ долита.

'Га ти трѣбвамь „бачо койчо" 'га не трѣбвамь „луди койо."

Гарга ловъ не лови.

Гарга-та моли Бога, да мрѫть копе-тѣ.

Гдѣ-то е съгласіе, тамъ е и Божіе благословеніе.

115 Гдѣ-то има съгласіе, тамъ и крушюмъ-тъ по водѫ-тѫ [illegible] то нѣма съгласіе, тамъ и кратуна-та потъпва.

Гдѣ-то петь, тамъ и шесть.

Гдѣ-то тя мразять не ходи; гдѣ-то тя обычать [illegible]

Гдѣ-то е тънко, тамъ ся кѫса.

Гдѣ-то рапа и той муха.

120 Гдѣ-то отиде врана все посрана.

Гдѣ-то чювашь много ягоды, ходи съ [illegible]

Гдѣ-то добро-то нѣщо, тамъ завистъ-та [illegible]

Гдѣ-то пушакъ, тамъ и гласъ.

Гдѣ-то го не сѣешь, тамъ никне.

125 Гдѣ кудкудечять кокошкы-тѣ, а [illegible]

Гдѣ двама и той третій.

Гдѣ-то дума не помага, тамъ [illegible]

Гдѣ-то стига, тамъ го вьржи.

Гдѣ-то сърдце-то лежи, [illegible]

130 Гдѣ-то има, тамъ ся стича.

Гдѣ-то овчярь-тъ, тамъ [illegible]

Гдѣ-то игла-та, тамъ [illegible] ако даде

Гдѣ да тя знаіѭ, че [illegible]

Глава безъ болестъ не [illegible] плаче, че

135 Глава безъ мозъкъ. Господь не е

Глава безъ мозъкъ [illegible]

безъ умъ не бива. [illegible]

Глава прави — глава и тегли. Сир. Човѣкъ прави лошо, човѣкъ и страдае.

Глава-та му побѣлѣ, а умъ-тъ му не дойде.

Глава-та му строшвамь, — хатжръ-тъ му не развалямь. Говорять за насмѣшкж томува, кой-то иска нѣщо и казва, дайте ми за хатжръ.

440 Гладенъ, като вълкъ.

Гладенъ, като куче

Гладенъ сьмь, като вълкъ. Казвать Българе-тѣ, кога-то сж гладны.

Гладенъ и сухъ хлѣбъ яде. Или:

Гладенъ хлѣбъ не пробира.

445 Гладна кокошка просо сънува.

Гладна мечка хоро не играе. Казва тоя, кого-то накарвать на работж, прѣди да му даджть да яде.

Гладна мѣшлина (коремъ) хлѣбъ не пробира. Сир. Гладный-тъ човѣкъ всичко аде.

Гладно куче и голъ кокалъ гризе.

Гладъ главж загубя.

450 Гладъ и вълчя изъ шюмж-тж изгонва.

Гладъ и Царь-тъ отъ постеліж-тж вдига.

Гледа, като волъ. Сир. Гледа глупаво.

Гледа, като касапинъ, Сир. Гледа кръвнишкы.

Гледа, като заклана овця.

455 Гледа, като котка на джигеръ. Сир. Иска му ся да хапне.

Гледа, като крава. Сир. Гледа глупаво.

Гледа, като кръвникъ.

Гледа, като орелъ на мрьшж.

Гледа, като смърть. Сир. Гледа страшно.

460 Гледа, като убодено джначе — (юниче, двѣгодишно женско теле; юнче или джнакъ мжжско) Сир. Гледа умилно, жално.

Гледа, като уплашенъ.

Гледа на него кръвнишкы. Сир. Гледа на него срьдито.

Гледай (храни́) конь стопанскы, а ѣзди го душманскы.

Гледай майкж-тж, а бери дъщеріж-тж.

465 Гледай си хавж-тж.

Гледай си, Гано, бждный-тъ вечеръ!

Гледашь го на гледъ, като тыква на плетъ.

Глъчять, като чяфуте въ аврж-тж.

Говѣе, че нѣма що да яде.

470 Гола лъжя. Кога-то нѣкой разсказва нѣщо и го познаіжть другы-тѣ, че лъже, му казвать: това е гола лъжя, или това е брадата лъжя.

Голый-тъ кокалъ и кучета-та не яджть.

Голо здраве готова болѣсть. Сир. Безъ пары здраве е сжща болѣсть.

Голъ, като отъ майкж роденъ.

Голъ, като прьстъ.

475 Голъ, като прьчка.

Голъ, та лошъ.

Голъ фудулинъ. Сир. И сиромахъ и горделивъ.

Голѣма глава, а безъ мозъкъ.

Голѣма глава — голѣма (и) болѣсть.

480 Голѣма дума — биволъ; дълбока дума — кладенецъ. Единъ мжжь училъ женж-тж си: „слушяй, жено, кога идемь на гостие, ты не хорати малкы думы, а голѣмы и дълбокы.“ Сир. Да не не плеще сичко, а да говори умно. Кога-то отишле на гостие, тя захванжла да говори голѣмы и дълбокы думы: Кладенецъ, кжща, планина, биволъ и пр.

Голѣма дума бѣлъ биволъ.

Голѣмо дупе — шупливо срьце.

Голѣмъ хладъ — добъръ гладъ.

Гора съ горж ся не събира, а човѣкъ съ човѣка ся събира.

485 Гори му срьце-то, като желѣзо въ ледъ.

Горчивъ, като пелинъ.

Господь богаты-тѣ сваля, а сиромасы-тѣ качва. Сир. Сиромасы-тѣ обогатѣва, а богаты-тѣ осиромашѣва.

Господь види, кой е правъ и кой е кривъ.

Господь дава, нъ въ кошярж не накарва. Сир. Господь дава, нъ и ный трѣбва да ся трудимъ.

490 Господь е добъръ.

Господь едному всичко дава, а другыму нищо.

Господь забавя, нъ не забрави.

Господь менѣ съ торбж, а азъ тебѣ съ човалъ. Сир. Ако даде Господь менѣ, азъ щж дамъ на другы-тѣ повече.

Господь не е Арнаутинъ. Казвать томува, кой-то ся плаче, че Господь му не дава имание, или здравие. „Сир. Господь не е сьрдитъ, като Арнаутинъ-тъ, и ще ти даде.“

495 Господь не е избиралъ, ами събиралъ.

Глава прави — глава и тегли. Сир. Човѣкъ прави лошо, човѣкъ и страдае.

Глава-та му побѣлѣ, а умъ-тъ му не дойде.

Глава-та му строшвамь, — хатжръ-тъ му не развалямь. Говорять за насмѣшкж томува, кой-то иска нѣщо и казва, дайте ми за хатжръ.

440 Гладенъ, като вълкъ.

Гладенъ, като куче

Гладенъ сьмь, като вълкъ. Казвать Българе-тѣ, кога-то сж гладны.

Гладенъ и сухъ хлѣбъ яде. Или:

Гладенъ хлѣбъ не пробира.

445 Гладна кокошка просо сънува.

Гладна мечка хоро не играе. Казва тоя, кого-то накарвать на работж, прѣди да му даджть да яде.

Гладна мѣшлина (коремъ) хлѣбъ не пробира. Сир. Гладный-тъ човѣкъ всичко аде.

Гладно куче и голъ кокалъ гризе.

Гладъ главж загубя.

450 Гладъ и вълчя изъ шюмж-тж изгонва.

Гладъ и Царь-тъ отъ постелїж-тж вдига.

Гледа, като волъ. Сир. Гледа глупаво.

Гледа, като касапинъ, Сир. Гледа кръвнишкы.

Гледа, като заклана овця.

455 Гледа, като котка на джигеръ. Сир. Иска му ся да хапне.

Гледа, като крава. Сир. Гледа глупаво.

Гледа, като кръвникъ.

Гледа, като орелъ на мрьшж.

Гледа, като смърть. Сир. Гледа страшно.

460 Гледа, като убодено джначе — (юнче, двѣгодишно женско теле; юнче или джнакъ мжжско) Сир. Гледа умилно, жално.

Гледа, като уплашенъ.

Гледа на него кръвнишкы. Сир. Гледа на него срьдито.

Гледай (храни́) конь стопанскы, а ѣзди го душманскы.

Гледай майкж-тж, а бери дъщерїж-тж.

465 Гледай си хавж-тж.

Гледай си, Гано, бждный-тъ вечеръ!

Гледашь го на гледъ, като тыква на плетъ.

Глъчять, като чяфуте въ аврж-тж.

Говѣе, че нѣма що да яде.

470 Гола лъжя. Кога-то нѣкой разсказва нѣщо и го познаѭть другы-тѣ, че лъже, му казвать: това е гола лъжя, или това е брадата лъжя.

Голый-тъ кокалъ и кучета-та не яджть.

Голо здраве готова болѣсть. Сир. Безъ пары здраве е сѫща болѣсть.

Голъ, като отъ майкѫ роденъ.

Голъ, като прьстъ.

475 Голъ, като прьчка.

Голъ, та лошъ.

Голъ фудулнъ. Сир. И сиромахъ и горделивъ.

Голѣма глава, а безъ мозъкъ.

Голѣма глава — голѣма (и) болѣсть.

480 Голѣма дума — биволъ; дълбока дума — кладенецъ. Единъ мѫжь училъ женѫ-тѫ си: „слушяй, жено, кога идемь на гостю, ты не хорати малкы думы, а голѣмы и дълбокы.“ Сир. Да не не плеще сичко, а да говори умно. Кога-то отишле на гостю, тя захванѫла да говори голѣмы и дълбокы думы: Кладенецъ, кѫща, планина, биволъ и пр.

Голѣма дума бѣлъ биволъ.

Голѣмо дупе — шупливо срьце.

Голѣмъ хладъ — добъръ гладъ.

Гора съ горѫ ся не събира, а човѣкъ съ човѣка ся събира.

485 Гори му срьце-то, като желѣзо въ ледъ.

Горчивъ, като пелинъ.

Господь богаты-тѣ сваля, а сиромасы-тѣ качва. Сир. Сиромасы-тѣ обогатѣва, а богаты-тѣ осиромашѣва.

Господь види, кой е правъ и кой е кривъ.

Господь дава, нъ въ кошярѫ не накарва. Сир. Господь дава, нъ и ный трѣбва да ся трудимъ.

490 Господь е добъръ.

Господь едному всичко дава, а другыму нищо.

Господь забавя, нъ не забрави.

Господь менѣ съ торбѫ, а азъ тебѣ съ човалъ. Сир. Ако даде Господь менѣ, азъ щѫ дамъ на другы-тѣ повече.

Господь не е Арнаутинъ. Казвать томува, кой-то ся плаче, че Господь му не дава имание, или здравю. „Сир. Господь не е сьрдитъ, като Арнаутинъ-тъ, и ще ти даде.“

495 Господь не е избиралъ, ами събиралъ.

Господь никога не може намъ да угоди. Казвать томува, кой-то не е благодаренъ на това, що-то има и ся оплаква, че му не дава Господь много имане.

Господь нѣма какво да прави, а кѫсметъ съ кѫсметъ събира.

Господь всичко види.

Гостенинъ яде, що-то му даджть, а не що-то (той) иска.

500 Градъ біе козѫ-тѫ. а тя си пакъ вири опашкѫ-тѫ.

Градъ гладъ не прави.

Грькъ дѣто стѫпи, тамъ трева не никне. Сир. Дѣто има Грьци, тамъ не може да бѫде добро, или тамъ, не бива: счастіе, благополучіе и прокопсія.

Грькъ, като лъже и самъ си вѣра хваща. Грьци-тѣ много лъжать, а най повече ся хвалять. Русска пословица: Грекъ скажетъ правду однажди въ годъ. (Нар. Рус. Посл. И. Снигирева.)

Грькъ кога ся роди, най напрѣдъ рече чирозъ; а Българинъ-тъ — коприва. За това Грькъ-тъ е мрьшавъ и блѣденъ, а Българинъ-тъ — червенъ, кравенъ и едаръ.

505 Грьчаринъ-тъ знае, отъ коѭ старнѫ да тури на гѫрне-то ухо. Казвать томува, кой-то учи опытны-тѣ люде.

Грьцкы-тѣ момы вино не піять! — А съ шишета-та по кюшета-та!

Грьчолей ся, грьчолей, до-катъ ти грьба оголѣи! Казвать на тѣзи Българе, кои-то сѫ ся погрьчиле.

Грѣхъ на орѣхъ — душа на крушѫ. Казва тоя, кому-то говорать да не прави така и така, че е грѣхота.

Гузенъ не гоненъ бѣга. Сир. Гузный-тъ самъ ся исказва, че е направилъ зло.

510 Гулѣми́ са, като пате въ рьшето.

Гулѣми́ са, като пѣтелъ на стоборъ.

Гущере да ти писнать въ уши-тѣ! (Клѣтва.) Казвать томува, кой-то свири, или пищи..

Гущеръ бѣга възъ баиръ.

Гѫрлица да та хване! Така кѫлнѫть. Българе-тѣ свине-тѣ.

Д.

515 Да бы мирно седѣло, не бы чюдо видѣло.

Да бы ся ѣло, не бы ни висѣло.

Да бѣхъ вчера умрѣлъ, не щѣхъ това да знаіѫ. Говори тоя, кому-то казвать нѣщо ново.

Да го не пріеме земя-та! (клѣтва).

Да го отнесе мжтна-та вода (рѣка)! Казвать за оногова, кой-то направи нѣщо лошо или добро; или като клѣтва, или като похвала.

520 Да го яджть вълци! Или:

Да го яджть кучета-та! Казвать за конь-тъ като клѣтва.

Да даде Господь, да не осжмнешь! (Клѣтва.)

Да даде Господь да се валяте у медъ и у масло! Така благославять Шопе-тѣ.

Да даде Господь да си прѣхапешь языкъ-тъ! (Клѣтва). Така кжлнжть оногова, кой-то отвръща, или фжфле сир. отговаря, кога-то го сждять.

525 Да даде Господь да хылѣдишь! (Благословеніе). Сир. Да даде Господь да спечѣлишь хылядо гроша.

Да даде Господь, и подъ прагъ, и надъ прагъ! (Благословеніе).

Да дадемь мжжу, наши-тѣ повесма [1]) на ортакъ-тъ, а ные да земемь чюжды на исполу. [2])

Да е знаила баба-та, че ще си такъвъ; тя не щѣше да ти отрѣже нжть-тъ, — а главж-тж. Или:

Да е знаила майка ти, че ще роди такъвъ арсжзинъ; тя щѣше си отрѣже главж-тж. Казвать на лоши-тѣ момци и дѣвици.

530 Да е на помощь. Казвать просяци-тѣ, кога просять хлѣбъ.

Да е хайрлія бургія и прѣсна чивія. Казвать, кога піять крьчма.

Да запалимъ чирисло-то. [3]).. Кога ся довръшять свѣщи-тѣ и дойде при свекръвж-тж снаха-та или дъщеря-та и ѭ попытать: „мамо! Що да запалимь, като нѣма свѣщи?“ — запалете чирисло-то, казва свекръва-та. Сир. Когато нѣма свѣщи, то нѣма и що дазапалимь.

Да знае Мара куга е кумувала и на тжпанъ-тъ грошъ дала. Или:

Да знае Мара, куга е кумувала; да знае Кутра, кога е благо яла. Сир. Яште да ядемь, пійте да піемь, да помнимь и да приказваме. Казвать Българе-тѣ, кога-то піять и яджть, или кога-то играѭть.

535 Да имаше сырене, щѣхъ да надробж попарж, ама нѣма хлѣбъ. У еднж женж дошли госте, а тя нѣмала съ какво да гы гости, и казала имъ: „Ахъ! да имаше сырене, надробила быхъ попарж, да вы гостж!“ — Ные донесохме сырене, казала една отъ гостенкы-тѣ. — „Добрѣ, че сте ся потканили да донесете сырене и ако да имаше хлѣбъ надробила быхъ попарж,“ казала стопанка-та — Ные имаме и хлѣбъ. — „Кога-то е така, попара-та е готова, нъ идете, та донесете дрьвца и водицж.“

1) Тесте, врьзаница снопе.
2) Съ вырія, на файдж, на подрьжкж.
3) Чирисло — желѣзо, съ кое-то тълчять соль; желѣзо дѣто орѫть.

Да мя изгори Господь! Или:
Да мя изгори комка-та! Или:
Да мя изгори сълнце-то! Или:
Да мя разстрѣсне шипъ-тъ! Така ся кълнѫть дѣтца-та.
540 Да мя рыта конь, не щѣше да мя е ядъ, а то мя рыта краставо магаре. Сир. Да мя псуваше тоя, дѣто е по́-горенъ отъ менѣ, то не щѣше да мя е грыжа; ами мя е ядъ, кога мя псува тоя, кому-то джигеръ-тъ не чини двѣ пары.
Да мя убіе Господь! Така ся кълнѫть Българе-тѣ.
Да мя убіе хлѣбъ-тъ! Така ся кълнѫть дѣтца-та.
Да ми е да цукна, та нека и да пукна.
Да можеше удавваше го съ единѫ лъжицѫ водѫ. Сир. Не обычя го.
545 Да му не остане ни котка на огнище! (клѣтва).
Да му не сѫ уроци, добъръ е. Казвать за тогова, който ся е закравлъ, или разбогатѣлъ.
Да му сѫ много три-дни-тѣ! (Клѣтва.)
Да му ся не види и работа-та му и глава-та му! Казвать за тогова, кой-то не живѣе добрѣ, или за тогова, кой-то не работи добрѣ.
Да му ся опулать очи-тѣ, като на жабѫ-тѫ въ калъ-тѫ. [4])
Да наспори Господь, и подъ прагъ, и надъ прагъ.
550 Да не бѣхѫ сиромаси-тѣ, не щѣше има и кой да работи. Казвать, кога-то нѣкой ся плаче, че Господь не дава всѣкому богатство.
Да не дигнешь сѣнка по́-горѣ! (Клѣтва).
Да не дойде пухо и рево!
Да не дочѣкашь червено-то Яйце! (клѣтва). Така Циганкы-тѣ кълнѫть Българе-тѣ. Сир. Да не дочѣкашь Великдень.
Да не работи дрьвенъ Господь.
555 Да не рѣче човѣкъ, що сьмь, а що щѫ да сьмь.
Да не ядешь немытъ!
Да развалишь е лесно, а да видимь какь щѣшь да направишь!
Да сѫ живы предны-тѣ зѫбы, че задьржать.
Да ся не карать Турци-тѣ, като го свьршишь!
560 Да ся пѣнишь, и да ся не пѣнишь, щѫ та изямь — паричкы сьмь далъ.
Да ся подмажѫть кола-та, да врьвѫть. Или:
Да ся подмажѫть кола-та, да не скрьцать. Говорять [1]): Кога-то пращать нѣкого нѣкъдѣ, и не му давать да пише, той казва: „да ся подмажѫть кола-та, да врьвѫть.“ 2) Кога-то накарвать нѣкого на работѫ, а той не ще, и ся кара съ стопанинъ-тъ си. — „Но

[4]) Калъ-тѫ женскы родъ; калъ-тъ мѫжкы; употрѣбява ся и така така.

скрьцай де! Врьши си работѫ-тѫ", му казва стопанинъ-тъ. — „Да ся подмажѫть кола-та, да не скрьцать." Сир. Послужи мя да не скрьцамь.

Да ся сплуе въ армея-та! Или:

Да ся сплуе въ прѣсолъ-тъ! Или:

565 Да ся сплуе въ штавѫ-тѫ табашкѫ! Или:

Да ся сплуе, като котка. Тѣзи четыри поговорки ся употрѣбляватъ, не като клѣтва, а като насмѣшка.

Да ся чюешь, та да ся не видишь! (Клѣтва). Кѫлнѫть тогова, кого-то выкать, а той не дохожда, а само ся обажда „чуя-я-я-я."

Да сьмь паша, та нека да сьмь и съ царвуле. Или:

Да сьмь съ пашѫ, таче ако щѫ бы и съ царвуле.

570 Да си заплачешь за душѫ-тѫ. (Клѣтва). Така кѫлне майка-та дѣтца-та си, кога-то плачять. Или:

Да си заплачешь на гробъ-тъ.

Да си прѣхапешь языкъ-тъ. Казвать томува, кой-то много говори, или кой-то прѣдумва другы-тѣ.

Да си чюкна, та ако щѫ си и пукна.

Да спи зло подъ камъкъ. Сир. Да ся загуби зло-то.

575 Да сѣди тука, та нека да е като кука. Казвать жены-тѣ за мѫже-тѣ си.

Да сѣ просѣднешь и прохандакосашь! (Клѣтва.)

Да тя заборави Господь! (Клѣтва.) „Защо ты не направи това?" — Заборавихъ. — „Да тя заборави Господь."

Да тя земе Панго! (клѣтва.)

Да тя лае едно куче, да тя не лае сѣко. Сир. Да ти заповѣда единъ стопанинъ, а не всѣкой човѣкъ.

580 Да тя не види зло-то! Кога-то дойде нѣкой у васъ и захване да ся разговаря съ другы-тѣ, а тебѣ не види, и кога-то тя види, той казва: „Ахъ, азъ тя и не вида! Да тя не види зло!"

Да тя опна за ухо-то да порастешь. Казвать на дѣтца-та.

Забѣлѣжка. Българе-тѣ вѣрвать, че ако опнешь дѣте-то за ухо, то оно расте; а за това баба-та, или сама-та майка, кога ся пробуди дѣте-то, или кога-то го мыѫть, опинѫть му рѫцѣ-тѣ, ногѣ-тѣ, уши-тѣ и носъ-тъ, за да има правилны чърты и высокъ ръстъ. Сѫщо така опинѫть за уши-тѣ дѣте-то, кога-то му ушіѫть новѫ дрехѫ, по голѣмы-тѣ праздници, и на день-тъ му, вмѣсто поздравленіе.

Да тя пази Господь: отъ Българинъ погрьченъ, отъ Чяфутинъ потурченъ, отъ Цинцаринъ поелеписанъ и отъ сиромахъ хаджія. Или:

Да тя пази Господь: отъ срьдитъ попъ, сиромахъ хаджія и грьчава свиня. Или:

Да ти пази Господь: отъ Влахъ погрьченъ и Шопъ потурченъ.
585 Да ти поживи Господь! (Благословеніе).
Да ти поживи Господь, отъ бждни вечеръ до коледа.
Да ти поразн Господь! (клѣтва).
Да ти прѣведе прѣзъ водж-тж (рѣкж-тж) и да ти не даде водж.
Сир. Да ти измами и изльже, та и ты да ся не усѣтишь.
Да ти убіе Господь! (клѣтва.)
590 Да ти убіе Господь съ дрьвенъ пищовъ! Казвать за смѣхъ.
Да ти хване бѣсъ! Така кжлижть Българе-тѣ кучета-та си.
Да ти чюва Господь: отъ кёсе, отъ куцъ и слѣпъ.
Да ти яджть вълци! Или:
Да ти яджть кучета-та! Така кжлижть Българе-тѣ коне-тѣ си.
595 Да ти грохнать кокале-тѣ! (клѣтва).
Да ти даде Господь шаренж овчицж, и шарено шиленце! Казвать дѣтца-та едно на друго, особенно, кога искать нѣщо.
Да ти е видовно!
Да ти забуха бухалъ-тъ на коминь-тъ! Сир. Да ти опустѣе кжща-та.

Забѣлѣжка. Едно отъ най страшны-тѣ проклятія у Българе-тѣ е: *Да ти забуха бухалъ-тъ на коминь-тъ!* Защо ако бухалъ-тъ прилѣти нощемъ и, като ся запре на коминь-тъ, или покровъ-тъ на нѣкоиж кжщж, начне да буха, то тая кжща ще опустѣе; защо-то бухание-то на бухалъ-тъ предвѣщава смьрть на всичко-то семейство.

Да ти изгрѣе на гробъ-тъ мѣсячина! Или:
600 Да ти израсте на гробъ-тъ тревж (клѣтва).
Да ти изсъхнжть ржцѣ-тѣ до лахте-то! (клѣтва). Така кжлижть тогова, кой-то біе.
Да ти опустѣе глава-та! Или:
Да ти опустѣе шапка-та! (клѣтва.)
Да ти откапжть ржцѣ-тѣ!
605 Да ти побѣлѣе глава-та, като на магаре-то коремъ-тъ! Сир. Да остарѣешь и побѣлѣешь.
Да ти посаджть на гробъ-тъ цвѣте!

Забѣлѣжка. Кога умре младъ ергенинъ или дѣвойка, то на гробове-тѣ имъ, саджть цвѣтя.

Да ти рытамь торбж съ грошове.
Да ти ся не види, и работа-та ти, и глава-та ти! (клѣтва.) Сир. По добрѣ да не си на свѣтъ-тъ.
Да ти ся прохандакоса гробъ-тъ, като на Циганинъ! (Клѣтва).
610 Да ти ся свърши и корень-тъ и семеле-то! (Клѣтва).

Да утрепе мухѫ-тѫ, той утрепалъ бая си. Говорять за тогова, кой-то иска да ти направи добро и ти очи-тѣ извади, или на мѣсто добро, ти направи зло. Единъ човѣкъ видѣлъ, че клѣкнѫла муха на братовѫ-тѫ му главѫ, той мыслилъ, мыслилъ, какъ да утрепе мухѫ-тѫ да не хапе бая му, и най послѣ намыслилъ; зелъ топоръ-тъ, дошѫлъ при бая си и извыкалъ: „Баё муха, муха.“ Трѣснѫлъ бая си по главѫ-тѫ и го утрепалъ.

Да хвьрлишь камѫкъ, на куче щѣшь ударишь. Сир. Дѣто и да поглѣднешь се лоши люде.

Дава си и очи-тѣ за него. Сир. Обычя го.

Давать на Циганинъ-тъ царство, а той ныта: „Ами има ли хлѣбъ“ — хлѣбъ съ кола — „Ама азъ да карамь кола-та.“

615 Дай, Боже, дъждь, да ся роди ръжь!

Дай ми малко хлѣбецъ, да си доямь сырепе-то; напокопъ ми дай малко сырепце, да си доямь хлѣбъ-тъ. Едно дѣте, така искало отъ майкѫ си да иде; защо-то, яко да поискаше и хлѣбъ и сырепе, тя не щѣше да му даде.

Дай ми кѫсметъ и хвьрли мя на бунище.

Дай ми, мамо, кѫсметъ и хвьрли мя на купище-то.

Дай ми ножъ, да тя закола. Сир. Направи ми добро, да ти направѫ зло.

620 Дай ми парѫ, да си купѫ кысія, да си турямь пары-тѣ.

Дай ми по́-добрѣ днѣсь хлѣбъ и соль, а не утрѣ печенѫ кокошкѫ.

Дай му ты лулѫ тютюнъ да ти искаже и майчино-те си млѣко. Сир. Дай му пары, да ти даде и майкѫ си и бащѫ си. Казвать за тогова, кой-то за пары сичко си дава.

Дай му ножъ, да ти извади очи-тѣ. Сир. Помогни му, да тя біе, или направи му добро, да тя напсува.

Дай на катунинъ, да ти наточи дѫракъ-тъ, да го открадне.

625 Дай на Циганинъ (хлѣбъ), да тя кѫлне.

Дай си мѫжу женѫ-тѫ, а ты иди въ трьпе-то. Сир. Дай си хлѣбъ-тъ, или пары-тѣ другыму, а ты остани гладенъ.

Дала баба парѫ, да ся хване на хоро-то; дава двѣ, да ѭ пустнѫть, ала ѭ не пущать.

Дале му прасе, а той иска и на прасе-то майкѫ му.

Да ли́ да го ямь, да ли́ да го продамь! Единъ Циганинъ отишѫлъ на бачіѭ-тѫ. Тамъ овчере-тѣ му дали едно гѫрне млѣко. Той го зелъ, турнѫлъ го на главѫ-тѫ си и си отвождалъ дома; и когато врьвѣлъ изъ пѫть-тъ, той си мыслилъ: „Да ли да го ямь, или

да го продамь! хайде да го продамь и да си купѫ кокошкѫ. Кокошка-та ще ся кокоши, кокоши и щѫть станѫть двѣ! Да гы продамь. да си купѫ гѫскѫ. — Да ми ся гѫси, да ми ся гѫси; да ми станѫть двѣ! Да гы продамь. да си купѫ овцѫ. — Да ми ся овчи, да ми ся овчи; да ми станѫть двѣ! Да гы продамь, да си купѫ магарицѫ. — Да ми ся магаричи, да ми ся магаричи; да ми станѫть двѣ! Да гы продамь. да си купѫ конь съ позлатены зенгіи! Да му ся качя и да минѫ по край царскы-тѣ дворове. Царица-та ще мя види и ще рече: „Манчо жени ся за менѣ.“ Азъ щѫ ся оженѫ, и ще си родимъ дѣтенце. па щѫ си играѫ съ него, щѫ си го милвамь и щѫ му казвамь: татово-то, то!“ И отъ драгость Манго подскокналъ. Гѫрне-то наднѫло отъ главѫ-тѫ му и ся разсипало.

630 Да ли си отъ Бога наднѫла, или въ градинѫ никнѫла. Казвать на хубавы-тѣ момичета.

Далъ му Господь бой, а не далъ му умъ!

Далъ му и рызѫ-тѫ си отъ грьбъ-тъ. Сир. Далъ му всичко.

Далъ му маслинѫ, да земе толумъ-тъ.

Далъ си и шяпкѫ-тѫ.

635 Далъ си попадіѫ-тѫ — ушилъ си шяпкѫ; далъ си дъщерьѫ-тѫ — ушилъ калимавкѫ.

Два лешника на единъ орѣхъ надвивать. Сир. Двамина надвивать на едного, ако и да сѫ клѣкавы.

Два орѣха шупливы, и четыри лешника а тые гранивы.

Забѣлѣжка. Тая поговорка произходи отъ слѣдѫщѫ-тѫ пѣсьнь, коѭ-то пѣѭть жены-тѣ, като бавять свои-тѣ дѣтца:

Прьшу, прьшу кончо!
Близу ли е Ловчо?
— Не е близу, ни дѫлечь;
— Бутни коня да идемь,
— Да доведемь булка:
— За два зѫба врьзана,
— Съсъ цѣдило прикрита.
Що ѝ бѣше товаръ-тъ?
— Два орѣха шупливы,
— И четыры лешника,
— А тые сѫ гранивы.

Два остры камѫка брашно не мелять. Сир. Двѣ люты (срьдиты) снахы заедно не могѫть да живѣѭть.

Двама едного не чѣкать.

640 Двамина съ едно око.

Дванайсять лесици въ единж дупкж. Казвать, че кога-то е студено врѣмя-то, то лесици-тѣ ся събирать въ единж дупкж да ся сгрѣвать.

Дванайсять овчере съ единж лъжицж яле, а кога минжлъ вълкъ-тъ, то не мало, кой да извыка. (Че имъ были на всичкы-тѣ пълны уста-та). Или:

Дванаесять овчере съ единж лъжицж яле, и дванаесеть-тѣ ся наяле.

Дванъ мери — вединжшь крой. Или:

645 Дванъ мери — вединжшь да не збрькашь.

Двѣ золоты — цѣлъ грошь.

Двѣ кучкы на едно корыто не яджть.

Двѣ лебеници подъ единж мишницж ся не носять. Сир. Двѣ работы извединжшь ся не врьшать.

Двѣ одаи съ единъ прозорецъ!

650 Двѣ Циганкы — цѣло хоро.

Де ходи чюма-та, та си не збира раинж-тж! Сир. Дека ходи чюма-та, та не мори злы-тѣ люде.

Де ти гжрне опашка-та? — Ами тебѣ де джно-то.

Де го не сѣешь, тамъ никне.

Дебелъ, като бъчва. Или:

655 Дебелъ, като циганскы топанъ. (кравенъ човѣкъ).

Девять брате съ единж рызж. (Сиромаси).

Дека е тънакъ конецъ-тъ, тамъ ся и кжса.

Дека ся е минжло, него не гледай, ами гова, що-то ще да бжде.

Дека стжпи, трева не никне.

660 Дека хватать много бабы, кылаво дѣте излиза.

День до пладне. Казвать, кога-то ся хвалишь, че си си свршилъ всичкж-тж работж, а ты не си ѭ свршилъ.

День за день дошьлъ и Великдень.

День-тъ не е въ торбж. Сир. работи денѣ, а не нощѣ.

День-тъ ся познава още отъ вечерь-тж. Или:

665 День-тъ ся познава още отъ утринь-тж, (какъвъ ще да е). Сир. Човѣкъ ся познава още отъ малъкъ, какъвъ ще да е.

Дето двама — и твой трети. (Предушка). Кога-то ся карать двѣ жены; така казвать. Сир. Дека двама ніены, и твой-тъ мжжь съ тѣхъ.

Дето двама — той трети. Казвать за тогова, кой-то ходи на самъ на татакъ и не работи никъквѫ работѫ.

Дето игла-та, тамъ и конецъ-тъ. Сир. Дето мѫжь-тъ, тамъ и жена-та.

Дето има миръ и любовь, тамъ е и Богъ.

670 Дето нѣма коткы, тамъ мышкы-тѣ си бержть зяфетъ.

Дето пѣіѫть много пѣтлы, тамъ кѫсно сѫмва.

Дето плювнѫ, не ся обрьщамь да го лижя.

Дето топоръ-тъ, тамъ и топорище-то.

Дето чюешь много ягоды, зимай малкѫ кошницѫ.

675 Дива коза по горѫ.

Дивъ глокъ питомно грозде не дава.

Дигнѫлъ си главѫ-тѫ, като свиня. (Разсьрдилъ ся).

Дил-ли, дил-ли гайда!

Де да та найда!

— Подъ крыва-та круша, —

Тамъ да та смуша. Казвать дѣтца-та томува, кой-то плаче.

Длѫбока дума — кладенецъ; голѣма дума — биволъ.

680 Длѫга е година, — кратка е градина.

Длѫго-коса — плитко-ума.

Длѫженъ е на Михаля. Сир. Не достига му една дъска.

Днесь ако сме, утрѣ не сме. Или:

Днесь ны има, утрѣ ны нѣма.

685 Днесь бахъ, заранъ тахъ. Сир. Днесь ѣшь, а утрѣ ахъ! Казвать томува, кой-то не пести, а кога има пары, той харчи и не мысли за напрѣдъ.

Днесь везиръ, утрѣ резилъ.

Днесь, заранъ; дорде ти чюкне махалджія на врата-та. Казвать томува, кой-то си не врьши днесь работѫ-тѫ, а ѭ оставя за утрѣ.

Днесь хопъ! тропъ! — утрѣ охъ! охъ!

До кога куме, до кой день? Казвать томува, кой-то нищо не дава, а само обричя.

690 До сега ся е наялъ и тоя, дето си е загубилъ волове-тѣ. Казвать, кога закѫснѣе обѣдъ-тъ.

До сега щѣхъ да испросѫ конь и волъ.

До тамъ го кучка и отнѣла.

До тогава, колко шапкы щѫть да опустѣіѫть. Или:

До утрѣ много шапкы опустѣвать.

695 Добъръ Господь и за насъ! Сир. И намъ ще даде Господь добро, както и вамъ.
Добъръ конь, и подъ вѣтхый-тъ чюлъ ся продава.
Добра жена и отъ имане е по́-добра.
Добра-та рѣчь желѣзны врата отваря.
Добра-та рѣчь иде на далечь, а лоша-та още по́-далечь.
700 Добра срѣща!
Добра стока сама ся хвали.
Добра мысьль е половина здраве.
Добрый-тъ конь, или ще окуцѣе, или ще окёравѣе.
Добро — добро не паща; зло — зло го не хваща.
705 Добро е всичко да знаешь, ала не и всичко да правишь.
Добро ся скоро забравя, а зло никога.
Добро-то ся само хвали.
Добро-то съ добро ся заплаща.
Добро утро!
710 Дойде гостъ, та развали постъ.
Дойди зло, че безъ тебѣ по́-зло.
Дойдохж дивы-тѣ, та изгонихж питовны-тѣ.
Дойджть като бубулечкы, ставать като мечкы.
Дома̀ и да умрешь е добрѣ.
715 Домашна вечеря най лесно ся протуря.
Домашный-тъ обирачь е по́-страшенъ, отъ чюждый-тъ.
Дорде вълкъ-тъ ся научи да краде кокошкы; кожа-та му на пазарь.
Дорде дѣте-то не заплаче, майка му го не подая.
Дорде е дрьво-то младо, віе ся на сѣкждѣ. Сир. Дорде е дѣте-то малко, може да ся исправи, да бжде човѣкъ,
720 Дорде е човѣкъ здравъ, и вода-та му е сладка.
Дорде има самаръ, защо да ѣзди на голо.
Дорде имамь двѣ овце, всѣкый ми выка добъръ день.
Дорде имашь, до тога пести.
Дорде не вида не вѣрвамь.
725 Дорде не сж выкнжле на едно куче хж-ж-ж. Сир. Дорде не е излѣзла човѣку лоша дума.
Дорде орелъ утече и гжза му отече.
Дорде ся не разбрька вода-та, не ся избистрюва.
Дорде ся не съдере, не го крьпать.
Дорде ся питовни-тѣ накапять, а луди-тѣ ся наиграять. Или:
730 Дорде ся мждра намждрила, а луда ся наскачала.

Да ти пази Господь: отъ Влахъ погрьченъ и Шопъ потурченъ.
585 Да ти поживи Господь! (Благословеніе).
Да ти поживи Господь, отъ бждни вечеръ до коледа.
Да ти порази Господь! (клѣтва).
Да ти прѣведе прѣзъ водж-тж (рѣкж-тж) и да ти не даде водж.
Сир. Да ти измами и изльже, та и ты да ся не усѣтишь.
Да ти убіе Господь! (клѣтва.)
590 Да ти убіе Господь съ дрьвенъ пищовъ! Казвать за смѣхъ.
Да ти хване бѣсъ! Така кжлижть Българе-тѣ кучета-та си.
Да ти чюва Господь: отъ кёсе, отъ куцъ и слѣпъ.
Да ти яджть вълци! Или:
Да ти яджть кучета-та! Така кжлижть Бъл аре-тѣ коне-тѣ си.
595 Да ти грохнать кокале-тѣ! (клѣтва).
Да ти даде Господь шареніж овчицж, и шарено шиленце! Казвать дѣтца-та едно на друго, особенно, кога искать нѣщо.
Да ти е видовно!
Да ти забуха бухалъ-тъ на коминь-тъ! Сир. Да ти опустѣе кжща-та.

Забѣлѣжка. Едно отъ най страшны-тѣ проклятія у Българе-тѣ е: *Да ти забуха бухалъ-тъ на коминь-тъ!* Защо ако бухалъ-тъ прилѣти нощемъ и, като ся запре на коминь-тъ, или покровъ-тъ на нѣкожж кжщж, начне да буха, то тая кжща ще опустѣе; защо-то бухание-то на бухалъ-тъ предвѣщава смьрть на всичко-то семейство.

Да ти изгрѣе на гробъ-тъ мѣсячина! Или:
600 Да ти израсте на гробъ-тъ тревж (клѣтва).
Да ти изсъхнжть ржцѣ-тѣ до лахте-то! (клѣтва). Така кжлижть тогова, кой-то біе.
Да ти опустѣе глава-та! Или:
Да ти опустѣе шапка-та! (клѣтва.)
Да ти откапжть ржцѣ-тѣ!
605 Да ти побѣлѣе глава-та, като на магаре-то коренъ-тъ! Сир. Да остарѣешь и побѣлѣешь.
Да ти посаджть на гробъ-тъ цвѣте!

Забѣлѣжка. Кога умре младъ ергенинъ или дѣвойка, то на гробове-тѣ имъ, саджть цвѣтя.

Да ти рытамь торбж съ грошове.
Да ти ся не види, и работа-та ти, и глава-та ти! (клѣтва.) Сир. По добрѣ да не си на свѣтъ-тъ.
Да ти ся прохандакоса гробъ-тъ, като на Циганинъ! (Клѣтва).
610 Да ти ся свърши и корень-тъ и семеле-то! (Клѣтва).

Да утрепе мухж-тж, той утрепалъ бая си. Говорять за тогова, кой-то иска да ти направи добро и ти очи-тѣ извади, или на мѣсто добро, ти направи зло. Единъ човѣкъ видѣлъ, че клѣкнжла муха на братовж-тж му главж, той мыслилъ, мыслилъ, какъ да утрепе мухж-тж да не хапе бая му, и най послѣ намыслилъ; зелъ топоръ-тъ, дошжлъ при бая си и извыкалъ: „Баё муха, муха.“ Трѣснжлъ бая си по главж-тж и го утрепалъ.

Да хвьрлишь камжкъ, на куче щѣшь ударишь. Сир. Дѣто и да погледнешь се лоши люде.

Дава си и очи-тѣ за него. Сир. Обычя го.

Давать на Циганинъ-тъ царство, а той пыта: „Ами има ли хлѣбъ“ —хлѣбъ съ кола — „Ама азъ да карамь кола-та.“

615 Дай, Боже, дъждь, да ся роди ръжь!

Дай ми малко хлѣбецъ, да си доямь сырепе-то; напоконъ ми дай малко сыренце, да си доямь хлѣбъ-тъ. Едно дѣте, така искало отъ майкж си да яде; защо-то, яко да поискаше и хлѣбъ и сырене, тя не щѣше да му даде.

Дай ми кжсметъ и хвьрли мя на бунище.

Дай ми, мамо, кжсметъ и хвьрли мя на купище-то.

Дай ми ножъ, да тя заколя. Сир. Направи ми добро, да ти направж зло.

620 Дай ми парж, да си купж кысія, да си турямь пары-тѣ.

Дай ми по-добрѣ днѣсь хлѣбъ и соль, а не утрѣ печенж кокошкж.

Дай му ты лулж тютюнъ да ти искаже и майчино-те си млѣко. Сир. Дай му пары, да ти даде и майкж си и бащж си. Казвать за тогова, кой-то за пары сичко си дава.

Дай му ножъ, да ти извади очи-тѣ. Сир. Помогни му, да тя біе, или направи му добро, да тя напсува.

Дай на катунинъ, да ти натсчи джракъ-тъ, да го открадне.

625 Дай на Циганинъ (хлѣбъ), да тя кжлне.

Дай си мжжу женж-тж, а ты иди въ трьпе-то. Сир. Дай си хлѣбъ-тъ, или пары-тѣ другыму, а ты остани гладенъ.

Дала баба парж, да ся хване на хоро-то; дава двѣ, да іж пустижть, ала іж не пущать.

Дале му прасе, а той иска и на прасе-то майкж му.

Да ли да го ямь, да ли да го продамь! Единъ Циганинъ отишжлъ на бачіж-тж. Тамъ овчере-тѣ му дали едно гжрне млѣко. Той го зелъ, турижлъ го на главж-тж си и си отвождалъ дома; и когато врьвѣлъ изъ пжть-тъ, той си мыслилъ: „Да ли да го ямь, или

да го продамь! хайде да го продамь и да си купѫ кокошкѫ. Кокошка-та ще ся кокоши, кокоши и щѫть станѫть двѣ! Да гы продамь, да си купѫ гѫскѫ. — Да ми ся гѫси, да ми ся гѫси; да ми станѫть двѣ! Да гы продамь, да си купѫ овцѫ. — Да ми ся овчи, да ми ся овчи; да ми станѫть двѣ! Да гы продамь, да си купѫ магаридѫ. — Да ми ся магаричи, да ми ся магаричи; да ми станѫть двѣ! Да гы продамь, да си купѫ конь съ позлатены зенгіи! Да му ся качя и да минѫ по край царскы-тѣ дворове. Царица-та ще мя види и ще рече: „Манчо жени ся за менѣ.“ Азъ щѫ ся оженѫ, и ще си родимъ дѣтенце, па щѫ си играѫ съ него, щѫ си го милвамь и щѫ му казвамь: татово-то, то!“ И отъ драгость Манго подскокналъ. Гѫрне-то надиѫло отъ главѫ-тѫ му и ся разсипало.

630 Да ли си отъ Бога надиѫла, или въ градинѫ никнѫла. Казвать на хубавы-тѣ момичета.

Далъ му Господь бой, а не далъ му умъ!

Далъ му и рызѫ-тѫ си отъ грьбъ-тъ. Сир. Далъ му всичко.

Далъ му маслинѫ, да земе толумъ-тъ.

Далъ си и шяпкѫ-тѫ.

635 Далъ си попадіѫ-тѫ — ушилъ си шяпкѫ; далъ си дъщерьѫ-тѫ — ушилъ калимавкѫ.

Два лешника на единъ орѣхъ надвивать. Сир. Двамина надвивать на едного, ако и да сѫ клѣкавы.

Два орѣха шупливы, и четыри лешника а тые гранивы.

Забѣлѣжка. Тая поговорка произходи отъ слѣдѫщѫ-тѫ пѣсьнь, коѭ-то пѣѭть жены-тѣ, като бавять свои-тѣ дѣтца:

Прьшу, прьшу кончо!
Близу ли е Ловчо?
— Не е близу, ни дѫлечь;
— Бутни коня да идемь,
— Да доведемь булка:
— За два зѫба врьзана,
— Съсъ цѣдило прикрита.
Що ѝ бѣше товаръ-тъ?
— Два орѣха шупливы,
— И четыры лешника,
— А тые сѫ гранивы.

Два остры камѫка брашно не мелять. Сир. Двѣ люты (срьдиты) снахы заедно не могѫть да живѣѭть.

Двама едного не чѣкать.

640 Двамина съ едно око.

Дванайсять лесици въ единъ дупкъ. Казвать, че кога-то е студено врѣмя-то, то лесици-тѣ ся събирать въ единъ дупкъ да ся сгрѣвать.

Дванайсять овчере съ единъ лъжицъ яле, а кога минжлъ вълкъ-тъ, то не мало, кой да извыка. (Че имъ были на всичкы-тѣ пълны уста-та). Или:

Дванаесять овчере съ единъ лъжицъ яле, и дванаесеть-тѣ ся наяле.

Дванъ мери — вединжшь крой. Или:

645 Дванъ мери — вединжшь да не збрькашь.

Двѣ золоты — цѣлъ грошь.

Двѣ кучкы на едно корыто не яджть.

Двѣ лебеници подъ единъ мишницъ ся не носять. Сир. Двѣ работы извединжшь ся не врьшять.

Двѣ одаи съ единъ прозорецъ!

650 Двѣ Циганкы — цѣло хоро.

Де ходи чюма-та, та си не збира раж-тъ! Сир. Дека ходи чюма-та, та не мори злы-тѣ люде.

Де ти гжрне опашка-та? — Ами тебѣ де джно-то.

Де го не сѣешь, тамъ никне.

Дебелъ, като бъчва. Или:

655 Дебелъ, като циганскы топанъ. (кравенъ човѣкъ).

Девять брате съ единъ рызъ. (Сиромаси).

Дека е тънакъ конецъ-тъ, тамъ ся и кжса.

Дека ся е минжло, него не гледай, ами това, що-то ще да бжде.

Дека стжпи, трева не никне.

660 Дека хватать много бабы, кылаво дѣте излиза.

День до пладне. Казвать, кога-то ся хвалишь, че си си свръшилъ всичкъ-тъ работъ, а ты не си ѭ свръшилъ.

День за день дошьлъ и Великдень.

День-тъ не е въ торбъ. Сир. работи денѣ, а не нощѣ.

День-тъ ся познава още отъ вечерь-тъ. Или:

665 День-тъ ся познава още отъ утринь-тъ. (какъвъ ще да е). Сир. Човѣкъ ся познава още отъ малъкъ, какъвъ ще да е.

Дето двама — и твой трети. (Предупка). Кога-то ся карать двѣ жены; така казвать. Сир. Дека двама піены, и твой-тъ мжжь съ тѣхъ.

Дето двама — той трети. Казвать за тогова, кой-то ходи на самъ на татакъ и не работи никъквѫ работѫ.

Дето игла-та, тамъ и конецъ-тъ. Сир. Дето мѫжь-тъ, тамъ и жена-та.

Дето има миръ и любовь, тамъ е и Богъ.

670 Дето нѣма коткы, тамъ мышкы-тѣ си бержть зяфетъ.

Дето пѣіѫть много пѣтлы, тамъ кѫсно сѫмва.

Дето плювнѫ, не ся обрьщамь да го лижа.

Дето топоръ-тъ, тамъ и топорище-то.

Дето чюешь много ягоды, зимай малкѫ кошницѫ.

675 Дива коза по горѫ.

Дивъ глокъ питомно грозде не дава.

Дигнѫлъ си главѫ-тѫ, като свиня. (Разсьрдилъ ся).

Дил-ли, дил-ли гайда!

Де да та найда!

— Подъ крыва-та круша, —

Тамъ да та смуша. Казвать дѣтца-та томува, кой-то плаче.

Длѫбока дума — кладенецъ; голѣма дума — биволъ.

680 Длѫга е година, — кратка е градина.

Длѫго-коса — плитко-ума.

Длѫженъ е на Михаля. Сир. Не достига му една дъска.

Днесь ако сме, утрѣ не сме. Или:

Днесь ны има, утрѣ ны нѣма.

685 Днесь бахъ, заранъ тахъ. Сир. Днесь ѣшь, а утрѣ ахъ! Казвать томува, кой-то не пести, а кога има пары, той харчи и не мысли за напрѣдъ.

Днесь везиръ, утрѣ резилъ.

Днесь, заранъ; дорде ти чюкне махалджія на врата-та. Казвать томува, кой-то си не врьши днесь работѫ-тѫ, а ѭ оставя за утрѣ.

Днесь хопъ! тропъ! — утрѣ охъ! охъ!

До кога куме, до кой день? Казвать томува, кой-то нищо не дава, а само обричя.

690 До сега ся е наялъ и тоя, дето си е загубилъ волове-тѣ. Казвать, кога закѫснѣе обѣдъ-тъ.

До сега щѣхъ да испросѫ конь и волъ.

До тамъ го кучка и отнѣла.

До тогава, колко шяпкы щѫть да опустѣіѫть. Или:

До утрѣ много шяпкы опустѣвать.

695 Добъръ Господь и за насъ! Сир. И намъ ще даде Господь добро, както и вамъ.
Добъръ конь, и подъ вѣтхый-тъ чюлъ ся продава.
Добра жена и отъ имане е по́-добра.
Добра-та рѣчь желѣзны врата отваря.
Добра-та рѣчь иде на далечь, а лоша-та още по́-далечь.
700 Добра срѣща!
Добра стока сама ся хвали.
Добра мысьль е половина здраве.
Добрый-тъ конь, или ще окуцѣе, или ще окёравѣе.
Добро — добро не паща; зло — зло го не хваща.
705 Добро е всичко да знаешь, ала не и всичко да правишь.
Добро ся скоро забравя, а зло никога.
Добро-то ся само хвали.
Добро-то съ добро ся заплаща.
Добро утро!
710 Дойде гостъ, та развали постъ.
Дойди зло, че безъ тебѣ по́-зло.
Дойдохж дивы-тѣ, та изгонихж питовны-тѣ.
Дойджть като бубулечкы, ставать като мечкы.
Дома̀ и да умрешь е добрѣ.
715 Домашна вечеря най лесно ся протуря.
Домашный-тъ обирачь е по́-страшенъ, отъ чюждый-тъ.
Дорде въикъ-тъ ся научи да краде кокошкы; кожа-та му на пазарь.
Дорде дѣте-то не заплаче, майка му го не подая.
Дорде е дрьво-то младо, віе ся на сѣкждѣ. Сир. Дорде е дѣте-то малко, може да ся исправи, да бжде човѣкъ,
720 Дорде е човѣкъ здравъ, и вода-та му е сладка.
Дорде има самаръ, защо да ѣзди на голо.
Дорде имамь двѣ овце, всѣкый ми выка добъръ день.
Дорде имашь, до тога пести.
Дорде не вида не вѣрвамь.
725 Дорде не сж выкнжле на едно куче хж-ж-ж. Сир. Дорде не е излѣзла човѣку лоша дума.
Дорде орелъ утече и гжза му отече.
Дорде ся не разбрька вода-та, не ся избистрюва.
Дорде ся не съдере, не го крьпать.
Дорде ся питовни-тѣ наканять, а луди-тѣ ся наиграять. Или:
730 Дорде ся мждра намждрила, а луда ся наскачала.

Дорде цавти цвѣте-то, всѣкый го кѫса.
До сега быхъ волъ испросилъ.
Дошълъ не званъ — отишълъ си напранъ.
Дошла краста при шугѫ.
735 Дошле диви-тѣ, та изгониле питовны-тѣ.
Дô ще п. . . . за непелъ, азъ щѫ ѝ подамъ главніѭ-тѫ. Сир. И ты щѣшь, кога и да е, да дойдешь при менѣ, да ми ся помолишь за нѣщо; а азъ щѫ тя изгонѫ.
Другому было какъ было, менѣ си е добрѣ.
Другы сѫ заяшкы очи, а другы сѫ бухалскы.
740 Дрьво-то ся прѣвива, дѣто е най тънко.
Дрьжи мѫстъ, като камила.
Дрьнка, като на воденицѫ-тѫ крьчетало-то. Или:
Дрьнка, като праздна воденица. Сир. Говори много.
Дрьто двашь телци пасе.
745 Дрьшь ся за земьѫ-тѫ. Казвать, кога падне нѣкой.
Дрьшь ся, не бой ся! Вѣтъръ тя носи на бѣлѫ кобылѫ.
Дрьшь ся слѣпчо! Тояга-та е готова. Казвать, кога ся стрепне нѣкой. Или: Кога-то нѣкой брьза, ужка има работа.
Дума дупка не прави. Или:
Дума дупка не пробива. Сир. Дума зло не прави.
750 Духай, дорде не си си изгорилъ уста-та. Или:
Духайте дѣца, че азъ си изгорихъ уста-та. Една жена отишла на честито. Тамъ ѝ дале каве, а тя до тоя день не пила такыва работы и мыслила, че то е студено, като вино; вдигнѫла чашьѫ-тѫ изведнѫшь и си изгорила уста-та. Кога-то си дошла дома, та налѣла на дѣтца-та си мѫтеницѫ и имъ казала: „Духайте дѣца, ако и да е студена мѫтеница-та, че азъ си изгорихъ уста-та.“
Душа-та му вонѣе на бѫчвѫ. Казвать за піеници-тѣ.
Душа-та му мерише на плесенъ. Или:
Душа-та му сѣди въ зѫбы-тѣ. Сир. Скоро ще да умре.
755 Души вонещици-тѣ да прави темянъ. „Що прави тоя и тоя?“ — Нищо, така ся скыта на самъ на татакъ. „А, а, а! Души вонещици-тѣ да прави темянъ.“
Дълга болѣсть, готова смьрть.
Дълга е година, кѫса е градина.
Дългъ не платенъ, грѣхъ не простенъ.
Дьрво ся прѣвива дорде е тънко.
760 Дѣдо Никола Джангаза-та — катранъ му капе отъ брада-та. Казвать дѣтца-та на сърдиты-тѣ старци.

Дѣдо Трено безъ чирено. баба Трена безъ вретено. (Шопска).
Дѣли ся, като крастава коза отъ стадо-то.
Дѣте-то дорде не заплаче. майка му не дава да бозае.
Дѣто стжпи, трѣва не никне.
765 Дѣто го не сѣешь, тамъ расте.
Дѣто чюешь много череши, не зимай голѣмж кошницж.
Дѣте, що-то види. това и казва.
Дмлечь е. като отъ небо-то до земьж-тж. Казвать: 1) кога-то пытать нѣкого: „усѣти ли ся що е,“ или „какаво е това и това?“ А той казва: „усѣтихъ,“ ако и да не ся е усѣтилъ. 2) Кога казва нѣкой, че Никола, или Петко е пó-хубавъ или пó-добъръ отъ Стояна, или отъ Драгана, а наистина Никола е пó-грозенъ. 3) Кога-то казвать за нѣкого, че е достоенъ да бжде напр. селскы чорбаджія, циганскы арахчія и пр. 4) Кога-то казвать, че Никола може да свръши нѣкоѭ работѫ пó-добрѣ отъ Стояна, а найстина Стоянъ никъкъ не може да ѭ свърши.
Дявола ни оре ни копае, (а учи хора-та да правять зло).
770 Дяволска кожя и за тъпанъ не чини.
Дяволскы пары *). за дяволъ-тъ и чинать!
Дяволъ-тъ колко царвуле е покжсалъ, дорде да го накара да направи така. Казвать кога нѣкой ся утрепе. или направи зло.
Дяволъ-тъ си нѣма работа, а накарва хора-та на зло.

Е.

Евтино ся продава.
775 Евтино-то мѣсо и кучета-та не яджть.
Едва му кожя-та кости-тѣ дрьжи. Сир. Така е слабъ, що-то скоро ще да умре.
Единъ біе въ клинецъ-тъ, а другъ въ плоча-тж.
Единъ вълкъ стига на едно стадо.
Единъ гледа майкж-тж. другъ дъщерьж-тж.
780 Единъ гледа попъ-тъ, другъ попадіѭ-тж.
Единъ гледа свадбж, а другъ брадвж. Сир. Единъ дошълъ на свадбж-тж да ся повесели, а другъ да открадне.
Единъ другому трѣбва да си помагаме, та ще ни помогне и Богъ.
Единъ иска хылядо, другъ дава дукато.
Единъ плаче, а другъ скаче.

*) Дяволскы пары ся наричять лжскавы-тѣ лущины, кои-то ся намирать въ камжне-тѣ.

785 Единъ плаща, а другъ разгаща.

Единъ прави, много тѣглать.

Единъ пѫть ще ся мре.

Единъ си родилъ да сѣе, а другъ да пѣе.

Единъ свири, а другъ играе.

790 Единъ-тъ му кракъ въ гробъ-тъ. Сир. Скоро ще да умре. Казвать за старци-тѣ и за болны-тѣ.

Единъ-тъ трьси, а другій-тъ пѣма. Разсказвать, че единъ Българинъ пратилъ сынъ-тъ си да трьси волове-тѣ. Сынъ-тъ му гы трьсилъ, трьсилъ и сѣдѫлъ, да си почини на единъ врьхъ, а отъ село-то врьхъ-тъ былъ не дѫлечь. Българинъ-тъ поглѣдѫлъ отъ домъ-тъ си и като видѣлъ сынъ-тъ си, извыкалъ колко си може: „Абре, Иване-е-е-е-е-е! Намѣри ли во-ло-ве-те-бре-е-е-е?“ А сынъ му отговорилъ: „ци,“ съ языкъ-тъ, така тихо, щото и той самъ едвамъ чюлъ. Българинъ-тъ выкалъ, выкалъ и трьгнѫлъ да иде при него да види защо ся не обажда Иванъ, и кога-то былъ на половинъ пѫть, той пакъ извыкалъ: „Иване-е-е-е-е! Намѣри-ли-воло-ве-те бре-е-е-е?“ — Единъ-тъ трьси, а другій-тъ пѣма, хе-е-е-е! Извыкалъ Иванъ.

Единъ у клинецъ, а другъ у плоча.

Единъ умира отъ гладъ, а другъ го убива и трьси въ пазухѫ-тѫ му хлѣбъ.

Единъ умъ за зимѣ ли, за лѣтѣ ли? „Защо! ты не направи това?“ — Заборавихъ — „Защо заборави?“ — Единъ умъ имамь за зимѣ ли! — За лѣтѣ ли!

795 Една коза имамь,

Деветь села храна!

Козице ле, козано!

Моя сива рогуше!

Една крастава коза всичко-то стадо окраставява. Сир. Единъ лошь човѣкъ всичкы-тѣ люде научва на зло.

Една ластавица пролѣтъ не прави.

Една пара два пѫти врьзвай. Така учи Българка-та сынъ-тъ си. Или:

Една пара два пѫти врьзва. (пести).

800 Една овца, едно лѣгло.

Една овца, една — краста; двѣ овце, двѣ — красты.

Еднажь гърне на водѫ, дважь — дорде си разбіе.

Една-та рѫка мые другѫ-тѫ, а и двѣ-тѣ образа.

Едничка, ама добричка! Или:

805 Едно, ама добро.
Едно куче. кога варди двѣ порты, гладно остая.
Едно мысли, а друго прави.
Едно магаре, кога вдига уши-тѣ си, то ще хвѫрли товаръ-тъ.
Едно му е на сърце-то, а друго на языкъ-тъ.
810 Едно на кехаѭ-тѫ, а друго на овчере-тѣ.
Едно на умъ-тъ, а друго на языкъ-тъ.
Едно око има, и то гавроглѣдо. (Крывоглѣдо).
Едно око домакынско, свьршва повече отъ двѣ рѫцѣ слугынскы.
Ей! И отъ прьдли грошь. Казвать, кога-то ся хвали нѣкой.
815 Ела зло, че безъ тебѣ нó-зло.
Ела хлѣбъ да ти изямь. Казвать томува, кой-то не работи, ами чѣка на готово.

Ж.

Желѣзо-то ся чюка, дорде е топло.
Жена и котка мѫчно умирать.
Жена му чини два града, конче му чини хылядо.

Забѣлѣжка. Това сравненіе ся срѣща у Българе-тѣ твьрдѣ чясто, и подъ имя: „Хылядо“ подразумѣва ся „Хылядо грошя,“ като на примѣръ, въ таѭ пѣсьнь:

Похвалилъ са е младъ Стоянъ,
Въ Едрене града голѣма:
Че има конче хранено,
И има булче хубаво;
Конче му чини хылядо,
Булче му чини два града
Два града, като Софіѭ и пр.

820 Жена не е цвѣто, да го помиришешь и познаешь какво е. Така казвать момци-тѣ, кога-то имъ хвалять нѣкое момиче.
Жена съ голѣмо чело, а конь съ голѣмъ гюсъ. (Грѫды). Сир. Глѣдай да земешь умна жена, и грѫдестъ конь.
Жена-та е дълго-коса, а плитко-умна.
Жена-та си давамь, конь-тъ си не давамь.
Жени го да не бѣснѣе.
825 Животъ-тъ му е като мѣсецъ: кога пъленъ, кога празденъ.
Живѣе като царь, (или като бей). Сир. Живѣе богато.
Живѣе, като куче подъ стрѣха. Сир. Бездомовенъ е.
Живѣй коне, за зеленѫ трѣвѫ.

Живѣять, като куче и котка. Сир. Карать ся и біять ся.
830 Живѣять, като снаха и свекрява. (Карать ся).
Жито ся мѣле, брашно не пада.
Жълтъ, като восжкъ.
Жълтъ, като керемида въ водж. Сир. Червенъ.
Жълтъ, като пипонъ. Или:
835 Жълтъ, като сминъ.
Жаба-та видѣла, че ковжть биволъ-тъ, и та си вдигнжла крака-та, да іж ковжть. Или:
Жаба-та видѣла, че ковжть коне-тѣ, и тя вдигнжла кракъ да іж ковжть.
Казвать томува, кой-то наистина не чини и двѣ пары, а ся гордѣливи.
Жабы-тѣ отъ щрькелъ-тъ ся боять, а жены-тѣ отъ старость-тж.
Жяденъ водж не пробира. Или:
840 Жяденъ (конь) и мжтна вода піе.
Жядна-та мечка и роса-та лиже.

З.

За вълкъ-тъ хоратжть, а вълкъ-тъ въ кошярж-тж. Или:
За вълкъ-тъ приказвать, а вълкъ-тъ въ котарж-тж.
За вълкъ-тъ четено нѣма.
845 За главж-тж си да завыешь! Така кжлнжть Българе-тѣ куче-то, кога-то вые.

Забѣлѣжка. Бабичкы-тѣ разсказвать, че ако вые куче-то, ще умре нѣкой отъ млады-тѣ; а дѣтца-та на противъ, като завыжть кучета-та, выкать: „бабичкы-тѣ да мржть, бабичкы-тѣ да мржть!“ и увѣрявать гы (бабичкы-тѣ), че кучета-та выжть, за да гы отправять на онзи свѣтъ, а не за дѣтца-та.

За гуска — маска. Сир. За гжскж-тж иска муле. Казвать на тоя продавецъ, кой-то иска два пжти по-вече, отъ колко-то е цѣната на стокж-тж.
За Марка вила нѣма. Сир. Кралёвити Марко отъ самодивы-тѣ ся не бои.
За многая лѣта. Или:
За много ви годинъ. Казвать Българе-тѣ, кога-то идать въ нѣкоѭ кжщж на честито.
850 За парж мрьтвецъ, за десять свѣщь.
За парж работж, за десять зараръ.
За хылядо сладко, а за парж горчиво, разваля сладко-то. Или:
За хылядо гозба, а за парж отрова, разваля гозбж-тж.

За хубость баба не боли. Кога-то обличять нѣкому тѣснѫ дрѣхѫ и го стѣгать, а той казва: „охъ боли!“ — За хубость баба не боли, му казвать другы-тѣ. Разсказвать, че на еднѫ бабичкѫ ся поискало да стане млада и хубава, и като чюла, че единъ магесникъ прави бабичкы-тѣ млады, отишла при него, заедно съ унуче-то си. Магесникъ-тъ ѝ казалъ да сѣдне и захванѫлъ да ѝ дере кожя-тѫ. А унуче-то ѝ ѩ попытало: „Бабо, боли ли тя?“ — Пé, сынко, за хубость баба не боли, казала тя.

855 Заборавилъ какъ го выкать. Сир. Заборавилъ какъ му е и имя-то. Казвать за глупавы-тѣ люде.

Забрадила ся, като кукумявка. Сир. Не добрѣ.

Заведи го при попъ-тъ, да му чете молитвѫ. Казвать за тогова, кой-то направи нѣщо лудо.

Завила ся (въ постелкѫ-тѫ), като родилкѫ.

Завилъ си края на еднѫ стѫрнѫ.

860 Загрыжила ся попадія-та, че израсла на попъ-тъ брада.

Заекъ и спи и гледа.

Заекъ-тъ скоро бѣга, а куче-то го стига.

За̀конъ бабѫ поваля.

За̀конъ дупкѫ пробива.

865 Закръвавилъ очи, като касапинъ.

Залепилъ ся за него, като репей. Или:

Залепилъ ся, като лепка. Казвать за тогова, кой-то ся влече слѣдъ васъ, и не можете да ся избавите отъ него.

За̀лудо го има, кога не знае, какъ да живѣе.

За̀лудо трудъ, кога нѣма рѣдъ.

870 Замыслилъ ся, като лесица въ капанъ.

Замыслилъ ся, като мисирче на сълнце.

Замыслилъ ся, като магаре на праздниѫ пелѫ.

Замрьзнало. (Нѣма да бѫде). Казвать, кога ти ся време нѣкой, да ти даде нѣщо и не дава, ты чѣкашь, чѣкашь и казвашь: „Замрьзнало.“ Сир. Замрьзнало му вричяне-то.

Замрькналъ, та не осѫвналъ. Сир. умрѣлъ, или си зелъ мѫглы-тѣ на нѣкъдѣ — бѣгалъ.

875 Запали му свѣщь, дай му яйце да бѣли. Казвать томува, кой-то разсказва нечуено и не видѣно, или томува, кой-то ся хвали.

Запиши гы на ледъ-тъ. Казвать томува, кой-то далъ пары назаемъ на оногова, кой-то никога не ще да му гы върне.

Заплелъ ся, като нѣтелъ въ кѫлчищ°.

„Заповѣдай куме и отъ бобъ-тъ.“ — Добрѣ ми е и отъ хайверъ-тъ. У едного дошьлъ кумь-тъ нагосте. Той поискалъ да го гости; и кога сѣднжли да ядѫть, кумецъ-тъ подалъ най напрѣдъ черъ хайверъ. Кумъ-тъ ялъ, ялъ, а кумецъ-тъ видѣлъ, че той ще да олущи сичкый-тъ хайверъ му рекалъ: „куме, заповѣдай и отъ бобъ-тъ.“ — Добрѣ ми е и отъ хайверъ-тъ, казалъ кумъ-тъ. „Ала хайверъ-тъ е скѫпъ.“ — Ама си и чини.

Заранъ леща — вечеръ мерджумекъ.

880 Зарань-та господарь — вечерь-та говедарь.

Зарекалъ ся да не піе водѫ. Сир. Станѫлъ піенецъ.

Зарекалъ ся попъ, да не рѣже — голѣмы порязаници!

Зарекла ся баба Неда да не піе вино; и заселила ся въ зевникъ-тъ.

Зарекла ся свиня, да не яде г... а, — прѣскокнала плетъ изяла нетъ.

885 Зарекло ся куче, да не иде кокале!

Заровилъ ся, като свиня въ гюбре.

Заровени-тѣ въглища, много горѣщъ дрьжить пепелъ-тъ.

Заровени-тѣ въглища повече парать.

Заспала свѣта Недѣля, на свѣтѫ Петкѫ на скуто. Кога-то нѣкой не може да пѣе, или нѣма гласъ, а пѣе; така му ся подкрывять. Просяци-тѣ пѣѭть, тѫѭ пѣсьнь и отъ това е излѣзла и тая поговорка, сир. пѣе, като просякъ.

890 Заспалъ Михо на принекъ.

Засукалъ мустакъ, като ракъ.

Затулилъ ся задъ кокалъ-тъ. Казвать на малкы-тѣ дѣтца, кога-то зимать голѣмы кокале.

Зачервилъ ся, като балдёвскы просякъ. Въ Пловдивскѫ-тѫ окружность има село Балдёво, изъ това село излизать само просяци. Просяци-тѣ балдёвскы сѫ здравы, и читавы, пъ това имъ е занятіе-то (занаятъ-тъ), както и на Янеліи-тѣ, занятіе-то е врачовство.

Зачервилъ ся, като (варенъ) ракъ.

895 Зачервилъ ся, като чюкундуръ.

Зачервилъ ся, като вепринъ.

Защо да го жяля, нема го е майка ми родила. Или:

Защо да го жяля, нема ми е братъ. Кога нѣкой біе нѣкого и го попытать: „защо го біешь, нема го не жялишь?“ Той така отговаря.

Защо да слушамь хора-та, кога имамь и азъ умъ. Казва тоя, кому-то ся карать, че не слуша другы-тѣ.

900 Защо да ямь попарникъ, дорде ми е зелникъ.

Защо да ямь сврякѫ, кога имамь кокошкѫ.

Защо ли баба-та, дѣто ти е отрѣзала пѫпъ-тъ; не ти е отрѣзала главѫ-тѫ! (Клѣтва).

„Защо си го зелъ?“ — Не знаехъ чё е. — „Ами не знаешь ли, че не е твое?“ Казвать томува, кой-то открадне и казва, кога го уловѫть: „Не знаехъ чё е, да му го дамь.“

Защо му е брада, кога нѣма въ главѫ. Или:

905 Защо ти е брада, кога нѣмашь (мозѫкъ) въ главѫ-тѫ. Сир. Защо живѣешь, кога-то си глупавъ.

Защо ти е глава, кога е праздна.

„Защо ти е пушка-та?“ — Нужда ради. — „Ами отъ тѫѭ нуждѫ, що трѣба повече?“ Хайдуте-тѣ хванѫли едного и отъ какъ го обрали и били, попытали го: „Защо ти е пушка-та, та ѭ носишь?“ — Да ся вардя отъ хайдуте-тѣ, нужда ради, казалъ той. „Ами отъ тѫѭ нуждѫ по-голѣма има ли?“

Збира клинци да си прави конь. Сир. Изъ нищо иска да направи нѣщо.

Збирай си петала-та, и махни ся отъ тукъ. Или:

910 Збирай си сѣчива-та, и махни ся отъ тукъ. Казвать, кога пѫдать нѣкого.

Збрькалъ конци-тѣ. Сир. Побрькалъ си работѫ-тѫ.

Званъ дому не сѫди. Сир. Гостенинъ въ чюждѫ кѫщѫ не може да сѫди.

Зговорна дружина и въ пѣтъкъ блажно ядѫть.

Згрьчилъ ся, като коза въ дъждь.

915 Здравый-тъ на болный-тъ не вѣрва.

Здравица! Казвать Българе-тѣ, кога піѭть вино.

Здравіе-то е най голѣмо богатство на свѣта.

Здравъ човѣкъ всичко може направи.

Здравъ като кочянъ.

920 Зеленъ вѣнецъ на келявѫ главѫ.

Зелъ му и шяпкѫ-тѫ отъ главѫ-тѫ. Сир. зелъ му всичко.

Зелъ си дарѫ-тѫ. (Бѣгалъ.)

Зелъ си е табехетъ, още кога ся е родилъ.

Зелъ си пиргы-тѣ. (Бѣгалъ).

925 Земете всичкы по цѣло, а менѣ дайте по половинка. Така казвала една майка на дѣтца-та си, сир. дѣтца-та да земѫть по цѣло яйце а неи да даджть всичкы по половинка. И така тя не щѣла яйце, и набрала отъ петь дѣтца двѣ яйца и половина.

Земи мои-тѣ очи, та мя поглѣдни, (какъвъ сьмь хубавъ.)
Земи си грошь-тъ. Сир. Махни ся отъ тукъ.
Зетъ, като медъ; сынъ, като пелынъ.
Зетъ ся храни съ прьжены яйца.
930 Зима-та прави, богаты-тѣ хамале, а сиромасы-тѣ чяпкжне.
Зимай жена отъ сой, а куче отъ копаня. (Овчярско.)
Зимно-то врѣмя е, като малко дѣте: сега плаче, сега ся смѣе; сега вали, сега сълнце грѣе.
Златенъ ключь желѣзны врата отваря. Сир. Пары-тѣ всичко направвать.
Зла жена и отъ море по-зла; добра жена и отъ имание по-добра.
935 Злато-то ржждж не хваща.
Зло, добро мое е.
Зло за зло не врьщай.
Зло куче, ни кокалъ-тъ яде, ни на друго-то го дава.
Зло куче, стадо чюва.
940 Зло-то лесно доходи, а мжчно отходи.
Зло съ кола, а добро и съ визне нѣма.
Змія-та ся віе, и пакъ въ дупкж-тж си права влиза.
Знае Богъ, кому що дава.
Знае Господь, чіё масло въ кандило-то гори.
945 Знае до круши. Казвать за тогова, кого-то хвалять, че знае това, и това, а той не знае.
Знае ти свиня, отъ дыня. (Д. Кассіянъ).
Знае ти Циганинъ: извара ли е за попарж, или попара за изварж.
Знае що има и въ зжбы-тѣ ми. Сир. Знае ми всичко, що имамь; и иманіе-то ми и покжщнинж-тж ми и пары-тѣ ми.
Знаете ли къкво е чюдо станжло? Ахамбаши-тъ станжлъ чяфутинъ. Казвать за смѣхъ, кога-то пыташь нѣкого: „има ли нѣщо ново?“
950 Зорленъ можешь ми зе, а не можешь ми да.
Зрѣла круша — сама пада.
Зълъ трьнъ, зла копачка.

И.

И азъ мога и конь ми може, ала кога Господь не поможе. Или:
И азъ можа и конче ми може, а Господь не поможе.
955 И баба знае да шяри, ако има шярилка.
И бащж си за парж продава. Казвать за сребролюбивы-тѣ люде.
И безъ пѣтлы сжмва.

И брате ся карать, и пакъ си сѫ брате.

И глухый-тъ царь го е чюлъ. Сир. Сичкы-тѣ люде знаѭть, що той прави.

960 И дуваръ-тъ уши има.

И думай и за послѣ мысли.

И кокошка-та кога ще да снѣсе яйце кудкудяка.

И конь може и юнакъ може, ами Господь не поможе. Казва тоя, кого-то пытать: „Защо ты не направи това и това, или не можешь?“

И котка-та на мѣко спи. Казвать томува, кой-то ся голѣми, че е богатъ и спи на мѣко.

965 И куче и човѣкъ. Сир. И добъръ и лошь.

И куче отъ сой трьси.

И куче-то обычя свой-тъ сайбія.

И лудъ бѣга отъ піянъ.

И менъ е майка родила, (както и него.) сир. Азъ ся не боѭ отъ него.

970 И менъ ще майка ожени, и азъ щѫ си добы булчицѫ!

И мечкѫ-тѫ учять и ся научва, а не човѣкъ, да ся не научи.

И мой-та хрьтка ще хване заекъ! Или:

И мой-то куче ще улови заекъ!

И на бащѫ си не вѣрвамь. сир. Никому не вѣрвамь.

975 И на бащино-то си крьщеніе не сьмь ялъ толкова, колко-то днесь. Казва тоя, кой-то ся наяде добрѣ.

И на присмѣхъ Богъ помага.

И на рѫкѫ-тѫ прьсте-то не сѫ еднаквы, а не дѣтца-та да сѫ еднаквы. Така говорять жены-тѣ, кога нѣкое дѣте излѣзе не добро, а другы-тѣ или брате-то му — умны и добры.

И насъне не видѣлъ. (Лъже).

И нѣгова-та коса ще ся удари о камѫкъ. Сир. И нѣгова-та работа ще трьгне назадъ, и нека ся не голѣми.

980 И огънь лоше, нъ отъ водѫ пази Боже!

И отъ добъръ бащѫ и майкѫ ся раждать лоши сынове, а отъ лошь бащѫ и майкѫ — добры.

И отъ камѫкъ ястіе става.

И отъ сѣнкѫ-тѫ си ся бои. Казвать за страшливы-тѣ.

И отъ щене-то (пале-то) излиза овчярско куче.

985 И очи-тѣ си дава за него. (Обычя го).

И прьсте-то си поглѣдни: има и кѫсы и дългы.

И плетъ уши има.

И рьшето срьце има.

И святіи-тѣ грѣшили, и пакъ сѫ ся посвятили.

990 И срьби и боли. Сир. И иска му ся и не иска му ся.

И стѣна уши има и плетъ очи има. Сир. Кога говоришь скрышны работы, варди ся и сѣнка-та ти, да тя не чюе и не види.

И той е отъ наши-тѣ брате. Сир. Пѫрличя на насъ; и той е свромахъ като насъ.

И тойзи грѣхъ на поповый-тъ мѣхъ.

И царска-та хазна ся доврьшва.

995 И царь-тъ коржть за очи.

И Циганка-та позна, че сьмь хаджійка. Една рьшетарка дошла въ кѫщѫ-тѫ на еднѫ хаджійкѫ, и ѝ казва: „сита, рьшета, вретена купи, хаджійко!“ А хаджійка-та казала на свои-тѣ пріятелкы: „видите ли, сестро, и Циганка-та позна, че сьмь хаджійка.“ А Циганкы-тѣ на сѣкоѭ женѫ казвать, „хаджійко.“

И черве-то не ще да храни. Казвать за сребролюбивы-тѣ.

И черве-то не щѫть да го яджть. Казвать за врьшавы-тѣ и срьдиты-тѣ.

Играчка плачка. Казвать дѣтца-та томува, кой-то кога играять падне, убіе ся и плаче.

1000 Иди безстрага! Сир. Махни ся отъ тукъ.

Иди збогомъ. — (съ Богомъ).

„Иди, Ленчо, на дрьва. — Ако мя качишь на кола-та, и спрѣгнешь волове-тѣ да идѫ.

„Иди, Манго, за дрьва.“ — Да поспимь овчярко, че — зимà.

Иди му свири съ Габровскѫ пищялкѫ.

1005 Иди поврага!

Иди съсъ здраве.

И за куче-то пытать отъ какъвъ е родъ.

Извади ми ты едно-то око, да ти извадѫ азъ и двѣ-тѣ.

Извади на кёравый-тъ очи-тѣ.

1010 Извадилъ си рызѫ-тѫ, като чирешаринъ.

Извѣтрѣлъ му умъ-тъ. Сир. Полудѣлъ, подивѣлъ.

Изглѣдалъ го, отъ главѫ-тѫ до крака-та.

Изглѣдаха ми ся очи-тѣ да глѣдамь. Казвать, кога-то чѣкать нѣкого, а той не дохожда.

Изгори едного, та посыпи другыго. Или:

1015 Изгори Павла, та посыпи Петра.

Изгубено-то врѣмя никога ся не врьща.

Изѣли всичко, като скакалци.

Излиза на главж. Сир. Надвива на другы-тѣ; юнакъ е.

Излѣзалъ чистъ, като помія. Казвать за тогова, кой-то былъ виновенъ, а ся оправдалъ.

1020 Измѣнява ся, като прѣзъ Марта врѣмя-то. Казвать за вѣтарничовы-тѣ и непостоянны-тѣ люде

Измѣрилъ го отъ главж-тж до крака-та. Сирѣчь разбралъ го, къкво е цвѣте.

Измылъ бѣло-то, та останало черно-то. Казвать за тогова, кой-то ся много кыти и мые.

Исплувалъ отъ горѣ, като зехтинъ. Сир. Надвилъ, оправдалъ ся.

Исправилъ ся, като джбъ.

1025 Исхвръкналъ му коремъ-тъ, като на Циганче. Сир. Осиромашѣлъ, оголѣлъ.

Изхвърла хвърла майци ти буца въ гърла! (Клѣтва). Така кжлнжть жены-тѣ оногова, кой-то гы біе съ камжне.

Изъ сламж кале не стая.

Изъ твои-тѣ уста, въ Божіи-тѣ уши! Сир. да ти чюе Господь.

Изѣлъ си конь-тъ кырііж-тж.

1030 Изѣлъ си умъ-тъ въ гладно врѣмя.

Има и отъ пиле млѣко. (Всичко има).

Има село, та го выкать Немолиго. Казвать на дѣтца-та, кога-то ся разсьрдять и не щжть да ядять.

Имашь пара́ имашь хара̀, нѣмашь пара̀ нѣмашь и хара̀. Сир. Кога имашь пары и веселъ си и юнакъ си; а кога нѣмашь пары, то и веселбж нѣма.

Имашь ли занаятъ, имашь си и канаятъ.

1035 Имотенъ, като мышка въ трици. Или:

Имотенъ, като мышка въ зевникъ.

Иска да дои отъ яловж кравж млѣко. Сир. Срѣбролюбивъ е.

Иска да свали мѣсячиж-тж. Сир. Иска да направи това, що-то не може да бжде.

Искашь го не искашь го, въ умъ-тъ ти ся бута.

1040 Испила му кукувица умъ-тъ. Сир. Подивѣлъ, полудѣлъ.

Испилъ си и отъ бждный-тъ вечеръ гроше-то.

Забѣлѣжка. Ако нѣкой похарчи монетж-мж отъ бждный-тъ вечеръ, то отъ него не трѣбва да ся очаква никъкво добро.

Исповѣданъ грѣхъ, не е вече грѣхъ.

Испразни сакуля, докачи коматъ. Или:

Испразни торбж, напълни вулгііж. Казвать на дѣтца-та, кога-то

имъ ся не иска да работѫть и казвать: „днеска е праздникъ.“

1045 Испьрво посѣй, послѣ пожѫни.

Истегнѫлъ ся, като копой.

Исткалъ си чергѫ-тѫ. Сир. Свьршилъ си работѫ-тѫ.

Ищи го подъ земьѫ-тѫ. Казвать бабичкы-тѣ, кога-то загубишь нѣщо и го трьсишь.

К.

Кажи, дѣдо попе, азъ комкахъ ли ся? Една жена отишла въ черковѫ да ся причасти и ся заговорила съ жены-тѣ: по колко е брашно-то, праса-та соль-та; кой що направилъ и пр. И така заборавила причастила ли ся, или не, и попытала попъ-тъ: „кажи, дѣдо попе, азъ комкахъ ли ся?“

1050 Кажи дѣду, какъ ся правять дѣтца.

Кажи ми, да ти кажя. Кога-то попыташь нѣкого за нѣщо, кое-то и той не знае: той така казва.

Каква-то коза-та, такова и ере-то.

Какво-то надробишь, това щѣшь срьбашь.

Какво-то си постелешь, на такова щѣшь лѣгнешь.

1055 Каква-то крушя-та, таквась и опашка-та. Или:

Каква-то крушя-та, таквась и крушка-та.

Каквы-то сме да сме, свои сме.

Какъвъ-то баща-та, такыва и дѣтца-та.

Какъвъ-то му умъ-тъ, такъвъ му и домъ-тъ.

1060 Какъвъ-то човѣкъ-тъ, таквись му и думы-тѣ.

Какво-то выкнѫло, таквось ся и озъвало.

Како ти дѣдо свири, тако и играй. (Шопска).

Както боли единъ-тъ прьстъ, така болѫть и другы-тѣ. Сир. Както е мило на майкѫ-тѫ едно-то дѣте, така и сѫ милы и другы-тѣ. Казвать жены-тѣ, кога-то нѣкой говори, че майка-та повече обычя момичета-та, а не момчета-та; или баща-та, че обычя повече момчета-та, отъ момичета-та.

Както го видишь, така го и пиши.

1065 Както го е солилъ, така да го яде.

Както го купихъ, така го и продавамь. Сир. Както го слушяхъ, така го и приказвамь.

Както го люлка залюляла, така го и мотыка закопала.

Както дошло, така и отишло. Казвать най много:

За богатство-то, болѣсть-тѫ и за човѣка кога умрѣ. — „Както ся родилъ, така и умрѣлъ.“

Както куку, така и отъ куку.

1070 Както му свирать, така и играе.

Както отъ дѣтинѫ, така и до сѣдинѫ.

Както падне, тѫй и лéгни.

Както сте го солили, така го и срьбайте.

Както ти свирать, така и играй.

1075 Както отишълъ, така си и дошълъ.

Както хокнѫло, така ся и обадило.

Какъ въ сѣко село и законъ, така и въ сѣкѫ кѫщѫ и законъ.

Какъ прѣзъ посты безъ ѣре, така и въ благъ день безъ ѣре.

Какъ умрѣлъ, тѫй го и закопале. Казвать за самоубійци-тѣ; защо-то гы закопавать безъ опело.

1080 Какъ отишълъ, на мечкы, и дошълъ си безъ рѫчкы. Казвать, кога-то нѣкой иде да печѣли, а си дойде пакъ сиромахъ.

Кале-то ся изъ вѫтрѣ прѣдава.

Калесалъ сьмь го съ червенѫ бѫклицѫ! Сир. Не сьмь го выкалъ, да дойде, а е самъ дошълъ. Казвать, кога ся срьдишь нѣкому, че не дошълъ самъ, а довелъ и другыго съ себѣ си.

Калугерска торба и Циганска вулгія едно е. Или:

Калугерска торба и циганска вулгія не могать никога да ся напълнать.

1085 Калугерска шапка и мухы-тѣ збира. — Че е и тя мазна.

Камила гайтанъ не преде. (Габровска).

Камила-та отишла да ѣрьси рогове, тя си загубила и уши-тѣ.

Камила-та що ли мысли, а камиларъ-тъ що ли каже.

Камѫкъ ми лѣжи на срьце-то, Сир. Жялно ми е, тѣжко ми е.

1090 Камѫкъ-тъ на мѣсто-то си тѣжи.

Канять ли тя ѣшь, гонять ли тя бѣшь.

Кани ся, като Грькъ на с..... Казвать томува, кой-то ся само кани, а нищо не прави.

Капка по капкѫ, гёлъ стая. Или:

Капка по капкѫ, виръ ся навиря.

1095 Кара кылавы-тѣ на войскѫ. Сир. Не прави нищо.

Карать ся, като Цигане.

Карать ся, чега-то имать нѣщо да дѣлѫть.

Ката день гызда гыздава, а на Великдень гнидава.

Ката день зелникъ, на Великдень попарникъ.

1100 Ката день му глава-та въ торбѫ-тѫ. Казвать за хайдуте-тѣ и обираче-тѣ.

Като вода подъ плѣвѫ.

Като златна ябълка. Казвать за хубавы-тѣ дѣвойкы.

Като имашь да имъ напълнишь ржцѣ-тѣ, то е се харно.

Като куче отъ щрькло бѣга. (избавилъ ся.)

1105 Като котка на зло врѣмя. Казвать томува, кой-то сѣди павжсенъ.

Като котка на огнище (ся свила.)

Като лъже и самъ си вѣрѫ хваща. Или:

Като лъже и самъ си вѣрѫ не хваща.

Като писано яйце. (хубавъ).

1110 Като сирота на помянъ.

Като фиданъ въвъ градинѫ. Казвать за хубавы-тѣ дѣвойкы.

Като че е роденъ на воденицѫ.

Като чяфутска авра.

Като щѫ тя пухнѫ; та щѫть ти ся опулать очи-тѣ, като на жябѫ-тѫ въ калъ-тѫ.

1115 Катраникъ-тъ мый го колко-то искашь, той си е пакъ катраникъ. Сир. Лошій-тъ човѣкъ: колко-то и да го учишь, колко-то и да го сѫдишь, той си лошь остая.

Катранъ му капе отъ брадѫ-тѫ. (Срьдитъ.)

Качило ся магаре на магаре.

Кашля, като воденчярь.

Керванъ-тъ да си врьви, кучета-та нѣка си лаѭть.
(Гр. Поппова).

1120 Кесо мѣсо, за парѫ мѣсо, на тѫѭ женѫ, че не знае турскы. Една жена искала да си купи мѣсо отъ единъ Турчинъ, и не знаяла какъ да му каже да ѝ отсѣче мѣсо, защо-то не знаяла турскы; за това тя ся молила на единъ турчелія да ѝ купи. Турчеліятъ дошълъ при Турчинъ-тъ и му рекалъ: „Кесо мѣсо, за парѫ мѣсо, на тѫѭ женѫ, че не знае Турскы.“

Кыселица-та никога не ражда ябълкы.

Кысело вино — весело срьце.

Кыселъ, като Арнаутинъ. (Срьдитъ.)

Кыселъ, като оцетъ. (Срьдитъ.)

1125 Кыселъ (оцетъ), като огънь.

Клѣта му душа проклѣта, кой-то ся съ либе шегува; либе отъ шегѫ не знае.

Клѣта му душа проклѣта, кой либи двѣ момы.

Забѣлѣжка. Тая поговорка ся относи къмъ слѣджѫщѫ-тѫ пѣсень:

Клета му душа проклѣта,
Кой-то си либи двѣ момы!
Една-та выкатъ Яно-ле,
Друга-та выкатъ Стано ле!
Азе отидохъ при Яна,
Тапа повыкахъ потропахъ:
„Стани ми Яно отвори.“
— Какъ да ти, либе, отвора!
— Таманъ самь, либе, лѣгнала,
— Че самь си спощи сѣдяла
– Сѣдяла, сѣдѣикувала.
Азе отидохъ при стана,
Тапа повыкахъ потропахъ:
„Стани ми, Станке, отвори.“
— Какъ да ти, либе, отвора!
— Като ся боѭ отъ тата,
— Отъ тата, либе, отъ мама.

Клинъ чорба. Единъ беглихчія дошълъ у единѫ бабичкѫ и поискалъ да яде. „Нѣма нищо за ядение, сынко!“ Казала бабичка-та. Тогава беглихчіятъ зелъ менче, палѣлъ го съ водѫ и закачилъ го на веригѫ-тѫ. „Защо ти е, сынко, вода-та?“ попытала бабичка-та. — Щѫ варѫ клинъ чорба, казалъ беглихчіятъ. — „А що е, сынко, това клинъ чорбѫ?“ Дай клинъ, азъ щѫ тя научя какъ да іѫ варишь. Бабичка-та донесла клинъ. Беглихчіятъ го зелъ, пусиѫлъ го въ менче-то, и казалъ: „дай, бабо, малко орисъ.“ На бабичкѫ-тѫ ся искало да ся научи, какъ да готви клинъ чорба; донесла му и орисъ, и си мысли: „нека ся научя и азъ да права, тъкова ядение, тогава нѣма вече да си харча паричкы-тѣ, да купувамь едно друго, а щѫ си ямь клинъ – чорбица. „Дай бабо, малко масѫлце,“ казалъ беглихчіятъ. Бабичка-та донесла и масло. „Дай и едно яйце.“ Бабичка-та донесла. Тогава беглихчіятъ извадилъ клинъ-тъ изъ менче-то и го хвѣрлилъ, и сѣдиѫлъ да яде пилавъ.

Клисавъ мѫжь и жена клисава, (му ся пада).

1 130 Клисавъ мѫжь жена не храни. Или:

Клисавъ мѫжь кѫща не врьти.

Кльца си зжбы-тѣ, като праздна воденица. Казвать томува, кой-то много говори.

Книга джно нѣма. Или:

Книга-та ся никога не свьршва. Сир. ученіе-то ся не свьршва.

1135 Ковачь-тъ си има клещи и не си гори рѫцѣ-тѣ.

Кови пиронъ-тъ, дорде е топалъ.

Кога азъ умрѫ, тогазъ нека опустѣе сичкый-тъ свѣтъ.

Кога выкнать всичкы піянъ си, и да не си щѣшь ся опіешь.

Кога выкнать всичкы за едно куче бѣсно е, то и да не е, ще да побѣснѣе.

1140 Кога выять кучета-та, бабичкы-тѣ умирать.

Кога го нѣмашь, то може, и безъ него.

Кога Господь дава кѫсметъ, той не пыта чій си сынъ.

Кога Господь иска да убіе нѣкого, той най напрѣдъ му земе умъ-тъ.

Кога Господь менѣ и азъ тебѣ.

1145 Кога двѣ кучета ся борать за единъ кокалъ, то третё-то го изида.

Кога дъждь-тъ прѣвалѣлъ, той намѣтнжлъ качулкѫ. Сир. Кога минжло врѣмя, той иска да работи.

Кога излѣзалъ изъ градъ-тъ, тогазъ псува пашіѭ-тѫ. Паша-та сѫдилъ двойца Шопе и билъ гы. Кога-то гы пустилъ, тѣ излѣзли вънь изъ градъ-тъ, обѫрнѫли ся къмъ пашовѫ-тѫ кѫщѫ и рекли: „ты си керата.“

Кога излѣзе на пѫть-тъ, кучета-та щѫть трѫгнѫть слѣдъ него, (да го оближѫть). Казвать томува, кой-то ся капе, кога-то яде.

Кога има вура, кога нѣма кура.

1150 Кога има кѫчь хврьга, кога нѣма спи. Казвать за оногова, кой-то кога има пары врьхлѣе, а кога гы похарчи, той стане мѫдаръ.

Кога много гръми, малко дъждь вали.

Кога му опустѣе глава-та, тогазъ и шяпка-та.

Кога нѣма кокошка, то и сврака.

Кога нѣма грошове, то и парѫ-тѫ стискашь.

1155 Кога останать двама безъ душіѭ, трети остая безъ главѫ.

Кога падне човѣкъ въ море-то, той и за зѫміѭ ся хваща, да го извлѣче.

Кога ся азъ родихъ, ты бѣше още на майкѫ си въ коремъ-тъ. Сир. Азъ знаѭ отъ тебѣ по̀-добрѣ; защо-то сьмь и по̀-старъ отъ тебѣ.

Кога ся лозе копае, а баба ся потае.

Кога варилъ тріеницѫ-тѫ, тогазъ отива да купи лѫжицѫ.

1160 Кога си види уши-тѣ безъ оглѣдало, (тогазъ ще и да прокопса).

Кога си ты числъ на срьце-то, нека казва кой що ще.

Кога ти ся види най кротка лесица-та, тогазъ най добрѣ си варди кокошкы-тѣ.

Кога умре моя конь, ако ще расте трева, ако не.

Кога-то видіж, тогава щж и да повѣрвамь.

1165 Кога-то го канять, не ще; а кога-то иска му не давать.

Кога-то дойде конскы великдень. (Никога).

Кога-то дойде куковъ день.

Кога-то дойде четвьртъкъ подирь петъкъ.

Кога-то израстжть на конь-тъ рогове.

1170 Кога-то искать триста, не пытать попъ Христа.

Кога-то на кокошкж-тж припре отзади яйце-то, тогазь и трьси полагъ да го снѣсе.

Кога-то нѣма, то стига. „Снахо, дай още малко гозбица.“ — Нѣма, мамо! — „кога-то нѣма, сынко, то стига.“

Кога-то разбогатѣе село-то, попъ-тъ ся крави.

Кога-то ся карать двойца, трѣтій-тъ изида лобутъ-тъ, (ако ся той намѣси).

1175 Кога-то ся катурать кола-та, то тогазь много пжтища ся отварять.

Кога-то ся ты роди, я си правехъ опинци. (Шопска).

Кога-то тя канять ѣшь, кога-то тя гонять бѣшь.

Кога-то тато и мама мя учехж (сждехж), азъ лувѣхъ мухы. Или:

Кога-то тато и мама мя сждхж, азъ глѣдахъ куче-то, като ся поще. Казвать томува, кого-то сждять и біжть, а той пакъ врьши, както си знае,

1180 Кога-то ты отвождаше, азъ ся врьщахъ.

Кога-то човѣкъ умре, тогазь добъръ стая.

Кого дѣ срьби, тамъ ся и чеше.

Кого-то Господь обычя, той го и наказва.

Кого-то Господь варди, него пушка не біе.

1185 Кого-то не е срамъ, него не е и грѣхъ. Или:

Кого-то не е страхъ, него не е и грѣхъ.

Кого-то не біжть, той не плаче! Казвать за тогова, кой-то ся грыжи за другы-тѣ, че имъ не врьвжть работы-тѣ добрѣ.

Кое-то куче искать да обѣсать, — казвать бѣсно е.

Кое-то куче мя е залаяло, се е побѣснѣло. Сир. Кой е направилъ менѣ зло, зло е и намѣрилъ.

1190 Кое-то куче не лае, то и не хапе.

Кое-то куче не ще да варди стадо-то, то ходи на самъ на

татъкъ. Сир. Кой-то не ще да работи, той по улици-тѣ ся скыта.

Кое-то куче окраставѣе, него и ядѫть черве-тѣ.

Кой на младость работилъ, на старость си почива.

Кой гдѣ умре, тамъ го и ровать.

1195 Кой зло мысли другыму — зло и намира.

Кой коткѫ не храни, той храни мышкы-тѣ.

Кой какъ знае, така и играе.

Кой какъ иска, така и писка.

Кой къкво-то е ровилъ, въ това щѫть го и заровать.

1200 Кой къкво-то мысли, това и сънува.

Кой къкво-то е дробилъ, това ще и да срьба.

Кой къкво-то прави, това ще и да найде.

Кой много иска, — загубва и малко-то.

Кой на младость поспивалъ, той на старость попостилъ.

1205 Кой попива, безъ женицѫ поспива.

Кой проси, той и носи.

Кой проси, той никога не остая гладенъ.

Кой ся хвали, той не пали. Сир. Кой-то ся хвали, той нищо не прави.

Кой ся заранъ смѣе, той вечеръ плаче.

1210 Кой ся хвали — самъ ся квари.

Кой си има брадѫ, да си има и брьсначь. Говорять, кога-то поискашь отъ нѣкого нѣщо, и казвашь, че ти трѣбва.

Кой ти извади око-то? Братъ ми. — „За това ти е, така дѫлбоко извадено!“

Кой що си самъ учини, другъ не може да му го учини.

Кой що сѣе, това и жѫне.

1215 Кой що чини, това му и дохожда на главѫ-тѫ.

Кой що чини, на себѣ си чини.

Кой брька въ гюбре-то, нему и вонѣѭть рѫцѣ-тѣ.

Кой брька въ медъ-тъ, той си облизва прьсте-то.

Кой-то ведиѫшь излъже, не вѣрвать го втори пѫть.

1220 Кой-то винце попива, на ледеца поспива. Или:

Кой-то винце попива, безъ главицѫ поспива. Или:

Кой-то винце попива, безъ женицѫ поспива. Или:

Кой-то винце попива, безъ женицѫ заспива, кой ракыйка попива, безъ невѣстѫ поспива. Или:

Кой-то винце попива, главѫ-тѫ си разбива. Казвать на пѣници-тѣ.

1225 Кой-то высоко хврька, той низско пада. Сир. Кой-то много иска, той загубва и малко-то.

Кой-то видѣлъ вълкъ-тъ и выка, и не выка, а кой не, г.... тъ си дере.

Кой-то вчера умрѣлъ, днесь пишманъ станѫлъ. Казвать, кога-то быва врѣмя-то лоше, а послѣ ся оправи.

Кой-то вѣрва на сънищѫ-тѫ, той туря умъ-тъ си на облаци-тѣ.

Кой-то глѣда — солъ и пиперъ въ очи! Сир. Да ослѣпѣе тоя, кой-то глѣда! Така закѫлнявать дѣтца-та тогова, кой-то глѣда, кога-то играѭть на слѣпѭ коткѫ, или на мужешь.

1230 Кой-то гони два заека, и два-та испуща. Сир. Кой-то врьши двѣ работы, ни еднѫ не свръшва.

Кой-то готви госбѫ-тѫ си съ трескы, нему ся и вмѣрисва на дымъ.

Кой-то дава на вѣрѫ, той безъ рызѫ остая.

Кой-то дава хлѣбъ на чюжды-тѣ кучета, скоро ще го лаѭть неговы-тѣ.

Кой-то даде цѣнѫ-тѫ, той слушя свирнѭ-тѫ.

1235 Кой-то другыму ся смѣе, и нему ще ся смѣять. Или:

Кой-то другыму ся смѣе, то ще доде и нему на главѫ-тѫ.

Кой-то другыму трапъ копае, самъ въ него пада.

Кой-то е паднѫлъ въ море-то, той ся отъ дъждь-тъ не бои.

Кой-то е лютъ, той быва жълтъ.

1240 Кой-то жалѣе, петало-то, той загубва конь-тъ.

Кой-то захваща много работы, той ни еднѫ не свръшва.

Кой-то зло мысли, зло и намира.

Кой-то знае книга той има четыри очи.

Кой-то иде полегка, той отива на далечь.

1245 Кой-то избира, той примира.

Кой-то излъже единъ пѫть, не вѣрвать го втори пѫть.

Кой-то има брадѫ, той си има и гребенъ. Сир. Кой-то си има работѫ, той знае и какъ да си ѭ свръши.

Кой-то има слама единъ кошь повече отъ тебѣ, съ него ся не карай.

Кой-то иска женѫ безъ кусуръ, безъ женѫ остая.

1250 Кой-то иска да каже нѣщо добро, трѣбва прьвѣ добрѣ да го прѣмысли.

Кой-то иска да пести, нека начне по́-отрано.

Кой-то купува онова, что-то му не трѣбва, продава̀ ще и онова, что му трѣбва.

Кой-то копае другому ямѫ, самъ пада въ неѭ.

Кой-то иска на старость да почива, въ младость трѣбва да ся труди.

1255 Кой-то лѣтосъ пладнува, той зимѫсъ гладува.

Кой-то лъже — на двѣ вѫже, кой-то не лъже — на четыри. Кога-то пытать дѣтца-та: „кой направи пакость дѣтца?“ — Ные не сме направиле нищо, казвать дѣтца-та. — „Закѫлпете ся, че не лъжете.“ — Кой-то лъже — на двѣ вѫже, кой-то не лъже — на четыри, казвать дѣтца-та.

Кой-то мя не аресва, да ми не дава по̀-голѣмѫ-тѫ си дъщерѭ, а да ми даде по̀-малкѫ-тѫ. Или:

Кой-то мя не аресва, да си не дава дъщерѭ-тѫ.

Кой-то ми зло мысли, Господь да го очисти!

1260 Кой-то много брьза, той назадъ остаѭ.

Кой-то много дава, скоро ще проси.

Кой-то много ся вричя, той нищо не дава.

Кой-то мокри, той и суши.

Кой-то мѫдро мълчи, той по̀-добрѣ говори.

1265 Кой-то не варди чюждо-то̀, той и свое не ще да види.

Кой-то не знае да сѣди на лопатѫ-тѫ, той сѣди на дрьжкѫ-тѫ ѝ.

Кой-то не пази парѫ-тѫ, той не види и грошя.

Кой-то не мѣри съ мѣрѫ, той нѣма вѣрѫ.

Кой-то не мысли отъ днесь, что ще прави утрѣ, нему нито е домъ-тъ, нито домакынство-то като свѣта.

1270 Кой-то не почита дукато-то, той и хылядо-то не ще да знае.

Кой-то нѣма нищо, той отъ обираче-тѣ ся не бои.

Кой-то не піе, той ся и не опива.

Кой-то не работи, не быва да яде.

Кой-то не работи лѣтѣ, той зимѣ гладува.

1275 Кой-то не ся е родилъ, той не ще и да умре.

Кой-то не слуша, нѣма ни да заповѣда.

Кой-то не слуша стары-тѣ, люде, той не е човѣкъ.

Кой-то не ще да даде, той лесно найде, что да каже.

Кой-то обычя да лъже, той обычя и да краде.

1280 Кой-то никога не начина; той никога не свръшва.

Кой-то не посѣе, той нѣма и да пожъне.

Кой-то не сѣе, той не вѣе.

Кой-то осѫмва на хапъ-тъ, той замрьква на пѫть-тъ.

Кой-то открадне има единъ грѣхъ, а отъ кого-то откраднале, у него сто.

1285 Кой-то піе на вѣрж — два пжти ся опива.

Кой-то піе, той ся и опива.

Кой-то плаче за свѣта, безъ очи остая. Или:

Кой-то плаче по чюжды-тѣ гробища, безъ очи остая.

Кой-то посѣялъ — ще жжне; кой-то посадилъ — ще бере.

1290 Кой-то право не казува, той мнозина свръзува.

Кой-то прѣзира малко-то, той нѣма да види и много-то.

Кой-то продава, той иска и кяръ.

Кой-то проси, той носи.

Кой-то рано става, нему и Богъ помага.

1295 Кой-то рано стане, рано ся и обуе, той рано ще и да пропѣе.

Кой-то ся бои отъ врабкы-тѣ, той не сѣе.

Кой-то ся е научилъ, той ще ся и отучи. Говорять томува, кой-то казва, че не може да яде лоша гозба, защо-то ся е научилъ да яде добра.

Кой-то ся е родилъ, той ще и да умрѣ. Казвать, кога умрѣ нѣкой.

Кой-то ся изгори съ тріеницж, той духа и на кысело-то млѣко.

1300 Кой-то ся надѣе на чюждж трапезж, той гладенъ остава.

Кой-то ся надѣе на чюжды ржцѣ, той е дълженъ на Михаля. (Дълженъ е на Михаля — глупавъ е).

Кой-то си дава кола-та, той си дава и жена-та.

Кой-то си е очи-тѣ изплакалъ, той и вѣрва.

Кой-то си има брадж, той си трьси и гребенъ.

1305 Кой-то сѣди на воденицж-тж, той си смила брашно-то. Или:

Кой-то сѣди подъ крушіж-тж, той яде круши-тѣ.

Кой-то слуша жены-тѣ, той е двашь жена.

Кой-то слуша хора-та, женж-тж си напуща.

Кой-то става рано, не му стигать навуща.

1310 Кой-то ся не дава да го познаешь, глѣдай го кждѣ ходи.

Кой-то трьси намира. Или:

Кой-то трьси намира; кой-то піе заспива.

Кой-то трьси много, загубва и малко-то.

Кой-то хврьга камжкъ на высоко — на главж-тж му пада.

1315 Кой-то хвьрля камень възбого, пада на главж-тж му.

Кой-то ходи, или ще намѣри нѣщо да изѣде, или ще го намѣри нѣщо да го изѣде.

Кой-то ходи находи; кой-то трьси намира; кой-то піе заспива.

Кой-то ходи чѣсто на поздравленіе, нему скоро ся съдира скуфа-та.

Кой-то чюждо-то не почита, той и свое нѣма да види.

1320 Кокошка пѫшка,

Пѣтелъ ся трьпка.

Не бой ся Пецке!

Тапчо е піянъ. Така ся подсмивать на піеници-тѣ.

Кокошка-та (водѫ) піе и тя на Бога гледа.

Кокошка-та водѫ піе, и на горѣ гледа. (Да не дойде орелъ-тъ.)

Кокошка-та чини двѣ пары, нъ и тя си знае врѣмя-то.

Кола-та му сѫ съ двѣ колелета, та ся врьтѫть на сѣкѫдѣ. Сир. Кой-то има пары, нему работа-та врьви, както той иска.

1325 Колко знае баба, толкова и бае.

Колко знае дѣдо, толкозъ хоро скака.

Колко и да е добра — мащеха е! Казвать за мащехѫ-тѫ майкѫ, че не може да бѫде добра, като своя-та.

Колко-то на иглѫ-тѫ врьхъ-тъ, (толкова ми дай). Така си просять дѣтца-та хлѣбъ.

Колко-то повече има, толкова повече стиска.

1330 Колко-то повече піе, толкось повече жаднѣе.

Колко-то ты менѣ (си далъ), толкова и тебѣ Господь да даде! Кога-то казвашь нѣкому, че си му далъ, това и това; а ты не му си далъ нищо; той така казва.

Колко-то ходилъ, толкозъ и свръшилъ! Кога-то пратишь нѣкого нѣкѫдѣ, а той не ходилъ, и казва, че не можалъ да свръши; ты така му казвашь, сир. Не си ходилъ, за това не си и свръшилъ.

Колко-то ти черга-та стига, толкозъ си и крака-та простирай.

Комшиска-та кокошка ся види, като гѫска. Или:

1335 Комшиска-та кокошка — пó-голѣма и отъ паткѫ. Или:

Комшиска-та кокошка пó-голѣмы яйца носи. Сир. Чюждо-то сѣкога е пó-голѣмо.

Комшиска-та котка изѣла мѣсо-то, а наша-та ся паѣла. Или:

Комшиска-та котка накусила млѣко-то, а наша-та ся облизва. Казвать томува, кой-то направи самъ зло, а бѣди другы-тѣ.

Кому г....а видя, та ся смѣешь! Казвать томува, кой-то ся смѣе безъ причинѫ.

1340 Кому майка, кому мащеха.

Кому е до плачь, нему не е до смѣхъ.

Кому ичела на шяпкѫ.

Кому ся види г..ъ-тъ, нему ся и смѣѭть хора-та.

Кому си далъ, отъ него и трьси.

1345 Кому си кумувалъ, отъ него и чѣкай кравай.
Кому-то Господь далъ, нему хора-та не могѫть да му го земѫть.
Кому е добра жена-та, нему не трѣбва да ходи въ черковѫ, а кому е лоша, не трѣбва да плаче на гробища. Или:
Кому е лоша жена-та, нему не трѣбва вѣчна мѫка.
Кому-то е стрѣла-та въ ребро-то, него и боли.
1350 Кому-то е харна жена-та, нему не трѣбва рай.
Кому-то си брьснѫлъ брадѫ-тѫ, него си и порѣзалъ.
Кому-то штета, нему е и присмѣха.
Конь и добъръ юнакъ.
Конь и пушка сами ся крадѫть.
1355 Конь познава сайби-ятъ си.
Конь ся не ѣзди по нѫрлика, а кой го има.
Конь прьди. вѣтъръ вѣе. Казвать томува, кой-то говори по вѣтъръ-тъ, сир. брьщолеви.
Конь-тъ и нощe види.
Конь-тъ познава, кой може да го ѣзди.
1360 Конь-тъ ся не продава. Сир. Конь-тъ много чини.
Конь-тъ си давамь, мамо, яко ми ѭ дадѫть.
„Копси, (рѣжи) кокопо, копси.“ — Копси, ама чобанъ (овчярь-тъ) дипли! Въ единѫ грьцкѫ кѫщѫ отишьлъ единъ Българинъ на госте. Грькъ-тъ казалъ на Грькыніѭ-тѫ да нарѣже тънкы филіи; да гостѫть гостенинъ-тъ. Кокона-та само рѣзала, а Българинъ-тъ ялъ. Грькъ-тъ поглѣднѫлъ, а на трапезѫ-тѫ хлѣбъ нѣма, и казалъ на женѫ-тѫ си: „копси кокопо.“ А на коконѫ-тѫ омрьзнало вече да рѣже и тя рекла: „копси, копси, ама чобанъ дипли.“ (одвѣ иде).
Коремъ-тъ му механа. Казвать за піеници-тѣ.
Костилка. Така наричять срьдиты-тѣ.
1365 „Косено е“ — Стрижено е. Гледай: Не е косено, ами стрижено.
Косѫмъ съ ржцѣ на двѣ дѣли. Сир. Искусенъ е.
Котка-та и котуракъ-тъ сѫ двѣ мачкы. Казвать, кога-то хвалите жены-тѣ, а корите мѫже-тѣ; и на опакы.
Котка-та и прѣзъ девять стѣны пестрьвѫ-тѫ надуши.
Котка-та кога не може да досѣгне мѣсо-то, тя казва, че е вонѣщо.
1370 Котка-та, кога спи не лови мышкы.
Котка-та ся похвалила, че не яде пестрьвѫ рыбѫ. — Нека ѭ подуши, та щѣмь видѣ.

Коя душя не ще да иде въ рай.
Коя-то жена не ще да меси, тя три дни сѣе. Или:
Коя-то мома не ще да меси, тя вездень сѣе. Сир. Кой-то не ще да работи, той ся прѣправя, или на боленъ, или казва, че има другѫ работѫ.
1375 Коя-то кокошка много крѣчи, тя малко яйца сноси.
Коя-то мома много пробира, тя не женена остая.
Коя-то мома много ся труфи (кыти), тя е остарѣла.
Коя-то мома много пѣе, тя редко сѣе.
Коя-то мома не аресва ергенъ, тя на старецъ ся пада.
1380 Коя-то овца ся дѣли отъ стадо-то, вълкъ-тъ ѭ изида.
Коя-то стовна чѣсти на водѫ, скоро си разбива. Или:
Коя-то тыква чѣсто ходи на кладенче-то, тя скоро ся строшва. Сир. Кой-то чѣсто прави зло, скоро го и хващать.
Крава-та ся тели, а волъ-тъ боли гѫзъ-тъ.
Кравенъ, като попова свиня.
1385 Краставый-тъ ся присмѣлъ на келявый-тъ.
Кратка вечеря, дългъ животъ.
Крива, крива рѫчица;
Далъ ви Господь овчица,
И шарено шиленце! Казвать дѣтца-та, кога-то просять нѣщо.
Криво перо на кёраво око, жълты чехлы на спуканы пете, кованъ герданъ на келявѫ шіѭ. (Шѫрличять ли?)
Криво сѣди, а право сѫди.
1390 Криво нека да сѣдимь, а право да хоратимь.
Кривый-тъ пѫть е по́-близъкъ.
Кротъкъ, като ѣгне.
Кротко ѣгне отъ двѣ майкы суче.
Круша подъ круша пада. Или:
1395 Круша-та не пада далечь отъ корень-тъ си.
Круша-та ся молила баби да ѭ изяде, че ѝ сѫ остры зѫбы-тѣ.
Крушка си има и опашка.
Крьпежь кѫща дрьжи. Сир. Кой-то вѣхтичко и закрьпенко носи, и кѫща-та му е богата.
Крьпи сѫдрано-то, дорде е малко.
1400 Крьстена вода въ язъ не стои.
Куме, идвашь ли печено прасе да ти опечемь.
Купи му брьнкалкѫ и пусти го да брьнка.
Купци са збиратъ да обиратъ хора-та.

Курдисалъ ся, като рѫждивъ пищовъ.

1405 Курдисалъ ся, като циганскы пищовъ. Казвать: 1) Томува, кой-то е сиромахъ и ся голѣми. 2) Кой-то не прави пищо, а сѣди вес-день безъ работѫ.

Куца, че го боли зѫбъ.

Куче дрьжи кокалъ, нито го гложде, нито го на друго-то дава.

Куче и котка щѫть да пѣѭть заедно.

Куче спи кога ще, а не яде кога ще. Или:

1410 Куче спи, колко иска, а да видимь какъ ще да яде.

Куче-то е вѣренъ другарь.

Куче-то е благословено, а котка-та проклѣта.

Разсказвать, че на онзи свѣтъ куче-то ще носи водѫ да гаси огънь-тъ, въ кой-то ся мѫчи стопанинъ-тъ му, а котка-та ще да духа.

Куче-то и котка-та заедно щѫть да спѫть. Казвать, кога-то е много студено врѣмя-то.

Куче-то ни кокалъ-тъ яде, ни на друго-то го дава.

1415 Куче-то отъ ходеше остарѣва. Или:

Куче-то отъ ходеше остарѣва, а мома-та отъ кытеше.

Кучешкы животъ. Или:

Кучешко тѣгло.

Кѫкъвъ-то е волъ-тъ, тѫкъвъ е и остенъ-тъ.

1420 Кѫкъвъ-то му умъ-тъ, тѫкъвъ му и домъ-тъ. Или:

Кѫкъвъ-то му домъ-тъ, тѫкъвъ му и умъ-тъ.

Кѫкъвъ-то Петаръ, тѫкъвъ и Павелъ.

Кѫкъвъ-то си по́-добрѣ да не си! Казвать томува, кой-то ся хвали, че е добъръ.

Кѫкъвъ-то отишьлъ, тѫкъвъ си и дошьлъ.

1425 Кѫква-то глава-та, тѫкава е и шапка-та.

Кѫква-то го родила, тѫкава го и повила.

Кѫква-то е майка-та, тѫкава е и дъщеря-та.

Кѫква-то е круша-та, тѫкава е и опашка-та.

Кѫква-то люлка залюлила, тѫкава мотика и закопала. Сир. Кѫкъвъ-то ѥ човѣкъ въ младость-тѫ си, тѫкъвъ ще да е и въ старость-тѫ си.

1430 Кѫква-то месила, тѫкова ся и измесило.

Кѫквы-то майка-та и баща-та, тѫкъвъ и сынъ-тъ.

Кѫквы-то очи глѣдале, тѫквизъ и сьлзы капале.

Кѫкво-то было, было. Сир. Що-то было, то ся минѫло, и да видимь що ще да бѫде.

Казвать томува, кой-то ся хвали, че напрѣдъ былъ богатъ и добъръ.

Кѫкво-то е момче-то, тѫкова е и момче-то.

1435 Кѫкво-то отца, така и дѣтца. Или:

Кѫкво-то новыкало, тѫкова ся и обадило.

Кѫкво-то си брькалъ кашѭ-тѫ, така ѭ и яшь. Или:

Кѫкво-то си дробилъ, така и срьбай.

Кѫлне, като жаба.

1440 Кѫлне, като Циганинъ.

Кѫлне ся, като Циганка.

Кѫлне ся, като Циганинъ, кога-то иска да излъже.

Кѫсно е да пестишь, кога не остане.

Кѫсъ пѣтелъ, пиленце.

1445 Кѫща безъ женѫ ся не врътн. Казвать бабичкы-тѣ томува, кой-то казва, че не ще да ся жени.

Кѫща безъ женѫ и мѫжь безъ пары, огънь да гы гори.

Кѫща гори, дымъ не пуща.

Кѫща безъ покрывъ не быва.

Кѫща ся съ инатъ не врьти.

Л.

1450 Лае. Казвать за тогова, кой-то ся кара съ другы-тѣ.

Лани свирено, а сега играѭть.

Лапа, като *харватинъ*. Яде нечисто; много.

Лапа мухы-тѣ. Казвать за тогова, кой-то не прави нищо, само ходи по улици-тѣ и зѣе.

Лапни шяранъ. Казвать за блѫспаты-тѣ люде.

1455 Лапни шяранъ, бутни храстъ и размѫти гёлъ — тройца брате.

Левуста мома, момку не драга. Сир. Мома, коя-то много говори, на момци-тѣ не е драга.

Левустъ човѣкъ.

Легко, като перо.

„Легка нощь.“ — Ваша по́-легка.

1460 Лѣгнѫлъ, като беберъ. Или:

Лѣжи, като коной. Или:

Лѣжи, като мрьтавъ. (Нехаръ го е да ся поклати).

Лѣжи, като паша. Или:

Лѣжи, като селскы чорбаджія. Или:

1465 Лѣжи, като циганскы врахчія. Сир. Лѣжи гордѣливо, голѣми ся.

Лесица ловъ не лови; ако и да улови, тя сама го яде.

Лесица-та и калугерка да стане, между кокошкы-тѣ не ѭ пущай. (Сопотъ.)

Лесица-та кога спи, не може да лови кокошкы.

Лесица-та не кочекъ-тъ обычя, а кокошкы-тѣ.

1470 Лесица-та съ вълкъ-тъ станѫле кумове, дорде откраднѫть кокошкѫ, а кога откраднале, разкумиле ся.

Лесно дохожда, а мѫчно отхожда. Казвать за болѣсть-тѫ.

Лесно е баби да яде глилы круши; а да видимь, какъ ще да яде червендаци-тѣ.

Лесно е да казвашь, а да видимь, какъ щѣшь да направишь.

Лесно е да ся оженишь, а да видимь, какъ щѣшь ся разженишь.

1475 Лесно е на готовы дѣтца да бѫдешь баща.

Лиши, Господь не трьпи. Или:

Лишиндѫи Бобе! Сир. Кой-то лиши него Господь не трьпи. Казвать дѣтца-то томува, кой-то лиши.

Ловецъ-тъ дава мѣсто на заекъ-тъ да бѣга, а отъ стариѫ пуща куче-то да го гони.

Лозе не ще молитвѫ, ами мотикѫ.

1480 Лозе не ще дѣдѫ попѫ, ами иска чичя Потѫ.

Лоше Господь не трьпи.

Лошь языкъ, що не може да направи (лоше)!

Лошя жена, вѣчна мѫка.

Луды направили, мѫдры развалили.

1485 Луды-тѣ брате. Казвать за оныя момчета, кои-то бѣснѣѭть.

Луды-тѣ прѣдъ кадія не карать.

Лудый-тъ и питовный-тъ наедно не могѫть да живѣѭть.

Лудый-тъ конь, или ще окёравѣе, или — окуцѣе.

Лудо, младо не женено. Казвать за ергене-тѣ, че дорде сѫ не женены, тѣ сѫ луды и пернаты, а кога ся оженать, стаять умны.

1490 Лудъ изида и два зелника — не е лудъ дето гы изида, а дето му гы дааа.

Лудъ свири, лудъ играе: кой го глѣда, умъ нѣма.

Лудъ яде два зелника: нъ кой му гы дава!

Людскы уста не сѫ човалъ да гы запушишь.

Лютъ, като пиперъ; горчивъ, като пелынъ. Или:

1495 Лютъ, като пиперъ. (срьдитъ.)

Люшка ся, като піянъ.

Лющилъ го, та му писнжли и двѣ-тѣ уши.

Лѣтѣ безъ кожухъ, а зимѣ безъ хлѣбъ не ходи. Зимжска и да не щѣшь, щѣшь носишь кожухъ, а лѣтѣ трѣбва да го носишь, че може и да измрьзнешь; а хлѣбъ зимѣ носи, защо-то лѣтѣ има и овчере и говедаре да срѣшнешь и да си поискашь, а зимѣ никого нѣма да срѣшнешь.

Лѣтно лайнò, зимна понудица.

1500 Лѣто безъ бълхы не быва.

Лъжя-та скоро на мейданъ излиза.

Лъже го, като малко дѣте съ кыселици.

Лъже, и самъ си вѣрж не хваща.

Лъже, като брадатъ Циганинъ. Или:

1505 Лъже, като катунинъ.

Лъже, та ся кжса.

Лъжя-та врьви напрѣдъ, истина-та подирь.

Лъжливый-тъ и скжперникъ-тъ, лесно ся погаждать.

Лъжя водж не гази.

М.

1510 Магаре и на хаджилжкъ да иде, пакъ магаре си дохожда.

Магаре не ли си, самаре много. Кога-то ся срѣщнжть двама работници и единъ-тъ пыта другый-тъ: „абе, Стоене, намѣри ли си мѣсто?“ — Намѣрихъ, казва Стоянъ — Не ли си магаре, самаре много.

Магаре-то и на хаджилжкъ ходи, а пакъ магаре ся вржца

Магаре-то ся на тѣгло не купува.

Магаре-то си е сѣкога магаре.

1515 Магарещина-та не ходи по горы-тѣ и скалы-тѣ, а по човѣци-тѣ.

Магарещина-та ся съ пары не купува. Или:

Магарещина-та ся харизва.

Майка-та никога не клопа дѣте-то си.

Майка-та обычя свое-то дѣте.

1520 Майсторія козы пасе, петь закара, три докара. Казвать томува, кой-то ся хвали, че си е свръшилъ работж-тж добрѣ, а работа-та му е спукана.

Майсторъ Гуё! отъ три букы — двѣ вретена и едно-то пададено.

Майсторъ хватё девять занаята знае: борина цапи, катранъ вари, скрипци прави, трескы бере.....

Майсторъ човѣкъ вретенаринъ, дѣтца-та му бургунджійчета. (Свределаре). Тѣзи три пословици ся говорять, не онѣзи люде, кои-то ся хвалять, че еж майсторе.

Мари люди! Видѣхте ли мя комкахъ ли ся? Гледай: кажи, дѣдо попе....

1525 Маймуна е. Казвать за хытры-тѣ люде.

Малка кокошка, а около голѣмый-тъ пѣтелъ.

Малка-та кокошка е сѣкога ѣрица.

Малка-та кокошка, малкы и яйца носи.

Малка-та крава, малко и теле ражда.

1530 Малко вирче, дребна рыба.

Малко говорѝ, а много слушяй.

Малко гжрпенце — сладко варивце.

Малко, та сладко; много, та горчиво.

Малко щрепеле, а голѣма шапка. Сир. малакъ, а юнакъ.

1535 Малакъ като Пиперка.

Забѣлѣжка. Тая поговорка ся употрѣблява за насмѣшкж надъ човѣкъ, — кой-то е малакъ, а хытьръ.

Маминъ Грьгалчо!

Манджя за хылядо — пиперъ за дукато.

Марта е, като малко дѣте: тò плаче, тó ся смѣе, тó вали, тó сълнце грѣе.

Марта жена и азъ жена, какво ще ми стори? Една бабичка искарала овце-тѣ си прѣзъ Марта на планинж-тж на пашя, а кога-то ѝ казали: „Бабо, не искарвай си овце-тѣ, че Марта не е за вѣрж.“ Бабичка-та казала: „Марта жена и азъ жена, какво ще ми стори?“ И искарала си овце-тѣ. Тогава станжлъ стýдъ, вѣйнжла вѣлица и отнѣсла бабичкж-тж, заедно съ овце-тѣ

1540 Маха опашкж за врабче.

Маха опашкж. Казвать томува, кой-то льсти на другы-тѣ, да му даджть нѣщо.

Маха си главж-тж, като конь отъ мухы-тѣ.

Маха си главж-тж, като конь съ празднж торбж.

Маха си опашкж-тж, като котка за мрьвкж.

1545 Мегко, като памукъ.

Менѣ вѣтхо, тебѣ ново.

Менѣ е до плачь, а тебѣ до смѣхъ.

Менѣ е мило, тебѣ е гнило.

Менява гы, като Циганинъ коне-тѣ.

1550 Менява ся, като прѣзъ Марта врѣмя-то. Сир. Не е постоянъ.

Меришать му зжбы-тѣ на трѣвж. Казвать за смѣхъ, кога-то нѣкой конь умира зимжска отъ гладъ.

Меришать му зжбы-тѣ на млѣко. Казвать за стары-тѣ, кои-то си крыять годины-тѣ и казвать, че сж още млады.

Мерише на бжчвж. Казвать за піеници-тѣ.

Мерише на гробъ. Сир. Скоро ще да умре.

1555 Мерише на лобутъ. Казвать на дѣтца-та, кога-то тѣ бѣснѣѭть.

Мечка — страхъ, менѣ не.

Мечка-та — на лесицж-тж, а лесица-та — на опашкж-тж си. Казвать томува, кого-то накарвать на работж, а той накарва другыго.

Мечка турге валяше, повече го лапаше. Или:

Мечка тѣсто валяше, повече го лапаше.

Забѣлѣжка. За мечкы-тѣ има много повѣрія, приказскы и т. под. Казвать, напримѣръ, че мечка-та чясто събира у себѣ гостелвълци, лесици, зайци и т. п; гощава гы, а послѣ гы изида. Въ много приказскы ся срѣща, че мечка-та мѣси хлѣбъ, така на примѣръ, въ слѣдѫщжтж колибарскж пѣсьнь:

Запуши са долчинка,
Азъ утидохъ да вида:
Синигеръ са женеше
За врабчова дъщеря,
Комаръ дрьва цепеше,
Муха вода носеше,
Брьмбалъ огънь кладеше,
Мравекъ гозба вареше,
Мечка турта валяше,
Мече ѝ са молеше:
„Дадни ми, мамо, туртенце.“
— Кжкво ща ти турте да!
— Да та удара въ чѣло-то,
— Да са сбере село-то.

1560 Мига, като куче въ лапавицж. Казвать за тогова, кого-го сждять, а той мълчи и мига, или, за безсрамны-тѣ люде.

Мило за драго. Или:

Мило та драго.
Милъ му е, като ланскый-тъ снѣгъ. Сир. Не му е яко милъ.
Милъ му е, като на овце-тѣ вълкъ-тъ. Или:
1565 Милъ му е, като на дѣтца-та тояга. Или:
Милъ му е, като на куче-то камѫкъ.
Минѫла му мышка нѫть. Сир. Не свьршилъ си добрѣ работѫ-тѫ.
Минѫла свадба-та и трьси невѣстѫ-тѫ.
Минѫлъ е прѣзъ рьшето. (Много знае). Или:
1570 Минѫлъ е прѣзъ огънь и водѫ.
Минѫлъ му заекъ нѫть. Сир. Станѫло му несчастіе.
Минѫлъ по край него, а не ся закачилъ.
Миренъ, като ѣре. (Немиренъ).
Мирно сьрдце Бога моли, а не мирно сьлзы рони.
1575 Младо момче! Останѫле му (само) два кѫтника. Говорять томува, кой-то казва, че е младъ; а зѫбы-тѣ му испадале отъ старость.
Млъкъ, че тя изида вълкъ.
Много бабы — кылаво дѣте. Сир. Тамъ, дѣто ся мѣшять мнозина въ единѫ работѫ, тя не може да ся свьрши добрѣ.
Много бабка знаяла и пасѫне гледала.
Много е грыжя Бога, че ще попари слана-та краставици-тѣ.
1580 Много е дяволъ. Казвать за тогова, кой-то дяволува.
Много коне, много красты; единъ конь една краста.
Много яло, а на зѫбъ не попало.
Мокаръ въ бѫчвѫ влази, а сухъ излази. Сир. Много піе, що-то въ бѫчвѫ-тѫ да го попиешь и неѫ пресушява.
Мокаръ дошьлъ, а каленъ си отишьлъ.
1585 Мокаръ, като дюдюлъ.
Мокаръ, като дъждовникъ.
Мокры гащи ядѫть рыбѫ. (а не сухы).
Мокри Иванъ. Така наричять піеници-тѣ.
Мокрый-тъ отъ дъждь-тъ ся не бои.
1590 Мокрый-тъ предникъ сушять, а не сухый-тъ.
Моли ся, като просякъ.
Моли ся, като Циганка да иде на свадбѫ.
Мома вино не піе, коза сяно не яде. — „Дѣ мома-та?“ — На ока-та. — „Дѣ коза-та?“ — На копа-та.
Мома гыздава, а глава гнидава.
1595 Мома гыздосія, булка поразія. Сир. Дорде е мома, добра е, а като ся омѫжи, да тя пази Господь!

Мома на глѣдъ, като тыква на плетъ.
Мома-та троши паници-тѣ.
Момиче е гнило кунище.
Момиче-то язжкъ, че изгори момче-то.
1600 Момиче мило, а невѣстче гнило.
Момче ся жени кога ще, а момиче кога го искать.
Момченце и момиченце; копченце и теленце. Сир. Момче-то е, като копче; а момиче-то, като теле.
„Море, Нане, като ходи у Цариградо, видѣ ли царо?“ — Видѣхъ. — „Що праваше?“ — Правише си опинци. — „Имаше ли брада?“ — Имаше башь, като дѣдова-та Тричкова. (Шопска).
Мотика, лопата. Магаре-то като ходи, крака-та му казвать: „мотика, лопата.“ Сир. Молять Бога да умре стопанинъ-тъ му; а на конь-тъ — казвать: „дрьжь ся не бой ся, на памукъ щѣшь да паднешь.“ За това кога, паднешь отъ конь не ся убиваш, а кога паднешь отъ магаре убиваш ся.
1605 Моя и нѣгова майка (сж) отъ двѣ жены дѣтца. Или:
Моя и нѣгова майка — жены. Или:
Моя и нѣгова майка на еднж рѣкж си прале рызы-тѣ.
Моя и нѣгова майка на едно сълнце си сушять дрѣхы-тѣ. Казвать за насмѣшкж надъ тогова, кой-то ся хвали, че е роднина съ богаты-тѣ и голѣмци-тѣ.
Моя крава, мое и теле.
1610 Муха, баё! Муха въ око-то. — А въ твое-то паекъ.
Муха-та ся врьти надъ медъ-тѣ, а попъ-тъ — надъ бобъ-тъ.
Мушица го прави; ако го правеще баба, тя щѣше ти напълни паницж-тж. Единъ делибашинъ дошьлъ у еднж бабичкж, и искалъ да му налѣе медъ, Бабичка-та му налала едно паниче, а той го изялъ и ѝ казалъ: „дай, бабо, още меда.“ — Мушица го прави; ако го правеше баба, тя щѣше ти напълни паницж-тъ, казала бабичка-та.
Мысли, като бѣсно куче.
Мысли, като конь на праздниж торбж. Или:
1615 Мысли, като конь на праздниж яслж.
Мысли, като куче въ великы посты. (Мысли, че нѣма що да яде.)
Мысли, като магаре безъ сламж.
Мысли, като мисирче на сълнце.
Мысли, като мисиръ прѣзъ великы посты.
1620 Мысли, като пате въ дъждь-тъ.

Мысли, като свиня надъ г...но.

Мышка въ копенъ не останува гладна.

Мышкы да ти изгрызжть уши-тѣ! Казвать на дѣтца-та, кога-то крошять хлѣбъ-тъ.

Мѣра вѣра.

1625 Мжгла го влѣче но зелено осое.

Мжгливо-то врѣмя за вълкъ-тъ е най добро.

Мждри ся, като млада невѣста.

Мждрый-тъ ся готви отнапрѣдъ за всякога.

„Мжжко-то е напрѣдъ.“ — Женско-то е напрѣдъ.

1630 Мжжь да приноси съ кола, а жена да износи съ иглж, пакъ ся свршва. Или:

Мжжь-тъ да вноси съ двѣ ржцѣ, а жена-та ако износи съ малкый-тъ прьстъ, кжща-та е праздна.

Мжжь, като г...о въ дъждь.

Мжлкъ, че та изяда вълкъ! (Или, че та изидать вълци-тѣ!) Казвать на дѣтца-та, кога-то плачять.

Мжлчете, да каже нашь Иванъ! Казвать за тогова, кой-то кога другы-тѣ говорять гы прѣваря, да каже той.

1635 Мжлчи, като пукалъ.

Мжлчи, кога тя е убилъ Господь! Казвать томува, кой-то направи пакость и ся оправдава.

Н.

На ачикъ одаж една пенджура стига. Тая пословица е турска, нъ ся говори и между Българе-тѣ.

На баща ти, севдо, лула тютюнъ, На майка-ти, севдо, гнила круша, На сестра ти, севдо, жълты чехлы. Сир. Ты ся прѣдумай, а баща ти и майка ти лесно щжть ся прѣдумать. Говорять томува, кой-то казва, че баща му и майка му не давать да направи това и това.

На бащино-то си крьщеню не сьмь ялъ толкова.

1640 На биволъ-тъ око-то въ просо-то.

На бодливж кравж Господь рога не дава.

На бостанджи-тъ краставици не продавай.

На брадж-тж му щѣшь намѣришь, и отъ бждный вечеръ отъ медъ-тъ, и отъ Великдень отъ яйце-то. Казвать за тогова, кой-то ся капе, кога яде.

На бѣгдеца око-то е гора-та.

1645 На Великдень, кога додешь у насъ на честито, азъ щѫ ти дань полагъ-тъ. (Или, мѫтекъ-тъ.)

На воденицѫ гѫдулка не струва.

На вѣхто село, новъ за́конъ не трѣбва. Или:

На вѣтхо село, новъ законъ не прави.

На волъ-тъ му очи-тѣ, а крава-та дрьжи.

1650 На всяко зло смьрть е лѣкъ-тъ.

На гладный-тъ и тріеница-та е сладка.

На глѣдъ, като тыква на плетъ.

На дрьва съ дѣте не ходи: ако му ся строшать кола-та, плаче; ако ти ся строшать, смѣе ти ся.

На дрьва отишьлъ, а брадва-та си заборавилъ.

1655 На дѣда око-то — въ вино-то.

На дѣте-то, що-то е на срьце-то, това и казва.

На дяволъ-тъ крушюнъ въ уши! Сир. Да ся затѫкнать уши-тѣ на дяволъ-тъ, да ны не чюе.

На дяволъ-тъ пиперъ въ очи! Сир. Да ны не види.

На дяволъ-тъ торбѫ камѫне.

1660 На единѫ рѣкѫ си прале дрѣхы-тѣ.

На едны кола грьнци, една сопа имъ стига.

На едно сълнце си сушиле дрѣхы-тѣ.

На едно сълнце иле, на единѫ мѣсячинѫ спале.

На едного глава-та спукана, а на другыго не одѣлана.

1665 На едного крылце, а другыму трьтѫ-тѫ.

На едного ся лѫщи, а на другыго ся червенѣе.

На женѫ кажи: че е вѣтърничова, че е невѣрна и проста. — може белкымъ да та прости; ама кажи, че е грозна, — земи си дърмы-тѣ и не ся надѣвай да станете достове.

На здраве!

На злѫ крушіѭ, зълъ прьть.

1670 На злѫ сушіѭ и градушьѭ.

На какво-то хоро ся хванешь, така ще да играешь.

На келявѫ главѫ шапка не трѣбва.

На конскы велидень. Сир. Нѣма никога да бѫде.

На кораво дрьво, коравъ и клинъ забивай.

1675 На куково лѣто. Глѣдай: на конскы великдень.

На куковъ день.

На кучешко лѣгло, кокалъ що ще? Или:

На кучешко лѣгловище (той) трьси кокалъ.
На ланско огнище, — огънь трьси.
680 На лошій-тъ сынъ иманю му не трѣбва, а на добрый-тъ никъкъ.
На лошій човѣкъ Господь данъ нашянъ.
На лъжіѫ-тѫ е плитко дъно-то.
На лъжіѫ-тѫ сѫ къси крака-та.
На лѣсицѫ-тѫ е най мѫчно да ся одере носъ-тъ.
685 На мечкѫ-тѫ ся дояло круши, та казала, че тая година ще ся роджть много.
На мирнѫ земіѫ, черенъ робъ.
На невыканъ гостенинъ мѣсто-то е зъдъ врата-та.
На пары-тѣ добро утро, на пары-тѣ добъръ вечеръ.
На подарено магаре, зѫбы-тѣ ся не гледать.
690 На поменъ съ чюждо коливо.
На поменъ съ сытѫ мѣшлинѫ не ходи.
На прѣхвалены ягоды, носи малкѫ кошницѫ. Или:
На прѣхвалены ягоды, съ голѣмъ кошникъ не ходи.
На ръжаный-тъ хлѣбъ манджя-та е гладъ.
695 На свиня дай ново корыто! Или:
На свиня крой чешире! Казвать томува, кому-то облѣчять новы дрѣхы, а той гы уваля.
На свиня звънецъ и на тыквѫ обрьчь.
На свиня отрѣжи зурлѫ-тѫ; тя пакъ си рови.
На свѣшчицѫ посѣдѣла, на сълнце поспала.
700 На скута на човѣка сѣдашь, а на честь-тѫ му не можешь.
На смьрть лѣкъ нѣма.
На срьдитъ попъ празны му дисагы. Или:
На срьдитъ попъ празна му торбулица.
На сѣкѫ чорбѫ и мерудія. Или:
705 На сѣко гѫрне и похлупакъ. Казвать томува, кой-то ся вовира тамъ, дѣто може и безъ него.
На сѣкого суша, на попъ-тъ снопъ.
На сѣко село и зàконъ.
На сѫдѣ тя трьсихъ, дѣдо поне, само у васъ не ходихъ.
На́ ти, Боже, молитвѫ! Игуменъ-тъ ся каралъ на единъ калугеръ, че ся не моли Богу. Калугеръ-тъ излѣзалъ вънь на дворъ-тъ, вдигнѫлъ си рѫцѣ-тѣ и извыкалъ: „на́ ти, Боже, молитвѫ!“
710 На ти, вълчо, ягне. Или:
На ти, горо, говедо!

На ти, Пѫнё, гащи, че пѫрличашь на мой-тъ мѫжь.

На Турчинъ дай горчиво каве, а на Българинъ чяшя вино, и — достове.

На трьнъ грозде ище. Или:

1715 На трьнъ прасквы трьси.

На тѫкъвѫ главѫ, тѫкъвъ и бричь.

На хаджилѫкъ има и магарета. Казвать за тія хаджіе, кои-то ходили на хаджилѫкъ да ся посвятѫть, а вънѫли ся по́-лоши, отъ колко-то были напрѣдъ.

На харизанъ конь, зѫбы-тѣ ся не глѣдать. Или:

На харизано магаре, зѫбы-тѣ ся не глѣдать.

1720 На хора-та е сапол, а менѣ е соколъ. Казвать жены-тѣ за мѫже-тѣ си.

На чело-то христа, а въ пазухѫ дяволъ-тъ.

На чорбаджіятъ дорде дойде кефъ-тъ, на сиромахъ-тъ душя-та излѣзе.

На чюждъ гробъ не плачи.

На чюждъ гробъ безъ сьлзы плачять.

1725 На чюждъ поменъ была — на бабици ся урыгва. Казвать на онѫѭ бабичкѫ, кои-то иде нейдѣ, а тамъ ся на яде и на піе, и ся разболѣе.

На языкъ-тъ едно; а на срьце-то друго. (Льстецъ е).

На языкъ-тъ ми ся врьти и не могѫ да го кажя.

На шянтавы очи очила не трѣбвать.

Навела ся, като кобилица.

1730 Навирилъ си опашкѫ-тѫ! Сир. Не слушя никого.

Навирилъ нусъ. (Разсрьдилъ ся).

Навирилъ подковы. (Умрѣлъ).

Навирилъ уши, като магаре за храпѫ.

На́выкъ е една мѫка, а отвыкъ двѣ.

1735 Навѫсилъ ся, като Стара планина. Или:

Навѫсилъ ся, като Стара планина прѣзъ Марта.

Навѫсилъ ся, като котка на зло врѣмя.

Нагазило го зло.

Нагазилъ го. Сир. Не го намѣрилъ.

1740 Надува си, като мѣхъ.

Надува ся, като пате въ рьшето. (Гулѣми ся).

Надувай ся, дорде ти ся пукне тютюва-та! Сир. Гулѣми ся, колко-то искашь, нъ кой тя слушя.

Надула ся, като въшка въ новж рызж. (Гулѣми ся).
Надула ся, като чюма въ петъкъ. (Разсрьдила ся).
1745 надулася, като прасква. (Разсрьдила ся).
Надѣе ся, като конь на празнж яслж.
Надѣялъ ся, като конь на празнж торбж.
Наежилъ ся, като таралешь. (Измрьзналъ).
Най чѣсто нехарь-тъ си бере тлакж.
1750 Накарай мрьзеливый-тъ на работж, да ти научи умъ.
Накарале Вжльж, а той Миліж. Или:
Накарале лесицж-тж на работж, а тя заповѣдала на опашкж-тж си. Или:
Накарале лесицж-тж, а лесица-та опашкж-тж, си, нъ и ти іж непослушяла.
Наклжвалъ ся. (Опилъ ся.)
1755 Наклянкалъ ся. (Опилъ ся.)
Налущилъ ся. (Наялъ ся.)
Намѣри баба хапано, ами иска и щипано.
Намѣрила булка-та брадвж-тж зждъ врата-та.
Намѣрила си бѣльж-тж.
1760 Намѣрила си лика пжрликж.
Намѣрилъ клинецъ, трѣбвать му още петнайсе и четири петала — та конь.
Намѣрилъ празднж черковж да ся крьсти.
Намѣрилъ село безъ кучета, трьгнжлъ безъ тоягж.
Намрьждилъ ся, като гнида въ новж дрѣхж.
1765 На мрьшьж-тж има и врабчета. Сир. При юнаци-тѣ има и клекавы, нъ и тѣ ся съ тѣхъ заедно.
Намѣтнжлъ на Святи Атанаса кожухъ-тъ. Казвать томува, кой-то обличя лѣтѣ зимнж дрѣхж.
Намѣтнжлъ пушкж на голж душкж.
Нападнжле, като Дели-башіе. Или:
Нападнжле, като Крьджаліе. Или:
1770 Нападнжле, като скакалци. Сир. Изтрѣбиле, изѣле всичко.
Напилъ ся, като копачь.
Напилъ ся, като треска.
Напилъ ся, като Циганинъ.
Направи добро, не кай ся; направи зло, надѣй ся.
1775 Напина ся, като ракъ на бързей.
Направи мя пророкъ, та да тя направя богатъ.

Направилъ го на пазванче. Сир. Билъ го много.

Напрьшилъ ся като мисиръ.

Напукалъ ся. (Наѣлъ ся.)

1780 Напълвай чяшьѫ-тѫ, да ти е пълна година-та.

Напълнилъ му чяшѫ-тѫ (съ вино), като на поменъ.

Нарѣзалъ ся. Или:

Нарѣзалъ ся, като мрьтавъ Циганинъ. Или:

Нарѣзалъ ся, като на поменъ. Или:

1785 Нарѣзалъ ся, като на свадбѫ. Или:

Нарѣзалъ ся, като попъ на задушницѫ. (Опилъ ся.)

На силѫ въ рай ся не влиза. Или:

На силѫ спасеніе (не быва.)

Насиломъ (ты) можешь ми зе, нъ не можешь ми да.

1790 Наскоро, бабо, девятины: на девять годины.

Насрьбалъ ся. (Опилъ ся.)

Настрьхнѫлъ, като прасква. (Измрьзналъ).

Настѫпи мравея, и той тя охапва.

Натрупале ся, като орлы на мрьшьѫ. Или:

1795 Натрупале ся, като кучета на умрѣлъ конь.

Натрупале ся да купувать, като на сырно заговѣване халвѫ-тѫ.

Научилъ ся попъ, на варенъ бобъ; доврьшилъ ся бобъ, отучилъ ся попъ. Или:

Научилъ ся попецъ, на джурканъ бобецъ; доврьшилъ ся бобецъ, отучилъ ся попецъ.

Начюмарила ся, като баба Марта. (Разсрьдила ся).

1800 Нашьлъ село безъ кучета, трьгнѫлъ безъ тоягѫ.

Наядохъ ся, като Златишко джпаче.

Наядохъ ся, като на татово-то крьщене. Или:

Наядохъ ся, като попово дѣте на задушницѫ.

Наялъ ся, като попово прасе. Или:

1805 Наялъ ся, като попова-та дъщеря на задушницѫ. Или:

Наялъ ся, като сираче на службѫ. Българе-тѣ така казвать, когато ся наяджть добрѣ.

Не біе студено желѣзо. Сир. Врьши си работѫ-тѫ, както трѣбва.

Не было въ млѣко-то, та ще въ суруваткѫ-тѫ. Или:

Не было въ младицѫ, ами въ бѣлѫ брадицѫ. Или:

1810 Не было въ прѣснака, та ще въ цвѣкло-то. Или:

Не было въ тыквѫ-тѫ, та ще въ кратунѫ-тѫ. Сир. Не станѫлъ добъръ, кога-то былъ младъ, та ще стане добъръ и уменъ, кога-то остарѣе!

Не боѭ ся отъ заешкѫ тупурдіѭ.

Не брой звѣзды-тѣ, да не паднешь въ кладенецъ! Сир. 1) Не гледай на горѣ, да ся не спреннешь! 2) Не ся гулѣми, да не паднешь долу!

Не выкала баба дѣдѫ да ядѫть, а выкала го да цѣпать дрьва.

1815 Не выкать ли тя хошъ, не выкай бау-бау. Сир. Ако не си куче, то и не лай.

Не гвацана дума мѣсто не лови.

Не гледай гърне-то, а гледай що е въ него.

Не гледай кой сьмь былъ, а кой сьмь сега.

Не гледай ми шяпкѫ-тѫ, а подъ шяпкѫ-тѫ. Сир. не гледай ми шяпкѫ-тѫ, а умъ-тъ. Или:

1820 Не гледай му главѫ-тѫ, а що има въ главѫ-тѫ.

Не гледай теле-то, а майкѫ му.

Не гледай човалъ-тъ, ами що е въ човалъ-тъ.

Не гледай, що си былъ, а що си сега. Казвать томува, кой-то ся хвали, че ся родилъ отъ добры и богаты родители, и живѣлъ добрѣ.

Не гледай, що прави попъ-тъ, а що учи.

1825 Не гледай юзе-то, а що е въ юзе-то.

Не грыжи ся, хаджійко! Вые като умрете, азъ синца вы закопавамь, варѫидже и малко-то дѣте да умре, и него щѫ закопаіѭ. Единъ човѣкъ отишьлъ въ еднѫ богатѫ кѫщѫ, а стопанка-та му казала: „дѣдо Никола, чюма-та мори, — къкво ще ся прави, — и не закопаны ще да останемь.“ Той така утѣшилъ стопанкѫ-тѫ, Сир. да ся не грыжи, че той ще да ѭ закопае.

Не грошь, а четыресетъ пары.

Не давай пары томува, кому-то скрьцать постале-тѣ. Сир. Не давай пары на заемъ на кабадаіи-тѣ, че не щѣшь да гы видишь вече.

Не достига му една дъска.

1830 Не дѣй да речешь, какво сьмь, а какво щѫ сьмь.

Не е въ градинѫ никнѫлъ, а е въ корыто паднѫлъ. Сир. Не хвали го че е хубавъ и добъръ, защо-то е и той човѣкъ.

Не е грѣхъ, що-то влиза, а що-то излиза.

Не е грѣхъ, що-то помыслишь, а що-то направишь.

Забѣлѣжка. Всичкы-тѣ святіи сѫ были грѣшны люде, само Святый Иванъ Златоустъ никога не съгрѣшилъ. Въ стары-тѣ врѣмена ся е имало за грѣхъ, не само всѣко грѣшно дѣло, нъ и всѣко помыслуване. Единъ пѫть Іисусъ Христосъ дошьлъ на госте у Св. Ивана Златоуста, кой-то приготвилъ ястіе, за да гости Христа, а соль не турилъ на ястіе-то, и

като сѣднали да вечерять, Христосъ вкусилъ малко и попыталъ Св. Ивана: „Защо не си турилъ соль въ ястіе-то?“ — Азъ само помыслихъ, за да бѫде ястіе-то солено, и чѣкахъ да ся испълни желаніе-то ми, казалъ Св. Иванъ Златоустъ. — „Та това не е възможно, отговорилъ Христосъ.“ — Като не е възможно, то защо помыслуваніе-то ся смѣта за грѣхъ? Іисусъ Христосъ прегѫрнѫлъ Св. Ивана и рѣкълъ: „Да бѫдѫть уста-та ти златны!“ Его защо наричять Ивана Златоустъ, казвать Българо-тѣ.

Не е добрѣ да мыслишь на онова, что ти очи видять, нъ на онова, что Богъ дава.

1835 Не едно куче выкать карамапъ.

Не е за твои-тѣ зѫбы. Сир. Не е за тебѣ, а за другыго.

Не е кабахатлія, дѣто го е зелъ, а дѣто му го е далъ. Или:

Не е кабахатлія, дѣто го изѣлъ, а дѣто го е оставилъ незаключено.

Не е както знаешь, а както можешь.

1840 Не е косено, ами е стрижено.

Не е лудъ, дѣто го е изѣлъ; а дѣто му го е далъ.

Не е лудъ, кой-то яде два зелника; а е лудъ, кой-то му гы дава.

Не е лудъ палё, ами далё.

Не е наша Тодора за прѣдъ хора.

1845 Не е оная крава добра, дѣто дава много млѣко и кога ся напълни менче-то, тя го рытне и расипе; а оная, дѣто е кротка.

Не е сѣкы день Великдень.

Не е сичко злато (или златно), що-то ся лѫщи. Сир. Не е всѣкый човѣкъ добъръ, кой-то добро говори.

Не е срамота да пыташь за онова, кое-то не знаешь, или добрѣ не разбирашь.

Не е тоя піенецъ, дѣто пепива много; а дѣто ся опива.

1850 Не е това бащина-та ти бачія.

Не е у фесъ, ами е у сфесъ.

Не е цвѣте за мерисане.

Не жѫне и не врыше, а повече жито има. Казвать за попъ-тъ.

Не знае да даде не магаре водѫ. Или:

1855 Не знае да напои магаре. Сир. Нищо не умѣе.

Не иде му работа-та отрѫкы. (Не е способенъ, сир. не може, ако и да иска да направи нѣщо).

Не казвай, кога тя не пытать.

Не казвай, що сьмь; а кѫкво щѫ да сьмь.

Не кѫкво-то знаешь, а кѫкво-то найдешь.

1860 Не куму кравай, а куми. Казвать томува, кой-то чѣка, да донесѫть другыму, та да яде и той.

Не купувай кѫщѫ, а — комшіе!

Не мя е ядъ, кога мя пари коприва, ами мя е ядъ, кога мя пари щира.

Не мя тъпчешь ты, ами мя тъпче горный-тъ. Кога-то попадне нѣкой и го затварять, или го псувать неговы-тѣ заимодавци; той казва: „Не мя ты тъпчешь, ами мя тъпче горный-тъ. Сир. Не мя ты наказвашь, ами мя наказва Господь.

Не мачкай го, да ти не вонѣе.

1865 Не можешь на всичкый-тъ свѣтъ да затѫкнешь уста-та. Казвать кога-то говорять хора-та за нѣкого лоше.

Не може хайдутинъ безъ ятакъ.

Не му достига една сѫббота. Сир. Не му достига умъ-тъ.

Не му знае края.

Не му е написано на чело-то, що има въ главѫ-тѫ си.

1870 Не му е написано на чело-то, що има на сърце-то си.

Не му пѣе пѣтелъ-тъ.

Не нашь, не вашь — тегли, враже, кѫдѣ знашь.

Не оставилъ му ни пепелъ на огнище. Или:

Не оставилъ му ни старѫ-тѫ шинкѫ. (Зелъ му всичко).

1875 Не оставилъ ни камѫкъ на камѫкъ. (Развалилъ всичко).

Не оставяй днешнѭ-тѫ работѫ за утрѣ.

Не падать отъ небе-то печены врабчета.

Не пытай го: дѣ тя боли, а дѣ тя не боли!

Не пытай старо, ами патило! Или:

1880 Не пытай старяло, ами патило. Или:

Не пытай старо, ами страдало! Или:

Не пытай старо, а пытай видѣло.

Не пытай хытро, ами патило.

Не по вратъ, а по шіѭ-тѫ.

1885 Неправедно спечелено, не достига до трете колѣно.

Не рови го, да ти не вонѣе. Сир. Не говори съ лошь човѣкъ, че ще тя оскърби.

Не си брѫкай лъжицѫ-тѫ, кога ти не ври гърне-то.

Не си вдигай крака-та, че нѣмамь петало да тя ковѫ. Казвать: 1) Томува, кой-то ся готви да иде нѣкѫдѣ съ другы-тѣ. 2) Томува, кой-то е сиромахъ, а съ богаты-тѣ ся мѣри.

Не си вовирай главѫ-тѫ тамь, дѣто може и безъ тебѣ.

1890 Це си ми баща, та мя сѫдишь. Казвать дѣтца-та на чюжды-тѣ човѣци, кои-то имъ ся карать да не бѣснѣвать.

Не си поплювва на рѫкѫ. Сир. Не го е страхъ отъ никого.

Не смо ные брате! Ные смо останали отъ аскеро.

Забѣлѣжка. Българе-тѣ, кои-то живѣлтъ въ Тракіѫ и Западнѫ Българіѫ (Македоніѫ), разсказватъ разны приказкы за Шопе-тѣ: Веднѫшъ Шопе отишли въ крьчмарницѫ-тѫ да піѫтъ, и кога-то ся попанили, тѣ лѣгнѫли да спѫтъ. Въ това врѣми дошли луды момчета и обрьснѫли на Шопе-тѣ брады-тѣ и мустакы-тѣ. Кога-то тѣ поотрезвели, станѫли и глѣдѫтъ единъ на другъ и не могатъ да ся познаятъ и пытатъ ся: „ты ли си, Море, бае Трено?“ — Я сумъ, бае Іоце, а ты, ты ли си? — „Я сумъ.“ — Море, ни смо ные, брате; ные смо остали отъ аскеро, казалъ другъ Шопъ. — Ни смо ные, брате! Камо наши брады и мустаци?“ Казалъ бае Трено, „хайде да идемо да гонимо аскеро.“ — Не, брате, хайде да идемо и да пытамо наши жены, казалъ другъ. „Хайде да идемо.“ И отишли да пытатъ жены-тѣ си, да ли сѫ тѣ, или не сѫ. Кога-то достигнѫли до единѫ тѣхнѫ кѫщѫ и потропали, то излѣзла дъщеря-та на единъ Шопъ и ги попытала: „що тражите чиче? — Видите ли, брате, и черка ми ме не позна и ми казва чиче! — Ни смо ные, брате, казалъ чиче Іоце. — Моме, кажи майци си да излѣзе, рекалъ баща-та на момиче-то. Излѣзла жена-та му и той ѭ попыталъ: „жено, имате ли муже по путъ?“ Имамо, отговорила жена-та му. — „Имаха ли брады?“ — Имаха. — „Ами мустаци?“ — Имаха. — „Що имъ бѣха навуща? — Отъ моя сая — а у мужа навуща. Шопъ-тъ си поглѣднѫлъ крака-та и рекалъ: „отъ сая навуща, а брады и мустаци нѣмамо! Не смо ные, брате, ные смо остали отъ аскеро. „И отишли да гонятъ аскеръ-тъ.“

Не скрьцай де! Сир. Прѣдумай ся и направи, де!

Не смрьди, а вонѣе.

1895 Не ставай ортакъ съ тогова, кой-то гологлавъ си глѣда хесапъ-тъ.

Не сьмь боленъ, та мя пыташь искашь ли вино.

Не сьмь му былъ на крьщение-то, да го знаѭ, колко е годинъ. Или:

Не сьмь му лапалъ каша на попудѫ-тѫ, да му знаѭ годины-тѣ.

Казва тоя, кого-то пытатъ за нѣкого, колко е годинъ.

Не сьмь му надничалъ въ кысіѫ-тѫ, да знаѭ колко пары има.

1900 Не сьмь си го избозалъ изъ прьстъ-тъ. Сир. Не сьмь си го измыслилъ, а и азъ така сьмь го чюлъ

Не сьмь сълнце да огрѣѭ сѣкого.

Не сьмь ти бащинъ подноръ, (та ся олѣгашь на менѣ).

Не ся бои отъ заешкѫ тупурдіѫ. Сир. Отъ сѣкого ся не бои.

Не ся врьти кѫща съ единѫ окѫ брашно.

1905 Не ти трѣбва отъ мечкѫ ремикъ.

Не ти е кукувица испила умъ-тъ.

Не той играе, а вино-то. Казватъ за тогова, кой-то пие и играе.

Не тропай другыму на портѫ-тѫ, да не тропатъ и на твоѭ-тѫ.

Не турте-то крави вратъ-тъ, а рѫженый-тъ коматъ.

1910 Не трьси конь-тъ, а петало-то.

Не трьси топоръ-тъ, а топорище-то.
Не умирай ми, магаренце, до зеленѫ тревицѫ!
Не учи старца, да мѫти яйца.
Не учи старецъ, да прави дѣтца.
1915 Не учи старецъ, какъ ся козы пасѫть.
Не хвали ми хубавицѫ, а хвали ми работницѫ.
Не хвали ми хубость, а — умъ.
Не хвали ся, а да тя хвалать.
Не хванѫть крадецъ, отъ царь-тъ е по́-голѣмъ.
1920 Не хврьгай въ блато камѫкъ, да тя не упрьска.
Не хврьгай на другыго, да не хврьгать и на тебѣ.
Не хыли ся, да ти не замрьзнать зѫбы-тѣ вънъ.
Не щѫ, куме, печено прасе. Казвать томува, кому-то давать нѣщо, да яде, а той ся срамува и казва: „не щѫ,“ или, „не ще ми ся, че сьмь ялъ.“
Не ще да го омые ни Бѣло море. Сир. До толкова е виновенъ, що-то нищо не може да го оправдае.
1925 Не ще да падне долу. Сир. Не ще да остане по́-доленъ отъ другы-тѣ.
Не ще да пасе телци. (Не ще да бѫде човѣкъ).
Не ще котка лой!
Не ще лозе дѣдѫ попѫ, ами иска чичя потѫ. Или:
Не ще лозе молитвѫ, ами иска мотыкѫ.
1930 Не ще му сѣѭ на дъно-то просо я!
Не ще му турать пары-тѣ въ гробъ-тъ (а ще гы остави). Казвать за тогова, кой-то много пести.
Не ще, не ще, а кога вдигнѫ засинѣ ся.
Не щѣла кумица-та, а облизала паницѫ-тѫ.
Не щѣлъ мрьтвый-тъ да влѣзе въ рай.
1935 Не щеніе и не моженіе сѫ братъ и сестра.
Не ѣде сухъ хлѣбъ, че не е гладенъ.
Не ѣдосвай ся, че щешь остарѣешь безъ време!
Не ѣдосвай ся, че ще притемнѣе.
Не ѣдосвай ся, че ще ти ся вкысне жлъчка-та.
1940 Не ѣшь и не пій, а играй!
Негова-та болесть, мой-то здраве. Сир. На богатый-тъ болесть-та и на сиромахъ-тъ здраве-то, сѫ еднаквы.
Негова-та работа, чифутска сѫббота.
Незванъ гостъ — гогово магаре.

Пека вчера. Сир. Ще бѫде, кога-то дойде вчера. (Никога).
1945 Пека Господь да разбере: кой е правъ, и кой е крывъ.
Пека да е тука, та пека да е като кука.
Пека да сьмь сиромахъ, ама да си имамь паричкы.
Пека да ти хвали другъ, а не ти да ся хвалишь.
Пека дойде и намь видовъ день, та щемь видѣ. Или:
1950 Пека дойде куковъ день.
Пека е мѫжецъ, та ако ще да е отъ калѣцъ.
Пека имамь да цукнѫ, та пека и да пукнѫ. Или:
Пека ми е да люснѫ, та пека и душя да пуснѫ. Или:
Пека ми е да цукнѫ, та ако щѫ и да пукнѫ. Казвать пѣенци-тѣ.
1955 Пека сьмь паша, та ако щѫ бы и съ царвуле.
Пека сьмь съ царь, та пека сьмь и съ царвулци.
Пека сьмь царь, та и гладенъ да сьмь.
Пека тя лае едно куче, да тя не лае сѣко. Или:
Пека тя лае коной, да тя не лае бѣсно куче. Или:
1960 Пека тя рыта хатъ, да тя не рыта магаре. Или:
Пека тя рыта човѣкъ, да тя не рыта босъ циганинъ. Сир. Пека тя сѫди тоя, кой-то е по́-уменъ и по̀-добъръ отъ тебѣ; а не, кой-то е по̀-доленъ.
Пека ти завиждать, а ты да не завиждашь.
Пема́ го е забѣлѣжилъ Господь на ухо-то? Или:
Пема̀ го е записалъ Господь на ръбошь-тъ. Сир. И него ще Господь да заборави. Казвать томува, кой-то ся хвали, че Господь му дава много имание.
1965 Пема́ го е майка ти родила, та го жалишь?
Пема̀ е това бачія? Казвать томува, кой-то много яде.
Пема̀ е това дѣтиска работа?
Пема̀ е това халва? Или:
Пема̀ е това чолѫкова бачія?
1970 Пема̀ е той съ двѣ главы (да ся боѭ отъ него)?
Пема̀ сьмь го забѣлѣжилъ на ухо-то, (да го знаѭ)?
Пема̀ сьмь го калесалъ. Или:
Пема̀ сьмь го калесалъ съ червенѫ бѫклицѫ? Сир. Пема̀ сьмь го выкалъ? Той самъ дойде.
Пема̀ сѣди съ Бога колано до колано? Сир. отдека и той знае, пема̀ е говорилъ съ Бога?
1975 Пема̀ си кыхнѫлъ на бѫдный вечеръ, та да ти го харижа? Казва тоя, отъ кого-то искашь нѣщо да ти хариже.
Пема̀ си на шяренѫ-тѫ кравѫ теле-то? Казвать томува, кой-то

иска да му дадѫть повече, отъ колко-то давать на другы-тѣ.
Нема̀ щѫть го закопаять съ пары-тѣ?
Несмыслено свѣтъ свѣтува, кой-то го смысли, той го не види.
Не храни майка. Или:
1980 Не храни кайковецъ. Казвать за лоши-тѣ хора.
Пещеніе и неможеніе сѫ два брата. Или:
Пещеніе и неможеніе сѫ братъ и сестра.
Ни въ клинъ, ни въ рѫкавъ.
Ни въ клинъ, ни въ рѫкѫ.
1985 Ни куче голъ кокалъ не яде.
Ни лукъ ялъ, ни на лукъ мирисалъ. Казвать томува, кой-то направи пакость и ся оправдае.
Ни на дъждь, ни на вѣтъръ. (За никѫдѣ не е).
Ни отъ хора-та го е срамъ, ни отъ Бога го е грѣхъ.
Низско стой — высоко пѣй.
1990 Никога языкъ-тъ му ся не запира. Казвать за тогова, кой-то много говори.
Никой наученъ не ся ражда.
Никой не казва, вълчо, на мя изѣшь!
Никой не знае, кога ще да умре.
Никой не знае на онзи свѣтъ що има.
1995 Никой не знае, що му день носи, що нощь.
Никой не иска на себѣ си зло.
Никой не ся ражда наученъ.
Нито въ клинъ, нито въ рѫкавъ.
Нито дяволъ-тъ да видишь, нито да ся кръстишь.
2000 Нито ми е въ клинъ, нито ми е въ рѫкѫ.
Нищо не може безъ Бога.
Нищо ся не купува съ вѫшкы.
„Ново ли е?“ — Ново! Останало е отъ Московецъ-тъ.
Ново ли е?“ — Ново! — Направено прѣди дѣда Адама двѣ недѣли.
2005 Ново е! Съ новы конци закрѣпено.
Новъ лъжецъ, вѣхтакъ крадецъ.
Нога му ся мѣсти, дума му ся не мѣсти.
Носъ-тъ му, като патлиджанъ.
Нохтѣ-то му сѫ, като на орелъ. Или:
2010 Нохтѣ-то му стаять за мотыкѫ.
Нужда главѫ загубя.
Нужда законъ не гледа.
Нужда законъ развали. Или:

Нужда законъ измѣнява.

2015 Нужда законъ не ги знае.

Нѣкой си нѣйдѣ, а име-то му на пазаръ.

Нѣма була вретено. Говорять томува, кому-то ся не иска да работи и казва, че нѣма това и това, напр. Кога казва мома-та: „нѣмамь дѫракъ да влачя, нѣмамь прѣждѫ да плетѫ“ и пр.

Нѣма добро безъ трудъ.

Нѣма кабахатъ за лобутъ, а — за бѣсеще.

2020 Нѣма ни еднѫ дъскѫ въ главѫ-тѫ си. Сир. Глупавъ е.

Нѣма ни куче, ни коткѫ. Сир. Нѣма нищо въ кѫщѫ-тѫ си. Или: Нѣма ни прѣбитѫ парѫ.

Нѣма по̀-сладко отъ сънъ.

Нѣма по̀-сладко отъ сънъ; а кога го обычяшь повечко, остаяшь и безъ хлѣбецъ.

2025 Нѣма по̀-сладко отъ языкъ-тъ. — и по̀-горчиво отъ языкъ-тъ.

Нѣма тогози, дѣто носѣше голѣмы-тѣ яйца.

Нѣмала си баба работа, тя си купила прасенце. Или:

Нѣмала си баба бѣлицѫ, а тя си купила прасенце.

Нѣмале си протогеръ, — опопиле (си) попъ.

2030 Нѣмца да тя трьти! (Клѣтва); Казвать томува, отъ кого-то искать нѣщо, а той казва: „нѣма.“

Нѣщо е по̀-добро отъ нищо.

О.

Облизва си рѫцѣ-тѣ, като крава теле-то (си).

Облизва ся, като котка, кога яде лой.

Облизва ся, като куче, (кога облизва) блаженъ саханъ.

2035 Обуле куче-то въ царвуле, то си изѣло крака-та.

Обуле му гащи. Бабичкы-тѣ, кога-то искать да кажять за нѣкое дѣте, че е порасло, тѣ казвать: „обуле му гащи.“

Облѣга ся, като на бащино-то си колѣно. Или:

Облѣга ся, като беберъ.

Облѣкалъ грьцкы гащи, като оцетаръ; Грьци-тѣ по наши-тѣ мѣста продавать оцетъ и ходять на бѣлы гащи; отъ това е излѣзла тая поговорка;

2040 Облѣкалъ на Святи Атанаса кожухъ-тъ. Гледай: Намѣтнѫлъ на Св. Ат. . . .

Облѣкалъ ся Алія, кога ся поглѣднѫлъ, той пакъ въ тыя.

Обычя го, като дѣте тоига. Или:

Обычя го, като куче тоига. (Не обычя го).

Обычя го, като писано яйце.

2045 Обычамь го, като ланский-тъ снѣгъ. (Не обычямь го).

Обычять ся, като мышка и котка.

Овце-тѣ си продадохъ, кучета-та си исиждихъ, сега не ми трѣбва кехая. Или:

Овце-тѣ си продадохъ, кучета-та си исхаризахъ, а кехаи-тѣ біѫ. Сир. Азъ не щѫ да мя учи никой.

Овчярь-тъ, ако вали дъждь, — оплаква ся, че му е мокро; ако не вали, — оплаква ся, че му е суша.

2050 Огънь-тъ е по́-сладъкъ и отъ меда.

Огънь и барутъ на едно не стоять. Сир. Двоица срьдиты не могать заедно да живѣять.

Огънь и плавникъ. Казвать за срьдиты-тѣ люде.

Огънь ся съ зехтинъ не гаси.

Огънь съ зехтинъ гаси.

2055 Огънь ся не гаси съсъ сламѫ.

Одавна е было: вчера срѣда, днеска петакъ.

Одвждъ Анадоллукъ-тъ въ Лондрѫ. Единъ простъ човѣкъ дошълъ при селский-тъ учитель и го попыталъ: „абе, даскале! Казвать, че има дженкъ (бой), тамъ дѫ-ле-ечь, одвждъ Анадоллукъ-тъ, та чякъ въ Лондрѫ.“

Ожени́ мома, да не сѣди дома̀.

Ожени́ ся, да си земешь белѭ на главѫ-тѫ.

2060 Ожени ся дѣдо, да си има бабѫ. Казвать, кога-то ся ожени нѣкой старецъ.

Ожени ся мома да не сѣди дома. Казвать за онѫѭ момѫ, коя-то си омѫжва не́, че мысли съ мѫжь-тъ си да живѣе добрѣ и да е благатичка; а да си има мѫжь.

Ока вълна — ока чиреши. Разсказвать, че една мома зела отъ дома си окѫ вълнѫ и купила за неѭ отъ чирешяръ-тъ еднѫ окѫ чиреши, и кога-то дошла дома, ти казала на майкѫ си: „мамо, азъ измамихъ чирешаръ-тъ! Дадохъ му окѫ вълнѫ, и купихъ окѫ чиреши: а защо-то вълна-та бѣше по́-лека, азъ завѫрнѫхъ въ неѭ единъ паничникъ восѫъ.

Око-то да ти излѣзе, зла дума да ти не излиза.

Около поздравленіе-то, колко още кукы има!

2065 Омыслилъ ся, като шюпаръ преди Коледа.

Омый си крака-та, че ще мине Царь-тъ. Казвать томува, кой-то ся премѣнува. кога отива при нѣкой пашѫ, или чорбаджія.

Омрьзна ми Свети Никола по нашь Никола.

Омрьзналъ му свѣть-тъ, и хванѫлъ си свѣтила-та.

Оиза дѣто прави пожове-тѣ не е убіецъ, а дѣто съ тѣхъ коли.

2070 Онъ си е отъ нихъ, онъ си е изварченинъ. Единъ Шопъ продавалъ изварѫ, коя-то была червива. и една жена дошла да си купи. и му казала: „абе, пене! (чичё) Извара-та ти има черве.“ — Ако има црьве, они не су пришелци, они су изварчене, казалъ шопъ-тъ.

Опашка-та да не бѣше, утрепалъ быхъ ѭ. Единъ ловчія отишьлъ да трепе ловъ. и ся хвалилъ на другарь-тъ си изъ пѫть-тъ, че пиши добрѣ. Кога-то дошле въ горѫ-тѫ. то ловчіятъ не можилъ да утрепе нищо, а другарь-тъ му го попыталъ: „абе. Найдене, ты до десятина пѫти пушнѫ, и нищо не утрепа.“ — Азъ утрепвахъ сьрнѫ-тѫ, ако да не бѣше опашка-та ѝ, казалъ Найденъ.

Опилъ ся. като на поменъ.

Оплула маца въ кацѫ, а маче-то въ каче-то! Казвать дѣтца-та, кога-то играѭть, Тая поговорка е като молитва и като магія; съ нея дѣтца-та ся молять да надвіятъ на другаре-тѣ си въ борбѫ-тѫ, или въ игрѫ-тѫ. Казвать, че като кажешь: „оплула маца въ каца, а маче-то въ каче-то.“ то и надвиваш.

Оправилъ ся. като вѫже въ сакуля.

2075 Опѣле го и безъ патрахилъ. Или:

Опѣле го и безъ попъ. Или:

Опѣле го и безъ теманъ. Казвать, кога-то попытать нѣкого: „кога да дойдѫ да свршимь това и това?“ — Опѣле го и безъ попъ ти отговаря той. Сар. И безъ тебѣ ся свръши работа-та.

Орало и мотыка храпять свѣта.

Орелъ тъ клѣка, дѣто има мрьша.

2080 Орлы да ти ядѫть! (Клѣтва). Така кѫлнѫть Българи-тѣ копе-тѣ си.

Орлы очи-тѣ да ти изклѫвѫть! (Клѣтва).

Орташко мѣсо и кучета-та не ядѫть.

Оставиле мечкы-тѣ, да вардять дрѣнкы-тѣ!

Оставилъ дѣдо бабѫ, а уловилъ ся за какѫ.

2085 Оставилъ дяволъ-тъ, а уловилъ ся за сатанѫ-тѫ.

Оставилъ питовно-то, и гони диво-то.

Оставилъ попъ-тъ попадійкѫ-тѫ. и уловилъ комшійкѫ-тѫ.

Остало му да свръши два-та края и срѣда-та

Остало му саде отъ бѫдни вечеръ гроше-то. Сир. Испилъ всичко.

2090 Останало отъ дѣдѫ Адама.

Останалъ, само кости и кожа. (Омрьшавѣлъ).

Остарѣ, побѣлѣ, а ума му не дойде.

Остай з-богомъ! Или:

Остани си з-богомъ!

2095 Остай съсъ здраве!

Остъръ като брадва. Казвать за устаты-тѣ люде.

Остра дума въ срьце влиза.

Остро желѣзо въ торба не стои. Или:

Остро желѣзо въ торбѫ не можешь да скрыешь.

2100 Остро желѣзо въ торбѫ сѣди ли? Сир. Зло-то, или лошя-та работа не може да ся скрые.

Остро шило и камѫкъ пробива.

Отваряй си очи-тѣ, като жаба. Или:

Отваряй си очи-тѣ на четыри. (Глѣдай добрѣ работѫ-тѫ си).

Отвѣялъ си брашно-то.

2105 Отвѣяла си брашно-то, — попарила кюркъ-тъ. Една жена казала на дъщеріѫ-тѫ си: „слушяй, чедо, не сѣди празна, а работи нѣщо.“ — Що да работѫ, мамо? Попытала дъщеря-та. — „Що-то работи сичкый-тъ свѣтъ, това и ты работи.“ — А какъ да видіѫ, що свѣтъ-тъ работи? — „Иди у съсѣды-тѣ и вижь!“ Дъщеря-та ѝ отишла въ едиѫ кѫщѫ, тамъ отвѣвале жито; отишла въ другѫ, тамъ си нариле дрѣхы-тѣ; отишла въ третя, а тамъ запрѣщале хлѣбъ. Мома-та ся върнѫла дома си и мыслила, че трѣбва и ти да отвѣва жито като хора-та; а защо-то нѣмале жито, тя изнесла на дворъ-тъ брашно-то да го отвѣва и вѣтъръ го разпрьсналъ по дворъ-тъ. Кога-то си свръшила едиѫ-тѫ работѫ, тя отишла да свръши вторѫ-тѫ; — возварила водѫ и като нѣмала що да попари, тя попарила на бащѫ си кюркъ-тъ (кожухъ-тъ). Оставало ѝ само една работа, сир, да запрѣта нѣщо въ огънь-тъ; — зела и запрѣтала теле-то, и отишла при майкѫ си. — „що, чедо! Свръши ли си работѫ-тѫ?“ Попытала іѫ майка ѝ. — Свръшихъ, мамо! — Отвѣяхъ си брашно-то, попарихъ кюркъ-тъ и запрѣтахъ теле-то.

Отдвоилъ ся божичь отъ бѫдни вечеръ.

Отишалъ да прави лулы.

Отишалъ харизанъ, та осталъ зарѣзанъ.

Отишалъ Шабанъ на мечкы, заборавилъ си пушкѫ-тѫ.
2110 Отпрѣдъ лиже, отзадъ драще.
Отрьсилъ ся, като куче отъ росѫ. (Оправдалъ ся).
Отрѣжи на свиня-та зурлѫ-тѫ, тя пакъ си рови. Или:
Отрѣжи на свиня-та зурлѫ-тѫ, тя пакъ адета си не забравя.
Отсѣялъ си брашно-то. (свршилъ си работѫ-тѫ).
2115 Отъ Бога всичко е добро.
Отъ Бога нищо нѣма скрыто.
Отъ бухалъ соколъ, отъ соколъ бухалъ.
Отъ бѣлый-тъ вѣтъръ бѣснѣять кучета-та.
Отъ въшка гыздава, а глава гнидава. Или:
2120 Отъ въшка гыздава, отъ вѫтрѣ гнидава. Казвать за онѫзѫ момѫ, коя-то ся много кыти, а въ кѫщѫ-тѫ ѝ не пометено.
Отъ въшка кукла, отъ вѫтрѣ чюма. Сир. Лице-то ѝ хубаво, а срьце-то диволско.
Отъ въшкѫ ремикъ. Казвать томува, кой-то лъже.
Отъ въшкѫ стая гнида, а отъ гнидѫ въшка.
Отъ голый-тъ рыза нще.
2125 Отъ грьцкѫ лъжя и Циганинъ ся плаши.
Отъ двѣ жены дѣтца.
Отъ дека и той знае; нема е хоратилъ съ Бога?
Отъ дебело дрьво обрѫчь не ся віе. Или:
Отъ дебелъ букъ обрѫчь не ся прави.
2130 Отъ дето дошло, тамъ и отишло.
Отъ дето е дрьво-то подсѣчено, нататѫкъ и пада.
Отъ дето ся не надѣешь, отъ тамъ излиза нѣщо.
Отъ дето ся не надѣешь, отъ тамъ излиза заекъ.
Отъ дето сълнце, отъ тамъ градъ и молнія.
2135 Отъ еднѫ искрѫ много кѫщи изгарятъ.
Отъ еднѫ рѣкѫ всичкый-тъ свѣтъ водѫ піе.
Отъ едно ухо влиза, отъ друго-то излиза.
Отъ жабѫ-тѫ ся бои. (Страшливъ е).
Отъ земѭ сме и земя щемь да станемь.
2140 Отъ зло, по̀-зло.
Отъ зълъ дължникъ кошь плява.
Отъ ка (къ) ми утровилъ срьце-то, зелъ да налива илачь на него.
Отъ камѫкъ, отъ дрьво, да намѣришь. Говорять томува, кой-то казва, че не можялъ да намѣри това и това.
Отъ кобылѫ муле ся ражда.

2145 Отъ кое-то ся най боишь, то ще ти (и) дойде на главѫ-тѫ.
Отъ козѫ ѣринѫ не стрижать.
Отъ колъ и отъ вѫже.
Отъ конь, та на магаре. Сир. Отъ богатъ станѫлъ сиромахъ.
Отъ мухѫ-тѫ прави биволъ.
2150 Отъ мълчение глава не боли.
Отъ мѫдрый-тъ, да тя е страхъ; а не отъ лудый-тъ.
Отъ мѫтнѫ-тѫ и тихѫ-тѫ водѫ, да ся вардишь.
Отъ не паданѫ-тѫ дупкѫ излиза мышка.
Отъ насъ пѣсьнь, отъ Бога здрави! Казвать Българе-тѣ, кога-то испѣѭть нѣкоѭ пѣсьнь.
2155 Отъ онзи свѣтъ никой не ся е върнѫлъ.
Отъ орелъ-тъ соколъ, отъ соколъ-тъ орелъ.
Отъ піеный-тъ бѣга и лудый-тъ.
Отъ прьделя ти грошь.
Отъ псета-та повече. Сир. Лоши-тѣ хора сѫ отъ псета-та повече.
2160 Отъ ракыта грозде не быва.
Отъ раци сборъ быва ли?
Отъ ракы зборъ става ли?
Отъ рѫкѫ е. Сир. Добра рѫка тя служи. Казвать томува, кого-то молять да піе вино.
Отъ старѫ майкѫ дѣте. Сир. Юнакъ е. Или:
2165 Отъ старъ бащѫ чядо сьмь, що мя гледашь?
Отъ студъ кове клинци. Казвать, кога помрьзне нѣкой и си чюка зѫбы-тѣ.
Отъ сѣко дрьво свирка не става.
Отъ тебѣ сефте́, отъ Бога берекетъ! Казва продавецъ-тъ томува, кой-то най напрѣдъ купи отъ него нѣщо.
Отъ тыквѫ ли ти е грошь-тъ?
2170 Отъ тихѫ-тѫ водѫ да ся боишь.
Отъ топоръ-тъ топорище-то. Сир. Отъ оногова, дѣто ще ти изѣде всичкы-тѣ пары, земи що можешь.
Отъ точило истисква медъ. Сир. Отъ скѫпецъ иска пары на заемъ.
Отъ три букы двѣ вретена: едно-то крыво, а друго-то не доправено.
Отъ трьнъ трьндафилъ излиза, отъ трьндафилъ трьнъ.
2175 Отъ трьнъ, та на глогъ.
Отъ умрѣло-то магаре трьси петала-та.
Отъ шюгаво-то прасе тълста свиня излиза.
Отъ що-то ся боишь най много, то ще ти дойде на главѫ-тѫ.

Отъ що-то сытъ, отъ това и дебелъ.

2180 Отъ яловж кравж млѣко не доіжть.

Очи пълны, — рѫцѣ празны. Казва тоя кой-то нѣма пары да си купи нѣщо, я само гледа.

Очи си никога не насыщать.

Още вълкъ-тъ не видѣлъ, той выка на кучета-та.

Още една бѣда не минжла, а друга дошла.

2185 Още конь-тъ не видѣлъ — крака-та си замахалъ.

Още му вонѣять зжбы-тѣ на млѣко. Сир. Още е малакъ.

Още Петко нероденъ, шапка му шіять.

Още рыба-та въ море-то, той точи зжбы да яде.

Още три, та конь, и право — на хаджилжкъ. Единъ Циганинъ намѣрилъ петало и казалъ на женж-тж си: „жено! Азъ намѣрихъ петало, още три да намѣріж и ще стане цѣлъ конь, тапа щж му ся качя и щж идж на хаджилжкъ.“ — А кога ся ты върнешь, изъ щж му ся качя и щж идж у мамины на госте, казала Циганка-та. — Ахъ, ты поразіё! Таманъ конь-тъ ще си дойде уморенъ, уморенъ; ты изведнышь щешь му ся качишь и ще умре клѣтникъ-тъ!“ Казалъ Циганинъ-тъ, и срьдитъ, срьдитъ — ударилъ Циганкж-тж съ чюкъ-тъ и ѭ утрепалъ.

II.

2190 Паднж, като мѣхъ. Сир. Тѣжко паднж.

Паднж, като шюмкж. Сир. Легко паднж.

Паднж, като на въгленъ. Казвать, кога-то падне нѣщо и си потроши.

Пазари безъ парж!

Пази, Боже, да слугуваш на бѣлъ конь и на калугеръ!

2195 Пази, Боже, отъ дългы тоегы и отъ тѣсны сокаци!

Пази, Боже, отъ кёсé, отъ кёравъ и отъ сакатъ; тѣхъ е Господь наказалъ.

Пази, Боже, отъ лошь попъ, сиромахъ хаджія и грьчавж свиньж!

Пази, Боже, отъ піянж женж и отъ бѣснж свиньж!

Пази, Боже, отъ тунѣ бѣдж и отъ злж срѣщж!

2200 Пази, Боже, отъ тунѣ бѣдж и отъ напраснж смьрть!

Пази бѣлы пары за черны дни.

Пази ся отъ оногова, кой-то друго говори, а друго прави.

Памукчіятъ не хазетисва отъ бѣло-то куче. (Турска).

Понтовци-тѣ (диволе-тѣ) го отнѣле.
2205 Паренъ каша духа.
Пары-тѣ ся дрьжять за черны дни.
Пары-тѣ сѫ по́-милы отъ всичко.
Пати, пати, пати! Какыны-тѣ патенца, вчера гы пасадихъ, а днесь ся излупихѫ! Една жена отишла въ зевникъ-тъ да точи вино, — а была малко и піяна, нинѫла и въ зевникъ-тъ, —и заборавила да затѫкне чепъ-тъ, и за това истекло всичко-то вино. Въ зевникъ-тъ имало вълна и кадели, и тѣ плувнѫле отъ горѣ по вино-то. Жена-та помислила, че гѫска-та, която тя прѣди единъ день пасадила, е излупила, извыкала отъ радость: „Пати, пати, пати! Какыны-тѣ патенца, вчера гы пасадихъ, а днесь ся излупиха.“
Педя човѣкъ, лакатъ брада
2210 Пезулъ-тъ залѣпила, а кѫща-та чяфутска чершія.
Перчи си, като паунъ.
Перчи ся, като пѣтелъ на купище.
Перчи ся, като селскы попъ.
Перчи ся, като селскы чорбаджія.
2215 Перчи ся, като Циганскы арахчія.
Пестеніе-то е по́-добро отъ работеніе-то.
Петина Петка не чѣкать.
Петь-тѣ пары си земи. Сир. Махни ся отъ тукъ.
Петь прьсте Богу подделивать.
2220 Пече му рыбѫ на уста-та.
Пече му ся яйце на г тъ.
Піе, като піевица.
Пійте да піемь, че щѣмь, само днёсь и зарань (да піемь), тапа чякъ въ другый — день.
Пила и пѣла, плащала, плакала.
2225 Пипа, като піянъ. Или:
Пипа, като слѣпъ да найде дуваръ-тъ си.
Пита-та колко-то стои по́-добры госте чѣка.
Пишешь му вѣжды, той мысли, че му вадишь очи.
Пишманъ хаджія. Казвать: 1) Томува, кой-то е пишманъ, че ся е родилъ. 2) На хаджіи-тѣ, кои-то отишле на Божій гробъ и ходи доди: а ся върнѫле, да ти пази Господь! Отъ лоши, по́-лоши. 3) Томува, кой-то ся обрече да ти даде нѣщо, и ся откаже.
2230 Пищи баба за тоягѫ. Сир. Иска му ся да го біѭть.
Пищи, като гущеръ.

Піянъ, като кытюкъ. Или:
Піянъ. като треска.
Піянъ безъ вино (Лудъ.)
2235 Піянъ попъ вино съпува.
Піянъ попъ — піены и дѣтца.
Плеснива-та бѫчва вино-то хаби.
Плеще, като лудъ съ...тъ си.
Плеще, като мокра пола о бедро. (Говори бѫснато).
2240 Плѣнъ ся плѣни, а баба ся рѣши.
Плювнете ми на рѫцѣ-тѣ да ви намажя лице-то.
По главѫ-тѫ му и шапка-та му.
По главѫ-тѫ гледай, по грьбѫ удрай.
По-добра е своя-та леща, отъ чюждѫ-тѫ кокошкѫ.
2245 По-добрѣ видять двѣ очи, а не едно.
По-добрѣ въ село чорбаджія, а не въ градъ кюмюрджія.
По-добрѣ вѣрвай на очи-тѣ си, а не нему. (Или, а не на хора-та).
По-добрѣ голѣмѫ думѫ да продумашь, а не съ богатъ да ся карашь:
По-добрѣ голѣмь залагъ да изядешь, а не голѣмѫ думѫ да продумашь.
2250 По-добрѣ да ядешь сухъ хлѣбъ въ рахатъ, нежели много гозбы съ кахѫръ и опасность.
По-добрѣ е на човѣка очи-тѣ му да излѣзать, имя-то му да не излѣзва.
По-добрѣ единъ драмъ память, а не сто окы силѫ.
По-добрѣ е и бобова слама отъ праздны яслы.
По-добрѣ е да ти завиждать, а не да тя окайвать.
2255 По-добрѣ е да чюешь, отъ колко-то да рѣчешь.
По-добрѣ е да подхлъзнешь съ кракъ, а не съ языкъ.
По-добрѣ е да вѣрвашь на свои-тѣ очи, а не на чюжды рѣчи.
По-добрѣ е да давашь, а не да искашь.
По-добрѣ е съ мѫдрыя да плачешь, а не съ лудыя да ся смѣешь.
2260 По-добрѣ честно да умрѣшь, а не безчестно да живѣешь.
По-добрѣ честно сыромашество, а не безчестно богатство.
По-добрѣ сухъ хлѣбъ съ миръ, а не много ястія съ скърбь.
По-добрѣ свое яйце, а не чюжда кокошка.
По-добрѣ зѫмя да е родила майка ти, а не тебѣ. Или:
2265 По-добрѣ камѫкъ да е родила майка ти, а не тебѣ! (Клѣтва). Казвать за лоши-тѣ люде.

По-добрѣ на само лобутъ, а не въ калабалжкъ пилавъ.
Подобрѣ разуменъ, а не агуменъ.
По-добрѣ разуменъ душманинъ, а не глупавъ пріятель.
По-добрѣ съ крака-та си да ся подпрьзалишъ, а не съ языкъ-тъ.
2270 По-добрѣ човѣкъ да проси, нежели да краде.
По-добро е необричаніе-то, отъ неиспълняваніе-то.
По дъждь качюлка.
По-джлечь видять четыри очи, а не двѣ.
По край сухо-то и сурово-то гори.
2275 По-лесно е да почернишь себѣ си, а не да омыешь Арапина.
По-майкж-тж ще познаешь и дъщеріж-тж.
По-напрѣдъ изѣшь два човала брашно, та тогава.
По-напрѣдъ мѣри, та тогазъ крой.!
По-напрѣдъ посѣй, на тогазъ и пожжни.
2280 По нашь Никола, омржзнж ми и Святи Никола.
Побій прьчкж, пій вино.
Побутнжхъ ьж, тя ся повлече! Ами да бѣхъ ьж пухнжлъ? Глѣдай: Азъ ьж побутнжхъ.....
Повече да вѣрвашь на очи-тѣ си, а не на уши-тѣ си.
Повече слушай, а по-малко говори; за това имашь двѣ уши, а едны уста.
2285 Повече-то хора умирать отъ яденіе и піеніе, а не отъ гладъ и жяждж.
Поврага тата, ами магаре-то. Единъ сынъ отишьлъ да трьси бащж си, че ся загубилъ, и намѣрилъ му само кости-тѣ; защо-то вълци-тѣ го изѣле заедно съ магаре-то му. Сынъ-тъ поглѣдалъ, поглѣдалъ на кости-тѣ и казалъ: „Поврага тата, а жялно е за магаре-то.“
Поврага тата, ами царвулци-тѣ му! (Таманъ бѣше гы направилъ). За бащж му му ся не досвидѣло, а за царвулци-тѣ, че быле още новы.
Повѣнжлъ, като врьба во водж.
Повѣялъ бѣлый-тъ вѣтъръ, дето бѣли биволе-тѣ.
2290 Поглѣдни му ума, та му крой за дома.
Погрьчила го е трѣска-та. Казвать за тогова, кой-то ся погрьчилъ, а пары нѣма, сир. оголѣлъ заедно съ коконж-тж си.
Подмамай го, дорде си истжчешь чергж-тж.
Подплъзна го по лебеничовж коржъ.
Подплъзнжлъ ся на ледецъ. (Опилъ ся).

2295 Подрьшь ми, сестро, копеле-то да ся посмѣѭ на тѫзи курвѫ. Или:
Подрьшь ми копеле-то да ся похлеботѫ на таѭ курвѫ.
Подсмѣла ся коза-та на овцѫ-тѫ. Или:
Присмѣла ся коза-та на овцѫ-тѫ, че ѝ ся види г. . . тъ.
Подъ пепелецъ въгленецъ. Казвать за скрышны-тѣ и хытры-тѣ люде.
2300 Поискала камила-та рогове, а тя остала и безъ уши.
Покажи си грьбъ-тъ. Кога-то правишь нѣкому добро, а той не е благодаренъ, ты му покажи грьбъ-тъ си, сир. остави го и не прави му добро.
Поканиле пѫре подъ одра, пакъ той ся покачилъ на одра.
Покланяй ся злому отъ нуждѫ, като святому.
Поклоненѫ главѫ сабля не сѣче.
2305 Покорнѫ главѫ сабля не сѣче.
Покори ся на дявола, дорде минешь мостъ-тъ.
Покрытый-тъ въгленъ по́-дълбоко пари.
Покрыто млѣко котки не лочять.
Помага Богъ!
2310 Помагай му, дорде си истѫчешь чергѫ-тѫ. Сир. Хитрѝ му, дорде си свршишь работѫ-тѫ.
Помози Богъ!
Помозѝ, Боже. Казвать, кога-то начинать нѣщо да работять.
Помо́зи Богъ, — зла жена!
Попарено куче и отъ дъждь-тъ бѣга.
2315 Попарила го слана-та. (Прѣжълтѣлъ, посѫрнѫлъ).
Попарила си кюркъ-тъ, — отвѣяла си брашно-то. Гледай: Отвѣяла си брашно-то.....

„Попе, ей попе!
Колко ти сѫ снопе?“
— Двѣ кола грьсти,
— Двѣ момы тлѫсты;
— Една за печеніе,
— Друга за вареніе.

Съ таѭ пословицѫ, или пѣсьнь ся подсмивать на опѣзи, кои-то не орѫть и не сѣять, напр. на попъ-тъ, на калугере-тѣ, на шивачь-тъ и пр.
Попытай Чяфутинъ на кѫдѣ е пѫть-тъ, да тя побрька, или (въ нѣкои мѣста), да го намѣришь скоро.

Попытале Циганинъ-тъ, кога е твой Великдень; той казалъ: кога има хлѣбъ.

2320 Попскы сынъ, дяволска унука.

Попскы сынъ — или гайдарджія, или хайдутинъ.

Попъ безъ брадж не быва.

Попъ безъ камилавкж. Казвать томува, кой-то нѣма въ кжщж-тж си най потрѣбны-тѣ вещи; напр. мѣнци, паници, кобилицж и пр.

Попъ-тъ ако е піеница, простый-тъ трѣбва сѣкога да сѣди въ въземницж.

2325 Попъ-тъ ако біе нѣкого, то простый-тъ трѣбва да (го) прибіе.

Попъ-тъ ялъ благо, село-то крыво.

Поразіё поразена! (Клѣтва).

Поразилъ го Гòсподь! Сир. Случило му ся зло.

Прѣвивай и исправяй дрьво-то, дорде е младо.

2330 Порасле му крылѣ-то. Сир. Порасалъ, или станжлъ горделивъ.

Посвали, Манго, посвали! Единъ Циганинъ отишьлъ въ горж-тж на дрьва и не можилъ да насѣче, че ся уплашилъ и бѣгалъ. Кога-то си дошьлъ дома, Циганка-та го пытала: „Манго, де ти дрьва-та?“ А той ѝ рекалъ: „Жено-о-о-о, сташно, страшно! Азъ видѣхъ до петдесеть мечкы и бѣгахъ.“ — Посвали, Манго, посвали! Казала Циганка-та. — „Ехъ, жено! Ако нѣмаше петдесеть, то имаше до двайсетъ я! — Посвали, Манго, посвали! — „Имаше до петь я!“ — Посвали, Манго, посвали! — „Ехъ, жено! Една бѣше, добра бѣше, и голѣма, като кжщж-тж!„ — Посвали, Манго, посвали! „Не знаѭ що бѣше, а шумка шумна, дупка мрьдна, а азъ бѣжъ.“

Посвѣтилъ ся Манго! Единъ Циганинъ прѣзъ зимж-тж, кога станжло много студено, а нѣмалъ дрьва да накладе огънь, и помрьзнжлъ; видѣлъ прѣзъ нощь-тж, че изгрѣяла мѣсячинка, и си помыслилъ: „за менъ огрѣяла мѣсячинка, чѣкай да ида да ся погрѣя! А на Циганкж-тж не быва да казвамь; че тя ще збере топлинж-тж, а менъ ще бжде пакъ студено.“ Излѣзалъ полегка да го не види Циганка-та, качилъ ся на врьхъ-тъ (байръ-тъ) и припекалъ ся на мѣсячинж, а тамъ ся и посвѣтилъ. Циганка-та ся пробудила зарань-та и выка: Манго, ей Манго! Глѣда, нѣма го и казва на дѣтца-та си: „идете, дѣтца, та виште, де е баща ви.“ Отишле дѣтца-та и нашле бащж си вдрьвенъ; вѣрнжле ся при майкж си и ѝ казале: „Мамо, мамо, тато ся посвѣтилъ: изъ носъ-тъ му изхвръкнжле двѣ свѣщи; а ангеле-тѣ, барахангеле-

са спуснале, — единъ го дрьпа отъ тукъ: други го дрьпа отъ тамъ, и му казвать: „хайде, Манго, въ рай; хайде, Манго на небе-то.“ А той не ще и да са дрьпа; па като доде сам-си Господь съ червены-тѣ гащи, та го грабна и го занесе на въздухъ.“ Свѣщи-тѣ былъ ледъ, ангеле-тѣ быле орлы-тѣ, а Господь — вълкъ-тъ.

Посвѣтилъ ся на студъ-тъ, като Манга. (Измрьзнжлъ).

Посмали Грьче! Сир. Не лъжи толкова.

2335 Посранъ ся за плетъ дрьжи.

Постъ — кога нѣма гозба; а кога нѣма пары — великы посты.

Потурчила ся Мара, да не носи свинскы царвуле; а тя обула кучешкы.

Потънжлый-тъ въ море-то и о сламкж ся охваща.

Похвала е дяволска.

2340 Похвали го та му извади очи-тѣ! Кога-то похвалишь нѣкого; той до толкова ся подголѣми, що-то направи пакости.

Правда-та е сѣкога правда.

Правда-та — кысела; а крывда-та сладка.

Правда-та падвила на крывдж-тж.

Прави си уста-та да яде медъ.

2345 Прави си уста-та, като Гавровецъ за бой. (Или за лобутъ).

Правый-тъ и Богу е драгъ.

Правый-тъ ся не бои.

Правый-тъ ся смѣе, крывый-тъ ся крые.

Право, куме, та въ очи.

2350 Право сѣди, Право и сжди.

Правъ, като вжже въ торбж. Или:

Правъ, като вжже въ сакулж.

Правъ, като отъ майкж роденъ. Или:

Правъ, като свѣтецъ. Или:

2355 Правъ, като свѣщь. Сир. (Не виновенъ).

Празденъ мжжь — остаръ ножъ.

Праздна кратуна всякога гръми.

Праздна Мара топанъ била. Или:

Праздна Мара тжпанъ біе.

2360 Праздна плоска — готова болѣсть.

Праздна-та сакуля біе Циганка-та, а не Циганинъ-тъ.

Праздни долапъ, врьти коматъ.

Прати Марж на водж, — иди Беро слѣдъ неіж. Или:

Прати Харо на водѫ и ты иди слѣдъ него. Казвать кога-то пратишь нѣкого нѣкждѣ, а той ся до толкова заборави, що-то пращать другыго да го трьси.

2365 Пратила си мѫжь-тъ за юровы ябълкы, за прѣзморскы миндале. (Излъгала го).

Пратилъ го да брули круши (съ уши-тѣ си). Сир. Направилъ го магаре и испъдилъ го.

Пратилъ го за зеленъ хайверъ. (Излъгалъ го).

Прѣваря, като пьрле майкѫ си.

Прѣдникъ-тъ си обърнѫла на задникъ. Сир. Всичко врьши на опачина.

2370 Прѣдъ кумъ ся вода не гази.

Прѣдъ кумъ ся не шява.

Прѣдъ свахы-тѣ ся не хлѣботать.

Прѣдъ тебѣ маже и глади, а задъ тебѣ ти трапъ копае. Сир. Льстецъ е.

Прѣзъ водѫ-тѫ минѫлъ и не ся намокрилъ. Сир. Оправдалъ ся, ако и виновенъ да былъ.

2375 Прѣзъ водѫ (рѣкѫ) го прѣвелъ, и водѫ му не далъ. (Излъгалъ го).

Прѣзъ горѫ да ѭ прѣведе: сухо ще дрьво листъ пустнѫ, а сураво ще повѣнѫ.

Прѣзъ девять земи го прѣвелъ. (Измамилъ го).

Прѣкадилъ му трѣскѫ-тѫ.

Прѣкаленъ свѣтецъ и Богу не е драгъ.

2380 Прѣканенъ свѣтецъ и Богу не е драгъ.

Прѣмѣни ся Алія, — кога ся поглѣдна, пакъ въ тыя.

Прѣминѫла му мышка пѫть. (Минѫла му прѣмѣжда).

Прѣминѫла му прѣмѣжда прѣзъ главѫ-тѫ.

Прѣминѫло е щирю време.

2385 Прѣминѫло му, като на кушле. Сир. Скоро оздравѣло.

Прѣминѫлъ е прѣзъ иглены уши. (Омрьшявѣлъ).

Прѣминѫлъ прѣзъ механѫ-тѫ, а вино-то не померисалъ.

Прѣпира ся, като костилка.

Прѣпира ся, като ракъ не брьзей.

2390 Прѣпира се, като слѣпъ на прагъ.

Прѣсѣче му мышка пѫть.

Прѣсѣче го, като съ ножъ.

Прѣтьрпѣнъ спасенъ.

Прѣхапалъ си языкъ-тъ. (Замълчялъ, възчюдилъ ся).

2395 Прѣхваленъ Свѣтецъ и Богу не е драгъ.
Прѣхвалены ягоды, малка кошница! Или:
Прѣхвалены ягоды, праздна кошница. Сир. Кога-то нѣкой ся много вричя, той нищо не прави.
Прѣхлупилъ и на баща си носило-то. Казвать за тогова, кой-то всичкы-тѣ лошавины е направилъ на свѣтъ-тъ.
При сухо-то гори и сураво-то.
2400 Припекло му яйце-то. Сир. Дошла му много работа.
Припекалъ ся, като гущеръ на слънце.
Припка, като лудъ. Или:
Припка, като попъ на крьщеню. Или:
Припка, като попъ на поменъ. Или:
2405 Припка, като пощрьклѣлъ биволъ.
Припка, като просекъ на задушницѫ. Или:
Припка, като просече за коматъ.
Припка слѣдъ него, като овца за крьмило.
Припка, чега-то сѫ ся ождребиле бащины-тѣ му кобылы.
2410 Присмѣла ся коза-та на овцѫ-тѫ, че ѝ ся види г...тъ.
Присмѣла ся коза-та на овцѫ-тѫ, че лудо пасе.
Присмѣла ся краста на шюгѫ.
Присмѣла ся кука на крыво дрьво.
Присмѣла ся курва-та на копеле-то.
2415 Присмѣло ся гѫрне-то на похлупакъ-тъ си.
Присмѣлъ ся гидюлъ на черепъ. Или:
Присмѣлъ ся хрьбель на щрьбель: гдѣ ти ухо-то? ами тебѣ дъно-то? Или:
Присмѣлъ ся хрьблё на щрьблё.
Присмѣлъ ся чирепъ-тъ на гѫрно-то, че-нѣма ухо,
2420 Пріятель ся познава въ нуждѫ, както злато въ огъня.
Пробила му ся шапка-та отъ умъ. Казвать за Грьци-тѣ, защо-то ся хвалять, че сѫ всичкы философе.
Продалъ за грошь, зелъ зола-та. (Голѣмъ кяръ)!
Продалъ конь-тъ да купи сѣдло; продалъ сѣдло-то да купи юздѫ; продалъ юздѫ-тѫ да купи тютюновѫ кысіѭ. Казвать за тогова, кой-то купува и продава не да печѣли, а да ся намира на работѫ.
Прокопсалъ е, като мышка въ армея.
2425 Прокопсалъ е, като бѣсно куче.
Прокопсалъ е, като лесица въ капанъ.
Прокопсалъ е, като синигеръ въ кратунѫ.

Прококсія нѣма отъ поповъ сынъ! Той стая: или гайдарджія, или хайдутинъ, или говедарь.

Промѣниле си шяпкы-тъ. (скарале ся).

2430 Простирай си крака-та, колко-то ти черга-та стига.

Простирай си чергѫ-тѫ, дѣто грѣе сълнце, — да ти изсъхне.

Пророкъ Манго много знае! Казалъ: „въ онова дере, я има вода, я нѣма.“ А кога отишле да видать, то я имало, я нѣмало. Казвать томува, кой-то пророкува, що ще да бѫде.

Прочеле му поменикъ. Сир. Умрѣлъ и закопале го.

Прошка за кокошкѫ. Кога-то ся скарать двоица, а трети дойде да гы мири; той имъ казва: „сговорете са де!“ Послѣ земе рѫцѣ-тѣ на срьдиты-тѣ, сбере гы заедно, друса гы и казва: „прошка за кокошкѫ.“

2435 Прощавай за хлѣбъ, че нѣмаме сырене. Или:

Прощавайте за вино, че нѣмаме ракыя.

Прьвомъ мя сѫди, таче тогава мя бѣси.

Прѣзъ море му лѣгало.

Прѣсно сырене, като хлѣбъ рѣже.

2440 Пука, като коприва въ гѫрне.

Пукай, Пойчо, яшь Иванчо! Мащеха-та майка казва на заварено-то дѣте пукай, а на свое-то — яшь.

Пусни бабѫ, хвани какѫ, че е още млада.

Пусни пѣтелъ на купище, да ти бори кокошкы-тѣ.

Пусни пѣтелъ на прага, той ся качва и на полицѫ. Сир. Дай на дѣте волѭ, то ти ся качва и на главѫ-тѫ.

2445 Пусни си водѫ, та ся вишъ какъвъ си.

Пусто да остане! (Клѣтва).

Пусто опустѣло! (Клѣтва).

Пусто останало имане, кога минѫле млады годины.

Забѣлѣжка. Тая поговорка „Пусто опустѣло имане, кога минѫле млады годины,“ употрѣблявася твърдѣ чясто и въ пѣсни-тѣ, въ кои-то младата Българка ся оплаква, че мѫжь-тъ ѝ не дѣли съ неѭ въ млады-тѣ годины радость-тѫ на сѫпружеский-тъ животъ, а странствува по много годины. Ето една пѣсьнь, коѭ-то пѣѭть Българкы-тѣ въ отсѫтствіе-то на мѫже-тѣ имъ:

Слънце ми трепти, либе ле!
На захождане,
Прьво ми либе, либе ле!
На пѫть отвожда,
На длъга пѫтя

На Анадола,
„Постой почѣкай, либе ле!
„Не дѣй ми ходи.
„Имане има сѣка година,
„Младость е либе, саде година“
Той си восѣдна храпена коня.
И си отиде на длѫга пѫтя
На длѫга пѫтя на Анадола.
Минало са е мало, ни много,
Минале ми са деветъ годины;
Ей-че си иде прьво-то либе,
И си завари младо-то булче,
Че болно лѣжи глава не вдига,
Либе си тихомъ нему говори:
„Я стани, стани либе ле!
„Че сьмь докаралъ
„Товаръ грошове, шиникъ жлътици.“
— А невѣста му тихомъ говори:
— Пусто останало тѣжко имане,
— Кога минале млады годины.

Такыва пѣсни има твьрдѣ много.

Пухо пуха, рево реве, а плачко плаче.

2450 Пухны го, да си опули очи-тѣ, като жаба-та въ каль-тѫ.

Пущамь го, ала мя не пуща. Единъ човѣкъ отивалъ съ сынъ-тъ си изъ едно село въ друго. На пѫть-тъ имъ ся припило вода и баща-та казалъ на сынъ-тъ: „иди, сынко, та налѣй въ дере-то малко водицѫ да пинемь. Сынъ-тъ отишьлъ, а тамъ го хванѫле хайдуте. Баща му го чѣкалъ, чѣкалъ и извыкалъ: „Ей, сынко! Дека си?“ А сынъ му ся обадилъ: „тато-о-о-о! Хайдутинъ хванѫхъ?“ — Доведи го, доведи, извыкалъ баща-та. — „Ама не ще да дойде.“ — А ты го пусни. — „Азъ го пущамь, ама ма той не пуща.“ (Тѫѭ приказницѫ разказвать и Сьрбе-тѣ и Турци-тѣ).

Пѣни ся, не пѣни ся — щѫ тя изямь. паричкы сьмь далъ! Единъ Шопъ си купилъ сапунъ, защо-то видѣлъ, че си купувать и другы-тѣ люде, и захванѫлъ да го яде, нъ сапунъ-тъ му ся разпѣнилъ въ уста-та, и той му казалъ: „Пѣни ся, не пѣни ся — щѫ тя изямь. паричкы сьмь далъ.

Пѣрнатъ е, остави го. (Пѣрнатъ — вѣтарничовъ, лудъ).

Пѫка, като гѫрне копривaрче. (Кара ся, бѫбре).

2455 Пжка, като дѣдж за пжлнж чашѭ,
Пжлна пушка едного плаши, а праздна двамина. Сир, Отъ пжлнж-тж пушкж ся бои, само тоя, противъ кого-то е обжрна-та; а отъ праздниж-тж и тоя, кой-то іѫ дрьжи, защо-то той знае, че тя е праздна.
Пжлна плоска — весело срьце; праздна плоска — уклюфнаты уши.
Пжлнѝ чашіѫ-тж, да ти е пжлна година-та.
Пжлно гжрне, — Господь на добро да го обжрне!
2460 Пжлно-то гжрне, нека мя развали! Сир. Нека ми стане лоше отъ пжлно-то гжрне, а не отъ праздно-то.
Пжрлика си иска и келява глава.
Пжрличять ли виты гривны на шюгавы ржцѣ?
Пжрличя, като катанецъ на кочинж.
Пжрличя му, като на магаре сѣдло.
2465 Пжрличя му, като на голъ толумъ пищовъ.
Пжрличя му, като на дрьтелъ кованъ герданъ.
Пжрличя му, като на свиня звънецъ.
Пжрличя му, като на спуканы пете жълты чехлы.
Пжрличя му, като на тыквж обржчь.
2470 Пжрличя му, като на Тишкж жълта крьпа.
Пжрличя му, като на Циганинъ дивитъ.
Пжрличны магарета и на пазарь-тъ има. Или:
Пжрличны магарета и на Божи гробъ има.
Пжрлично магаре двамина носи.
2475 Пжси сине!

Р.

Работа-та му врьви, като ракъ.
Работа-та му е Габровска.
Работа-та му е работа. Сир. Добрѣ си врьши работж-тж.
Работа-та му ся вапирясала. (Не спори му работа-та).
2480 Работна Стана: въ три годины — двѣ вретена; а въ годинж — двѣ дѣтца.
Работна-та снаха — нó-драга отъ своѭ-тж момж.
Радвайся, бабо, — дѣдо ще си дойде!
Радвайся, дорде ти е драго!
Радва му ся, като наше-то куче на комшійскж-тж кучкж.
2485 Радвамь ти ся, кáто крава на мрьтво теле.

Разбѣспѣле ся, като коткы-тѣ прѣзъ Марта.
Разбира, като свиня отъ дынѫ.
Разбира ти свиня, (че яде) отъ ново корыто.
Разбира ти свиня отъ кладенчовѫ водѫ.
2490 Развалú прьтина. Казвать томува, кой-то си влѣче крака-ти, кога ходи.
Разглѫчеле ся, като въ циганскѫ механѫ.
Разглѫчеле ся, като на циганскѫ свадбѫ.
Разглѫчеле ся, като Цигане на пазарь.
Разгрѫдилъ ся, като пехлеванинъ.
2495 Разгрѫдилъ ся, като халачь.
Раздразнилъ му овце-тѣ и дава му да піе ракыіѫ.
Раздѣлила ся коледа отъ бѫдни вечеръ.
Раздѣлилъ ся съ механджія-тъ, а съ механѫ-тѫ ся не раздѣлива.
Раззинѫлъ уста, като мисирче на сълнце. Или:
2500 Раззинѫлъ уста, като пате.
Раззинѫлъ уста, чега-то иска да мя лопне.
Разклисавилъ ся, като клисава турта.
Разкрещеле ся, като жяби-тѣ въ каль-тѫ.
Размыслена жена, неопрана ходи.
2505 Размати гёлъ.
Разперчилъ крыле, като, мисиръ прѣзъ Марта. Или:
Резперчилъ ся, като пѣтелъ на стоборъ.
Разрошила ся, като чюма.
Разсрьдилъ ся, като зѫмя осоица. (Осойница).
2510 Разуменъ, като разумни Радославъ.
Разхвѫрлено, като въ циганскы ишликъ, (Работница).
Разхвѫрлено, като въ чяфутскѫ чершіѫ.
Разсхожда ся, като пѣтелъ около кокошкы-тѣ.
Разхожда ся, като пѣтелъ на купище.
2515 Разсхожда ся, като циганскы арахчія, дорде не е събралъ харачь-тъ.
Ракыя на вересіѫ, а вино на вѣрѫ.
Ракыя піе, а хлѣбъ не яде. (Защо-то нѣма).
Ракыя съ пѣсьнь, вино безъ пѣсьнь; хлѣбъ съ думы. сырене безъ думы.
Ралчо си піе и си кротуе. (Шопска). Шопе ся събрале да піять въ еднѫ кръчмарницѫ, — купиле мѣдникъ съ вино и ся скарале за нѣщо си. А Ралчо, кога тѣ ся карале, си пилъ и си мълчялъ и

испилъ всичко-то вино. Шопе-тѣ кога свръшиле прѣпирніѫ-тѫ и поглѣднѫле въ мѣдникъ-тъ, а той — празденъ, и попытале Ралчо: „Абе, Ралчо! като сѣдишь до мѣднико, то не видѣ ли, кой испи вино-то?“ А Ралчо имъ отговорилъ: „Ралчо не знае: Ралчо си піе и си кротуе.“

520 Рано́ пиле, рано пѣе. Сир. Кой-то стане рано, рано и работѫ-тѫ си свръшва.

Рано̀ пиле, рано пѣе; ако не пѣе, то баре подскаче.

Расте, чега-то го дяволе теглать за уши-тѣ. Казвать за тогова, кой-то скоро расте.

Рекле на лесицѫ-тѫ, а лесица-та на опашкѫ-тѫ си.

Речи ми, да ти рекѫ. Казвать томува, кой-то кори другыго съ това, кое-то е той самъ направилъ.

525 Рыба стара не быва. Или:

Рыба стара не быва, — баба дѣдѫ обычя. Казвать кога-то говорать за нѣкоѭ женѫ, че е хубавица, нъ стара.

Рыба-та отъ главѫ-тѫ вонѣе. Или:

Рыба-та отъ главѫ-тѫ ся въвонява.

Рыба-та още въ море-то, той турилъ на огънь-тъ мѣнче, да іѭ вари. Или:

530 Рыба-та още (е) въ море-то, а неіѭ ядѫть.

Рыза-та е по́-близу отъ гащы-тѣ.

Рытамь торбѫ грошове, на Стамболъ сѫ съ кошове. Единъ Арнаутинъ, кога-то отивалъ въ Цариградъ на печялбѫ, на пѫть-тъ намѣрилъ еднѫ торбѫ съ грошове; рытнѫлъ іѭ и казалъ: „рытамь торбѫ съ грошове, на Стамболъ сѫ съ кошове.“ А въ Цариградъ не намѣрилъ ни пары, а не грошове.

Рови, като кокошка гюбре. Или:

Рови, като харватинъ. Казвать на дѣтца-та, кога-то тѣ ядѫть нечисто и ровать.

535 Роди мя съ кѫсметъ и хвѫрли мя на купище.

Родилъ ся да яде и да піе. Или:

Родилъ ся е да хаби хлѣбъ-тъ. Казвать за лѣнивы-тѣ люде.

Родъ рода не храни, горко му, кой-то го нѣма.

Рѣже, като тріонъ. Казвать за ножь-тъ, кога не рѣже.

540 Рѣже, като съ ножь. Казвать за тѣзи човѣци, дѣто говорять умно и смѣшно.

Рѣжать, като кучешкы зѫбы. Казвать за ножици-тѣ, кога не рѣжять.

Ржве, като куче.
Ржве, като нерезъ.
Ржве, като циганче ръжяный-тъ коматъ.
2545 Ржка ржкж мые, да бжджть и двѣ-тѣ бѣлы. Или;
Ржка ржкж мые, а и двѣ-тѣ образа.
Ржцѣ, дѣто обычать да похватвать, ниде (нигдѣ) нѣмать мѣсто. Сир. Кой-то краде, сѣкой го гони.

С.

Саде ты да знаешь и махалджія-тъ. Или:
Саде той да знае и сичко-то село.
2550 Сама стока збори.
Сама кака Неда ергене-тѣ выка.
Сама ржка и въ море-то не може да ся омые.
Сама шія краста иска.
Само Богъ ще ны сжди за тайны-тѣ.
2555 Само бѣлы-тѣ и черны-тѣ не сж мои, а другы-тѣ сичкы-тѣ сж чюжды. Попытале едного: „Кои сж твои-тѣ овце?“ А той нѣмалъ ни еднж; за това и отговорилъ.
Само младо-то дрьво ся прѣвыва.
Самъ да сьмь, та и въ горж-тж да сьмь.
Самъ свири, самъ играе.
Самъ човѣкъ и въ рай не може.
2560 Сбрька ся, като гжска въ мжглж.
Сбрькале си шяпкы-тѣ. (Скарале ся).
Сбрькалъ конци-тѣ. (Побрькалъ си работж-тж).
Сбрькалъ ся, като куче на воденицж. Сир. Замаяла му ся главата и не знае що да чини.
Сбрькалъ ся, като куче на мостъ. Казвать за тогова, кой-то направи зло и като го уловжть, той ся растреперя отъ страхъ.
2565 Свадба безъ гайдж — сжщи поменъ.
Свадба врьви по-легка, а булкж-тж нѣма.
Сватове дошле, а мома-та на куклы играе.
Сватъ свахж задира, сваха му ся не противи.
Свидлива майка, крадливи дѣтца.
2570 Свила си дѣте-то, като кжделя.
Свила му ся зжмя въ кысіiж-тж. (Станжлъ много свидливъ).
Свила ся, като котка въ чюмаво врѣмя. Или:

Свила ся, като котка на зло врѣмя.
Свила ся, като мѫдениця въ копаніѭ.
75 Свила ся, като сирота на поменъ.
Свилъ ся, като куче на бачіѭ.
Свиня ката мѣсяцъ ся праси. Казвать томува, кой-то ся хвали, че жена-та му ражда много дѣтца.
Свиня отъ кладенчовѫ водѫ отбира ли?
Свиня-та е най гнусна отъ всичко; а ный пакъ іѭ ядемь, че е благословена.
80 Свиня-та кога ся наяде, тя обѫрне корыто-то.
Свиня-та си е сѣкога свиня.
Свиня-та си не познала прасе-то. Сир. Майка та си не познала дѣте-то. Казвать на онѫѭ майкѫ, дѣто си не познава дѣте-то.
Свиня-та си рови за главѫ-тѫ.
Свой своего не храни, въ горко му, кой го нѣма. Или:
85 Свой своего не храни, ама тяжко му, кой си го нѣма.
Свой свои не храни, а тяжко му, кой го нѣма.
Свой своего си люби.
Своя-та крава ни дава млѣко, а не чюжда-та.
Своя-та рыза е по̀-близу до свое-то мѣсо.
90 Свири му съ габровѫ пищалкѫ.
Свирú му ты нему съ Га̀бровскѫ свиркѫ.
Свѣтать му ся уши-тѣ. Сир. Много е измрьшявѣлъ.
Свѣтъ-тъ е на млади-тѣ.
Свѣтъ, като цвѣтъ.
95 Свѣтъ-тъ ще ся свръши, а книга-та никога.
Свръшилъ два-та края и срѣдѫ-тѫ. Или:
Свръшилъ си работѫ-тѫ! Останале му два-та края и срѣда-та. Казвать за смѣхъ томува, кого-то пытать, да ли си е свръшилъ работѫ-тѫ, а той не іѭ е още и захваналъ.
Свръшилъ си работѫ-тѫ. (Умрѣлъ).
Сговорна дружина и вино піе.
00 Сговорна дружина и въ петъкъ благо яде.
Сговорна дружина отъ сеймене-тѣ ся не бои.
Се *) е малко на попово-то око.
Сега (ми дай) и сѣкога, па никога.
Сега щѫ ти испіѭ кръвь-тѫ!
05 Село безъ псета не быва.

*) Се — сѣкога.

Село хвали, въ градъ сѣди.

Сертме топло не дрьжи. Единъ рыбарь отишьлъ да лови рыбѫ, и замрьзнѫлъ на пѫть-тъ: а защо-то было дѫлечь село-то, той се завилъ съ сертме-то и лѣгнѫлъ да спи. Прѣзъ нощь станѫла много студено; и кога-то рыбарь-тъ измрьзнѫлъ, той ся отвилъ поглѣдалъ на горѣ и казалъ: „О — о! Колко е студено въшка." А подъ сертме то му было топло!

Сечко сѣче, Марта дере, Априлъ кожи продава.

Силный-тъ мѫжь преполовява дни-тѣ.

2610 Сиромахъ е дяволъ. Кога-то кажешь нѣкому, че е сиромахъ; той така казва.

Сиромахъ е, а си има паричкы.

Сиромахъ хаджія, дрипавъ попъ, и грьчява свиня едно е.

Сиромашія до шіѭ, — неволя до волѭ. Казнать сиромаси-тѣ.

Сиромашія и круши продава.

2615 Сиромашія и телци пасе.

Сиромашія може да ся трьпи, а слободія не може. Казвать сиромаси-тѣ, кога-то ся оплаква нѣкой богатъ човѣкъ, че има много работы и му омрьзнѫло да гы врьши.

Сиромашія-та не е играчка.

Сиромашія-та купува по еднѫ окѫ брашно, и отъ насъ е по-весела.

Сичко завьршва чичо Мито. Казвать томува, кой-то ся много хвали.

2620 Сичко ся купува, само здраве ся не купува.

Сичко си има време.

Сичко си иска майсторъ-тъ.

Сичко си иска пѫрликѫ.

Сичко си Мара фтасала, само ся не е срѣсала.

2625 Сичко ще бѫде, само на кёсе-то брада не ще да порастне.

Сичкы сме луды, кой много, кой малко.

Сичкы-тѣ добрины не ся събирать на едно мѣсто.

Скачя, като бѣсенъ.

Скачя, като лудъ. Или:

2630 Скачя, като магаре отъ конскы мухы.

Скачя, като обѣсенъ.

Скачя, като піянъ.

Скыта ся, като куче безъ сайбія.

Скопѣва кучета-та. Сир. Не врьши ни еднѫ работѫ.

2635 Скоро да идешь, — да сѣкамь, че ся врьщашь, а ты да отиваш.

Скоро, снахо, дай да ямь, на гостѣ сьмь была.

Скоро скѫсай ся отъ тукъ! Сир. Махни ся отъ тукъ.
Скрылъ ся, като плѫхъ въ трици.
Скрылъ ся, като червиво куче на сѣнкѫ.
2640 Скрьца, като врьбовъ клинъ. Или:
Скрьца, като колело безъ катранъ. Или:
Скрьца, като неподмазанъ клупъ. (Бѫбре, кара ся).
Скѫперниково-то богатство ядѫть нехайковци.
Скѫперникъ-тъ само, кога умрѣ, прави добро.
2645 Сладкы сѫ, сладкы — добры сѫ за дрьженю. Единъ глухъ чичяръ продавалъ круши, и кога-то го попытале дѣтца-та: „чичо! По колко давашь круши-тѣ?“ Той отговорилъ: „сладкы сѫ сладкы, — добры сѫ за дрьженю.“ — По колко гы давашь? — „Ако сѫ гнилы, ты си врьви.“
Сладко, като медъ.
Сладко, като въ гладъ.
Слѣдъ грѫмотевицѫ-тѫ и дъждь ще вали.
Слѣдъ дъждь качюлка.
2650 Слѣдъ дяволъ-тъ врьви и Богу ся моли. Казвать за онѣзи люде, кои-то ходять по два пѫти на день-тъ въ цьркви-тѫ, а на другы-тѣ човѣци правять зло.
Слѣзь, Боже, та глѣдай!
Слѣзь, кокошь, да тя изямь,
Слѣзалъ отъ конь-тъ и качилъ ся на магаре.
Слѣпа кокошка, кога проглѣда, — иска да ся качи и на пѣтелъ-тъ. Или:
2955 Слѣпа кокошка, кога проглѣдне, и на пѣтелъ-тъ ся качва, и на стоборъ-тъ кукурига.
Слѣпецъ слѣпца води, — и двама-та въ ямѫ-тѫ.
Смаялъ ся, като псе въ сливы.
Смирна-та лесица кокошкы-тѣ яде.
Смрьди, а не вонѣе.
2660 Смрьди ми не смрьди ми, подъ носъ-тъ ми си.
Смрьть-та не глѣда: старъ ли си, младъ ли си.
Смрьть-та не пыта: чій си сынъ.
Смѣе ся, като полудѣлъ.
Смѣе ся, като умрѣлъ конь.
2665 Смѣй ся дѣдо да ся смѣемь, чи дано ся проумѣемь.
Смѣешь ли ся много, и щѣшь плачешь много.
Смѣйте ся, дорде ви ся смѣе.

Смѣйте ся дѣтца, че е настало весело време. Или:
Смѣйте ся дѣтца, че ся смѣе майка ви и баща ви.
2670 Снѣсла кокошка-та яйце. и окрѣкала сичкѫ-тѫ махалѫ. Казвать томува, кой-то направи нѣщо и ся хвали.
Сосъ темянъ дявола не можешь да пропадишь.
Спахъ, като окѫпанъ.
Спомѣни душѫ, напълни гушѫ.
Спорѣдъ главѫ-тѫ и брьснате-то.
2675 Спорѣдъ попъ-тъ и приходъ-тъ.
Спорѣдь свѣтецъ-тъ и тропарь-тъ
Спорѣдъ юнака и калпака.
Спори му, като на костенуркѫ прѣзъ угарь.
Срьби го грьбъ-тъ за тоягѫ.
2680 Срьдито момче,
Возъ буче бѣга;
Стигни го, попе!
Надуй му дупе;
Дай му дрѣнка,
Да не хлѣнка;
Дай му крушка,
Да та мушка! Пѣѭть на дѣтца-та, кога-то тѣ ся разсрьдать и плачать.
Срьдитъ, като зѫмя осойница.
Срьдитку Петку. празна му турбуличка. Или:
Срьдитъ Петко, праздна му торба. Или:
Срьдитъ купецъ, праздна му турбуличка. Или:
2685 Срьдитъ попъ, праздны му дисагы. Сир. Кой-то ся срьди, гладенъ остая. Казвать, кога-то ся разсърди нѣкой.
Срьдитъ просякъ съсъ празднѫ торбѫ.
Срьце прьгаво — дупе тричяво.
Срьце не е отъ желѣзо, ами е отъ тѣло, (и лесно ся прѣдумва).
Срьце-то му трѣпкѫ, като на мрьтво куче опашка-та. Казвать, кога-то ся карать нѣкому, а него не е и грижя.
2690 Стадо безъ мрьшѭ не быва.
Станѫла дъщеря-та, намѣстила ся снаха-та.
Станѫлъ грошь-тъ зола-та.
Стани, Боже, та глѣдай!
„Стани, Манго, та набери дрьва.“ — Да спимь, да спимь, овчярко, че е зима. — „Стани, Манго, наклади огънь-тъ“ — Да спимь,

да спимь, овчярко, че — зимà. — „Стани Манго, да ядемь.“ — Да ядемь я! Не ли сме дружина, да ся слушаме. Циганинъ ся главилъ да бѫде овчярь, и кога-то го выкале да работи, той казвалъ: „Зимà е“ (студено е). А кога-то го выкале да ядѫть, той казвалъ, че трѣбва да слушять единъ другыго, като сговорна дружина.

2695 „Стани, Манго, царь.“ — Ами хлѣбъ? — „хлѣбъ съ кола.“ — Ама азъ да карамь кола-та.

Стани на дяволъ-тъ другарь, дорде минешь мостъ-тъ, че тя бутнова долу.

Стани, свѣти владико, да сѣдне мой-тъ кумъ. Или:

Стани, свѣти владыко, че иде мой-тъ кумъ.

Стара дъска — стара боя.

2700 Стара дъска боя не хваща.

Стара майка — старо дѣте.

Старый-тъ адетъ не оставяй.

Старо куче овце варди.

Старо либú — дене губù; вѣхто крьпú — конци хаби.

2705 Старость — не радость.

Стани да ядемь. Казвать, кога ся спрепне нѣкой.

Стои, като истуканъ.

Стои, като прѣдъ кумъ.

Стори добро, да намѣришь зло.

2710 Сторù добро, да тя біѭть.

Сторù милостыніѫ на богатъ! По-добрѣ да іѫ хвьрлишь въ море-то.

Страхъ лозе пази.

Стьрпено — спасено.

Стѣгнѫлъ го панго. Сир. Блазни го дяволъ-тъ.

2715 Стѣгнѫлъ го студъ-тъ, та кове клинци.

Стѣгни си упинци-тѣ. Сир. Иди, та си врьши работѫ-тѫ.

Сураво, печено — намъ (е) наречено.

Султанъ безъ гащи. Сир. Сиромахъ и гулѣми ся.

Суха лъжи въ кошницѫ. Казвать, кога лъже нѣкой.

2720 Суха пола рыбѫ не яде, а мокра.

Сухы комате безъ хлѣбъ.

Сухо дрьво листъ пустнѫло. Казвать, кога-то свидливый-тъ даде нѣкому нѣщо.

Сухъ гъсъ не яде рыбѫ.

Счюпило ся, като клечка въ кръвавицѫ.

2725 Сѫгласіе-то денѣ ся тъче, а нощѣ ся растака.

Съ богатъ да ся не карѧшь, съ рогатъ да ся не бодешь, съ келявъ да ся не боришь.

Съ силы орѣхы и съ решето водѫ щѫ нося на свадбѫ-тѫ ти.

Съ вилѫ харьга орѣхы.

Съ валы да ти разсправать. Клѣтва.

2730 Съ гладнѫ мѣшлинѫ дрьва не сѣкѫть. Сир. Гладенъ не може да работи.

Съ гладны кучета овце ся не вардать.

Съ голѣмъ кошникъ на прѣхвалены ягоды не ходи

Съ добрый-тъ другарь и въ зло време весело.

Съ другарь пій и ямь, алмѫшь — вершь не прави. Или..

2735 Съ другарь пій и ямь, зимане даване нѣмай.

Съ дѣте на нѫть не ходи, защо-то, ако ти ся строшять кола-та, смѣе ти ся, ако му са строшять, плаче. Или:

Съ дѣтца на дрьва не ходи; съ старци мечкы не ловй.

Съ единъ камѫкъ кале не стая. Или:

Съ единъ камень кѫща не става. Или:

2740 Съ единъ камикъ ся дуваръ не прави.

Съ еднѫ ластовицѫ пролѣть не быва.

Съ еднѫ-тѫ рѫкѫ дава, а съ другѫ-тѫ зима.

Съ едно-то око кёравъ, а съ друго-то не види.

Съ едно цвѣте лѣто не быва.

2745 Съ едно цвѣте пролѣть не става; съ еднѫ женѫ свадба не быва.

Съ едно ударяне гвозде ся не вбивать.

Съ едно юзе свадба не быва.

Съ женѫ шега не быва.

Съ зехтинъ огънь ся не гаси.

2750 Съ игрѫ човѣкъ сытъ не быва. Казвать на дѣтца-та, кога-то гы пращать на работѫ, а тѣ казвать: „чѣкайте да поиграемь.“

Съ келявъ да ся боришь, и съ рогатъ да ся бодешь; да си намѣришь белѫ-тѫ.

Съ кого-то ся карашь, съ него щѣшь си и зговарѧшь.

Съ кола зайци лови.

Съ кѫкво-то отишьлъ, съ това си и дошьлъ.

2755 Съ лакердѫ медъ яде. Сир. Всичко наопакы прави.

Съ лудѫ хора не играй, — щѫть ти строшять крака-та.

Съ лудъ шега не быва.

Съ неговы-тѣ камане по главѫ-тѫ му.
Съ новы конци закрьнена. Казва тоя, кому-то честитять старѫ дрѣхѫ.
2760 Съ похте-то си може да оре.
Съ огънь шега не быва.
Съ очи-тѣ си да видѫ, какъ не вѣрвамь.
Съ свой и ній и яшь, а алѫшь-верашь не прави!
Съ свѣщь да го трьсишь, не щѣшь да го намѣришь.
2765 Съ строшенъ кавалъ и на планинѫ-тѫ не свирать.
Съ сухо-то дрьво гори и сурово-то.
Съ свои-тѣ камѫне щѫ тя біѭ.
Съ тебѣ, жено, злѣ, а безъ тебѣ по́-злѣ.
Съ тебѣ яде и піе, а задъ тебѣ ти гробъ копае.
2770 Съ тютюнъ-тъ човѣкъ сытъ не быва. Казвать бабичкы-тѣ томува, кой-то пуши.
Съ уста птичкы лови!
Съ чашьѫ да го испіешь! Казвать за хубавы-тѣ люде.
Съ чюжды-тѣ пары евтино ся купува.
Съ чюжды рѫцѣ дрьжи горѣщо желѣзо.
2775 Съ чюждо вѫже не ся спущай въ кладенецъ, че може да е гнило.
Съ чюждъ конь по́-малко харчь ся прави.
Съ чуждъ хлѣбъ бащинъ поменъ не быва.
Съ чюждъ конь по́-скоро ся врьви. (Че го не жалишь).
Съ шило гробъ му копае.
2780 Сынъ, като клинъ; зетъ, като медъ. Или:
Сынъ ми си — пелынъ ми си; зетъ ми си — медъ ми си. Или:
Сынъ пелынъ — зетъ медъ.
Сырене нѣма, — попара дроби.
Сыта му мѣшлина — дълга му година.
2785 Сыта мѣшлина хлѣбъ-тъ пробира.
Сытый гладному вѣрѫ не хваща. Или:
Сытый-тъ не хваща вѣрѫ на гладный-тъ.
Сытый-тъ спи, а гладный-тъ ходи. (Ходи да търси хлѣбъ).
Сытый-тъ гостенинъ лесно ся гощава.
2790 Сытъ, като Пенгово-то дѣте на Лазарь.
Сытъ, като просяче.
Сытъ — піянъ, мрьтавъ — гладенъ: коремъ-тъ му, като дъска. Казвать за піеници-тѣ.
Съ ѣкы-тѣ ся не борѝ, а съ богаты-тѣ — не мѣрѝ.

Сѣди, като квачка на мѫтеци.

2795 Сѣди миренъ, да не ядешь не мытъ. Или:

Сѣди миренъ, да не доде пухо и рево. Или:

Сѣди миренъ, да не ядешь дрьвенъ Господь. Сир. Сѣди миренъ, да тя не біѫ.

Сѣди самъ, да не ти е срамъ.

Сѣдиѫлъ хрьблё на пѫть-тъ, та ся шрьблю присмыва.

2800 Сѣка година по дѣте, за девять годинъ дванайсять. Казвать на онаѭ женѫ, коя-то друго нищо не прави, само дѣтца ражда.

Сѣка квачка около свои-тѣ пилета кваче.

Сѣка квачка на свой-тъ полагъ излупва.

Сѣка коза е закачена за свой-тъ кракъ. Или:

Сѣка коза е обѣсена за свой-тъ кракъ, но кога дойде видовъ день, тогава щѣмь видѣ.

2805 Сѣка крава теле-то си лиже.

Сѣка мома пѣе дома си; а да видимь, какъ ще да запѣе на хоро-то.

Сѣкы го има, ама кому-то ся види, нему ся смѣять (хора-та).

Сѣкы пыта за майкѫ ми, а за бащѫ ми никой.

Сѣкы припка на свръшенъ арманъ.

2810 Сѣкы пѣтелъ на свое-то купище пѣе.

Сѣкы свое-то хвали.

Сѣкы тегли въгленъ-тъ, къмъ свое-то яйце. Сир. Сѣкы гледа за себѣ си.

Сѣкы трьси круши по свои-тѣ зѫбы.

Сѣкы харесва себѣ си.

2815 Сѣко куче прѣдъ врата-та си лае.

Сѣко нѣщо отъ майсторъ-тъ си ся бои.

Сѣко пиле на гнѣздо-то си пѣе.

Сѣко пиле ся хвали съ свой-тъ гласъ.

Сѣкога баба давала милостынѭ, а веднѫшь (само) не дала, и като че хычь не давала.

2820 Сѣкое зло, още по едно зло влѣче слѣдъ себѣ си.

Сѣкое село си има и бѫклица за годежь.

Сѣкой день новичко, на Великдень старичко. Казвать томува, кой-то си не варди дрѣхы-тѣ и въ дѣлникъ ся премѣнува.

Сѣкой иде съсъ уши; попъ иде безъ уши.

Забѣлѣжка. Тукъ ся относи слѣдѫща-та пѣсьнь:

Богъ да убіе пѣтле-то,
Че е рано попѣло!

Та сабудило баба-та,
Да разточи зелникъ-тъ;
Дорде да го замѣси —
Товаръ брашно измѣси,
Дорде да го разточи —
Кола прьте изтроши,
Дорде да го наложи —
Каца пресолъ изложи,
Каца масло наложи,
Дорде да го опече —
Кола дрьва изгори;
Изпече са зелникъ-тъ
Девѣтъ педы петуры.
Кога сѣднале да ѣджтъ,
Нѣщо крукна въ зелникъ-тъ,
Сѣкой выка: „буба ю.“
Сѣкой бѣга на горе,
Попъ-тъ бѣга на доле;
Сѣкой иде съсъ уши,
Попъ-тъ иде безъ уши.

Сѣкому ся иска хубаво-то, ама да видимь, какъ щѣшь го достигнешь.

2825 Сѣкому свой гробъ.

Сѣкоя Циганка свои-тѣ вретена хвали.

Сѣнка-та обыкаля все около дрьво-то.

Съблѣкалъ ся голъ, като отъ майкж роденъ.

Събрале ся, като зжме на змійще.

Забѣлѣжка. Разсказвать, че зміи-тѣ, щомъ настжпи есень, събирать ся около своя царь и той гы разрѣжда по змійщж-тж, гдѣ трѣбва да проведжть зимж-тж. Царь-тъ испраща съ тѣхъ на змійщж-тж чиновникъ, кой-то лѣжи въ срѣдж-тж, а другы-тѣ зміи около него, за да му бжде по-топло. Това сжщо-то прави и царь-тъ съ своѭ-тж свитж. Царь-тъ быва съ двѣ главы, языкъ-тъ му е отъ бриліянтъ, а на главж-тж му корона. Ако убіешь царя, кое-то е твьрдѣ мжчно, защо-то е окржженъ отъ най люты зміи, и вземешь отъ него бриліянтъ и коронж-тж, то щѣшь станешь повелитель на всичкый-тъ свѣтъ и безсмьртенъ. Свита-та на царя носи звѣнчета на опашкж-тж.

2830 Съвна и безъ пѣтлы. Свръши ся работа-та и безъ тебѣ.

Съвна ще, видѣщемь. Или:

Съвна ще, видѣщемь чіѭ майкж нѣма.

Т.

Така баба знае, така и бае.

Така Балё знае, така дѣтца плаши. Една жена ся помолила Балю да позаплаши дѣтцата ѝ, да не бѣснѣкть. Балё хванжлъ да гы попрьжя; а кога-то жена-та чюла и му казала: „абре, Бале! Нема ся така дѣтца плашить?“ — Така Бале знае, така дѣтца плаши, казалъ Бале.

Таманъ нжрлика: дето ще да гори единъ, то по-добрѣ е да горжтъ двамина. Казвать, кога-то ся жени не добъръ момъкъ и зима момиче, кое-то нжрличя на него.

Таманъ свадба на угадъ: ни хлѣбъ стигнж, ни манджя остана (артиса).

Тамо нему. Кога-то дѣте-то ся оплаква на майкж си, че го билъ тоя и тоя; тя казва: „Ахъ тамо нему.“

Тамъ му не нѣе нѣтелъ-тъ. Сир. Тамъ той не може да прави що-то иска.

Тамъ ся грозде не ражда, де мотика не обхажда.

2840 Тато! Побѣлѣ ми главата, омрьзна ми жена-та.

Татово-то то. Глѣдай: Да ли да го ямь....

Твой мрьтвецъ, твой и поменъ.

Твои-тѣ думы въ Божіи-тѣ уши.

Тебѣ думамь, дщерко, усѣщай ся, снахо! Или:

2845 Тебѣ думамь, дъще, — усѣщай ся снахо! Или:

Тебѣ думамь, свекръво, усѣщай ся снахо!

Тегли, буле, конецъ-тъ, че ми ся спука гжзецъ-тъ.

Тегли, моме, хоро-то, че ся збира село-то.

Теле му родилъ и бикъ-ть. Сир. Разбогатѣлъ.

2850 Тепрьва баба на дрьва. (И. Мачева).

Терзія-тъ съ закрьнены терлици ходи.

То е нѣщо, па дошло нѣщо та го взѣло, и останало нищо.

Забѣлѣжка. Шепе нашле сирпъ и чюдятъ ся: Что бы могло да бжде това нѣщо? Мислили — мислили и рѣшили по мѣжду си да пытать разумни Радославж. Той дошьлъ, зель сирпъ-тъ въ ржцѣ-тѣ си, глѣдалъ го — глѣдалъ и казалъ: „Това е было нѣщо, па дошло нѣщо та го взѣло, и останало нищо.“

То си има крушка опашка. (Сичко си има работа).

Това баба знае, това и бае.

2855 Това е беля-та въ торба-та.
Това е страшно — безъ брашно.
Това ми е смрьть. Спр. Това азъ не обичямъ.
Това му кучка отнѣла.
Това не е поменъ. Или:
2860 Това не е Ланджова бачія. (Панагюрище). Казвать томува, кой-то яде много.
Това ся выка майсторія, кога хайдутинъ отъ хайдутинъ краде!
Това си е гола лъжя. Казвать томува, кой-то лъже.
Тогава — кога изѣдешь петь шиника соль. Казва баща-та на сынъ-тъ си, кога-то той го пыта: „Тато, кога щѣшь ма оженишь?“
Тогава пести, кога-то и хлѣбъ нѣма. Казвать, кога-то нѣкой піенецъ си исніе сичко, а кога-то осиромашѣе, той ся зарече да піе.
2865 Той го не открадижлъ, ами го зелъ да го не видать.
Той е отъ майкя дѣте. Спр. Добъръ е и юнакъ е.
Той е правъ, като прьстъ. Спр. Не е виновенъ.
Той зарьчалъ да го закопаютъ подъ бъчвя-тя (Піенецъ е).
Той коли, той бѣси.
2870 Той мысли, че що-то фрьчи се са ѣде. (Още е дѣте).
Той може да біе тоягя-тя съ грьбъ-ть си.
Той може да піе, ама да видимъ, кой ще му дале.
Той не е на шяреня-тя овця пиле-то, (та му давате повече).
Той не лъже, а право не казва.
2875 Той пали — той гаси. Спр. Има власть въ рѫцѣ-тѣ си и прави що-то иска. Казвать за Българскы-тѣ чорбаджіе.
Той повни кога и отъ майкя си бозалъ (Много лъже). Казвать томува, кой-то за сичко казва: „азъ повна.“
Той тѣгли отъ главя-тя си, а не му сѫ кривы другы-тѣ.
Той ялъ на бащино-то си крьщеніе кашя.
Токмо едно куче не выкать Караманъ.
2880 Томузъ кѫсъ, ономузъ кѫсъ, менѣ голъ г..ъ. Или:
Томузъ кѫсъ, ономузъ кѫсъ, менъ голъ прьстъ.
Торба отишьлъ, торба си и дошьлъ. Спр. Глупавъ отишьлъ, глупавъ си и дошьлъ.
Точи зѫбы за печены прасета. Спр. Чѣка да яде на готово, ама, иска му ся да стане селскы чорбаджія.
Точй си зѫбы-тѣ да ядешь.
2885 Тоя не толкова грѣши, дѣто го е открадижлъ; а тоя отъ кого-то го открадижлъ.

Тояга-та дѣто е тънка, тамъ ся и троши.
Тояга-та е благословена. Или:
Тояга-та е Божо дрьвце. Или:
Тояга-та изъ рай излиза.
2890 Трай, душо, чернѣй, кожо!
Трай, душо, трьпи, кутро! — Въ петъкъ си благо яла!
Трай, кончо, за зеленѫ тревѫ.
Трай, конё, скоро е Гергёвдень. (трева ще да израсте). Единъ Циганинъ така говорилъ на конь-тъ си, кога му ся свръшило зимѫска сѣно-то.
Трай ми, магаренце, Марта настига.
2895 Трезвый-тъ въ калъ-тѫ ся не вали, а піеный-тъ.
Треперя, като листо.
Треперя, като трескавъ.
Треперя, като уплашенъ.
Треперя му ржка-та, като на Чефутинъ. (Свидливъ е).
2900 Треска болѣсть ли е: овчарь либе ли е; тутманикъ гозба ли е?
Тріе ми соль на главѫ-тѫ. (Мѫчи мя)
Тріе му лукъ на главѫ-тѫ. (Мѫчи го).
Тріе му ропонъ на зѫбы-тѣ. (Подказва му хлѣбъ-тъ).
Тронца съ еднѫ шапкѫ. (Спромаси).
2905 Трьгнѫле сие напрѣдъ, като раци.
Трьколило ся гърне-то, та си намѣрило похлюпкѫ-тѫ.
Трьнъ му въ уста-та, а яйце въ ржкѫ-тѫ.
Трьпи баба за хубость. Или:
Трьпи баба за гыздосъ.
2910 Трьпи, душо, до ще Великденъ.
Трьпило има, давило нѣма.
Трьпѣлъ въ майкѫ си девать мѣсеца, а сега не може да потрьпи!
Трьси будумачь-тъ.
Трьси го, като прилепъ кандило.
2915 Трьси, кой гёлъ е по-дълбокъ.
Трьси огънь на старо огнище.
Трьси на дѫно-то бащѫ си. Казвать тонува, кой-то кога яде рови.
Трьси си лобутъ-тъ съ свѣщь.
Трьси у Циганинъ кысяло млѣко.
2920 Трьсилъ клинецъ-тъ, загубилъ плочѫ-тѫ; трьсилъ плочѫ-тѫ, загубилъ магаре-то; трьсилъ магаре-то, загубилъ себѣ си.
Трьсилъ му вълнѫ-тѫ. (Билъ го).

Трьтилъ ся е нейдѣ вълкъ. Или:

Трьчи, Боже, та гледай! Казвать кога-то свидливый-тъ даде нѣкому пары на заемъ.

Трьчи, Боже, та слушай! Казвать кога-то лошій-тъ човѣкъ хвали нѣкого.

2925 Трѣбва да му ся чете молитва. Сир. Той е полудѣлъ.

Тупни го, да му пресѣдне.

Тупни го, да си опули очи-тѣ.

Тури му самаръ-тъ и пусти го да брули круши. Сир. Ако не е човѣкъ испжди го.

Турила шарлаганджій-тъ съ чизмы-тѣ. Казвать, кога-то налѣешь много масло въ гозбж-тж.

2930 Ты го теглишь въвъ чайря, а то бѣга възъ баиря.

Ты дадни, а азъ да хапнж.

Ты ли сьмь азъ, или азъ сьмь ты.

Ты менѣ дай, а тебѣ (ще даде) Господь.

Ты менѣ зжбы побѣли, а тебѣ Господь очи да побѣли.

2935 Ты менѣ обрьсна, а тебѣ Господь! Сир. Ты менѣ пакость направи, а тебѣ нека Господь да направи!

Ты менѣ разсмѣй, а тебѣ Господь да разсмѣши, като умрѣлъ конь.

Ты ся смѣешь, а менъ срьце копнѣе.

Тѣгли дорде умрѣшь, а кога умрѣшь пакъ тѣгли.

Тѣгли, главо, да тѣглимь, довно поумѣемь.

2940 Тѣглила глава, тѣглила, имала още да тѣгли.

Тѣжакъ е чюждый-тъ хлѣбъ.

Тѣжка рана заздрава, лоша рѣчь ся не забрава.

Тѣжко оному, кой разумъ нѣма.

Тѣжко ти и горко ти!

2945 Тѣжко ти и горко ти, ако тя жялять!

Тѣжкый-тъ мжжь, — и той голъ и жена гола.

Тя е на край-тъ. Кога-то кажешь нѣкому, че тя боли глава-та; той така ти казва.

Тя не рече ни тебѣ куку, ни томува куку, а менъ рече куку; че имамь триста въ пазухж-тж.

Тжй му было написано на небо-то. Или:

2950 Тжй му было урисано отъ урисници-тѣ.

Забѣлѣжка. Урисници, или Орисници, за кои-то ся помянува на много мѣста въ обычаи-тѣ, — сж три дѣвици, кои-то опрѣдѣлявать сждбж-тж на младенецъ-тъ (дѣте-то), като ся роди. Прьва-та му дава умъ и

учи го на книгѫ; втора-та му дава здраве и хубость; третя-та го ржководи въ продълженіе-то на всичкый-тъ му животъ, учи го занаятъ и дава му случай да ся обогати. Другы пакъ казвать, че първа-та назначава на младенецъ-тъ умъ, втора-та го учи да говори, третя-та му дава щастіе. Има още злы уриснци, тѣ сѫщо така сѫ три, кои-то всегда ся борять съ добры-тѣ уриснци.

У.

У кого-то е добра жена-та, нему не трѣбва рай.

У кого-то е хубава жена-та, той много познайници има.

У него е заешко срьце. Сир. Страшливъ е.

У него сѣка пара е стѣгнѫто завръзана.

2955 У Недины свѣщи горѫть. Казвать, кога-то запалишь двѣ свѣщи.

У сиромахъ въшкы и бълхы много; повече нищо не трьси.

У сиромахъ-тъ дѣтца ся раждать, а у богатый-тъ телци. Казвать: 1) Кога-то нѣкой богатъ човѣкъ нѣма дѣтца. 2) Кога-то у сиромахъ-тъ умира, или си не вѫди добытъкъ-тъ.

У сѣкого свой кахѫръ. Или:

У сѣкого си има своя неволя.

2960 У Чяфутинъ пій вино, — не спи; у Ерменія спи, — не яшь; у Турчинъ пій каве и чубукъ. — вино не пій; у Арнаутинъ пій и яшь, — на пѫть не ходи; у Грькъ нищо не прави.

Ублещила ся, като мышка въ трици.

Ударѝ го, да му ся зашемеди глава-та. Или:

Ударѝ го, да му свѣтнѫть очи-тѣ. Или:

Ударѝ го, да му ся опулять очи-тѣ, като на жабѫ-тѫ въ калъ-тъ.

2965 Ударѝ куче въ главѫ-тѫ, и мома-та на срѣща.

Ударила му ся коса-та о камѫкъ. (Работа-та му трьгнѫла зѫдним.

Ударилъ го горній-тъ прагъ, та погледнѫлъ долній-тъ.

Удрипавѣлъ, като ябдкарскы конь.

Удрай зѫмѫ-тѫ по главѫ-тѫ!

2970 Удрай, моме, куче-то! Единъ момъкъ си купилъ прьстенъ, и му ся искало да го покаже на единѫ момѫ; той отишьлъ у неѭ, и ѝ казалъ: „Удрай, моме, куче-то, да мѝ не захапе.“ И съ прьстъ-тъ, на кого-то былъ прьстенъ-тъ, посочилъ кѫдѣ куче-то. А мома-та си купила герданъ и да го покаже на момъкъ-тъ, му казала: „отъ тука да мѝ заколишь, пакъ не щѫ да тѝ варди.“ И съ ржкѫ-тѫ показала на шіѭ-тѫ си.

Удрай самара, да ся усѣща кобыла-та.

Удрай яйца на масло. Казвать, кога-то яджть и піять.
Удряй Циганче-то, дорде не е счюпило тыквж-тж.
Уклёфнжлъ, като въ горѣшници-тѣ.
2975 Уклёфналъ, чега-то му сж потжнале гиміи-тѣ въ Черно море.
Умный-тъ насждѣ си искарва хлѣбъ-тъ.
Умрѣлъ Дейко втресло го. Казвать томува, кой-то не може да пѣе, а пѣе.
Умъ и разумъ съ пары ся не купувать.
Умъ има, а разумъ нѣма.
2980 Умъ има, ама *совѣсть* нѣма.
Умъ царува, умъ Богува, умъ говеда пасе.
Умъ царува, умъ карува, умъ говеда пасе.
Умъ царува, умъ кака цалува.
Умъ царува, умъ робува, юнакъ лозе копае.
2985 Унако огледва дѣвойче, а поно се жени. (Шопска).
Уплашилъ ся, като заекъ.
Уплашилъ ся, като Циганинъ отъ циганскый-тъ арахчія.
Уплескалъ ся, като халваджиска тесла. Казвать за тогова, кой-то не яде чисто.
Управа! Отъ тукъ до круши. Казвать томува, кой-то тя не разбира, кога му говоришь нѣщо.
2990 Уста затвори, — очи отвори; очи затвори, — пупе отвори.
Уста сж кучешкы. Кога-то канять нѣкого да яде, а той ся срамува — не ще да яде, и казва: „Азъ сьмь сытъ.“ — Хапни си, хапни, уста сж кучешкы, му казвать другы-тѣ. (Д. Кассіянъ).
Устатъ човѣкъ!
Утѣшавай болный-тъ, дорде му изскочи душя-та.
Ушка та-не! Кога-то лъже нѣкой, му казвать: ушка та-не, ако, пека вчера и пека баремъ.
2995 Ученіе-то е свѣтлина, а простота-та тьмина.
Учися отъ малъкъ да знаешь, кога порастешь.

Х.

Хайдутинъ отъ хайдутинъ ся не срамува.
Хайдутинъ-тъ безъ етакъ не може.
Хапе ся два пжти на едно мѣсто. (Пишманъ е, кае ся).
3000 Харизанъ умрѣлъ, а братъ му не дава. Или:
Харизанъ отишьлъ, та осталъ зарезанъ. Сир. Нѣма тжкыва люде, кои то харизвать.

Харѝзанъ оцетъ отъ медъ (е) нó-сладакъ.
Хатове-тѣ ся рытать, а магарета-та умирать.
Харпа-та мома, лоша невѣста!
3005 Хатжръ булкж завала.
Хатжръ дункж пробива.
Хвалены ягоды — празна кошница. Гледай: На прѣхвалены ягоды....
Хванжла го кокоша-та слѣпота. Казвать томува, кого-то накарвать вечеръ да работи; а той защо-то му ся не иска да работи, казвж: „не вида.“
Хванала го тѣжка-та болѣсть на сиромашіѣ-тж.
3010 Хванжла го червена-та болѣсть. (Преправя ся на боленъ).
Хванжла го чюма-та за вратъ-тъ. (Расрьдилѣ ся).
Хванжла ся на хоро-то, а да играе не може.
Хванжла ся царска-та дъщеря за работж, то ѝ ся изприщиле рѫцѣ-тѣ!
Хванжле го зазжбици. (Иска му ся да хапне).
3015 Хванжлъ врага за нога.
Хванжлъ ся въ капанъ-тъ.
Хванжхъ тя, като френецъ. Кога-то направи нѣкой зло и го хванжть; то така му казвать.
Хвани едного за крака-та и удрай другыго по главж-тж!
Хвани слѣпый-тъ, извади му очи-тѣ.
3020 Хвжрли зждъ тебѣ, да намѣришь прѣдъ тебѣ. Сир. направи добро, да намѣришь добро.
Хвжрлилъ петала-та. (Умрѣлъ). Казвать за конь-тъ.
Хвжрлилъ топъ-тъ. (За дължнѣлъ).
Хвржга му, като на куче.
Хей люде, вардете ся! Мжжь-тъ си бихъ и пѣтелъ-тъ си заклахъ.
3025 Хемъ го біе, хемъ му не дава да плаче.
Хемъ срьби, хемъ боли. Сир. И иска му ся и не ще му ся.
Хемъ шуто, хемъ боде.
Хлопа му дъска-та. (Глупавъ е).
Хлопа, като воденица.
3030 Хлѣбъ-тъ ся пече, а не ся знае, кой ще го яде.
Хлжта, като копой. Или:
Хлжта, като куче. Или:
Хлжта, като куче, по чюжды-тѣ порты. Или:
Хлжта, като нехранимайковецъ. (Ходи безъ работж).
3035 Ходи безъ учкуръ, като калугере-тѣ прѣзъ сырницж.

Ходи безъ учкуръ, като младоженецъ.
Ходи дѣдо и дойде, — мечкѫ-тѫ влѣче за ухо.
Ходи, като недарена сваха.
Ходи, като сваха безъ дарове.
3040 Ходи, като селскы камзамалинъ. Сир. Ходи горделиво.
Ходи, като слѣпъ безъ тоягѫ. (Спрепина си).
Ходиле сѫ старци,
Сосъ кола на зайци;
Ходиле сѫ два-дни,
Остале сѫ гладны.
Ходилъ на Стамболъ, а царь-тъ не видѣлъ.
Хой мори, Тодоро! Старосъ дошла изгоро! Казвать на онѭѩ женѫ, коя-то е остарѣла; а ся кыти.
3045 Хора-та трѣвѫ не яджть.
Хора-та хора пасѫть. Или:
Хора-та хора ѣздать.
Хорати на вѣтѫръ-тъ.
Хорати, чега-то вчера хлѣбъ не е ялъ.
3050 Хорскы-тѣ уста не сѫ човалъ, да гы затыкнешь.
Храни душѭѩ да тя слушя.
Храни конь стопанскы, а ѣзди (го) душманскы.
Храни куче, да тя лае.
Хубава, като златна ябълка. Казвать за хубавы-тѣ момичета.
3055 Хубава мома родъ нѣма; длѫбока вода бродъ нѣма.
Хубавѫ-тѫ крушѭѩ мечка-та яде.
Хубави Марко гыздави — гыздосало го, поразило го!
Хубавы-тѣ круши свине-тѣ яджть. Сир. Хубаво-то момиче на лошій-тъ ергенъ ся пада.
Хубавъ, като писано яйце.
3060 Хубавъ конь и на яслы-тѣ ся продава.
Хубавъ ли сьмь бабо?
—Хубавъ си дѣдо!
—Като пате опатено.
—Като прасе ощипано.
Хубосъ са на чёло не затика.
Хубость-та са на тануръ не топи.
Хубосъ-та са на чело не носи, а човѣчество-то.
3065 Хуп-па-па, кёрчо, — дрьшь ся за земѭѩ-тѫ! Казвать, кога си спрепие нѣкой.

Хыли ся, като дяволъ на воденицѫ.

Хыли ся, като умрѣлъ конь.

Хыли ся, чега-то сѫ ся ождребиле бащины-тѣ му кобылы.

Хытъръ, като Инглизинъ.

3070 Хытъръ, като котка.

Хытъръ Петъръ. Едно теле си воврѣло главѫ-тѫ въ едно гѫрне да яде, и не можяло да си ѭ извади. Събрале ся сичкы-тѣ селяне да намѣрѫть единъ уменъ човѣкъ, да каже, какъ да извадѫть на теле-то главѫ-тѫ, нъ не ся намѣрилъ ни единъ. Най послѣ выкале хытъръ Петъръ и го попытале: „какъ да извадимь на теле-то главѫ-тѫ?“ Хытъръ Петъръ рекалъ: „Отсѣчете на теле-то главѫ-тѫ.“ Селянете ѭ отсѣкле. „Разбійте сега гѫрне-то и извадете главѫ-тѫ.“ И така хытъръ Петъръ излѣзалъ по-хытъръ отъ другы-тѣ.

Хытра, като лесица.

Ц.

Цалувка дупкѫ не прави.

Царвуле нѣма, гайдѫ иска.

3075 Царь царвуланъ.

Царь, царь, ами хлѣбъ? Глѣдай: Стани Манго царь....

Царь царува, умъ беува.

Циганинъ-тъ и въ недѣлѭ работи, а мѣхъ-тъ му голъ.

Циганинъ, тапа Циганинъ! Единъ Циганинъ говорилъ: „Да станѫ христіенинъ, трѣбва да ходя въ черкова; да станѫ Турчинъ — въ джеміѭ-тѫ. — „Де гыди, Циганинъ, тапа Циганинъ!“

3080 Циганинъ-тъ си не гори рѫцѣ-тѣ, дорде си има клещи. Или:

Циганинъ-тъ си има клещи, да си не гори рѫцѣ-тѣ.

Циганска торба е безь дѫно. Сир. Не може да ся напълни.

Цѣфнѫлъ е (Опилъ ся е).

Ч.

Че какъ ли ся е качилъ волъ-тъ на гредѫ-тѫ, та е с ..лъ!

Забѣлѣжка. Единъ баща пратилъ сынъ-тъ си да ся учи. Сынъ-тъ ся изучилъ и вѣрнѫлъ дома и, като былъ уморенъ отъ пѫть, лѣгнѫлъ да спи и ся заглѣдалъ въ таванъ-тъ, като лѣжялъ; а на таванъ-тъ дупкы-тѣ (цепотины-тѣ) были замазаны съ краве лайно, а за това той всичкѫ-тѫ нощь ся чюдилъ и не могълъ да засни: „Какъ ли крава-тѫ

ся е качила на таванъ-тъ и го е нацапала? Азъ ся учихъ, мислилъ той, толкова годины и ни въ единъ книгѫ тъкова чюдо не съмъ челъ.“ Заранъ-та влѣзнѫла при него майка му и го попытала: „Какъ спá, чядо мое, подъ родителскый-тъ покровъ?“ — Твърдѣ злѣ, мамо, отговорилъ сынъ-тъ, азъ всичкѫ-тѫ нощь не можѣхъ да си затворѫ очи-тѣ. — А защо, сынко?“ — Защо-то ся чюдихъ, какъ ли крава-та ся е качила на таванъ-тъ и го е наплескала съ лайнѫ. — Ехъ, сынко, ты много си ся училъ и пакъ не си ся научилъ: това тамъ съмъ азъ сама мазала.“ — Мигаръ, извыкалъ сынъ-тъ, ты си могла да подигнешь кравѫ-тѫ и да ѭ качишь на таванъ-тъ! Сега разбрахъ, че азъ съмъ дошьлъ не при майкѫ, а при магесници и побѣгнѫлъ вънъ.

Другы пакъ разсказвать, че на таванъ-тъ на единъ гредѫ имало засѫхнѫло лайно, че родители-тѣ на изученый-тъ сынъ му расправяли, какво греда-та е налайнесена отъ добытъкъ-тъ, още като е была на дворъ-тъ, и ся е употрѣбила послѣ отъ работници-тѣ за градение-то на кѫщѫ-тѫ безъ да ся съглѣда налайнесено-то мѣсто. Като го успокоили родители-тѣ му и излѣзнѫли изъ стаѭ-тѫ му, казали: „И много книга было празна работа.“

3085 Чега-то баща му нѣма врата.

Чега-то геміи-тѣ му сѫ потѫнѫле въ Черно море. Казвать, кога мысли нѣкой.

Чега-то го е баща му направилъ въ воденицѫ. (Много говори).

Чега-то го змѣёве либать. Казвать за тогова, кой-то мрьшявѣе и бледнѣе.

Забѣлѣжка. Мѫжскый-тъ змѣй ся влюбва въ дѣвойкы-тѣ, а женскый-тъ въ мѫже-тѣ.

Чега-то го е зела на заемъ. (Не пести).

3090 Чега-то го е съ свѣщь трьсилъ.

Чега-то е дрьжанъ въ темницѫ. (Много яде).

Чега-то е роденъ въ воденицѫ. (Много говори).

Чега-то даволе му сѫ с..,..ле въ уши-тѣ. (та не чюе).

Чега-то на камѫне-тѣ хоратишь. Казвать, кога-то пытать нѣкого за нѣщо; а той ужка не чюе.

3095 Чега-то сѫ близнаци близначета родиле. Казвать: 1) Кога-то нѣкои дѣца ся обычять. 2) Кога-то дѣтца-та пѫрличять едно на друго.

Чега-то сѫ го клѫвале мисиркы-тѣ. Казвать за грапавы-тѣ.

Чега-то снощи не е вечерялъ. (Много яде).

Чега-то съ чюжды уста гваче. Казвать томува, кому-то ся не иска да яде, а яде.

Черепъ, като вепиринъ.

3100 Черенъ, като вжгленъ.
Черенъ, като дяволъ.
Черенъ, като кытукъ.
Черенъ, като Циганинъ.
Червенъ, като просякъ. Или:
3105 Червенъ, като битолскы просякъ.
Черна кокошка бѣлы яйца носи.
Черна чюма и грьцкы калугеръ (сж) двойца брате.
Черно сѣно, на бѣлъ снѣгъ. (Нейча Вълкова).
Честита ви коледа. Така честитявать на коледа сланинж-тж.
3110 Честита му е година. Сир. Добрѣ му врьви работа-та.
„Честита ти, Райко, шапка.“ — Не е моя, баёва е.
Честитъ ви Велиденъ.
Честитъ, като мышка въ трици.
Честь-та е по́-скжпа отъ пары-тѣ.
3115 Чете, като по книгж. Сир. Много знае да разсказва.
Чете му молитвж. Или:
Чете му параклисъ. (Сжди го).
Чеше му ся грьбъ-тъ за тоягж.
Чеше ся, като крава о плетъ. Или:
3120 Чеше ся, като крастава коза.
Чивте пищове на голы ребра.
Чивте хаджія по гробища-та ходи. Сир. Кой-то два пжти на хаджилжкъ ходи, той безъ хлѣбъ остая, и ходи по гробища-та да проси.
Чигаво, бѣгово, кой го има негово.
„Чій е тоя конь? — На кучета-та и на гарване-тѣ.
2125 Чій-то си плетъ градилъ, отъ него и искай, да ти нахрани.
Чини му ся, че що-то фрьчи се ся яде.
Чисто, като въ циганскы ишликъ. Или:
Чисто, като въ чяфутскж чершіїж. (Не чисто).
Чисто сребро рьжда не хваща.
3130 Чисто срьце излиза на лице.
Чистъ, като кюмюрджія.
Чистъ, като помінж.
Чистъ, чега-то ся е родилъ въ циганскы ишликъ.
Чисты яслы, праздны хамбаре.
3135 Чичо, Господе! Дай ми грошь да си купа чиреши! На едно дѣте ся доило чиреши, а майка му не давала пары да си купи; а ко-

га-то видѣло, че ся чиреши продавать, то казало: „кога порастѫ, ще си направѫ отъ клечкѫ конь, па щѫ му ся качя, и щѫ идѫ на небе-то при чичя Господа, и щѫ му кажя: — чичо Господе! Дай ми грошь да си купѫ чиреши, — и той ще ми даде.“

Чиче, по колко даваш *кекешкы-тѣ*? Една селаченка отишла въ Пловдивъ и ся погрьчила. Веднѫшь видѣла бащѫ си, че продава кокошкы, излѣзла на улицѫ-тѫ, и да ся покаже, че е истинска кокона и не знае да говори българскы; тя го попытала: „чиче, по колко даваш кекешкы-тѣ?“

Човѣкъ докле ся пази, и Богъ го пази.

Човѣкъ знае и двѣ и двѣстѣ.

Човѣкъ не е цвѣте да го помиришешь и познаешь какъвъ е.

3140 Човѣкъ прѣдполага, а Богъ располага.

Човѣкъ ся глѣда напрѣдъ, като тыква на плетъ.

Човѣкъ съ едно око и одая съ единъ прозорецъ.

Човѣкъ е човѣкъ, човѣкъ е и магаре.

Човѣкъ ся учи до смьрть.

3145 Човѣшко сьрце е отъ мѣсо и лесно ся прѣдумва.

Чорбаджіе чорбѫ ядѫть, сиромаси сармѫ ядѫть.

Чорбаджійко-о-о-о-о! отвори ми да влѣзѫ! — Кукурику! Е пѣтли-тѣ. — Джавъ! Е кучета-та. Единъ Циганинъ замрькнѫлъ на пѫть-тъ, и пѣтлы-тѣ не пѣле, а той самъ кукурикалъ и казвалъ: „Е петли-тѣ, село-то е близу.“ Лаялъ и казвалъ: „Е кучета-та.“

Чѣка, да му дойде отъ г....тъ хаберъ.

Чѣка, да му пусне Господь печены врабчета (да яде).

3150 Чѣка, като Свѣти Арахангелъ, да ми земе душѫ-тѫ.

Чѣкай да кажѫ тату, да ви не рѣже порѣзаници-тѣ!“ — Пакъ азъ да кажѫ мами, да не меси; да видимь, що ще баща ти да рѣже. Така ся прѣпирале единъ попскы сынъ и едно друго момче.

Чѣкай, кога дойде задушница, да ядешь богувицѫ. Казвать тому-ва, кой-то иска да му дадѫть нѣщо по-добро да яде.

Чѣкай, кога му израсте врьба въ г....тъ.

Чѣкалъ си на майкѫ си въ коремъ-тъ девать мѣсяци, а сега не можешь да почѣкашь?

3155 Чюва, като врана горній снопъ.

Чюди ся въ коѭ воденицѫ да сипе (жито-то си).

Чюди ся, чега-то е видѣлъ нѣкому г...тъ.

Чюе, ама не хае. Казвать за тогова, кого-то выкать, а той ся обажда, и не дохожда.

Чюжда-та кокошка е по́-голѣма отъ нашѫ-тѫ гѫскѫ.
3160 Чюжда-та кокошка мисирчи яйца носи.
Чюжда-та кокошка по́-голѣмы яйца снося.
Чюжда-та кокошка намъ ся види патка.
Чюжди конь срѣди водѫ-тѫ ся зима.
Чюждый-тъ хлѣбъ съ сьлзы ся яде.
3165 Чюждо жито лесно ся за Богъ да прости раздава.
Чюждо-то и на Великдень ся зима.
Чюждо-то на срѣдъ пѫть ся зима.
Чюждо-то магаре на пѫтя ся растоварва.
Чюждо-то пиле ся излупва изъ чюждо-то яйце.
3170 Чюка му пиперъ на главѫ-тѫ. (Мѫчи го).
Чюкай желѣзо-то, дорде е топло.
Чюлъ го и махалджій-тъ. Сир. Сичкый-тъ свѣтъ знае, що той прави.
Чюлъ тя Господь! (Благословеніе).
Чюлъ та ся не видѣлъ! (Клѣтва).
4175 Чюма отъ чюма бои ли ся?
Чюнкымъ, санкымъ и белкымъ — троица брате.
Чяфутинъ безъ келъ не быва.

Забѣлѣжка. Наистина, всичкы-тѣ чяфуте въ турско имать келъ на главы-тѣ си. Българе-тѣ расказвать, че Богъ гы е проклѣлъ. Това было на великый четвьртъкъ. Чяфуте-тѣ вариле пѣтелъ; а нѣкой дошьлъ и имъ казалъ, че Христосъ ще да въскресне, нъ чяфуте-тѣ не повѣрвале и отговориле: „кога-то пѣтелъ-тъ, кой-то ся вари, изскокне изъ котлето и пропѣе, тогава и Христосъ ще да въскресне.“ Щомъ тѣ изрѣкли това, пѣтелъ-тъ изскокнѫлъ, пропѣлъ и упрѫскалъ чяфуте-тѣ съ крилата си, та за това сѫ келявы.

Чяфутинъ-тъ, кога задължнѣе, рови стары-тѣ тефтере.
Чяфутинъ не пытай: „ходи ли въ черковѫ?“
3180 Чяшя пълна — жена гладна. Казвать на піеници-тѣ.

III.

Шіе, та піе; крьпи, та ся храни.
Шиле миле, шиле миле, звизакъ! Единъ човѣкъ си качилъ на едно дрьво и не можялъ да слѣзе. Той ся молилъ Богу да му помогне, да слѣзе, та да му заколи курбанъ (жьртва) и си помыслилъ: „нека азъ да слѣза, та щѣмь видѣ! — Не щѫ да закола нищо.“ Тогава ся скрьшилъ клонъ-тъ на кого-то той стоялъ и падѫлъ отъ дрьво-то. Като падалъ, той выкалъ: „шиле миле, шиле миле.“ А като падѫлъ, той казалъ: „звизакъ.“

Шило въ човалъ не ся крые.
Шило за огнило.
3185 Шюга да ви трьти! Така кажѫть Българе-тѣ свине-тѣ си.
Шюга краста познава.
Шумка ти майка.
Шюплива-та крушя сама пада.
Шюпнѫлъ е, като шюпла. (Не е прокопсалъ).
3190 Шютый-тъ не може ся бори съ рогатый-тъ.
Шапка-та ми е добра, а глава-та ми нехела.
Шапка-та му три-дни дълга, день широка.
Шѫпа уста напълва.
Шѫтъ, да не кажѫ тату, да ожени и тебѣ. Така казвалъ единъ младоженецъ на пѣтелъ-тъ.

Щ.

3195 Ще броишь заѣзды-тѣ. (Щѣшь измрьзнешь).
Ще бѫде на конскы великдень.
Ще го отнесе мѫтна-та.
Ще дойде видовъ день — Ще видимь.
Ще дойде и за него зълъ петъкъ. Или:
3200 Ще дойде и за него черъ петъкъ.
Ще дойде и моя коледа.
Ще дойде тыква за водѫ, а азъ щѫ ѭ разбіѭ.
Ще дойде тогазъ, кога-то и мой баща изъ гробъ-тъ.
Ще испѫди нѣкой воденчярь. Казвать томува, кой-то много иде.
3205 Ще ми трьсишь лайно-то да ся прѣкадишь за трѣскѫ, нъ не ще го намѣришь.
Ще му дойде на госте, кога роди майка му.
Ще му дойде умъ-тъ, кога-то му израсте врьба въ г...тъ.
Ще му излѣзе изъ носъ-тъ.
Ще му ся пукне дрьво на главѫ-тѫ.
3210 Ще носи съ рьшета водѫ.
Ще оплуе, като котка въ армеѭ.
Ще поумнѣе, кога-то му закука кукувица на гробъ-тъ.
Ще прѣболи, като на кушле. Или:
Ще прѣмине, като на кученце. Казвать на дѣтца-та, кога-то ся убіѭть и плачять.
3215 Ще прокопса, кога му израсте на гробъ-тъ трѣвѫ.
Ще прокопса, кога си види уши-тѣ.

Ще прокопса, кога умре.

Ще прокопса на конскы великдень. (Никога).

Ще рьждяса. Казвать за онзи ергенъ, дето ся не жени.

3220 Ще си бере госте. Или:

Ще си искара хлѣбъ-тъ. (Щѫть го біѭть).

Ще си размѣсимь шапкы-тѣ. (Ще ся скараме).

Ще стане, кога стане вълкъ-тъ куче.

Ще ся върне, кога направѫть коткѫ-тѫ калугеркѫ.

3225 Ще ся научи, кога му израсте врьба въ г...тъ.

Ще ся научишь, кога засвирать билбюле-тѣ съ кавале.

Ще ся удари и нѣгова-та коса о камѫкъ.

Ще ся роди царче. Казвать, кога-то мрьзеливый-тъ направи работѫ.

Ще ся за́пре дома искусный лѣкарь, кога-то ся запре прахъ на тъпанъ.

3230 Ще ти гы даде на второ пришествіе на дванайсетъ сахатъ-тъ; само ты ушій кысіѭ.

Ще ти дойде голѣмъ день, малка пита.

Ще ти стане мыша дупка за хылядо. Казвать, кога-то си продадешь кѫщѫ-тѫ.

Ще трае отъ бѫдни вечеръ до коледа. Казвать по́-вече за дрѣхѫ.

Щипе, като мащеха майка.

3235 Щипи прасе-то, дорде е въ корыто-то; бій женѫ-тѫ, дорде е рано.

Що Богъ даде, то и наше.

Що на вѫрлинкѫ, то и на гѫрбинкѫ.

Що е поново, то е готово.

Що е ракъ-тъ, що му е сокъ-тъ.

3240 Що мя гледащь, като посрано теле майкѫ си?

Що мълчишь? Нема тя е крава рытнѫла въ уста-та?

Що мълчишь, като пукалъ?

Що сте скрыле мечку за бабу и лѣто у собу? Единъ Шопъ дошьлъ въ единѫ напаленѫ собѫ, въ коѭ-то зѫдъ пещь-тѫ была послана мечешка кожя и попыталъ: защо грѣѭть мечкѫ-тѫ, и какъ сѫ скрыле лѣто-то въ собѫ-тѫ.

Що ти е, Маро, та куцашь? — зѫбъ мя боли.

3245 Що ти трѣбва да знаешь, кой сьмь былъ, гледай, кой сьмь сега.

Що ще баба на хоро.

Що ще баба при дѣдѫ.

Що ще лесица на пазарь.

Що ще магаре на свадбѫ.
3250 Що ще у Циганинъ кысело млѣко.
Що ще чюма врьзъ чюмѫ.
Що-то глухо не чюе, а то си го измысли.
Що-то дадешь на заемъ, това щѣшь и да земешь.
Що-то дадешь съ своѭ-тѫ рѫкѫ, това ще да иде за тебѣ.
3255 Що-то дяволъ-тъ не може, той праща бабускеръ-тъ.
Що-то е срамота, то е и грѣхота.
Що-то е твое, то е и твое и мое; а що-то е мое, то е само мое.
Що-то излѣзе изъ триесетъ и два зѫба, то развали триесетъ и два града.
Що-то мысли мышка-та, котка-та го развали.
3260 Що-то мыслишь, това и сънувашь.
Що-то можешь днесь да свршишь, не го оставяй за утрѣ.
Що-то не чѣкашь, това ще ти дойде на главѫ-тѫ.
Що-то плюя, азъ го не лижя. (Що-то кажа и направвамь).
Що-то плюешь, не го лижи. Сир. Що-то ся врѣчешь да направишь, испълнявай си думѫ-тѫ.
2265 Що-то посѣешь, това щѣшь и да пожьнешь.
Що-то трьсилъ, това и намѣрилъ.
Що-то хврьчи, не ся яде.
Щѣшь чюкашь клинци нощеска. (Щѣшь измрьзнешь).
Щѣшь, не щѣшь, стани баби зетъ.
3270 Щѫ врьвѫ, дорде очи видять и крака носять.
Щѫ си отперѫ джебъ-тъ, ако ся той срьди. (Не мя е грижа).
Щѫ ти біѭ, дорде клепе черква.
Щѫ ти гы дамь на второ пришествіе на дванайсетъ сахатъ-тъ.
Щѫ тя ударѫ да си берешь госте.

Ю.

3275 Юнакъ, а клефакъ.
Юнакъ безъ раниѫ не быва.
Юнакъ прави, юнакъ — тѣгли.
Юнакъ си конь кове и жяба кракъ повдига.

Я.

Я бахъ, я тахъ.
3280 Ягка рѣка съ потоци. (Нейчя Вълкова).
Ягнешкы-тѣ кожи по́-вече на пазарь-тъ.

Яде баба и піе, ама дѣдж не забравя.
Яде, като биволъ, (яде много).
Яде, като мечка. (яде не чисто).
3285 Яде, като врьколакъ.
Яде торлашкы.
Яде, като поповъ сынъ.
Языкъ-тъ кости нѣма, а кости троши.
Яко е и магаре-то. Казвать томува, кой-то ся хвали, че е юнакъ
3290 Яко, като яйце. (клекаво).
Ял-ла, Боже, помози! Да одеремь сто козы.
Казвать Българе-тѣ, кога-то захващжть нѣкоѭ работж.
Я ли сьмь, или не сьмь.
Ясно небе — голѣмъ студь.
Я ся младъ женѝ, я ся младъ калогерѝ.
3295 Яшь Райци, — до хлѣбъ майци.
Яшь пò-малко и купи си. Казвать томува, кой-то иска да му купать нѣщо.
Въ петъкъ пече, въ сжботж тече. (Господжя Матилда).
Градъ біе и въ нощвы-тѣ.
На моминскы врата и магарета-та ревжть. (Г. В. Попповичь).
3300 Шепотня кжщж разваля. (Д. П.).

ПРИКАЗСКЫ.

ПРИКАЗСКА

(Записана въ Панагюрище).

Царь, Царица и Царскы сынъ.

Имало единъ царь, кой-то напусналъ, не зная защо, жена-та си и са оженилъ за друга. Като напусналъ първѫ-тѫ си жена, кой-то была тежка, далъ ѝ едно голямо място да си влада на него, и ѝ заржчялъ: ако роди момче да си седи при нея, тя да си го гледа, а па ако е момче, отка поотрасне, да го прати при него. Отиде си жена-та на онова място. Минѫло са що са минѫло, тя роди момче. Расте момче-то и порасте, и тя го прати и на школьо, та го изучи на дълбока книга. Като порасна вече момче-то голямо, майка му му рекла: Синко! Намѣри си якой чилякъ да та заведе при баща-ти. Той отиде и намери едного да го заведе. На зарань-тѫ момче-то отиде на школьо-то, а па майка му месѝ една турта и ѭ прати по оня чилякъ да му я носи на школьо-то.

Чивяка, като ѭ посеше, отчюпнѫ си мъниико отъ туртѫ-тѫ, да я види каква е, и тогава я занесе, па му я даде на школьо-то. Вечерь-тѫ, като си доде момче-то, попита го майка му за турта-та, да ли му е занесена, и цѣла ли беше, или чупено отъ нея. Дипъ мъниико, каза момче-то, беше отчупено отъ нея.

Премисли си майка-та: тоя човякъ не ще да го заведе до място, ами ще го пякаде утрепе, и рече на момче-то да расѫди тоя чивякъ и да фане другъ. Момче-то фанѫ единъ циганинъ. На другія день майка-та па месѝ турта и я прати по циганина да я носи на момче-то на школьо-то. Циганина непокѫтна турта-та хичь, а я занесе та му я даде. Вечерь-тѫ, като са научи майка му, че турта-та была непокѫтната, каза на сына си да ся стяга за варвене. Доде са той стегвѫ, майка му му направи фермана, че е истенскы царскы сынъ, даде му го и испрати га. Варвяха, варвяха и додоха до едно място дето немаше вода, а на тія беха ожеднеле и двамина-та. Дириха много вода и едва намериха единъ вѫбелъ

безъ кутелъ, и немаше съ какво да извадатъ вода, царскія синъ кара много циганина да влезе вовъ вжбела да извади вода. а той нещи. а му викаше: ако си жжденъ, влязъ и пій. Той като бе ожаднялъ много омжкна са вовъ вжбела и като са напій. зе да излази; ала циганина са препречи та го непущаше и искаше да го тикне да са удави. Молеше му са царскія синъ да го пусне, а той го непущаше и му думаше: дай си фермана у менъ и да та пусна. Нему като му домиля за живота, даде си фермана, а циганена па го непущаше. а искаше да го удави. Викаше му ха! да та пусна, па да ма обадишь. Момчето. като неможя съ друго да го увѣри, че неще каже никому, прокле са въ живота си. че неще да го обади и така го пусиж, и той станж измекеринъ на циганина, а на циганина са показа царски синъ. Варвяха що варвяха и стигнжха при царя.

Даде циганина фермана, и царя го пріе за синъ, а момчето му бе слуга; боеше са пакъ циганина да неби да са искаже момче-то и чудеше са, какъ да го премахне. Научи са циганина, че имало единъ царь въ друга земя, та ималъ дащеря, и кой иде да му я иска, се го убіятъ. Намисли си той да го прати при оня царь да иска дащеря му, на да загине.

Като таргиж момче-то съ наколко души на пжтъ и варвяха що варвяха, срешнаха на пжтя една сюрія мравки. Момче-то, като ги вида, зарачя на неговите си да са отбіятъ отъ пжтя, доде си заминатъ мравките.

Тія като стояха на стариж, изминжха мравки-те. и най сетне идеше една голяма мравка и рече на момче-то: като ми направи това добро, какво добро искашъ отъ мене. То ѝ отговори: ты си мравка и какво добро мошъ да ми направишъ? Мравка-та си откжсна едно крилце, дава го на момче-то и дума му: азъ знамъ, кадя отводишъ. и азъ ща ти дотрябвамъ. — Ти да понагрѣешъ на огъня това крилце, и азъ ща дода. Той зима крилце-то и скри го. Варвяха що варвяха, и виде на едно масто, че дѣцà ловяха орлета; той откупи съ пари орлета-та, па ги остави да си живеятъ.

Доде орлица-та при момче-то и му дума: Ты като ми направи това добро, какво искашъ отъ мене? Отговори момче-то: ты си пиле и какво добро мошъ да ми сторишъ? Азъ знамъ кадя отивашъ, му рекла, и ща ти дотрябвамъ. Откжсва си тя едно перце, дава му го и му казва: понагрей го на огъня и азъ ща додж. Заминжха отъ тамъ, момче-то намери дѣца, че ловеха на щжркелчета. Откупи и тихъ съ пары па ги пусна да си живѣятъ. Щжркелъ-тъ, като доде, пита го и той какво добро да му направи? И той откжсва перце и му дава. Щж ти потрябвамъ, му казва и той, му зарачя да нагрее на огъня перце-то, та да доде при

него. Той зе перце-то и скри го. Варвяха що варвяха, додоха до една вода, дето бѣха фанѫле рибаре една риба. Той откупи и нея и пуснѫ я вовъ водѫтѫ да си живее; а риба-та му рече: кое добро искашъ отъ мене? Ти си риба и какво добро мошъ да ми направишъ, отговори ѝ. Откѫсва си една луспа и му я дава, като му казва: азъ знамъ каде отиваш и ща ти дотрябвамъ; нагрей на огъня луспа-та и азъ ща дода.

Най после стигнѫха при царя. Момче-то му каза: Помози Богъ царю! Поклаия са на царя, и той го поздрави и пріе. Азъ самъ пратенъ отъ еди кой си царь да искамъ дащеря ти за сина му, казва момче-то, щешъ ли да ни я дадешъ? Намо е за даване и защо да ви я не дадемъ? Вечерътѫ, като са мѫркнѫ, зема царя: едно кило ченица, едно кило ржжъ, едно кило ячимикъ, царевици, просо, овесъ и ги искаращиса сички-те наедно и рече на момче-то: ти си дошьлъ за мома-та и ніе ще ти я дадемъ, ама имаме адетъ да ти дадемъ това, та тая нощь да разлѫчишъ сичко башкѫ по башкѫ, така ще ти дамъ мома-та, ако ли не направишъ това, ща та загуба. Премисли си момче-то, че това чивякъ никога неможе да направи. Доде му на умъ и нагрея крилце-то на мравка-та, и тоя часъ доде мравка-та при него, и той каза що му е зарачялъ царя.

Мравка-та, като викнѫ сичките мравки и за часъ разлѫчиха зърно по зърно, башкѫ по башкѫ, сичко що бе искаращисано. Като са самна и царя видя сичко свършено, измисли па друго: да найдешъ, рече му царя, едно дете отъ три годинъ умряло и да го саживишъ. Ако го саживишъ ща ти дамъ мома-та? ако ли го не саживишъ ща та загуба. Премисли си той, че това чивякъ неможе да направи; нагрея перо-то на щѫркукела, и той зачасъ доде при него и той му сичко приказа. Щѫркукела ходи никаде та му донесе едно шише жива вода и му рече: отъ тая вода го полей, и то ще са саживи. Той попита една бабичка: дека има дете отъ три годинъ умряло? Бабичка-та му каза, дека има, и той му искона̀ кокале-те и ги пареди, кой дека трябваше, поля го съ жива-та вода и дете-то оживи. Нема царя вече що да му чини друго, ами го прати да иде при мома-та; а па мома-та беше въ еднѫ кулѫ въ море-то, а царя му недаваше каикъ да иде съ него до мома-та. Той си премисли, че това чивякъ неможе да направи, нагрея на-огъня перце-то на орела, и тоя часъ орела довтаса и той му приказа сичко. Орела тогава го зе на гърба си и хвъркнѫ, та го занесе при мома-та въ кулѫ-тѫ. Момче-то ѝ приказа, че е дошѫлъ за нея, и тя съ радость пристана. Качватъ са и двама-та вовъ каика и излазатъ на сухо. Като плуваха изъ море-то, мома-та си испуснѫ пърстена. Царя му рече тогава: доде са ненамери пърстена, недава

мома-та. А той, като са досети, нагреа лусна-та на риба-та и тя зачасъ доде, отиде та найде пьрстена и донесе го. Това като се свръши, царя нема друго що да чини, а приготвиха на мома-та сичко да ги испрататъ. Качиха са и двама-та въ единъ питовъ и завождаше я момче-то. Като пристигнжха близу до оня градъ, дето я завождаше, момче-то прати напрешъ единъ чивякъ да имъ каже да излизатъ да ги посрешнатъ. Циганинъ-тъ, кой-то са наричаше царски синъ, отиде на края съ пріятели-те си та ги посрещнаха. Циганина, като нема друго що да чини на момче-то та да го загуби, намери му кабахатъ, че седи въ питова при мома-та и извади калжча, та го сасече, и момче-то умря.

А като беха наедно момчето и мома-та, тя му знаеше сичко-то та са усети за жива-та вода, извади шишенце-то съ жива-та вода, поля го, и момче-то оживя. Тогава са извести работа-та, че циганина не е царски синъ, ами е опова момче истинскія царски синъ.

Царя, като са научи затова, погуби циганина, и пріе сина си и ожени го за мома-та, коя-то доведе.

ПРИКАЗСКЫ

Записжны спорядъ произношеніе-то Калоферско.

1.

Иднж бабичкж ималж идно момченци и гу пржщалж на шкуло-ту и му джвалж сякж заржнь пу иднж пжрицж да си купувж лябъ да минувж диньтъ. То, кжту утивалу иднж зарань на шкуло-ту, видялу, чи біжтъ идно кучи, далу пжрицж-тж да купи кучинци-ту и гу зжпелу у тяхъ. Майкж му зелж тоѭ си чясъ да гу бій и да гу питж, зжщо й купилу кучи-ту, кжту няма лябъ да яде той, а не и кучи-ту. На утри-ту майкж му пакъ му далж пжрицж и то, кжту видялу чи біжть пжкъ идно котинци, далу пжрицж-тж да купи и котинци-ту и сидѣлу пакъ призъ цѣлі-ѣтъ день гладну. Кжту гу зжпелу у тяхъ, майкж му гу била пакъ. Но на утри-ту пакъ му далж пжрицж и му кжзалж: давжмь ти таѭ пжрицж, амж аку купишь ощи някуй животну за неіж да сидишь гладенъ, кжту вчержж и завчержж, то азъ нѣмж веки нивгж да ти давжмь пжрицж. Кжту утвожджлу па шкуло-ту, то видялу пжкъ чи біжть скукливу жéбчи (жибчѐ). Те кжту видели мумче-ту, дали му жебчи-ту. Но то ни щялу кжту тжй, а уставилу имъ пжрицж-тж, зелу жебчи-ту и бягалу. Кжту гу зжнелу у тяхъ, майкж му гу испждилж. То тржгнжлу да проси да

сѫ рани и да рани кучи-ту, коти-ту и жебчи-ту. Той ги нѫучилъ да му викѫть бате. Кѫту са минѫлу неколку времп жебчи-ту реклу: Бате, зѫведи мѫ при мамѫ въ еди кой си гьолъ; но тя кѫту види и зѫкачи да ти давѫ пѫри да мѫ откупи, ти ни зимѫй пѫри-тѣ, но йскѫй кутійкѫ-тѫ пудъ язикѫтъ ѝ. Тя му далѫ кутійкѫ-тѫ саму да ѝ дѫде милу-ту жебчи. Мумче-ту сѫ вѫрнѫлу съ радусь при майкѫ си и ѝ реклу: Мамо, искамь да ма уженишь за царскѫ-тѫ дѫщеря. Майкѫ му му реклѫ: синко, ній ни сме дустойни за царскѫ-тѫ дѫщеря, но да земимъ другѫ пякуѭ. Тугава мумче-ту сѫ скѫралу на майкѫ си и тя, кѫту сѫ видялѫ въ чюду, утишла. Царіѫть ѝ рекѫлъ: кой-ту искѫ дѫщеріѫ ми некѫ нѫправи отъ моіѫтъ сѫрай пó хубѫвъ, тугавѫ да сѫ ужени. Бабичкѫ-тѫ кѫзалѫ тува, куе-ту ѝ сѫ случилу. Въ сѫщу-ту времп мумче-ту извадилу кутійкѫ-тѫ, близнѫлу на неѭ и тоіѫ си чясъ искочилъ нѫдъ кутійкѫ-тѫ идинъ арапинъ. Арапинѫтъ гу пупитѫлъ кѫкво искѫшь, а то му реклу, искѫмь да нѫправимь отъ царскиіѫтъ сѫрай пó хубавъ. Въ сѫщу-ту времп сѫраіѫтъ сѫ нѫправилъ и мумче-ту сѫ уженилу. Слидъ идинъ месицъ мумче-ту утишло пу тѫргувіѫ и си уставилу кутійкѫ-тѫ на пулицѫ-тѫ. Жина-тѫ му сявга глидалѫ кутійкѫ-тѫ и ни знаялѫ, кѫква е тя кутійка. Идинъ день минувѫ идинъ чяфутинъ да прудавѫ рѫзлични рабути. Тя гу викнѫлѫ да си купи нящу нутрѣбну. Чяфутинѫтъ види кутійкѫ-тѫ и казува да ти дамъ сичку, каквоту имѫмь въ сѫндѫкѫтъ си, салъ ми дай таѭ кутійкѫ. Жина-тѫ ѭ дѫде. Чяфутинѫтъ близнѫлъ на неѭ и арапинѫтъ излези. Той му кажи тугава да доди скору сѫраіѫтъ сѫсъ жина-тѫ еди-де си. Пудирь няколку дена мумче-ту си душло и видялу, чи намѫ кутійкѫ-тѫ, сѫраіѫтъ и жина му и сиднѫлу да плачи. Кучи-ту и коткѫ-тѫ гу пупитѫли: бате, що плачишь. Той имъ рѫсказѫлъ пудробну. Те рекли нидей плѫка, ній ждѫ идимъ да земимъ кутійкѫ-тѫ, и тржгнѫли. Утишле ду идно муре. Коткѫ-тѫ сѫ кѫчилѫ на кучи-ту; та ѭ принеслу и подирь тува утишле ду кѫщѫ-тѫ на чяфутинѫтъ. Коткѫ-тѫ сѫ кѫчилѫ на тѫванѫтъ да гони мишки-ти. Излязѫлъ идинъ гулямъ плѫхъ придъ коткѫ-тѫ и рекѫлъ: защо гонишь мишкы-ти? Коткѫ-тѫ утгуворилѫ защо-ту мѫ й ятъ на чюрбаджіѫтъ ви. Плѫхѫтъ пупитѫлъ: защо тѫ й ятъ на чюрбаджіѫтъ ни. — Защо-ту й зелъ кутійкѫ-тѫ на батя. Тугава плѫхѫтъ кѫзалъ, кугату й тѫй, пучякѫй мѫничку, азъ ждѫ ти ѭ дунисѫ. Утишѫлъ призъ нуштѫ, тѫ си натупилъ упашкѫ-тѫ въ чѫрвенъ пиперъ и утишѭлъ та ѭ брѫклѫлъ въ нусѫтъ на чюрбаджіѫтъ си и той кѫту кихнѫлъ, коткѫ-тѫ грабнува кутійкѫ-тѫ и утишла при кучи-ту тѫ му кѫзалѫ, чи зела кутійкѫ-тѫ. Кучи-ту и

коткѫ-тѫ сѫ скѫрали, кой да ѭ занисе на бачкѫ си, най после коткѫ-тѫ ѭ зела да ѭ носи, защо-ту тя ѭ била грѫбнѫлѫ отъ чяфутинѫтъ. Но кѫту душле до муре-ту, кучи-ту нищялу да ѭ приписе, защо-то ѭ видалѫ нему да ѭ занисе на бачкѫ си. И кѫту минувалѫ коткѫ-тѫ сѫмичкѫ муре-ту испуснѫлѫ кутійкѫ-тѫ въ муре-ту. Кѫту излезли на краѭтъ на муре-ту видели чярва и рекли да сѫ найдѫтъ. чи биле гладни. Кѫту ели чярва-тѫ, нѫмерили кутійкѫ-тѫ въ тяхъ. Тугава кучи-ту ѭ зелу и ѭ занеслу на бачкѫ си. Мумче-ту, кѫту ѭ зелу, тутѫкси близнѫлу утгори на неѭ и арапинѫтъ излязѫлъ, тѫ гу пупитѫлъ: какво искѫшь; а мумче-ту му реклу: скору сѫраѭтъ ми, жина-тѫ ми и чяфутинѫтъ тукѫ да додѫтъ, и извиднѫжь сѫраѭтъ, жина-тѫ и чяфутинѫтъ сѫ явили. Тугава зелу два конѭ, тѫ разчекнѫлу чяфутинѫтъ.

2.

Идинъ пѫть вину-ту излязлу на расотъ. Кѫто вѫрвялу изъ пѫтѭтъ срешнѫлу прусо-ту и му реклу: добѫръ день трухле. Тугава прусо-ту му утгуворилу сърдиту, кѫту му реклу: далъ ти Богъ дубро прубій-глѫвѫ. Вину-ту видялу, чи сбрѫкалу и, куга сѫ срешнѫли втори пѫть, реклу му: добъръ день испѫлни-трѫпезѫ. Тугава прусо-ту сѫ зѫрадувѫлу и му реклу: далъ ти Богъ дубро Веселине!

3.

Въ идно царству сѫ издалу зѫконъ дѫ сѫ ни палѫтъ вечерь свещи; но тоя зѫконъ сѫ ни увардилъ саму въ иднѫ кѫщѫ. Иднѫ вечерь царскіятъ синъ, кѫту удилъ на колъ и кѫту видялъ, чи въ таѭ кѫщѫ гурялу свещь, душѭлъ близу ду пенджюри-ти; зѫ дѫ прислушѭ, кѫкво сѫ приказува въ неѭ. Тамъ ималу три муми и майкѫ имъ, и муми-ти уртували тѫй: най гулямѫ-тѫ кѫзувѫлѫ: дѫ ще царскіятъ синъ дѫ мѫ земи, ждѫ му нѫпридѫ идно вѫртену съ преждѫ дѫ си ублече сичкѫ-тѫ вуйскѫ. Среднѭ-тѫ кѫзалѫ: дѫ ще царскіятъ синъ дѫ мѫ земи, ждѫ му месѫ идинъ сѫмунъ лябъ дѫ му нарапи сичкѫ-тѫ вуйскѫ. Третѭ-тѫ реклѫ: дѫ ще царскіятъ синъ дѫ мѫ земи, ждѫ му родѫ, аку ще Богъ, две дица, едно-ту слѫнци, а другу-ту месицъ. Царскіятъ синъ пудиръ тува си утива у тяхъ и рѫсказѫлъ на бѫщѫ си сичку, щу чюлъ отъ тія три муми, и, кѫту свршилъ, рекѫлъ: тате, азъ искѫмъ дѫ земѫ най малкѫ-тѫ, куя-ту дѫ ми роди две дица: слѫнци и месицъ. Бѫща му сѫ сѫ-

гласилъ, и той сѫ уженилъ. Минолу сѫ некулку време, утъ какъ сѫ уженилъ и ти му рудилѫ две дица слѫнци и месицъ. Но две-ти ѝ сестри, кѫту душле дѫ ѭ виджтъ и кѫту присидели при неѭ призъ пущѫ, зели утъ завистъ дица-та, куга-ту спалѫ майкѫ имъ, тѫ гы фѫрлили и пѫ мясту тяхъ турнѫли кучянцѫ въ люлкѫ-тѫ. Царскіятъ синъ, кѫту сѫ сѫбудилъ пѫ утри-ту пуискѫлъ да пѫправи зифетъ, чи му сѫ рудили тѫкивѫ чюдни дица. Кѫту сѫ сѫбрали ора-тѫ, той зѫпувидалъ дѫ дунисѫть дица-та зѫ дѫ ги виджтъ. Двети му бѫлдѫ-зи ги дунесли, и орѫ-тѫ, кѫту видели кучянцѫ-тѫ, зѫчудили сѫ кѫкво ѝ тува нящу. Тугавѫ царскіятъ синъ сѫ рѫсѫрдилъ, чи гу била излѫгѫлѫ жина му, зѫпувидалъ дѫ іѭ зѫровѫтъ въ ближну-ту купи-щи при сѫраѭтъ, де-ту пуставилъ стражѭ, и зѫрѫчялъ секи, кой-ту мини утъ тамъ дѫ ѭ зѫплюй; а кой-ту ѭ ни зѫплюй, ждѫ гу зѫтрій. А зѫ жина зелъ други-ти ѝ две сестри. Слѣдъ тува сѫ случилу дѫ мини идинъ тѫрговицъ пу край дица-тѫ и кѫту сѫ сѫжѭлилъ надъ тяхъ, зелъ ги и ги далъ на иднѫ бабичкѫ, зѫ дѫ ги утгледѫ, зѫ-що-ту нималъ жина. Бабичкѫ-тѫ ги утгледѫлѫ и нѫучилѫ пѫ зѫконъ Божи и имъ кѫзувалѫ, чи Богъ е зѫрѫчялъ да убичѭми рудители-ти си и дѫ имъ сѫ пукурявѫми. Минѫлу сѫ некулку време и тѫрговицѫтъ умрялъ, а дица-та биле тугава пу на 6 гудини. Кугату те вече пурасли, бабичкѫ-тѫ реклѫ пѫ слѫнце-ту (мумче-ту): има идинъ сѫрай писуглавски въ гурѫ-тѫ, де-ту живей идинъ старъ писуглавицъ, аку можимъ дѫ идимъ въ негу дѫ живеимъ ждѫ ѝ дубре и зѫ васъ и зѫ мени, но е не вѫзможну. Мумче-ту тугавѫ реклу: азъ ждѫ идѫ дѫ сѫ пумѫчѭ, бабо, и аку спулучѭ дѫ влезѫ и убіѭ писуглавицѫтъ, ждѫ ви зѫвидѫ дѫ живеимъ тамъ, саму ми кѫжи сига де сѫ нѫмирѫ тоя сѫ-рай. По бабичкѫ-тѫ, кѫту сѫ уплашилѫ дѫ гу ни убій писугла-вицѫтъ, ни му кѫзалѫ пѫ куе ѝ мясту. — Идинъ денъ мумче-ту сѫ кѫ-чилу пѫ тѫванѫ пѫ кѫщѫ-тѫ, дету живялу, и нѫмерилу стрилѫ и сабѭ, куи-ту нѫмислилу да ги упутребявѫ зѫ лофъ. Виднѫшь, кѫту утишло въ гурѫ-тѫ, сѫгледѫлу идинъ сѫрай, на куго-ту пенджюри-ти греѭли утъ слѫнци-ту кѫту бизцени камѫни: Душло му пѫ умъ, чи той е опя, за куго-ту му кѫзалѫ бабичкѫ-тѫ. Тугавѫ то утишло ду негу, по видялу, чи вратнѫ-тѫ му била зѫтиснѫтѫ съ гулямъ камѫкъ, куго-ту писугла-вицѫтъ билъ турнѫлъ, зѫщо-ту той ималъ убичѭй дѫ турѭ тѫкѫвъ гулямъ камѫкъ, куга-ту излизѫлъ пу вѫнъ. Слѫнци-ту ся упитѫлу да въдигни камѫкѫтъ и спулучилу. То влязлу тугавѫ вѫтри и рѫзгледѫлу сичкіѭтъ сѫрай и сѫ чюдилу пѫ хубустѫ му. Въ тува време сѫ врѫщѫ и писуглавицѫтъ и, щомъ сѫпикасѫлъ мумче-ту, спуснѫлъ сѫ врѫзъ

негу и сѫ сбурили. Но мумче-ту най после спулучилу дѫ извади сабѭтѫ си и гу присяклу нѫ-две пулвини и гу фѫрлилу въ идинъ долъ. Тугавѫ утишло дѫ дувиде бабѫ си и систрѫ си, но бабѫ му умрялѫ изъ пѫтятъ и то дувелу саму систрѫ си. Кѫту влезли въ сѫраѭтъ нѫмерили идинѫ другѫ бабичкѫ сѫмудивѫ, куя-ту ги пусрешнѫлѫ и пріелѫ съ радусть, зѫщо-ту ѭ избавилу мумче-ту утъ гулеміѭтъ и злудей писуглавицѫтъ, куму-ту тя рубувалѫ. Кѫту сѫ минѫлу некулку време бабичкѫ-тѫ имъ далѫ идинѫ кутіѭ, куя-ту кѫту ѭ близни някуй ждѫ излези, мума, и кѫкво-ту пуискѫ ждѫ му дѫде. Мумче-ту ѭ зелу, близнѫлу и пуискѫло идинъ конъ съ пареди-ти му, и извиднѫшь му ся явилъ конъ и то удилу дѫ сѫ рѫсождѫ съ негу. Пудиръ тува бабичкѫ-тѫ, кѫту му кѫзалѫ, чи ималу въ някуй сѫмудивски сѫрай дрѫво, куе-ту утъ всяку листо издавалу пу бѫшкѫ гласъ и кѫту му кѫзалѫ какъ можи дѫ гу земи, то утишло съ коньѭтъ си и гу зелу, тѫ гу дунеслу, и бабичкѫ-тѫ гу пусеіѭлѫ. Слядъ тува мумче-ту фѫнѫлу пакъ прѫвіѭтъ си убичѭй дѫ оди пу ловъ. И идинъ пѫтъ кѫту било утишло пу ловъ и кѫту греілу кѫту слѫнци, случи сѫ и царскіѭтъ синъ да иди нѫ рѫсотъ пу тва място, дету било утишло то, и, кѫту гу видялъ зѫмаіѭлъ ся утъ хубостѫ му и свитлостѫ му. Мумче-ту сѫ срищнѫлу ощи съ негу и безъ дѫ му пругувори, рѫзигралу си коньѭтъ предъ него и зѫминѫлу. Царскіѭтъ синъ смаѭнъ и удивенъ утъ сичку тува врѫщѫ сѫ и рѫзказува нѫ бѫщѫ си и пудиръ тува му рекѫлъ: тате, щу ти трябува бугатству, саму тѫковѫ пящу дѫ имѫшь да ти усвитявѫ сичкіѭтъ сѫрай, ни ти трябувѫ другу нищу. Бѫща му му тугавѫ утгуворилъ и кѫзалъ: утри иди пакъ нѫ расотъ и, аку гу видишь, ричи му дѫ сѫ пузѫпре дѫ пугуворити и гу пукани дѫ запувидѫ у дума. Той утишіѭлъ и гу видялъ многу по пруминену утъ вчеращніѭтъ денъ; но пакъ ни утгуворилу, защо-ту баба му гу научилѫ тѫй дѫ сѫ примини и дѫ ни утгувори. Нѫ третіѭтъ денъ кѫту утишле пакъ и кату сѫ видели, царскіѭтъ синъ пакъ му рекѫлъ дѫ сѫ зѫпре и гу пуканилъ дѫ запувидѫ у тяхъ. Тугава мумче-ту му утгуворилъ, чи азъ имѫмъ бабѫ и дуде ѭ ни пупитѫмъ ни моіѭ до; но молѫ ви дѫ зѫпувидѫти вія у дума. Царскіѭтъ синъ сѫ вѫрнѫлъ и кѫзалъ нѫ бѫщѫ си, кой-ту сѫ сѫгласилъ дѫ идѫтъ. Нѫ другіѭтъ денъ утишле заедно съ родинни-ти си. Кѫту си пучинѫли дубре, мумче-ту близнѫлу кутійкѫ-тѫ и запувидалу дѫ доди идинѫ прикраснѫ трѫпезѫ сѫсъ сички-ти нѫреди. Нѫели сѫ, нѫпили сѫ и вдигнѫлу сѫ; слядъ тува душла митлѫ, тѫ пумелѫ сѫма. После мумче-ту нѫкарѫлу дрѫво-ту да свири, и то зѫкачилу дѫ издавѫ сяку листо пу бѫшкѫ гласъ. Царѭтъ кѫту видялъ сичку тува сѫ много зѫчюдилъ.

Кѫту сѫ мрѫкнѫлу приготвили нуждни-ти зѫ спани дреи, и те останѫли дѫ спѫтъ. Куга-ту мигнѫли дѫ спѫтъ бабичкѫ-тѫ прибралѫ дица-та си при неѭ и имъ кѫзалѫ тѫй: Утри царіѫтъ ждѫ ни викѫ дѫ идимъ при негу и ніи жд'идимъ; по при царскіѫтъ сѫрай имѫ идно купищи и въ негу й зѫровинѫ иднѫ жинѫ, и секи, кой-ту мини утъ тамъ, іѫ плюй, по ти. кѫзалѫ иѫ Мумче-ту. кугѫ-ту минимъ, дѫ іѫ ни зѫплювѫшь, а дѫ искѫшь ліенъ и ибрикъ дѫ ѭ уміишь утъ рачкы-ты, дѫ ѭ истріишь сѫсъ крѫпѫ и дѫ ѭ цѫлунишь. мѫкаръ идѫ имѫ тамъ стрѫжари. куи-ту, кой-ту ѭ ни плюни, гу убивѫтъ. Дуде сѫмъ азъ съ теби ти сѫ ни бой утъ нищу. Иѫ утриту царѭтъ ги пувикѫлъ и те утишле. Куга-ту стигнѫли ду купищи-ту, иѫистинѫ видяли зѫровинѫ жина-тѫ, и мумче-ту заврѫшилу сичку, щу-ту му зѫрѫчялѫ бабичкѫ-тѫ. После влезли въ сѫраіѫтъ и утъ какъ си починѫли, ели, пили и сѫ висилили, духождѫтъ дѫ убаждѫтъ иѫ царѭтъ, чи гости-ти му не саму чи ни плюнѫли иѫ зѫровинѫ-тѫ жинѫ. но още мумче-ту іѫ умилу, утрилу и цѫлунѫлу. Чикѫйти, извикѫлѫ иѫ сички-ти, куи-ту стуели тамъ, бабичкѫ-тѫ, утпратети тоѭ, кой-ту убади, а пѫкъ утъ васъ куму-ту сѫ оди пу вѫнъ, иди, чи щимъ зѫключимъ вѫрта-тѫ, защо-ту щѫ ви прикажіѫ прикѫскѫ. Тугавѫ бабичкѫ-тѫ имъ рѫсказувѫ сичку, щу-ту й било стѫнѫлу сѫсъ зѫровенѫ-тѫ жинѫ и съ дица-та. Царіѫтъ кѫту узнавѫ тугавѫ, кѫква е била работѫ-тѫ, сѫсъ сѫлзи иѫ учи-ти си пригрѫщѫ дичицѫ-тѫ си и заедно съ тяхъ утивѫ да изровюя жинѫ си, майкѫ имъ, и си іѫ прибирѫ, както и тяхъ при негу въ сѫраѭтъ си, а две-ти си лукави жини, систри-ти иѫ жена си запувидалъ дѫ прупѫдятъ дѫ сѫ ни чюіѫтъ и ни видятъ.

ПРИКАЗКА СЛУШАНА ВЪ УСТОВО-СЕЛО

от

АХѪ-ЧЕЛЕБИ.

Едно врѣме ималу единъ юнакъ та гу зовали Иванъ. Той ималъ една яцье каматна (1) жена; та додѣ да са ужени на негу, галили са (2) съ единъ юнакъ хайдутинъ, на юме Милинъ вайвода. Той ходилъ пу горю пу съ триста млади момчета, врють (3) на отборъ. Еднашь Иваница са расоардила на моаженог' си Ивана, низнамъ за

(1) *Каматна* значи: *красна*.
(2) *Галилиса*, значи: любилися.
(3) *Врють*, значи: всичкы.—Единъ го изговарять *врють*, другы-тѣ— *врита*, нъ все умегчено въ края.

какво, та са сдумала съ хайдутинаног' Милина: Ага иде Иванъ па длиога поатя ньекаде да гу фане Милинъ и да гу умбіе; та че тогавъ тія двамина-на да са зиомать. Прикаралу са е едноашь Ивану му, та тоаргнува рану въ поньедьелникъ вутрина съ другарье ньe си да поатюва и друмува; та че зароачялъ женену си, въ Пидьеля вечеръ; да гу вдигне рану въ поньедьелникъ вутрина, да си не податъ екташенье му та да остане той самичекъ. Ага въ поньедьелникъ вутрина па са е бьело соавналу и слоанце угрьелу. Ивана Иваница иоще не рука ([4]) да стане на поатъ да тоаргне. Сички си са изотишли лю Иванъ си е останалъ. Иванца са е приправила като че е заспала. Сабудилъ са е Иванъ и видьелъ че са е бьелу соавналу и екташенье му са отишли. Рипналъ и нагудилъ Иванца да му насипе пушкана и пищольенье и конянъ да му уседлае въ подниканъ ([5]). Като зела пушкана и пищольенье да насипе и видьела че си са били поални, испразнила хи и хи напоалнила съ поарсть, и конянъ му е уседлала, та че му тогава казала, че му е сичко приготвила.

Опасалъ са Иванъ и тоаргналъ, пакъ Иванца гу испратила. Варвялъ колко варвялъ дошиолъ до пая гора, дену го е билъ чякалъ Милинъ вайвода, чи нестигналъ още негови нье екташе. Бутналъ тогава коянукъ си да са набарзи, чи конянъ са спрьелъ и нерачилъ да варви. Ага са поразглиодалъ Иванъ на горя на долу, чи видьелъ Милина вайвода съ негована юнацка дружина да варви право нахъ него; упиоеналъ тогавъ Иванъ пушка-на нахъ негу, ала нефатила. Извадилъ и пищоленье, тія пакъ хичь нефатили. Охналъ си тогава Иванъ и конченуму си ріекалъ: коню лю мой хранени, ти ма си много пѫти отнималъ, диое да та видье и сега мог' ли щешь да ма ютниомишь отъ сес пусти изядници. Тогава му конянъ продумалъ въ нова усилно врьеме и му рьекалъ: Иване мой сайбію, яцье ти е било проклиото твоене любе, яцье са е на тебе разсоардило и разидосало, та ти е направило гольемъ душманлъкъ: изпразнило ти е пушка-на и пищолье-нье, та ти хи е напоалнило съ поарсть, да си та льосно фане Милинъ вайвода и да си та погуби, замъ тия двамина-на да са зиомнатъ. Множимъ та самъ отнималъ и пакъ ще да са помоачя добро да ти сторамъ. Люкано си иоще дума думаше, Иванъ се найде опрѣешь сараенье му, ала бѣха затворени врють, вратана на сараянъ та са забави Иванъ малу много прѣедъ сараенье му доде да флезе лю таманъ презъ вратана да мине, де гу застигна Милинъ войвода

(4) *Рука*, значи: вика съ гласъ.

(5) *Подниканъ*, значи: оборъ, конушница, яхѫръ.

и лю на мьестуну си гу примахна. Тогава Иванца отвори сараенье Милинуму и му зафаляше чи е юнакъ надъ юнаци. Ага е влелъ Милинъ въ сараенъ та са е разгиодвалъ на самъ на татакъ и вечера е дошло. Нагудила Иванца вечера да вечерать, ала той ни рачи да яде, ами хи рѣкалъ да му найде и донесе до двье оки катрань, чи му яцье тріебва. Како му нашла Иванца катрянинъ и му гу донела, попитала гу защокъ му е толковъ притрьебвалъ, та остава и вечера на заради него. Тогава хи Милинъ рьекалъ: гольемъ грьехъ самъ сторилъ, чи си утрьепахъ Ивана бизъ никакавъ кабахать заради тебе; затова щѫ та намажямъ катрань та ща да та запалямъ да изгоришь жива, да дано ми са испростать баремъ Иванови сье грьехове.

ПРИКАЗНИЦЫ ОТЪ ШОПСКО.

I.

Имало іете́ единъ щьрколъ и лисица та се много обычяли. Щьрколо кликналъ лисица-та на́-госкье, турилъ млѣко у іедно гьрне да ручать; онъ си ручялъ, а она облизвала на около и така останала гладна. И лисица-та іете́ кликнала пакъ щьрколо на́-госкье, сѣднале да ручять, она была сыпа́ла млѣко на тепсія; она си ручяла, а онъ іете тропалъ, тропалъ по тепсія-та и се не наручялъ. Откакъ станале отъ трапеза-та, онъ ю рѣкълъ: Я кога те кликахъ у насъ на́-госкье, ты се добрѣ наручя, а язека сега останахъ гладенъ. Лисица-та му рѣкла: Іете́, ты ручя та те чю сичкый-о свѣтъ, а я у вазека се 'ичь ненаручяхъ.

II.

Имало іете́ вълкъ и лисица та си живѣяле на́-іедно. Веднѫж'ь лисица-та видѣла 'дѣ се туряло медъ. Като си сѣделе съ вълк-о́, она се прѣсторила, че я хо́катъ и се обадила: ха! що? Идемъ, идемъ. Вълко я пыталъ, кѫдѣ че идешь? она рѣкла: кликатъ ме да крьстимъ. Ошла, божнимъ да крьсти; она іете́ ошла да ручя мед-о́, ручяла до'дѣ се наручяла. Като си ошли дома пыталъ я вълк-о́: какво му тури имя-то? рѣкла: башламадже (захващанье). Така вторый-о и трекый-о пѫть (¹) го се лъгала, до'дѣ изручяла сьвь-ю медъ. Кога изручяли мед-о́ и си ошли, пакъ я попыталъ: какво му тури имя-то? она рѣкла: битьрмедже (свьршянье).

(¹) Въ села-та у планина-та изговарятъ: пать, нейдѣ и толкова смѣгченно шото се чуе и *пакь*; а въ градъ-тъ говарятъ чисто *пѫть*.

III.

Единъ човѣкъ ѥте си каралъ ѥдна кола (¹) сырене, като вървѣлъ по пѫть-о си, намѣрилъ ѥдна лѣсица лѣгнала на пѫть-о. Човѣк-о чаилъ, че е умрѣла та я земалъ и турилъ я на кола-та си. Лисица-та станала та хвърляла сыренье отъ кола-та, на слѣзнала, собрала го и си го отнела, гдѣ-то си живѣяла. Дошьль вълк-о у тѣхъ и видѣлъ, че она има сыренье, на пыталъ я: 'дѣ си го намѣрила? она рѣкла, намѣрила го у рѣка-та. Вълк-о казалъ: да ме водишь да си наловя и азе; лисица-та го ѥте́ завела на рѣка-та, на му вързала кратуна на опашка-та и го турила у рѣка-та да чѣка да се съсыри сыренье. Онъ стоялъ до'дѣ помрьзнала опашка-та му у рѣка-та. Лисица-та си намазала глава-та съ сыренье на хокала: бѣгай, наше вълчо! че идать пушкаре да ны утѣпатъ. Те́! 'дѣ ме убиха та ми потече мозак-о! Онъ хванялъ да бѣга, теглилъ се на тамъ на вамъ, до'дѣ му се откьснала опашка-та. Побѣгнале съ лисица-та и като вървѣле низъ пѫть-о, она рѣкла: „Сакамъ да ме поносишь, наше вълч-о, зере ми ври мозак-о, та не можа да хода.“ Качила се на вълк-о да я носи; до'дѣ я носилъ, она зборевала: „Боленъ здраваго носи, боленъ здраваго носи.“ Вълк-о я попыталъ: що зборевашь кумице-лисице? она рѣкла: зборевамъ си съ луда-та глава.

IV.

Имало ѥте́ ѥединъ човѣкъ, на ошьлъ на нива-та си да оре, наржчилъ на жена си да му отнесатъ ручокъ на нива-та. Жена му пратила черка си и она ѥте ошла. Като ходила, дошла до половинъ пѫть-о, видѣла ѥдна вырба и се запрѣла да си почине на сѣнка. Като сѣдела тамъ, размыслила се, какво че майка ю да я ожени, на че роди дѣте, че го крьстатъ Стояне, на че умре. Що ли быхъ викала (²) за него, като умрѣ! На си токо завикала: Маминъ Стояничё, маминъ Стояничё! И така се забавила. Майка ю ошла да я тражи; намѣрила я подъ вырба-та, че плаче, и сакала да я біе, че се забавила; на она ѥте́ като ю разказала, какво се размыслила, какво че вика, кога-то умрѣ дѣте-то, и майка ю така хванала да выка: бабинъ Стояничё, бабинъ Стояничё! Мрькнало се и мѫжь-о ю си ишьль отъ нива-та и ѓы намѣрилъ 'дѣ плачать; онъ имъ рѣкълъ, защо ми недопесохте ручѣкъ? она му ѥте́ казала, море човѣче, ные сие 'сичкый-о

(¹) Шоне-то неказвать *ѥедна кола.*
(²) Значи плакала, нъ съсъ гласъ нарѣждала.

день плакале. Размыслихме се, какво че оженимъ момиче-то, па че роди дѣте, и че умрѣ та за това се расплакахме. Онъ имъ казалъ: „Утрѣ че идемъ по другы-тѣ села да видимъ, имали такыва диви като васъ.“ Така, іетé отишьлъ на іедно село, тамъ намѣрилъ човѣцы 'дѣ правиле кѫща на имъ пестигало едно дърво; они го хванали единъ отъ тамъ другый овамъ и го биле по срѣдь да се продьлжи. Човѣк-о гы попыталъ: какво правите? и они му казале; а онъ рѣкѫлъ: какво че ми дадете да ви кажа какво да се продъжи дрьво-то, рѣкли му: какво-то сякашь. Човѣк-о 'зелъ та наставалъ дърво-то съ іедно парче, и оно станало дълго; колко-то пары сякалъ дале му. На ошьлъ на друго село, тамока затекълъ, че си направиле кѫщи безъ пенджерь, па іетé нѣмале слънце у кѫщи, а они изнели една мутавка да се нагрѣе слънце, па я свіатъ да си унесатъ слънце-то унетрѣ. Човѣк-о гы попыталъ: защо правите това? они му разказале, тогава онъ имъ отворилъ пенджери, и така имъ улезнало слънце-то. Онъ тамо 'земалъ много пары. Ошелъ на трекьо село, тамъ намѣрилъ іединъ човѣкъ, че си направилъ нови чешире и се качилъ на іедно дърво да скокне въ тѣхъ, да се обуе; онъ казалъ и нему какъ да се обуе, и отъ тамъ 'земалъ много пари. На четвьртьо-то сѐло намѣрилъ іедна бабичка, че ошла да сака соль отъ комшый-то, па си проврѣла рѫка-та прѣзъ плѣто, като 'земала сольта у рѫка-та си, стиснала плѣсница и така іетé немогла да ю се извади рѫка-та. Собрали се дѣца, човѣци, жени хокатъ, выкатъ, че неможе да излѣзне баба-та. Човѣк-о я ударилъ прѣзъ рѫка-та, она испустнала соль-та и си дрьпнала рѫка-та: и тамъ дале на човѣк-о пари. На друго-то село нашьлъ свадба; невѣста-та дошла до врата-та, па немогла да улѣзне, че быле врата-та нискы; тамъ хокале, викале (кликале) какво че се върне невѣста-та. Човѣк-о я ударилъ прѣзъ подзе-тѣ (¹) и она улѣзнала, и отъ тамъ 'земалъ пари. На іедно друго село като ошьлъ намѣрилъ двѣ іетърви, че прале и край тѣхъ имало свиниче, ходило на тамъ на вамъ; Човѣк-о имъ казалъ: „Помози-Богъ!“ далъ Богъ добро! Ѥтé... знаете ли, черкы, защо сьмъ дошьлъ? защо — чичо? дошьлъ сьмъ да вода свинка-та на свадба, че се жени братъ ю. У, чичо, да си живъ и здравъ, че ни каза. Хаде излѣзнахѫ извадиха руба: една-та клика, како, дай ты свиленици-те, я че дадемъ моповил-о; како, тызека дай гайтан-о, язе че дадемъ гердан-о; тызека дай шивета-та, а язе прѣскосници-тѣ; тызека грывни-тѣ, а язе прьстенье-тѣ, обеци-тѣ сламченинъ; и така пакытиха свинка-та и я дадоха

(¹) Въ Щипе-то си чисто съхранила старо-Българска-та буква ѫ ѣло: нозе, зврь, звѣнецъѣ

на човѣк-о да я води на свадба. Онъ като излѣзналъ низъ село-то 'земалъ 'сичко отъ свинкѫ-та, и я пущилъ у нивье-то. Дошле мѫже-то имъ дома, а жени-тѣ имъ казале, какво пратиле свинка-та на свадба. Тогава мѫжье-то казале: „д' идемъ да стигнемъ човѣк-о; единый-о 'земалъ конь-о и отьрчялъ да го гони, стигналъ го и го попыталъ: видва ли човѣкъ да кара свинкя? онъ отговорилъ оточка имаше тамъ хе!..... у нивье-то юдна свинкя, дай менѣ конь-о, а ты търчи да я стигнешь, и така онъ ошьлъ да тражи свинка-та, а човѣк-о си ошьлъ дома съ конь-о и рѣкълъ на жена си: „да не бѣхъ намѣрилъ такыва дыви като васъ чехъ да вы утепамъ.“

БЪЛГАРСКЫ НАРОДНЫ ПѢСНИ
отъ
ТЪРНОВО.

1.

Булка вѫрви, булка вѫрви изъ горѫ зеленѫ;
Като вѫрви, като вѫрви, жално-милно плаче,
Жално-милно плаче, джанѫмъ, плаче и нарежда:
„Чернѣй, горо, чернѣй, сѣстро, *) двама да чернѣймы:
Ты за твой-тѣ листи, горо, азъ за първо либе;
Тебѣ та' е, гороле сѣстро, слана осланило,
Менѣ ма' е, гороле сѣстро, мама уженила,
Мама уженила, гороле сѣстро, за лудо, младо либе;
Нощіѫ ходи, гороле сѣстро, по широко поли,
Деньѫ ходи, гороле сѣстро, изъ дълбокы доли;
Вѣчерь иди, гороле сѣстро, армаганъ ми поси,
Армаганъ ми поси, гороле сѣстро, се кървавы дрѣхы,
Се кървавы дрѣхы, гороле сѣстро, се търговскы главы.
Чернѣй, горо, чернѣй, сѣстро, двама да чернѣймы:
Ты за твой-ты листи, горо, азъ за първо либе;
Твой-ты листи, гороле сѣстро, пакъ щѫтъ да покаратъ,
Мой-та младость, гороле сѣстро, не ще ся повърни."

2.

„Женишъ ма, мамо, гудишъ ма,
Аіа ма, мамо, непиташъ,
Жени ли щѫ са, не щѫ ли?
Мене ма, мамо, змѣй либи,
Змѣй либи, мамо, змѣй лъжи.
Ду вечера щѫтъ да доджтъ
Змѣюви съ бѣли атови,
Змінцы съ злати кочіи,
Змѣйчета въ златы люлмицы;
Гора безъ вѣтръ ще легни,
Село безъ огънь ще пламни
И безъ куче-та ще лавни:
Мене щѫтъ, мамо, да зематъ."
Мама Димитра думаши:
„Димитро, сынко Димитро!
Чоти мами си не каза,
Мама ти да та полей
На пусто огнище съ пустъ бакрачь."
До гдѣ мама и издума,
Гора безъ вѣтъръ легнала,
Село безъ огънь пламналу
И безъ куче-та лавналу,
Та си Димитра грабнали.

*) Така е въ оригиналъ-тъ!!

3.

Павли Нацки дума, Нацкиле, Павли Нацки дума:
„Отъ гдѣ какъ си дода, Нацкиле, се та заварвамъ,
Се си кахжрна, Нацкиле, се си плакала,
Да ли пари немашъ, Нацкиле, и жълти жълтицы,
И жълти жълтицы, Нацкиле, и бѣли бешлицы?“
Нацка Павлу дума, Павлюле, Нацка Павлу дума:
„Пусти ти останали, Павлюле, жълти-ти жълтицы,
Жълти-ти жълтицы, Павлюле, Бѣли-ти бешлицы,
Коги си немашъ, Павлюле, отъ сърце рожба.“
Павли Нацки дума, Нацкиле, Павли Нацки дума:
„Азъ ща да отида, Нацкиле, ю въ Цариграда,
Ще си янтардисамъ, Нацкиле, отъ злато дѣти,
Отъ злато дѣти, Нацкиле, отъ срѣбро люлка.“
Нацка Павлю дума, Павлюле, Нацка Павлю дума:
„Пусту ти останалу, Павлюле, отъ злато дѣти,
Отъ злато дѣти, Павлюле, отъ срѣбро люлка,
Кога не грачи, Павлюле, кога не плачи, —
И азъ да гу бавѫ, Павлюле, и да гу гадѫ.“

4.

Иванчо дума Иринки:
„Иринке либе, Иринке!
Я давай ржкѫ, прощавай:
Азъ щѫ на Сливенъ да ида,
На Сливенъ на панаиря,
Сливненка мома да зема;
Че знаѭтъ тъко да придѫтъ,
И оци сѣкнату да такѫтъ,
Тъки януви да такѫтъ,
Съ торунджіяни кинари.“
Иринка дума Иванчу:
„Иванчо, либе Иванчо!
Бре ходи, либе, кадѣ щешъ,
Бре либи, либе, кои-щешъ;
Иази ниша остана
Съ мой та хубость и младость,
Съ мой ту иждру ходени,
Съ мой-ту писку гледани.“
Кату Иванчу замина,
И са й Иринка згодила,
Згодила и оженила.
Тамамъ подъ було стоеши,
Иванчо на порта хлопаши
И на Иринка думаши:
„Иринке, либе, Иринке,
Ела ми, либе, отвори!“
Иванчу въ кѫщи влизаши
И на Иринка думаши:
„Клета му душа пруклета,
Кой то са съ либе шигува:
Либе си шига не знай.“

5.

„Добрѣ ми дошьлъ, драгинко,
Да пораздумашъ Батя си,
Батя си іощи Буля си;
Чи смы са снощи карали,
Лоши си думы думали, —
Той на мень и азъ нему.
Бати ти мени думаши:“
„Радкиле, либе ти мое,
Яли каква си мьнинка,
Мьнинка кату маймунка,
Тьнинка кату прьчица,
Черна кату Циганка:
Каква щишъ рожба да родишъ,
Каква щишъ кѫща да дьржишъ?“
Никола дума брату си.
„Добрѣ ми дошьлъ, братколе,
Да пораздумашъ бачя си,
Бачя си іощи Буля си:
Ній смы са снощи карали,
Лоши си думы думали;
Нищѫ іѫ, братко, нищѫ іѫ,
Нищѫ іѫ, нищѫ буля-ти;
Черна й кату циганка,
Малка й кату маймунка,
Тьнка й кату прьчица:
Каква щи рожба да роди,
Каква щи кѫща да дьржи?
Я земи, братко, я земи,
Я земи ножче черенчи,
Че иди въ тьмни зимницы,
И ази щѫ ѭ проводіѫ,
Да точи вину чьрвену
И іощи чьрвенъ пилинашъ,
Ты да и главѫ отрѣжишъ.“
Чи станѫ братъ му, отиди,
Отиди въ тьмни зимницы.
Никола дума на Радкѫ:
„Я иди, Радке, я иди,
Наточи вину чьрвену
И іощи чьрвенъ пилинашъ.“
И Радка стана отиди.—
Тамъ си завари Драгинка;
Драгинку дума на Радка:
„Я лягай Радке, я лягай,
Да ти глава та отрѣжіѫ,
Черна си като циганка,
Малка си като маймунка,
Тьнка си като прьчица,
Не ша си дѣца отхранишъ.“
Радка драгинку думаши:
„И птичка та е мьнинка,
Ала си гнязду извива
И си птиченца измжица.“
Драгинку Радки не слушя,
Ами и глава отряза.
Радкина глава скачяши
И языка и думаши:
„Като ми глава отряза,
Сърдце-то да ми разпоришь,
Та дано да повѣрвати,
Какво ша бѫди завярѫ.“
„„Нека и сърце разпора!““
Като и сърце пораши,
Отъ сърце дѣти падаши,
Падаши и говоряши:
„Та що ви стори Майка ми,
Та що ви стори, направи?“
Като и зачюлъ Татко му,
Камто зимницы тичеши,
Тичеши іощи викаши;
Грабиѫ ножче отъ брата-си
И са въ сърце-то прободи,
И си на Радка думаши:
„Сни, Радке, да снимы
Съ наш'то мѫжко дѣтенци.“

6.

Прочюла ми са и Калинка,
Калинка мома хубава,
Калинка една на мама
За момче и за момиче.
Отъ дѣ ѭ зачю Милко ми,
Милко ми Ичиренина;
Остави дѣтца и жена,
Та си конче-то въсѣдна,
Та си въ Ичира отиди
У лелини си на гости.
То не му было за лелини,
Туко му было за Калинка.
Като въ Ичира отиди, —
Въ Ичира хоро играи;
Наредъ моми ти глѣдаши;
Като си видѣ Калинка,
Съ очи Калинка глѣдаши,
А съ главѫ-тѫ и кимаши.
Калинка хоро отпусна,
Та си у тѣхъ отиди,
Та са подобрѣ примѣни,
Примѣни 'іоще накичи.
Зела и бѣли бакрачи,
Та си на вода отиде.
Милко слѣдъ неѭ отиди,
Та на Калинка думаши:
„Хайди ми, Калинке, пристани,
Доро си млада-хубава.“
Калинка Милку думаши:
„Милколе Ичиренино!
Какъ ша ти млада пристана,
Като сьмъ една на мама?“
Милко Калинки думаши:
Калинке, мома хубава!
Съ мама ся живѣй до врѣми,
Съ либе са живѣй до животъ!
Като си идишъ у вази,
Отъ протка та завикай:
Ела ми, мале, поемни,
Бѣли бакрачи пріимни:
Каква ма глава заболи,
И тя ша ма завлече;
Ами ми, мамо, постели,
На хармана подъ круша-та,
На ведрина да лежѫ. —
Дано ма глава отболи! —
И Калинка са излъга,
Излъга та гу послуша.
Кату си у тахъ отиди
Отъ протка та завика:
„Ела ми, мале поемни,
Бѣли бакрачи пріимни:
Каква ма глава заболѣ,
И тя щи да ма завлече.
Я ми, мале, постили
На хармана подъ круша та, —
Дано ма глава отболи:
Да по ѭ вятъръ развѣй!“
И мама й постлала
На хармана подъ круша-та.
Като мама й заспала,
Милку Калинкѫ открадна.
Вѫрвели, що сѫ вѫрвели,
Милку Калинки думаши:
„Постой, Калинке, почакай,
У дома да си отида,
За тебе да си приготвя,
Примяна да ти донесѫ,
Да са хубаво примѣнишъ,
Та тогасъ да та довидѫ.“
Чака Калинка, що чака, —
Милко са назадъ ни вѫрна.
Распаса сина ивица,
Та ѭ на дърво примѣтна;
На била гушка прикачи,
Та са младичка обѣси.

Мина са малко, ни много, —
Ей чи си Милко довтаса.
Като си видя Калинка,
Та на Калинка думаши:
„Какво, Калинке, направи?
Нали ти кази зарьчахъ
Да чакашъ зарадъ примяна,
Та тогазъ да та заведж.“

7.

Стоянъ Стоенки думаши:
„Иди си, либе, пещж та;
Менъ ми са смѣжтъ хора-та:
„Какъвъ ѝ Стоянъ младъ юнакъ,
Пакъ какво му й булчи ту:
Мьнану като маймунка,
тьнану кату прьчица,
Рохаву като чума-та,
Кирливо та не опрано,
Шудраво като циганка!“
„Иди си, либе, пищж-та.
Азъ щж за дьрва да ида,
За дьрва съсъ дьрвари-ти:
Тебѣ та тука оставамъ, —
Тука да не та заваря,
Че ти глава та отрѣзвамъ,
Като на агне Гергёвску,
Като на пиле Петровску.“
Стоянъ за дьрва отиди,
И Стоянка й станала,
Бѣло си й пране опрала,
Гладко мазане замаза;
Че са й омыла, оплела
И са хубаво примѣни;
Надяна бялж кадѣлж,
Запрѣди ново вретено,
Нахлула й чехли на прявошъ:
Чи си на пжтя излѣзи,
'У мамини си да иди
Призъ дърварскж-тж улицж.
Въ срѣща и идатъ дьрвари,
Най напрѣдъ върви младъ Стоянъ;
Съсъ тьнка свиркж свиреши, —
Свиркж-тж свири говори:
„Благатка, Боже, благатка
На тогось мжжи женж-тж:
Какъ не бѣ, Боже, на меня!“
Кога ѭ Стоянъ наближи, —
Тя была сама Стоянка!
Стоянка дума Стояну:
„Дай ржкж, либе, прощавай!
Ази у дома отивамъ,
И ты у дома да дойшъ,
Дица та да си раздѣлимъ:
Ты земи либе, Иванчя,
Ази щж зема Даміанча,
Чи й Даміенчо мьничакъ,
Чи безъ мама си ни можи.“
Стоянъ Стоенки думаши:
„Вьрни са, либе, ела си. —
Ази са съ тебѣ шигувахъ.
Клѣта му душіѭ, проклѣта,
Кой са съсъ либе шигува;
Съсъ либе шига ни бива.“
Стоянка дума: „Стоене!
Какъ ша са вьрна, Стоене,
Отъ твой та стара майчица,
Отъ мой та стара свикърва?
Ако са гладко оплита,
Или хубаво приминіѭ,
Та тогись тя ша ми рече:
„Ей нàшж курвж кахніѭ.“

8.

Залибилъ Стоянъ Борянка.
Либи ѭ Стоянъ иска іѫ,
Ала гу нице Борянка.
Мама Борянка придумва:
„Замни гу, сынко Борянке,
Да ми са сынко, напосинъ,
Сини сукнени кужюси
Съ по много злато отъ срѣбро!“
Чи зе Борянка Стояна;
Зела гу — и вѣнчали са.
Води ѭ единѫ годинѫ.
Добила й мѫжку дѣтинци.
Стоянъ Борянки думаши:
Борянке, либе Борянке!
Мене ма викатъ на зефетъ,
Горѣ въ горнѫ-тѫ махалѫ,
Азъ щѫ на зефетъ да идѫ;
Ты да ма, либе, почакашъ,
До дѣ пѣтли ти двашъ пѣѭтъ,
Двашъ пѣѭтъ и да потрѣтятъ:
Азъ като, либе, похлопамъ,
Да дошъ да ми отворишъ.“
Стоянъ на зефетъ отиди.
И Борянка й седяла,
Седяла й седѣнкувала,
Додѣ пѣтли-ти двашъ пѣли,
Двашъ пѣли и потрѣтили;
Товаръ борина изгори.
Три юза памукъ опрѣди:
Чи и са мрѣжа домрѣжи,
Чи и са дрямка додрама.
Боріанка дума мами си:
„Майноле, стара свѣкърво!
До сиги ми си свикърва,
Отъ сиги ми си майчица:
Мень ми са дрямка до дрема.—
Майноле, ша си полегна,
Ти като чюшъ младъ Стоянъ,
Ти да ма, мамо, повикашъ
Да стана да му отворѭ.“

Тамамъ Борянка заспала,
Стоянъ на порти похлопа.
Мама му стана отиди,
Чи на Стояна отвори.
Стоянъ си въ кѫщи повлѣзи
И при Борянка поседна;
Чи си Борянка милваши,
Милваши ѭощи думаши:
„Миѭ банково агънци!
Какво ми й сладку заспалу,
Като агънци при мама,
Като пиленци подъ мама!“
Мама Стояну думаши:
Стоене, сынко Стоене!
Що толкосъ си милвашъ булчи-ту?
Цяла нощь е игралу
Съ твой-тѣ деветь шигѫри;
Сега що легна та заспа!“
Стоянъ са люто разсърди:
Извади ножчи черенчи,
Чи си Борянка прободи.
Борянка душя даваши,
И языка й думаши:
„Майноле, напосихли са,
Сини сукнени кожуси —
По много злато отъ срѣбро!“
Като шигѫри зачюхѫ:
Чи на Стояна думахѫ:
„Стоене, ти нашъ масторе!
Чи що ти сгори масторица?
Цяла нощь е стояла,
Сѣдяла, седѣнкувала;
Товаръ борина изгори,
Три юза памукъ опрѣди,
Трійсетъ врѣтена напрѣди!“
Стоянъ са жалба нажали:
Извади ножче черенчи,
Че са въ сърце-то прободи,
И на Борянка думаши:
„Лежи, либеле, да лежимъ, —
Мама ми да са нарадва!“

9.

Снощи си Стоянъ довтаса
Отъ дълга пѫтя Цариградъ,
Нараненъ Стоянъ, ударенъ
Съсъ тры крошума телени,
Телени, съсъ телъ вѫрзани;
И джирахи ти съсъ него,
Кѫрни ти да му мѣнуватъ,
Кѫрни ти мехлемени-ти.
Стоянъ булчи си думаши;
„Я са хубаво примѣни
И похубаво накити;
Чи земи кѫрни ленени,
Чи иди та ги опери.“
Тя си ми стана, отиди, —
Хичь бари не са осѣти:
Хубаво си са примѣни
Съсъ дрѣхи ти най хубави-ти
И си зе кѫрни ленени,
Да иди да ги опире;
Като отъ порта излѣзи,
И Стояну душа излѣзи.

10.

Разболя са болѣнъ Герги;
Болнъ лѣжи, злѣ умира
Отъ деветь рани крошумѣни,
Десета та — съ ножъ бодиж-та;
Бре злѣ боли въ огънь гори!
Отговаря Гергювица;
„Ой та теби, боленъ Герги!
Какъ си лѣжишь деветь годинъ,
Не умирашъ, не оздравяшъ, —
Дай ми волѭ да са женя,
Да залюбя друго либе;
Имашъ сѣстрѫ Ангелина,
Нека тебе тя да гледа,
Какъ-то сьмь та азъ гледала
Деветь годинъ и полвина,
Десѣта-та ша са сключи.“
Отговаря болѣнъ Герги:
„Ой та тебе, Гергювице,
Гергювице, хубавице!
Давамъ волѭ да са женишъ,
Да залюбишъ друго либе,
Друго либе тъй юначно,
Тъй юначно, тъй прилично:
То на мене да прилича.“
Зарадва са Гергювица:
Плясна рѫцѣ, засмяла са й;
Зела си е ключове-тѣ,
Да отвори сьндуцы-ты,
Да извади примѣни-ти;
Примѣни са, пятакми са;
Чи отиди у майка си.
Катъ ѭ видѭ, бре, мама й,
Плѣсна рѫцѣ, засмѣла са:
„Чи умрѣ ли болѣнъ Герги?“
Отговаря Гергювица:
„Нето умрѣ, нетъ оздравя;
Дади волѭ да са женѭ,
Да залюбѭ друго либе,
Друго либе като него,
Тъй юначно, тъй прилично:
То на него да прилича.
Чи си стана Гергювица,
Пьстри стовни зе на рѫцѣ,
Чи отиди на чушмѫ-тѫ,
Да налѣи студиѫ волѫ.
Отъ долъ иде Грьцко чедо,
На глава му ясенъ мѣсецъ.
Отговаря Гергювица:
„Ой та тебѣ, Грьцко чедо!
Хайди двама да ся мѣнимъ,

Да са мѣнимъ, да са годимъ,
И въ недѣля да й свадба-та.„
Мѣнихѫ са, годихѫ са.
И въ недѣля ша е свадба.
Отговаря болѣнъ Герги:
„Мари сѣстро Ангелино!
Я извади врана коня,
Деветъ годинъ невадена,
Невадена, не кована;
Заведи го на ламбанти,
Да ми ковѫтъ врана коня
На юнашка вѣресіѭ, —
Катъ оздравя болѣнъ Герги,
Катъ оздравя ша заплати,
Дѣ то му сти вій ковали
На юнашка вѣресія.“
Поведи го Ангелина,
Поведи го, заведи го,
Заведи го на ламбанти,
Отговаря Ангелина:
„Ой та тебе, бре налбанти!
Проводи ма боленъ Герги,
Да му ковешъ врана коня
На юнашка вересія;
Катъ оздравя боленъ Герги,
Катъ оздравя, ша ти плати.“
Отговаря ламбанчи-то:
„Ой та тебе, Ангелино!
Ковавамъ ти врана коня
На юнашка вересіѭ,
Ако давашъ твой-та спагѫ,
Твой та снага ты при мой-та.“
Повьрна са Ангелина,
Повьрна са, убади му.
Отговаря боленъ Герги:
„Мари сестро Ангелино!
Я ми земи острѫ сабѭ,
Деветъ годинъ не точена;
Занеси ѭ на ножери,
Да наточатъ острѫ сабѭ
На юнашкѫ вересіѭ:
Катъ оздравѭ болѣнъ Герги,
Катъ оздравѭ, ша заплати.“
Че ѭ зела Ангелина,
Че ѭ зела, занесла ѭ.
Отговаря Ангелинѫ:
„Ой ва вази, бре ножери!
Проводи ма боленъ Герги,
Да наточишъ острѫ сабѭ;
Катъ оздрави боленъ Герги,
Катъ оздравя, ша заплати.“
Отговаря ножерче-то:
„Ой тà тебѣ, Ангелино!
Наточвамъ ти острѫ сабѭ,
Ако давашъ черни очи.“
Повьрна са Ангелина,
Повьрна са, казала му.
Че си стана болѣнъ Герги,
Че си грабнѫ острѫ сабѭ,
Че отиди при налбанти.
Отговаря болѣнъ Герги:
„Ой вà вази, бре налбанти!
Ази додохъ да заплатя,
Дѣто ми сте вій ковали
На юнашкѫ вересіѭ;“
Присѣгна ся, — отряза му,
Отряза му русѫ главѫ,
Русѫ главѫ отъ рамене.
Отътамъ стана болѣнъ Герги,
Че отиди при ножери.
Отговаря болѣнъ Герги:
„Ой ва' вази, бре ножери!
Що сѫмъ длъжанъ, да заплатя,
Дѣто ми сти вый точили
На юнашка вѣресіѭ;
Присѣгна са болѣнъ Герги,
Отряза му русѫ главѫ.
Отъ тамъ стана болѣнъ Герги,

Че отиди при Гергювица.
Отговаря болѣнъ Герги:
„Ела тука, Гергювице,
Да ти кажа, какъ са женишъ,
Какъ са женишъ при жювъ мѫжя!“
Отряза и русѫ главѫ.

Отговаря на мама и:
„Ела тука, стара мале,
Да ти кажа, какъ си женишь,
Какъ си женишъ дьщеріѭ-тѫ.
Какъ ѭ женишъ при жювъ мѫжя!“
Отриза и бялѫ главѫ.

11.

„Димитре, сынко Димитре!
Днѣсь петъкъ, утрѣ и сѫботѫ,
Въ други день, свѣтѫ недѣлѭ:
Азъ щѫ въ черковѫ да ида,
Ты да си булчи повикашъ.
Повикашъ ёще попыташъ,
Що по дворъ ходи и плачи
Съ чернѫ жилѣйкѫ подъ було:
Да ли не му си на сърдце,
Или ны кѫща не аресва?“
Вика го Димитръ пыта го:
„Калоце, булка хубава!
Нѣщичко ша та попытамъ,
Право-то да ми обадишъ:
Що по дворъ ходишъ и плачишъ
Съ чернѫ жилѣйкѫ подъ було?
Да ли не сьмь ти на сърце,
Или ми кѫща не аресвашъ?“
Калоца дума Димитру:
„Димитре, либе Димитре!
Като мя пыташъ, да кажа,
Що по дворъ ходя и плача
Съ чернѫ жилѣйкѫ подъ було.
Ты ми си либе на сърце,
И кѫщи ми сѫ хубави;
Кога-то сьмь са родила,
Тры ма са орисницы орисале;
Първа та дума продума:
— Хайди да земимъ дѣти-то! —
Втора-та дума продума:
— Хайди да земимъ мама му!
Третя-та дума продума:
— Нека да сѣди дѣте-то,
Дѣте-то ёще майка му,
Да расте да си порасте, —
Да стане булка подъ було;
Тогази да го земимы:
Тры майкы ша расплачимъ
Съ първо либе Димитра.“
Като Калоца издума,
И са отъ душя отдѣли.
Викна Димитръ, заплака!
Мама му влѣзи въвъ порти.
Димитъръ дума мами си:
„Майноле, стара майчице!
Ела ми булче погледни,
Какъ са отъ душя отдѣля!“
Мама Димитру думаши:
„Димитре, сынко Димитре!
Стой не дѣй дума тѫсь дума!“
Кога си въ кѫщи повлѣзи,
Че си булче-то поглѣдна, —
Не дума булчи, не глѣда!
Викна мама му заплака:
„Димитре, сынко Димитре!
Поскоро, сынко, да идишъ,
Мама и тукъ да довидешъ!“

12.

Иванчо Пенки думаши:
„Пенкеле, Лалонж дьщерж!
Помниишъ ли, Пенке, знаишъ ли,
Коги са двама либяхмы?
Вишии череши здрѣяхж,
И ный череши берѣхмы;
На едно клонче стжпихмы,
Въ еднж кошницж турихмы,
Вѣрни си думи думахмы,
Думахмы, да са земимы.
Единъ са други кьлнихмы:
„Кой са понапрѣдъ ужени,
Деветь годины да лѣжи,
Деветь постилкы изгнои,
Постилкы 'іонце завивкы;
Съ сълба въ гърне да влязва, —
И тамъ да му и широко.
Надъ вода ли гы думахмы:
Буйна ли водж притече,
Че ни думы-ты завлѣче?
Буенъ ли вѣтъръ повѣиж,
Че ни думы-ты завѣіж?“
Пенка Иванчю думаши:
„Кога цавтятъ вышны чреши,
Тогасъ думы ты ны ша са събиржтъ.“
Иванчю Пенки думаши:
„Да даде Господь либеле,
Деветь годины да лѣжишъ,
Кога на хортж не сѣдишъ!“
Иванчо жално заплака.
А пакъ Пенка са засмяла,
И на Иванчя думаши:
„Махни са отъ тукъ, Иванчо!“
Като Иванчо замина,
Пенка іж главж заболѣ,
И тя са болнж разболѣ.
Лежала й малко, ни много, —
Лежала й до тры годины,
Че тогась дума продума:
„Да идишъ, либе, да идишъ,
Иванчя тукъ да доведешъ,
Ржка-та да му цалуна, —
Дано ми душя излѣзи;
Че веки ми са додѣіж!“
Ходи Никола, вика го,
Че си Иванчя заведи.
Пенка Иванчю думаши:
„Дай ржкж, либе, прости ма, —
Сига сьмь болна лѣжала!“
Той си ржкж-тж подади.
Пенка му ржкж цалуна,
Че й на очи отлѣкнж.

13.

Научи ми са Тодорка
Сутрина вечерь на водж,
На хайдушко-то кладенче:
Дано іж нѣкой привари,
Привари, да іж завари,
Да піе водж студенж,
Да земи китка зеленж;
Че не іж никой завари,
Завари, да іж привари,
Да піе водж студенж,
Да земи китка зеленж;
Най си завари, завари
Никола, млада войвода,
Съ деветь байрака хайдушкы.
Като гы вида Тодорка,
Разлюля, растрипера-са.
Никола дума Тодорки:
„Не бой ся, не бой, Тодорке!

Налей си, налей, Тодорке!
Пій нищо не ша ти речемъ!
Пій само ша та пытамы,
Кой ви е въ село чорбаджія,
Чурбаджія, башъ курамаджи?"
Тодорка дума Никола:
„Никола, млада войвода!
Като ма' пыташъ, да кажя,
Да кажя, да та не лъжя:
Балю й въ село чорбаджія,
Чичю й башъ курамаджи."
Никола дума Тодорки:
„Тодорке, мари, Балюва!
Да кажишъ, мари, Балю си,
Довечера щимъ да додимъ,—
Да ни заколи Балю ти
До деветь кравы яловы,
И деветь пѣщи топълъ хлѣбъ;
И тебе ще та годимы
За наша млада войвода;
На годежь ша ти дадемы
До деветь вѣрви жълтицы,
Десета вѣрвж — рупови.

14.

Мама Иванчю думаши:
„Иванчо, сынко Иванчо!
Като си ходишъ прязмори,
Мама не та' й пытала,
Какво ти, Сынко, преса?
Майноле, стара майноле!
Като ма пыташъ, да кажя,
Да кажя да та' не лъжя:
Меня ми, мамо, хареса
Едно момичи прязморчи;
Нійдѣ му нема хубость-тж, —
Ни въ града, ни въ Цариграда;
Въ море биволи поеши,
За златъ гы синджирь дръжеши,
На море зарж даваши,
Слънце-то пददѣляваши,
Мѣсицъ-тъ прѣсполяваваши:
Ако не ми го земити,
Азъ щж далеко да бягамъ!"
Мама Иванчю думащи:
Иванчо, сынко Иванчо!
Майка-ти жена довица:
Не можи свадба да дигни,
Прязмори за мома да ходи."

15.

Събрали ми са, набрали
Кметови и чорбаджіи
Въ срѣдъ село, на мегданчи то,
Тежка вергія да режатъ,
Да режатъ 'ощи да пишатъ.
Разали, кому разали,
Писали, кому писали,
Тодурча триста разали
Тощи петдесьть отгоря;
Че има Тодоръ имани;
Да дава, да са наплаща.
Тодоръ са жалба пожали,
Нахлупи калпакъ до вѣжди,
Обропи сълзи два реда,
Че на доло поглѣда.
Отдоло иди чичо му,
Тодоръ чича си глѣдаши, —
Чичо му ша го отърве.
Чичо му не го отърва,
Ами на кметови думаши:

„Кмѣтови и чорбаджіи!
Рѣжети, кому рѣжети,
Тодорча петь стотинъ рѣжети
'Іощи петдесеть отгорѣ:
Че има Тодоръ имани,
Да дава, да са отплаща.“
Тодоръ са назадъ повьрна,
Чи на мама си думаши:
„Мамоле, старѫ мащихѫ!
Макаръ да ми си мащихѫ,
Нѣщо ща да та' попытамъ,
Ты на умъ да ма научишъ.
Събрали ми са, набрали
Кмѣтови и чорбаджіи
Въ средъ село, на мегданчи-то,
Тежкѫ вергіѭ да рѣжатъ.
Рязали, кому рязали,
Мене са триста рязали
Іощи петдесеть отгорѣ;
Че имамъ тежко имани,
Да давамъ, да са отплащамъ,
Мѣнѣ ми желба дожелѣ;
Нахлупихъ калпакъ до вѣжды,
Обронихъ сьлзы два реда,
Чи на надоло поглѣдахъ.
Отъ доло иди чичо ми.
Азъ са на чича падѣехъ, —
Чито ми да ма отърве.
Чичо ми не ма отърва,
Ами кмѣтови думаши:
„Кмѣтови и чорбаджіи!
Рѣжети, кому рѣжети,
Тодорча петъ стотинъ рѣжети
Іощи петдесеть отгорѣ;
Че има тѣжко имани,
Да дава, да сà отплаща““
Мама Тодорчу думаши:
„Тодорчо, сынко Тодорчо!
Азъ на умъ да та научя:
Я земи мрѣжѫ лененѫ,
Че иди въ тихѫ Дунавѫ;
'Улови рыбѫ морунѫ,
Добра обяда да зготвишъ,
Съ отровѫ да іѫ посолишъ,
Чича ти да си 'угостишъ.“
Тодоръ мама си послуша:
Зе мрѣжѫ лененѫ,
Отиди въ тихѫ Дунавѫ,
Да лови рыбѫ морунѫ;
Не 'улови рыбѫ морунѫ,
Токо улови главѫ търговскѫ;
Че при мама си отиди,
Чи на мама си думаши:
„Мамоле, старѫ мащихо!
Не уловихъ рыба моруна,
Токо уловихъ глава търговскѫ.“
Мама Тодорчу думаши:
Я иди, синко Тодорчо,
Въ чичови ти си дворови,
Търговскѫ главѫ зарови,
Чи на сіймени убади:
„Спощи търговчи замрькнѫ
Въ чичови ти ми дворови,
Замрькнѫ, пакъ не осѫмнѫ;
Чичо търговчи главѫ зарови
Въ негови равни дворови.“
Чи си сіймени станѫли,
Сіймени, бюлюкъ-башіи,
Чи у чичови му отидохѫ,
Чи на чича му думахѫ:
Тука търговчи замрькнѫ,
Замрькнѫ, пакъ неосѫмнѫ.“
Опакъ му рѫцѣ вьрзахѫ
И го изъ кѫщи водѣхѫ,
Водѣхѫ ёще біехѫ:
“Скоро търговчи да пайдешъ!“
Чичу му сіймени молеши,
Молеши 'іощи думаши:

„Рѣдомъ по рѣдомъ глѣдайти,
Камькъ по камькъ хвьрлѣйти;
Ако търговчи найдити,
Менѣ ма' сюргюнъ сторети,
Жена ми робыніѫ земети
Съсъ сичко тѣжко имани
И съсъ все мѫжкы дѣчица.“

Рѣдомъ по рѣдомъ глѣдали,
Камькъ по камькъ хвьрлѣли;
Търговскѫ главѫ найдили,
Чича му сюргюнъ сторили,
Жена му робыніѫ земали
Съ сычко тѣжко имани
И съсъ се мѫжки дѣчица.

16.

„Мари калино Марійке!
Днѣска й свѣтѫ недѣльѫ, —
Азъ щѫ въ черковѫ да идѫ,
Свѣщица да си запаліѫ;
Ты да ми дѣти наглѣдвашъ
И да ми двори помѣтешъ,
Паничкы да си умыишъ,
Паничкы 'іощи лажичкы.“
Буля ѝ въ черковѫ отиди.
Марійка двори мѣтеши,
И зе паничкы да мый,
Паничкы 'іощи лажичкы.
Ножче кърваво мыяши, —
Отъ ножче звѣздѫ паднѫлу;
Марійкѫ звѣздѫ кат' видіѫ,
Съ двѣ-тѣ сѫ рѫцѣ крьстеши,
И са на Бога моляши:
„Божнеле, вишній Господи!
И днѣшна свѣта недѣля!
Менѣ ма' буля накара,
Паничкы да ѝ умыѭ,
Паничкы 'іощи лажичкы.“
До дѣ Марійкѫ издума,
Чемширъ са порты тракнали,
Срѣбарни халкы дрьнцали, —
Буля ѝ иди отъ черкова,
И на калина думаши:
„Мари калино, Марійке!
Че плакали ми дѣти-то?“
„Не ти й дѣти плакалу,
Нето сьмъ вьтрѣ ходила.“
Вуля ѝ вьтрѣ отиди. —
Дѣти-то въ люлкѫ заклано!
Буля ѝ викна да плачи:
„Нали ти казахъ, Никола,
Отъ тукъ калинѫ да махнишъ:
Калина не ны й за добро:
Калина дѣте-то заклала!“
Никола дума Марійки:
„Хайди за дьрва да идимъ!“
Че сѫ за дьрва отишле.
Никола дьрва насѣчи,
Наклади до два огньови;
Въ едина хвьрли Марійкѫ,
Въ другія хвьрли буля ѝ:
Дѣто Марійка горѣши, —
Бялъ са мънастырь лѣеши;
Дѣто буля ѝ горѣши, —
Черно си кръви тичеши.

17.

Обзаложи са младъ Стоянъ
Съ Турчина, съ Иничерина,
Червено вино да піе,
Печено агне да яде, —
Калинка да имъ залива:
Ако са уній младъ Стоянъ,

Турченъ Калинка ша земи;
Ако са упій Турчена,
Стоянъ коня му ша земи.
Не са е упилъ Турчена,
Най са е упилъ младъ Стоянъ;
Че му са дрямка додряма,
Че легна Стоянъ та заспа.
Турченъ Калинки думаши:
„Калинке, клѣта робинке;
Що сѣдишъ 'іощи та гледашъ,
Що ми са добро надявашъ?
Събличай черно облѣкло, —
Обличай синю, зелено,
Че щешъ далеко да идишъ,
Прѣзъ деветь горы зелены,
Прѣзъ деветь воды студены,
Прѣзъ деветь села въ десето.“
Че е Калинка станала,
Черни си дрѣхы съблякла,
Сини, зелени облякла;
Осѣдла коня хранена,
Приилѣщи сабіѫ фрингіѫ
И дългѫ пушкѫ бойліѫ,
И чивтеліи пищови.
Стоянъ са отъ сънь събуди,
Чи на Калинка думаши:
„Калинке, сѣстро Калинке,
Я дай ми водѫ да піѫ.“
Не са убади Калинка,
Най са убади мама му:
„Стоене, сынко Стоене,
Да піешъ дърво и камъкъ:
Калинка отиди съ Турчина!“
Катъ зачю Стоянъ мама си,
Възсѣдна кончи храняну, —
Подиръ Калинка отиди;
Като прѣзъ горѫ вървеши,
Съсъ тынкѫ свиркѫ свиряши;
Свиркѫ-тѫ тихомъ говори:
„Калинке, сѣстро Калинке!
Чакай, Калинке, дѣто си.“
Калинка зачю батя си;
Колко полѣка караши,
Двашъ пополека закара.
Турченъ Калинки думаши:
„Побърже карай конче-то. —
Сяка чи свири батю ти.“
Че го прѣстигна младъ Стоянъ, —
Турчину главѫ отряза,
Калинка назадъ повърна.

18.

Отъ какъ са Иванчо провдигнѫ
И ощи сѣстрѫ му Драганка,
Въ пѫтя хазна не мина
Отъ Царя и отъ Везиря.
Спощи ми поща довтаса:
Царска ще хазнѫ да мини.
Иванчо дума Драганки:
„Драганке, сѣстро Драганке!
Кадѣ какъ сѣмь та проводилъ,
Се ми работа завърши:
Хайди ма и сега послушай
И ми работа завърши:
Я земи киткѫ ключовы, —
Отвори тъмны зимницы,
Че земи бѣли чадъри,
Че иди, сѣстро Драганке,
Доло въ равно-то ливади,
Въ беглишко то усои:
Кордисай бѣли чадъри,
Пригради малѫ градинкѫ,
Че насѣй цвѣти сякакво:
Катъ са хазны ты зададѫтъ,
Да идишъ въ малѫ градинкѫ,
Да набѣрешъ цвѣте сякакво,

направишъ китки смѣсяны:
иму китка да дадешъ,
байрактаря — двѣ китки. —
китки-ты да гы убавишъ,
като дода и ази,
дѣ мà главж отболи,
катъ ма трѣска прѣтрѣсе.“
анка дума Иванчу;
гколе! нестигнало-ти
ѣть пещери съ имани,
ета съ жълты жълтицы?“
нчу дума Драганке:
аганке, сѣстро Драганке!
нало и артисало,
хаири ще правя,
ри и Мънастыри:
буйнж водж каменъ мость,
пуста гора мънастырь, —
астырь свѣти Ивана,
ново село черкова, —
кова свята Драгана.“
го Драгана послуша:
е киткж ключови,
ры тъмны зимницы,
ди бѣлы чадъры,
си Драганка отиди,
въ равно-то ливади,
беглишко-то 'усои:
диса бѣли чаджри,
гржди мала градинкж,
сѣъж цвѣте сякакво;
са хазни ти задали,
анка влѣзи въ градинкж:
рала й цвѣте сякакво,
рави китки смѣсяны,
прѣдъ хазны-ты излѣзи:
иму китка подади,
На хазнатаря — двѣ китки,
Хазнатарь ù са моленш:
„Драганке, башъ хараміё!
Молба ша ти са помоля:
Хазни-ти да ми харижишъ,
Че веки ми са додеж
Отъ бащины ми маргазы,
Отъ дядови ми таказы!“
И Драганка го послуша,
И му хазны ты хариза,
И са на назадъ повърна.
Отъ горя иди Иванчо,
И на Драганка думаши:
„Драганке, сѣстро Драганке!
Безъ меня пары неструвашъ,
Какво-то ази безъ тебѣ;
Защо хазны-ты испусна,
Не гы, Драганке, бастиса?“
И Драганка са разсжрди,
Че си хазны-ты прѣстигна:
Че са на дѣсно завъртя, —
Докатъ са на лѣво обърни,
До единъ ми гы изсѣчи:
Двѣстѣ ми руси казацы,
Триста ми дели башіи!
Чи имъ хазны-ты дигнала,
Чи при Иванча отиди.
И на Иванча думаши:
„Братколе, братко Иванчо,
Болнъ си, братко, ша умрѣшъ,
Ала са пакъ не оставашъ!...
Мене ми са хазнатаръ помоли,
Че му хазни-ти харизахъ.“
Додѣ Драганка издума,
Иванчо са отъ душіѣ отдѣли;
Тѣжко имани остави.

19.

Мама па Пенка думаши:
„Пенкиле мила, мамина!
Макаръ да сьмь ти мащиха,
Наука ша та научя:
Кога ти доди свадбѫ-тѫ,
Като прѣдъ свадбѫ излѣзишъ,
Хубаво да са примѣнишь,
Лекичко да са поклонишь
На кума и на кума-та,
На свекъръ и на свекърва,
И на по стара итърва,
Най на малко-то деверче;
Очи ти да не издигашъ,
Гора-та да си поглѣднишъ,
Че та сватови познаватъ,
Че си съ хайдути ходила.“
Пенка мами си думаши:
„Азъ ша са моля на тебѣ,
Пакъ ти са моли на Тетя,
Прикія да ма прикьоса:
Моя-та мѫжка примяна,
Мои-ти чивте пишови,
Моя-та сабя френгіѭ
И дълга пушка бойлія.“
Пенка мами си думаши:
„Майполе, стара майполе!
Че азъ шѫ мѫжя да водя,
Я двадни мамо я тридни,
Я пакъ ми до три сахатя.
Азъ шѫ въ Балкана да ида,
Въ Балкана възъ хадути-ти,
Тамъ ма юнацы чакахѫ:
Подъ сѣко дърво — и юнакъ,
Въ сяка долчинка — и байракъ!“
Като си Пенка издума,
'Ублече мѫжка примяна,
Запаса чивте пишови
И остра сабя фрингія;
Че влѣзе въ тьмни яхѫри,
Извади конче храняно,
Че си конче-то възсѣдна.
Пенка въ Балкана отиди,
Въ Балкана при хайдути-ти,
Да си юнацы дарува
Заради свадба Пенкина:
На сѣки юнакъ по ялѫкъ,
И въ ялѫка желтичка;
Да знаѭтъ ёще да повнятъ,
Кога са й Пенка женила.

20.

Посъбра Стоянъ дружина.
Дружина вѣрна, сговорна;
Вѣра са, клѣтва сторили:
„Кой-то са болѣнъ разболи,
По редомъ ша го глѣдамы,
На ржцѣ ша го носимы.“
Поведе Стоянъ юнацы,
Че гы заведе, заведе
Горѣ ми въ старѫ планинѫ.
Че са разболѣ, разболѣ
Младъ Стоянъ — млада въйвода;
Че го по рѣдомъ глѣдахѫ
И го на ржцѣ носихѫ
Цѣли ми деветь годины.
Дружина думатъ Стояну:
„Стояне, млада въйвода!
Деветь годины какъ стана,
Какъ та порѣдомъ глѣдамы
И та на ржцѣ носимы. —
Вече ни са, кардашъ. додѣѭ,
Крака-та ни са подбихѫ
Въ ситно дрѣбно камани!

нъ дружина думаши:
кина вѣрна, сговорна!
го сте ма'. кардашъ. носили,
е ма малко носети;
и въ нивя-та стигнимы,
нивя-та и въ ливады-ты:
ъ имамъ нивж баштинж,
нивж-тж има зеленъ боръ,
ъ боръ-тъ студенъ кладенецъ,—
кладенецъ ма'сложети,
кети и оставети;
е врѣме за жьтва,
додатъ нивж да жьнатъ,
я щжтъ да си намѣрятъ."
о дружина носили,
о въ нивж-тж занесли
нивж-тж и въ ливады-ты,
ъ боръ при студенъ кладенецъ, —
ъ си Стояна сложили,
кили и оставили
дъ Стоянъ — млада въйвода.

Дошле са нива да жьнатъ
Стоянова-та невѣста,
И ёще сестра му Станчица.
Невѣста дума калина:
„Мари калино. Станчице!
Що ми са гласецъ посчува
Подъ боръ при студенъ кладенецъ?
Да ли е мечка кръвница,
Или е юнакъ балкански?
Мари калино Станчице!
Ты имашъ сърце юнашко,
Като брата си Стояна, —
Иди калино да видишъ!"
Стана Станчица отиди;
Пищовъ въ ржкж държеши
И къмъ кладенецъ вьрвеше.
Като го вида Станчица,
Чи на буля си извика:
„Я ела, буле, да видишъ,
Батю ми Стоянъ дѣ лѣжи, —
Подъ боръ при студенъ кладенецъ!"

21.

на Ненчу сыраче, —
ъ баща Ненчу. безъ майка!
ѣма нійдѣ никого,
на умъ да го научи:
аботи Ненчу, да работи
ины-ты си мюлкови;
си трьгна хайдутинъ, —
хайдути-ти байрактаръ,
пары-тѣ имъ хазнатарь.
илъ е Ненчо, ходилъ е
емдесеть и седмь годины;
а е Ненчо наранилъ
емдесеть и седмь раны:
малко и отъ сачмы-ты,
лого отъ крошуми-ти.
стана Ненчо, отиди

У Дуда — у довичка-та.
Че си на порти хлопаши.
Дуда си платно тачеше
И тъзи пѣсьнь пѣеше:
Бре Ненчо, бре хайдутино,
На хайдути-тѣ — байрактарь,
На пары-тѣ имъ — хазнатарь!"
Ненчу си влѣзи во двори,
И си на Дуда думаши:
„Дудоле, ты довичколе!
Я на ти, Дудо, тесь пары,
Чи иди. Дудо, че купи,
Чи купи мехлемъ за раны, —
И давай кжрпы леняны
Да вьржимъ раны юнашкы."
Дуда си стана, отиди;

Не купи мехлемъ за рани,
Ами на конакъ отиди
И на сіймени думаши:
Сіймени, бюлюк-башіи!
Толкози врѣме какъ стана,
Какъ си Ненча дирити, —
До сеги не издирихти;
Ненчо и сега у дома.“
Че си сіймени станахѫ,
Чи у Дудини отидохѫ;
Че ми са Ненча хванали,
Опакъ му рѫцѣ вьрзали.
Че го на конакъ завели.
Ненчо сіймени думаши:
„Сіймени, бюлюкъ башіи!
Молба ще ви са помоля:
Рѫкѫ-тѫ да ми развьржити,
Рѫкѫ-тѫ ёще дѣснѫ-тѫ,
Да брькнѫ въ коюнъ джобови,
Злато сахатче да извада,
На вази да го харижа.“
Развьрзахѫ му рѫкѫ-тѫ,
Рѫкѫ-тѫ ёще дѣсна-та.
Че брькнѫ Ненчо, че брькнѫ,
Че брькнѫ въ коюнъ джобове;
Не извади злато сахатче,
Най извади сабіѫ фрингіѫ.
Катъ са на дѣсно завьртѣ,
До гдѣ сь на лево обьрни, —
Сички-ти ми е посякалъ.
Че са наназадъ повьрнѫ,
Че у Дудины отиди,
Че си на Дуда думаше:
„Я лягай, Дуду, я лягай
Срѣдъ кѫщи, срѣдъ прагове-тѣ:
Да ти главѫ-тѫ отрѣжіѫ;
Да видишъ, Дуду, да видишь,
Какъ са Ненчо прѣдава!“

22.

Замѫчи ся, Колади-Коладиле!
Божѭ майкѫ, Колади Коладиле!
Отъ Игната, К. К., до Колада, К. К.
Че си роди, К. К., Млада Бога, К. К.
Отговаря, К. К., Божя майка К. К.:
„Ой та тебе, К. К., Старъ свѣти Никола!
Напълнети, К. К., златѫ бѫклицѫ; К. К.
Калесайте, К. К., Свѣтъ Ивана, К. К.
Да си крьща, К. К., млада Бога, К. К.
Че си стана, К. К., Старъ свѣти Никола, К. К.
Че напълни, К. К., златѫ бѫклицѫ, К. К.
Че калеса, К. К., Свѣти Ивана, К. К.
Да си крьща, К. К., млада Бога, К. К.
Че сь зарадва, обирадва, К. К., Свѣти Иванъ, К. К.
Чи запрѣта, К. К., злати скути, К. К.
Чи си крьща, К. К., млада Бога, К. К.

Лазарска.

(На момче).

23.

Ный тука додохмы,
Тука (Стоянъ) ни тука.
Той отиде въ горицѫ,
Да си лови ловицѫ,
Не улови ловицѫ,
Най улови момицѫ
За дѣсиѫ-тѫ рѫчицѫ;
Майчи си ѭ водѣши,
Отъ далеко викаши,
Ила мале отворѝ,
Порти-ти чемширени-ти,
Че ти водіѫ отмянѫ,
Отмяна да та отмѣнѝ
Отъ дълбокы нощови,
Отъ тѣшкы-ты станови.
Ой Лазаре, Лазаре.
Обърни са, възвьрни са,
Та са Богу поклонѝ.

Смѣшна.

24.

Мале, ужени ма', Мале, задоми ма
Горѣ за загорѣ, за Михалю сына,
За Михалю сына, за Х. Іордана!
Како! я го земи, или ша го зема;
Како! ша ма глѣдашъ, като по дворъ ходѭ,
Като по дворъ ходіѫ, кончи-то му водіѫ;
Како! я го земи, или ша го зема.

25.

Мама' Іорданка оплѣла
На деветдесеть косички,
На деветдесеть и деветь;
Чи е на хоро отишла.
Сіимени край хоро ходѣхѫ
И на 'Іорданка думахѫ:
„Іорданке, мома хубава!
Ти за гяурка не мязашъ.
Ти за каджна най мязашъ, —
Каджна дилберъ ханѫма:
На високъ чардакъ да сѣдишь,
Жълти жълтицы да нижишъ,
Вьрви маргаритъ да рѣдишъ.“
Мама 'Іорданка думаши:
„Юрданке, сынко 'Іорданке!
Клѣта ти душа, проклѣта,
Ако каджна ти станишъ,
Каджна дилберъ ханѫма!“

Дѣтискы играчкы.

Смокъ свири нàбрѣги, та клика,
Та клика: збирайте са, войницы,
На царюви колѣнци, — Циглю. Миглю,
Татаринъ, та Турчинъ, та ключь!
Пивъ, пивъ, горюшке! дѣ си была,
Врàнушке? на царюву дворови.
Що правише царицѫ?
Мѫжко дѣте бавеше,
Царю рыза шіеше. — Фѫр р!!...

Не купи мехлемъ за рани,
Ами на конакъ отиди
И на сіймени думаши:
Сіймени, бюлюк-башіи!
Толкози врѣме какъ стана,
Какъ си Ненча дирити, —
До сеги не издирихти;
Ненчо и сега у дома.“
Че си сіймени станахѫ,
Чи у Дудини отидохѫ;
Че ми са Ненча хванали,
Онакъ му рѫцѣ вързали.
Че го на конакъ завели.
Ненчо сіймени думаши:
„Сіймени, бюлюкъ башіи!
Молба ще ви са помоля:
Рѫкѫ-тѫ да ми развьржити,
Рѫкѫ-тѫ ёще дѣснѫ-тѫ,
Да брькнѫ въ коюнъ джобови,
Злато сахатче да извада,
На вази да го харижя.“
Развьрзахѫ му рѫкѫ-тѫ,
Рѫкѫ-тѫ ёще дѣсна-та.
Че брькнѫ Ненчо, че брькнѫ,
Че брькнѫ въ коюнъ джобове;
Не извади злато сахатче,
Най извади сабіѭ фрингіѭ.
Катъ са на дѣсно завьртѣ,
До гдѣ сь на лево обьрни, —
Сички-ти ми е посякалъ.
Че са наназадъ повьрнѫ,
Че у Дудины отиди,
Че си на Дуда думаше:
„Я лягай, Дуду, я лягай
Срѣдъ кѫщи, срѣдъ прагове-тѣ:
Да ти главѫ-тѫ отрѣжѭ;
Да видишъ, Дуду, да видишь,
Какъ са Ненчо прѣдава!“

22.

Замѫчи ся, Колади-Коладиле!
Божѣ майкѫ, Колади Коладиле!
Отъ Игната, К. К., до Колада, К. К.
Че си роди, К. К., Млада Бога, К. К.
Отговаря, К. К., Божа майка К. К.:
„Ой та тебе, К. К., Старъ свѣти Никола!
Напълнети, К. К., златѫ бѫклицѫ; К. К.
Калесайте, К. К., Свѣтъ Ивана, К. К.
Да си крьща, К. К., млада Бога, К. К.
Че си стана, К. К., Старъ свѣти Никола, К. К.
Че напълни, К. К., златѫ бѫклицѫ, К. К.
Че калеса, К. К., Свѣти Ивана, К. К.
Да си крьща, К. К., млада Бога, К. К.
Че сь зарадва, обирадва, К. К., Свѣти Иванъ, К. К.
Чи запрѣта, К. К., злати скути, К. К.
Чи си крьща, К. К., млада Бога, К. К.

Лазарска.

(На момче).

23.

Ный тука додохмы,
Тука (Стоянъ) ни тука.
Той отиде въ горицѫ,
Да си лови ловицѫ,
Не улови ловицѫ,
Най улови момицѫ
За дѣсиѫ-тѫ рѫчицѫ;
Майчи си ѭ водѣши,
Отъ далеко викаши,
Ила мале отворѝ,
Порти-ти чемширени-ти,
Че ти водіѫ отмянѫ,
Отмяна да та отмѣнѝ
Отъ дълбокы нощови,
Отъ тѣшкы-ты станови.
Ой Лазаре, Лазаре.
Обърни са, възвърни са,
Та са Богу поклонѝ.

Смѣшна.

24.

Мале, ужени ма', Мале, задоми ма
Горѣ за загорѣ, за Михалю сына,
За Михалю сына, за Х. Іордана!
Како! я го земи, или ша го зема;
Како! ша ма глѣдашъ, като по дворъ ходѭ,
Като по дворъ ходіѫ, кончи-то му водіѫ;
Како! я го земи, или ша го зема.

25.

Мама' Іорданка оплѣла
На деветдесеть косички,
На деветдесеть и деветь;
Чи е на хоро отишла.
Сіимени край хоро ходѣхѫ
И на 'Іорданка думахѫ:
„Іорданке, мома хубава!
Ти за гяурка не мязашъ.
Ти за каджна най мязашъ, —
Каджна дилберъ ханѫма:
На високъ чардакъ да сѣдишь,
Жълти жълтицы да нижишъ,
Вѣрви маргаритъ да рѣдишъ.“
Мама 'Іорданка думаши:
„Юрданке, сынко 'Іорданке!
Клѣта ти душа, проклѣта,
Ако каджна ти станишъ,
Каджна дилберъ ханѫма!“

Дѣтинскы играчкы.

Смокъ свири нàбрѣги, та клика,
Та клика: збирайте са, войницы,
На царюви колѣнци, — Циглю. Миглю,
Татаринъ, та Турчинъ, та ключь!
Пивъ, пивъ, горюшке! дѣ си была,
Врàнушке? на царюву дворови.
Що правише царицѫ?
Мѫжко дѣте бавеше,
Царю рыза шіеше. — Фѫр р!!...

ОТЪ ПАНАГЮРИЩЕ.

(Записаны отъ Г-на Искра Мачева).

26.

Маре Герги, чобанъ Герги!
Помамилъ е чобанъ Герги
Петь хиляди сиво стадо,
Петь хиляди и петстотинъ,
Подъ ореше столовато,
Подъ камане варовито.
Недостига обсянъ сенки,
Обсянъ сенки на овце-те.
Провикна ся чобанъ Герги:
„Дружино ле зговорна!
Я побійте криви харби (1),
Криви харби и наджеци (2),
Намятайте янунджеци, —
Дано стигне обсянъ сенки,
Обсянъ сенки на овце-те.“
Послушаха дружина-та,
Та побиха криви харби,
Криви харби и наджеци,
Намятаха янунджеци;
Па не стига обсянъ сенки (3),
Обсянъ сенки на овце-те.
Де са сазé Самодива,
Самодива деспокрыла!
Та си простнѫ десно крыло,
Та стигнѫло обсянъ сенки,
Обсянъ сенки на овце-те.
Провикна са чобанъ Герги:
„Дружино ле зговорна!
Ха да даримъ самодива —
Крыло овце, четѫ кози.“
Отговаря Самодива:
„Ей та тебе, чобанъ Герги!
Да би брала Самодива
Крыло овце, четѫ кози,
Се би поле побелила
И слогове зачелила;
А ми бере Самодива
Се юнаци като тебе
И девойки като Станѫ,
Като твой-тѫ либовницѫ.“
Ядоса са чобанъ Герги
Та извади остра сабля,
Та погуби Самодивѫ.

27.

Зборъ са сабра и заигра
На личенъ день, на Великдень,
На хубава Света Петка,
Света Петка и неделя.
Е'де иде змей на коня;
Зборъ го видя, зборъ поникна.
Змей си збору отговаря:
„Играй, збору, непоничай!
Не сѫмь дошѫлъ, зборъ да гледамь
Нà сѫмь дошѫлъ, сѫдъ да сѫда
Малки моми и големи:
Коя мома либе нема,

(1) *Харби*: едни казвать, че значи—брадви; а други казвать—копіе, а други—мудрани
(2) *Наджеци* значи: овчарскы гегы.
(3) Въмного рѣчи слѣдь буквѫ *к* чюе ся въ говореніе-то *я* като напр. *сенки, майки, вѣйки* и пр.

Либе нема, ни либила, —
Змею да е либовница,
На коня му настойница,
На дружина станеница!“
Ка го зачу Станина-та,
Станина-та стара майка,
А тя змею отговаря:
„Ей та змею, ты мой зетю!
Моя Стана либе нема,
Либе нема, ни либила, —
Тебе да е либовница,
На коня ти настойница,
На дружина станеница.“
Ка іѫ зачу танка̀ Стана,
Тя майкя си люто кълне:
„Мълчи, мале, онѣмяла,
Онѣмяла съ бяло гърло,
Ослепяла съ черни очи,
Оглушяла съ две-те уши!
Та Стана ли либе нема,
Либе нема, ни либила?
Стана има и два, и три,
И два, и три либовника:
Единъ ми е въ Романія,
Вторый ми е въ Загоре-то,
Третій ми е въ махалѫ-тѫ;
Що-то ми е въ Романія —
Да го чуя (1) въвъ гемія,
Що-то ми е въ Загоре-то —
Загоре са запалило,
Та е и той изгорялъ,
Що-то ми е въ махалѫ-тѫ —
Съсъ него щемъ да са зememъ!“
Змей са е свилъ съсъ вихрушкѫ,
Та издигнѫ танка̀ Стана;
Занесе я въ синьо небо,
Остави я въ теменъ облакъ.
Станкина-та стара майка,
Тя следъ Стана текомъ тече,
Текомъ тече, викомъ вика:
„Ей та тебе, танка̀ Стана!
Дека мама да та (2) види,
Да та види, да та чуе?“
Тя изъ облакъ майци дума:
„Леле варе, стара мале!
Ожени си деветь сына,
Па зажени десетія —
Ангела Арахангела;
Па ми калеска допрати
На планина, на Рудина,
„На камане становито,
На ореше столовато, —
Па да дода на сватба-та.“
Послуша я стара майка:
Оженила деветь сына,
Заженила десетія —
Ангела Арахангела;
Па ѝ калеска запрати;
На планина, на Рудина,
На камане становито,
На ореше столовато.
Тя изляла танка̀ Стана,
Та пріела калеска-та;
Та па змею отговаря:
„Леле варе либе змею!
Хайде дидѐмь на сватбѫ-тѫ,
Че са жени мила брата —
Ангела Арахангела.“
Послуша я огнянъ змея:
Отидоха на сватба-та;
Заприха са край село-то
Въ зелено-то ливаде.

(1) Слѣдъ буквѫ-тѫ ч, вмѣсто мѣгкы букви въ изговаряніе-то въ много рѣчи ся ясно чюе твърды буквы; като напр. *чуя. чудо* и пр.

(2) *Та* много ясно ся чюе въ произношеніе-то *та* а не *тя;* така сѫщо и възвратно-то мѣстоименіе ся чюе *са*, а не *ся*.

Змей си Стани отговаря:
„Леле варе танкà Стано!
Какъ щж идж на сватба-та?“
Тя на змея отговаря:
„Леле варе, огнянъ змею!
Я, стани си кованъ поесъ,
Та опаши танкà Стана —
А детенце криво перо,
Криво перо на возводе.“
Послуша и огнянъ змея,
Та си станж кованъ поесъ,
Та опаса танкà Стана, —
А детенце криво перо,
Криво перо на возводе.
Па отиде на сватба-та.
Изляла бе Стани майки,
Та посрещна танкà Стана;
Та ѝ зела кованъ поесъ,
Кованъ поесъ, криво перо, —
Та гы фърли вовъ огъня,
Змей си в'огънъ Стани дума:
„Леле варе, танкà Стано!
Какъ излжга Огнянъ змея,
Та го фърли вовъ огъня?

28.

Мома Скумріо, Скумріо,
Скумріо, мома хубава!
Скумрія змея либила,
Отъ змея дете добила;
Въ златно го корыто кжпеше, —
Та на бе вънка излала,
Басмж целена да простие
На позлатени просторе [1]).
Па си къмъ поле погледна,
То си са [2]) въ поле задале
Шеесе кола гарія,
Шеесе кола съ сяно,
Още шеесе снопени.
Тя е въ кжщи влетяла,
Па си змею думаше:
„Либиле, змею огнени!
Като си огънь и плавникъ,
Мошь ли ми либе запали
Шеесе кола съсъ сяно,
Още шеесе съсъ снопе?“
Змея си ѝ думаше:
„Либе хубава Скумріо!
Снопе-то мога запали,
Ала сено-то не мога.
Че си има вовъ сено-то
Сякакви билки разгонки —
Синя-та, бяла тентява [3])
И жълта-та куманига [4]):
Та щать ма, либе, накади,
Та щать та отъ менъ намрази
Скумрія майци думаше:
„Я течи, мамо, та иди,
Дето сено-то стоварять
Та збери, мамо, цвятове —
Синя-та, бяла тентява
И жълта-та куманига;
Скрышно да ги возваришь,
Скрышно да ма [5]) полеешь.“

1) *Просторе* значи: пръте по кой-то ся простирать дрѣхы за сушеніе.
2) *Са* — и спомагателный глаголъ трете лице мн. чис. сж чюе ся въ изговараніе-то
3) *Тентява*—буренъ кой-то рассе по ливаде-тѣ най много.
4) *Куманига* — буренъ кой-то такожде расте по ливади-тѣ. — Два-та тіе бурене
билкы разгонкы за змеове, самодивы и пр. и диесь гы бержть бабичкы-тѣ та гы обшивать
памялія, носять гы въ черковж та стоять нѣколко врѣмя да ся освѣтжть и гы окачять на лѣ
ци да гы носить, за да не гы ловать *уроци*, *орама*, *паданіе отъ въика* и пр.
5) *Ма* мѣстоименіе-то лич. вин. пад. ся тоже чюе *ма*, а не *мя*. Сжщо и 2-то лиц
тя ся чюе *та*.

а ѭ майкя ú,
ила, отишла.
о-то стоварять;
ала майкя ù
била тентява
та куманига,
а всякакви цвѣтове,
ышома варила
ома я полила.

Ето и змея че иде,
Та си скумріи думаше:
„Мома хубава Скумріо!
Ако бехъ азе най хытъръ,
Ты бе отъ мене пó-хытра:
Та си ма хитра испита,
Та си ма мене омрази,
Та си ма далечь пропѫди
Вовъ това зимно грâмадо.

29.

огдану думаше:
дане, Богдане!
ругаръ правете:
съ васъ да доида;
а хлебецъ похода
-те царвуле!“
кажать Богдану,
дане, войводо!
осулъ приберешь,
цемь да идемь:
ода да піемь,
це Босулъ да піе;
ляко да едемь,
це Босулъ да еде, —
на са погнуша,
вода да піе.
ляко да еде!“
и каже Богдану:
ане, войводо!
ругаръ правете:
а хлебецъ похода,
и чанти поноса;
вода да піемь,
дружина да піе;
ляко да едемь,
дружина да еде.“
ругаръ правиха.
Босуръ, че седнѫ,

Царвуле да си постегне;
Доде едина обуе,
А другія са разслаби;
Доде поеса опаше,
Учкура му са развърже, —
Какво са годе по стегнѫ.
Пушка-та му бе безъ ремикъ,
Безъ ремикъ, мале, безъ кремикъ;
Сабля-та му бе раждива,
Раждива и хърбелива.
И той съ дружина отиде.
Па ги поведе младъ Богданъ,
Та ги заведе, заведе
Изъ беглишки-те коріи;
Та па имъ дума думаше:
„Дружина вярна, зговорна
До седемдесе и седемь!
Кой ще са найме отъ вазе,
Да стане, маре, да иде
Въвъ беглишки-те огреци,
Да си отлѫчи, отлѫчи
До седемдесе шилета,
До седемдесе и седемь.
И на войвода кіосема, —
Него байрактаръ да тура.
Сички-те, маре, дружина
Сички-те никомъ никнѫхо;
Босулъ си никомъ не ни

30.

ица каже чичу си:
чо Неделкьо, Неделкьо!
а да ходимь, чичоле,
болски дълги друмове,
епски узунъ кжрове,
ь друми казвать, чичоле,
а рвжть черни Татаре, —
и щжть нащо зло стори:
и щжть вакли овньове.
лко каже Груици:
ице, дете братово!
и са не бой, Груице,
е чичо при тебе
чово ти оружие.
ко са това думале,
го не издумале,
Татаре че идать —
риста души потери.
е ги видялъ Неделкьо,
и си сабля на друми,
ж си кепе на сабля;
а си седнж на сенкя,
ъгъ си чибукъ запали;
ица диванъ стоеше.
о видяха Татаре,
и-те миралъ минаха;
едъ му селямъ даваха, —
му селямъ не пріе.
напоконъ си идеше
ми черно Татарче,
ра бела̀ сексанж,
анж съ тешко имане, —
му селямъ, бре, даде,
му селямъ не пріе.
ърдило са Татарче;
гра бела сексанж,
тигнж черни Татаре,
а имъ дума думаше:

„Татаре, черни Татаре!
Толкова ми сте ходиле
По села и по градове,
Ниде са не уплашихте,
Като отъ тая делія,
Хайдете назадъ да идемь,
Да видимъ тоя делія:
Сички му селямъ дадохме, —
Никому селямъ не пріе!“
Послушаха го Татаре,
Па са назади варнжха;
Ка бе ги виделъ Неделкьо,
Отметна кепе отъ сабля
Та го груици подаде;
Измжкнж сабля изъ земьж,
Та са налево завартя;
Кога са на десно обьрнж —
Саде Татарче остало,
Татарче съ бела̀ сексанж.
Тія си сабли удриха,
Сабли-те имъ са строшиха;
Та на са укость хванжле,
Та са са три дни бориле;
Никой никому ненадви.
Провикнжлъ са е Неделкьо:
„Груице, дете братово!
Сега чичо ти загина.“
А груица му думаше!
„Чичо Неделкьо, Неделкьо!
Ха да попитаме Татарче:
Да ли е хасжлъ Татарче,
Или е младо робено
Отъ Татарски-те години, —
Има ли нейде някого?“
А Татарче имъ думаше:
„Азъ не сьмь халисъ Татарче,
Азе сьмь млало робено
Въ Татарски-те години:

Бая го въ очи гледаше
И Богдану си думаше:
„Бае Богдане, войводо!
Азе щѫ, бае, да ида, —
Давно ма вълци изеджть,
Дружина да не засрамямь.“
А дружина му думаха:
„Я иди, Босуле, я иди,
Най първа мьрша да станешь,
Долчина да си испьлнишь,
Черни-те орли да влечешь,
Зелени мухи да бръмчѫть.“
Босулъ си станѫ, отиде
Въ беглишки те егреци;
Та си отлѫчи, отлѫчи
До седемдесе шилета,
До седемдесе и седемь,
И на войвода кьосема.
До среди пѫть ги закара,
Та па си сами съ умъ преби:
„Това са не вика юнаство,
Това са вика хайдутлукъ!“
Та па са назадъ повьрна,
Та кучета-та раздразни,
И овчере-те разбуди,
И кехая-та улови;
Та му дума думаше:
„Кехая, море кехая!
Скоро да станешь, да идешь,
Потеря да ни допратишь.“
Кехая станѫ, отиде,
Потеря да имъ запрати.
Босулъ си сабра шилета,
При дружина ги закара.
Като видяха дружина,
Тія Босулу думаха:
„Босуле, маре Босуле!
Да ли гы вълка отлачи,
Та ги готови намери?“
Босулъ си дума думаше:
„Дружина вярна, зговорна!
Скоро шилета ловете,
Ловете, маре, колете,
Че по насъ иде потеря.“
Доде тія ги ловиле, —
Босулъ беше го и заклалъ;
Доде тія ги заклале, —
Босулъ го беше и одралъ;
Доде ги тія одрале, —
Босулъ го беше опекалъ;
Че седнѫ Босулъ да еде,
Та половина изеде,
И половина въ чянта-та.
И потера си достигна
До триста души сеймене.
Ка ги видяха юнаци,
Сите по горѫ бегаха.
Богданъ войвода побягна
Презъ тая Божя полана;
А капина го сапела;
Секалъ бе Богданъ войвода,
Че го потеря настигна,
Та си гащи-те, бре, на..а!
Босулъ Богдану думаше:
„Бае Богдане, войводо!
Истъргни сабя фрингія,
Та си гащи-те остържи, —
Да ти е леко да бягашь!
И потеря си достигна.
Босулъ си, море, не бега;
А дигна пушкѫ бойлія,
Деветь сеймене удари;
Па фърли пушка бойлія, —
Извади сабля френгія,
Па са налево завьртя;
Кога са надесно обьрна,
Сичка потеря погуби —
До триста души сеймене!

30.

Груица каже чичу си:
„Чичо Неделкьо, Неделкьо!
Стига да ходимь, чичоле,
Стамболски дълги друмове,
Чорленски узунъ кжрове,
Че въ друми казвать, чичоле,
Че варвжть черни Татаре, —
Та ни щжть нащо зло стори:
Зе ни щжть вакли овньове.
Неделко каже Груици:
„Груице, дете братово!
Ти ми са не бой, Груице,
Доде е чичо при тебе
И чичово ти оружие.
„Токо са това думале,
Още го не издумале,
Ето Татаре че идать —
До триста души потеря.
Ка бе ги видялъ Неделкьо,
Поби си сабля на друми,
Метнж си кепе на сабля;
Та па си седнж на сенкя,
Дългъ си чибукъ запали;
Груица диванъ стоеше.
Ка го видяха Татаре,
Сички-те миралъ минаха;
Наредъ му селямъ даваха, —
Никому селямъ не пріе.
Най напоконъ си идеше
Едно ми черно Татарче,
И кара бела̀ сексанж,
Сексанж съ тешко имане, —
И то му селямъ, бре, даде,
И нему селямъ не пріе.
Разсърдило са Татарче;
Разигра бела сексанж,
Та стигнж черни Татаре,
Та па имъ дума думаше:
„Татаре, черни Татаре!
Толкова ми сте ходиле
По села и по градове,
Нѝде са не уплашихте,
Като отъ тая делія,
Хайдете назадъ да идемь,
Да видимъ тоя делія:
Сички му селямъ дадохме, —
Никому селямъ не пріе!“
Послушаха го Татаре,
Па са назади варнжха;
Ка бе ги виделъ Неделкьо,
Отметна кепе отъ сабля
Та го груици подаде;
Измжкнж сабля изъ земьж,
Та са налево завартя;
Кога са на десно обьрнж —
Саде Татарче остало,
Татарче съ бела̀ сексанж.
Тія си сабли удриха,
Сабли-те имъ са строшиха;
Та па са укость хванжле,
Та са са три дни бориле;
Никой никому ненадви.
Провикнжлъ са е Неделкьо:
„Груице, дете братово!
Сега чичо ти загина.“
А груица му думаше!
„Чичо Неделкьо, Неделкьо!
Ха да попитаме Татарче:
Да ли е хасжлъ Татарче,
Или е младо робено
Отъ Татарски-те години, —
Има ли нейде никого?“
А Татарче имъ думаше:
„Азъ не сьмь халисъ Татарче,
Азе сьмь млало робено
Въ Татарски-те години:

Не купи мехлемъ за рани,
Ами на конакъ отиди
И на сіймени думаши:
Сіймени, бюлюк-башіи!
Толкози врѣме какъ стана,
Какъ си Ненча дирити, —
До сеги не издирихти;
Ненчо и сега у дома.“
Че си сіймени станахж,
Чи у Дудини отидохж;
Че ми са Ненча хванали,
Опакъ му ржцѣ вързали,
Че го на конакъ завели.
Ненчо сіймени думаши:
„Сіймени, бюлюкъ башіи!
Молба ще ви са помоля:
Ржкж-тж да ми развржити,
Ржкж-тж ёще дѣснж-тж,
Да брькнж въ коюнъ джобови,
Злато сахатче да извади,
На вази да го харижа.“
Развржахж му ржкж-тж,
Ржкж-тж ёще дѣсна-та.
Че брькнж Ненчо, че брькнж,
Че брькнж въ коюнъ джобове;
Не извади злато сахатче,
Най извади сабіж фрингіж.
Катъ са на дѣсно завртѣ,
До гдѣ сь на лево обърни, —
Сички-ти ми е посякалъ.
Че са наназадъ повърнж,
Че у Дудины отиди,
Че си на Дуда думаше:
„Я лягай, Дуду, я лягай
Срѣдъ кжщи, срѣдъ прагове-тѣ:
Да ти главж-тж отрѣжіж;
Да видишъ, Дуду, да видишь,
Какъ са Ненчо прѣдава!“

22.

Замжчи ся, Колади-Коладиле!
Божж майкж, Колади Коладиле!
Отъ Игната, К. К., до Колада, К. К.
Че си роди, К. К., Млада Бога, К. К.
Отговаря, К. К., Божя майка К. К.:
„Ой та тебе, К. К., Старъ свѣти Никола!
Напълнети, К. К., златж бжклицж; К. К.
Калесайте, К. К., Свѣтъ Ивана, К. К.
Да си крьща, К. К., млада Бога, К. К.
Че си стана, К. К., Старъ свѣти Никола, К. К.
Че напълни, К. К., златж бжклицж, К. К.
Че калеса, К. К., Свѣти Ивана, К. К.
Да си крьща, К. К., млада Бога, К. К.
Че сь зарадва, обирадва, К. К., Свѣти Иванъ, К. К.
Чи запрѣта, К. К., злати скути, К. К.
Чи си крьща, К. К., млада Бога, К. К.

Лазарска.

(На момче).

23.

Ный тука додохмы,
Тука (Стоянъ) ни тука.
Той отиде въ горицѫ,
Да си лови ловицѫ,
Не улови ловицѫ,
Най улови момицѫ
За дѣсиѫ-тѫ рѫчицѫ;
Майчи си іѫ водѣши,
Отъ далеко викаши,
Ила мале отворѝ,
Порти-ти чемширени-ти,
Че ти водіѫ отмянѫ,
Отмяна да та отмѣнѝ
Отъ дълбокы нощови,
Отъ тѣшкы-ты станови.
Ой Лазаре, Лазаре.
Обърни са, възвърни са,
Та са Богу поклонѝ.

Смѣшна.

24.

Мале, ужени ма', Мале, задоми ма
Горѣ за загорѣ, за Михалю сына,
За Михалю сына, за Х. Іордана!
Како! я го земи, или ша го зема;
Како! ша ма глѣдашъ, като по дворъ ходіѫ,
Като по дворъ ходіѫ, кончи-то му водіѫ;
Како! я го земи, или ша го зема.

25.

Мама' Іорданка оплѣла
На деветдесеть косички,
На деветдесеть и деветь;
Чи е на хоро отишла.
Сіимени край хоро ходѣхѫ
И на 'Іорданка думахѫ:
„Іорданке, мома хубава!
Ти за гяурка не мазашъ.
Ти за каджна най мязашъ, —
Каджна дилберъ ханѫма:
На високъ чардакъ да сѣдишь,
Жълти жълтицы да нижишъ,
Вѣрви маргаритъ да рѣдишъ.“
Мама 'Іорданка думаши:
„Юрданке, сынко 'Іорданке!
Клѣта ти душа, проклѣта,
Ако каджна ти станишъ,
Каджна дилберъ ханѫма!“

Дѣтискы играчкы.

Смокъ свири нàбрѣги, та клика,
Та клика: збирайте са, войницы,
На царюви колѣнци, — Циглю. Миглю,
Татаринъ, та Турчинъ, та ключь!
Пивъ, пивъ, горюшке! дѣ си была,
Врàнушке? на царюву дворови.
Що правише царицѫ?
Мѫжко дѣте бавеше,
Царю рыза шіеше. — Фѫр р!!...

ОТЪ ПАНАГЮРИЩЕ.

(Записаны отъ Г-на Искра Мачева).

26.

Маре Герги, чобанъ Герги!
Помамилъ е чобанъ Герги
Петь хиляди сиво стадо,
Петь хиляди и петстотинъ,
Подъ ореше столовато,
Подъ камане варовито.
Недостига обсянъ сенки,
Обсянъ сенки на овце-те.
Провикна си чобанъ Герги:
„Дружино ле зговорна!
Я побійте криви харби ([1]).
Криви харби и наджеци ([2]),
Намятайте янунджеци, —
Дано стигне обсянъ сенки,
Обсянъ сенки на овце-те.“
Послушаха дружина-та,
Та побиха криви харби,
Криви харби и наджеци,
Намятаха янунджеци;
Па не стига обсянъ сенки ([3]),
Обсянъ сенки на овце-те.
Де са сазé Самодива,
Самодива деснокрыла!
Та си простнѫ десно крыло,
Та стигнѫло обсянъ сенки,
Обсянъ сенки на овце-те.
Провикни са чобанъ Герги:
„Дружино ле зговорна!
Ха да даримъ самодива —
Крыло овце, четѫ кози.“
Отговаря Самодива:
„Ей та тебе, чобанъ Герги!
Да би брала Самодива
Крыло овце, четѫ кози,
Се би поле побелила
И слогове зачелила;
А ми бере Самодива
Се юнаци като тебе
И девойки като Станѫ,
Като твой-тѫ либовницѫ.“
Ядоса са чобанъ Герги
Та извади остра сабля,
Та погуби Самодивѫ.

27.

Зборъ са сабра и запгра
На личенъ день, на Великдень,
На хубава Света Петка,
Света Петка и неделя.
Е'де иде змей на коня;
Зборъ го видя, зборъ поникна.
Змей си збору отговаря:
„Играй, збору, непоничай!
Не сѫмь дошѫлъ, зборъ да гледамь
Нà сѫмь дошѫлъ, сѫдъ да сѫда
Малки моми и големи:
Коя мома либе нема,

([1]) *Харби*: едни казвать, че значи—брадви; а други казвать—копіе, а други—мудрани
([2]) *Наджеци* значи: овчарскы гегы.
([3]) Въмного рѣчи слѣдь буквѫ *к* чюе ся въ говореніе-то *я* като напр. *сенки*, *майка*, *вѣдка* и пр.

Либе нема, ни либила, —
Змею да е либовница,
На коня му настойница,
На дружина станеница!“
Ка го зачу Станина-та,
Станина-та стара майка,
А тя змею отговаря:
„Ей та змею, ты мой зетю!
Моя Стана либе нема,
Либе нема, ни либила, —
Тебе да е либовница,
На коня ти настойница,
На дружина станеница.“
Ка іѫ зачу танкà Стана,
Тя майкя си люто кълне:
„Мълчи, мале, онѣмяла,
Онѣмяла съ бяло гърло,
Ослепяла съ черни очи,
Оглушяла съ две-те уши!
Та Стана ли либе нема,
Либе нема, ни либила?
Стана има и два, и три,
И два, и три либовника:
Единъ ми е въ Романія,
Вторый ми е въ Загоре-то,
Третій ми е въ махалѫ-тѫ;
Що-то ми е въ Романія —
Да го чуя (1) въвъ гемія,
Що-то ми е въ Загоре-то —
Загоре са запалило,
Та е и той изгорялъ,
Що-то ми е въ махалѫ-тѫ —
Съсъ него щемъ да са земемъ!“
Змей са е свилъ съсъ вихрушкѫ,
Та издигнѫ танкà Стана;
Занесе я въ синьо небо,
Остави я въ теменъ облакъ.
Станкина-та стара майкя,
Тя следъ Стана текомъ тече,
Текомъ тече, викомъ вика:
„Ей та тебе, танкà Стана!
Дека мама да та (2) види,
Да та види, да та чуе?“
Тя изъ облакъ майци дума:
„Леле варе, стара мале!
Ожени си деветь сына,
Па зажени десетія —
Ангела Арахангела;
Па ми калеска допрати
На планина, на Рудина,
„На камане становито,
На ореше столовато, —
Па да дода на сватба-та.“
Послуша я стара майка:
Оженила деветь сына,
Заженила десетія —
Ангела Арахангела;
Па ѝ калеска запрати;
На планина, на Рудина,
На камане становито,
На ореше столовато.
Тя изляла танкà Стана,
Та пріела калеска-та;
Та па змею отговаря:
„Леле варе либе змею!
Хайде дидѐмь на сватбѫ-тѫ,
Че са жени мила брата —
Ангела Арахангела.“
Послуша я огнянъ змея:
Отидоха на сватба-та;
Запряха са край село-то
Въ зелено-то ливаде.

---

(1) Слѣдъ букваѫ-тѫ *ч*, вмѣсто мѣгкы букви въ изговаряніе-то въ много рѣчи ся ясно чюе твърды буквы; като напр. *чул. чудо* и пр.

(2) *Та* много ясно ся чюе въ произношеніе-то *та* а не *тя*; така сѫщо и възвратно-то мѣстоименіе ся чюе *са*, а не *ся*.

Змей си Стани отговаря:
„Леле варе танкà Стано!
Какъ щж идж на сватба-та?“
Тя на змея отговаря:
„Леле варе, огнянъ змею!
Я, стани си кованъ поесъ,
Та опаши танкà Стана —
А детенце криво перо,
Криво перо на возводе.“
Послуша я огнянъ змея,
Та си станж кованъ поесъ,
Та опаса танкà Стана, —
А детенце криво перо,
Криво перо на возводе.
Па отиде на сватба-та.
Изляла бе Стани майка,
Та посрещна танкà Стана;
Та ѝ зела кованъ поесъ,
Кованъ поесъ, криво перо, —
Та гы фърли вовъ огъня.
Змей си в'огънъ Стани дума:
„Леле варе, танкà Стано!
Какъ излжга Огнянъ змея,
Та го фърли вовъ огъня?

28.

Мома Скумріо, Скумріо,
Скумріо, мома хубава!
Скумрія змея либила.
Отъ змея дете добыла;
Въ златно го корыто кжпеше, —
Та па бе вънка изляла,
Басмж пелена да простне
На позлатени просторе [1]).
Па си къмъ поле погледна.
То си са [2]) въ поле задале
Шеесе кола гарія,
Шеесе кола съ сяно,
Още шеесе снопени.
Тя е въ кжщи влетяла,
Па си змею думаше:
„Либиле, змею огнени!
Като си огънь и плавникъ,
Мошь ли ми либе запали
Шеесе кола съсъ сяно,
Още шеесе съсъ снопе?“
Змея си ѝ думаше:
„Либе хубава Скумріо!
Снопе-то мога запали,
Ала сено-то не мога.
Че си има вовъ сено-то
Сякакви билки разгонки —
Синя-та, бяла тентява [3])
И жълта-та куманига [4]):
Та щать ма, либе, пакади,
Та щать та отъ менъ намрази!“
Скумрія майци думаше:
„Я течи, мамо, та иди,
Дето сено-то стоварять
Та збери, мамо, цвятове —
Синя-та, бяла тентява
И жълта-та куманига;
Скрышно да ги возваришь,
Скрышно да ма [5]) полеешь.“

1) *Просторе* значи: пржте по кои-то ся простирать дрѣхы за сушеніе.
2) *Са* — и спомагателный глаголъ трете лице мн. чис. *сж* чюе ся въ изговараніе-то с
3) *Тентява*—буренъ кой-то рассе по ливаде-тѣ най много.
4) *Куманига* — буренъ кой-то такожде расте по ливади-тѣ. — Два-та тіе бурене с билкы разгонкы за змеове, самодивы и пр. и днесь гы бержть бабичкы-тѣ та гы обшивать амаліи, носять гы въ черковж та стоять нѣколко врѣмя да ся освѣтжть и гы окачять на дѣ ца да гы носять, за да не гы ловагь *уроци, орама, паданіе отъ вѣнка* и пр.
5) *Ма* мѣстоименіе-то лич. вин. пад. ся тоже чюе *ма*, а не *мя*. Сжщо и 2-то ли *тя* ся чюе *та*.

Послушала ѭ майкя ѝ,
Та е отишла, отишла.
Дето сено-то стоварять;
Та си збрала майкя ѝ
Синя-та, била тентява
И жълта-та куманига,
И сабрала всякакви цвѣтове,
Та ги скрышома варила
И скрышома я полила.

Ето и змея че иде,
Та си скумріи думаше:
„Мома хубава Скумріо!
Ако бехъ азе най хытъръ,
Ты бе отъ мене по-хитра:
Та си ма хитра испита,
Та си ма мене омрази,
Та си ма далечь пропѫди
Вовъ това зимно грамадо.

29.

Босулъ Богдану думаше:
„Бае Богдане, Богдане!
И мене другаръ правете:
И азъ сасъ васъ да доида;
Макаръ за хлебецъ похода
И заедни-те царвуле!“
Дружина кажать Богдану,
„Бае Богдане, войводо!
Ако си Босулъ приберешь,
А піе нещемь да идемь:
Че кога вода да піемь,
Пешинь ще Босулъ да піе;
Че кога мляко да едемь,
Пешинь ще Босулъ да еде, —
А дружина са погнуша,
Та неще вода да піе.
И неще мляко да еде!“
Босулъ си каже Богдану:
Бае Богдане, войводо!
И мене другаръ правете:
Макаръ за хлебецъ похода,
Макаръ ви чанти поноса;
Че кога вода да піемь,
Пешинь дружина да піе;
Че кога мляко да едемь,
Пешинь дружина да еде.“
И него другаръ правиха.
Че седнѫ Босуръ, че седнѫ,
Царвуле да си постегне;
Доде едина обуе,
А другія са разслаби;
Доде поеса опаше,
Учкура му са развърже, —
Какво са годе по стегнѫ.
Пушка-та му бе безъ ремикъ,
Безъ ремикъ, мале, безъ кремикъ;
Сабля-та му бе раждива,
Раждива и хърбелива.
И той съ дружина отиде.
Па ги поведе младъ Богданъ,
Та ги заведе, заведе
Изъ беглишки-те коріи;
Та па имъ дума думаше:
„Дружина вярна, зговорна
До седемдесе и седемь!
Кой ще са найме отъ вазе,
Да стане, маре, да иде
Въвъ беглишки-те огреци,
Да си отлѫчи, отлѫчи
До седемдесе шилета,
До седемдесе и седемь.
И на войвода кіосема, —
Него байрактаръ да тура.
Сички-те, маре, дружина
Сички-те никомъ никнѫха;
Босулъ си никомъ не никнѫ, —

Бая го въ очи гледаше
И Богдану си думаше:
„Бае Богдане, войводо!
Азе щж, бае, да ида, —
Давно ма вълци изеджть,
Дружина да не засрамимь.“
А дружина му думаха:
„Я иди, Босуле, я иди,
Най първа мьрша да станешь,
Долчина да си испьлнишь,
Черни-те орли да влечешь,
Зелени мухи да бръмчжть.“
Босулъ си станж, отиде
Въ беглишки те егреци;
Та си отлжчи, отлжчи
До седемдесе шилета,
До седемдесе и седемь,
И на войвода кьосема.
До среди пжть ги закара,
Та па си сами съ умъ преби:
„Това са не вика юнаство,
Това са вика хайдутлукъ!“
Та па са назадъ повърна,
Та кучета-та раздразни,
И овчере-те разбуди,
И кехая-та улови;
Та му дума думаше:
„Кехая, море кехая!
Скоро да станешь, да идешь,
Потеря да ни допратишь.“
Кехая станж, отиде,
Потеря да имъ запрати.
Босулъ си сабра шилета,
При дружина ги закара.
Като видяха дружина,
Тія Босулу думаха:
„Босуле, маре Босуле!
Да ли гы вълка отлачи,
Та ги готови намери?“
Босулъ си дума думаше:
„Дружина вярна, зговорна!
Скоро шилета ловете,
Ловете, маре, колете,
Че по насъ иде потеря.“
Доде тія ги ловиле, —
Босулъ беше го и заклалъ;
Доде тія ги заклале, —
Босулъ го беше и одралъ;
Доде ги тія одрале, —
Босулъ го беше опекалъ;
Че седнж Босулъ да еде,
Та половина изеде,
И половина въ чанта-та.
И потера си досигна
До триста души сеймене.
Ка ги видяха юнаци,
Сите по горж бегаха.
Богданъ войвода побягна
Презъ тая Божя поляна;
А капина го сапела;
Секалъ бе Богданъ войвода,
Че го потеря настигна,
Та си гащи-те, бре, на..а!
Босулъ Богдану думаше:
„Бае Богдане, войводо!
Истъргни сабя фрингія,
Та си гащи-те остържи, —
Да ти е леко да бягашь!
И потеря си достигна.
Босулъ си, море, не бега;
А дигна пушкж бойлія,
Деветь сеймене удари;
Па фърли пушка бойлія, —
Извади сабля френгія,
Па са налево завьртя;
Кога са надесно обьрна,
Сичка потеря погуби —
До триста души сеймене!

30.

Груица каже чичу си:
„Чичо Неделкьо, Неделкьо!
Стига да ходимь, чичоле,
Стамболски дълги друмове,
Чорленски узунъ кжрове,
Че въ друми казвать, чичоле,
Че варвжть черни Татаре, —
Та ни щжть нящо зло стори:
Зе ни щжть вакли овньове.
Неделко каже Груици:
„Груице, дете братово!
Ти ми са не бой, Груице,
Доде е чичо при тебе
И чичово ти оружие.
„Токо са това думале,
Още го не издумале,
Ето Татаре че идать —
До триста души потеря.
Ка бе ги видялъ Неделкьо,
Поби си сабля на друми,
Метнж си кепе на сабля;
Та па си седнж на сенкя,
Дългъ си чибукъ запали;
Груица диванъ стоеше.
Ка го видяха Татаре,
Сички-те миралъ минаха;
Наредъ му селямъ даваха, —
Никому селямъ не пріе.
Най напоконъ си идеше
Едно ми черно Татарче,
И кара бела̀ сексанж,
Сексанж съ тешко имане, —
И то му селямъ, бре, даде,
И нему селямъ не пріе.
Разсърдило са Татарче;
Разигра бела сексанж,
Та стигнж черни Татаре,
Та па имъ дума думаше:
„Татаре, черни Татаре!
Толкова ми сте ходиле
По села и по градове,
Ниде са не уплашихте,
Като отъ тая делія,
Хайдете назадъ да идемь,
Да видимъ тоя делія:
Сички му селямъ дадохме, —
Никому селямъ не пріе!“
Послушаха го Татаре,
Па са назади варнжха;
Ка бе ги виделъ Неделкьо,
Отметна кепе отъ сабля
Та го груици подаде;
Измжкнж сабля изъ земьж,
Та са налево завартя;
Кога са на десно обьрнж —
Саде Татарче остало,
Татарче съ бела̀ сексанж.
Тія си сабли удриха,
Сабли-те имъ са строшиха;
Та на са укость хванжле,
Та са са три дни бориле;
Никой никому непадви.
Провикнжлъ са е Неделкьо:
„Груице, дете братово!
Сега чичо ти загина.“
А груица му думаше!
„Чичо Неделкьо, Неделкьо!
Ха да попитаме Татарче:
Да ли е хасжлъ Татарче,
Или е младо робено
Отъ Татарски-те години, —
Има ли нейде някого?“
А Татарче имъ думаше:
„Азъ не сьмь халисъ Татарче,
Азе сьмь млало робено
Въ Татарски-те години:

Немамь си пиде никого,
Имамь си чичо Неделкьо
И имамь сестра Груица;
А ма сьмь малко робено, —
Нейде и да ги видж,
Нещж да ги познаж.

Тогасъ са Неделко исказа
И негова сестра Груица.
Па си са отъ тамъ станжле,
Та си са дома отишле:
И закарале бела сексанж —
Сексанж съ тешко имане.

Пьрвы-тѣ три пѣсни сж слушяни отъ женж Панагюркж; а послѣдни-тѣ двѣ сж слушяни отъ мжжь Панагюрецъ.

ОТЪ КОПРИВЩИЦЖ.

31.

Марко сѣди у Арабскж земьж,
Че ми піе вино тройгодишно,
А ракія четвертагодишна:
Пи ми Марко тъкмо три годины;
Кугы забралъ четвьрта година,
Доврьши ся вино тройгодишно
И ракія четвертагодишна.
Марко сѣди у поле широко 2
Подъ бяла чадъра;
Па ся чуди Марко, какво ще да чини,
Като нѣма вино да си піе,
Вино тройгодишно
И ракія четверогодишна.
Тамамъ си Марко това мыслеше,
Ето пиле, пиле соколовче, —
Че му падна на бяла чадъра:
Та си пиле пищи на бяла чадъра:
Отъ зло пиле пищи, отъ добро не пищи.
А Марко си рипи на юнашкы нозѣ,
Па искочи ванка низъ чадъра,
Па поглѣдна прѣзъ поле широко:
Отъ долу иде бугарка робыня,
Та си припка прѣзъ поле широко;
И слѣдъ нея деветъ Арабчета,
Деветъ Арабчета, кралеви сынове:
Тя пѣшянскы припка,

А тіе съ коне приикать, —
Па не могжть да іѫ стигнать:
Хемъ си приика и низъ гърло вика:
„Леле вара, незнайно юначе!
Чюла самъ тя, а не тя видяла,
Че си много робе куртулисалъ, —
Давно можешь и менъ куртулиса,
Куртулишешъ отъ църни Арапе!“
Той си дрьпна сабя отъ ремика,
Па полѣтя възъ църни Арапе;
Веднашь махна — веке не повтори:
Отсѣче имъ деветъ църни главы;
Па направи до деветъ колове,
Че гы наби около чадъра;
Па имъ юзе деветъ църни главы,
Натуря гы на деветъ колове;
Па имъ фана деветь добри коня,
Че гы веза за деветь колове;
Па си влѣзе подъ била чадъра,
Па привыка бугарка робыня, —
Накара я слуга да му стане,
Слуга да му стане, вино да го служи.
Тя го вино служи, а той я распытва:
„Ей тя тебе, бугарка робыньо!
Отъ коя си града, отъ коя крайнина?“
Отговаря Бугарка робыня:
„Ей та тебе, незнайно юначе!
Язъ самъ отъ Прилепа града,
Майка ми бѣ кралеву Каршину. *)
А братъ бѣ ми дели Андреашко:
Това помна, друго си не помна.“
Още Марко дѣвойкѣ распытва:
„Ей та тебѣ, Бугарка робынйо!
Колко годинъ има, ка' си ти робувашь?“
Отговаря Бугарка робыня:
„Ето сега педесе годины,
Какво язе какъ си ле робувамь!
Коги доде Османъ Турчинче-то,

*) Мысля да е по право краліе Вукашину, прѣдъ име-то на мѫжя си Вукашинъ.

Когы дойде во Прилепа града,
Че зароби вси в' Прилепа града, —
Менъ зароби на осемъ годины:
Оттогава — педесеть и осемъ!
Той менъ продаде на пусти Татаре, —
Татаре ма продадоха на пусти цьрни Арапе.
Турчинъ знае, робъ какъ да дрьжи,
И татаре знаять, робе какъ да дрьжать;
Богъ да убіе тія цьрни Арапе,
Че не знаять, робе какъ да дрьжать!
Накарва ме, слуга да му станемь,
Слуга да му станемь, вино да го служимь;
И язе го служимь, — то ме біе съ три чивта камшика;
Като го служа, срѣща да му стоя.
Срѣща да му стоя, лице да ми глѣда:
Отъ зло бягамь, отъ добро не бягамь!"
Марко още дѣвойке распытва:
„Ей та тебе, Бугарка робынйо!
Да ли ми право казвашь,
Или ти мене лъжешь?
Расплака ся Бугарка робыня:
Дребни слъзи рони, бяло лице топи;
На му дума и тихо отговаря:
„Ей та тебе, незнайно юначе!
Ако лъжа, право да не казвамь, —
Току ми тіе две цьрни очи,
Да Богъ даде, да ми исприснювать!
Тогава се Марко обрадува.
Тамамъ си се Марко обрадува,
Ето пиле, пиле соколовче!
Че му падна на бяла чадъра:
Отъ зло пиле пищи, отъ добро не пищи!
Че ми рипи Марко на юнашкы нозѣ,
Че искокна ванка низъ чадъра,
Та поглѣдна прѣзъ поле широко:
Отдолу идать три хыледъ Арапе, —
С' коне тичать и низъ гърло выкать:
„Изневишь ся оттука, незнайна гидіо!
Що щешь тука у Арабска земя,

Да отнимвашь Арабскы-тѣ робе?“
Тогыва се Марко злѣ юплаши.
Даде Господь конь да му продума:
„Ей та тебе, Марко, добъръ юнакъ!
Напрѣдъ да бѣгаме ще да утечеме,
Ами да гы чакаме, щемь имъ надвіемь;
Ако напрѣдъ бягамы, кой ни чюе ще ни ся смѣе,
Кой ни види резилъ ще ни прави:
Че побягналъ Марко добъръ юнакъ,
Че побягналъ с' коня Шарколія,
Че побягналъ отъ цьрни Арапе, —
Па да са много, ами три хыледи душь;
Ами да са пакъ повече?.....
Я ми стегни до деветь колане,
Заюзди ма съ юзда позлатена,
Откачи ми казанъ зенгіи,
Закачи ми чаркліе махмузе;
Па ма ръгни, ръгни въ каси-тѐ рѣбре:
На умъ да ми доде за младо-то врѣме.“
Послуша си Марко коня Шарколія:
Че му стегна до деветь колана,
Заюзди го съ юзда позлатена,
Откачи му казанъ зенгіи,
Закачи му чаркліе махмузе;
Па си испи до три чеши вино, —
Сяка чаша седемдесеть ока!
Конь си служи петь лихена вино, —
Секи лихенъ по тріесеть ока!
Па обседна коня Шарколія,
Па си дрьпна сабя отъ ремыка,
Че си измъкна сабя дамашкиня,
Дѣто беше падлъжь четиресе педи,
А пакъ на ширъ — дванаесе педи;
Па полѣтя въз' цьрни Арапе:
Хылядо душь Марко съ сабя изсѣче,
Хылядо душь конь му съ зжби истрѣпа,
Хылядо душь са въ море издавиха:
Да не глѣдать Маркови страхове!
Па си доде Марко на бяла чадъра,

Та си сви бялаго чадъра,
Та го тури по себе на коня;
Па си фана пакъ мила-та сестра, —
Нея качи задъ себе на коня;
Па си бутна прѣзъ срѣдъ бяло море,
Та искочи на Прилѣпа града.
Занесе си, бре, мила-та сестра,
И я даде на стара си майка.
Обрадва се Маркова-та майка,
Та дарила Марка дарби господарска,
Дарба господарска — сабя демышкинѫ,
Дето беше надлъжь чатыресе педи,
А пакъ на ширъ — дванаесе педи!

32.

Стоянова майчица,
Петкани вьрла душманка,
Кѫде ходила, питала,
Да найде быле омразно,
Омразно тапа отдялно:
Да си омрази Петкана,
Омрази тапа отдѣли
Отъ неинъ сына Стояна.
Среща ѝ идѫть циганкы,
Циганкы, черны катункы.
Тя на циганкы думаше:
„Циганкы, черны катункы!
Вые ходите на сѫду,
Знаете сичко по свѣтъ-тъ;
Знаете ли былкы омразны,
Омразны тапа отдялны:
Да си отдѣля Петкана
Отъ моего сына Стояна?“
А циганкы ѝ думаха:
„Ты, Стоянова майчице,
Сюхи си вьрла душманко!
Имаме быле омразно,
Ала го скѫпо даваме:
За една шѫпа жлътицы,
И единъ кытенъ рованикъ,
И една рыза ленена.“
Дала имъ шѫпа жлътицы,
Дала имъ кытенъ рованикъ,
Дала имъ рыза ленена —
Стоянова та вѣнчилка.
Дале ѝ быле омразно, —
Давать ѝ и заржчатъ ѝ:
„Да си варишъ быле-то
Въ Петакъ спроти Сѫбота.
Въ кѫща запустеница,
Въ гѫрне необжежено,
И съ водѫ неначетенѫ,
И гола, и гологлава;
Тапа да полѣешъ Петкана.“
Па си е зела быле-то,
Та си го дома запела.
Среща имъ иде Петкана
Съсъ бѣлы менци отъ вода.
Не ли е чедо разумно:
Ти са на пѫтятъ запрала,
На циганкы пѫть немина

дяха циганкы,
еткана запряла,
себе си думаха:
е чедо разумно, —
да ѝ прикажемъ,
свекѫрва душманка!“
и да кажатъ,
на имъ думаше,
зиала рыза-та —
а-та вѣнчилка;
иганкы думаше,
ы! сестри да ми сте,
искате да ви дамъ;
право кажете,
си зехте тасъ рыза
ытенъ ровеникъ?“
кы ѝ думаха:
твойта свикѫрва,
е быле омразно:
рази отъ пьрво либе Стояна;
баде спроти сѫбота,
лягашъ отъ дѣсно,
легнишъ отъ лѣво:
е тебе полѣе,
олѣе Стояна.“
еткана послуша:
ло спроти сѫбота,
тояна думаше:
Стоене, Стоене!
ь са либе съ тебъ зехме,
мигамъ отъ лѣво,
лягашъ отъ дѣсно;
ща да лѣгна отъ дѣсно.
трьна-та заболя.“
Стоянъ послуша,
легнала отъ дѣсно.
было въ полунощь,
йкя му утишла,
олѣе Петкана, —

А тя поляла Стояна.
Куга е было заранта, —
Стоянъ бѣ младо питропче,
А той въ черкова не е утишьлъ.
Като черкова пущаше,
А хората си врѫвеха
И за Стояна думаха:
„Що стори Стоянъ, не доде,
Като бѣ младо питропче!“
Петкана кравы дуеше, —
Тя е зачула тисъ думы,
Па при Стояна утиде,
Стояна да си субуди. —
До половина младъ Стоянъ,
Отъ половина шаренъ змей!
Тя го е вънка изнела —
Кокошкы кракатъ отъ него,
Кучета лаятъ отъ него,
Хората бягатъ отъ него!
Стоянъ Петкани думаше:
„Либе Петкано, Петкано!
Хайде мя либе заведи
Въ Бащины ми ливаде,
Въ высокы-те грамаде,
Да са хората не плашатъ;
Па ката заранъ доходяй,
Та си ма либе споходяй,
По капакъ мляко доносяй.“
И тя го зела Петкана,
Та го занела въ бащини му ливаде,
Въ высокы-те грамаде;
Па си Стояна остави.
Ката е заранъ ходила,
По капакъ мляко носила.
Малко са время промина, —
Стоянъ Петкани думаше:
„Либе Петкано, Петкано!
Лѝби ма мома змеица,
Лѝби ма и ще ма земе;

Въ Неделя ми е свадба-та.“
Петкана слъзи ронеше,
И къмъ дома си отводи;
Среща ѝ идатъ циганкы-те,
Дету са дале былкы-те
На негова-та майчица.
Петкана имъ са моляше:
„Циганкы, сестры да ми сте,
Щоту ви питамъ, кажете:
Дету дадухте былкы-те
На мой-та пуста свекѫрва,
Та си поля младъ Стоянъ,
А той си стана шаренъ змей,
Та го самъ азе занела
Въ бащини му ливаде,
Въ высокы-те грамаде;
Ката го заранъ спохождахъ,
По капакъ мляко занасяхъ.
Малко са време промина —
Залибила го змеица,
Въ Неделя му е свадба-та.
Имате ли былкы омразны,
Омразны тапа отдялны:
Да си омраза Стояна
Отъ тая пуста змеица, —
Давно да стане младъ Стоянъ
Да си не зима змеица!“
А циганкы ѝ думаха;
„Имаме былкы, Петкано,
Отъ мрѫтва жена — коса-та,
Отъ осойница зъмя — глава-та,
Синя-та бяла тептява (буренъ)
И жлѫта-та кумунига (буренъ)
Та да го варишъ, Петкано,
Па да полѣешъ Стояна:
Колко-то хубавъ,
Още по хубавъ ще стане.“
Тя гы послуша Петкана.
Що ту искале дала имъ.
Та па е варила былкы-те.
Та па поляла Стояна:
Колкото хубавъ, още по-хуба
Съ Петкана си утишле, [стана
Па заклалъ крава ялова,
Па събралъ всичкы родняны,
И пейны, и неговы;
Тапа е фаналъ майка си,
Съсъ рогозина я обиви,
И съсъ катранъ я намаза,
Па я съсъ огънь запали;
Три дни горяла, тлѣяла, —
Госте-то пиле и яле.

33.

Леля си хаберъ пратеше:
„Чини що чини младъ Нетко,
Да доде лели на сборать;
Прѣменеиъ да не доходи:
Леля ще да го прѣмени
Съ уйчовѫ му новѫ прѣмяна,
Ленена и копринена;
Да не минува всрядъ село,
Но да си мине подъ село,
Подъ село, или надъ село:
Че въ срѣдъ село хоро играе.
Че Нетко си фатать уроци,
Та ще Нетко да уручаса.
Нетко си леля не слуша,
Но си са хубавъ прѣмени,
И по-хубавъ ся накыти
Враньо си конче накыти,
Па го тогава возсѣдна,
Та у лелини отводи—
У мила леля на сборатъ;

ипиж Нетко надъ село,
ъ село, нито подъ село.
ипиж Нетко всрядъ село.
дъ село хоро играе.
видяхж младъ Нетко, —
томъ ся хоро скъсало
Неткови-ти хубости.
дниж думж думахж:
гатка была тасъ майкж,
е тозъ чедо родила;
о-благатка тазъ мома,
ще Нетка да земе".
амь тазъ дума изрѣкле,
но Нетко съ конь падна;
ѣдъ хоро ся трьколи
и ся съ душж раздѣли.
омъ (*) си леля тичаше,
си на хоро йогиде;
бни си слъзи ронеше
дниж думж думаше:
лъ лели Нетко сборенче.
ли ти леля хаберъ пратеше,
ененъ да не доходишь;
и си леля не слуша,
и си хубавъ прѣмени
о-хубавъ ся пакыти."
е черга занела,
го на чергж турила,
си го дома занесе.
и си хаберъ пратеше
Нетковж-тж майчицж:
нишь, что чинишь, да додешь,
самь си Нетка годила
черноземскж дъщера;
щеме свадбж да правимь."
си зачула Неткова майчица,
чица още бащица,

И неткова-та майчица
На слугинки думаше:
„Скоро, по-скоро мѣсете
Бѣли кисели кравае,
Че си е леля Нетка годила
За черноземскж дъщера;
Та щемь на свадбж да идемь."
„Мѣсиле бѣли кравае,
Мѣсиле и опекле ги.
Хубава ся Неткова мама прѣмени,
Мама и още и татко, —
Сукнена нова прѣмяна;
Та ся въ талигж качихж.
Та си отводять на свадбж.
Врьвеле, що са врьвеле, —
Настале гора зелена,
Настале поле широко.
Срѣщу имъ иде носило.
Майка му дума думаше:
„Назадъ носило върнете,
Носила да ни не срящать,
Че си е леля Нетка годила,
Та си на свадба отводимь."
Леля си тихомъ думаше:
„Не си е Нетка годила,
Но си е Нетко въ носила!"
Охъ! ка' си зачю Неткова мама,
Та ся отъ талигж отфрьли, —
Съ носила Нетка прѣгърна,
На си мама изрѣва
И си ся отъ душя раздѣли;
И Нетковый-ать бащица, —
И той носила прѣгърна
И си ся съ душж раздѣли.
Та чуло ли си е разбрало,
Три трупа въ единъ гробъ да ту-
рать!

(*) Течешкомъ.

34.

Размирила *ся* Влашка земя,
Влашка и Богданска:
Младо робехѫ, старо коляхѫ,
Малки дѣца подъ конь туряха.
Турчинъ робыни тихо думаше:
„Мари робыньо, Влашка влахиньо:
Мари фарли си машко-то дѣте,
Че ще ти иде клѣтѫ-тѫ главѫ.“
А Влахыня му тихо думаше:
„О, леле-леле, Ибрахимъ аго!
Какъ да си фърла машко-то дѣте,
Като е миналъ въ пѫтять пусти билеринъ,
Па си дадухъ вити-те грывни,
Па си добыхъ машко-то дѣте?“
Пакъ той тихо ѝ говори:
„Мари робыньо, Влашка влахыньо!
Фѫрли си мажко-то дѣте!“
Тя си съпасала коприненъ поесъ
И си събради бѣлыятъ чомберъ,
Па си му врьза на храсть люлчица,
Та си турила мажко-то дѣте:
Залюляла го и запяла му:
„Нени ми, нени, мажко дѣтенце!
Вѣйна ще вѣтрець, — полюля-ще тѫ,
Вална-ще дъждець — окѫпа-ще тѫ,
До-ще кошутка — подуи-ще тѫ.....

Испроводны пѣсни, кои-то ся пѣѭть въ Клисурѫ.

35.

Годи мя, годи, мамо, годенъ да с' идѫ!
Сичко-то лято, мамо, по хоро ходѭ,
По хоро ходѭ, мамо, момы-ты гледамь.
Вечерь си додѫ, мамо, тебѣ гы хвалѭ:
Давно ма годишь, мамо, годѣнъ да с' идѫ.
Да ма испрати, мамо, годѣница-та,

Годѣница-та, мамо, хубавица-та, [1])
И да ми даде, мамо, памукъ чорапе
И въ чорапе, мамо, кыткѫ сминовѫ.
Кыткѫ сминовѫ, мамо, и босилковѫ
И на кыткѫ-тѫ, мамо, жьлтѫ жьлтицѫ,
И при жьлтицѫ, мамо, дребны дуката.
— Не ми сѫ быле, мамо, дребны дуката,
Най ми сѫ быле, мамо, Пѣпины [2]) сльзы,
Дѣто гы рони, мамо, зарань и вечерь;
Зарань по росѫ, мамо, вечерь по водѫ.

36.

Отвождамь си, бяла Радо, отвождамь!
Дѣска, утрѣ, бяла Радо, на долу;
Тебь іоставямь, бяла Радо, іоставямь
На двѣ майкы, бяла Радо, мащехы
И на третѫ, бяла Радо, свекрѣвѫ.
— А Рада му тыхо ляпо говори:
Тежко менѣ, Иване ле, и горко!
На двѣ майкы мащехы и на третѫ свекрѣвѫ,
Кога не е самь-си Иванъ при мене,
Да ми євири зарань вечерь съ кавале,
Да хоратимь вѣрны думы сговорны.
Иванъ Ради тыхо ляпо говори:
Оставямь ти врана коня храняна,
Оставямь ти чифте кубуръ пищове
И оставямь остро сабіе френгіѫ;
Па кога ти на умъ доде за мене,
Ты облѣчи сичкѫ моѭ прѣмянѫ,
И запаши червенъ силяхъ на крьстъ-тъ
И втикни си чивтеліе пищове,
И нарами тънкѫ пушкѫ бойліѭ,
И намѣтни остро сабіе френгіѫ,
Па са качи на вран' коня хранена,
Та си излязъ на врьхъ Старѫ — Планинѫ,

---

[1]) Така пѣѭть въ испращаніе-то на негодѣнъ момакъ; а на годѣнъ, вмѣсто да кажѭть *хубавица-та*, тѣ спомѭмувать имя-то на годѣницѫ-тѫ му, на пр. хубава Стояика, Неда, Лала Пѣна, или коя-то е.

[2]) Ако е годѣнъ пѫтникъ-тъ тукъ спомѭнувать имя-то на годѣницѫ-тѫ му, а ако не е годѣнъ, спомѭнувать имя-то на онѫѭ момѫ, за коѭ-то лучкать, че ще ся егоди за напрѣдъ.

Та поглѣдай горѣ — долу къмъ Тунджіѫ:
Ты ще видишь до два огня дѣ горять,
И ще видишь до двѣ стада дѣ лѣжятъ,
И ще чюешь двѣ кучета дѣ лаѭтъ,
И ще чюешь два кавала дѣ свирятъ;
Кое-то ти е, бяла Радо, отдѣсно,
А то ти е, бяла Радо, либе-то;
Кое-то ти е, бяла Радо, отлѣво,
А то ти е, бяла Радо, милъ братецъ.

ОТЪ КАРЛОВО.

(Съобщены отъ Г. Петра Хр. Поппова).

37.

Два сѫ змея на планинѫ біятъ.
Били сѫ сѫ три дни и три нощи, —
Протекли сѫ три рекы кървави:
Пьрвѫ тиче въ Заара загѫріѫ,
Вторѫ тиче въ рикѫ тунджялія,
Третя тиче въ тѣвнѫ тьвницѫ;
Въ тьвницѫ гавуръ добъръ юнакъ, —
Нѫ столъ сиди сифъ соколъ си рани,
И соколу тиху отговаря:
Ни та рана, голямъ да порастешъ;
Нъ тѫ рана дома да тѫ пратѫ,
Да си видишъ пустины-ты ни дворы:
Пусты-ты ни дворы съ пилинъ обирасли, —
На срядъ дворы дърво изсъхнало, —
Дьрво-то е клетіатъ ми баща:
Нѫ дьрво-то до три кукувици:
Пьрва беше нѣма занѣмяла, —
Тя ми е коркѫ-тѫ мяйкѫ,
Вторѫ-тѫ кукѫ и не кукѫ, —
Тя ми е моя-та сестрицѫ,
Трѣтя-та ми беше
Мой-то пьрво либе, —
И то пусто онемело.

38.

Расплакала са й гора-та, (2)
Гора-та и планина-та
Заради Индже войвода,
Заради Колю байрактаръ.
Индже на Коля думаши:
„Развивай, Колю, байраци,
Избирай млади юнаци,
Все кату теби бошнаци,
Отъ Еди Куля касане,
Отъ Черно море рыбаре
Съсъ бурмаліи мустаце,
Съ моравы фесовѣее,
Съсъ алены илеци,
Съсъ сѫрмене пителкы;
Чи щемъ да идемъ, да идемъ
Въ таіѫ пуста Малима;
Чи са Малимци болере,
Болере и Чорбаджіи.“
Колю на Индже думаши:
„Чи кѫ щемъ, оланъ, да идимъ
Въ таіѫ пуста Малима,
Като са малимци боляре,
Боляре и куршумджіи?“
Индже си Колю не слушяа,
Нъ си станаха отидоо.
Всичкытée хора въ церкова.
Никой исъ церква ни излезе, —
Излезе момче бошненче,
Изнеси бушкѫ буйлія.
Буйлія дѣвятъ аршина;
Одаре Индже въ сѫрдце-то.
Индже са викнѫ прувикнѫ:
„Олеле варе! — до Бога,
Каква мѫ усѫ ужили
По мой ту клету сърчице!
Я свивай, Колю, байряци,
И събирай млады юнаци,
Та си дялбѫ-тѫ дилете,
И на мене пай оставете;
Па си станете, идете
На Рылскыятъ манастирь,
Дялбѫ-тѫ да ми дадете,
Та ма въ литюргыя пишете,
Та мене да си поменяватъ.

Отъ село Милци (Карловско).

39.

„Бели граде, що са не белеишъ,
Що са не белеишъ, както са белейши?“
— Какъ да са белея, какъ да са белея:
Трима стѫрны силна войска біе,
Четвъртѫ буенъ огънъ гори!
Я поглѣдни кѫмто шяромъ поле:
Въ шяромъ поле чяджръ ду чяджра,
Всрѣдъ чяджри единъ голямъ, зиленъ чяджръ.
Подъ чяджръ сиди Невенко байректаръ;
Като сиди личны песни пее,
Като пее всичка войска слуша.

Та поглѣдай горѣ — долу къмъ Тунджіѫ:
Ты ще видишь до два огня дѣ горять,
И ще видишь до двѣ стада дѣ лѣжятъ,
И ще чюешь двѣ кучета дѣ лаѭтъ,
И ще чюешь два кавала дѣ свирятъ;
Кое-то ти е, бяла Радо, отдѣсно,
А то ти е, бяла Радо, либе-то;
Кое-то ти е, бяла Радо, отлѣво,
А то ти е, бяла Радо, милъ братецъ.

ОТЪ КАРЛОВО.

(Съобщены отъ Г. Петра Хр. Попова).

37.

Два сѫ змея на планинѫ біятъ.
Били сѫ сѫ три дни и три нощи, —
Протекли сѫ три реки кървави:
Пьрвѫ тиче въ Заара загѫріѫ,
Вторѫ тиче въ рикѫ тунджялія,
Третя тиче въ тѣвнѫ тьвницѫ;
Въ тьвницѫ гяворъ добъръ юнакъ, —
Нѫ столъ сиди сифъ соколъ си рани,
И соколу тиху отговаря:
Ни та рана, голямъ да порастешъ;
Нъ тѫ рана дома да тѫ пратѫ,
Да си видишъ пустины-ты ни дворы:
Пусты-ты ни дворы съ пилинъ обирасли, —
На срядъ дворы дърво изсъхнало, —
Дьрво-то е клетіатъ ми баща:
Нѫ дьрво-то до три кукувици:
Пьрва беше нѣма занѣмяла, —
Тя ми е коркѫ-тѫ мяйкѫ,
Вторѫ-тѫ кукѫ и не кукѫ, —
Тя ми е моя-та сестрицѫ,
Трѣтя-та ми беше
Мой-то пьрво либе, —
И то пусто онемело.

38.

Расплакала са й гора-та, (2)
Гора-та и планина-та
Заради Индже войвода,
Заради Колю байрактаръ.
Индже на Коля думаши:
„Развивай, Колю, байраци,
Избирай млади юнаци,
Все кату теби бошпаци,
Отъ Еди Куля касане,
Отъ Черно море рыбаре
Съсъ бурмаліи мустаце,
Съ моравы фесовѣее,
Съсъ алены илеци,
Съсъ сѫрмене пителкы;
Чи щемъ да идемъ, да идемъ
Въ таіѫ пуста Малима;
Чи са Малимци болере,
Болере и Чорбаджіи.“
Колю на Индже думаши:
„Чи кѫ щемъ, оланъ, да идимъ
Въ таіѫ пуста Малима,
Като са малимци боляре,
Боляре и куршумджіи?“
Индже си Колю не слушяа,
Пъ си станаха отидоо.
Всичкытée хора въ церкова.
Никой исъ церква ни излезе, —
Излезе момче бошненче,
Изнеси бушкѫ буйлія.
Буйлія дѣвятъ аршина;
Одаре Индже въ сѫрдце-то.
Индже са викиѫ прувикиѫ:
„Олеле варе! — до Бога,
Каква мѫ усѫ ужили
По мой ту клету сърчице!
Я свивай, Колю, байряци,
И събирай млады юнаци,
Та си дялбѫ-тѫ дилете,
И на мене пай оставете;
Па си станете, идете
На Рылскыятъ манастирь,
Дялбѫ-тѫ да ми дадете,
Та ма въ литюргыя пишете,
Та мене да си поменяватъ.

Отъ село Милци (Карловско).

39.

„Бели граде, що са не белеишъ,
Що са не белеишъ, както са белейши?“
— Какъ да са белея, какъ да са белея:
Трима стѫрны силна войска біе,
Четвьртѫ буенъ огънъ гори!
Я поглѣдни кѫмто шяромъ поле:
Въ шяромъ поле чяджръ ду чяджра,
Всрѣдъ чяджри единъ голямъ, зиленъ чяджръ.
Подъ чяджръ сиди Невенко байректаръ;
Като сиди личны песни пее,
Като пее всичка войска слуша.

Пукнѫ пушкѫ изъ Немска ордіа;
Ни ударе Невенко байрактаръ,
Пъ ударе белы-те камане.
Невенко са выкна и провыкна:
„Ей та теби, немска гедіо!
Ни са юнакъ біе, юнакъ съсъ кахпеликъ,
Нъ се юнакъ біе, юнакъ съ юначество!
Я си излезъ на срѣдъ шаромъ поле,
Да ся біе юнакъ съсъ юнака.“
Излезли са на срѣдъ шяромъ поле.
Фѫрли пушкѫ немецка гедія,
Не одари Невенка байрактаръ,
Но одари белы-те камане;
Фѫрли пушкѫ Невенко байрактаръ, —
И одари немецка гедія.
„Ни са юнакъ біе, юнакъ съсъ кахпеликъ, —
Тѫй са юнакъ біе, юнакъ съ юначество,“
Провикна сѫ Невенко байректаръ.

40.

Мари Радо, бела Радо!
Царъ царува въ Цариграда —
Бела Рада въ Будимъ града.
Царъ за Рада войска бере,
Войска бере — Будимъ біе.
Биха Турце, биха Гърце,
Биха младе Еничаре, —
Неможаха да разбіятъ
Нова града буденова.
Дуръ не доде Татаръ — паша,
Татаръ — паша съсъ татаре,
Еничеренъ съ еничере.
Двашъ обиде, тришъ ударе, —
Стены-те са разлюляха,
Ключеркы са отключиха,
Порты-те са отвориха;
Та е влѣзалъ Татаръ — паша,
Татаръ — паша съсъ татаре,
Еничеренъ съ еничере;
Тамъ завари бела Рада,
Че си седи на одрове
Съ родене милы братя,
Петра бана, побратима,
Побратима — влашка краля,
И Ивана, мила брата.
Петра баша погубиха,
А Ивана потурчиха,
Бела Радѫ поробихѫ:
Вѫрзахѫ ѝ бело лице,
Бело лице съ бяла валѫ,
Черны очи съ черни валѫ,
Тънкы вѣжде съ тѫнкѫ валѫ;
Качиха ѭ въ конскы кола,
Въ конскы кола въвъ кучіа,
Затвориха прозорци-ты,
Па тръгнаха низъ друмове,
Та вѫрвеха тъкмо три дни, —
Преминаха презъ морету;

Презъморенкы хоро играть.
Ка гы зачу бела Рада,
Кочижію приговоре:
„Кочижію, братъ да ми си.
Братъ да ми си и побратимъ!
Отвѫржи ми черны очи,
Черни очи, бело лице,
На отвори прозорци-ты,
Да поглѣдамъ горѣ — долѣ,
Горѣ — долѣ по хоро-то:
Довно вида пейди некой
Отъ моѭ-тѫ клетѫ родѫ, —
Я майчицѫ, я бащицѫ,
Я сестрицѫ, я милъ братецъ!“
Послуша іѫ кочежія:
Отвѫрза ѝ черны очи,
Черны очи, бело лице,
На отворе прозорци-ты,
Та поглѣдиѫ бѣлѫ Радѫ,
Та поглѣдиѫ горѣ — долѣ,
Горѣ — долу по хоро-то,
По хоро-то, по момы-те;
Та не виде нийде никой
Отъ нейиѫ-та клетѫ рода.
Кочежія Радѣ кажи:
„Хайде, хайде, бела Радо!
Ты щешъ виде майкѫ, баща,
Кога роди вѣрбѫ грозде
И ракытѫ жълты дюлле!“
А Рада му отговоре:
„Кочежію, братъ да ми си!
Я подай ми влашко ноже,
Да разрежя жълтѫ дюла!“
Не осети са кочиджія,
Подаде ѝ влашко ноже;
Не разрѣза жълта дюла,
Нъ се въ сърце-ту удари —
И отъ душа раздели.

41.

Да са провали Митрополія,
Че са направи между два друма.
Между два друма, между два пѫтя;
Въ единъ пѫтъ вѫрватъ млады пашовци,
Въ другы вѫрватъ черны ми татаре;
Всякы Татаринъ по коня езде,
По коня води, по роба кара;
И напрѣдъ имъ до три синджиря:
Въ първи синджиръ — мома Калина,
Во втори синджиръ — мома Малина,
Въ трети синджиръ — сама буля имъ.
Калина плачи, Малина дума:
„Де щемъ, Малино, мама да видимъ?“
Пѫкъ буля имъ гы разговаряше:
„Мълчи, Калино и ты Малино!
Буля да плачи, буля да жали,
Че си оставя мѫшко-то дете,
Буля да плачи, буля да жали:

Вази ще каратъ въвъ Цариграда,
Че тамъ си има отъ наша-та вѣра.
Отъ наша-та вѣра отъ Христіанска;
Пакъ мене ще каратъ въ татарска земи,
Чи тамъ си нѣма отъ наша-та вѣра,
Отъ наша-та вѣра, отъ наша-та рода, —
Буля да плачи, буля да жали!

БЪЛГАРСКЫ ПѢСНИ

Записаны спорядъ произношеніе-то на Калоферци.

42.

Пручю сѫ Ненчю вѫйводѫ
Пу таѭ старѫ плѫнинѫ
Пу тува пуле́ (по́ле) широку
Сѫсъ сидимдисеть юнака.
Зѫварди Ненчю, зѫварди,
Зѫварди царскы пѫтищѫ,
Пѫтищѫ — царскы друмищѫ.
Ни давѫ пили да фрѫкни,
Ни царскѫ хазнѫ да мини,
Камо ли чилякъ да мини.
То сѫ е чюлу ду царьѫтъ.
Царьѫтъ сѫ викнѫ-провикнѫ:
Нямѫ ли юнакъ нѫдъ юнакъ,
Ненча вѫйводѫ да фани,
Живъ при менъ да гу дувиде;
Гулямъ щи бѫкшишь да земи:
Девять тувара съ имани,
Дисети ситенъ маргѫритъ.
Никуй сѫ нае — ни нае,
Наелѫ сѫ е систра му,
Систра му ливенъ Тудоркѫ.
Ти си при царьѫтъ утиде,
Тѫчи па царьѫтъ думѫши:
Царьо льо, царьо чистити,
Чиститу да ти й царству-ту;
Иазъ щѫ царьо да идѫ
Фѫфъ таѭ гурѫ зиленѫ
Ненча вѫйводѫ ждѫ фанѫ,
Живъ при тебъ ждѫ гу дувидѫ,
Гулямъ щѫ бѫкшишь да земѫ:
Девять тувара съ имани,
Дисети ситенъ маргѫритъ.
Тѫчи си у тяхъ утиде,
Убзелѫ мѫжку дитенци,
Де-ту гу бабѫ ни знае,
Утиде въ гурѫ зиленѫ,
Тѫчи сѫ викнѫ — прувикнѫ.
Утъ де ѭ зѫчю младъ Ненчю,
Той на дружинѫ думѫши:
Дружинѫ вярнѫ сгуворнѫ,
Я пучякайти вый тукѫ,
Да слѣзѫ долу на пѫтіѭтъ,
Да видя кѫкво минува.
Той слези долу на пѫтіѭтъ,
Тамкѫ зѫвари систрѫ си,
Систрѫ си ливенъ Тудоркѫ.
Ненчю Тудоркы думѫши:
Систрице ливенъ Тудорке,
Сига диветѫ гудинѫ,
Кѫкво сѫмь сестро излязълъ

Пу таѭ старѫ плѧнинѫ
Пу тува поле широку,
Зѫвардихъ царскы пѫтищѫ,
Пѫтищѫ — царскы друмищѫ,
Ни давѫмь пили да фрѫкни,
Ни царскѫ хазнѫ да мини,
Камо ли чилякъ да мини.
Тудоркѫ Ненчю думѫше;
Прущавѫй, баьо срамуве
И ты ми, Боже, гряхове.
Ни знаишь, баьо, ни знаишь,
Сига диветѫ гудинѫ,
Кѫкво сѫ, баьо, уженихъ,
Хубѫвѫ челядь дубивѫмь,
И мѫжкѫ, баьо, и женскѫ:
Ялѫ ми челядь ни трае.
Сига мѫжку сѫмь дите дубилѫ,
Сбрахѫ сѫ, баьо, жини-ты,
Жини-ты ощи баби-ты,
Тѫ въ гурѫ мѫ пратихѫ.
Утъ гурѫ юнакъ да викѫмь,
Дите-ту да ми крѫщавѫ,
Дѫвно (дѫно) ми траѭть дица-та.
Ненчю Тудоркы думѫши:
Сестрице ливенъ Тудорке,
Да ни е нѧщу измамѫ;
Две-ти ти очи изваждѫмь,
На кѫлѫчь да гы нѫнижѫ.
Тѫчи стѫнѫли утишле
Фѫфъ тува сило гуляму,
Фѫфъ таѭ новѫ церковѫ.
Устави малку дитенци,
Тѫчи на Ненчя думѫши:
Баю льо, Ненчьо вѫйводо,
Я стой пучякѫй, баю льо,
Язъ щѫ, баьо, да идѫ,
Селскы пупови да викѫмь,
Дите-ту да ми крѫщавѫть.
Кѫту павѫнкѫ излези,
Чѭрковни вѫрта притвори
И ги извѫнкѫ зѫключи.
Ни си утиде Тудоркѫ
Селски пупови да викѫ,
Ѫми утиде Тудоркѫ
Млади сигмены да викѫ,
Сигмени съ билюкъ-башіятъ,
Тѫ гулямъ бѫкшишь да земи:
Девять тувара съ имани,
Дисети ситенъ маргѫритъ.
Нѫ ли би Божьѫ работѫ,
Та си дите-ту прудумѫ:
Вуйчю льо, Ненчьо вѫйводо,
Щу сидишь, вуйчьо, щу чякѫшь,
Мамѫ е курвѫ — кахніѭ,
Теби щи да си придаде,
Живъ ждѫ тѫ, вуйчьо, уловѫть,
При царѭтъ ждѫ тѫ зѫведѫть.
Ненчю сѫ Богу пумоли:
Божни ле Самугледнико,
Сига ми Божне пумугни,
Виднѫжь на вѫнъ да излезѫ,
Гулямъ щѫ хаиръ да сторя,
Черкувѫ ждѫ си направѫ,
Свита Суфіѭ черкувѫ,
Свити Хилиндаръ мѫнѫстырь.
И сѫ й Ненчю убрѣкълъ
Пу идни кула бѫлъ восѫкъ
И идни кула бѫлъ тѫймянъ.
Нѫ ли би пакъ Божіѭ рабутѫ:
Те сѫ вѫрта-тѫ утворихѫ.
Ржспасѫ чифте кимери,
Извади жѫлти жѫлтици,
Тѫ си купи-ти нѫлини
И си дите-ту убсинѫ.
Кѫту си вѫнкѫ излези
И на черковны двори нѫпрѫскѫ.
Кѫту на порти излези,
Ету чи иди сестрѫ му,

Систрѫ му ливенъ Тудоркѫ.
Слѧдъ неіѫ тичѧть сигмени.
Сигмени съ билюкъ-башіѧть.
Кѫту гы вида млѧдъ Пенчю.
Извади сабіѫ Фрингіѫ.
Тѫ си сигмены изсечи,
Сигмени съ билюкъ-башіѧть;
Тѫ чи си фѧнѫ систрѫ си.
Систрѫ си ливенъ Тудоркѫ,
Двѣ-ты ѝ очи извади.
Тѫ гы на кѫлѫчь нѫнизѫ.
Тѫ чи Тудоркы думѫше:
Тудорке, милѫ систрице,
Зѫщо си брату душманинъ?
Кога си гладнѫ за нѫры,
Зѫщо ми ни си кѫзалѫ,
Сѫсъ нѫры да тѫ убсипѫ?

43.

Тудорки ле, либи ле,
Кѫту мѫ си либилѫ,
Щу ми ни си кѫзалѫ,
И азъ теби да либѫ,
И азъ теби, ти мени.
Сноши лигнѫхъ тѫ зѫспахъ,
На сѫнь ми сѫ присѫни,
Чи си при менъ лигнѫлѫ,
Рѫчицѫ си митнѫлѫ
Врѫзъ юнашкѫ снѫжицѫ.
Га сѫ стрисипѫхъ-сѫбудихъ,
Пусту празну бизъ теби,
Студенъ камѫкъ при мени.
Тудорки ле, либи ле,
Ты ли си гу дунелѫ
И при мени турнѫлѫ.
Тудоркѫ кои Ивану:
Ивани ле, либи ле.
Мени мѫ мамѫ ни пущѫ,
Диня пу вѫнъ да одѫ.
Камо ли пущя да додѫ,
Камѫкъ да ти дунисѫ.
При тебъ да гу уставѫ.

44.

Тѫменъ (Тѫвенъ) сѫ облѫкъ задади
Изъ пустѫ гурѫ Сивліѫ,
Изъ Сивліискѫ-тѫ паіѫ.
Азъ сякѫмь, Радо, ты идишь,
Идишь да ми пристанишь.
Бѣлы си рѫце рѫзгѫрнѫхъ,
Да тѫ, Раду ле, пригѫрнѫ;
Синю си сукно утметнѫхъ,
Да тѫ, Раду ле, нѫметнѫ.
Радѫ Ивану думѫши:
Либе Иване, Иване!
Кѫкъ щѫ, либе, да додѫ?
Чюзди ѫргати пу дворѫ,
Врьвѫ ѫлтѫни дрѫничьѫхѫ,
Куфаръ чюпрази ичяхѫ,
Злати мингуши дрѫничьѫхѫ.
Иванъ си Ради думѫши:
Раду льо, глупежю льо!
И тва ли да тѫ паучѫ:
Уткѫчи врѫвѫ ѫлтѫны,
Тури ги въ куюнъ джюбови;
Утпѫши куфаръ чюпрази,
Тури гы въ бялѫ пазувѫ;
Бѣли си пулы надрѫгни,
Сѫбуй си жѫлты местюви,
Пакъ трѫгни, Радо, тѫ ила,
Тѫ ила тѫ ми пристѫни.

45.

а мамѫ умирѫше,
на мени зѫрѫчѭше,
ерь вину да ни піѭ,
лѫкъ заржнь башь ржкіѭ,
нь ржкіѭ-амберіѭ.
ь пригришихъ тѫ сѫ нѫпихъ,
ъ си слязухъ утъ сѫлбѫ-тѫ,
улязухъ въ башь убори,
сѫ чюдѫ и сѫ маѭ,
коня да извадѫ:
ли коня дзвиздуброіѭ,
коня вихругоня,
коня шяркуліѭ.
ъ извадихъ дзвиздуброѭ,
пуихъ гу. нѫзубихъ гу,
пуихъ гу съ руйну вину,
Съ руйну вину тригудишну,
Нѫзубихъ гу сѫсъ бѣлъ урисъ.
Усидлахъ гу, упитляхъ гу,
Пакъ вѫседнѫхъ, тѫ утидохъ,
Тѫ зѫминѫхъ край варушіѭ,
Край варушѭ, край кюше-ту.
Тамъ намѣрухъ (намѣрихъ) новѫ
На портѫ-тѫ дивойчицѫ [портѫ,
Пу ризицѫ купринѣѭнѫ.
Азъ ѝ рѣкухъ добъръ вечеръ,
Тя низнаи що да риче;
Ѫми рѣчи: дуйди, либе,
Дуйди, либе, дувечѭрѫ:
Нямѫ мамѫ, нямѫ татіѭ,
Утишле сѫ у чичюви,
У чичюви да гудявѫть.

46.

истѫ сѫ пушки пушнѫли
Стуянови двурови.
плакѫлѫ е Виличкѫ
Стуянувѫ гробницѫ (гробнинѫ),
ь плачи, емъ си нѫричѭ:
бе Стуене, Стуене,
оду ти блеи въ жгѫли,
времени нѫкрѫмену;
Кончи ти цвили въ яхѫри (убори),
На времени нѫзубену.
Чюіѭ тѫ, либе, слушіѭмъ тѫ,
Ѫлѫ ни можѭ да станѫ:
Тило ми й въ зимя убраслу,
Лице ми й сѫсъ мѫхъ пукриту,
Очи (учи) ми й зѫймя испилѫ
И фѫфъ пирчемъ ми гниздо зѫвилѫ.

47.

Пручюлѫ ми сѫ й Димкѫ ми Бизимкѫ
Утъ Димиръ кѫпіѭ съ гулямѫ прикіѭ.
Де ѭ зачю, де ѭ зачю Димчю ми Булеринъ,
Димчю ми булеринъ, Димчю ми джилепинъ,
Димчю ми булеринъ утъ Будимѫ градѫ.
Аберъ прати, аберъ прати, за Димкѫ сѫ гуди.
Димкинъ по̀ старъ бѫща па Димкѫ даваши,
На Димкѫ даваши гулямѫ прикіѭ:
Гулямѫ прикіѭ ду тристѫ сѫнджкѫ,
Ду триста сѫнджкѫ сѫсъ жѫлти жѫлтици.

Димкѫ му сѫ жялну, милну моли:
Ой тѫ теби, ой тѫ теби, Димкинъ по̀ старъ бѫща!
Ощи ждѫ ти просѫ, просѫ и припросѫ,
Дѫ ми дѫдешь, дѫ ми дѫдешь кръвайнѫ-тѫ сабіѫ,
Кръвайнѫ-тѫ сабьѫ сѫсъ четири редѫ,
Сѫсъ четыри редѫ, сѫсъ девятъ угледалѫ,
И дѫ ми дѫдешь, дѫ ми дѫдешь
Утъ девять мечки кужюха;
Ощи дѫ ми дѫдешь и отъ вѫлкѫ кѫлпакъ.
Дѫ ми дѫдешь, дѫ ми дѫдешь кончи шистукрилу,
Кончи шистукрилу сѫсъ четири ноги.
Димкинъ по̀ старъ бѫща на Димкѫ придади,
Ня Димкѫ придади, щу-ту Димкѫ иска.
Пакъ пувдигнѫ Димчо тешкѫ труднѫ свадбѫ,
Сюрдисѫлѫ й, сюрдисѫлѫ й ду девятъ гудини,
Де-ту бяхѫ, де-ту тешки трудни жени,
Въ пѫть рудихѫ, дица пруходихѫ,
Дица пруходихѫ, свадбѫ запомнихѫ.
Деми й зачюлъ, деми й зачюлъ бре Вѫлчянъ вѫйводѫ,
Чи ми иди, чи ми иди тешкѫ труднѫ свадбѫ,
Съ Димчьѫ ми булеринъ Димкѫ ми Бизимкѫ,
Той зѫварди, той зѫварди нѫ Рилѫ плѫнинѫ,
Нѫ Рилѫ плѫнинѫ сѫсъ тристѫ юнакѫ,
Свадбѫ дѫ привари, Димчѫ да убіѫть,
Димчьѫ дѫ убіѫть, Димкѫ дѫ убземѫть.
Вѫрдили сѫ, вѫрдили сѫ ду седемь гудини,
Голи угулели, боси убусели,
Боси убусели, вѫшки ги изели;
Вѫшки-ти имъ, вѫшки-ти имъ, кѫту дубри прасци,
А пѫкъ гниди, кѫту дубри миди.
Той сѫ чюди, той сѫ маи бре Вѫлчанъ вѫйводѫ,
Кво дѫ чини, кво дѫ прави, чи отъ гладъ измрели,
Пакъ аберъ проводи ду Димчьѫ булеринъ:
Ой тѫ теби, ой тѫ теби, Димчьо булерино,
Димчьо булерино, Димчьо джиленино!
Нія теби вардимъ сига седямъ годянь
Нѫ Рилѫ плѫнинѫ съсъ тристѫ юнакѫ.
Теби ждѫ убіимъ, Димкѫ ждѫ убземимъ,
Ждѫ ти земимъ, ждѫ ти земимъ гулямѫ прикіѫ,

Тристѫ сѫнджкѫ съ жьлты жіьлтици.
Не лій язѫкъ, не лій язѫкъ за твоіѭ-тѫ младусть;
Ами дѫ ми пратишь гулямѫ дарбѫ,
Гулямѫ дарбѫ ду тристѫ маарѫми,
И въ маарѫми, и въ маарѫми пу тристѫ жіьлтици,
Дѫ ми дѫришь, дѫ ми дѫришь ду тристѫ юнакѫ,
И дѫ пратишь, и дѫ пратишь пѫ Вѫлчянъ вѫйводѫ,
Нѫ Вѫлчянъ вѫйводѫ петстотянъ жялтици,
Тѫка дѫ тѫ пуснимъ мирумъ дѫ зѫмиишь.
Аку сѫ ни склуишь дарбѫ дѫ ни пратишь,
Теби ждѫ убіимъ, Димкѫ ждѫ убземимъ.
Ощи ждѫ ти земимъ гулямѫ прикіьѫ,
Ду тристѫ сѫнджкѫ сѫсъ жьлти жьлтици.
Кѫту й зѫчюлъ, кѫту й зѫчюлъ Димчю ми булеринъ,
Той зѫруни, той зѫруни ситни дребни сѫлзи,
Кѫту ситянъ маргаръ чакъ ду черпѫ зимя.
Димкѫ Димчьѫ питѫ:
Ой тѫ теби, ой тѫ теби Димчьо булерино,
Димчьо булерино, Димчьо джилепино!
Тѫ щу ми си, тѫ щу ми си толкувѫ кѫхѫренъ,
Мени кѫжи, мени кѫжи, пѫкъ ти сѫ ни грижи.
Димчю Димки дума:
Ой тѫ теби, ой тѫ теби Димки ли бизимке!
Га мѫ питѫшь, га мѫ питѫшь, праву ждѫ ти кажьѫ:
Аберъ ми й пруводилъ бре Вѫлчянъ вѫйводѫ,
Вѫлчянъ вѫйводѫ утъ Рилѫ плѫнинѫ,
Чи й зѫвардилъ, чи й зѫвардилъ, сѫсъ тристѫ юнакѫ,
Свадбѫ ждѫ приварять, мени ждѫ убіьѫть,
Мени ждѫ убіьѫть, теби ждѫ убземѫть.
Ами дѫ гы дѫримъ бре гулямѫ дарбѫ,
Нѫ тристѫ юнакѫ пу тѫнкѫ маарѫмѫ,
Пу тѫнкѫ маарѫмѫ съ пу тристѫ жьлтици,
Нѫ Вѫлчянъ вѫйводѫ петстотянь жьлтици,
Тѫка да ни пуснѫть мирумъ дѫ зѫмиимъ.
Димкѫ му сладку утгувари:
Ни грижи сѫ, ни грижи сѫ, Димчю ми булерино,
Димчьо булерино, Димчьо джилепино,
Азъ щѫ д' идѫ, азъ щѫ д' идѫ дарбѫ дѫ гы дѫри,
А пѫкъ ти щишь мирумъ дѫ зѫмиишь.

Пакъ си фѫрли Димкѫ винчанѫ примиѫ,
Пакъ нѫ свадбѫ, пакъ нѫ свадбѫ тиху утгуваря:
Прущавайти кумуви-еватуви,
Прущавайти, прущавайти ощи пучакѫйти,
Дуде идѫ нѫ Рилѫ плѫнинѫ,
Дѫ си дѫрѫ ду триста юнакѫ.
Тѫка да ни пусиѫть мирумъ дѫ си минимъ.
Свадбѫ сѫ й вѫсприлѫ, Димкѫ сѫ примини,
Ублаклѫ й, ублаклѫ й утъ девять мечки кужюхъ,
Нѫ глѫвѫ й турилѫ и утъ вѫлкѫ кѫлпакъ;
Укачилѫ й, укачилѫ й крѫвайнѫ-тѫ сабіѫ,
Сѫсъ четыри редѫ съ девять углидалѫ.
Пакъ вѫседнѫ, пакъ вѫседнѫ кончи шистукрилу,
Кончи шистукрилу сѫсъ четыри ноги,
Тѫ утиде, тѫ утиде нѫ Рилѫ плѫнинѫ.
Тамъ зѫвари бре Вѫлчянъ вѫйводѫ,
Вѫлчянъ вѫйводѫ сѫсъ тристѫ юнакѫ.
Кѫту ѭ видя бре Вѫлчянъ вѫйводѫ,
Правъ нѫ крѫка стѫнѫ и ѝ утгуваря:
Дубре душла силнѫ тѫтѫріьо,
Силнѫ тѫтѫріьо, страшнѫ асакіьо.
Охъ дубре ми душла тѫ на помушь дѫ си!
Чи ми иди, чи ми иди тешкѫ труднѫ свадбѫ,
Тешкѫ труднѫ свадбѫ съ гулямѫ прикіѭ,
Димчя дѫ убіимъ, Димкѫ дѫ убземимъ,
И дѫ му земимъ гулямѫ прикіѭ,
Тристѫ сѫндѫкѫ съ жѭлти жѭлтици.
Силну утгуваря силнѫ тѫтѫріѭ,
Силнѫ тѫтѫріѭ, тешкѫ асакія нѫ Вѫлчянъ вѫйводѫ:
Ой тѫ теби, ой тѫ теби бре Вѫлчянъ вѫйводѫ!
И азъ тѫка чюхъ, тѫ зѫ тва сѫмь душьолъ,
Тѫ зѫ тва сѫмь душьолъ, тѫ нѫ помущь дѫ сѫмь.
Утгуваря силнѫ тѫтѫріѭ:
На рядъ сѫ ридети ду тристѫ юнакѫ,
Ду тристѫ юнакѫ съ Вѫлчянъ вѫйводѫ.
Тѫмамъ сѫ сѫ, тѫмамъ сѫ сѫ, нарядъ наридили.
Тя уткачи Димкѫ крѫвайнѫ-тѫ сабѭ.
Крѫвайнѫ-тѫ сабя съсъ четири редѫ девять углидалѫ,
Тѫ иссечи, тѫ иссечи ду тристѫ юнакѫ,

Ду тристѫ юнакѫ съ Вѫлчянъ вѫйводѫ.
Излягѫли, излягѫли кѫту дубри снопи.
Димкѫ си укачи кржвайнѫ-тѫ сабѣ,
Бѫседнѫ си кончи шистукрилу.
Присрешнѫ си тешкѫ труднѫ свадбѫ,
И на Димчѣ милну утгуваря:
Ни грижи ся, Димчьо булерино,
Азъ си удихъ нѫ Рилѫ плѫнинѫ.
Тѫ си дѫрихъ ду тристѫ юнакѫ.
Ду тристѫ юнакѫ сѫсъ гулямѫ дарбѫ,
Тѫка ждѫ ни пуснѫть мирумъ да си минимъ.

ОТЪ АДЖАРЪ.

ЖЪТВАРСКЫ.

48.

Мамѫ [1]) Стояну говори: [2])
„Сино Стоюне, Стоюне!
Напусни́, сино, булкѫ-тѫ,
Чи ми е грознѫ, умразнѫ:
Ф' кѫщи ми й пѫтя минѫлѫ,
Камо ли сино преж' ора; [3])
Преж' ора жя ма засрами́.
Стоянъ си мами говори:
„Прости́ ѣѫ мамо, прости́ іѣ,
Чи е бѫрзалѫ да мини,
Мѫшко и́ дете плакало.

49.

Слѫнце задъ горѫ заодѫ, [4])
Димо си кончи изводѫ
Та при владикѫ утодѫ [5]),
Да питѫ Диму владикѫ:
Рачѣть ли венчя млатъ Дима,
Рачѣть ли, али не рачѣть,
За стрикувѫ му дѫщеря.
Владикѫ Диму думаши:
Я иди Димо на пазарь
Та купи́ восакъ три оки,

[1]) Въ женскы-ты имена окончателны-ты *а* и *я* всякога и въ всичкы падежи ся чюѣть на *ѫ* и *іѣ*, съ исключеніе само въ нѣколко думы, и то отъ оныя, что имѫть удареніе-то си на послѣдный слогъ; тыи сѫ: жена, зѫмя (змія), мома, кума, дъщеря, сна'а (сваха) и др.

[2]) Слогове-ти на *а*, *е*, *о* и *я* кога-то сѫ безъ удареніе губять сѫщы-ты си гласове и ся произносять почти на *ѫ*, *и*, *у* и *іѣ*; нъ пакъ като не ся чюѣть точно така въ повече-то случаи, ные гы оставямы съ прьвы-ты гласны, нъ надчьртаны.

[3]) Вмѣсто прѣдъ хора, казвать още и *опрѣжь* или (по употрѣбително) *упрѣшь*; напр „упрешь мене двѣ бѫклицы, а прешь кумѫтъ нищо.“

[4]) Буква *х* въ начяло-то и въ срѣдѫ-тѫ на рѣчи-ты никога и никакъ не ся произноси; така казвать: *ора*, *заотъ*, *одиѫ*, *играѫ*, вм. хора, заходъ, ходихѫ, играхѫ.

[5]) Вмѣсто отивамь всякога казвать утодамь; нъ въ всичкы-ты съ окончаніе на *амь* глагоди *а*-то ся произноси почти като *ѫ*.

Три оки и полувинѫ [1]),
Усучи́ свещи четыри [2])
Та чи си иди, Диму лйо,
На бащини си мюлкуви,
Удбери нивѫ най-добра́,
Най-добра и най-убавѫ,
Запали́ свещи четыри
На четыри-ти кюшета,
А ти си седни́ ф' срѣт' нивѫ;
Ако та огѫнь премини,
Ти ела да та венчѣѭ.

50.

Мамѫ Стояну говори:
Сино Стоене, Стоене!
Вяруваш ли си булкѫ-тѫ,
Булкѫ-тѫ, младѫ невястѫ [3])
Та и́ ключюви уставяш [4]),
Ключюви на амбаре-ту
Ф' амбари бялѫ пшеницѫ?
Булкѫ пшеницѫ издади
На Мила на дюгенджія
За вино и за ракиѭ.
Стоянъ и́ нищо не речи,
Ами си ф' кѫщи ути́ди
Та чи невести говори:
Невясто младѫ 'убавѫ,
Азе в' горѫ-тѫ утоджмь,
Ама си убятъ [5]) не посіѫ;
Ти стани́ рано заранѫ,
Мѫжко си дете укѫпи́
И гу фѫфъ люлкы-ты приспи́,
Че зготви́ топла убяда,
На нивѫ да ми донесешь,
И невястѫ гу послушѫ
Та станѫ рану зѫранѫ,
Мѫшку си дете укѫпа,
И гу фѫфъ люлкы приспала;
Чи сготви топла убяда
Та гу на нивѫ занеси.
От' дѣ іѫ вида млатъ Стоянъ,
Испрегнѫ руси биволи
Та фпрѣгнѫ Угрѫ невястѫ.
Уралъ и Стоянъ що уралъ,
Отъ обятъ дори до пладніѫ,
Отъ пладнѫ дор' до вечерѫ.
Угрѫ Стояну думаши:
Либе Стоіене, Стоюне!
Аку та не е отъ 'ора,
То да та й баримъ отъ Бога! [6])
Угаръ сѫсъ мляку побѣла!
Мѫшку ми й дете умрялу.
Стоянъ іѫ тогив' испрѣгнѫ,
Та фпрѣгнѫ руси биволи,
И невяста си утиде [7]).

---

[1]) Обыкновенно казвать пулвина вм. половина.

[2]) Въ думѫ *четыри* вторый слогъ като ся произноси съ гласъ, что стои между *и* и *ѭ*, ные го пишемъ съ ы.

[3]) Въ рѣчь *невѣста* вторый слогъ ся чюе всякога на *я*, а въ дателный само падежь на е.

[4]) Буква *о*, кога стои въ начало-то на каквѫ и да е рѣчь, ако е безъ удареніе, произноси ся всякога като у.

[5]) Вм. *обѣдъ*. Отъ мѫжскый родъ имена, съ окончяніе на *д*, кога сѫ употрѣбени неопрѣдѣлено — безъ членъ, буква-та *д* ся чюе като *т*; така казвать: гратъ, млатъ, ятъ, мѣтъ, виградъ, младъ, ядъ, мѣдъ.

[6]) Сѫщо-то изрѣченіе ся употрѣблява и въ обыкновенный разговоръ. Казватъ още и така: „нито гу отъ 'ора досрамява, нито гу отъ Бога догрѣшява.“ А спом. глаголъ е (есть) ся чюе, ца *и* или *й*; така казвать: „нито гу й отъ 'ора, нито гу й отъ Бога“ вм. нито го е отъ Бога (грѣхъ), нито го е отъ хора (срамъ).

[7]) Глаголъ-тъ утоджмь (отивамь) прави двояко прѣминѫло-то си окончително врѣмя: утидъхъ, утиди, утиди, утидъхмы, утидъхти, утида'ѫ и утидох-, утиде, утиде, утидохмы, утидохти, утидожѫ.

Кога си у тяхъ утиди,
Крава ѝ на дворъ ревѣши,
А невяста ѭ попитѫ:
Краво лйо, краво бѣлудо!
Защо ми ревешь, краво льо,
Али ти нама теле-ту!“
Крава невести продума:
Невясто младѫ 'убавѫ!
Мене ми й тука теле-ту,
Ам дѣ тебе дете-ту!
И тя си кравѫ изминѫ
Та си фѫфъ кѫщи утиди,
Право на люлкы тичяши,
Дете ѝ фъ люлкы умрялу;
Като гу видя невяста,
И тя при люлкы умряла.

Кога си доде млатъ Стоянъ,
И видя дете умрялу,
И невяста-тѫ до него,
Той си амбари утвори,
Амбари пѫлни съ пшеницѫ;
Стоянъ извади влашкы ношь,
Та са ф' сѫрце-ту удари;
Трапенъ му языкъ думаши:
Мамо лйо милѫ драгайо!
Амбари пѫлни съ пшеницѫ!
Вари си сега пшеницѫ,
Та поменувай троица,
И копай мамо три гроба!
Като тва [1]) Стоянъ издума,
Отъ душіѭ си са раздели.

ОТЪ ЖЕЛѢЗНИКЪ.

51.

Слънце-то трепти, захожда —
Герги си кончи-то извожда.
Гергюва млада невеста,
Тя си на Герги думаше:
„Герге ле, първо венчило!
Слънце-то трепти, захожда —
Кѫдѣ си кончи-то извождашь?
Ала ми право да кажешь,
Замъ да ми е лесно да лъжа.“
Герги невясту думаши:
„Невѣсто, първо венчило!
Азъ ща, холанъ, да ида
Въ Чахколарово село голѣмо,
Брадвичка да юлидисамъ,
Хаджи Исуха да колладисамъ.
Че стана Герги утиди
На Чахколарово село голѣмо;
Той си брадвичка юлидиса,
Хаджи Исуха солладиса,
Че на хаджіеви порти повика;
Не ми излезе хаджія,
Най ми излезе хаджійка;
Тя на Герги думаше:
„Хошъ гелдинъ, Герге, хошъ гелдинъ,
Що ходишъ, Герге, що търсишъ?
Герги хаджійки думаше:
„Кога ма питашъ, да кажа:
Азъ ща на Араба-пазаръ да ида,
Мали ще волове да зема,
Ала ми харачлъкъ не стига, —
Азъ додохъ харачлъкъ да искамъ.“
Хаджійка на Герги думаше:
„Герге ле, чобанъ Герге ле!
Хаджія, Герге, е въ джамія,

[1]) Вмѣсто *това*, повече-то пѫти казвать тва.

На азъ харъчлъкъ да ти дамъ.“
Че бракна въ коюнъ джобови,
Извади шепа бешлицы,
Че ги на Герга подади:
На ти, Герге, тозъ харъчлъкъ,
Иди та си купи волови;
Ако ти харъчлъкъ не стигне,
Или хаджія още да даде.“
Че си Герги оттамъ стана;
Нему е кончи зеленчи, —
Хемъ е кончи зеленчи,
Хемъ е кончи фърковато;
Право на Черкешліи отиде,
До Кося неговъ аратлякь;
На Косюви порти повика, —
Не ми са Косю обади,
Най ми са обади Косюва майка:
„Що ходишъ, Герге, що търсишъ?“
Герги на косюва майка думаше:
„Кждѣ е Косю аратлика?“
— Косю е, Герге, съ овце-тѣ
По димирджилиски кайрацы,
По черкишлиски куріи.
Че оттамъ си кончи позбута,
Че той си Кося намери
По димирджилиски кайрацы,
По черкишлиски куріи.
Герги на Кося думаше:
„Косьо льо, кузумъ, аратликъ!
Я хайде, Косьо, да идимъ
На Чахколарово село голѣмо
Хаджи Исуха да бастисами;
На пари да са наземемъ, —
Кой колко мой да носи.“
На Кося ми, Гергевъ аратликъ
Четири овце близнили:
Осъмь агнета носеше;
Той си овце натири,
Осъмь агнета остави;
Олови сива кобилка,
Че са на кобилка покачи.
На коюмджіи утидоха,
Коюмджи Гига викнаха;
Че оттамъ си, кардашъ, станаха,
До Мано брадатъ байрактаръ.
Мано на Герга думаше:
„Гергеле, младъ байрактарино!
Хайдити Злата да викнимъ,
Че му е топуза жилезенъ, —
Лесно сандацы разбива;
И често на вънъ излизайте,
Къмъ Парпадаръ баиръ гледайте,“
Тѣ си на вънка излизали.
И на Парпадарь баиръ огънъ све-
И тѣ са холанъ тръгнали, [тнало,
Хаджи Исуха бастисали.
Мано ми брадатъ байрактарь,
Той на момчета думаше:
„Момчета, млада сбирщина!
Вый ще въ пътъ са загледате
Хаджи Исуха ще истървете.“
Че тѣ са Хаджи Исуха уловили,
Отворили тъмны зимницы,
Разбили Маджаръ сандацы,
Зимали желти желтицы,
Пълнели мишенени дисаги.
Тѣ са въ пари загледаха,
Хаджи Исуха истърваха,
И той си оттамъ отиди
На баба на кждана-та.
Тя ги на чакржгъ завърта:
Тръгнали да си утиватъ,
Тъмна ми мъгла припадна,
Ситенъ ми снежецъ завъла:
Бѣгали що са бѣгали,
Се са край село въртели.
Баирджіи въ баиръ утиватъ,
Мано ми брадатъ байрактаръ,

Той си баирджіи питаше:
„Къмъ кѫде са Черкешлиски пѫ-
Баирджіи Мано думаха: [тища?“
„На ли ги Мано ти знаешь,
Ами ти Мано насъ питашъ?“
Мано дружина думаше:
„Дружина наша събрана!
Хайде конье-тѣ да исколимъ
И въ Тунджа да ги хвьрлимъ!“
Герги дружина думаши:
„Дружина вѣрна събрана!
Мене ми е кончи зеленчи, —
Меня ма тети обива
Зарадъ мойто кончи зиленчи!“
Че той си кончито посбута;
Слънце-то трепти, изгрява, —
Герги си въ двори влезе.
Герги изъ дори ходеше;
Чюди са Герги и мае,
Дѣ дисаги да скрие.
Че той ги на чардакъ хвърли,
И къмъ кѫщи утиде,
Бустанджіи дори испълниха.
Гергюва млада невеста,
Та си на Герга думаше:
„На ли ти стига, Гергиле,
До три агъла родицы
И четвьрти вакли уйнета!“

52.

Марга на Дунавъ переше
Тънини дари лепени:
Царъ Муратъ край Дунавъ ходише
И си на Марга думаше:
„Марги ле, бѣла българко!
Тебе ти, холанъ, не мяза
Бѣла българка да бѫдешь;
Я пай ти мяза, Марги ле,
Бѣла кѫдана да бѫдешь,
На высокъ ханай да седишъ,
Бѣла коприна да мъкнешъ,
Желти алтани да нижешь!“
Марга на Царя думаше:
„Царьо льо още господарьо ле!
Азъ си ставамъ бѣла кѫдана,
Ако піешъ вино червено,
Ако едешъ гозба сѣкаква!“

53.

Лазанъ мами си думаше:
„Маръ мамо, мила мамо!
Богъ да та обіе, маръ мамо!
Дето си мене родила, —
Бѣлъ камъкъ да си родила;
Дето си мене кърмила, —
Бѣлъ камъкъ да си кърмила!
Че ти си са хвалила, маръ мамо,
Че имашъ синка Лозана,
Че ходилъ лозанъ, лозане,
Въ Едирня града голѣма,
Въ средъ Едирня на бизистеня,
Че обралъ Лозанъ, Лозане,
Едирненскія безистенъ,
Че е зималъ пари безбройны.“
Че ми са люто разсѫрди,
Че посабра Лозанъ, Лозане,
Че посабра до седемдесетъ дру-
Доръ седемдесеть и седемъ; [жина,
Че ми ги Лозанъ поведе,
Че ги въ Едирня заведе,
Въ Едирня града голѣма,

Въ средъ Едирня на безистеня.
Седемдесетъ юнака са мъчоха
Димиръ капія да отворетъ;
Не можле да іѫ отворетъ.
Лозанъ момчета думаше:
„Момчета, моя сбирщина!
Я са на старна махнете!“
Те са на старна махнаха.
Лозанъ си назадъ поотстъпа,
Че си съ перниченъ топузъ хвърли, —
Димиръ капія удари;
Не си капія искърти,
Най іѫ изместилъ, измести,—
Малко іѫ Лозанъ измести,
Колко-то по единъ да влизать.
Влизали, що са влизали,
Доръ седемдесетъ и седемь души.
Че ми ги Лозанъ поведи,
Че ги на момджиски дюкянъ заведи.
Запали свещь седемдесетъ и седемъ,
На сички-тѣ дади по една,
И на нему една остана.
Зимали сѣкой, кой колко мои да носи.
Земали и са влюнчели.
Тръгнали да си излизатъ.
Бе тѣзи Едирниліи,
Димиръ капія наместили!
Сички-тѣ, холанъ, викнали,
Викнали та заплакали:
„Олеле, кардашъ, Лозане!
Защо на тука доведе?
Сутра ще ни исколятъ,
Като овце на канара!“
Лозанъ момчета думаше:
„Момчета, моя сбирщина!
Мълчете та ни плачете,
Доръ де самь ази при вази.
Че са изъ безистенъ разгледа,
Че ми си Лозанъ подскочи
На безистеня на кубе-то,
На кубето на пенджара-та;
Съ крака си пенджара разбилъ,
Че ми отгоре излезе;
Че ми разви пояси-тѣ,
Че си дружина вадише, —
И по единъ Лозанъ и по двама;
Сички-тѣ Лозанъ извади,
Пакъ ми ги Лозанъ причете, —
Пакъ седемдесетъ и седемъ,
Сички-тѣ тварни влюнчени!
Че ми ги Лозанъ поведи
Презъ Едирня града голѣма.
Бе тѣзи Едирнеліи,
Че тѣ са се сьозъ бирліи:
Тѣ са сокацы обвързали!
Като са ги видели
Седемь десетъ и седемъ дружина,
Сички-тѣ пакъ викнали,
Викнали та заплакали:
„Олеле кардашъ, Лозане,
Защо на тука доведе?
Сутра щатъ ни исколять,
Като овце на канара!“
Лозанъ момчета думаше:
„Небойте са вый момчета,
Доде самъ ази при вази.“
Че извади сабя фрингія,
Отвънъ ги Едирня изведе;
Пакъ ми ги Лозанъ причети, —
Пакъ седем-десетъ и седемь,
Сички-тѣ тварны влюнчени!
Лозанъ момчета думаше:
„Момчета, моя сбирщина!
Кой отъ дето е дошолъ,
Пакъ тамъ да си иди!“

54.

излезъ, мамо, погледай
мъ караджови дворовье!
палили са, маръ мамо,
раджови-тѣ дворови,
ь четиры-тѣхъ рогови;
гори, мамо, отъ огънъ,
гори, мамо, най гори
ь огънъ, отъ черна чюма.
порила е, моръ мамо,
раджови-тѣ сынове, —
ръ деветъ сына рождены.
деветъ млади снашицы
деветъ мъжки рожбицы!
караджовица е болна,
я си лежи средъ кѫщы!
ма-та изъ кѫщи играе,
ь кѫщи по колене-тѣ й.

Караджа Богу думаше:
„На ли ти стига, Божиеле,
Мой тѣ сынове доръ деветь
И деветь млади снашицы
Съ деветь мъжки рожбицы;
Ами и караджовица е болна, —
Баръ нея, Боже, остави,
Съ нея двама да са гледаме.“
Доде си Караджа издума,
И караджовица са отъ душа раздели.
Караджа му мъчно домъчня
И още му жално нажиля,
Че бръкна въ коюнъ джобови,
Извади ножче белосапче,
Че са въ сърдце-то удари,
Че и той при нея си легна!

55.

кувица кукува,
ково хубаво хуртува!
гко дружина сабира,
ръ седем-десетъ и седемъ дружина.
ко ги Петко поводи,
ого имъ Петко спечели;
ина е слана паднала,
ракъ на лице остана;
ато са назадъ повърнали,
дна ли са да еджть.
гко дружина думаше:
ружина моя, събрана!
го ядете и піете,
а на лице гледайте:
му е женска сима-та,
му е тънка снага-та
а му е дълга коса-та?“
а, братко, и пили,
а на лице гледали.

Кѫны ми младо юначи,
Нему е женска сима-та,
И му е тънка снага-та,
И му е дълга коса-та.
Кѫня са булка сторили; —
Голѣма свадба дигнали,
Че щатъ презъ Шипка да минатъ.
Като презъ Шипка минувать,
Вси са шипчены излезли —
И мъже, братко, и жени:
Каква е свадба голѣма,
Се мъже, братко, безъ жени!
Минали та заминали,
Никой си Петка непозна,
Че не е свадба, бе, женска,
Я най е свадба юнашка.
Отвънъ са Шипка излели,
Среща имъ иде чифутчи,
И то си Петка познало,

Ощи на Петка думаше:
„Урала, Петко войводо!
Ти що щешь, Петко, въвъ Шипка?
Тебе та, Петко, търсиха
По габровски-тѣ планини,
По шипченски-тѣ бовази, —
Ти самси Петко въвъ Шипка!“
Чифутчи мина, замина,
Че си въ Шипка утиде,
Че ми са Ясно провикна:
„Шипчени, хора търговцы!
Видехте ли тъзъ свадба голѣма?
То не е свадба голѣма,
Я най е Петко войвода.“
Шипчени, хора търговцы,
И тѣ са сички съгласны:
Кой пушка има грабна іѫ,
Кой пищовъ има грабна го,
И пакъ кой пушка нѣмаше,
Той брадва пакъ грабна;
Малко са холанъ събрали, —
Доръ триста мина шипчени!
Хукнали Петка да търсетъ;
Отвънъ са Шипка излезли.
Петко на Кѫня думаше:
„Кѫньо льо, булка хубава!
Я са на дире обърни, —
Каква е потиря голѣма!
Кѫньо са надире обърна,
Да си потиря погледа.
Кѫньо си хвърли було-то,
Забули кара-чилія,
Извади сабя фринтія,
Че са на лѣво завърти;
Доде са на дѣсно обърни,
Токо чифутчи остана;
Живъ го Кѫньо диреши,
Мартинъ бузалъкъ биреше;
Петко му кожа излиеше,
Та ѭ възглавка правиха.

56.

Наготви Стоянъ, Стоене,
Педесетъ кола съ сено
И триста кола съ ячемикъ.
Силна е зима хванало.
Стоянъ си стадо захрани;
Храни го Стоянъ, варди го,
До средъ го зима изхрани;
Сено-то му са довърши,
И ючимикъ са привърши, —
Силно е стадо замрѣло.
Не коли Стоянъ, не дире,
Най го на купа трупаше.
Съ вакълъ ги югичъ довърши,
Че извади мѣдни кавали,
Че си съ кавалъ засвири.
Кавала свири, говори:
„Клета му душа, проклета,
Който мама си не слуша:
Язъ да бѣхъ продалъ двѣстя-та,
Че да бѣхъ изхранилъ триста-тя!

57.

Вчера са дете добило,
Добило и го кръстили,
Кръстили — и продумало:
„Кани ма, мамо, кръми ма,
Да растя, да си порастя, —
Отъ Царя царство да зема,
И отъ визиря визирство!“
Дѣ са го ,холанъ, зачюли

Негови верны кумшіи!
Тѣ каилъ не са станали,
Че са при Царя утишле.
И ощи на Царя думали:
„Царьо льо, царьо честити!
Вчера са дете добило,
Добило и го кръстили,
Кръстили — и продумало:
„Капи ма, мамо, кърми ма,
Да растя, да си порастя, —
Отъ Царя царство да зема
И отъ визиря визирство!“
Че отъ дѣ го е зачюлъ и Царя!
Той на гавази думаше:
„Гавази мои, риджели!
Скоро Иванча доведете!“
И тѣ си Иванча довели,
И го въ тъмница хвърлили;
Малко е много посидялъ, —
Тъкмо ми деветь години.
Царя гавази думаше:
Гавази мои, риджели!
Я си тъмница отворете
Та си кокали исхвърлете!“
Тѣ си тъмницы отвореха. —
Иванчо на средъ стоеше,
Едно му кандило гореше,
Печено агне ядеше
И червено вино піеше.
Като го Царя погледа,
Той си отъ столпина-та стана,
Че си е турилъ Иванча.
Че отъ Царя царство оттърва
И отъ визиря визирство!

58.

Кралицы гости додоха,
Едикулски-тѣ джилепи,
Едренополски-тѣ касапи;
Тѣ Кралицы отговаряха:
„Кралице, Кралска девице!
Ный та чюхме, разбрахме, —
Имала си уйны за продань;
Хиляда чифта кечови,
И шестотенъ чифта уйнета,
И петстотенъ вакли шилета.“
Кралица дума джеллепи:
„Ой ми вази, Едикулски джиллепи.
И Едренополски касапи!
Азъ си уйнета продадохъ, —
Снощи имъ пари-тѣ дадоха,
Снощи по икиндія.“
Иванъ мами си думаше:
„Маръ те не са, мамо, джилепи,
Най ми са Турци Хайдути,
Хайдути, мамо, джелати!“
Тамамъ си това издума, —
Хайдути кралицы вързаха;
Назадъ й раце вързали,
Напредъ ѣ конье караха,
И на Кралица думаха:
„Я давай халалъ, Кралице,
На кечови бешлицы,
На овиста бешлицы,
На дребны шиленца робенца!“

59.

Прочю са Цоню Чорбаджи,
Че има Цоню чорбаджи
Петстотенъ вакли уйнета
И триста свини качори,
И има пари готови.
Отъ дѣ са го, холанъ, зачюли

Кеоръ Стою буллабунарчи-то,
И Султана Пандаклискія-тъ,
И мулле-то Емирлиско-то!
И тѣ са трима сабраха,
Млади говедари ловиха,
Та ги въ Карапча пращаха
До Цоня селски чорбаджи:
„Да ни испрати Цоню чорбаджи
Педисеть, шейсетъ хиляди;
И ако не ни испроводи, —
Глава-та ще му земиме,
Глава-та още съ брада-та!“
Цоню говедари думаше:
Говедари, мои ратаи!
„Нѣмами пари готови, —
И ако искатъ душа да зематъ,
Да додетъ душа да зематъ!“
Като са е холанъ съмнало,
Цоню Димирю думаше:
„Димире, синко Димире!
Извади кончи хранено,
Че иди, холанъ, въ Ямбола,
Въ Ямбола при мюдюрена;
Кѫщѫ съ кирія да търсишъ
И на мюдюрена да кажешь:
Ній отъ Карапча ще са дигнемъ.“
Димиръ буба си послуша;
Извади кончи храпено,
Че отиди Димиръ въ Ямболъ,
И при мюдюренъ утиди;
Отъ далечъ му са поклони,
Отъ близо му селямъ дади;
Като го видя мюдюренъ, —
И той на Димиръ думаше:
„Хошъ гелдинъ, Димиръ чорбаджи!
Що ходишъ, холанъ, що търсишъ?“
Отговаря Димиръ чорбаджи:
Меня ма буба проводи,
Кѫщя съ кирія да търсемъ,
Отъ Карапча да са дигнемъ,
Че намъ ни, холанъ, хаберъ пращаха
Кеоръ Стою баллабунарчи-то,
И султана пандаклискія,
И мулле-то Емирлиско-то.“
Мюдюренъ дума Димирю:
„Стани си, холанъ, иди си,
Че азъ ща подиря да испратя
Пидесетъ млади джандарми,
Да додетъ да вы повардетъ.
И той утиде у тѣхъ си.
Малко са много надява,
Да додетъ джандарми да вардетъ,
Никой си, холанъ, не доде.
Самъ си са Димиръ вардеше;
Малко са много поварди,
Отъ Петровъ день до Илинденъ.
Брашно-то имъ са свършело.
Цоню на Димиря думаше:
„Димире, синко Димире!
Да идишъ жито да извадишъ,
Да извадишъ жито да смелишъ!“
Димиръ на буба си думаше:
„Ако не ти е мила душа-та,
Хайди си брашно ти смили!“
Цоню Димиря не слуша.
Въ сѫбота жито подсяха,
Въ неделя го натовареха,
Въ понделникъ Цоню подрани;
Впрегна си мали волови,
На воденица да си отиди,
На каябурунски воденицы,
И тѣхъ ги праздни намери,
И си брашно-то той съмли,
И са назадъ повърна.
Като презъ курія варвеше,
Презъ курія презъ пандаклиска,
Тамъ са го, холанъ, срещнали
Кеоръ Стою баллабунарчи-то,

Султана Пандаклискія
Мулле-то Емирлиско-то;
И като са го срешнали,
Кеоръ Стою на Цоня думаше:
„Ти нѣмашъ пари готови!“
Тогава му глава отряза,
Глава-та още съ брада-та;
И че са у тѣхъ утишле, —
Три-тѣ му снахи заклаха,
Върли ги мъки мъчеха, —
И имъ ненки-тѣ режеха!

60.

Двама са братя делили.
Сичко-то братски делили:
Нивя-та съ Синджиръ мереха,
А лозя-та чютукъ по чютукъ делиха;
Бешлицы-тѣ съ кило мерели,
Алтани-тѣ съ ока теглили. —
Сичко-то братски делиха;
И най сетнѣ е останало
Доръ два ми коня храпени
И два ми сиви соколи, —
Немоятъ да ги разделетъ.
Единъ са отъ други неделетъ:
Конье-тѣ единъ за други цвилеха,
Соколи-тѣ единъ за други пищяха.
„Тѣ са единъ други караха.
Николчо дума Петканки:
„Петканке, булка хубава!
Азъ ща по кърра да излезя,
За дребна лова да ида;
На тебе, холанъ, наръчамъ,
Обѣда да си наготвишь,
И малко ми братче да викашъ,
Двама-та съ него да ядете,
Черна утрова да туришъ,
Дано го, Петкано, отровишъ.
Кога са азъ отъ кжра завърна,
Живичакъ да го не сваря, —
Че ти глава-та одрязвамъ!“
Петкана хитра, разумна,
Петкана сладкодумна-та!
И та го, холанъ, испрати,
И си обѣда наготви,
Че си повика Иванча.
Ели са двама и пили,
И неможе да го кайдиса.
Тамамъ го, холанъ, испраща, —
Ето и Николчо си идеше;
И той още отъ пътъ попита:
„Дето ти, Петкано, зарачахъ,
Направи ли, Петкано, стори ли?“
Неможе лъжа да кажи.
„Кога ма питашь да кажя:
Азъ го у дома повикахъ,
А неможахъ да го кайдисамъ.“
Николчо Петкани думаше:
„Добрѣ си, Петкано, сторила,
Че Иванча не си отровила, —
Че братецъ за братецъ пакъ ще
И тогасъ назадъ повърна, [жали.“
Що не е можалъ ловъ да улови;
Въ синьо небе черно орленце си
Че си пусна сивія соколъ, [видя;
За да му олови черно орленце.
Че са съ пили захванали, —
Не може да са надвіетъ;
И на сетнѣ орелъ надвива.
Пиле-то пищи, викаше:
„По скоро да ми испратишь
По малко-то ми братченце,
Да доди да ми помогни,
Да доди на помощь да свари!“
По малко-то му братче, утиди,

Че и двѣ-тѣ са захванали:
Черва-та му вадяха!
А орле-то пищеше,
Като пищеше кълнеше:
„Да са провали мама ми,
Че не е мама хранила
Друго братенце за помощъ!“

61.

Ангелъ Воивода, море, Ангелъ воиводо,
Въ гора ходи, въ гора зелена:
Ангелова-та майка — стара планина:
Ангелъ Войвода за нищо грижа нѣма.
Ангелова баща — буковы-тѣ сенки,
Ангелова постелка — зилена мурава,
Ангелова-та булка — тѫнка-та пушка,
Кадѣ-то ѭ прати, работа му върши.
Ангеловы-тѣ братя — чифтя пищови, —
Кждето ги прати, работа му вършатъ!
Ангеловы-тѣ дѣца — бели-тѣ фишецы, —
Кждѣ-то ги прати, работа му вършетъ!
Ангелъ воивода за нищо грижа нѣма,
И къдѣ-то ходи, се мирно си ходи.

62.

Устана Димчо сираче,
Сирачи чюждо Аргатчи.
Че той са, холанъ, престави
Въ Султана плевнелія-та,
За деветъ годинъ — за деветъ стотинъ.
Дошло е врѣме, Димчо да излиза.
Димчо си хачеца поиска.
Султана Плевнелія-та
Лоши му думы надума, —
Една му пара не даде.
Димчу са жалба нажали.
Чюди са Димчо, маи са,
Какво да стори, да прави!
Че той си утиди въ гора зелена
На една высока могила,
Че тамъ са выкомъ провикна:

„Уйчо ле! уйчо Стратиле!
Дѣ да си, уйчо, да додишъ, —
Нещо ще да ти са уплача.“
Уйчо му съ седем-десетъ и седемъ юнака,
Той си подъ сѣнка седеше,
Шаро си агне печеше,
Още на дружина думаше:
„Дружина, моя сбирщина!
Я стойте да послушайте,
Що ми са гласецъ зачюва,
Що мяза на мое сестрено момче?“
Пакъ си са Димчо провикна:
„Уйчо ле, уйчо Стратиле!
Дѣ да си, уйчо, да додишь, —
Нещо ще да ти са оплача.“
Че стана Стратилатъ, утиде
При сестрино-то си момче,
И още на Димча думаше:
„Димчо ле, клето сирачи!
Ти що щешь тука, Димчоле?“
Димчу са жалба пажали,
И той уйча си пригърна,
Още на уйча си думаше:
„Уйчо ле, уйчо Стратиле!
Дѣ са е чюло, видяло,
Аргатинъ безъ хакъ да шета!
Мене ма, уйчо, престави
Султана плевнелія-та
За деветьстотенъ — за деветъ годенъ.
Доде време, за да си излеза,
Азъ си хачеца поискахъ; —
Той ми хачеца недаде,
И лоши ми думи на дума:
Махни са, Димчо, отъ тука!...“
Че стана Стратилъ, утиде
При Султана при Плевнелія;
Димчо го до тамъ заведе.
Стратилъ ми, Страшна войвода,
Той на Султана думаше:

„Султанено, Плевнеліено!
Ти защо, холанъ, не даде
На туй момченце хачеца?“
Султанъ на Стратила думаше:
„Стратиле, страшна войвода!
Димчо ми неказа, кога да си утива,
Хачеца да му дамъ и наддамъ.“
Стратилатъ ми страшна войвода,
Той си Султана улови,
Че ми го горѣ искара,
Горѣ въвъ стара планина;
И на Султана думаше:
„Наша-та постелка е отъ кара чилія,
Нашія-тъ чюбукъ е отъ шипка,
Наши-тѣ лули сѫ отъ шикълки,
И тютюня ны е отъ букува шюма,
Наши-тѣ конацы са высоки букацы,
А наши-тѣ мехкемета — дълбоки-тѣ долета;
Ній тука чилѣка сѫдиме:
Деветъ години е седялъ,
Деветъ пари не си далъ!“
Стратилъ ми страшна войвода
Парче го, по парче пасече,
Че го по драки хвьргаше,
И са викомъ провикна,
На черны-тѣ гарваны:
„Ела ла геле, гарваны,
На това месо ефтено!“

ОТЪ АХЖ-ЧЕЛЕБІЙСКЖ-ТЖ КААЗЖ

Село Устово (Читакъ).

(Записаны отъ Г.Г. И. Бѣлковскы и П. Гыдиджискы).

63.

Де са е чюлу видьелу,
Мума въ тевница да лижи,
Кайну е Янка лижяла
Сига за дьеветь години! [1])
Янкина майка ходяше
Околу тиеовна тевница,
Съ Янка дума думаше:
„Янкеле моя доащерю!
Притажна ли е тевница?“
— Притажна е, майчю, притажна, —
Нащя е яцье притажна! [2])
А га ми слушять, малеле,
Моминье пу попрелки нье,
Юнаци на пивници нье. —
Турце си Янки викаха:
„Придай си, Янке, вьера-на,
Вьера-на и Християнску-ну,
Отъ [3]) тевница да та извадимь.“
Пакъ си хми Янка викаше:
„Ой тевничярье, ключярье!
Дьеветь години какъ лежемь,
И иоще дьеветь да лежемь, —
Пакъ си вьера-на ни давамь,
Вьера-на и Християнску-ну.“
Още си дума думаха, —
Отъ Бога свящье паднаха,
Янки на рамца горяха;
И тевничярье са сьетиха,
Чи Янка ни е била момица,
Ами е била Святица.

64.

Хранила майка кутила
Ду два-на малки близнака:
Едненог' Богданъ зувяха,
Другеног' Лазаръ зувяха.
Дудье хи майка исхрани,
Чиорна ми коарпа поноси,
Чузда е фурка пупрьела,
Га хи голѣми исхрани,
Пу на дванадесте гудини,
Богданъ Лазару викаше:
„Казанчь да казандисаме!“
Станаха та ми тоаргнаха.
Малу са млогу ходили —
Години до дванадесте,
Малу са пуспечелили —
Ду хиляда и петь стотини
Манахи [4]) вакли овнове.
Богданъ Лазару викаше:
„Хайде щимъ, брате, да с'идимъ
Нахѣ наша стара майчица,

---

[1]) Всяка буква прѣдъ *д* ся произноси мегко.
[2]) *Яцье* — значи твьрдѣ.
[3]) *Отъ* ся чюе въ изговаряніе-то на *утъ*, кога-то прѣдъ него рѣчь-та окончява на съгласнж; а чюе ся на *ютъ*, кога-то окончява на гласнж.
[4]) *Манахи* значи: чисти, само отъ единъ видъ, исключително.

Чи повинишь ли, или ни повинишь,
Кина [1]) е майка тиоглила,
Доде на майка нехрани
Накива малки близнаци?
Чиорна е коарпа носила,
Чузда е фурка пупрьела!"
Станаха та си тоаргнаха.
Варвяха, колко варвяха;
Га бяха въ гора зелена,
Чи си ми са е моаркналу,
Вакли си овни свартяха.
Богданъ Лазару викаше:
„Лазаре, брате, Лазаре!
Сая е гора хайдутска,
Хайдутска и харамлійска.
Ага си овни подплашать.
Ага овни-нье да своарташь,
Ни фоарляй си ми кепена:
Пу кеня да та познавамь, —
Чи ща та, брате, удари
За пусто воарлу хайдутче!"
Малу са млогу поспали. —
Вакли са овни сплашили.
Лазаръ си рипна та стана.
Снощненъ кавулъ забурави,
Фарли отъ гърбъ-нъ кеня-на;
И Богданъ вдигна пушка-на,
Та си удари Лазара
За пусто воарлу хайдутче!
Лазаръ си викна лелекия:
„Богдане, брате, Богдане!
Чи как ма, брате, кайдиса!
Ага си подишь, брателе,
У наша стара майчица,
Какъ щешь майци да кажишь,
Да ми си, брате, ударилъ?"
Богданъ са чудомъ почуди,
Та че си вдигна пушка-на,
Та са самичакъ удари:
„Дету щишь жалье едненогъ,
Чи жали, майчо, и два-на!"

65.

Мари, Марудо, Марудо!
Ако са менъ воарзали,
Воарзали и покарали,
Ами теб' що е, Марудо,
Та слѣдъ мен' идишь,
Идишь и плачишь?
Ела близичко при мене,
Поарстене да размениме
И кавулъ да си сториме:
Да си ма чикашь, Марудо,
До дванадесте години;
Ако ти Стоянъ не дойде,
Тагавъ са глави и жени."
Чикала гу е Маруда
До дванадесте години;
Вчера хи кавулъ премина,
Днеска хи бѣше свадба-на.
Стоянъ е споадналъ да плаче
На царюви-нье дворове.
Дѣ го видьела царица,
Та си Стояна попита:
„Оти ми плачишь Стояне?"
Плачямь ми, плачямь, Царице!
Съ Маруда кавулъ правяхме:
Да си ма чика Маруда
До дванадесте години;
Вчера е кавулъ заминалъ.
Днеска е Маруди свадба-на. —
„Още ли стоишь, Стояне!
Та поди си ми, Стояне,

[1]) *Кина*, значи: а) какво, что б) колко, колко много.

арюви-нье хергелье;
ри конче хранено,
а гу вчюзди. Стояне,
и-на змія усойна,
прьегни гу, Стояне,
ьеветь чиорни смокове;
у, Стояне, воазседни,
и ми поди, Стояне,
Маруда зафтасашь,
е я не соа отвели;
ако я соа отвели, —
е я не соа вьенчели."
ми Стоянъ отиде,
мъ ми дарье даряха.
ьемъ-ньемъ даріе мѣстаха
го дарье дариха —
Тиоп а-на риза лиопена;
Той хи е вниваль (1) поарстеньенъ,
Баба гу даде Маруди.
Маруда баба питаше:
„Бабчюле мила и драга!
Кой ти е вниваль поарстеньенъ?"
— Поатникъ е дошиоалъ. сноахулю:
И негу дарье дарихме, —
Тиопкана риза лиопена, —
Той ти е вниваль поарстеньенъ. —
„Бабчюле мила и драга!
Халалъ да ви са, бабчюлю,
Мои-нье тиоанки дарове!
Я щоа съ поатника-нъ да ида, —
Той ми е поарво вьенчило."

66.

àлихъ мàйчю: залюбихъ,
диоà [2]) руса дѣвóйка,
хú [3]) двóріе ни знаямъ.
двòріе, мàйчю, ни порты."
Ùтай я, сыну, питай я, —
кадѣ ще ти са каже.
Питахъ я, майчю, питахъ я,
ми на смѣхъ казува:
воархъ Перинска планина,
ѣнова самъ доащеря."
Стояне. сыну, Стояне!
[4]) ти майка набере
деветьту ну [5]) градины
нь. Стояне, вратика,
Утъ гуроа-на гуроцвѣтъ.
И утъ равну поле трандафель;
Да ти хы [6]) вниямъ въ калнàка-на:
Аку е мума хубава,
Чи ще та близу наближи;
Пакъ ку е юда пиринска,
Чи ще ти утъ делеку извыка:
„Фоарли. Стояне, калнака-нъ,
Да си та близу наближямъ." —
Утиде майка та набра
Утъ деветь ту ну градины
Пилинь и ôще вратика,
И утъ гуроа-на гуроцвѣтъ;
Та му гу вни въ калнака-нъ.

) *Вниваль* значи: Дарени-тѣ на свадбж или годешь, като възмездіе на даръ-тъ давать на годеницж-тж или невѣстж-тж; това ся наричи *пивъ*, а отъ него е дума-та *вниваль*.
) *оа* са произнаси съ звукъ, кой то е мѣжду *оа а*, нъ малко отворено.
) Третолично-то мѣстоименіе ед. чис. дат. падежь женскій родъ вмѣсто *неи*, *и*; из-я са нехи, хи.
) *Ио* ся изговаря съ звукъ мѣжду *и* и *о* сжщо малко отворено.
) Отъ 3-тѣ вида членове: тъ, та, ту, нъ. на, ну и съ. са. су; пѣрвый-тъ е общъ; ій-тъ ся употребява за да ся означатъ изъѣстны далѣчны прѣдметы; а трѣтый-тъ — за тны ближны прѣдметы.
) Хы вмѣсто гы.

Ага си Стоянъ утиде
Нахъ [1]) негуву ну любовіе,
То му са отдалеку приказа,
И Стояну му ромоне: [2])
„Фоарли, Стояне, калпака-нъ,
Близичко да та наближамъ.“
Измами са Стоянъ, фоарли-гу,
Юда гу близу наближи;
Утъ земьо-на гу зимаше,
На небу-ну гу качеше:
На, да ти кажемъ, Стояне,
„Галене пакъ не зимане.“

67.

„Мале ле, мила мале ле!
Мень са кихае выкали
Въ равну-ну поле широку;
Я ща кехае да стана,
На деветь тношкы сюріи,
На дванадесте увчяре.“
„Майка Тудори думаше:
„Тудорку, моя доащерку!
Кой да ти преде дарове,
Кой да ти праши бусилекъ,
Кой да ти мете дворове?“
„Тудорка си майци выкаше:
„Мале ле, стара мале ле!
Я имамъ сестра по малка;
Та си ми е рану вдигай,
Дарове да ми напреде,
Дворове да ми измита,
Бусилекъ да ми упраше.“
Стана Тудорка утиде
Въ равну-ну поле широку,
Та е кехае станала,
На деветь тношкы сюріи,
На дванадесте увчяріе.
Мало е кехеровала —
Ду деветь ту-ну годины.
Та са ни единъ ни сѣти,
Чи хми [3]) е мума кехае:
Най сетне са е сѣтило
Най малку-ну увчерче.
То си увчяремъ [4]) выкаше:
„Увчяріе, мои полдаше!
Сѣтате ли са, или не,
Чи ни е мума кехае
Сига за деветь годины?
Хайдате да гу нагудимъ. [5])
Коніе-не да ни пудкуве, —
Та дано я усѣтимъ.“
Тудорка хытра, най хытра!
Извади коарпа серезка,
Та си главоа-на привоарзо,
И си увчяремъ ромоне:
Увчяріе, мои полдаше!
Менѣ е лошо падналу:
Лоша ма глава зболѣва.“
Увчяріе-не са здумувать:
„Хайдате да и волиме.
Дѣну са дѣлать навале
И шерени-не коажлюве [6]):

[1]) Нахъ, прѣдлогъ за направленіе на мѣстеніе или посока, напр. Отивамъ нахъ рѣка. Отивамъ възъ рѣкж-тж.

[2]) Говори, а пакъ одромоне — отговори.

[3]) *Хми* са употрѣблява на мѣсто *имъ*.

[4]) Дат. падежъ са употрѣблява и въ единст. число и множ. придруженъ съ трет. мѣстоименіе напр. Коню ту (ну, су) му, копемъ темъ (немъ, семъ), Кукошкету хи, куп кемъ тѣмъ (немь семъ), пиле ту му, пилцемъ темъ (немъ семъ), чилѣку ту му, людемъ т Стояну му и пр.

[5]) Накараме

[6]) Хубавы, шерены фуркы.

ну е мума хубава,
и ще са фане у коажель
акъ лѣку ни е юнакъ кехае,
и ще са фане у каваль.“
танаха та ми тоарнаха;
га са таму утишли,
ѣну са дѣлать кавале-не
шерени нѣ коажліове,
удорка хытра, най хытра;
апрѣть са фана у кавалъ,
етпе са фана у коажель;
а че увчяремъ ромоне:
Ѣ имамъ сестра по-малка,
амаганъ ща ѫи проводямъ
Тоя шеренъ кожелчекъ [1]).“
Пакъ са увчяріе здумувать:
„Хайдате да я водиме,
Дѣну са боарка бѣлъ Дунавъ.“
Станаха та утидаха.
Га са таму утишли,
Тудорка хытра, най хытра. —
Тъ си Дунава-нъ прибоарка,
Утвоадна страна утиде,
Таче увчяремъ выкаше:
„Бре пукайте-са, увчяріе,
Чи ви бѣ мума кехае
Сига за деветь гудины,
Та ни единъ са ни сѣти!“

68.

арнала майка, тоарнала,
хъ манастиренъ да иде
нехинекъ сына Тодура.
рвѣли, колку варвѣли, —
арвава роса заросе,
ѣбну каменіе залите (завиля):
а са таму утишли,
настиренъ са залюлелъ,
ндили-не изгаснаха,
настиренъ са заключилъ.
Ѣайка сыну си ромоне:
Казувай, сыну, казувай,
кво си другушь правилу,
твои луды гудины!“
Тодуръ майци одромоне.
„Съ хайдуте самъ, майчю, походилъ,
Деветь самъ момы извидилъ
И деветь млады нивѣсты,
Деветь самъ майкы расплакалъ!“
Майка Тодуру домаше:
„Да даде Госпудь, Тодуре,
Да даде Госпудь, сыну лю,
Деветь гудины да лижишь,
Деветь постелькы да сдерешь;
Да станишь, сыну, да станишь —
Пру поарстенъ да са провирашь,
И съ игла да са подпирашь!“

69.

Хоанза са уложи съ Райка бусилярина,
Чи си нѣма Райко триста бѣли гроша,
Пакъ си нѣма Хоанза Милкя поарву любе,
Милкя поарву любе и боарзяна коня.
Хоанза Райку му тиху ромоне:

[1]) Окончаніе *екъ* на умалителны: кувчиожекъ, невенчекъ, здравецчекъ, и подоб.

„Аку убыдишь [1]) за день до край тевна земя,
Чи ща ти харизамъ триста бѣли гроша.“
„Пакъ Райко Хоандзу му тиху одромоне:
„Аку не убыда за день до край товна земя,
Я ща ти харизамъ Милка — пьрву любе,
Милка — поарву любе и боарзяна коня.“
Улугъ са уложиха Райко и Хоанза:
Аку убиде Райко за день ду край товна земя,
Да зиоме хоанзу му триста бѣли гроша;
Пакъ леку не обыде за день ду край товна земя,
Чи да харизя Хоанзу Милка — поарву любе,
Милка — поарву любе и боарзяна коня.
Райко коня кувѣше, Милка гу даржеше,
Соалзы яреше и коню ромонеше:
„Иди си ми, коню, и гулѣмъ капреть прави;
Ага си ми подишь на край товна земя,
Тамъ си има Райко досте пубратиме, —
Да са ни васпіе, да са ни вазлоаже,
Та ни стигне за день ду край тевна земя.“
Райко вазсподна боарза-на коня,
И си утиде пахъ край товна земя.
Ага си бѣше слоанце на заходіе,
И хоанза допадна Милци на двора
Съ кумуве, сватуве, — Милци ромоне:
„Я ти самъ дувелъ кумуве, сватуве,
И тебъ самъ дунелъ червена прѣкрыва.“
Милка му са жалну-милну моляше:
„Млогу ма си чякалъ, още мало почакай,
Чи са са задали утъ Стара Планина,
Утъ стара планина димуве, прахуве:
Напрѣшь прахуве-не чиорну пиле фоарка.“
Още дума думаше и Райко дупадна,
И Райко дупадна Милци на двора;
Утъ конче слиза и на Хоанза дума:
„Донесе ли ми, Хоанзо, триста бѣли гроша?“
Хоанза му са моли и умилну му казва:
„Та остави ми, Райко, баримъ польвина са!“
„Не ща ти остави ни една асприца:
Да си не довидалъ кумуве, сватуве,
Та да ми расплакваш Милка — поарву любе.

[1]) Убиграишь, убиколишь.

70.

Стояне, поарву любовіе!
Хайда. Стояне, да идимъ
Нахъ моя стара майчица.
Станаха та ми тоарнаха.
Га влѣзаха въ гуроп-па,
Найдаха вода студена,
Найдаха сенка дибела.
Стоянъ Еринкы думаше:
„Еринко, поарву любовіе!
Я ща да лѣгна да поспямъ,
Пакъ ти ми глиодай, Еринко,
Вазъ сая гора зелена,
Хайдутска и харамійска.“
Лѣгналъ Стоянъ да поспи,
Пакъ Еринка си глиодаше
Вазъ ная гора зелена,
Хайдутска и харамійска.
Чи си ми виде Еринка
Двамина луди и млади:
Едночни коне ѣхаха,
Едночна руба посеха,
Та са Еринка размахна
Нахъ дѣсну още нахъ лѣву,
Та хы Еринка погуби.
Ага си стана младъ Стоянъ,
Еринка си му выкаше,
Какво е Еринка стерила,
Та си Еринка пугуби
Двамина луди и млади:
„Едночни коне ѣхаха,
Едночна руба посеха;
Ала ми, братіе, мѣзаха!
Хайда да варвимъ, Стояне,
По скору у майка да стигнимъ.“
Станаха та ми тоарнаха.
Я га са тамо утишли,
На порти чюка и выка:
„Мале ле, стара мале ле!
Тука ли си са братіе-те?“
— Нѣма хы, нѣма, Еринко!
Тіе нахъ тебе дойдоха. —
Еринка майци си выкаше:
„Та-подай си ми, мале ле,
Твои-не остри ножиове,
Ябалка да си разрѣжамъ,
Сардцѣ ну да си разквасямъ.“
Майка хи даде ножиове,
Да си разрѣже ябалка;
Пакъ та си не разрѣза ябалка,
Ями са прободе въ сардце-ту, —
Та че майци си выкаше:
„Мале ле, стара мале ле,!
Яга щишь жале, двамина,
Да станатъ баремъ трупца,

71.

Сабрали са са, сабрали
Утъ деветь села гулѣмы
На Еринъ Перинъ планина,
Голѣмыенъ сиріанъ да правять —
Петровденъ, свѣта Недѣля.
Стари-не ядоатъ и піютъ, —
Іонаци камень надфоарлетъ;
Пакъ вдувичкы на край сидѣха
И са на Бога моляха:
„Боже ле, мили Господьку!
Дано ни дойде лио ей сига
Страхиче, страшна вайвода,
Сиріянанъ да ни развали —
Петровденъ, Свѣта Недѣла.“
Още си дума думаха,
И страхиче си дупадна.

Сичкы диванъ станаха,
Сичкы му конче фанаха,
Сичкы му чяшя пудавать;
Едно вдувичіе копеле (момче)
Ниту му диванъ станалу,
Ниту му конче фаналу,
Ниту му чяшя пудалу.
Страхинче нему ромопе:
„А брѣ вдувичіе копиле!
Да ли си твоарде хытричку,
Или си твоарде глупаву?“
— Страхинче, страшна вайводо!
Ниту самъ твоарде хытричку,
Ниту самъ твоарде глупаву;
И мень е майка родила,
Кайну е и тебь родила. —
Дно щимъ да са пуборимъ!“
Станаха, пубориха са;
Ала на вдувичіе копиле
Господь си нему пумогна,
Та си надви Страхинче.

72.

Георги си тоарнува нахъ манастиренъ,
Георги си Стани тиху ромопе:
„Ой Стано, Стано, поарву любовіе!
Какоавъ армаганъ да ти допеса?“
— Ой Георгы, Георгы, поарву любовіе!
Купи ми, Георгы, стара робинка,
Да ми люлѣе малу-ну дѣте. —
Станалъ е Георгы та е утишиолъ.
Купилъ хи армагана-нъ,
„Армагана-нъ — стара робинка;
Пруводилъ хи е стара робинка,
Да хи люлѣе малу-ну дѣте;
Таче утишиолъ на другъ манастирь.
Ага са воарна отъ манастиренъ,
Та си утиде у станини дворю,
Утъ конче слиза и Стана пита:
„Ой Стано, Стано, поарву любовіе!
Слуше ли си та стара робинка,
Люлѣе ли ти малу-ну дѣте?“
— Ой Георгы, Георгы, поарву любовіе!
Слуше ма, слуше стара робинка,
Люлѣе си ми малу-ну дѣте;
Хемъ гу люлѣе, хенъ му запѣва:
„Неини ми, неини, Станину дѣте,
Станину дѣте, бабину внуче;

Ей соай е майка Стана люлѣла,
Стана люлѣла, Георгя даржела.“ —
Георгы си влѣзе при стара робинка,
Та си рубинкы тиху ромоне:
„Ой та, рубинко, стара робинко!
Оти ми пѣешь такыва пѣсни?
Да ни боадиме съ Стана роднина?!“
— Ой Георгы, Георгы, ты мои сыну!
Віе сте, сыну, двамина братіе, —
Я ви самъ, сыну, стара-на майка! —
Георгы са тугава чюдомъ зачюди:
„Оти, майчю, думашь сакыва думы, —
Аку смѣ съ Стана двамина братіе?!“
Тогава станаха Стана и Георгы,
Та утидоха нахъ манастиренъ,
Та са сидѣли до три гудины. —
Дано хи Господь тѣхъ испрости.

73.

Пуфалилъ са е младъ Стоянъ,
Чи си има конче фаркату. —
Царенъ гу нѣма въ тавла-на,
Въ тавла-на, въ башь атове;
И още булче каматну, — (красно)
Царенъ гу нѣма въ сараенъ!
Утъ дѣ гу зачю и царенъ,
Та си му людіе пруводи,
И си хми царенъ зароаче:
„Иди кажете Стояну му:
Ты си са фалба пуфалилъ,
Чи си имашь булче каматну,—
Царенъ гу нѣма въ сараенъ;
И имашь конче фаркату, —
Царенъ гу нѣма въ тавла-на,
Въ тавла-на, въ башь атове.
Дио щете да са уложите:
Аку царенунъ приваришь,
Чи ще ти, Стояне, хариза
Негуву конче храпену
И сараенъ — твои да си са;
Пакъ ку та Стояне привари,
Чи ще ти Стояне записа
Твое-ну булче каматну
И твое-ну, конче фаркату.“
Утишли и нашли гу са,
И сичку му са казали.
Стуяну му са нажали,
Нажяли още набалии;
Сиодна Стоянъ да плаче.
Конче Стояну ромоне:
„Оти си кыманъ, кахоаранъ,
Та си сиодналъ да плачишь?
Ни мой ми плака, Стояне,
Ам' си ма напой, нахрани,
Напой си ма, Стояне, —
Степимеръ бѣла ракия,
И нахрани ма, Стояне, —
Хюльбеска бѣла пшеница;
Та че си очи приварзи,

И си са метни на мене.
Че яку са доржи у мене.“
Стапа. гу Стоянъ напоилъ, —
Стенимеръ бѣла ракія.
И още гу е нахранилъ, —
Хюльбеска бѣла пшеница;
Тà че са мѣтна на конче,
И си очи привоарза.
Та конче пу си пристигна
На царюви не дворови. —
Та си царепунъ приварн.
Царенъ Стояну ромоне:
„Стояне, гыди Стояне!
Какво си стори на мене:
Царску ну да ми запписашь
И сараенъ съ булкы не?!

ОТЪ САМОКОВЪ.

74.

Мара майка ситно дробно плете;
Емъ я плете. емъ я тихо учи:
„Мила Маро, мила моя щерко!
Кога ойдешъ Балину на двори,
Ти не слази отъ вранаго коня.
Дуръ не даде ключи отъ темници,
Да испущишъ три синджира робіе:
Тогай слези отъ вранаго коня.“
Туку това майка изговори,
И сватове двори испунили;
Армасаха и венчаха Мара и Балина.
Кога было Балину у двори,
Си сватове отъ конѣ слезнаха,
А Мара си отъ коня не слази;
Туку имъ се лепо преклонява:
Врану коню до зелена грива,
На девера до десна рамена.
Ете иде Марина свекрьва;
Въ раце носи отъ злато тепція,
На тепція незнано имане. —
Па си Мари по тихо говори:
„Слезни. Маро, слезни, моя снахо!
Просто да е отъ злато тепція
И на тепція незнано имане.“
А Мара ѝ нищо не говори.
Туку си се лепо преклонила:
Врану коню до зелена грива
И деверу до десна рамена.
Отъ тамъ иде Маринія свекоръ,
Па си Мари по тихо говори:
„Слезни, Маро, слезни, моя снахо!
Просто да е отъ злато тепція
И на тепція незнано иманіе.“
А Мара му нищо не говори,
Туку му се лѣпо преклонила:
Врану коню до зелена грива.
И деверу до десна рамена.
Вси се редомъ изъ кѫщи редиха,
А Мара си никуго не слуша
Кога дошелъ Балинъ-добъръ юнакъ,
Па на Мара по тихо говори:
„Не жалишь ли твоя руса глава.
Та не слазишъ отъ вранаго коня?“
Тогай му е Мара продумала:
„Да ми дадешъ ключи отъ темници,
Да испущимъ три синджира робіе.“
Послушалъ я Балинъ добъръ юнакъ,
Та ѝ даде ключи отъ темници;
Та си ойде право на темници,
Та испущи три синджира робіе.
Вси робіе Мари прощаваха,
Прощаваха, поли цаливаха:
„Богъ да прости. кой та, Маро, роди!“
Па си тога Мара уведоха.

75.

Прочула се е Яница. —
Яница една у майка!
Заиска Миленъ Яница,
Презъ деветъ града десети,
Заиска я, дадоха я.
Прочула се е лична, прилична!
И за свадба удумаха.
Майка Яница плетеше;
Дремка удрема Яница,
Па ѝ полегна на скути, —
И той часъ се собуди,
Па си на майка говори:
„Растурай, мале, годежо;
Горокъ си санакъ сануваxъ:
Де Миленъ гради чардаци,
На чардаци-те пиргове
И на пиргове сивъ соколъ;
Сурвеха му се чардаци,
Камыкъ отъ камыкъ біеха;
На Миленова ножница
Мьртва кошута лежеше!“
Майка Яници говори:
„Не бой се, щерко, Яице:
Това си сама тизека;
Що се с'урвеха чардаци:
Това са твои сватове;
Щото е било сивъ соколъ:
Това е Миленъ младъ юнакъ.“
Туку си това думаха,
И сватове пануниха.
Отъ конѣ се соседлаха,
На чардаци искачиха,
На трапези наседаха,
Мало пиха и ядоха.
Проговори кумъ господинъ:
„Изведете дѣвойка-та,
Куму рика да цалива
И се редомъ у трапеза:
Да варкаме, да идеме,
Оти ни е домъ далеко, —
Деветъ града, за десети.“
И они го послушаха:
Изведоха дѣвойка-та;
Куму рака цаливала
И се редомъ у трапеза.
Отъ чардаци наслезнаха
И конѣ си возеднаха;
Изведоха дѣвойка-та.
Майкя ѝ имъ говореше,
Па девере нарачаше:
„Два девера, два наупа!
Яница да ми чувате:
Не ми е на конь яздила.“
Па тогава я повели,
Та си полѣ измиваха,
Пріеха гора зелена.
Пролете еленъ низъ гора.
Си се сватове пущиха,
Да гонятъ рогата елена;
Остана сама Яница
У тая гора зелена.
Пролете пиле презъ гора, —
Яници конь се подплаши,
Стърмено (прекровка) ѝ се закачи,
За вита елха зелена.
Яница вика що може:
„Божеле, мили Божице!
Нема ли нейде живъ човекъ,
Стърмено да ми откачи
Отъ вита елха зелена?“
Дочулъ я е самъ си Миленъ;
Па си дойде при Яница,
Стърмено да ѝ откачи;
И я прегърна, цалива;
Отнеха му се ножове, —
Яници сърце удриха:

Потекоха църни крьви.
Яница хитра, разумна!
Та си бъркна у пазуха,
Та извади белъ тестамель,
Та затиска църни крьви.
И сватове се собраха,
Та си тогава пойдоха.
И на среща имъ свекрьва-та,
Та си посресна Яница,
И стрьмено ѝ дигнала.
Ка си Яница видела,
И на Яница говори:
„Снахо Янице, Янице!
Какво ми те хвалеха,
Дека си бела црьвена;
Ти не си бела црьвена,
Туку си бледа и жлъта,
Като дуня недозрѣла!“
Она ѝ нищо не каже.
Яница качиха на чардакъ;
Па е седнала Яница,
Извади си белъ тестамель,
И потекоха црьни крьви, —
И съ душа се растанала.
Ка е виделъ Миленъ Яница,
Дека се съ душа разстави, —
И онъ си ножа извади,
Та си самъ себе убоде,

БЪЛГАРСКЫ НАРОДНИ ПѢСНИ
ОТЪ СОФИЯ.

76.

Царь Ясенъ прати улаци,
Улаци, бързи юнаци,
Да си соберать войници,
Войници-млади юнаци;
Кой има сына, да прати,
Кой нѣма сына, онъ брата,
Кой нѣма брата, онъ самъ-си.
Банъ Петърь нѣма никого,
Токо си има черчица,
Черка Тодорка, Тодорка!
Па [1]) си ѥ дошелъ у дома,
А черка му го пыташе:
„Бащице, милый бащице,
Оти [2]) си толку уиленъ?“
А онъ черки си сборева:
„Какво да не сьмь уиленъ! [3])
Царь си е пратилъ улаци:
Кой има сына, да прати,
Кой нѣма сына, онъ брата,
Кой нѣма брата, онъ самъ-си;
А азъ си нѣмамъ никого,
Па сьмъ старъ, та си не можя.“
А Тодорка му зборева:
„Немой са, тате, грыжи ты,
Вáни ми вѣренъ побратимъ,
Доведи вѣренъ берберинъ,

[1]) Врѣм. нар. *пакъ* въ произнош. между Шопе-то му е изпаднѫло послѣд. *къ* съвсѣмъ а нѣйдѣ д до толкова смѣнечо щото са чуе ѝ — пай. [2]) Защо? [3]) Ухиленъ нъх-то между Шопе-то до толкова са истрило щото са никакъ не чуе на пр, рана — храна, ващамъ — хна-щамъ и пр.

Коси-тѣ [4]) да ми обрвчи,
Язе че 'идемъ за тебе.“
И баща ю я послушалъ,
Намѣрилъ вѣренъ побратимъ
И довелъ вѣренъ берберинъ,
Та ю косы-тѣ обричилъ.
Скроилъ ю рухо войничко,
Че ке на войска да иде.
Собрале ми (сѫ) се юнаци,
Юнацы, войска отбрана.
Па се юнацы зговарятъ:
Ха [5]) съ конье да играеме,
Между насъ има дѣвойка,
Тога [6]) че да се познае;
Кога са съ конье играле,
Тодорка ги й надиграла,
И на не са іѫ познале.
А юнаци са чудеа,
Какъ мома да си познаятъ.
„Адѣ, съ джилить да вьрляме.“
Заиграле са со конье
И джилить са вьрляле,
Но пай не са іѫ познале.
Пай се юнаци чудѣа,
Какво дѣвойка да познаятъ.
Те! юнацы се зговарятъ:
Хайдѣ на амамъ да идемъ,
Тамъ мома че си видиме,
Она ка че се соблече [7]).
Дѣвойка была разумна,
Пратила вѣренъ побратимъ,
Ясакъ да стане на амамъ,
Колко до единъ сахато.
Она се нешимь соблѣкла,
Соблѣкла и окѫпала.
Си-тѣ се войни кѫпале,
Кѫпале и окѫпале;
Пай не са дѣвойка познале.
Между нихъ си ѥ Тодорка.
И тогава си збореватъ:
Три пѫти нѣща правихме
И пакъ не сме си познале,
Кой ѥ дѣвойка между насъ.
Дан' има вѣренъ побратимъ,
Или ѥ лѫга станало,
Че има мома между насъ!

77.

Царь Муратъ мари зборева:
Маріе, мома, убава!
Като си толку убава,
Адѣ са, мома, потурчи.
Царска царица да бѫдешь
Царь Муратица да станешь.
Марія книже писала
Та го на брата пратила,
Брату си, на Солунъ града,
На брата на Солунъ града.
Бѣло е книже пратила,
Цьрно е слово писала,
И дору го ѥ писала,
Тя го съсъ сьлзи облѣла:
Брато ле, брато Андрее [1])
Брато владика Андреё!
Кой ти день книже пристигне,
Тоя день книже да вьрнешь,
Да вьрнешь да ма научишь;
Защо ми дума Царь Муратъ,

---

[4]) Буквы-тѣ *ѣ* сѫ равни съ *е* както и юсоне-тѣ а, я.
[5]) Мѣждумѣтіе-то *Хайдѣ!* нѣйдѣ си са чуе само А! нѣйдѣ Адѣ! а нѣйдѣ, Айдѣ!
[6]) Нарѣчіе-то *тогава* изгубило е за Шопе-то въ нѣкои случяе дирный-тъ си слогъ.
[7]) Глаголи-тѣ сложени съ прѣдлогъ *со* изговаріѫтъ са и *се* и *сѫ* и *со* на пр. *сабери*.
[8]) ё — *ньо*.

Вѣра-та да си потопимъ,
Царска царица да бѫдемъ.
А я ти книже испрашамъ
И съсъ сьлзы го обливамъ
И много ти се я молимъ,
На нѣщо да ма научищь.
Братъ ю іе книже повьрналъ:
„Сестро Маріё. Маріё [1])
Кога ти рече Царь Муратъ,
А ти му отвѣтъ продумай:
„Ако ми дадешь, Царь Муратъ,
Султанъ Селимскы анове
Съсъ седьмдесетъ одаи
Съсъ осьмдесетъ маджаркы;
И да ми дадешь, Царь Муратъ,
Султанъ Селимска Джамія
Съсъ дванаесетъ выкала
Съсъ петнаесетъ саата (чясъ);
И да ми дадешь, Царь Муратъ,
Половинъ отъ царство-то си,
Тога кемъ се потурчимъ,
Тога кемъ вѣра потопи!“
На си е ошелъ Царь Мурадъ
Мари да си зборува.
Она му това казала,
На царя дума вьрнала.
Царь си ю тиомъ думаше:
„Маріё, мома убава!
Кой те на память научи?
Като ти дадемъ язека [2])
Какво ты менѣ посака,
Съсъ що щемъ я царь да бѫдемъ,
Съсъ що чемъ Царство да дьр-
И малко се ю минало, [жимъ?“
Братъ ю ю аберъ допратилъ,
Какво това станало,
И кодъ него да иде
Съ голѣма слава да иде,
У вѣра да си остане.

78.

Минахъ гора, минахъ друга
Настахъ гора ясепова
У ясенъ ми славей пѣе.
Како пѣе дори дума:
„Майка сына не роди ли,
Сестра брата не чюва ли?
Да ме найде у горица,
Да утепе црьнъ арапинъ,
Да си найде до три добра:
Едно добро — враня коня,
Друго добро — сухо злато,
Трекьё добро — малка мома!“
Я застояхъ, та заслушахъ,
На калпакъ ми слана падна,
И подъ мене конь продумà:
„Чорбажіё, аджаміё!
Стига стоя, стига слуша.
Мое сьрце, камыкъ ли е?
Мои нозѣ дрьве ли сѫ?
Мои очи звѣзды ли са?“
Я извадихъ тьнка мрѣжя,
Та замрѣжихъ гѫста гора,
Та утепахъ црьнъ арапинъ,
И си найдохъ сухо злато,
И залюбыхъ малка мома.

---

[1]) Я — азъ — язе — язеха

79.

Два бюлбула на пенджери пѣятъ.
Весь-день пѣятъ. сва-нощь отпѣватъ
Два са млади сва-нощь прѣговарятъ:
Коя гора отъ коя по́-болѣ?
Дал' елхова, или брьшлянова!
Най-болѣ ѥ гора брьшлянова,
Ал' не може сама да ѭ бѫде.
Возвива се возъ гора елхова. [3])
Коя звѣзда отъ звѣзда по̀-болѣ?
Дал' Денница. или Прѣходница!
Най-болѣ ѥ звѣзда Прѣходница,
Ал' не може сама да ѭ бѫде,
Возвива са возъ всенъ-мѣсѧцъ.
Кое лице отъ лице по́-болѣ?
Даль юначко. или дѣвоячко!
Най-болѣ е лице дѣвоячко.
Алъ не може само да го бѫде.
Возвива се возъ лице юначко.

80.

Заженилъ се ѥ младъ Стоянъ,
Кани сестра си на свадба;
А сестра му ѥ родила,
Годила мѫжко дѣтенце,
Не може на свадба да иде;
Праща щѐрка си Яника,
Та па ю тиомъ зборева:
„Черко Яника-Яника!
Хадѣ се черко расплети,
Телляцы да те юміятъ,
Юміятъ и пай уплетать.“
Па майка ю е турила
На 'сѣко шиво рубія,
На 'сѣкый сачакъ маргаритъ.
Майка Яника учаше:
„Черко Яника-Яника!
Кога си іойдешь на свадба,
Скжни дрѣхи не облачи,
Тежко иманье не турай,
Цѣрни іочи не прѣмрѣжвай.
У хо́ро ситно [1]) не ситни,
Често се до уйка не хващай,
Че уйка ти е пригяволъ.
Пригяволъ много невѣренъ.“
Яника майка не слушà:
Тежко иманье-натурà
Често се до уйка хващаше,
У хо̀ро ситно ситнеше.
Младъ Стоянъ тихо говори:
Яжте и пійте свàтове.
За конье брига нѣмайте,
За мома нѣма д' идете:
Мома-та ни ѥ у хо́ро!
Пытале кума-владыка.
Кумъ владыка имъ говори:
Да гледамъ въ злато Вангеле,
Да видимъ. какво кàзува.
Въ злато Вангеле кàзува:
„Широко поле гледъ нѣма,
Ситно кàменье брой нѣма,
Дълбока вода бродъ нѣма,
Хубава мома родъ нѣма.“

---

[2]) На всякдѣ буквата *х* забѣлѣжемна съ обьрнѫтъ апостр. едва съ произноси.
[1]) Ситно — дребно; *димо сѣди ситно слово пише.*

Хороводны пѣсни отъ села-та по Шоплука.

81.

Слѣзи Димо, морй, отъ плани-
Слѣзи Димо отъ планина, [1])
Отъ планина, мори, отъ руди-
Отъ планина отъ рудина,
Димо майци, мори, на прѣмѣ-
Димо майци напрѣмѣна.
Милой сестри, мори, на прѣго-
Милой сестри на прѣговоръ.
А майка му, мори, дома нѣ-
А майка му дома нѣма,
Отишла е, мори, по маха-
Отишла е по махала
По махала, мори, у маха-
По махала у механа.
Диму ти се, мори, нажали-
Диму ти се нажалило,
Па си брькна, мори, у джебо-
Па си брькна у джебове,
Та извади, мори, ключеве-
Та извади ключеве-тѣ,
Па отвори, мори, земници-
Па отвори земници-тѣ,
Въ земници-тѣ, мори, санджци-
Въ земници-тѣ санджци-тѣ.
Та извади, мори, два байра-
Та извади два байрака,
Единъ аловъ, мори, другий шя-
Единъ аловъ, другый шяренъ.
Та гы поби, мори, на срѣдъ се-
Та гы поби на срѣдъ село;
Прохокна се, мори, Димо ю-
Прихокна се Димо юнакъ:
„Збирайте се, мори, Дрѣновча-
Збирайте се Дрѣновчанье!
Да удриме, мори, Дрѣнопо-
Да удриме Дрѣнополе.
Собраха се, мори, Дрѣновча-
Собраха се Дрѣновчанье,
Та удриха, мори, Дрѣнопо-
Та удриха Дрѣнополе.
Излѣла ю, мори, Диму сна-
Излѣла е Диму снаха,
На ржка ю, мори, мжжко дѣ-
На ржка ю мжжко дѣте,
На дѣте ю чистъ подка-
На дѣте ю чистъ подкапникъ,
На подкапникъ, мори, нанизa-
На подкапникъ нанизано:
'Се грошове, мори, бѣли па-
'Се грошове бѣли пары,
'Се жьлтицы, мори, дизманли-
Се жьлтицы дизманлій [3]).

82.

Маре, Петре лудо мла-
Маре Петре лудо младо!
Имашь ли си стара май-
Имашь ли си стара-майка?
Имамъ, имамъ да іж нѣ-
Имамъ, имамъ да я нѣмамъ;
Далѣко ми мома го-
Далѣко ми мома годи,
Та не мога да іж ви- [1])
Та не мога да іж вида.

---

[2]) Унѣкои села казватъ іоще и *пладнина*.

[3]) Припѣвъ тъ *мори* въ нѣкои села са чуе *мари*, а въ нѣкои — *моме* а въ нѣкои пати както е въ пѣсень-та тука.

[1]) іж дѣка сьмъ турялъ са изговаря чисто я, иъ това за различіе отъ им. п. 1 лице.

А стрина му отгова-
А стрина му отговари:
„Петре, Петре, стрини Пе-
Петре, Петре, стрини Петре!
И това ли да те у-
И това ли да те уча,
Я-се хвани съ бегликчи-
Я-се хвани съ бегликчіи,
Паскомъ паси до село-
Паскомъ паси до село-то.
Па станъ падни у чичя
Па станъ падни у чичя ю;
Егне печи у баща
Егне печи у баща ю,
Често чести до егне-
Често чести до егне-то.
Мома сѣди у гради-
Мома сѣди у градина,
Та си шіе свилени-
Та си шіе свиленица,
Свиленица хелбети-
Свиленица хелбетица;
Свиленъ конецъ промакы-
Свиленъ конецъ промакыня,
Петру сърце измакы-
Петру сърце измакыня;
На папуцы потропну-
На папуци потропнува,
Петру сърце растропу-
Петру сърце растропува.

Другы пѣсни отъ села-та.

83.

Свекрьва Стапа прѣкори:
„Станице Стано хубава!
Що си отъ дома донела, [1])
Донела и докарала?“
Стани си жалба дожалѣ.
Кмнеше мжжко дѣтенце,
Кмна го, не подой го.
Отвори Стапа земници
Та си се Стана прѣмѣни
У Домитрова прѣмѣна,
И турà калпакъ Димитровъ,
И земà крывакъ Димитровъ
Та си ѥ Стапа бѣгала
До три-дни и до три-нощи.
Па ю се дремка додремà
Та ѥ лѣгнала, заспала
Па тыя равни друмове.
На сънъ ю Господь помогна:
Пашла ѥ Стана иманье,
Та ѥ набрала рудици
И тыя сивы говеда.
Настани [2]) Стана овчяре,
Овчяре и говедаре,
Та па имъ тихомъ говори:
Полека стадо карайте
И тыя сиви говеда,
Да не поморатъ рудици,
Язе чемъ конакъ да тражимъ.
Па си ѥ дома отишла
Та си отъ коня слѣзнала;
А зълва ю ѭ срѣщнала,
Добра ю коня прѣхвана,
Па го по двори шеташе.
Стана въ градина ходеше,

[1]) *Отъ-дома* — са зема за нарѣчіе мѣсто.

[2]) Въ Срѣдецъ вѫтрѣ и въ села-та по поле-то види са вліяніе е ималъ сърбизмъ-тъ та първо-то лице въ ед, число глаголи-тѣ окончяватъ на *емъ*, *имъ* и *амъ* и пр. мн. ч. на еме и пр. а планници-тѣ говорятъ право Бълг. *пиша*, *чета* и пр.

Сама си Стана думаше:
Трандафиле разговорный,
Разговорный, развеселный!
Да ли сьмъ те поливала?
А зьлва ю іѫ слушала,
Па на майка си думаше:
Какво ми дума беглякчій,
Съ трендавила си зборува:
„Да ли сьмъ те посадила.
Да ли сьмъ те поливала?“
Стана се качи на коньо
Та си при стадо отиде,
А зьлва ю се качила
На високи-тѣ чардаци,
На у ливаге поглѣдна [1])
Та ю беглико видѣла,
Та на си на братъ думаше:
„Пане Димитре, Димитре!
Бегликъ ливаге завлѣче,
Иди гы пане исиѫди“.
И Димитръ ю отишелъ
Та си у стадо улѣзналъ,
Либе го Стана пыташе:
Маре Димитре-Димитре!
Каква ли сьмъ тлапия чюла,
Че ти бѣгала невѣста;
„Димитре, истина ли ю?
И остави мѫжко дѣте,
Димитре живо ли ти ю,
Живо и здраво дѣте-то?“
Тогава му тихо дума:
„Иди, донеси дѣте-то,
Харизмо да му харижя,
Що ю най болѣ у стадо.“
Димитръ ошелъ у дома̀,
Донелъ ю мѫжко дѣтенце,
И Стана го ю пригьрнала,
Най го у стадо унела,
Извадила си двѣ боскы (цыця)
Та си дѣте-то подои.
Кога зацица дѣте-то,
Тога се Димитръ досети,
Че ю негова невѣста.

84.

Отъ ка ю Стара-планина,
Нищо іѫ не ю минало,
Сал' іѫ минале сватове
Съсъ Магда млада невѣста
И Бранко младо деверче.
Срѣщо имъ идатъ Татаре,
Ка гы сватове видѣха,
Они се назадъ вьрнаха;
Сал' останала невѣста
Съсъ Бранко младо деверче,
Та гы хванаха Татаре
Та гы караха-караха
У нихна земя Татарска.
Най си тѣ турски зборуютъ:
Бранко деверче да губятъ,
Магда невѣста да турчятъ.
Магда си турски разбира,
На си на Бранко зборува:
Братнеле, Бранко деверче,
Замрькни, а не осьмни,
Че какво думатъ Татаре:
„Менека млада да турчятъ,
А тебе младо да губятъ.“
И Бранко ьѫ ю послушилъ,
Замрькналъ, а не осьмналъ.
Остана Магда невѣста,

[1]) Чясто Шопе-то измѣнивать въ говоренье-то: д. на л. ш. на к. както ливади или трегій тревій

Деветь ie годинъ стояла,
Добила мѫжко Татарче.
Татаринъ впрегна кочія,
И тури Магда въ кочія;
Пай си отиде на съборъ:
Криводолъ служи *Спасовдень*.
Татаринъ ставй кочія, [5])
Магда хванала да плаче,
А татаринъ ю говори:
„Магдоле млада невѣсто,
Да ли ти жялба за хоро,
Или си рода познаваш?
Она му тихомъ говори:
Не си рода-та познавамъ,
Нало ми жялба за хоро.
Татаринъ Магди зборува:
Съблечи сино, зелено,
Облѣчи бѣло црвено
Па си се хвани у хоро:
Не хватай се до два млади,
Нало се хвани мегю невѣсти и моми.
И Магда го послуша:
Съблѣче сино зелено,
Облѣче бѣло црвено,
Натуря панизъ телотенъ
Та па се хвана у хоро
До брата си Стояна
И побратима Ювана.
Единъ ю чехли газеше.
Другый ю прьсти трошеше.
А она си имъ зборува:
„Брайцо Стояне, Стояне,
И побратиме Юване!
Нито ми прьсти трошете,
Нито ми чехли газете.
Нало на свирка рѣчете.
На свирка и на тѫпано;
По-ясно свирка да свири,
По-харно тѫпанъ да тѫпа
Та соборъ да се събере
Да утепеме Татаринъ.“
И они рѣкле на свирка,
На свирка и на тѫпано:
По-ясно свирка свирило,
По-харно тѫпанъ тѫпало,
Та па се съборъ събрало
Та утепале Татаринъ,
Остало малко Татарче.
Я Магда си имъ думаше:
„Оставете ми Татарче.
Че ми ю жялба за него.

(ОТЪ ГРАДЪТЪ).

85.

Старый Яно, новый джелепино
Старый Яно съсъ паша зборева:
„Жени сына да ти дамъ дѣвойка.
А Яно се токо чудомъ чуди,
Да ли пашу хатъръ да растури,
Или сыну вѣрж да промѣни.
Па се Яно самъ-себѣ досѣти:
Болѣ сыну вѣрж да промѣни,
Негли пашу хатъръ да растури.
Тури име на мома-та карамвидоліё
На момче-то Асльлель-Мустава.
Събраха се кытени сватове,
Поведоха гиздава дѣвойка.
Извыкна се младый младожена:
Такомъ Бога срѣмджіё гидіё!
Я застави та сремска кочія,
Та отвори врата и пенджери,
Да видиме, защо дни губиме,
Дни губиме и конье мориме.
Послуша го сремджія-гыдія

[5]) *Стави* — запрѣ.

Та застави Ясремска кочія
И отвори врата и пенджери.
Що да видишь, море, що да чуешь:
Свѣтна мома, като ясно сльнце,
Рѣдици ю отъ злато плѣтени,
Витици ю отъ сребро віени.
Хвана мома проклѣти уроци,
'Дѣ застави и тамъ ю умрѣла.
Извыкна се младый младоженя:
Прости мене куме и старойке,
Да си хокамъ кытени сватове.
Събрале се кытени сватове.
Зборува имъ младый младоженя:
Съ копіе ю гроба искôпайте.
Съ ножове ю джскы издѣлайте
Не копайте іѫ у турски гробиш
Ни у турски, нито у бугарски
Нало іѫ копайте на царевы друм
На глава ю трендавилъ садете
На сърце ю изворъ ископайте,
На позѣ ю по два бѣли бора.
Ка повьрватъ църна романата:
Кое младо, кытка да откыне,
Кое старо, подъ сѣнка да сѣдне
Кое морно, водица да пійне.

86.

Има майка една мила сина
И него е на занаятъ дала,
На занаятъ у пуста Совія.
Рушнала се чюма румалія,
Нà-день біе двесте и двесе,
Нà нощь біе триста и трисе,
На се това въ града не познава.
Ка іудари единъ сынъ іу майка,
Тогай се ю в' градо запознало;
Нему майка нощна куковица,
Хемъ си кука, хемъ си сына пыта
Леле сыне, единъ та ни единъ!
Харно ли ю земенна [1]) постеля,
Харно ли ю каменна зглавница? [2])
А онъ си ю тихомъ отговаря:
„Леле мале, нощна куковице!
Да, харно ю мале, да, не ю ли?
Ка' си дойдатъ моми-тѣ на вода,
Вода носятъ, каменье падаютъ,
Та менѣка кокале прохокатъ.

87.

Свѣтъ Гьоргія коня кове
Іу темнина безъ борина,
Сребро плочи, злато клинци.
Сироти него Стана стои,
А онъ ю отговаря:
„Не стой, Стано, спроти мене,
Че погледнемъ іу тебека,
Іу твои-тѣ църни оічи,
Іу твоѥ-то бѣло лице,
Іу крѣхко-то смѣяніѥ,
Іу тънка-та половина,
Іу ситно-то ходеніѥ,
Та чемъ коня да іуободемъ,
Отъ [3]) дружина че останемъ,
Отъ мои-тѣ дълги друми.

[1]) Отъ земя. [2]) Отъ прѣд. възъ остало само прѣдъ ние-то главница или възглавница.
[3]) И *отъ* се чуе по нѣкждѣ слягчено на *іотъ*.

НА ЛАЗАРИЦА.

88.

Кралице краль Марковиће,
Кралица хока отъ чардакъ:
„Момкыни мои дворкыни,
„Я се качете на чардакъ,
'Земете злати ключеве,
Слѣзнете долѣ на земи.
Па отворете сърнія
Та нагребете бѣлія,
Бѣлія, бѣла ученица,
Да нахраниме гължбе,
Гължбе и на пауне.
Іу пролѣть сына че женимъ,
Гължбе да ми гукая',
Званици да ми веселя',
Пауне перя да редатъ,
Званицимъ сѣнка да чиня'а.
И они са іж слушале,
Та се качиха на чардакъ.
Земаха злати ключеве,
Слѣзнаха долѣ на земи,
Па отвориха сърнія
Та награбоха бѣлія,
Бѣлія, бѣла ученица
И нахраниха гължбе,
Гължбе и на пауне.

На Лазарица за Кошере-тѣ.

89.

Лѣт' лѣтела пеперуга досъ-до
Отъ ораче на коначе, „ „
Сако лѣти сако носи [1])
На гръблика кавтарника (?)
Іу ржница, по лжжица
Іу поджица по панница [2])

90.

Свѣти Петръ в' рай походи.
В' рай походи, тамъ да бжде,
Тамъ да бжде да прѣбжде.
По него іе стара майка,
Тихомъ тече, гласомъ хока:
И я чемъ съ тебе у Рай да идемъ!
Свѣсъ се Петръ изобраща:
„Падзадъ падзадъ стара мале,
Ты не можешь у рай д' идешь:
Твоя душа грѣховита,
Че си была механджійка,
Експкъ вино продавала
И водица придавала.“
Па свѣтъ Петъръ в' рай походи,
В' рай походи, тамъ да бжде,
Тамъ да бжде, доръ прѣбжде;
По него іе прьвно либе,
И я чемъ с'тебе у рай да идемъ!
Свѣтъ се Петъръ изобрьща:
„Падзадъ, падзадъ прьвно либе,
Ты не можешь у рай д' идешь,
Твоя душа грѣховита,
Че си чуждо работила,
Експкъ ока догодила,
Твое не си придавала.

---

[1]) Туй какво ще да каже! не мисля да іе всяко — сѣко.
[2]) Стара-та буква ѕ — зѣло іе упрдения у Шоплука тъй казватъ ѕдвѣзда — дзвѣзда, моѣ — мотѣ ѕвѣръ — дзвѣръ ѕвѫнецъ — дзвънецъ и пр.

91.

Заиграла е допанма
Іу Царе-града голѣма;
'Сѐ ѥ излѣзло да глѣда,
Излѣгла ѥ и Марія,
На-ржцѣ царче изнела.
Заглѣдала се Марія
Іу тая пуста дунанма,
Скрьнило се ѥ царче-то.
Царица-та ю говори:
„Маріё, царче да найдешь,
Или ти ржцѣ отрѣзвамъ
И ти ючи-тѣ извьртамъ.“
А Марія ю зборева:
„Царице, млада глупава!
Не мой ми рѣза ржцѣ-тѣ.
Не мой ми вьртѣ ючи-тѣ,
На ми коса-та обричи
Та ме отлична остави,
Та отъ градъ на градъ да ходимъ.
Царче-то да ти и тражимъ.“
И царица іѫ послушя,
Та ю обричи коса-та,
Та отъ градъ на градъ ходила.
Заиграла ѥ допанма
Іу Будинъ града голѣма,
И Марія ѥ тамъ ошла;
Излѣзли са будинцы,
Будинцы, стары кметове,
Изнели царче на-ржцѣ.
Марія царче познала
Познала и го възела,
Па на будинцы зборева:
„Будинци, стари-кметове!
Да ли на Цара да кажемъ?“
А будинци ю говоратъ:
„Не мой на Цара да кажешь,
Ето ти тежко иманье
Векѣ, що можешь да дигнешь!“

92.

Петре Бане вино піе съ крѫчмарица,
Та си испои мило добро за единъ день.
И испи си моръ долама другый-о день,
И испи си аловъ бинишь трекьіо день,
И испи си чивъ пищоле четвьртый день.
И испи си вряня коня петый-о день.
Дочюлъ го ѥ кралъ Маттея отъ Будинъ-града,
Книже пише краль Маттея на Петъръ-Бана:
„Що се прои, Петре-Бане, съсъ крьчмарица?“
Книже враща Петръ-Бане, на краль Маттея:
„Ты да видишь, краль Матею, що азе любимъ;
Да му видишь цьрни іочи, Царе-гралъ бы далъ;
Да му видишь бѣло лице, Бѣлый-градъ бы далъ;
Да му видишь тьнкы-вѣжды, Будинъ-градъ бы далъ;
Да ти даде чашѫ-вино, отъ столъ бы станалъ;
Да ти сѣдне на колѣно, душа бы си далъ.“
Книже пише краль Маттея на Петъръ-Бана:
„Люби, люби, Петре-Бане, дур' ти прилѣга!“

93.

Владыка бѣда побѣди,
Че ѥ залюбилъ владыка
Емирска черка, каджна.
Та си владыка потурчиха.
Руси му косы бричеха,
Дяконе косы береха,
Вь силенъ гы огинь вьрляха;
Косы низъ огинь думаха:
„Владыка бѣда побѣди!
Та го въ Джамія водеха
Съсъ 'ситѣ Турцы голѣмцы.
'Си-тѣ се Турцы клапеха,
И владыка се клапеше,
Бугарскы Бога молеше:
„Сътвори, Боже, чюдеса,
Да си излѣзнемъ отъ тука,
Да си іотидемъ у Влашка,
Да си сътворимъ чюдеса:
На 'сѣко село по църква,
А у градове манастырь.“
Сътворилъ Господь чюдеса:
Силенъ ѥ вѣтъръ подухналъ,
Та ѥ Джамія съборилъ,
Та ѥ турцы-тѣ пстепалъ;
Владыка-та ѥ излѣзналъ,
И дяконе го чекале
Надворка прѣдъ джамія-та,
На го дяконе земале
Та го на далѣкъ отвели;
Та ѥ направилъ по църква
У Влашка на сѣко сѣло,
А у градове манастырь.
Голѣма слава станало!

Пѣсни отъ нишско окрѫжіе.

94.

Развивай се ружо по градине,
А зеленый байракъ у планине
Да сакупимъ *Саву* и *Расаву* [2])
Да саберемъ най млади войника.
Кой си нѣма ни матерь, ни отца,
Кой си нѣма ни брата, ни сына; [3])
Тынка пушка за матерь, за отца,
Остра сабя за брата, за сына;
Самъ са Юза по Дунаву вози,
Самъ се вози, самъ се Богу моли:
Дай ми, Боже, іочи соколове
Дай ми, Боже, крыла лабудове
Да прѣлѣтимъ прѣко цьрно поле,
Да отлѣтимъ іу Беога-града,
Да отлѣтимъ іу срьбске іордіе,
Да я видимъ срьбске войника
И да видимъ срьбске витезове.
Іечемъ [4]) жела косовка дѣвойка,
Іечемъ жела ѥчмомъ говорила:
Я те жела, а я те не ѣла,
Векь те ѣли вси сватовски коня.

---

[1]) Туй ви приносвамъ за да са види по ясно малкый-тъ сърбизмъ у Шопе-то.
[2]) Сокупимъ.
[3]) Сестра.
[4]) Ичимыкъ жѣнѫда котовка дѣвойка.

95.

Церна горо пуна си ты съ 'лада,
Сърце мое ющь по́-више съ яда;
Ялъ ялуемъ, ником не казуемъ:
Нѣмамъ майку да ю се пожалимъ,
Ни сестрицу да ю се потужимъ,
Едно драго и то на далеко.
Дойди, драге, да ти яда кажемъ,
Да ти кажемъ, да ти се потужимъ,
Доклѣ дойде, полакъ покь ми пройде;
Да зна зора що ю милуванье,
Не бы зора за покь осванува
Докь се драга съ драгомъ не палю-
Церна горо, како се зелениш? [би.
Тебе ми те ел'е надвисую', [5])
Красне лине и тополе бѣле,
Христалне те воду прохлагюю',
Свака птица има свога пара
И за тебе природнаго дара.

96.

Що се сіа [6]) у при зоре
Тамо доле у горе?
Дал' ю сѫнце, даль ю мѣсецъ,
Дал' су сяйне дзвѣздице?
Нит' ю сѫнце, нит' ю мѣсецъ,
Нит' су сяйне дзвѣздице,
Векь су ону бѣли двори
Давидове у горе,
По нимъ шекья млада дѣва
Руспо цвѣтье залива
Утъ пази го младо момче
Изъ тѣ церне горице,
Па узима стрѣличицу
Да устрѣли дѣвицу.
Стаде [7]) му се дѣва моли:
Не мой мене стрѣляти,
Ако хокешь русно цвѣкье,
А ты дойди іу зоре;
Іу зоре ю свако цвѣкье
Оно росно весело.
Ако хокешь ладне воде,
А ты дойди у подне
У подне ю свака вода,
'Ладна быстра студена.
Ако хокешь милуване,
А ты дойди іу вечерь,
Іу вечерь ю свака драга
Своимъ дилберу любезна!

ОТЪ КЮСТЕНДИЛЪ.

97.

Се сѫмъ свѣто помамила, —
И женѣно, не женѣно,
И такмено, не такмено,
И Гякче-та, и попче-та,
И Владыка, и Патріка;
Такмени сѫмъ растакмила,
Женѣни сьмъ разженила,
Гякче-та сѫмъ разгякчила,

[5]) Елхи — Елхи (дренеса) наовишяватъ.
[6]) Сева се на небе-то (казватъ).
[7]) Захвяня да му се моли.

Попче-та сѫмъ распопила,
Владыка сѫмъ развладычила,
Патрика сѫмъ разпатричила.
Ни ме зема неженѣно,
Ни ме зема расгакмено,
Ни ме зема разженѣно,
Ни ме зема разгякчено,
Ни ме зема распопено,
Ни ме зема разладычено,
Но ме зема Патрика-та. —
Де гиди, джанѫмъ де, Патрика-та,
Де гиди, рано добро де! *)

Любовни и Хороводни.

98.

„Севделино, мала моме!
Тувале си, мори, самале си?
— Та тува сѫмъ, аго, не сѫмъ сама;
Тува ми е, аго, стара майкя,
Стара майкя, стари баща. —
„На майкя ти, моме, лѣсно быва, —
На майкя-ти — гинли круши:
Пека гризе, пека пукне!
На баща-ти — лула тутунъ:
Пека піе, пека пукне
И що види да не каже,
Щото чинатъ луди млади!
На брата-ти ощъ полѣсно, —
Два кобура телли коршумъ;
На сестра-ти — телли колапъ,
Пека носи, пека трап
И що види да не каже,
Що-то чинатъ луди млади!“

99.

„Карафиль-о, мала моме!
И още ли мома ходишъ,
Мома ходишъ — свѣта горишъ,
Свѣта горишъ — мене мамишъ!
Измами ми сва-та стока,
Сва-та стока, серміа-та, —
Сермія-та Анайкова
Анайкова, бабайкова:
Триста гроша бели пари
И петъстотинъ се жлтицы.
Повѣрни ми, моме, отъ пари-те,
Да не ходимъ сиракъ, помакъ;
Да си купа врана коня:
Да не ходимъ тъмнини-те,
Да не газимъ калове-те,
Калове-те — калии друми;
Че да викатъ селяне-то:
— Вапиръ ходи по село-то,
Млады люби, стары дави! —“
Карафиль-а говореше:
„Е тизека, лудо младо!
Изведи си марторій,
Дека ми си пари дало.“
А лудо ю говореше:
„Карафиль-о, мала моме!
Не сѣмъ давалъ у видело,
Та да имамъ марторій;
Но ти давахъ у темнина:
Дребни звезди — марторій
Ясенъ месецъ — самъ кадія!“
Карафиль-а говореше:
„Е тизека, лудо младо!
Ти имало — та давало,
Я немала — та зимала!

*) Слушано въ градъ-тъ отъ селски жени.

100.

Проговори лудо младо:
„Хайде, душо, мене земи, —
Я сѫмъ Цоне, младъ терзія;
Че ти шіемъ бела сая:
Ти да носишъ, я да глѣдамъ, —
Да пуцаятъ душмане-то —
И твои-те, и мои-те!“
Па другъ и рекалъ:
„Хайде, моме, мене земи, —
Я сѫмъ Цоне коюмджія;
Че ти ковемъ гюмушъ навти:
Ти да носишъ, я да глѣдамъ, —
Да пуцаятъ душмане-то
И твои-те, и мои-те!“
А Цона му говореше:
„Е тизека, лудо младо!
Да бы азе избирала
Сакви-такви, като тебе,
Градина бы заградила!
Та бы сите изберала:
Кои колѣ, кои пракѣ, —
Тебе бы те тржнъ турила,
Тржнъ турила на прелазие;
Презъ тебе бы минувала,
С' гаптанъ бы-те замитала,
С' поли бы-те премитала!“

101.

Хубава мара Лятинка!
Заиска Стоянъ Лятинка;
Майкя я дава, не дава, —
Баща я никакъ не дава:
Оти е Стоянъ бекрія,
На руйно вино ищахлія
По тія хладни земницы,
На ружки ножи делія,
У дружина кавгаджія.
Заклѣлъ се Стоянъ, преклѣлъ се,
Вече вино да не піе
И тая люта ракія,
Ружки ножи да не тегли,
С' дружина кавга да не чини.
Та му са дали Лятинка.
Па не учини се ни два дни,
Ни два дни, море, ни три дни, —
Зареди Стоянъ механы.
Седела Мара, чекала
До двои петли, до трои. —
Нема Стоянъ да си дойде!
Деветъ е леба испекла,
Товаръ е дрьва изгорела
И страна бела борина,
Ока е памукъ испрѣла,
Шаренъ е чоранъ оплела,
Свиленъ е дилберъ навезла, —
Па нема Стоянъ да дойде!
Пуста я дремка одреми!
Сложила глава на стола,
Като змія на грамада.
И Стоянъ порты почукналъ,
Двашъ почукналъ, тришъ повикналъ:
„Хубава Маро, Лятинко,
Я стани та ми отвори!“
Недочула го Лятинка,
Да стане да му отвори;
Но мила го майкя дочула,
Та стана та му отвори.
Па Стоянъ се измами:
Пригѫрие майкя цалива, —
Онъ си е рекѫлъ любе е!
Майкя му вели говори:
„Сынко Стояне, Стояне!
Не ти е, сынко, любе-то,
Но ти е, сынко, майкя-ти.“

И Стоянъ се е засрамилъ,
Дека е майкя цаливалъ;
Земалъ си Стоянъ ножеве,
Та си сосече любне-то.
И самъ се Стоянъ убоде!

102.

Мить-митъ-митъ-митано,
Кара гюзли Султано!
Мита има алтжнъ чело,
Алтжнъ чело телосано;
Мита има танки вежди,
Танки вежди веждосани;
Мита има церни очи,
Церни очи сжрмесани;
Мита има бело лице,
Бело лице набелено,
Бело лице набелено,
Набелено, нацервено,
Нацервено, нагиздено;
Мита има двѣ ябуки.
Две ябуки, две петровки:
Ни гы сжнце огреяло,
Ни гы слана попарила,
Ни гы очи погледнали,
Ни гы рака пофанала;
Мита има стара майка,
И Мита и говореше:
Я пукни, мале, я тресни!
Ти дойди, море саяджи,
Саяджи, море бегликчи:
Ти мене люби — асъ тебе!

103.

Е, Мехмеде, Мехмедъ язаджіо!
Е, Еленко, Еленко робинкіо!
Заробена Еленка робинкя.
Не знаялъ е Мехмедъ язаджія,
Дека му е Елена робиня,
Дека му е, море, мила Сестра!
Залюбилъ я Мехмедъ язаджія,
Залюби стреденъ нощъ — полунощъ.
Кога было утро озарано,
Се чаджре сжнце огреяло, —
Мехмедъ — чаджръ сжнце не огрѣя;
Се чаджре слана е паднала, —
Мехмедъ чаджръ слана попарила!
Проговори Еленка робиня:
„Е, Мехмеде, Мехмедъ язаджіо!
Отъ коя си, море, покраинина?
Какво викатъ твоіо мили баща,
Какво викатъ твоя мила майка?“

Проговори Мехмедъ изаджія
„Е, Еленко, Еленко робинкіо!
Моіо баща, бре — Іованъ делія,
Моа мэйка — Сребра кржчмарица.“
Заплака се Еленка робиня,
Па Мехмеде по тихомъ говори:
„Е, Мехмеде, Мехмедъ изаджіо!
Та защо ме ти, море, залюби?
Егле нія — братокъ и на сестра!
Ти-зе иди, де сжнце заходи, —
Я че идемъ, де сжнце изгрѣва:
Ега бы се отъ грѣхъ избавиле,
Ега бы се у рай улезнале!“
Мехметъ ойде, де сжнце заходи,
А Елена — де сжнце изгрева,
И они са у рай улезнале.

104.

Рапила мома рано на вода;
Рапило лудо с' коня по нея:
Бре, овде — онде да я достигне!
Ни я стигнало, ни я срѣтнало, —
Тамъ си я найде на кладенче-то.
Бре, вода ліе, бело лице міе!
Китка и зема и я цалива!
Бржзна се мома та дури дома.
Па на майка си вели, говори:
„Мале ле, мамчице, стара вещице!
Защо ме пращашъ рано на вода?
Рапило лудо с' коня по мене:
Бре, овде--онде да ме достигне!
Ни ме стигнало, ни ме срѣтнало, —
Тамъ си ме найде на кладенче-то;
Китка ми зема и ма цалива!“
— Ако е, щерко, щерко румено!
Росна е китка за миришанѣ,
Бело е лице за цалуванѣ,
Рамна е снага за пригржщанѣ! —

Пѣсни Жѫтварски.

105.

Като отидатъ на нивж-та да зажнжтъ мони-тѣ пѣятъ:

Ружице ле, бела ружо!
Зажни, ружо, най напреде:
Тебе кажатъ — лека рака
Лека рака, блага душа.
Днеска кажатъ — два праздника:
Макавеа, Св. Недѣля.

На Пладне.

106.

Сжнце ми се застояло
На стрѣдъ небо — на пладнина,
Та си гледа чудно чудо!
Сестра братокъ препродава
За цървило, за белило,
За шарено огледало
И за тенки бели дари.

На Южна.

107.

Елено, Елено, бре шикѣръ Елено!
Бре шикѣръ Елено, Махмудъ челебіе!
Махмудъ челебія многу сѣдба има,
Малко му аргакѣ — двесте и дваесе,
Двесте и дваесе, триста и триесе!
Си аргакѣ ужнуваха,
А Елена не ужнува.
Елена, е Еленко!
Си аргакѣ — болгуръ-чорбы,
Трепка-мрепка не ужнуѣ:
Туку чека господаро:
Съ господаро да ужнува —
Баятъ симитъ, прѣсно млѣко.
Кога было довечера,
Довечера, на вечера,
Искачи се с' господаро,
С' господаро на чардако,
Вечерала младо ягне.
Кога было на плащанѣ,
Вси аргакѣ исплатиха,
Вси аргакѣ — бели пари,
А Еленка — се жжлтици.
Кога было на походу,
Си аргакѣ испоидоха,
А Елена не пущаятъ,
Не пуща и господаро.
Елена му говореше:
„Я ме пущи, господарю,
Я ме пущи, да си ида!"
А господарь говореше:
„Ти бы, Елено, мислила,
Та не бы, мори, ручала
Пресно млеко, баятъ симитъ!
И не бы се качувала
На високи-тѣ чардаци, —
Ти не бы ягне ручала,
Не бы жжлтици зимала, —
Ти не быва да си идешъ:
Тизе не си за бугарка,
Но си тизе за ханѣма,
За ханѣма, за менека;
Да си седишъ на чардако,
Да ми седишъ до колѣно,
Да ми думашъ на галено!"

Надъ Вѣчеръ.

108.

Троица Турци минаха
И деветъ були караха;
Сите гы деветъ даваха
За една бела бугарка:
Бугарка, мамо, та душа, —
Бугарска душа мерише
На тове ситенъ босиліокъ;
Булина душа мерише
На това бело белило!

Отъ пивя-та на дома.

109.

Мори Лозено, моме Лозено!
Лозенинъ баща три кули гради,
Три кули гради, две лозя сади,
Две лозя сади, три чешми прави;
Сама Лозена чиракъ му была,
Чиракъ е была, калъ му давала,
Калъ и калове, бели варове.
Минла, промина селски субаша,
Тана Лозена вели говори:
„Мори Лозено, моме Лозено!
Остаф, Лозено, калъ и калове,
Калъ и калове, бели варове, —
Ела, Лозено, тизе по мене!

ПѢСНИ ТРАПЕЗАРСКИ.

110.

„Пойдохъ, поведохъ, мила мале, коня на вода;
Соколъ — на рака, мила мамо, загаръ — по меня.
Усрѣща ми е, мила мале, едно момиче, —
Променило се, мила мале, начинило се:
Като го видохъ, мила мале, умъ ми занесе,
Умъ ми занесе, мила мале, конь ми утече,
Соколъ ми литна, мила мале, загаръ ми бѣга!
Дали по соколъ, мила маме, ели по коня,
Дали по загаръ, мила мале, ели по мома?“
— По мома иди, мили сину:
Конь че си купишъ, мили сину,
Соколъ че фанешъ, мили сину,
Загаръ че найдешъ, мили сину, —
Мома не можешъ!

111.

Гржче шета по зелена ливада,
Нема с' кого дума да си продума;
На коня си тихонъ, тихонъ говори:
„Думай, думай, коню, два-та да си думаме!
Дека бехме спощи вечерь на конакъ,
Тамъ имаше три дѣвойки хубави:
Една-та е Трендафилка девойка,
Втора-та е Каремфилка девойка,
Трета-та е Любичица момица.
Що-то викатъ Трендафилка девойка,

Она мене демиръ софра тураше;
Що-то викатъ Каремфилка девойка,
Она мене ромъ, ракія служеше;
Що-то викатъ Любичица момица,
Она мене руйно вино служяше.

112.

„Що-е чудо злато на пенджери? — хей! хей!
Азъ да люби златна аиманія!
Дай ми, Боже, гергевъ отъ мерджана, — хеи! —
Да навеземъ той бели іоргана,
Да покріемъ той млади бекяра, — хей! хей!
Да си видимъ, бекяръ какъ спава:
„Бекяръ спава — очи не затвара, — хей! хей!
Денямъ, нощемъ се си Бога моли:
„Дай ми, Боже, крила паунови, — хей! хей!
Дай ми, Боже, очи соколови:
Да прелетимъ Сава и Морава, — хей! хей!
Да падпемъ на Едренско полѣ,
Да си тражимъ любе спрема мене, — хей! хей!
Що не піе вино и ракія.
Що-то яде блага медовина, — хей! хей!
Що му біе сахатъ у пазуки,
Що ми пое булбулъ по папуци! — хей! хей!

113.

Царъ Константинъ коня яха, —
Дегиди, джанѫмъ де!
Презъ глава си сабля маха, —
Дегиди, джанѫмъ де!
На Струма се прошетнува, —
Дегиди, джанѫмъ де!
На Струма се огледува, —
Дегиди, джанѫмъ де!
С' Струма зборъ зборева; —
Дегиди, джанѫмъ де!
„Ка сѫмъ тенко и високо, —
Дегиди джанѫмъ де

Още да сѫмъ цьрпооко, —
Дегиди, джапѫмъ де!
Се бы свето попамило, —
Дегиди, джапѫмъ де!
Женѣпи бы разженило, —
Дегиди, джапѫмъ де!
Такмени бы разтакмило, —
Дегиди, джапѫмъ де!
Попове бы разпопило, —
Дегиди, джапѫмъ де!
Діаконе бы раздячило, —
Дегиди, джапѫмъ де!
Владицы бы развладичило. —
Дегиди, джапѫмъ де!
Патрици бы разпатричило, —
Дегиди, джапѫмъ де!

У ЛОЗЈЕ НА ГРОЗДОБЕРЪ.

114.

Дотекла е Струма вода вечерь по акшамъ,
И донела едно дърво, зиме зелено;
У дрьво-то едно пиле съ перя шарено,
У листомъ се сокривуе отъ зли времена,
Како мома у деверіе отъ тужно войно.
Оправила дилберъ Стойна у родъ на госте;
У среща ю мили баю, — отъ Стамболъ иде.
„Добро утро, дилберъ Стойно, каде ч' идешъ?“
— Далъ Богъ добро, мили баіо, у родъ на госкѣ. —
„Че те пращамъ, дилберъ Стойна, у право да кажешъ:
Живо ли са, здраво ли са, у наша дома?“
—Се са здраво, се са живо, — пржво либе многу болно.
Многу болно, че да умре! —
„Ако умре, нека умре, — ти быди жива!“

Отъ Село Челинци (Радомирско).

115.

Стояне мори Стояне!
Затѫкми Стоянъ, затѫкми
Гюбрена витà невѣста,
Затѫкми и ѭ ютѫкми
И па ѭ стоянъ доведе.
Води ѭ Стоянъ, води ѭ,
Гòдинѫ и половинѫ.
Селска го бѣда юбеди
За правѫ бѣлѫ прáвинѫ,
Та си фана'а Стояна
Дрѣнопол'ски-тѣ сегмене.
Закарали са Стояна
У Дрѣнопол'ско ливагье;
Затворили са Стояна
У Дрѣнопол'ски зѫнданѣ:
Лежалъ é Стоянъ, лежалъ é
Деветъ é годин' лежало.
Що беше любе Гюбрена —
Вездень му ру'о переше,
Що беше майка Стояну —
'Са нощь му ру'о носеше
Прес' това росно ливагье,
По тія тьмни, бре нощи.
Та си отиде майка му
Стоянъ си майки говори:
„Мале-ле стара майчице!
„Да идешь, мале, да идешь,
„На Дрѣнопол'ско ливагье,
„Да прашашь, мале, да прашашь,
„Бре Турци, бре Дрѣнопол'ци:
„Що че *сакал* за мене —
„Да давашь и да предавашь,
„*Ега* си мене упущишь.“
И майка си го послуша,
Та си отиде, отиде
При Турци при Дрѣнопол'ци,
Па си прашуе бре Турци:
„Що че сакате Стояну:
„Да давамъ и да предавамъ.“
Я Турци си у говоре:
„Мале-ле, стара майчице!
„Нищо нечеме Стояну,
„Не-л' му сакаме Гюбренѫ,
„Гюбренѫ витà невестѫ;
„Да ѭ посправишь, посправишь,
„Па при насъ да *а* доведешь:
„Салъ три-дни при насъ да сѣди
„На високи-тѣ чардаци,
„На широки-тѣ сараи....“
Та майка си имъ говори:
„Бре Турци бре Дрѣнопол'ци!
„Не самъ прашала Стояна:
„Ако ѭ Стоянъ бре пущи,
„А чемъ ви неѭ *довѣсти*.“
Па си отиде, отиде,
Отиде, темни зандане,
Та си кàзуе Стояну:
„Стояне сину, Стояне!
„Нищо ти нече бре Турци,
„Нел' ти сакае Гюбренѫ,
„Гюбренѫ витà невестѫ:
„Да ѭ посправимъ, посправимъ
„И при нихъ да ѭ отведемъ:
„Салъ три-дни при нихъ да сѣди,
„Тога чай тебе да пуща'!“...
Стоянъ на майка говори:
„Мале-ле, стара майчице!
„Деветъ самъ годинъ лежало,
„И ёще деветъ че лѣжимъ,
„Ама си неѭ не давамъ....“
Пай си отиде майка му,
Отиде дома на двори,

Та си проклѣла Гюбренѫ:
„Проклѣтà да си Гюбрено!...
„Гюбрено витà невесто —
„За тебе Стоянъ Затворенъ!...“
Гюбрена думѫ не дума —
Улѣзна 'ладни зевници,
Облече ру'о Стояну;
Облече кожухъ *боринофъ*
И тури калпакъ *боринофъ;*
Запаса сабля огнена
И си замѣтна френгія;
Привеза бѣло бре гърло:
Ако ѭ Турци бре сретна,
Сосъ главѫ да имъ пакивне —
Буди ѭ гърло болѣло.
Извела коня' не кóванъ —
Деветъ é годинъ не кóванъ,
Деветъ é годинъ не зóбенъ —
Отъ ка' é Стоянъ затворенъ!
Турила нога зенгіѭ —
Дури другá-та да тури,
Сретнале са ѭ, бре, Турци,
Бре Турци, бре Дрѣнопол'ци —
Веднакъ *ю* селямъ бре дали;
Она имъ з' глáва завърте —
Буди ѭ гърло болѣло.
Замнали ѭ Турци-тѣ.
Отиде она, отиде,
У това росно ливагье,
На Дрѣнопол'ски чáрдаци,
На широки-тѣ сарае:
Чукнала порти шарени —
По-скоро Турци слѣзнале:
Отворили са порти-тѣ.
Едни ю коньу лове'а,
Други ю каве пече'а,
Трети ю чубукъ палеа;
А она си имъ говори:
„Бре Турци бре Дрѣнопол'ци!
„Я не самъ дошло за каве,
„Язе самъ Царевъ *чуадарь;*
„Мене é Царьо пратило:
„Отворете ми занданье —
„Пущете дължно, не дължно,
„Стояна мене бре дайте,
„Че да го карамъ на Царо,
„На Царо язе на индатъ.“
Поскоро Турци слѣзнали —
Отворили са занданье,
Пущили дължно, не дължно,
Стояна ной са, бре, дали.
Забрала си é Стояна —
Пресъ това полье широко
Пресъ това росно ливадье.
На Стоянъ му са молеше:
„Тако ти Бога чуадарь.
„На кадѣ мене че карашь?“
Я оно си му говори:
„Стояне море Стояне!
„Видишъ ли полье широко,
„У полье дърво високо —
„Тамо чемъ тебе да карамъ,
„Тамо чемъ тебе да сѣчемъ,
„Да сѣчемъ пáрче по пáрче —
„Да те качуемъ по стебла,
„Де-по са черни орлове!“
Отиде Царевъ чуада'рь
У това полье широко,
Подъ това дърво високо.
Слѣзналъ é Царевъ чуадарь,
На собра су'и, бре дърва;
Наклалъ é ясни огневе,
Турилъ é каве да пече:
Стоянъ му коньо шеташе
И'га шеташе молвеше:
„Тако ти Бога чуадарь!
„Язе си имамъ бре ру'о —
„'Се си на това прилича,

„Язе си имамъ бре кожухъ —
„'Се си на твойо прилича —
„И него чемъ ти 'ариза:
„Ты не мой мене да губишь!
„Язе си имамъ, бре, калпакъ,
„Бре калпакъ, Богъ-ми, боринофъ
„И него чемъ ти 'ариза:
„Салъ мене не мой да губишь!
„Язе си имамъ, бре, сабля,
„Бре сабля, Богъ-ми, огнена —
„'Се ми на таѭ прилича —
„И неѭ чемъ ти 'ариза:
„Ты не мой мене да губишь!
„Язе си имамъ, бре, пушка,
„И неѭ чемъ ти 'ариза —
„Ты не мой мене да губишь!
„Язе си имамъ, бре, коня,
„'Се ми на твойо прилича —
„И него чемъ ти 'ариза:
„Ты не мой мене да губишь!"
Тогай си она говори:
„Стояне, мори Стояне!
„Не познавашь ли, бре, коньо,
„Дека é, Богъ-ми, бре, твойо?
„Не познавашь ли кожуо,
„Дека é, Богъ-ми, бре, твойо?
„Не познавашь ли сабля-та,
„Дека é, Богъ-ми, твоя-та?
„Не познавашь ли пушка-та,
„Дека é, Богъ-ми, твоя-та?
„Не познавашь ли любе-то,
„Дека é, Богъ-ми, твое-то?"

116.

„А бре момче младо!
„Како 'одишь горѫ,
„На́бери ми китка, —
„Китка од горицѫ:
„Од горѫ горо-цвѣтъ,
„Од поле любикѫ;
„Од село трендафилъ!
Набрало é младо
Набрало é младо,
Па си пойде младо
По равни друмове.
У срѣща му е'но,
Ено лудо — младо,
Па му оно вели:
„А бре мо́мче младо!
„Фърли тая китка:
„Умрѣлъ ти é баща!
Па му жаль не дойде —
Не фърли си китка.
Пойде но́-нагорѣ —
У срѣща му друго,
Друго лудо младо
И оно му вели:
„А бре момче младо!
„Фърли тая китка:
„Умрѣла ти майка!..."
Па му жаль не дойде —
Не фърли си китка.
У срѣща му друго,
Друго лудо младо:
„А бре момче младо!
„Фърли тая китка:
„Умрѣла ти се́стра!"
Па му жаль не дойде —
Не фърли си китка!..
У срѣща му друго,
Друго лудо младо.
Па оно му вели:
„А бре момче младо!
„Фърли тая китка:

„Умрѣлъ ти é братецъ!..“
На му жаль не дойде —
Не фърли си китка.
Пойде пó-нагорѣ.
У срѣща му друго,
Друго лудо младо.
Пай оно му вели:
„А бре момче младо!
„Фърли тая китка,
„Китка одъ горица,
„Одъ гора горо-цвѣтъ;
„Одъ поле любика,
„Одъ село трендафилъ:
„Умрѣло ти любе!“
Що то беше мóмче,
Момче лудо младо,
Тогай застанáло,
Веднъгъ помислило:
Кому че ѭ носи —
Фърлило é китка,
Китка одъ горица,
Одъ гора горо-цвѣтъ,
Одъ поле любика,
Одъ село трендафилъ.

Незабѣлѣжено, гдѣ е записана.

117.

Светъ Никола църквы гради
Все отъ сребро и отъ злато,
И отъ тоя безцяннъ камыкъ;
Още мало не сосало
Сребро, злато, безцяннъ камыкъ.
На си земá светъ Никола
Патерица позлатена,
На са шатна светъ Никола
На надолѣ край хубаво,
Край хубаво бѣло море.
Метна очи светъ Никола
По хубаво бѣло море,
Та си видѣ на дно море
Мряна рыба, гдѣ играе,
Гдѣ играе въ быстра вода,
На крила ѝ сребро, злато,
На глава ѝ безцяннъ камыкъ.
Светъ Никола съ патерица
Удри море — быстра вода,
Море са е разставило,
Кое горѣ, кое долѣ,
Светъ Никола на дно море,
Та улови мряна рыба.
Рыба му си милно моли:
Пущи мене светъ Никола,
Просто да е сребро, злато,
Сребро, злато, безцяннъ камы
Токо мене жива пущи.
Светъ Никола отговаря:
Сребро, злато — да доградимъ
У църквы-тѣ волтари-тѣ,
Да обнижемъ прѣстоли-тѣ,
Безцяннъ камыкъ да ми свѣти
Да ми свѣти по волтари,
А тебе щемъ курбанъ *клати*,
Курбанъ *клати* на църкви-тѣ,
Курбанъ да си дуръ до вѣка.

ИМЕНА-ТА

НА

Почтенны-тѣ наши еднородци отъ разны-тѣ страны на отечество-то ни и вънъ отъ него, кои-то сж съдѣйствували съ извънреднж помощь за издаваніе-то

НА

„БЪЛГАРСКИЙ-ТѢ НАРОДЕНЪ СБОРНИКЪ“.

ОТЪ ПАНАГЮРИЩЕ:

Панагюрско-то Читалище	Подарява	Лиры т.	три	3.
Недѣльо Вълковъ Ланджевъ. . . .	„	„	двѣ	2.
Стайко Тодъровъ Дедевъ.	„	„	двѣ	2.
Попбренска-та Община	„	„	една	1.
Петришка-та Община	„	„	една	1.
Абадж. и Терзійскый-тъ Еснафъ . .	„	„	една	1.
Священникъ Цвѣтко Георгіевъ . .	„	„	една	1.
Недѣльо Лулчевъ Гуговъ	„	„	една	1.
Иванъ Недѣлевъ Ланджевъ. . . .	„	„	една	1.
Радъ Радовъ Каменскы	„	„	една	1.
Симеонъ Х. Кыриловъ	„	„	една	1.
Иванъ Стояновъ Джюджевъ. . . .	„	„	една	1.
Захарія Сжбовъ Койчевъ	„	„	една	1.
Петко Ралевъ Мачевъ.	„	Мицъ	единъ	1.
Симеонъ Пеновъ Бояджи.	„	„	единъ	1.
Павелъ Койчевъ.	„	„	единъ	1.
Дѣдо Недѣльо Нѣмскы	„	Лира т.		½

ОТЪ ПИРОТЪ:

Н. Преосвященство Нишавскый Партеній	Подарява	Лиры т.	двѣ	2.

ОТЪ СОФІЯ:

Черковна-та Община	Подарява	Лира т. една	1.
Женско-то Дружество „Майка“ . .	„	„ двѣ	2.
Х. Мано Стояновъ	„	Л. Анг. една	1.
Д. Трайковичъ	„	Лира т. една	1.
К. Х. Цановъ отъ Видинъ	„	Луизъ единъ	1.
Юрданка Филаретова	„	Лира т.	1½
Евгеница Х. Манова	„	Луизъ единъ	1.
Маргарета Д. Х. Манова	„	Лиры т. двѣ	2.
Илія Муавинъ Ефенди	„	Минца два	2
Д. Х. Мановъ	„	Минцъ единъ	1.
Д. Митовичъ	„	„ единъ	1.
Никола Т. Десевъ	„	„ единъ	1.
Еленка Н. Т. Десева	„	Минцъ единъ	1.
Пеше Тодъровъ	„	„ единъ	1.
Тодъръ Пешевъ	„	бѣло медж.	1½

Рылскый Мънастырь	„	Лиры т. пять	5.

ОТЪ ПЛОВДИВЪ:

Д. В. Манчевъ Книгопрод.	Подарява	Минцъ единъ	1.

ОТЪ ЖЕЛѢЗНИКЪ:

Черковна-та Община	Подарява	Лиры т. пять	5.
Священническо-то Съсловіе. . . .	„	„ двѣ	2.
Женско-то Дружество „Майчина любовъ“	„	„ двѣ	2.

ОТЪ ЦАРИГРАДЪ:

Н. Пр. Ловченскый Іларіонъ . . .	Подарява	Лира т. една	1.
Н. Пр. Макаріуполскый Іларіонъ . .	„	„ една	1.
Н. Пр. Пловдивскый Панаретъ . .	„	„	½
Архимандритъ Викторъ	„	„ една	1.
Гавріилъ Крьстевичъ	„	„ двѣ	2.
Х. Иванчо Ефенди	„	„ една	1.
Хр. Тъпчилеща	„	„ една	1
Д. Гешооглу	„	„ една	1.
Ст. Камбуровъ	„	„ една	1.

Н. Михайловскый . . . . . Подарява Лира т. ½
Г. Моровеновъ . . . . . „ „ — ½
Архимандритъ Григорій . . . . . „ „ — ½
Българско-то Печатарско Дружество „Промышленіе“
въ Цариградъ . . . . . Подарява Наполеондора 2.
Ученич. Дружество въ Robert College „ Лира т. една 1.

ОТЪ ШУМЕНЪ:

Читалище-то „Св. Арх. Михаилъ“ . Подарява Лиры т. двѣ 2.
Читалище-то „Напрѣдъкъ“ . . . . „ „ една 1.

ОТЪ ТЪРНОВО:

Търновско-то Читалище „Надѣжда“ . Подарява Лиры т. двѣ 2.
Търновска-та Женска Община . . . „ Мнца два 2.
Кассичка-та на ученици-тѣ отъ глав. уч. „ „ единъ 1.

ОТЪ СВИЩОВЪ:

Черковна-та Община . . . . . Подарява Лира т. една 1.
Свищовско-то Читалище . . . . . „ Лиры т. двѣ 2.
Женско-то Дружество „Съгласіе“ . . „ Наполеондоръ 1.
Еленка Дим. Х. Иванова . . . . . „ бѣло медж., 1.

ОТЪ РУСЧУКЪ:

Черковно-то Пѣвческо Дружество . Подарява Лира т. една 1.
Димитрій Карамихалевъ, Тарджоманинъ при Русско-то
Генерално Консулство. . . . . Подарява Наполеондора 2.

ОТЪ БРАИЛА:

Николай Ценовъ, Предсѣдателятъ на Настоятелство-то на
„Бълг. Книж. Дружество“ . . . Подарява Лиры т. пять 5.
Стефанъ Беронъ . . . . . „ Мнца пять 5.
А. Кановичъ . . . . . „ Лиры т. двѣ 2.
Диму Петровичъ . . . . . „ Лира т. една 1.
Лука Радуловъ . . . . . „ „ една 1.
Иванъ Х. К. Брѣговъ . . . . . „ „ една 1.
Бойко Нешовъ . . . . . „ „ една 1.
Ан. Куртовичъ . . . . . „ „ ½

ОТЪ ГАЛАЦЪ:

Евлогій Георгіевъ . . . . . Подарява Лиры т. пять 5.
Гавріилъ Г. Авраамовъ . . . . . „ Лира т. една 1.

ОТЪ ТУЛЧА:

Докторъ П. Минчевичъ . . . . . Подарява Лиры т. пять 5.
Тулчанско-то Читалище „Съгласіе“ „ „ пять 5.

ОТЪ ОДЕССЖ:

Одесско-то Българско Настоятелство . . Подарява Руб. 120.

ОТЪ КИШИНЕВЪ:

Кыпріяновскый Мънастырь . . . . . Подарява Рубли 100.
Архимандритъ Косма Зографскый. . . . „ „ 50.
Кишиневско-то Българско Общество за распространеніе просвѣщеніе-то между Българе-тѣ . . Подарява Руб. 50.
Ст. Уваліевъ . . . . . „ „ 15.
Иванъ Дончевъ . . . . . „ „ 10.
Христофоръ Недѣлковъ Караджа . . . . „ „ 10.
Николай Маноловъ Попповъ . . . . . „ „ 5.

ИМЕНА-ТА

НА

Родолюбивы-тѣ Спомоществователи.

ОТЪ ПАНАГЮРИЩЕ.

Священникъ Лука П. Дойчевъ, Священникъ Нейко С. Чюклевъ, Х. Манчо П. Н. Златаровъ, Константинъ Н. Десимировъ, гл. Учитель, Петко В. Королеевъ, взаимный учитель, Тодъръ Х. Пеевъ, Филипъ С. Щѫрбановъ, Георгій А. Зафировъ лѣкарь, Тодъръ Цвѣтковъ бояджи, Илія В. Гыдиковъ, Коста Станковъ бояджи, Ганчо Николовъ Кундураджи, Райко Т. Белопитовъ, Григоръ Георгіевъ Черчи, Никола М. Станчевъ, Цвѣтко Неновъ пѣвецъ Черковный, Илія Яковъ Делибалтовъ, Деянъ Неновъ Френскый шивачь, Найденъ и Пеьо Дриновы, Димо П. Диманов, Димитъръ Иончевъ Берберъ, Атанасъ В. Дзурилювъ, Пенчо Дойчевъ Налбантинъ — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Димитъръ С. Щѫрбановъ, Тодъръ Д. Белопитовъ, Георгій К. Яничеровъ, Георгій В. Илчевъ, Лука С. Х. Крьстевъ, Тома Х. Г. Х. Томовъ, Лука Д. Гуговъ, Христьо Радовъ Гешановъ, Никола І. Бекяровъ, Дойчо Д. Изчовъ, Георгій П. Сапунджіевъ — по единъ екземпляръ.

Отъ село Стрѣлчіѫ.

Х. Попъ Евстатій П. Продановъ, Попъ Бойчо Петровъ, Ганчо Милевъ Чиперановъ Учитель, Ангелъ Мариновъ, Филипъ Милевъ, Рашко Генчевъ Гуджовъ, Димитъръ Костовъ — по единъ. За училище-то 2 екземпляра.

Отъ село Понбрене.

Священникъ Недѣльо, Нено Николовъ, Стойно Николовъ, Нено Ганчевъ, Владъ Неновъ, Рашко Неновъ, Дѣлчо Ивановъ Лулчовъ, Георгій Недѣльовъ, Георгій Петровъ, Димитъръ Петровъ, Драго Стояновъ, Нейчо Драговъ, Курта Цвѣтковъ, Стоянъ Добревъ, Анлонъ Недѣльовъ, Станоя Велковъ, Лука Тодъровъ, Стоянъ Николовъ Дзябковъ, Недѣльо Ивановъ Болчовъ, Стефанъ Попъ Ивановъ отъ Мирково — по единъ екземпляръ.

Отъ село Пирдопъ.

Лука Х. Павловъ, Хараламній Златановъ, Маноль Златановъ, Димитъръ Теодъровъ Кундураджи, Павелъ Лиловъ, Христо Симеоновъ Боляровъ, Саво Рашковъ Грьчиярь, Андрей Георгіевъ, Стоянъ Николовъ Фурунджи отъ Буново, Теодъръ Ивановъ Кюркчи, Филипъ П. Бошковъ отъ Клисурѫ Учитель, Теодъръ Л. Кацаровъ Взаимноучитель, Добре Богдановъ Взаимноучитель — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Григорій Цановъ, Симеонъ Алдевъ, Иванчо Маноловъ, Николчо Савовъ, Марія Лулчова учителка — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ПИРОТЪ.

Игу Каракашевъ за сынъ си Евстатія и за внуци-тѣ си Христа и Димитрія 3 екземпляра. Гога Неновъ за сынове-тѣ си Елисей и Тодъръ, Христо П. Х. Павловъ за сынове-тѣ си Симеона и Проф, Константинъ П. за сынове-тѣ си Петъръ и Димитъръ, Хр. Г. Пасаровъ Пещерецъ учитель, Пота Панчевъ учитель, Крьсту Кыровъ учитель — по 2 екземпляра. Икономъ Попъ Константинъ, Пьрвосвященникъ Мануилъ, Священникъ Мануилъ Джуновъ, Священникъ Тома за сынъ-си Василъ, Священникъ Иванъ отъ Расницѫ за сынъ-си Алексія, Священникъ Георгій Стояновъ, Іеромонахъ Василій, Пенча Ивановъ Коджябашія за сынъ си Петъръ, Коца Б. Стефановъ за сына си Георгія, Георгій Царебродскый за сына си Георгія, Петъръ Н. Владыковъ, Докторъ Тана П. Крьстовъ за сына си Петъръ, Стоянъ Бож. Терзія, Михаилъ Анг. Спицеринъ, Алексія Г. за сынъ си Георгія, Живко Пешевъ, Анто П. за брата си Костадинъ, Коста П. за сынъ си Елено, Дим. Н. за сынъ си Свиридона, Елено Вел. за сынъ си Петъръ, Мано Х. Н. за сынъ си Петъръ, Коста К. за сынъ си Ставрія, Іосифъ М. за сынъ си Ставрія, Петъръ Ш. за сынъ си Димитрія, Пешунъ М. за сынъ си Димитрія, Коста М. за сынъ си Атанасъ, Никола Д. Петк. Берберинъ, Маноилъ Р. Бояджіевъ, Живко Г. Джямбазовъ, Джуно Ив. Патиарь, Василъ Георгіевъ, Георгій М. Лютинъ отъ Град-ца, Наца Джуновъ отъ Град-ца, Евта Мариновъ отъ Стрелецъ, Димитъръ Хр. отъ Стрелецъ — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Петъръ Г. Пасаровъ Пещерецъ, Костадинъ Ангеловъ Бояджіевъ, Стояно М. Крьстовъ, Георгій Р. Крьстовъ, Іосифъ Д. Владыковъ, Видинъ Пан. отъ Расницѫ, Георгій Пан. отъ Расницѫ, Георгій Веселиновъ, Георгій Панагіотовъ Граммтиковъ, Петъръ Г. Курделіевъ, Петъръ Минчовъ, Петъръ Михалковъ, Крьсту Пан. Мисирджіевъ, Маноль Ранч. Терзіевъ, Иванъ Николовъ, Иванъ П. Виден. отъ Крупецъ, Иванъ Стоян. Кантарджіевъ, Крьсту Ив. Кюшпіевъ, Алексія Антовъ, Петъръ Панагіотовъ, Іорданъ Алексіевъ, Алексія Кировъ, Маноилъ Пейчовъ, Димитъръ Тодъровъ, Иванъ Пейчовъ — по единъ екземпляръ

ОТЪ СОФІЯ.

Икономъ П. Тодъръ, Д. Д. Македонскый, Хр. П. Ковачевъ, Д. Мановъ, Георгій Анастасовъ, Георгій А. Трайковъ, Крьсте М. Х. Нешевъ, Димитъръ П. Ножиръ, Василъ Андоновъ, Георгій Панчевъ, Атанасъ Филиповъ, Стояно Цвѣтковъ Бакалъ, Братія Андоновы, Братія Х. Янковы, Хр. Митовъ Шопъ, Н. Митовъ Шопъ, М. Михаловъ, Коста Ивановъ, Георгій Панчевъ Кондураджискый, Коста Георгіевъ, Георгій П. Митковъ, Иванъ Костовъ Джумаали, Хр. Петровъ Бакалъ, Дим. Петровъ Калпакчи, Михалъ Миленовъ отъ Радомиръ, Богданъ Петровъ Михаледжи, Петко П. Стоиловъ отъ Лукорско, Маноль Георгіевъ Миханджи, Стойчко Стойчевъ отъ Бухово, Никола Стефановъ отъ Бистрицѫ, Георгій Недѣлчевъ отъ Копривщицѫ, Ангелко Стойковъ отъ Кѫтинѫ, Георгій Х. Мановъ, Спасъ П. Величковъ отъ Халдомировци, Спасъ Василовъ отъ Пиротъ, Пантелей Раковъ отъ Пиротъ, Василъ Стояновъ отъ Орханійе, Георгій Ивановъ отъ Пиротъ, Тодъръ А. Стояновъ, Евстратія Кырковъ отъ Пиротъ, Георгій Тржиковъ, Димитрій Х. Николчовъ, Михалъ Веселиновъ, Х. Авксентій Игуменъ Кремиковскаго Мънастыря, Св. Діяконъ Авксентій Рылецъ, Спасъ Коцевъ, Стойка К. Дудекова учителка, Юрданка Д. П. Антова, Димитрій Н. Карагіозовъ Търновецъ, Х. Ангелъ Търновецъ — по единъ екземпляръ.

Отъ Якорудѫ.

Х. Никола Стояновъ книгопродавецъ, Х. Стоянъ Недѣлчевъ книгопродавецъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТАТАРЪ-ПАЗАРДЖИКЪ.

Читалище-то екземпл. 3. Женско-то Дружество, Теофанія Кара-Николова, Марія Д. Доспѣвски, Станиславъ Д. Доспѣвскый, Илія Д. Икономовичь, Стефанъ Н. Консуловъ, Иванъ Геновъ, Петъръ Димитровъ, Братія Г. Пенови, Димо Христовъ, Тома Ангеловъ кафтанжи, Алекса Попъ Димитровъ, Стефанъ Андоновъ, Михаилъ Величковъ, Добре Дойчовъ, Петъръ Трифоновъ, Димитъръ Трифоновъ, Братія Петкови ханджіи, Михаилъ Стефановъ, Стоянчо Стоименовъ отъ Кричемъ, Атанасъ Стоименовъ отъ Кричемъ, Канлж-Кавашко-то Училище, Тодъръ Велчовъ, Михаилъ Трендафиловъ, Х. Рашко Х. Иліевъ, Пене Х. Величковъ, Георгій Попъ Петровъ, Священникъ Петъръ Ивановъ, Священникъ Никола Стойчевъ, Священникъ Петко Мариновъ, Священникъ Петко Дедковъ отъ Джумая, Константинъ Георгіевъ, Атанасъ Б. Кърстювъ учитель, Атанасъ П. Пенчевъ учитель, Иванъ Ангеловъ ученикъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ПЛОВДИВЪ.

Членове отъ Пловд. Читалище:

Г. Н. Консуловъ отъ Т. Пазарджикъ, В. Ивановъ отъ Копривщицж — по 2 екзем. Манолаки Р. Малеевъ, Димитрій Коцевъ отъ Софіж, Димитрій Михаиловъ отъ Софіж, Костаки Нешевъ Чалжковъ, А. Т. Десенъ отъ Копривщицж, Костаки Пеовъ, Илія К. Калевъ отъ Панагюрище, Христо Иличь отъ Т. Пазарджикъ, Никола Х. Ивановъ, А. С. Балтовъ Книговѣзецъ отъ Клисурж, Михаилъ П. Димитровъ отъ Нишь, Богданъ Икономовъ отъ Т. Пазарджикъ, Д. Ц. Старинавловичь отъ Т. Пазарджикъ, Груе Л. Груевъ отъ Копривщицж, Атанасъ Д. Попповъ отъ Стрѣлчиж — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Минко Н. Мариновъ отъ Троянъ, Илія П. Бѣлковскы отъ Устово, Петко А. Гыдиджискы отъ Устово, Минко Т. Бъркаловъ отъ Калоферъ, Коста Д. Бошняковъ отъ Врацж, Симеонъ Христовъ отъ Пиротъ, Яковъ Димитровъ отъ Пазарджикъ, Георгій Христовъ отъ Самоковъ, Андонъ С. Каблешковъ отъ Копривщицж, Василъ Х. Калчевъ отъ Троянъ, Михаилъ Іоцевъ Пьрвановъ отъ Берковцж, Иванъ Х. Михалевъ отъ Черпанъ, Генчо П. Шойлековъ отъ Клисурж, Иванчо Т. Дьрзіевъ отъ Казанлжкъ, Янко П. Милковъ отъ Марсалково, Рада П. Гугова учителка отъ Копривщицж — по единъ екземпляръ.

ОТЪ АХЖ-ЧЕЛЕБИСКЖ-ТЖ КААЗЖ.

Село Устово.

Х. Христо П. Георгіевъ, Никола Петковъ, Х. Марія Х. Иванова — по единъ екземпляръ.

Горно Райково.

Даніилъ Костовъ, Христо В. Пангаловъ, Никола В. Пангаловъ, Вълко Г. Вьрговъ — по единъ екземпляръ.

Долно Райково.

Ташю К. Бобутановъ, Никола Атанасовъ въ Смилянъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ АРАПОВСКЫЙ-ТЪ МЪНАСТЫРЬ.

Архымандритъ Гервасій отъ Габрово, Игуменъ на Мънастырь-тъ и за Мънастырь-тъ „Св. Недѣля“ — по 2 екземпляра. Духовникъ Севастіянъ отъ Сопотъ, Священникъ Гавріилъ отъ Ловечь, Священникъ Х. Гедеонъ отъ Сопотъ, Діяконъ Іоакымъ отъ Черпанъ, Діяконъ Кырилъ отъ Одринъ, Богое Г. Радославовъ отъ Топалово — Икономъ, Игнатъ Петровъ отъ Черногорово — Клисарь, Христо Колевъ отъ Конушь — учитель — по единъ екземпляръ.

ОТЪ СОПОТЪ.

Проигуменъ Х. Митрофанъ Хыленданецъ и Партеній Стояновъ Учитель — по 2 екземпляра. Кырко Х. Ивановъ и сынове Ив. и Г., Священникъ Партеній Спасовъ, Священникъ Ению Костовъ, Священникъ Рачю Антоновъ, Кырко Петровъ, Георгій В. Шишеджіевъ, Танчо Даміяновъ и сынове, Х. Геока Павлевъ, Митю В. Шишеджіевъ, Иванъ Недковъ, Иванъ Петровъ за сына си Петра, Павле Л. Пиперковъ за сына си Христа, Тодъръ Н. Кошниковъ лѣкарь, Геока Н. Капановъ Студентъ, Иванъ М. Вазовъ, Димо Ивановъ Пачевъ, Иванъ и Дидю К. Петрови, Ганчо П. Николовъ учитель, Георгій Митовъ Карловецъ, Евгенія П. Павлева, Игуменія на Дѣвич. метохъ, Христина и Евпраксія Василіеви, учителки — по единъ екземпляръ.

Отъ Сопотскый Мъпастырь.

Іеромонахъ Отецъ Іоанникый Стояновъ, Іеромонахъ Отецъ Рафаилъ Максимовъ Игуменъ, Іеромонахъ Отецъ Нефталимъ Петковъ, Священнодіяконъ Богословъ Чоновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАРЛОВО:

Читалище-то . . . . . Екземпляра 5.

Членове на Читалище-то:

Илія Рачевъ, Ст. Д. Кушевъ, Марко Печ. Тантиловъ, Атанасъ Маджяровъ, Марко Ст. Аджярскы, Атанасъ Н. Бенчевъ, Ив. Г. Михович Захаралж, Александъръ В. Х. Вълковъ, Богу Петровъ Загорскый, Христо Г. Гжрлановъ, Христо Бочувъ Загорскый, Христо Тотювъ Сахатчи, Н. П. Тантиловъ, Георгій Деняковъ, Стефанъ С. Млатишумовъ, Х. Никола Н. Гайтанджи, Петъръ Ив. Фурнаджіевъ, — по единъ екземпляръ.

Ученолюбива-та Дружина . . . . . Екземпляра 5.

Членове отъ Ученолюбивж-тж Дружинж:

Несторъ Кърстевъ отъ Копривщицж, учитель, Стефанъ Ив. Странскый отъ Калоферъ, Илія С. Милановъ, Стоянъ Вас. Чохаджи, Никола Л. Астарджіевъ, Евлогія Н. Пуліевъ, Ангелъ Г. Джяпуновъ, Х. В. Г. Кара-Ивановъ, Лазарь хр. Лаловъ, Георгій С. Станчевъ, Стефанъ Ив. Стайковъ, Х. Стефанъ Д. Янковъ, Иванъ Н. Кара-Топракліевъ, Никола Х. Недювъ, Иванъ М. Астарджіевъ, Начу А. Плятнаровъ, Петъръ П. Христювъ, Василъ Из. Плятнаровъ, Христо С. Матковъ, Никола В. Тантиловъ Балжкчи, — по единъ екземпляръ.

Женско-то Дружество „Въспытаніе“ . . . . . Екземпляра 2.

Членове отъ Женско-то Дружество:

Марія Н. Пуліева, Елена П. Джамбазова, Параскева Ив. Х. Димитріева, Марія Хр. Пуліева, Ека Уч. Райнова, Марія В. Пуліева, Іеромонахъ Никифоръ Рылецъ, Гено М. Божиновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАЛОФЕРЪ.

За Училище-то, за Читалище-то, за Женско-то Дружество, Д. Фингов учитель, Ив. Г. Чюнчевъ учитель, Пьрво Стоевъ учитель, Стефанъ Хр. Кжневъ учитель, Парашкева Шюшюлева учителка, Анастасія Узунова, Лала П. Стаматова, Анна П. Розова, Димо Х. Гендовъ, Стефанъ Х. Н. Кіойбашіевъ, Стефанъ Х. Гендовъ, Никола П. Чолаковъ, Стойчо Хр. Бешикташліевъ, Христо М. Карамиковъ, Петко Ив. Ямантіевъ, Иванъ Б. Груевъ, Цанко М. Баларовъ, Іосифъ Хр. Бацуровъ, Димо Д. Аджяровъ, Иванъ Н. Тантиловъ, Иванъ Ст. Кацаревъ, Вжле Т. Брькаловъ, Никола Ив. Кжзжимжшевъ, Гжчю Хр. Комсіевъ, Иванъ Хр. Прьвовъ, Петъръ Н. Бояджіевъ, Тодъръ Д. Сарджевъ, — по 1 екземпл.

ОТЪ ЧИРПАНЪ.

Священникъ Х. Д. Коларовъ, Бл. Икономъ П. Панаіотъ, Св. Иванъ Каріевъ, Х. Н. Х. П. Ванцаровъ, Мартинъ Янусъ Инжинеръ, Х. Д. Х. П. Кжсжровъ, Братія Х. С. Колинцовъ, Хр. С. Бояновъ, Братія Г. и Н. Данчевъ Живописци, Никола Т. Мжрзовъ Казанл., Хр. Коевъ, Янко Т. Кочевъ учитель, Начо А. Начовъ, Хр. Ив. Бояджіевъ, Симеонъ П. Димувъ, Димитъръ Марковъ, Маноль М. Коларовъ, уч. въ Мурсалково, Св. Никола П. Видевъ Кочеловъ — Тюркенмишь, Диму Г. Кочеловъ, уч. въ Тюркенмишь — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Дѣвич. училище:

Анка Х. Стамова, Х. Елка Х. Стефанова — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Проданъ Василовъ, Х. Господинъ Г. Овчярскы, Стоянъ Г. Молловъ, Стоянъ К. Зидаровъ, Цане Пеневъ Каратерзилеръ, Тане Митевъ, Тане Петровъ, Пане Ст. Чолаковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЖЕЛѢЗНИКЪ.

Членове отъ Черковна-та Община:

Благоговѣйный отецъ Попъ Порфирій, епитропъ Чер. Н. Благородіе, Х. Г. Славовъ, Х. А. Х. Митевъ, Петъръ Сливкооглу, Стоенчо Тоневъ, Минчо Бановъ, К. Г. Гюдюловъ — по 2 екземпляра.

Священници:

Благоговѣйный Отецъ Попъ Ст. П. Ивановъ, Господинъ В., Никола Славовъ, Станчо, Стайко, Иванъ П. Ст. Нона, Господинъ, Іосифъ Мирчевъ, Стефанъ Икономовъ, Стефанъ Петковъ, Кое Ивановъ, Иванъ Нейчевъ, Еньо Димитровъ, — по единъ екземпляръ.

Членове на Читалище-то:

За всичкы подписаны Г-да Членове на Читалище-то екземпляра 50.

Учители Градскы:

Атанасъ Ивановъ, С. Д. Вѣженовъ, Н. Тодьровъ, Хр. Георговъ, П. Ивановъ, Хр. С. Шиваревъ, Хр. Станчевъ, Тончо Маринов, Андрей Момчевъ, Іонко Ивановъ, Петъръ Тоневъ, Тачо Савовъ — по единъ екземпляръ.

Учители Селскы:

Стефанъ Х. Зафировъ, Хр. Саревъ, Койчо Хрищенскы, Дим. П. Петровъ, Тод. Славовъ, Тод. Пенчевъ, М. Недѣлковъ, Н. П. Колевъ, П. Момчевъ, Ив. Ивановъ, Ст. Минчевъ, Петъръ Кжневъ, Минко Минев, Констант. Новачковъ, Велчю Желевъ, Петко Пенчевъ, Петъръ Коевъ, М. Ивановъ, Дим. Тачевъ, Черньо Желевъ, Руси Тодъровъ, Ст. Ивановъ, Г. Желѣзковъ, Тоне Стояновъ, Раде Боевъ, Хр. Енчевъ, Дим. Руссевъ, Желѣзко Матевъ, Тод. Стамовъ, Анаст. П. Икономовъ, Иванъ Николовъ — по единъ екземпляръ.

Частны лица:

Ан. Паневъ, Ст. И. Стояновичь, Хр. Маджуновъ, Зафиръ Христевъ, Георгій Стоенчовъ, Костад. Р. Чолаковъ, Ат. П. Недѣлчевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЦАРИГРАДЪ.

Н. Преосв. Г. Рафаилъ Д. Поповъ, Епископъ на Съединени-тѣ Българе 5 екземпляра. Петъръ П. Карапетровъ Панагюрецъ, Лука И. Джейковъ Копривщенецъ, Пайо Г. Крайовскый Панагюрецъ, Димитръ Пеновъ отъ Т. Пазарджикъ, Кузма Димитровъ отъ Срѣлча, Рашко К. Вжжировъ отъ Копривщицж, Пейо Пондйовъ Папукчийскый Панагюрецъ, Петъръ Т. Дедйовъ Панагюрецъ, Ангелъ Ф.

Камберовъ отъ Пирдопъ, Атанасъ Ст. масляръ отъ Т.-Пазарджикъ, Никола М. Гичовъ отъ Бобище (Костурско), Георгій Кирагочовъ отъ Желѣзникъ, Дечо Р. Аржковъ отъ Панагюрище, Иованъ К. Тусчийскый отъ Панагюрище, Димитъръ Г. Сарафовъ отъ Копривщица, Стоименъ Славовъ отъ Кюстендилъ, Стефанъ Златировъ отъ Чирпанъ, Желйо Мировскый отъ Чирпанъ, Теодоръ Деновъ отъ Т.-Пазарджикъ, Димитъръ Ат. Калугеровскый Панагюрецъ, Теодъръ Г. Бояновъ отъ Симоковъ, Стефанъ Г. Шоповъ отъ Мирково — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Царско-то медицинско училище:

Стоянъ Т. Догановъ отъ Копривщица, Желѣзъ Радевъ отъ Шуменъ, Петъръ Георгіевъ отъ Котелъ, Стефанъ С. Бобчевъ отъ Елена, Иванъ П. Шишковъ отъ Руссе, Іосифъ Петровъ отъ Кюстендилъ, Хараламби Мариновъ отъ Сивліево, Станко Попъ-Анастасовъ отъ Мустафа-Паша, Павелъ Ст. Бобековъ отъ Панагюрище, Александръ Г. Економовъ отъ Дупница, Христо І. Іосифовичъ отъ Босна-Сарай — по единъ екземпляръ.

Ученици-Българчета отъ „ROBERT COLLEGE."

Петко В. Горбановъ, Учитель на Българскы, Петъръ Матеевъ, К. Стоиловъ, Петъръ Х. Димитровъ, Учитель на Турскы, Ст. Минчовъ, М. Ив. Бижовъ, Ив. Д. Гешовъ, Петъръ В. Горбановъ, К. Кялчовъ, Ал. К. Люцкановъ, Юрданъ П. Георгіевъ, Хр. В. Бакаловъ, Богданъ Ив. Икономовъ, Г. Златановъ, Г. Маньовъ, В. Иовковъ, Т. Ивановъ, Аврамъ Величковъ, Н. Витановъ, Н. Х. Михайловскы, Ат. С. Камбуровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ШЮМЕНЪ.

Анастасъ Х. Стояновъ, П. А. Х. Димитріевы, Докторъ Мехмедъ Саджъ — по два екземпляра. Радушко Марковъ, Енчю и А. Р. Коліяно, Коста Н. Башкалфоолу, Н. С. Патоевъ, Величко Куцаровъ, бакалъ, Тодъръ Куцаровъ бакалъ, Н. Ж. Дюймеджіевъ, Братія М. Герджиковы, Стоенчо Златевъ Бакалъ, Танасъ Денчевъ, Стефанъ Ж. Х. Добревъ, Андонъ Я. Ченгелліевъ, Братія И. Кжрджіевы, Дечко Кировъ Казанджи, Тодъръ Д. Поповъ, Евтимій Стояновъ, Д. В. Бошняковъ, Христаки Ивановъ, Илія Костовъ, Иванъ Шонтовъ отъ Търново, Коста Люцкановъ отъ Търново, Гіошу Пьрнаръ отъ Велесъ, Злати Ив. Милевъ, Иванъ Д. Преславскый, Наку Ив. Мишковъ, Стефанъ М. Балтаджіевъ, Костакы А. Сахатчи отъ Търново, Д-ръ П. Марковъ, Сакеларій П. Панаіотъ Х. Иванчовъ — по единъ екземпляръ.

Учители:

Д. Константиновъ, Т. Ив. Джебаровъ, М. Х. Радославовъ, П. С. Вълнаровъ, Тодъръ Байчевъ, И. Р. Блъсковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТЪРНОВО.

Братія Пп. Икономовы 2 екзем. Тодоръ Шишковъ, Петръ В. Гюмюшевъ, Петъръ Димитровъ, Сжщія подарява на Търн. Читалище и на Трѣвненско-то училище, Симеонъ Рашковъ, Лука Вълчовъ, Савва Н. Фичовъ, Никола Я. Златевъ, Иванъ П. Ивановъ, Никола. Г. Кибакчіевъ, Петръ Х. Кжневъ, Стефанъ Миховъ, Братія Петювы, А. Н. Златарскый, Никола Кънчовъ, Димитръ П. Джеферовъ, Георгій Пп. Ивановъ, Анастасъ Симеоновъ, Докторъ Ст. Х. Пенчевъ, Петръ Г. Гюмюшевъ, Братія Рабатиловы, Михалъ Рачевъ, Петръ С. Пиппёвъ, Танасъ Х. Нидѣлковъ, Статъ Хр. Казасовъ, Стефанъ Христовъ, Иванчо Малечковъ, Минчо Ганчовъ Кундураджи, Христо Петровъ, П. М. Мазаковъ, Цаню Николовъ, Дончо Ивановъ, Георгій Д. Сарафовъ, Стефанъ Измирли, Хараламби Ивановъ, Илія, Георгій Петковъ, Стефанъ А. Сахатчи, М. Х. Попповъ, Владимиръ Ивановъ, Ангелъ Петровъ, Иванъ Ст. Бачованевъ, Христо Рашовъ, Илія И. Чакаловъ, П. Н. Габровалж, Матей Иліевъ, П. Гиргановъ, Х. Л. Х. Анастасовъ, Алекси Белчовъ, Глигоръ

Кънчовъ, Кънчо и Костадинъ, Никола Х. Тодъровъ, Василъ В. Владовъ, Панаіотъ Андоновъ, Яко Ю. Ковачевъ, Никола Х. Георгіевъ, Андрей П. Мѣдникаревъ, Христо Петровъ, Минчо П. Гранчаровъ, Тодоръ Стойковъ, Петръ Пп. Димовъ, Стоенчо Сичевъ Ловчанецъ, Георгій Колювъ Трѣвненецъ, Петю Пейковъ, Станю Николовъ, Нену Златевъ, Семо Тодъровъ, Х. Велико Стояновъ, Нидѣлко Николовъ, Трифонъ Филювъ, Крьстю Тодъровъ. За училище-то въ село Лѣсичери, За Читалище-то „Селска Любовъ" въ село Горны-Турчета, Стоянъ Георгіевъ, Х. Христу Х. Ивановъ отъ Гория Орѣховица, Стефанъ Х. Станчовъ, Х. Тома Пп. Димитровъ, Х. Крьстю Пп. Димитровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ СВИЩОВЪ.

Д-ръ Д. Павловичь, Д. Шишмановъ, А. К. Бешковъ, М. К. Бешковъ, Ст. И Попповъ, Хр. Захаріевъ, П. Ивановъ, Дим. Попповъ, П. Д. Бѫрновъ. Іеродіяконъ Кирилъ Ивановъ, Ив. Филчовъ, К. Кычовъ (Apotecar), Н. Хр. Сукнаровъ, Ан. Х. Ивановъ, Божинъ Т. Мечовъ. Хр. Филипповъ, К. Д. Аврамовъ, Х. Янко Пашанковъ, Филипъ Мариновъ, Ан. Діолгеровъ, Икономовъ Балашовъ, Братія Теодоровы, Прок. Х. Константиновъ, Д. Н. Паворджіевъ, Божидаръ П. Копчовъ, Яку Макавеевъ, Гавріилъ Иліевъ, Даниилъ К. Пауновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БУКУРЕЩЪ.

Александръ Димитріевъ 3 екземпл. Д-ръ Атанасовичь, Спиру Констатиновъ отъ Търново, Михаилъ Х. Петровъ Етрополецъ, Николай Василіевичь — по 2 екземпляра. Іеродіяконъ Кирилъ Ивановъ, Д. Ценовъ Свищовецъ. Мачо Лиловъ Сопотненецъ, Ганчо А. Григоровъ Сопотненецъ, Х. Иванъ Теодоровъ Сопотненецъ, Т. Ив. Алтѫновъ Свищовецъ, Павелъ Икономовъ Свищовецъ, Ив. К. Кавалджіевъ Габровецъ, Іорданъ Грозовичь, Геор. Т. Катрановъ Свищовецъ, Найденъ Николовъ отъ Бургасъ, Мих. Сребровъ Търновецъ, Г. Тонковичь Габровецъ, Іорданъ Х. Димитріевъ Търновецъ, Петракы Іордановъ, Панагіотъ Г. Лазаровъ Свищовецъ, Илія Теодоровъ отъ Гюргево, Дим. П. Чакѫровъ Свищовецъ, Дим. Н. Пѫндовъ Желѣзничанинъ, Пантели Ивановъ отъ Плоецъ, Иванъ Данчовъ Свишовецъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БРАИЛА.

Бойко Нешовъ 5 екземпляра. Костакы Г. Стояновичь, Анастасъ Константиновъ — по 2 екземпляра. Д. П. Войниковъ, Д. Великсынъ, А. Качовичь, П. С. Чалѫковъ, М. Станчовичь, Д. Д. Хандѫовъ, Лука М. Станчовичь, Димитракы Константиновъ, Василакы Хаджи Костовичь, Иванъ Д. Хандѫовъ, Велика Х. Д. Паничкова — по единъ екземпляръ.

Слѣдѫщи-тѣ сѫ събрани отъ Господина Д. Петровича:

Диму Петровичь, Маринъ Петровичь, Савва Д. Мѫнзовъ. Цани Христовъ Градинаръ, Михаилъ И. Кушовъ Свищовецъ, Георгій Петровичь Свѣщаръ, Панайотъ А. Попповъ Руссенецъ, Михаилъ Ценовичь Градинаръ, Скарлатъ Стратовъ Котленецъ. Иванъ Стояновъ отъ Разградъ, М. Г. Минковъ отъ Ямболъ, Ионъ Поповичь (Родомъ Арменецъ), подарява на Женско-то Дружество отъ Долна-та Махала въ Свищовъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ГАЛАЦЪ.

В. Добровичь 3 екземпляра. П. Д. Янколовъ 2 екземпляра. Д. А. Ивановъ Свищовецъ, Дончо С. Бойновскы Габровецъ, Михаилъ Марковъ Тетевенецъ, Т. В. Пановъ Руссенецъ, Д. А. Ташковичь Свищовецъ, Петъръ И. Софійскы, А. Михаиловъ Търновецъ, В. Пецовъ Габровецъ, Д. Маноловъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧА.

Докторъ П. Минчевичь 5 екземпляра. Тончо Владевъ, Ив. П. Сейрековъ, Н. Хр. Дрѣновскый — по 2 екземпляра. Благоговѣйный Икономъ Енчо Димитровъ, Отецъ Крьстю Маловъ, Братія Теодоровы, Стефанъ Д. Теодоровъ, П. Хавезовъ, Георгій Женевъ, Ст. Г. Женевъ, Александръ В. Синковъ, А. Г. Бошнаковъ, Уч. М. Д. Тихчевъ, Георгій Трандафиловъ, Андонъ Т. Шопъ, Ив. Д. Борлаковъ, Ботю П. Дрѣновскый, К. Тодоровъ, Ив. Г. Папанчевъ, Василъ Н. Крановъ, Желѣзко Д. Чалѫковъ, Стефанъ Павлевъ, Иванчо Иліевъ, Никола Разсадовъ, Иванчо Желѣзковъ, Тодоръ М. Авраамовъ, Н. В. Бабаджовъ, Др. Ж. Гіок-черенліевъ, Георгій Г. Грѣенъ, Пенчо Минчевъ, Ангелъ Кырчевъ, Ив. Хр. Минчевъ, Слави Вълевъ, Ил. Т. Маджаровъ Шюмненецъ, Іорданъ Х. Димитровъ отъ Жеравна, Стойчо Петровъ, Райчо Сѫбевъ Шюмненецъ, Хр. Г. Пеевъ Карловецъ, Димо М. Вълковъ, Захарія Ив. Желѣзничанинъ, Іорданъ Д. Ексарховъ, Желѣзчо Н. Вълчевъ, Димитъръ Асѣневъ, Димитрица С. Зимова, Х. Михалчо Николовъ, Иванъ Д. Рашетаревъ, Петъръ Х. Иванчевъ, Илія Кырчевъ, Братія Х. Вълчановы, Георгій Т. Обрѣтеновъ, Димитъръ Д. Б. Орѣховчанинъ, Хр. Г. Лазаровъ, Костад. Х. Христовъ, Савва Николовъ, Димитъръ Л. Духовъ, Генчо П. Гешевъ, Іорданъ Добревъ, Ради Г. Ценовъ, Ив. П. Іобидовъ, Христо Брайковъ, Нено Георгіевъ Свѣщаръ, Петъръ Георгіевъ, Нено Р. Мачевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧАН. ОКОЛНОСТЬ.

Священникъ Тодоръ П. Т. въ Караман-кюю, Стеф. Стояновъ въ Касап-кюю, Уч. Сиви П Маноленъ, Свящ. Димитъръ Петковъ въ Каранаскюю, Уч. Тодоръ Димитровъ въ Сарж-юртъ, Свящ. Іовъ Тод. въ Сарж-гіоллю, Уч. Курти П. Деонисіевъ, Спасъ С. Кожухаревъ, Свящ. Петъръ Янакіевъ въ Башкюю, Уч. К. Икономовъ въ Чьрнж — по единъ екземпляръ.

МАХМУДІЙЕ.

Свящ. Манчо Н. Джуджевъ, Минко Р. Прѣславскый, Ив. П. Текеревъ, Слави Димитровъ. Стою Иліевъ въ Саржпасухъ — по единъ екземпляръ.

МАЧИНЪ.

Българска-та Община 5 екземпляра.

ОТЪ ИСМАИЛЪ.

Георгій В. Шоповъ и Д. Добовскый — по 3 екземпляра.

ОТЪ БОЛГРАДЪ.

П. Т. Икономовъ Лѣсковчанинъ — 2 екземпляра, единъ-тъ подарява на Лѣсковско-то училище при Св. Димитъръ. Пенчо Х. Стояновъ, А. Н. Парушевъ, Димитрій Теохаревъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ОДЕССА.

Профессоръ В. И. Григоровичь 5 екземпляра. С. С. Супичичь и П. Ганевичь по 10 екзем. М. Соколовская, Т. Пуліевъ: За въ Карлово на Женско-то Дружество, за Ученолюб. Дружина, за Училище-то и за себе си, М. Пашовъ: За въ Сливенъ на Женско-то Дружество и за Читалище-то, П. Тошковъ, И. Х. Тошковичь, А. Лупша-Донченко, П. Мавроганъ, Е. Козубскый, Болдаковъ, А. Перищейнъ, Смирновъ, С. Коропачинскій — по единъ екземпляръ.

Одесскы-тѣ ученици (Българе):

Г. И. Добровъ, З. П. Коньяровъ, С. Калпазановъ, М. Паничерскый, Н. Б. Чернокожевъ, Е. Карановъ, З. Паламидовъ, П. Цоковъ, С. Стамболовъ, Х. Доневъ, Ив. Семерджіевъ, К. Кыпровскый, Х. Манчевъ, Г. Янковъ, Ив. Маловъ отъ Тулча — по единъ екземпляръ. Ив. П. Димитровъ 2 екземп. единъ-тъ за Карнобатско-то училище.

ОТЪ НИКОЛАЕВЪ.

Г-нъ Т. Минковъ 5 екземпляра.

Ученици на Южно-Славянскый-тъ Пансіонъ Г-на Т. Минкова въ Николаевъ:

Г. Кырковъ 2 екземпляра. К. Палазовъ, А. Узуновъ, П. Карловскый, Ив. Константиновъ, М. Маловъ, К. Рашевъ, К. Паскаловъ, Г. Боевъ, Д. Списаревскый, И. Недѣлковъ, В. Золотовичь, Н. Теодоровъ, К. Апостоловъ, Ж. Жейновъ, А. Дрьндаровъ, Ф. Филчевъ, П. Дянковъ, Г. Кжлевъ, П. Карабаровъ, М. Георгіонопуловъ, И. Рулевъ, Д. Ганчевъ, И. Дянковъ, (Братія Тошковы 2 екземпляра). П. Е. Ковчеговъ, П. Воловъ, С. Бочаровъ, Х. Момчиловъ, И. Паскаловъ, П. Груевъ, Д. Никарутъ, Братія Ванковы, И. Воденчаровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ МОСКВА.

Жинзифовъ 3 екземпляра: единъ за училище-то въ Прилепъ, единъ за училище-то въ Битоля и единъ за себе си. Н. Бончевъ, С. Джуджевъ, Ив. Р. Гешановъ — по единъ екземпляръ.

Цѣна-та на Сборникъ-тъ е 5 франка.

Понеже за издаваніе-то на С[illegible]рникъ-тъ си потрѣбахѫ по-вече [illegible]ства, отъ колко-то бѣхме си прѣсмѣтнѫли отъ начало, заради това сега ные му опрѣдѣляваме цѣнѫ по-горнѫ отъ онѫѫ, кои-то бѣхме назначили въ обявленіе-то. За г[illegible]ки-тѣ, обаче, Господа спо-моществователи *наши*, кои-то ни нащ[illegible]ахѫ такова голѣмо улесне-ніе за издаваніе-то на тѫѫ кн[illegible]-та си остава обявлена-та, т. е. 4 франка.

☞ Още на 2-ый Августа минѫлѫ-тѫ годинѫ, ные прѣдадохме Г-ну М. Дринову въ Брашлѫ нѣколко народны костюме, придружены съ 500 франка, кои-то Негова Милость изяви желаніе да си распо-ряди да ся литографиратъ въ Прагѫ. По истеченіе-то на дългый-тъ срокъ, показанъ въ отговоръ-тъ на Г-на Дринова за изработваніе-то имъ, ные ся отнесохме въ Прагѫ чрѣз [illegible]-на Хр. Данова за костю-мы-тѣ си, които мыслехме вече изработе[illegible] Слѣдъ нѣколко врѣмя, кога-то вече бѣше отпечатанъ предговоръ-тъ, въ кой-то казахме нѣщо и за костюмы-тѣ, (спорѣдъ извѣстія-та отъ Г-на Дринова), ные получихме прѣскърбно извѣстіе, че двѣ-тѣ картины, съ бои-тѣ, не изработены и до сега, а испрати ни ся само отпечатъкъ отъ однѫ чернѫ картинѫ съ шесть образа, и то не литографирана, а ксило-графирана.

И така, благодареніе на непростителнѫ-тѫ безхарактерность на Г-на М. Дринова, ные изгубихме толкосъ врѣмя и направихме голѣмы разноскы да мѣкаме костюмы-тѣ, и пакъ Сборникъ-тъ на останѫ безъ костюмы, за кое-то просимъ извиненіе отъ читатели-тѣ, като въ сѫщо-то врѣмя осѫждаме непростителный-тъ *безхарактеренъ* постѫпъкъ на Г-на Дринова.

6
C46
V.1

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

Камберовъ отъ Пирдопъ, Атанасъ Ст. масляръ отъ Т.-Пазарджикъ, Никола М. Гичовъ отъ Бобище (Костурско), Георгій Карагочовъ отъ Желѣзникъ, Делчо Р. Аржковъ отъ Панагюрище, Иованъ К. Тусчийскый отъ Панагюрище, Димитъръ Г. Сарафовъ отъ Копривщица, Стоименъ Славовъ отъ Кюстендилъ, Стефанъ Златаровъ отъ Чирпанъ, Желйо Мировскый отъ Чирпанъ, Теодоръ Деновъ отъ Т.-Пазарджикъ, Димитъръ Ат. Калугеровскый Панагюрецъ, Теодъръ Г. Бояновъ отъ Симоковъ, Стефанъ Г. Шоповъ отъ Мирково — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Царско-то медицинско училище:

Стоянъ Т. Догановъ отъ Копривщица, Желѣзъ Радевъ отъ Шуменъ, Петъръ Георгіевъ отъ Котелъ, Стефанъ С. Бобчевъ отъ Елена, Иванъ П. Шишковъ отъ Руссе, Іосифъ Петровъ отъ Кюстендилъ, Хараламби Мариновъ отъ Сиволіево, Станко Попъ-Анастасовъ отъ Мустафа-Паша, Павелъ Ст. Бобековъ отъ Панагюрище, Александръ Г. Економовъ отъ Дупница, Христо І. Іосифовичь отъ Босна-Сарай — по единъ екземпляръ.

Ученици-Българчета отъ „ROBERT COLLEGE."

Петко В. Горбановъ, Учитель на Българскы, Петъръ Матеевъ, К. Стоиловъ, Петъръ Х. Димитровъ, Учитель на Турскы, Ст. Минчовъ, М. Ив. Бижовъ, Ив. Д. Гешовъ, Петъръ В. Горбановъ, К. Калчовъ, Ал. К. Люцкановъ, Юрданъ П. Георгіевъ, Хр. В. Бакаловъ, Богданъ Ив. Икономовъ, Г. Златановъ, Г. Маньовъ, В. Иовковъ, Т. Ивановъ, Аврамъ Величковъ, Н. Витановъ, Н. Х. Михайловскы, Ат. С. Камбуровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ШУМЕНЪ.

Анастасъ Х. Стояновъ, П. А. Х. Димитріевы, Докторъ Мехмедъ Саджъ — по два екземпляра. Радушко Марковъ, Енчю и А. Р. Коліяно, Коста Н. Башкалфоолу, Н. С. Патоевъ, Величко Куцаровъ, бакалъ, Тодъръ Куцаровъ бакалъ, Н. Ж. Дюймеджіевъ, Братія М. Герджиковы, Стоенчо Златевъ Бакалъ, Танасъ Денчевъ, Стефанъ Ж. Х. Добревъ, Андонъ Я. Ченгелліевъ, Братія И. Кърджіевы, Дечко Каровъ Казанджи, Тодъръ Д. Поповъ, Евтимій Стояновъ, Д. В. Бошняковъ, Христаки Ивановъ, Илія Костовъ, Иванъ Шонтовъ отъ Търново, Коста Люцкановъ отъ Търново, Гіошу Пьрнаръ отъ Велесъ, Злати Ив. Миленъ, Иванъ Д. Преславскый, Нику Ив. Мишковъ, Стефанъ М. Балтаджіевъ, Костакы А. Сахатчи отъ Търново, Д-ръ П. Марковъ, Сакеларій П. Панаіотъ Х. Иванчовъ — по единъ екземпляръ.

Учители:

Д. Константиновъ, Т. Ив. Джебаровъ, М. Х. Радославовъ, П. С. Вълнаровъ, Тодъръ Байчевъ, И. Р. Блъсковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТЪРНОВО.

Братія Пп. Икономовы 2 екзем. Тодоръ Шишковъ, Петръ В. Гюмюшевъ, Петъръ Димитровъ, Сжщія подарява на Търн. Читалище и на Трѣвненско-то училище, Симеонъ Рашковъ, Лука Вълчовъ, Савва Н. Фичовъ, Никола Я. Златевъ, Иванъ П. Ивановъ, Никола. Г. Кабакчіевъ, Петръ Х. Кжневъ, Стефанъ Миховъ, Братія Петювы, А. Н. Златарскый, Никола Кънчовъ, Димитръ П. Джеферовъ, Георгій Пп. Ивановъ, Анастасъ Симеоновъ, Докторъ Ст. Х. Пенчевъ, Петръ Г. Гюмюшевъ, Братія Рабатиловы, Михалъ Рачевъ, Петръ С. Пипнёвъ, Танасъ Х. Нидѣлковъ, Статъ Хр. Казасовъ, Стефанъ Христовъ, Иванчо Малечковъ, Минчо Ганчовъ Кундураджи, Христо Петровъ, П. М. Мазаковъ, Цаню Николовъ, Дончо Ивановъ, Георгій Д. Сарафовъ, Стефанъ Измирли, Хараламби Ивановъ, Илія, Георгій Петковъ, Стефанъ А. Сахатчи, М. Х. Попповъ, Владимиръ Ивановъ. Ангелъ Петровъ, Иванъ Ст. Бачоваревъ, Христо Рашовъ, Илія И. Чакаловъ, П. Н. Габровалж, Матей Иліевъ, П. Гиргановъ, Х. Л. Х. Анастасовъ, Алекси Белчовъ, Глигоръ

Кънчовъ, Кънчо и Костадинъ, Никола Х. Тодъровъ, Василъ В. Владовъ, Панаіотъ Андоновъ, Янко Ю. Ковачевъ, Никола Х. Георгіевъ, Андрей П. Мѣдникаренъ, Христо Петровъ, Минчо П. Гранчаровъ, Тодоръ Стойковъ, Петръ Пп. Димовъ, Стоенчо Сичевъ Ловчанецъ, Георгій Колювъ Трѣвненецъ, Петю Пейковъ, Станю Николовъ, Нену Златевъ, Семо Тодъровъ, Х. Велико Стояновъ, Нидѣлко Николовъ, Трифонъ Филювъ, Крьстю Тодъровъ. За училище-то въ село Лѣсичери, За Читалище-то „Селска Любовъ" въ село Горны-Турчета, Стоянъ Георгіевъ, Х. Христу Х. Ивановъ отъ Горня Орѣховица, Стефанъ Х. Станчовъ, Х. Тома Пп. Димитровъ, Х. Крьстю Пп. Димитровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ СВИЩОВЪ.

Д-ръ Д. Павловичь, Д. Шишмановъ, А. К. Бешковъ, М. К. Бешковъ, Ст. И Попповъ, хр. Захаріевъ, П. Ивановъ, Дим. Попповъ, П. Д. Бжриовъ. Іеродіяконъ Кырилъ Ивановъ, Ив. Филчовъ, К. Кычовъ (Apotecar), Н. Хр. Сукнаровъ, Ан. Х. Ивановъ, Божинъ Т. Мечовъ. Хр. Филиппонъ, К. Д. Аврамовъ, Х. Янко Пашанковъ, Филиппъ Мариновъ, Ан. Діолгеровъ, Икономовъ Балашовъ, Братія Теодоровы, Прок. Х. Константиновъ, Д. Н. Паворджіевъ, Божидаръ П. Копчовъ, Янку Макавеевъ, Гавріилъ Иліевъ, Данаилъ К. Пауновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БУКУРЕЩЪ.

Александръ Димитріевъ 3 екземпл. Д-ръ Атанасовичь, Спиру Констатиновъ отъ Търново, Михаилъ Х. Петровъ Етрополецъ, Николай Василіевичь — по 2 екземпляра. Іеродіяконъ Кырилъ Ивановъ, Д. Ценовъ Свищовецъ. Мачо Лиловъ Сопотненецъ, Ганчо А. Григоровъ Сопотненецъ, Х. Иванъ Теодоровъ Сопотненецъ, Т. Ив. Алтжновъ Свищовецъ, Павелъ Икономовъ Свищовецъ, Ив. К. Кавалджіевъ Габровецъ, Іорданъ Грозовичь, Геор. Т. Катрановъ Свищовецъ, Найденъ Николовъ отъ Бургасъ, Мих. Сребровъ Търновецъ, Г. Тонковичь Габровецъ, Іорданъ Х. Димитріевъ Търновецъ, Петракы Іордановъ, Панагіотъ Г. Лазаровъ Свищовецъ, Илія Теодоровъ отъ Гюргево, Дим. Н. Чакжровъ Свищовецъ, Дим. Н. Пжндовъ Желѣзничанинъ, Пантели Ивановъ отъ Плоещъ, Иванъ Данчовъ Свищовецъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БРАИЛА.

Бойко Нешовъ 5 екземпляра. Костакы Г. Стояновичь, Анастасъ Константиновъ — по 2 екземпляра. Д. П. Войниковъ, Д. Великсынъ, А. Кановичь, П. С. Чалжковъ, М. Станчовичь, Д. Д. Ханджовъ, Лука М. Станчовичь, Димитракы Константиновичь, Василакы Хаджи Костовичь, Иванъ Д. Ханджовъ, Велика Х. Д. Паничкова — по единъ екземпляръ.

Слѣджющи-тѣ сж събрани отъ Господина Д. Петровича:

Диму Петровичь, Маринъ Петровичь, Савва Д. Мжнзовъ. Цани Христовъ Градинаръ, Михаилъ И. Кушовъ Свищовецъ, Георгій Петровичь Свѣщарь, Панайотъ А. Попповъ Руссенецъ, Михаилъ Ценовичь Градинаръ, Скарлатъ Стратовъ Котленецъ. Иванъ Стояновъ отъ Разградъ, М. Г. Минковъ отъ Ямболъ, Іонъ Поповичь (Родомъ Арменецъ), подарява на Женско-то Дружество отъ Долна-та Махала въ Свищовъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ГАЛАЦЪ.

В. Добровичь 3 екземпляра. П. Д. Янколовъ 2 екземпляра. Д. А. Ивановъ Свищовецъ, Дончо С. Бойновскы Габровецъ, Михаилъ Марковъ Тетевенецъ, Т. В. Пановъ Руссенецъ, Д. А. Ташковичь Свищовецъ, Петъръ И. Софійскы, А. Михаиловъ Търновецъ, В. Пецовъ Габровецъ, Д. Маноловъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧА.

Докторъ П. Минчевичь 5 екземпляра. Тончо Владевъ, Ив. П. Сейрековъ, Н. Хр. Дрѣновскый — по 2 екземпляра. Благоговѣйный Икономъ Енчо Димитровъ, Отецъ Крьстю Маловъ, Братія Теодоровы, Стефанъ Д. Теодоровъ, П. Хавезовъ, Георгій Женевъ, Ст. Г. Женевъ, Александръ В. Сивковъ, А. Г. Бошнаковъ, Уч. М. Д. Тихчевъ, Георгій Трандафиловъ, Андонъ Т. Шопъ, Ив. Д. Борлаковъ, Ботю П. Дрѣновскый, К. Тодоровъ, Ив. Г. Папанчевъ, Василъ Н. Крановъ, Желѣзко Д. Чалжковъ, Стефанъ Павлевъ, Иванчо Иліевъ, Никола Разсадовъ, Иванчо Желѣзковъ, Тодоръ М. Авраамовъ, Н. В. Бабаджовъ, Др. Ж. Гіок-черенліевъ, Георгій Г. Грѣевъ, Пенчо Минчевъ, Ангелъ Кырчевъ, Ив. Хр. Минчевъ, Слави Вълевъ, Ил. Т. Маджаровъ Шюмненецъ, Іорданъ Х. Димитровъ отъ Жеравна, Стойчо Петровъ, Райчо Сжбевъ Шюмненецъ, Хр. Г. Пеевъ Карловецъ, Димо М. Вълковъ, Захарія Ив. Желѣзничанинъ, Іорданъ Д. Ексархъ, Желѣзчо П. Вълчевъ, Димитъръ Асѣневъ, Димитрица С. Зимова, Х. Михалчо Николовъ, Иванъ Д. Рашетаренъ, Петъръ Х. Иванчевъ, Илія Кырчевъ, Братія Х. Вълчановы, Георгій Т. Обрѣтеновъ, Димитъръ Д. Б. Орѣховчанинъ, Хр. Г. Лазаровъ, Костад. Х. Христовъ, Савва Николовъ, Димитъръ Л. Духовъ, Генчо П. Гешевъ, Іорданъ Добревъ, Ради Г. Ценовъ, Ив. П. Іобидовъ, Христо Брайковъ, Нено Георгіевъ Свѣщарь, Петъръ Георгіевъ, Нено Р. Мачевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧАН. ОКОЛНОСТЬ.

Священникъ Тодоръ П. Т. въ Караман-кюю, Стеф. Стояновъ въ Касап-кюю, Уч. Сиви П Манолевъ, Свящ. Димитъръ Петковъ въ Каранаскюю, Уч. Тодоръ Димитровъ въ Сарж-юртъ, Свящ. Іовъ Тод. въ Сарж-гюлю, Уч. Курти П. Деонисіевъ, Спасъ С. Кожухаревъ, Свящ. Петъръ Янакіевъ въ Башкюю, Уч. К. Икономовъ въ Чьрнж — по единъ екземпляръ.

МАХМУДІЙЕ.

Свящ. Манчо П. Джуджевъ, Минко Р. Прѣславскый, Ив. П. Текеревъ, Слави Димитровъ. Стою Иліевъ въ Саржпасухъ — по единъ екземпляръ.

МАЧИНЪ.

Българска-та Община 5 екземпляра.

ОТЪ ИСМАИЛЪ.

Георгій В. Шоповъ и Д. Добовскый — по 3 екземпляра.

ОТЪ БОЛГРАДЪ.

Н. Т. Икономовъ Лѣсковчанинъ — 2 екземпляра, единъ-тъ подарява на Лѣсковско-то училище при Св. Димитъръ. Пенчо Х. Стояновъ, А. Н. Парушевъ, Димитрій Теохаревъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ОДЕССА.

Профессоръ В. И. Григоровичь 5 екземпляра. С. С. Супичичь и П. Ганевичь по 10 екзем. М. Соколовская, Т. Пуліевъ: За въ Карлово на Женско-то Дружество, за Ученолюб. Дружина, за Училище-то и за себе си, М. Пашовъ: За въ Сливенъ на Женско-то Дружество и за Читалище-то, Н. Тошковъ, И. Х. Тошковичь, А. Лупша-Донченко, П. Мавроганъ, Е. Козубскый, Болдаковъ, А. Перищейнъ, Смирновъ, С. Коропачинскій — по единъ екземпляръ.

Одесскы-тѣ ученици (Българе):

Г. И. Добровъ, З. П. Коньяровъ, С. Калпазановъ, М. Паничерскый, Н. Б. Чернокожевъ, Е. Карановъ, З. Паламидовъ, П. Цоковъ, С. Стамболовъ, Х. Доневъ, Ив. Семерджіевъ, К. Кыпровскый, Х. Манчевъ, Г. Янковъ, Ив. Маловъ отъ Тулча — по единъ екземпляръ. Ив. П. Димитровъ 2 екземп. единъ-тъ за Карнобатско-то училище.

ОТЪ НИКОЛАЕВЪ.

Г-нъ Т. Минковъ 5 екземпляра.

Ученици на Южно-Славянскый-тъ Пансіонъ Г-на Т. Минкова въ Николаевъ:

Г. Кырковъ 2 екземпляра. К. Палазовъ, А. Узуновъ, П. Карловскый, Ив. Константиновъ, М. Маловъ, К. Рашевъ, К. Паскаловъ, Г. Боевъ, Д. Списаревскый, И. Недѣлковъ, В. Золотовичь, Н. Теодоровъ, К. Апостоловъ, Ж. Жейновъ, А. Дрьндаровъ, Ф. Филчевъ, П. Дянковъ, Г. Кѫлевъ, П. Карабаровъ, М. Георгіонопуловъ, И. Рулевъ, Д. Ганчевъ, И. Дянковъ, (Братія Тошковы 2 екземпляра). П. Е. Ковчеговъ, П. Воловъ, С. Бочаровъ, Х. Момчиловъ, И. Паскаловъ, П. Груевъ, Д. Никарутъ, Братіа Ванковы, И. Воденчаровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ МОСКВА.

Жинзифовъ 3 екземпляра: единъ за училище-то въ Прилепъ, единъ за училище-то въ Битоля и единъ за себе си. Н. Бончевъ, С. Джуджевъ, Ив. Р. Гешановъ — по единъ екземпляръ.

Цѣна-та на Сборникъ-тъ е 5 франка.

Понеже за издаваніе-то на С[illegible]рникъ-тъ ся потрѣбахѫ по-вече [illegible]ства, отъ колко-то бѣхме си прѣсмѣтнѫли отъ начало, зарди това сега ные му опрѣдѣляваме цѣнѫ по-горнѫ отъ онѫзѫ, кой-то бѣхме назначили въ обявленіе-то. За т[illegible]ки-тѣ, обаче, Господа спо-моществователи [illegible], кои-то ни нищ[illegible]ахѫ такова голѣмо улесне-ніе за издаваніе-то на тѫзѫ кн[illegible]-та си остава обявлена-та, т. е. 4 франка.

☞ Още на 2-ый Августа минѫлѫ-тѫ годинѫ, ные прѣдадохме Г-ну М. Дринову въ Брапѫ нѣколко народны костюме, придружены съ 500 франка, кои-то Негова Милость изяви желаніе да ся распо-ради да ся литографиратъ въ Прагѫ. По истеченіе-то на дългый-тъ срокъ, показанъ въ отговоръ-тъ на Г-на Дринова за изработваніе-то имъ, ные ся отнесохме въ Прагѫ чрѣз [illegible]-на Хр. Данова за костю-мы-тѣ си, които мыслехме вече изработе[illegible]. Слѣдъ нѣколко врѣмя, кога-то вече бѣше отпечатанъ предговоръ-тъ, въ кой-то казахме нѣщо и за костюмы-тѣ, (споредъ извѣстія-та отъ Г-на Дринова), ные получихме прѣскърбно извѣстіе, че двѣ-тѣ картины, съ кои-тѣ, не изработены и до сега, а испрати ни ся само отпечатъкъ отъ однѫ черѫ картинѫ съ шесть образа, и то не литографирана, а ксило-графирана.

И така, благодареніе на непростителнѫ-тѫ безхарактерность на Г-на М. Дринова, ные изгубихме толкосъ врѣмя и направихме голѣмы разноскы да мѣкаме костюмы-тѣ, и пакъ Сборникъ-тъ ни останѫ безъ костюмы, за кое-то просимъ извиненіе отъ читатели-тѣ, като въ сѫщо-то врѣмя осѫждаме непростителный-тъ *безхарактеренъ* постѫпъкъ на Г-на Дринова.

ОТЪ СОПОТЪ.

Проигуменъ Х. Митрофанъ Хыленда́рецъ и Партеній Стояновъ Учитель — по 2 екземпляра. Кырко Х. Ивановъ и сынове Ив. и Г., Священникъ Партеній Спасовъ, Священникъ Ено Костовъ, Священникъ Рачю Антоновъ, Кырко Петровъ, Георгій В. Шишеджіевъ, Танчо Дамяновъ и сынове, Х. Геока Павлевъ, Митю В. Шишеджіевъ, Иванъ Недковъ, Иванъ Петровъ за сына си Петра, Павле Л. Пиперковъ за сына си Христа, Тодъръ Н. Кошниковъ лѣкарь, Геока Н. Капановъ Студентъ, Иванъ М. Вазовъ, Димо Ивановъ Пачевъ, Иванъ и Дидю К. Петрови, Ганчо И. Николовъ учитель, Георгій Митовъ Карловецъ, Евгенія И. Павлева, Игуменія на Дѣвич. метохъ, Христина и Евпраксія Василіеви, учителкы — по единъ екземпляръ.

Отъ Сопотскый Мъпастырь.

Іеромонахъ Отецъ Іоанникый Стояновъ, Іеромонахъ Отецъ Рафаилъ Максимовъ Игуменъ, Іеромонахъ Отецъ Нефталимъ Петковъ, Священнодіяконъ Богословъ Чоновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАРЛОВО:

Читалище-то . . . . . Екземпляра 5.

Членове на Читалище-то:

Илія Рачевъ, Ст. Д. Кушевъ, Марко Печ. Тантиловъ, Атанасъ Маджяровъ, Марко Ст. Аджярскы, Атанасъ Н. Бенчевъ, Ив. Г. Михович Захаралж, Александъръ В. Х. Вълковъ, Богу Петровъ Загорскый, Христо Г. Гжрлановъ, Христо Бочувъ Загорскый, Христо Тотювъ Сахатчи, Н. П. Тантиловъ, Георгій Деяковъ, Стефанъ С. Млатишумовъ, Х. Никола Н. Гайтанджи, Петъръ Ив. Фурнаджіевъ, — по единъ екземпляръ.

Ученолюбива-та Дружина . . . . . Екземпляра 5.

Членове отъ Ученолюбивж-тж Дружинж:

Несторъ Кърстевъ отъ Копривщицж, учитель, Стефанъ Ив. Странскый отъ Калоферъ, Илія С. Миляновъ, Стоянъ Вас. Чохаджи, Никола Л. Астарджіевъ, Евлогія Н. Пуліевъ, Ангелъ Г. Джянуновъ, Х. В. Г. Кара-Ивановъ, Лазарь хр. Лаловъ, Георгій С. Станчевъ, Стефанъ Ив. Стайковъ, Х. Стефанъ Д. Янковъ, Иванъ Н. Кара-Топракліевъ, Никола Х. Недювъ, Иванъ М. Астарджіевъ, Начу А. Платнаровъ, Петъръ П. Христювъ, Василъ Из. Платнаровъ, Христо С. Матковъ, Никола В. Тантиловъ Балжкчи, — по единъ екземпляръ.

Женско-то Дружество „Въспытаніе“ . . . . . Екземпляра 2.

Членове отъ Женско-то Дружество:

Марія Н. Пуліева, Елена И. Джамбазова, Параскева Ив. Х. Димитріева, Марія Хр. Пуліева, Ека Уч. Райнова, Марія В. Пуліева, Іеромонахъ Никифоръ Рылецъ, Гено М. Божиновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАЛОФЕРЪ.

За Училище-то, за Читалище-то, за Женско-то Дружество, Д. Финговъ учитель, Ив. Г. Чюнчевъ учитель, Пьрво Стоевъ учитель, Стефанъ Хр. Кжневъ учитель, Парашкева Шюшюлева учителка, Анастасія Узунова, Лала П. Стаматова, Анна П. Розова, Димо Х. Гендовъ, Стефанъ Х. Н. Кіойбашіевъ, Стефанъ Х. Гендовъ, Никола И. Чолаковъ, Стойчо Хр. Бешикташліевъ, Христо М. Карамиковъ, Петко Ив. Ямантіевъ, Иванъ Б. Груевъ, Цанко М. Баларовъ, Хр. Бацуровъ, Димо Д. Аджяровъ, Иванъ Н. Тантиловъ, Иванъ Ст. Кавжле Т. Брькаловъ, Никола Ив. Кжжимжшевъ, Гжчю Хр. Комсіевъ, Пръвовъ, Петъръ Н. Бояджіевъ, Тодъръ Д. Сарджевъ, — по 1 екземпл.

ОТЪ ЧИРПАНЪ.

Священникъ Х. Д. Коларовъ, Бл. Икономъ П. Паная̂отъ, Св. Иванъ Карієвъ, Х. Н. Х. П. Вапцаровъ, Мартинъ Янусъ Инжинеръ, Х. Д. Х. П. Кжсжровъ, Братія Х. С. Колинцовъ, Хр. С. Бояновъ, Братія Г. и Н. Данчевъ Живописци, Никола Т. Мжрзовъ Казанл., Хр. Коевъ, Янко Т. Кочевъ учитель, Начо А. Начовъ, Хр. Ив. Бояджіевъ, Симеонъ П. Димувъ, Димитъръ Марковъ, Маноль М. Коларовъ, уч. въ Мурсалково, Св. Никола П. Видевъ Кочеловъ — Тюркенмишь, Диму Г. Кочеловъ, уч. въ Тюркенмишь — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Дѣвич. училище:

Анка Х. Стамова, Х. Елка Х. Стефанова — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Проданъ Василовъ, Х. Господинъ Г. Овчярскы, Стоянъ Г. Молловъ, Стоянъ К. Зидаровъ, Цане Пеневъ Каратерзилеръ, Тане Митевъ, Тане Петровъ, Нане Ст. Чозаковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЖЕЛѢЗНИКЪ.

Членове отъ Черковна-та Община:

Благоговѣйный отецъ Попъ Порфирій, епитропъ Чер. Н. Благородіе, Х. Г. Славовъ, Х. А. Х. Митевъ, Петъръ Сливкооглу, Стоенчо Тоневъ, Минчо Бановъ, К. Г. Гюдюловъ — по 2 екземпляра.

Священници:

Благоговѣйный Отецъ Попъ Ст. П. Ивановъ, Господинъ В., Никола Славовъ, Станчо, Стайко, Иванъ П. Ст. Нона, Господинъ, Іосифъ Мирчевъ, Стефанъ Икономовъ, Стефанъ Петковъ, Кое Ивановъ, Иванъ Нейчевъ, Еньо Димитровъ, — по единъ екземпляръ.

Членове на Читалище-то:

За всичкы подписаны Г-да Членове на Читалище-то екземпляра 50.

Учители Градскы:

Атанасъ Ивановъ, С. Д. Вѣженовъ, Н. Тодъровъ, Хр. Георговъ, П. Ивановъ, Хр. С. Шиваревъ, Хр. Станчевъ, Тончо Мариновъ, Андрей Момчевъ, Іонко Ивановъ, Петъръ Тоневъ, Тачо Савовъ — по единъ екземпляръ.

Учители Селскы:

Стефанъ Х. Зафировъ, Хр. Саревъ, Койчо Хрищенскы, Дим. П. Петровъ, Тод. Славовъ, Тод. Пенчевъ, М. Недѣлковъ, Н. П. Колевъ, П. Момчевъ, Ив. Ивановъ, Ст. Минчевъ, Петъръ Кжневъ, Минко Миневъ, Констант. Новачковъ, Велчю Желевъ, Петко Пенчевъ, Петъръ Коевъ, М. Ивановъ, Дим. Тачевъ, Черньо Желевъ, Руси Тодъровъ, Ст. Ивановъ, Г. Желѣзковъ, Тоне Стояновъ, Раде Боевъ, Хр. Енчевъ, Дим. Руссевъ, Желѣзко Матевъ, Тод. Стамовъ, Анаст. Н. Икономовъ, Иванъ Николовъ — по единъ екземпляръ.

Частны лица:

Ан. Паневъ, Ст. И. Стояновичь, Хр. Маджуповъ, Зафиръ Христевъ, Георгій Стоенчовъ, Костад. Р. Чоляковъ, Ат. П. Недѣлчевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЦАРИГРАДЪ.

Н. Преосв. Г. Рафаилъ Д. Поповъ, Епископъ на Съединени-тѣ Българе 5 екземпляра. Петъръ П. Карапетровъ Панагюрецъ, Лука И. Джейковъ Копривщенецъ, Патйо Г. Крайовскый Панагюрецъ, Димитръ Пеновъ отъ Т. Пазарджикъ, Кузма Димитровъ отъ Срѣлча, Рашко К. Вжжаровъ отъ Копривщицж, Пейо Пондйовъ Папукчийскый Панагюрецъ, Петъръ Т. Дедйовъ Панагюрецъ, Ангелъ Ф.

ОТЪ ПИРОТЪ.

Игу Каракашевъ за сынъ си Евстатія и за внуци-тѣ си Христа и Димитрія 3 екземпляра. Гога Неновъ за сынове-тѣ си Елисей и Тодъръ, Христо П. Х. Павловъ за сынове-тѣ си Симеона и Проф, Константинъ П. за сынове-тѣ си Петъръ и Димитъръ, Хр. Г. Пасаровъ Пещерецъ учитель, Пота Панчевъ учитель, Крьсту Кыровъ учитель — по 2 екземпляра. Икономъ Попъ Константинъ, Пьрвосвященникъ Мануилъ, Священникъ Мануилъ Джуновъ, Священникъ Тома за сынъ-си Василъ, Священникъ Иванъ отъ Расницѫ за сынъ-си Алексія, Священникъ Георгій Стояновъ, Іеромонахъ Василій, Пенча Ивановъ Коджабашія за сынъ си Петъръ, Коца Б. Стефановъ за сына си Георгія, Георгій Царебродскый за сына си Георгія, Петъръ Н. Владыковъ, Докторъ Тана П. Крьстовъ за сына си Петъръ, Стоянъ Бож. Терзія, Михаилъ Анг. Спиперинъ, Алексія Г. за сынъ си Георгія, Живко Пешевъ, Анто П. за брата си Костадинъ, Коста П. за сынъ си Елено, Дим. Н. за сынъ си Спиридона, Елено Вел. за сынъ си Петъръ, Мано Х. Н. за сынъ си Петъръ, Коста К. за сынъ си Ставрія, Іосифъ М. за сынъ си Ставрія, Петъръ Ш. за сынъ си Димитрія, Пешунъ М. за сынъ си Димитрія, Коста М. за сынъ си Атанасъ, Никола Д. Петк. Берберинъ, Маноилъ Р. Бояджіевъ, Живко Г. Джямбазовъ, Джуно Ив. Платнарь, Василъ Георгіевъ, Георгій М. Лютинъ отъ Град-ца, Наца Джуновъ отъ Град-ца, Ента Мариновъ отъ Стрелецъ, Димитъръ Хр. отъ Стрелецъ -- по единъ екземпляръ.

Ученици:

Петъръ Г. Пасаровъ Пещерецъ, Костадинъ Ангеловъ Бояджіевъ, Стоянчо М. Крьстовъ, Георгій Р. Крьстовъ, Іосифъ Д. Владыковъ, Видинъ Пан. отъ Расницѫ, Георгій Пан. отъ Расницѫ, Георгій Веселиновъ, Георгій Панагіотовъ Граммятиковъ, Петъръ Г. Курделіевъ, Петъръ Минчовъ, Петъръ Михалковъ, Крьсту Пан. Мисирджіевъ, Маноль Ранч. Терзіевъ, Иванъ Николовъ, Иванъ П. Виден. отъ Крупецъ, Иванъ Стоян. Кантарджіевъ, Крьсту Ив. Кюшпіевъ, Алексія Антовъ, Петъръ Панагіотовъ, Іорданъ Алексіевъ, Алексія Кировъ, Маноилъ Пейчовъ, Димитъръ Тодъровъ, Иванъ Пейчовъ — по единъ екземпляръ

ОТЪ СОФІЯ.

Икономъ П. Тодъръ, Д. Д. Македонскый, Хр. П. Ковачевъ, Д. Мановъ, Георгій Анастасовъ, Георгій А. Трайковъ, Крьсте М. Х. Нешевъ, Димитъръ П. Ножярь, Василъ Андоновъ, Георгій Панчевъ, Атанасъ Филиповъ, Стоянчо Цвѣтковъ Бакалъ, Братія Андоновы, Братія Х. Янковы, Хр. Митовъ Шопъ, Н. Митовъ Шопъ, М. Михаловъ, Коста Ивановъ, Георгій Панчевъ Кондураджискый, Коста Георгіевъ, Георгій П. Митковъ, Иванъ Костовъ Джумаали, Хр. Петровъ Бакалъ, Дим. Петровъ Калпакчи, Михалъ Миленовъ отъ Радомиръ, Богданъ Петровъ Михаеджи, Петко П. Стоиловъ отъ Лукорско, Маноль Георгіевъ Миханджи, Стоянчко Стояновъ отъ Бухово, Никола Стефановъ отъ Бистрицѫ, Георгій Недѣлчевъ отъ Копривщицѫ, Ангелко Стойковъ отъ Кѫтинѫ, Георгій Х. Мановъ, Спасъ П. Величковъ отъ Халдомировци, Спасъ Василовъ отъ Пиротъ, Пантелей Раковъ отъ Пиротъ, Василъ Стояновъ отъ Орханийе, Георгій Ивановъ отъ Пиротъ, Тодъръ А. Стояновъ, Евстратія Кырковъ отъ Пиротъ, Георгій Трѫпковъ, Димитрій Х. Николчовъ, Михалъ Веселиновъ, Х. Авксентій Игуменъ Кремиковскаго Мънастыря, Св. Діаконъ Авксентій Рылецъ, Спасъ Коцевъ, Стойка К. Дудекова учителка, Юрданка Д. П. Антова, Димитрій Н. Карагіозовъ Търновецъ, Х. Ангелъ Търновецъ — по единъ екземпляръ.

Отъ Якорудѫ.

Х. Никола Стояновъ книгопродавецъ, Х. Стоянъ Недѣлчевъ книгопродавецъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТАТАРЪ-ПАЗАРДЖИКЪ.

Читалище-то екземпл. 3. Женско-то Дружество, Теофанія Кара-Николова, Марія Д. Доспѣвска, Станиславъ Д. Доспѣвскый, Илія Д. Икономовичь, Стефанъ Н. Консуловъ, Иванъ Геновъ, Петъръ Димитровъ, Братія Г. Пенови, Димо Христовъ, Тома Ангеловъ кафтанжи, Алекса Попъ Димитровъ, Стефанъ Андоновъ, Михаилъ Величковъ, Добре Дойчовъ, Петъръ Трифоновъ, Димитъръ Трифоновъ, Братія Петкови ханджіи, Михаилъ Стефановъ, Стоянчо Стоименовъ отъ Кричемъ, Атанасъ Стоименовъ отъ Кричемъ, Канлж-Кавашко-то Училище, Тодъръ Велчовъ, Михаилъ Трендафиловъ, Х. Рашко Х. Иліевъ, Пене Х. Величковъ, Георгій Попъ Петровъ, Священникъ Петъръ Ивановъ, Священникъ Никола Стойчевъ, Священникъ Петко Мариновъ, Священникъ Петко Дедковъ отъ Джумая, Константинъ Георгіевъ, Атанасъ Б. Кърстювъ учитель, Атанасъ П. Пенчевъ учитель, Иванъ Ангеловъ ученикъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ПЛОВДИВЪ.

Членове отъ Пловд. Читалище:

Г. Н. Консуловъ отъ Т. Пазарджикъ, В. Ивановъ отъ Копривщицж — по 2 екзем. Манолаки Р. Малеевъ, Димитрій Коцевъ отъ Софіж, Димитрій Михаиловъ отъ Софіж, Костаки Нешевъ Чалжковъ, А. Т. Десевъ отъ Копривщицж, Костаки Пеовъ, Илія К. Калевъ отъ Панагюрище, Христо Иличь отъ Т. Пазарджикъ, Никола Х. Ивановъ, А. С. Балтовъ Книговѣзецъ отъ Клисурж, Михаилъ П. Димитровъ отъ Нишь, Богданъ Икономовъ отъ Т. Пазарджикъ, Д. Ц. Старипавловичь отъ Т. Пазарджикъ, Груе Л. Груевъ отъ Копривщицж, Атанасъ Д. Попповъ отъ Стрѣлчиж — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Минко Н. Мариновъ отъ Троянъ, Илія П. Бѣлковскы отъ Устово, Петко А. Гыдиджискы отъ Устово, Минко Т. Бъркаловъ отъ Калоферъ, Коста Д. Бошняковъ отъ Вратцж, Симеонъ Христовъ отъ Пиротъ, Яковъ Димитровъ отъ Пазарджикъ, Георгій Христовъ отъ Самоковъ, Андонъ С. Каблешковъ отъ Копривщицж, Василъ Х. Калчевъ отъ Троянъ, Михаилъ Іоцевъ Пьрвановъ отъ Берковцж, Иванъ Х. Михалевъ отъ Черпанъ, Генчо П. Шойлековъ отъ Клисурж, Иванчо Т. Дьрзіевъ отъ Казанлжкъ, Янко П. Милковъ отъ Марсалково, Рада П. Гугова учителка отъ Копривщицж — по единъ екземпляръ.

ОТЪ АХЖ-ЧЕЛЕБИСКЖ-ТЖ КААЗЖ.

Село Устово.

Х. Христо П. Георгіевъ, Никола Петковъ, Х. Марія Х. Иванова — по единъ екземпляръ.

Горно Райково.

Даніилъ Костовъ, Христо В. Пангаловъ, Никола В. Пангаловъ, Вълко Г. Върговъ — по единъ екземпляръ.

Долно Райково.

Ташю К. Бобутановъ, Никола Атанасовъ въ Смилянъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ АРАПОВСКЫЙ-ТЪ МЪНАСТЫРЬ.

Архымандритъ Гервасій отъ Габрово, Игуменъ на Мънастырь-тъ и за Мънастырь-тъ „Св. Недѣля“ — по 2 екземпляра. Духовникъ Севастіянъ отъ Сопотъ, Священникъ Гавріилъ отъ Ловечь, Священникъ Х. Гедеонъ отъ Сопотъ, Діяконъ Іоакымъ отъ Черпанъ, Діяконъ Кырилъ отъ Одринъ, Богое Г. Радославовъ отъ Топалово — Икономъ, Игнатъ Петровъ отъ Черногорово — Клисарь, Христо Колевъ отъ Конушь — учитель — по единъ екземпляръ.

ОТЪ СОПОТЪ.

Проигуменъ Х. Митрофанъ Хылендарецъ и Партеній Стояновъ Учитель — по 2 екземпляра. Кырко Х. Ивановъ и сынове Ив. и Г., Священникъ Партеній Спасовъ, Священникъ Еню Костовъ, Священникъ Рачю Антоновъ, Кырко Петровъ, Георгій В. Шишеджіевъ, Ганчо Даміяновъ и сынове, Х. Геока Павлевъ, Митю В. Шишеджіевъ, Иванъ Недковъ, Иванъ Петровъ за сына си Петра, Павле Л. Пиперковъ за сына си Христа, Тодъръ Н. Кошниковъ лѣкарь, Геока Н. Капановъ Студентъ, Иванъ М. Вазовъ, Димо Ивановъ Пачевъ, Иванъ и Дидю К. Петрови, Ганчо П. Николовъ учитель, Георгій Митовъ Карловецъ, Евгенія П. Павлева, Игуменія на Дѣвич. метохъ, Христина и Евпраксія Василіеви, учителкы — по единъ екземпляръ.

Отъ Сопотскый Мънастырь.

Іеромонахъ Отецъ Іоанникый Стояновъ, Іеромонахъ Отецъ Рафаилъ Максимовъ Игуменъ, Іеромонахъ Отецъ Нефталимъ Петковъ, Священнодіяконъ Богословъ Чоновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАРЛОВО:

Читалище-то . . . . . Екземпляра 5.

Членове на Читалище-то:

Илія Рачевъ, Ст. Д. Кушевъ, Марко Печ. Тантиловъ, Атанасъ Маджяровъ, Марко Ст. Аджярскы, Атанасъ Н. Бенчевъ, Ив. Г. Мяховичь Захараль, Александъръ В. Х. Вълковъ, Богу Петровъ Загорскый, Христо Г. Гжрлановъ, Христо Бочувъ Загорскый, Христо Тотювъ Сахатчи, Н. П. Тантиловъ, Георгій Деяковъ, Стефанъ С. Млатишумовъ, Х. Никола Н. Гайтанджи, Петъръ Ив. Фурнаджіевъ, — по единъ екземпляръ.

Ученолюбива-та Дружина . . . . . Екземпляра 5.

Членове отъ Ученолюбивѫ-тѫ Дружинѫ:

Несторъ Кърстевъ отъ Копривщицѫ, учитель, Стефанъ Ив. Странскый отъ Калоферъ, Илія С. Милановъ, Стоянъ Вас. Чохаджи, Никола Л. Астарджіевъ, Евлогія Н. Пуліевъ, Ангелъ Г. Джинуновъ, Х. В. Г. Кара-Ивановъ, Лазарь хр. Лаловъ, Георгій С. Станчевъ, Стефанъ Ив. Стайковъ, Х. Стефанъ Д. Яковъ, Иванъ Н. Кара-Топракліевъ, Никола Х. Недювъ, Иванъ М. Астарджіевъ, Начу А. Платнаровъ, Петъръ П. Христювъ, Василъ Из. Платнаровъ, Христо С. Матковъ, Никола В. Тантиловъ Балжкчи, — по единъ екземпляръ.

Женско-то Дружество „Въспытаніе“ . . . . . Екземпляра 2.

Членове отъ Женско-то Дружество:

Марія Н. Пуліева, Елена П. Джамбазова, Параскева Ив. Х. Димитріева, Марія Хр. Пуліева, Ека Уч. Райнова, Марія В. Пуліева, Іеромонахъ Никифоръ Рылецъ, Гено М. Божиновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАЛОФЕРЪ.

За Училище-то, за Читалище-то, за Женско-то Дружество, Д. Фиговъ учитель, Ив. Г. Чюнчевъ учитель, Пьрво Стоевъ учитель, Стефанъ Хр. Кжневъ учитель, Парашкева Шюшюлева учителка, Анастасія Узунова, Лала П. Стаматова, Анна П. Розова, Димо Х. Гендовъ, Стефанъ Х. Н. Кіойбашіевъ, Стефанъ Х. Гендовъ, Никола П. Чолаковъ, Стойчо Хр. Бешикташліевъ, Христо М. Карамниковъ, Петко Ив. Ямантіевъ, Иванъ Б. Груевъ, Цанко М. Баларовъ, Іосифъ Хр. Бацуровъ, Димо Д. Аджяровъ, Иванъ Н. Тантиловъ, Иванъ Ст. Кацаревъ, Вжле Т. Брькаловъ, Никола Ив. Кжжимжшевъ, Гжчю Хр. Комсіевъ, Иванъ Хр. Прьвовъ, Петъръ Н. Бояджіевъ, Тодъръ Д. Сарджевъ, — по 1 екземпл.

ОТЪ ЧИРПАНЪ.

Священникъ Х. Д. Коларовъ, Бл. Икономъ П. Панаіотъ, Св. Иванъ Карієвъ, Х. Н. Х. П. Ванцаровъ, Мартинъ Янусъ Инжинеръ, Х. Д. Х. П. Кжжровъ, Братія Х. С. Колинцовъ, Хр. С. Бояновъ, Братія Г. и Н. Данчевъ Живописци, Никола Т. Мжрзовъ Казанл., Хр. Коевъ, Янко Т. Кочевъ учитель, Начо А. Начовъ, Хр. Ив. Бояджіевъ, Симеонъ П. Димувъ, Димитъръ Марковъ, Маноль М. Коларовъ, уч. въ Мурсалково, Св. Никола П. Видевъ Кочеловъ — Тюркенмишь, Диму Г. Кочеловъ, уч. въ Тюркенмишь — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Дѣвич. училище:

Анка Х. Стамова, Х. Елка Х. Стефанова — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Проданъ Василовъ, Х. Господинъ Г. Овчярскы, Стоянъ Г. Молловъ, Стоянъ К. Зидаровъ, Цане Пеневъ Каратерзилеръ, Тане Митевъ, Тане Петровъ, Пане Ст. Чолаковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЖЕЛѢЗНИКЪ.

Членове отъ Черковна-та Община:

Благоговѣйный отецъ Попъ Порфирій, епитропъ Чер. Н. Благородіе, Х. Г. Славовъ, Х. А. Х. Митевъ, Петъръ Сливкооглу, Стоенчо Тоневъ, Минчо Бановъ, К. Г. Гюдюловъ — по 2 екземпляра.

Священници:

Благоговѣйный Отецъ Попъ Ст. П. Ивановъ, Господинъ В., Никола Славовъ, Станчо, Стайко, Иванъ П. Ст. Нона, Господинъ, Іосифъ Мирчевъ, Стефанъ Икономовъ, Стефанъ Петковъ, Кое Ивановъ, Иванъ Нейчевъ, Еньо Димитровъ, — по единъ екземпляръ.

Членове на Читалище-то:

За всичкы подписаны Г-да Членове на Читалище-то екземпляра 50.

Учители Градскы:

Атанасъ Ивановъ, С. Д. Вѣженовъ, Н. Тодъровъ, Хр. Георговъ, П. Ивановъ, Хр. С. Шиваревъ, Хр. Станчевъ, Тончо Мариновъ, Андрей Момчевъ, Іонко Ивановъ, Петъръ Тоневъ, Тачо Савовъ — по единъ екземпляръ.

Учители Селскы:

Стефанъ Х. Зафировъ, Хр. Саревъ, Койчо Хрищенскы, Дим. П. Петровъ, Тод. Славовъ, Тод. Пенчевъ, М. Недѣлковъ, Н. П. Колевъ, П. Момчевъ, Ив. Ивановъ, Ст. Минчевъ, Петъръ Кжневъ, Минко Миневъ, Констант. Новачковъ, Велчю Желевъ, Петко Пенчевъ, Петъръ Коевъ, М. Ивановъ, Дим. Тачевъ, Черньо Желевъ, Руси Тодъровъ, Ст. Ивановъ, Г. Желѣзковъ, Тоне Стояновъ, Раде Боевъ, Хр. Енчевъ, Дим. Руссевъ, Желѣзко Матевъ, Тод. Стамовъ, Анаст. Н. Икономовъ, Иванъ Николовъ — по единъ екземпляръ.

Частны лица:

Ан. Паневъ, Ст. И. Стояновичь, Хр. Маджуновъ, Зафиръ Христевъ, Георгій Стоенчовъ, Костад. Р. Чолаковъ, Ат. П. Недѣлчевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЦАРИГРАДЪ.

Н. Преосв. Г. Рафаилъ Д. Поповъ, Епископъ на Съединени-тѣ Българе 5 екземпляра. Петъръ Н. Карапетровъ Панагюрецъ, Лука И. Джейковъ Коприщенецъ, Пайо Г. Крайовскый Панагюрецъ, Димитръ Пеновъ отъ Т. Пазарджикъ, Кузма Димитровъ отъ Срѣлча, Рашко К. Вжжировъ отъ Копривщицж, Пейо Пондйовъ Папукчийскый Панагюрецъ, Петъръ Т. Дедйовъ Панагюрецъ, Ангелъ Ф.

Камберовъ отъ Пирдопъ, Атанасъ Ст. масляръ отъ Т.-Пазарджикъ, Никола М. Гичовъ отъ Бобище (Костурско), Георгій Карагочовъ отъ Желѣзникъ, Делчо Р. Аржковъ отъ Панагюрище, Иованъ К. Тусчийскый отъ Панагюрище, Димитъръ Г. Сарафовъ отъ Копривщица, Стоименъ Сляновъ отъ Кюстендилъ, Стефанъ Златаровъ отъ Чирпанъ, Желйо Мировскый отъ Чирпанъ, Теодоръ Деновъ отъ Т.-Пазарджикъ, Димитъръ Ат. Калугеровскый Панагюрецъ, Теодъръ Г. Бояновъ отъ Самоковъ, Стефанъ Г. Шоповъ отъ Мирково — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Царско-то медицинско училище:

Стоянъ Т. Догановъ отъ Копривщица, Желѣзъ Радевъ отъ Шуменъ, Петъръ Георгіевъ отъ Котелъ, Стефанъ С. Бобчевъ отъ Елена, Иванъ П. Шишковъ отъ Руссе, Іосифъ Петровъ отъ Кюстендилъ, Хараламби Мариновъ отъ Сивліево, Станко Попъ-Анастасовъ отъ Мустафа-Паша, Павелъ Ст. Бобековъ отъ Панагюрище, Александръ Г. Економовъ отъ Дупница, Христо І. Іосифовичь отъ Босна-Сарай — по единъ екземпляръ.

Ученици-Българчета отъ „ROBERT COLLEGE."

Петко В. Горбановъ, Учитель на Българскы, Петъръ Матеевъ, К. Стояновъ, Петъръ Х. Димитровъ, Учитель на Турскы, Ст. Минчовъ, М. Ив. Бижовъ, Ив. Д. Гешовъ, Петъръ В. Горбановъ, К. Калчовъ, Ал. К. Люцкановъ, Юрданъ П. Георгіевъ, Хр. В. Бакаловъ, Богданъ Ив. Икономовъ, Г. Златановъ, Г. Маньовъ, В. Иовковъ, Т. Ивановъ, Аврамъ Величковъ, Н. Витановъ, Н. Х. Михайловскы, Ат. С. Камбуровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ШЮМЕНЪ.

Анастасъ Х. Стояновъ, П. А. Х. Димитріевы, Докторъ Мехмедъ Саджъ — по два екземпляра. Радушко Марковъ, Енчю и А. Р. Коліяно, Коста Н. Башкалфоолу, Н. С. Патоевъ, Величко Куцаровъ, бакалъ, Тодъръ Куцаровъ бакалъ, Н. Ж. Дюймеджіевъ, Братія М. Герджиковы, Стоенчо Златевъ Бакалъ, Танасъ Денчевъ, Стефанъ Ж. Х. Добревъ, Андонъ Я. Ченгелліевъ, Братія И. Кърджіевы, Дечко Каровъ Казанджи, Тодъръ Д. Поповъ, Евтимій Стояновъ, Д. В. Бошняковъ, Христаки Ивановъ, Илія Костовъ, Иванъ Шонтовъ отъ Търново, Коста Люцкановъ отъ Търново, Гіошу Пьрнаръ отъ Велесъ, Злати Ив. Милевъ, Иванъ Д. Преславскый, Нику Ив. Мишковъ, Стефанъ М. Балтаджіевъ, Костакы А. Сахатчи отъ Търново, Д-ръ П. Марковъ, Сакеларій П. Панаіотъ Х. Иванчовъ — по единъ екземпляръ.

Учители:

Д. Константиновъ, Т. Ив. Джебаровъ, М. Х. Радославовъ, П. С. Вълнаровъ, Тодъръ Байчевъ, И. Р. Блъсковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТЪРНОВО.

Братія Пп. Икономовы 2 екзем. Тодоръ Шишковъ, Петръ В. Гюмюшевъ, Петъръ Димитровъ, Сжщія подарява на Тьрн. Читалище и на Трѣвненско-то училище, Симеонъ Рашковъ, Лука Вълчовъ, Савва Н. Фичовъ, Никола Я. Златевъ, Иванъ П. Ивановъ, Никола. Г. Кабакчіевъ, Петръ Х. Кжневъ, Стефанъ Миховъ, Братія Петювы, А. Н. Златарскый, Никола Кънчовъ, Димитръ П. Джеферовъ, Георгій Пп. Ивановъ, Анастасъ Симеоновъ, Докторъ Ст. Х. Пенчевъ, Петръ Г. Гюмюшевъ, Братія Рабатиловы, Михалъ Рачевъ, Петръ С. Пиппёвъ, Танасъ Х. Нидѣлковъ, Статъ Хр. Казасовъ, Стефанъ Христовъ, Иванчо Малечковъ, Минчо Ганчовъ Кундураджи, Христо Петровъ, П. М. Мазаковъ, Цаню Николовъ, Дончо Ивановъ, Георгій Д. Сарафовъ, Стефанъ Измирли, Хараламби Ивановъ, Илія, Георгій Петковъ, Стефанъ А. Сахатчи, М. Х. Попповъ, Владимиръ Ивановъ, Ангелъ Петровъ, Иванъ Ст. Бачоваревъ, Христо Рашовъ, Илія И. Чакаловъ, П. Н. Габровалж, Матей Иліевъ, П. Гиргановъ, Х. Л. Х. Анастасовъ, Алекси Белчовъ, Глигоръ

Кънчовъ, Кѣнчо и Костадинъ, Никола Х. Тодъровъ, Василъ В. Влядовъ, Панаіотъ Андоновъ, Янко Ю. Ковачевъ, Никола Х. Георгіевъ, Андрей П. Мѣдникаревъ, Христо Петровъ, Минчо П. Гранчаровъ, Тодоръ Стойковъ, Петръ Пп. Димовъ, Стоенчо Сичевъ Ловчанецъ, Георгій Колювъ Трѣвненецъ, Петю Пейковъ, Станю Николовъ, Нену Златевъ, Семо Тодъровъ, Х. Велико Стояновъ, Нидѣлко Николовъ, Трифонъ Филювъ, Крьстю Тодъровъ. За училище-то въ село Лѣсичери, За Читалище-то „Селска Любовъ" въ село Горны-Турчета, Стоянъ Георгіевъ, Х. Христу Х. Ивановъ отъ Горня Орѣховица, Стефанъ Х. Станчовъ, Х. Тома Пп. Димитровъ, Х. Крьстю Пп. Димитровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ СВИЩОВЪ.

Д-ръ Д. Павловичь, Д. Шишмановъ, А. К. Бешковъ, М. К. Бешковъ, Ст. И Поповъ, Хр. Захаріевъ, П. Ивановъ, Дим. Поповъ, П. Д. Бѫрновъ. Іеродіяконъ Кыриллъ Ивановъ, Ив. Филчовъ, К. Кычовъ (Аротесар), Н. Хр. Сукнаровъ, Ан. Х. Ивановъ, Божинъ Т. Мечовъ. Хр. Филипповъ, К. Д. Авраамовъ, Х. Янко Пашанковъ, Филипъ Мариновъ, Ан. Діолгеровъ, Икономовъ Балашовъ, Братія Теодоровы, Прок. Х. Константиновъ, Д. Н. Паворджіевъ, Божидаръ П. Копчовъ, Янку Макавеевъ, Гавріилъ Иліевъ, Даниилъ К. Пауновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БУКУРЕЩЪ.

Александръ Димитріевъ 3 екземпл. Д-ръ Атанасовичь, Спиру Констатиновъ отъ Търново, Михаилъ Х. Петровъ Етрополецъ, Николай Василіевичь — по 2 екземпляра. Іеродіяконъ Кыриллъ Ивановъ, Д. Ценовъ Свищовецъ, Мачо Лиловъ Сопотненецъ, Ганчо А. Григоровъ Сопотненецъ, Х. Иванъ Теодоровъ Сопотненецъ, Т. Ив. Алтѫновъ Свищовецъ, Павелъ Икономовъ Свищовецъ, Ив. К. Кавалджіевъ Габровецъ, Іорданъ Грозовичь, Геор. Т. Катрановъ Свищовецъ, Найденъ Николовъ отъ Бургасъ, Мих. Сребровъ Търновецъ, Г. Тонковичь Габровецъ, Іорданъ Х. Димитріевъ Търновецъ, Петраки Іордановъ, Панагіотъ Г. Лазаровъ Свищовецъ, Илія Теодоровъ отъ Гюргево, Дим. Н. Чакѫровъ Свищовецъ, Дим. Н. Пѫндовъ Желѣзничанинъ, Пантели Ивановъ отъ Плоещъ, Иванъ Данчовъ Свишовецъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БРАИЛА.

Бойко Нешовъ 5 екземпляра. Костаки Г. Стояновичь, Анастасъ Константиновъ — по 2 екземпляра. Д. П. Войниковъ, Д. Великсинъ, А. Кановичь, П. С. Чалѫковъ, М. Станчовичь, Д. Д. Хаджовъ, Лука М. Станчовичь, Димитраки Константиновъ, Василаки Хаджи Костовичь, Иванъ Д. Хаджовъ, Велика Х. Д. Паничкова — по единъ екземпляръ.

Слѣдѫщи-тѣ сѫ събрани отъ Господина Д. Петровича:

Диму Петровичь, Маринъ Петровичь, Савва Д. Мѫнзовъ, Цани Христовъ Градинаръ, Михаилъ И. Кушовъ Свищовецъ, Георгій Петровичь Свѣщарь, Панайотъ А. Поповъ Руссенецъ, Михаилъ Ценовичь Градинаръ, Скарлатъ Стратовъ Котленецъ, Иванъ Стояновъ отъ Разградъ, М. Г. Миковъ отъ Ямболъ, Іонъ Поповичь (Родомъ Арменецъ), подарава на Женско-то Дружество отъ Долна-та Махала въ Свищовъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ГАЛАЦЪ.

В. Добровичь 3 екземпляра. П. Д. Янколовъ 2 екземпляра. Д. А. Ивановъ Свищовецъ, Дончо С. Бойновскы Габровецъ, Михаилъ Марковъ Тетевенецъ, Т. В. Пановъ Руссенецъ, Д. А. Ташковичь Свищовецъ, Петъръ И. Софійскы, А. Михаиловъ Търновецъ, В. Пеповъ Габровецъ, Д. Маноловъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧА.

Докторъ П. Минчевичь 5 екземпляра. Тончо Владевъ, Ив. П. Сейрековъ, Н. Хр. Дрѣновскый — по 2 екземпляра. Благоговѣйный Икономъ Енчо Димитровъ, Отецъ Крьстю Маловъ, Братія Теодоровы, Стефанъ Д. Теодоровъ, П. Хавезовъ, Георгій Женевъ, Ст. Г. Женевъ, Александръ В. Сивковъ, А. Г. Бошнаковъ, Уч. М. Д. Тихчевъ, Георгій Трандафиловъ, Андонъ Т. Шопъ, Ив. Д. Борлаковъ, Ботю П. Дрѣновскый, К. Тодоровъ, Ив. Г. Папанчевъ, Василъ Н. Крановъ, Желѣзко Д. Чалѫковъ, Стефанъ Павлевъ, Иванчо Иліевъ, Никола Разсадовъ, Иванчо Желѣзковъ, Тодоръ М. Авраамовъ, Н. В. Бабаджовъ, Др. Ж. Гіок-черенліевъ, Георгій Г. Грѣевъ, Пенчо Минчевъ, Ангелъ Кырчевъ, Ив. Хр. Минчевъ, Слави Вълевъ, Ил. Т. Маджаровъ Шюменецъ, Іорданъ Х. Димитровъ отъ Жеравна, Стойчо Петровъ, Райчо Сѫбевъ Шюменецъ, Хр. Г. Пеевъ Карловецъ, Димо М. Вълковъ, Захарія Ив. Желѣзничанинъ, Іорданъ Д. Ексарховъ, Желѣзчо Н. Вълчевъ, Димитъръ Асѣневъ, Димитрица С. Зимова, Х. Михалчо Николовъ, Иванъ Д. Рашетаревъ, Петъръ Х. Иванчевъ, Илія Кырчевъ, Братія Х. Вълчановы, Георгій Т. Обрѣтеновъ, Димитъръ Д. Б. Орѣховчанинъ, Хр. Г. Лазаровъ, Костад. Х. Христовъ, Савва Николовъ, Димитъръ Л. Духовъ, Генчо П. Гешевъ, Іорданъ Добревъ, Ради Г. Ценовъ, Ив. П. Іобиловъ, Христо Брайковъ, Нено Георгіевъ Свѣщарь, Петъръ Георгіевъ, Нено Р. Мачевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧАН. ОКОЛНОСТЬ.

Священникъ Тодоръ П. Т. въ Караман-кюю, Стеф. Стояновъ въ Касап-кюю, Уч. Сиви П Маноловъ, Свящ. Димитъръ Петковъ въ Каранаскюю, Уч. Тодоръ Димитровъ въ Сарж-юртъ, Свящ. Іовъ Тод. въ Сарж-гюллю, Уч. Курти П. Деонисіевъ, Спасъ С. Кожухаревъ, Свящ. Петъръ Янакіевъ въ Башкюю, Уч. К. Икономовъ въ Чьрнж — по единъ екземпляръ.

МАХМУДІЙЕ.

Свящ. Манчо П. Джуджевъ, Минко Р. Прѣславскый, Ив. П. Текеревъ, Слави Димитровъ. Стою Иліевъ въ Саржнасухъ — по единъ екземпляръ.

МАЧИНЪ.

Българска-та Община 5 екземпляра.

ОТЪ ИСМАИЛЪ.

Георгій В. Шоповъ и Д. Добовскый — по 3 екземпляра.

ОТЪ БОЛГРАДЪ.

Н. Т. Икономовъ Лѣсковчанинъ — 2 екземпляра, единъ-тъ подарява на Лѣсковско-то училище при Св. Димитъръ. Пенчо Х. Стояновъ, А. Н. Парушевъ, Димитрій Теохаревъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ОДЕССА.

Профессоръ В. И. Григоровичь 5 екземпляра. С. С. Супичичь и П. Ганевичь по 10 екзем. М. Соколовская, Т. Пуліевъ: За въ Карлово на Женско-то Дружество, за Ученолюб. Дружина, за Училище-то и за себе си, М. Пашовъ: За въ Сливенъ на Женско-то Дружество и за Читалище-то, Н. Тошковъ, И. Х. Тошковичь, А. Лупша-Донченко, П. Мавроганъ, Е. Козубскый, Болдаковъ, А. Перищейнъ, Смирновъ, С. Коропачинскій — по единъ екземпляръ.

Одесскы-тѣ ученици (Българе):

Г. И. Добровъ, З. П. Коньяровъ, С. Калпазановъ, М. Паничерскый, Н. Б. Чернокожевъ, Е. Карановъ, З. Паламидовъ, П. Цоковъ, С. Стамболовъ, Х. Доневъ, Ив. Семерджіевъ, К. Кыпровскый, Х. Манчевъ, Г. Янковъ, Ив. Маловъ отъ Тулча — по единъ екземпляръ. Ив. П. Димитровъ 2 екземп. единъ-тъ за Карнобатско-то училище.

ОТЪ НИКОЛАЕВЪ.

Г-нъ Т. Минковъ 5 екземпляра.

Ученици на Южно-Славянскый-тъ Пансіонъ Г-на Т. Минкова въ Николаевъ:

Г. Кырковъ 2 екземпляра. К. Пилазовъ, А. Узуновъ, П. Карловскый, Ив. Константиновъ, М. Маловъ, К. Рашевъ, К. Паскаловъ, Г. Боевъ, Д. Списаревскый, И. Недѣлковъ, В. Золотовичь, Н. Теодоровъ, К. Апостоловъ, Ж. Жейновъ, А. Дрьндаровъ, Ф. Филчевъ, П. Дянковъ, Г. Кжлевъ, П. Карабаровъ, М. Георгіонопуловъ, И. Рулевъ, Д. Ганчевъ, И. Дянковъ, (Братія Тошковы 2 екземпляра). Н. Е. Ковчеговъ, П. Воловъ, С. Бочаровъ, Х. Момчиловъ, И. Паскаловъ, П. Груевъ, Д. Никарутъ, Братія Ванковы, И. Воденчаровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ МОСКВА.

Жинзифовъ 3 екземпляра: единъ за училище-то въ Прилепъ, единъ за училище-то въ Битоля и единъ за себе си. Н. Бончевъ, С. Джуджевъ, Ив. Р. Гешановъ — по единъ екземпляръ.

Цѣна-та на Сборникъ-тъ е 5 франка.

Понеже за издаваніе-то на С рникъ-тъ ся потрѣбахѫ по-вече ства, отъ колко-то бѣхме си прѣсмѣтнѫли отъ начало, заради това сега ные му опрѣдѣляваме цѣнѫ по-горнѫ отъ онѫѫ, кои-то бѣхме назначили въ обявленіе-то. За ч ки-тѣ, обаче, Господа спо-моществователи ѫжи, кои-то ни наш ахѫ такова голѣмо улесненіе за издаваніе-то на тѫѫ кн'ги, -та си остава обявлена-та, т. е. 4 франка.

☞ Още на 2-ый Августа минѫлѫ-тѫ годинѫ, ные прѣдадохме Г-ну М. Дринову въ Брандѫ нѣколко народны костюме, придружены съ 500 франка, кои-то Негова Милость изяви желаніе да ся распоряди да ся литографиратъ въ Прагѫ. По истеченіе-то на дългый-тъ срокъ, показанъ въ отговоръ-тъ на Г- Дринова за изработваніе-то имъ, ные ся отнесохме въ Прагѫ чрѣз -на Хр. Данова за костюмы-тѣ си, които мыслехме вече изработе Слѣдъ нѣколко врѣмя, кога-то вече бѣше отпечатанъ предговоръ-тъ, въ кой-то казахме нѣщо и за костюмы-тѣ, (споредъ извѣстія-та отъ Г-на Дринова), ные получихме прѣскърбно извѣстіе, че двѣ-тѣ картины, съ кои-тѣ, не изработены и до сега, а испрати ни ся само отпечатъкъ отъ однѫ черна картинѫ съ шесть образа, и то не литографирана, а ксилографирана.

И така, благодареніе на непростителнѫ-тѫ безхарактерность на Г-на М. Дринова, ные изгубихме толкосъ врѣмя и направихме голѣмы разюскы да чѣкаме костюмы-тѣ, и пакъ Сборникъ-тъ ни останѫ безъ костюмы, за кое-то просимъ извиненіе отъ читатели-тѣ, като въ сѫщо-то врѣмя осѫждаме непростителный-тъ *безхарактеренъ* постѫпъкъ на Г-на Дринова.

D
G
C46
V.1

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

ОТЪ ПИРОТЪ.

Игу Каракашевъ за сынъ си Евстатія и за внуци-тѣ си Христа и Димитрія 3 екземпляра. Гога Неновъ за сынове-тѣ си Елисей и Тодъръ, Христо П. Х. Павловъ за сынове-тѣ си Симеона и Проф, Константинъ П. за сынове-тѣ си Петъръ и Димитъръ, Хр. Г. Пасаровъ Пещерецъ учитель, Пота Панчевъ учитель, Крьсту Кыровъ учитель — по 2 екземпляра. Икономъ Попъ Константинъ, Пьрвосвященникъ Мануилъ, Священникъ Мануилъ Джуновъ, Священникъ Тома за сынъ-си Василъ, Священникъ Иванъ отъ Расницѫ за сынъ-си Алексія, Священникъ Георгій Стояновъ, Іеромонахъ Василій, Пенча Ивановъ Коджябашія за сынъ си Петъръ, Коца Б. Стефановъ за сына си Георгія, Георгій Царебродскый за сына си Георгія, Петъръ Н. Владыковъ, Докторъ Тана П. Крьстовъ за сына си Петъръ, Стоянъ Бож. Терзія, Михаилъ Анг. Спицеринъ, Алексія Г. за сынъ си Георгія, Живко Пешевъ, Анто П. за брата си Костадинъ, Коста П. за сынъ си Елено, Дим. Н. за сынъ си Спиридона, Елено Вел. за сынъ си Петъръ, Мано Х. Н. за сынъ си Петъръ, Коста К. за сынъ си Ставрія, Іосифъ М. за сынъ си Ставрія, Петъръ Ш. за сынъ си Димитрія, Пешунъ М. за сынъ си Димитрія, Коста М. за сынъ си Атанасъ, Никола Д. Петк. Берберинъ, Маноилъ Р. Бояджіевъ, Живко Г. Джямбазовъ, Джуно Ив. Платнарь, Василъ Георгіевъ, Георгій М. Лютинъ отъ Град-ца, Наца Джуновъ отъ Град-ца, Евта Маринов отъ Стрелецъ, Димитъръ Хр. отъ Стрелецъ — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Петъръ Г. Пасаровъ Пещерецъ, Костадинъ Ангеловъ Бояджіевъ, Стоянчо М. Крьстовъ, Георгій Р. Крьстовъ, Іосифъ Д. Владыковъ, Видинъ Пан. отъ Расницѫ, Георгій Пан. отъ Расницѫ, Георгій Веселиновъ, Георгій Панагіотовъ Граммтиковъ, Петъръ Г. Курделіевъ, Петъръ Минчовъ, Петъръ Михалковъ, Крьсту Пан. Мисирджіевъ, Маноль Ранч. Терзіевъ, Иванъ Николовъ, Иванъ П. Виден. отъ Крупецъ, Иванъ Стоян. Кантарджіевъ, Крьсту Ив. Кюшніевъ, Алексія Антовъ, Петъръ Панагіотовъ, Іорданъ Алексіевъ, Алексія Кировъ, Маноилъ Пейчовъ, Димитъръ Тодъровъ, Иванъ Пейчовъ — по единъ екземпляръ

ОТЪ СОФІЯ.

Икономъ П. Тодъръ, Д. Д. Македонскый, Хр. П. Ковачевъ, Д. Мановъ, Георгій Анастасовъ, Георгій А. Трайковъ, Крьсте М. Х. Нешевъ, Димитъръ П. Ножярь, Василъ Андоновъ, Георгій Панчевъ, Атанасъ Филиповъ, Стояньо Цвѣтковъ Бакалъ, Братія Андоновы, Братія Х. Янковы, Хр. Митовъ Шопъ, Н. Митовъ Шопъ, М. Михаловъ, Коста Ивановъ, Георгій Панчевъ Кондураджискый, Коста Георгіевъ, Георгій П. Митковъ, Иванъ Костовъ Джумаали, Хр. Петровъ Бакалъ, Дим. Петровъ Калпакчи, Михалъ Миленовъ отъ Радомиръ, Богданъ Петровъ Миханеджи, Петко П. Стоиловъ отъ Лукорско, Маноль Георгіевъ Миханджи, Стоянчо Стоянчевъ отъ Бухово, Никола Стефановъ отъ Бистрицѫ, Георгій Недѣлчевъ отъ Копривщицѫ, Ангелко Стойковъ отъ Кѫтинѫ, Георгій Х. Мановъ, Спасъ П. Величковъ отъ Халдомировци, Спасъ Василовъ отъ Пиротъ, Пантелей Раковъ отъ Пиротъ, Василъ Стояновъ отъ Орханійе, Георгій Ивановъ отъ Пиротъ, Тодъръ А. Стояновъ, Евстратія Кырковъ отъ Пиротъ, Георгій Трѫпковъ, Димитрій Х. Николчовъ, Михалъ Веселиновъ, Х. Авксентій Игуменъ Кремиковскаго Мънастыря, Св. Діяконъ Авксентій Рылецъ, Спасъ Коцевъ, Стойка К. Дудекова учителка, Юрданка Д. П. Антова, Димитрій Н. Карагіозовъ Търновецъ, Х. Ангелъ Търновецъ — по единъ екземпляръ.

Отъ Якорудѫ.

Х. Никола Стояновъ книгопродавецъ, Х. Стоянъ Недѣлчевъ книгопродавецъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТАТАРЪ-ПАЗАРДЖИКЪ.

Читалище-то екземпл. 3. Женско-то Дружество, Теофанія Кара-Николова, Марія Д. Доспѣвска, Станиславъ Д. Доспѣвскый, Илія Д. Икономовичь, Стефанъ Н. Консуловъ, Иванъ Геновъ, Петъръ Димитровъ, Братія Г. Пенови, Димо Христовъ, Тома Ангеловъ кафтанжи, Алекса Попъ Димитровъ, Стефанъ Андоновъ, Михаилъ Величковъ, Добре Дойчовъ, Петъръ Трифоновъ, Димитъръ Трифоновъ, Братія Петкови ханджіи, Михаилъ Стефановъ, Стоянчо Стоименовъ отъ Кричемъ, Атанасъ Стоименовъ отъ Кричемъ, Канлж-Кавашко-то Училище, Тодъръ Велчовъ, Михаилъ Трендафиловъ, Х. Рашко Х. Иліевъ, Пене Х. Величковъ, Георгій Попъ Петровъ, Священникъ Петъръ Ивановъ, Священникъ Никола Стойчевъ, Священникъ Петко Мариновъ, Священникъ Петко Дедковъ отъ Джумая, Константинъ Георгіевъ, Атанасъ Б. Кърстювъ учитель, Атанасъ П. Пенчевъ учитель, Иванъ Ангеловъ ученикъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ПЛОВДИВЪ.

Членове отъ Пловд. Читалище:

Г. Н. Консуловъ отъ Т. Пазарджикъ, В. Ивановъ отъ Копривщицж — по 2 екзем. Манолаки Р. Малеевъ, Димитрій Коцевъ отъ Софіж, Димитрій Михаиловъ отъ Софіж, Костаки Нешевъ Чалжковъ, А. Т. Десевъ отъ Копривщицж, Костаки Пеовъ, Илія К. Калевъ отъ Панагюрище, Христо Иличь отъ Т. Пазарджикъ, Никола Х. Ивановъ, А. С. Балтовъ Книговѣзецъ отъ Клисурж, Михаилъ П. Димитровъ отъ Нишь, Богданъ Икономовъ отъ Т. Пазарджикъ, Д. Ц. Старипавловичь отъ Т. Пазарджикъ, Груе Л. Груевъ отъ Копривщицж, Атанасъ Д. Попповъ отъ Стрѣлчиж — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Минко Н. Мариновъ отъ Троянъ, Илія П. Бѣлковскы отъ Устово, Петко А. Гыдиджискы отъ Устово, Минко Т. Бъркаловъ отъ Калоферъ, Коста Д. Бошняковъ отъ Вратцж, Симеонъ Христовъ отъ Пиротъ, Яковъ Димитровъ отъ Пазарджикъ, Георгій Христовъ отъ Самоковъ, Андонъ С. Каблешковъ отъ Копривщицж, Василъ Х. Калчевъ отъ Троянъ, Михаилъ Іоцевъ Пьрвановъ отъ Берковцж, Иванъ Х. Михалевъ отъ Черпанъ, Генчо П. Шойлековъ отъ Клисурж, Иванчо Т. Дьрзіевъ отъ Казанлжкъ, Янко П. Милковъ отъ Марсалково, Рада П. Гугова учителка отъ Копривщицж — по единъ екземпляръ.

ОТЪ АХЖ-ЧЕЛЕБИСКЖ-ТЖ КААЗЖ.

Село Устово.

Х. Христо П. Георгіевъ, Никола Петковъ, Х. Марія Х. Иванова — по единъ екземпляръ.

Горно Райково.

Даніилъ Костовъ, Христо В. Пангаловъ, Никола В. Пангаловъ, Вълко Г. Върговъ — по единъ екземпляръ.

Долно Райково.

Ташю К. Бобутановъ, Никола Атанасовъ въ Смилянъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ АРАПОВСКЫЙ-ТЪ МЪНАСТЫРЬ.

Архымандритъ Гервасій отъ Габрово, Игуменъ на Мънастырь-тъ и за Мънастырь-тъ „Св. Недѣля“ — по 2 екземпляра. Духовникъ Севастіянъ отъ Сопотъ, Священникъ Гавріилъ отъ Ловечь, Священникъ Х. Гедеонъ отъ Сопотъ, Діяконъ Іоакымъ отъ Черпанъ, Діяконъ Кырилъ отъ Одринъ, Богое Г. Радославовъ отъ Топалово — Икономъ, Игнатъ Петровъ отъ Черногорово — Клисарь, Христо Колевъ отъ Копушь — учитель — по единъ екземпляръ.

ОТЪ СОПОТЪ.

Проигуменъ Х. Митрофанъ Хыленда́рецъ и Партеній Стояновъ Учитель — по 2 екземпляра. Кырко Х. Ивановъ и сынове Ив. и Г., Священникъ Партеній Спасовъ, Священникъ Ению Костовъ, Священникъ Рачю Антоновъ, Кырко Петровъ, Георгій В. Шишеджіевъ, Танчо Даміяновъ и сынове, Х. Геока Павлевъ, Митю В. Шишеджіевъ, Иванъ Недковъ, Иванъ Петровъ за сына си Петра, Павле Л. Пиперковъ за сына си Христа, Тодъръ Н. Кошниковъ лѣкарь, Геока Н. Капановъ Студентъ, Иванъ М. Вазовъ, Димо Ивановъ Пачевъ, Иванъ и Дидю К. Петрови, Ганчо П. Николовъ учитель, Георгій Митовъ Карловецъ, Евгенія П. Павлева, Игуменія на Дѣвич. метохъ, Христина и Евпраксія Василіеви, учителкы — по единъ екземпляръ.

Отъ Сопотскый Мънастырь.

Іеромонахъ Отецъ Іоанникый Стояновъ, Іеромонахъ Отецъ Рафаилъ Максимовъ Игуменъ, Іеромонахъ Отецъ Нефталимъ Петковъ, Священнодіяконъ Богословъ Чоновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАРЛОВО:

Читалище-то . . . . . Екземпляра 5.

Членове на Читалище-то:

Илія Рачевъ, Ст. Д. Кушевъ, Марко Печ. Тантиловъ, Атанасъ Маджяровъ, Марко Ст. Аджярскы, Атанасъ Н. Бенчевъ, Ив. Г. Михович Захаралж, Александъръ В. Х. Вълковъ, Богу Петровъ Загорскый, Христо Г. Гжрлановъ, Христо Бочувъ Загорскый, Христо Тотювъ Сахатчи, Н. П. Тантиловъ, Георгій Денковъ, Стефанъ С. Млатишумовъ, Х. Никола Н. Гайтанджи, Петъръ Ив. Фурнаджіевъ, — по единъ екземпляръ.

Ученолюбива-та Дружина . . . . . Екземпляра 5.

Членове отъ Ученолюбивж-тж Дружинж:

Несторъ Кърстевъ отъ Копривщицж, учитель, Стефанъ Ив. Странскый отъ Калоферъ, Илія С. Милановъ, Стоянъ Вас. Чохаджи, Никола Л. Астарджіевъ, Евлогія Н. Пуліевъ, Ангелъ Г. Джяпуновъ, Х. В. Г. Кара-Ивановъ, Лазарь хр. Лаловъ, Георгій С. Станчевъ, Стефанъ Ив. Стайковъ, Х. Стефанъ Д. Яковъ, Иванъ Н. Кара-Топракліевъ, Никола Х. Недювъ, Иванъ М. Астарджіевъ, Начу А. Плятнаровъ, Петъръ П. Христювъ, Василъ Ив. Плятнаровъ, Христо С. Матковъ, Никола В. Тантиловъ Балжкчи, — по единъ екземпляръ.

Женско-то Дружество „Въспытаніе“ . . . . . Екземпляра 2.

Членове отъ Женско-то Дружество:

Марія Н. Пуліева, Елена П. Джамбазова, Параскева Ив. Х. Димитріева, Марія Хр. Пуліева, Ека Уч. Райнова, Марія В. Пуліева, Іеромонахъ Никифоръ Рылецъ, Гено М. Божиновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАЛОФЕРЪ.

За Училище-то, за Читалище-то, за Женско-то Дружество, Д. Финговъ учитель, Ив. Г. Чюнчевъ учитель, Пьрво Стоевъ учитель, Стефанъ Хр. Кжшевъ учитель, Парашкева Шюшюлева учителка, Анастасія Узунова, Лала П. Стаматова, Анна П. Розова, Димо Х. Гендовъ, Стефанъ Х. Н. Кіойбашіевъ, Стефанъ Х. Гендовъ, Никола П. Чолаковъ, Стойчо Хр. Бешикташліевъ, Христо М. Карминковъ, Петко Ив. Ямантіевъ, Иванъ Б. Груевъ, Цанко М. Баларовъ, Іосифъ Хр. Бацуровъ, Димо Д. Аджяровъ, Иванъ Н. Тантиловъ, Иванъ Ст. Капаревъ, Вжле Т. Брькаловъ, Никола Ив. Кжжимжшевъ, Гжчю Хр. Комсіевъ, Иванъ Хр. Ирьвовъ, Петъръ Н. Бояджіевъ, Тодъръ Д. Сарджевъ, — по 1 екземпл.

ОТЪ ЧИРПАНЪ.

Священникъ Х. Д. Коларовъ, Бл. Икономъ П. Панаіотъ, Св. Иванъ Каріевъ, Х. Н. Х. П. Ванцаровъ, Мартинъ Янусъ Инжинеръ, Х. Д. Х. П. Кжсжровъ, Братія Х. С. Колинцовъ, Хр. С. Бояновъ, Братія Г. и Н. Данчевъ Живописци, Никола Т. Мжрзовъ Казанл., Хр. Коевъ, Янко Т. Кочевъ учитель, Начо А. Начовъ, Хр. Ив. Бояджіевъ, Симеонъ П. Димувъ, Димитъръ Марковъ, Маноль М. Коларовъ, уч. въ Мурсалково, Сп. Никола П. Виденъ Кочеловъ — Тюркенмишь, Диму Г. Кочеловъ, уч. въ Тюркенмишь — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Дѣвич. училище:

Анка Х. Стамова, Х. Елка Х. Стефанова — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Проданъ Василовъ, Х. Господинъ Г. Овчярскы, Стоянъ Г. Молловъ, Стоянъ К. Зидаровъ, Цане Пеневъ Каратерзилеръ, Тане Митевъ, Тане Петровъ, Нане Ст. Чолаковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЖЕЛѢЗНИКЪ.

Членове отъ Черковна-та Община:

Благоговѣйный отецъ Попъ Порфирій, епитропъ Чер. Н. Благородіе, Х. Г. Славовъ, Х. А. Х. Митевъ, Петъръ Сливкооглу, Стоенчо Тоневъ, Минчо Бановъ, К. Г. Гюдюловъ — по 2 екземпляра.

Священници:

Благоговѣйный Отецъ Попъ Ст. П. Ивановъ, Господинъ В., Никола Славовъ, Станчо, Стайко, Иванъ П. Ст. Нова, Господинъ, Іосифъ Мирчевъ, Стефанъ Икономовъ, Стефанъ Петковъ, Кое Ивановъ, Иванъ Нейчевъ, Еньо Димитровъ, — по единъ екземпляръ.

Членове на Читалище-то:

За всичкы подписаны Г-да Членове на Читалище-то екземпляра 50.

Учители Градскы:

Атанасъ Ивановъ, С. Д. Вѣженовъ, Н. Тодъровъ, Хр. Георговъ, П. Ивановъ, Хр. С. Шиваревъ, Хр. Станчевъ, Тончо Мариновъ, Андрей Момчевъ, Іонко Ивановъ, Петъръ Тоневъ, Тачо Сановъ — по единъ екземпляръ.

Учители Селскы:

Стефанъ Х. Зафировъ, Хр. Саревъ, Койчо Хрищенскы, Дим. П. Петровъ, Тод. Славовъ, Тод. Пенчевъ, М. Недѣлковъ, Н. П. Колевъ, П. Момчевъ, Ив. Ивановъ, Ст. Минчевъ, Петъръ Кжневъ, Минко Миневъ, Констант. Новачковъ, Велчю Желевъ, Петко Пенчевъ, Петъръ Коевъ, М. Ивановъ, Дим. Тачевъ, Черньо Желевъ, Руси Тодъровъ, Ст. Ивановъ, Г. Желѣзковъ, Тоне Стояновъ, Раде Боевъ, Хр. Енчевъ, Дим. Руссевъ, Желѣзко Матевъ, Тод. Стамовъ, Анаст. Н. Икономовъ, Иванъ Николовъ — по единъ екземпляръ.

Чястны лица:

Ан. Паневъ, Ст. И. Стояновичь, Хр. Маджуновъ, Зафиръ Христевъ, Георгій Стоенчовъ, Костад. Р. Чоляковъ, Ат. П. Недѣлчевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЦАРИГРАДЪ.

Н. Преосв. Г. Рафаилъ Д. Поповъ, Епископъ на Съединени-тѣ Българе 5 екземпляра. Петъръ И. Карапетровъ Панагюрецъ, Лука И. Джейковъ Копривщенецъ, Патйо Г. Крайовскый Панагюрецъ, Димитръ Пеновъ отъ Т. Пазарджикъ, Кузма Димитровъ отъ Срѣлча, Рашко К. Вжжировъ отъ Копривщицж, Пейо Пондйовъ Папукчийскый Панагюрецъ, Петъръ Т. Дедйовъ Панагюрецъ, Ангелъ Ф.

Камберовъ отъ Пирдопъ, Атанасъ Ст. масларъ отъ Т.-Пазарджикъ, Никола М. Гичовъ отъ Бобище (Костурско), Георгій Карагочовъ отъ Желѣзникъ, Делчо Р. Аржковъ отъ Панагюрище, Иванъ К. Тусчийскый отъ Панагюрище, Димитъръ Г. Сарафовъ отъ Копривщица, Стоименъ Сливовъ отъ Кюстендилъ, Стефанъ Златаровъ отъ Чирпанъ, Желйо Мировскый отъ Чирпанъ, Теодоръ Деновъ отъ Т.-Пазарджикъ, Димитъръ Ат. Килугеровскый Панагюрецъ, Теодъръ Г. Бояновъ отъ Симоковъ, Стефанъ Г. Шоповъ отъ Мирково — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Царско-то медицинско училище:

Стоянъ Т. Догановъ отъ Копривщица, Желѣзъ Радевъ отъ Шуменъ, Петъръ Георгіевъ отъ Котелъ, Стефанъ С. Бобченъ отъ Елена, Иванъ П. Шишковъ отъ Руссе, Іосифъ Петровъ отъ Кюстендилъ, Хараламби Мариновъ отъ Сивліево, Станко Попъ-Анастасовъ отъ Мустафа-Паша, Павелъ Ст. Бобековъ отъ Панагюрище, Александръ Г. Економовъ отъ Дупница, Христо І. Іосифовичь отъ Босна-Сарай — по единъ екземпляръ.

Ученици-Българчета отъ „ROBERT COLLEGE."

Петко В. Горбановъ, Учитель на Българскы, Петъръ Матеевъ, К. Стоиловъ, Петъръ Х. Димитровъ, Учитель на Турскы, Ст. Минчовъ, М. Ив. Бижовъ, Ив. Д. Гешовъ, Петъръ В. Горбановъ, К. Калчовъ, Ал. К. Люцкановъ, Юрданъ П. Георгіевъ, Хр. В. Бакаловъ, Богданъ Ив. Икономовъ, Г. Златановъ, Г. Маньовъ, В. Иовковъ, Т. Ивановъ, Аврамъ Величковъ, Н. Витановъ, Н. Х. Михайловскы, Ат. С. Камбуровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ШУМЕНЪ.

Анастасъ Х. Стояновъ, П. А. Х. Димитріевы, Докторъ Мехмедъ Саджъ — по два екземпляра. Радушко Марковъ, Енчю и А. Р. Коліано, Коста Н. Башкалфоолу, Н. С. Патоевъ, Величко Куцаровъ, бакалъ, Тодъръ Куцаровъ бакалъ, Н. Ж. Дюймеджіевъ, Братія М. Герджиковы, Стоенчо Златевъ Бакалъ, Танасъ Денчевъ, Стефанъ Ж. Х. Добревъ, Андонъ Я. Ченгелліевъ, Братія И. Кжрджіевы, Дечко Кировъ Казанджи, Тодъръ Д. Поповъ, Евтимій Стояновъ, Д. В. Бошниковъ, Христаки Ивановъ, Илія Костовъ, Иванъ Шонтовъ отъ Търново, Коста Люцкановъ отъ Търново, Гіошу Пьрнаръ отъ Велесъ, Злати Ив. Милевъ, Иванъ Д. Преславскый, Наку Ив. Мишковъ, Стефанъ М. Балтаджіевъ, Костакы А. Сахатчи отъ Търново, Д-ръ П. Марковъ, Сакеларій П. Панаіотъ Х. Иванчовъ — по единъ екземпляръ.

Учители:

Д. Константиновъ, Т. Ив. Джебаровъ, М. Х. Радославовъ, П. С. Вълнаровъ, Тодъръ Байчевъ, И. Р. Блъсковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТЪРНОВО.

Братія Пп. Икономовы 2 екзем. Тодоръ Шишковъ, Петръ В. Гюмюшевъ, Петъръ Димитровъ, Сжщія подарява на Търн. Читалище и на Трѣвненско-то училище, Симеонъ Рашковъ, Лука Вълчовъ, Савва Н. Фйчовъ, Никола Я. Златевъ, Иванъ П. Ивановъ, Никола. Г. Кабакчіевъ, Петръ Х. Кжневъ, Стефанъ Миховъ, Братія Петювы, А. Н. Златарскый, Никола Кънчовъ, Димитръ П. Джеферовъ, Георгій Пп. Ивановъ, Анастасъ Симеоновъ, Докторъ Ст. Х. Пенчевъ, Петръ Г. Гюмюшевъ, Братія Рибатиловы, Михалъ Рачевъ, Петръ С. Пиппёвъ, Танасъ Х. Нидѣлковъ, Статъ Хр. Казасовъ, Стефанъ Христовъ, Иванчо Малечковъ, Минчо Ганчовъ Кундураджи, Христо Петровъ, П. М. Мазаковъ, Цаню Николовъ, Дончо Ивановъ, Георгій Д. Сарафовъ, Стефанъ Измирли, Хараламби Ивановъ, Илія, Георгій Петковъ, Стефанъ А. Сахатчи, М. Х. Попповъ, Владимиръ Ивановъ, Ангелъ Петровъ, Иванъ Ст. Бачоваревъ, Христо Рашовъ, Илія И. Чакаловъ, П. Н. Габровалжъ, Матей Иліевъ, П. Гирграновъ, Х. Л. Х. Анастасовъ, Алекси Белчовъ, Гликоръ

Кънчовъ, Кънчо и Костадинъ, Никола Х. Тодъровъ, Василъ В. Влядовъ, Панаіотъ Андоновъ, Янко Ю. Ковачевъ, Никола Х. Георгіевъ, Андрей П. Мѣдникаревъ, Христо Петровъ, Минчо П. Гранчаровъ, Тодоръ Стойковъ, Петръ Пп. Димовъ, Стоенчо Сичевъ Ловчанецъ, Георгій Колювъ Трѣвненецъ, Петю Пейковъ, Станю Николовъ, Нену Златевъ, Семо Тодъровъ, Х. Велико Стояновъ, Нидѣлко Николовъ, Трифонъ Филювъ, Крьстю Тодъровъ. За училище-то въ село Лѣсичери, За Читалище-то „Селска Любовъ" въ село Горны-Турчета, Стоянъ Георгіевъ, Х. Христу Х. Ивановъ отъ Гория Орѣховица, Стефанъ Х. Станчовъ, Х. Тома Пп. Димитровъ, Х. Крьстю Пп. Димитровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ СВИЩОВЪ.

Д-ръ Д. Павловичь, Д. Шишмановъ, А. К. Бешковъ, М. К. Бешковъ, Ст. И Попповъ, Хр. Захаріевъ, П. Ивановъ, Дим. Попповъ, П. Д. Бѫрновъ, Іеродіяконъ Кирилъ Ивановъ, Ив. Филчовъ, К. Кычовъ (Apotecar), Н. Хр. Сукнаровъ, Ан. Х. Ивановъ, Божинъ Т. Мечовъ. Хр. Филипповъ, К. Д. Аврамовъ, Х. Янко Пашанковъ, Филиппъ Мариновъ, Ан. Діолгеровъ, Икономовъ Балашовъ, Братія Теодоровы, Прок. Х. Константиновъ, Д. Н. Паворджіевъ, Божидаръ П. Копчовъ, Янку Макавеевъ, Гавріилъ Иліевъ, Данаилъ К. Пауновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БУКУРЕЩЪ.

Александръ Димитріевъ 3 екземпл. Д-ръ Атанасовичь, Спиру Констатиновъ отъ Търново, Михаилъ Х. Петровъ Етрополецъ, Николай Василіевичь — по 2 екземпляра. Іеродіяконъ Кирилъ Ивановъ, Д. Ценовъ Свищовецъ. Мачо Лиловъ Сопотненецъ, Ганчо А. Григоровъ Сопотненецъ, Х. Иванъ Теодоровъ Сопотненецъ, Т. Ив. Алтжновъ Свищовецъ, Павелъ Икономовъ Свищовецъ, Ив. К. Кавалджіевъ Габровецъ, Іорданъ Грозовичь, Геор. Т. Катрановъ Свищовецъ, Найденъ Николовъ отъ Бургасъ, Мих. Сребровъ Търновецъ, Г. Тонковичь Габровецъ, Іорданъ Х. Димитріевъ Търновецъ, Петракы Іордановъ, Панагіотъ Г. Лазаровъ Свищовецъ, Илія Теодоровъ отъ Гюргево, Дим. Н. Чакжровъ Свищовецъ, Дим. Н. Пжидовъ Желѣзничанинъ, Пантели Ивановъ отъ Плоещъ, Иванъ Данчовъ Свишовецъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БРАИЛА.

Бойко Пешовъ 5 екземпляра. Костакы Г. Стояновичь, Анастасъ Константиновъ — по 2 екземпляра. Д. П. Войниковъ, Д. Великсынъ, А. Кановичь, П. С. Чалжковъ, М. Станчовичь, Д. Д. Ханджовъ, Лука М. Станчовичь, Димитракы Константиновъ, Василакы Хаджи Костовичь, Иванъ Д. Ханджовъ, Велика Х. Д. Паничкова — по единъ екземпляръ.

Слѣдмющи-тѣ сѫ събрани отъ Господина Д. Петровича:

Диму Петровичь, Маринъ Петровичь, Савва Д. Мжизовъ. Цани Христовъ Градинаръ, Михаилъ И. Кушовъ Свищовецъ, Георгій Петровичь Свѣщарь, Панайотъ А. Попповъ Руссенецъ, Михаилъ Ценовичь Градинаръ, Скарлатъ Стратовъ Котленецъ. Иванъ Стояновъ отъ Разградъ, М. Г. Минковъ отъ Ямболъ, Попъ Поповичь (Родомъ Арменецъ), подарява на Женско-то Дружество отъ Долна-та Махала въ Свищовъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ГАЛАЦЪ.

В. Добровичь 3 екземпляра. П. Д. Яколовъ 2 екземпляра. Д. А. Ивановъ Свищовецъ, Дончо С. Бойновскы Габровецъ, Михаилъ Марковъ Тетевенецъ, Т. В. Пановъ Руссенецъ, Д. А. Ташковичь Свищовецъ, Петъръ И. Софійскы, А. Михаиловъ Търновецъ, В. Пецовъ Габровецъ, Д. Маноловъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧА.

Докторъ П. Минчевичь 5 екземпляра. Тончо Владевъ, Ив. П. Сейрековъ, Н. Хр. Дрѣновскый — по 2 екземпляра. Благоговѣйный Икономъ Енчо Димитровъ, Отецъ Крьстю Маловъ, Братія Теодоровы, Стефанъ Д. Теодоровъ, П. Хавезовъ, Георгій Женевъ, Ст. Г. Женевъ, Александръ В. Сивковъ, А. Г. Бошнаковъ, Уч. М. Д. Тихчевъ, Георгій Трандафиловъ, Андонъ Т. Шопъ, Ив. Д. Борлаковъ, Ботю П. Дрѣновскый, К. Тодоровъ, Ив. Г. Папанчевъ, Василъ Н. Крановъ, Желѣзко Д. Чалжковъ, Стефанъ Павлевъ, Иванчо Иліевъ, Никола Разсадовъ, Иванчо Желѣзковъ, Тодоръ М. Авраамовъ, Н. В. Бабаджовъ, Др. Ж. Гіок-черенліевъ, Георгій Г. Грѣевъ, Пенчо Минчевъ, Ангелъ Кырчевъ, Ив. Хр. Минчевъ, Слави Въленъ, Ил. Т. Маджаровъ Шюмненецъ, Іорданъ Х. Димитровъ отъ Жеравна, Стойчо Петровъ, Райчо Сжбевъ Шюмненецъ, Хр. Г. Пеевъ Карловецъ, Дино М. Вълковъ, Захарія Ив. Желѣзничанинъ, Іорданъ Д. Ексарховъ, Желѣзчо Н. Вълчевъ, Димитъръ Асѣневъ, Димитрица С. Зимова, Х. Михалчо Николовъ, Иванъ Д. Рашетаревъ, Петъръ Х. Иванчевъ, Илія Кырчевъ, Братія Х. Вълчановы, Георгій Т. Обрѣтеновъ, Димитъръ Д. Б. Орѣховчанинъ, Хр. Г. Лазаровъ, Костад. Х. Христовъ, Савва Николовъ, Димитъръ Л. Духовъ, Генчо П. Гешевъ, Іорданъ Добревъ, Ради Г. Ценовъ, Ив. П. Іобидовъ, Христо Брайковъ, Нено Георгіевъ Свѣщарь, Петъръ Георгіевъ, Нено Р. Мачевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧАН. ОКОЛНОСТЬ.

Священникъ Тодоръ П. Т. въ Караман-кюю, Стеф. Стояновъ въ Касап-кюю, Уч. Сиви П Манолевъ, Свящ. Димитъръ Петковъ въ Каранаскюю, Уч. Тодоръ Димитровъ въ Сарж-юртъ, Свящ. Іовъ Тод. въ Сарж-гіоллю, Уч. Курти П. Деонисіевъ, Спасъ С. Кожухаревъ, Свящ. Петъръ Янакіевъ въ Башкюю, Уч. К. Икономовъ въ Чьрнж — по единъ екземпляръ.

МАХМУДІЙЕ.

Свящ. Манчо Н. Джуджевъ, Минко Р. Прѣславскый, Ив. П. Текеревъ, Слави Димитровъ. Стою Иліевъ въ Саржпасухъ — по единъ екземпляръ.

МАЧИНЪ.

Българска-та Община 5 екземпляра.

ОТЪ ИСМАИЛЪ.

Георгій В. Шоповъ и Д. Добовскый — по 3 екземпляра.

ОТЪ БОЛГРАДЪ.

Н. Т. Икономовъ Лѣсковчанинъ — 2 екземпляра, единъ-тъ подарява на Лѣсковско-то училище при Св. Димитъръ. Пенчо Х. Стояновъ, А. Н. Парушевъ, Димитрій Теохаревъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ОДЕССА.

Профессоръ В. И. Григоровичь 5 екземпляра. С. С. Супичичь и П. Ганевичь по 10 екзем. М. Соколовская, Т. Пуліевъ: За въ Карлово на Женско-то Дружество, за Ученолюб. Дружина, за Училище-то и за себе си, М. Пашовъ: За въ Сливенъ на Женско-то Дружество и за Читалище-то, Н. Тошковъ, И. Х. Тошковичь, А. Лупша-Донченко, П. Мавроганъ, Е. Козубскый, Болдаковъ, А. Перищейнъ, Смирновъ, С. Коропачинскій — по единъ екземпляръ.

Одесскы-тѣ ученици (Българе):

Г. И. Добровъ, З. П. Коньяровъ, С. Калпазановъ, М. Паничерскый, Н. Б. Чернокожевъ, Е. Карановъ, З. Паламидовъ, П. Цоковъ, С. Стамболовъ, Х. Доневъ, Ив. Семерджіевъ, К. Кыпровскый, Х. Манчевъ, Г. Янковъ, Ив. Маловъ отъ Тулча — по единъ екземпляръ. Ив. П. Димитровъ 2 екземп. единъ-тъ за Карнобатско-то училище.

ОТЪ НИКОЛАЕВЪ.

Г-нъ Т. Минковъ 5 екземпляра.

Ученици на Южно-Славянскый-тъ Пансіонъ Г-на Т. Минкова въ Николаевъ:

Г. Кырковъ 2 екземпляра. К. Палазовъ, А. Узуновъ, П. Карловскый, Ив. Константиновъ, М. Маловъ, К. Рашевъ, К. Паскаловъ, Г. Боевъ, Д. Списаревскый, И. Недѣлковъ, В. Золотовичь, Н. Теодоровъ, К. Апостоловъ, Ж. Жейновъ, А. Дрьндаровъ, Ф. Филчевъ, П. Дянковъ, Г. Кѫлевъ, П. Карабаровъ, М. Георгіонопуловъ, И. Рулевъ, Д. Ганчевъ, И. Дянковъ, (Братія Тошковы 2 екземпляра). П. Е. Ковчеговъ, П. Воловъ, С. Бочаровъ, Х. Момчиловъ, И. Паскаловъ, П. Груевъ, Д. Никарутъ, Братія Ванковы, И. Воденчаровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ МОСКВА.

Жинзифовъ 3 екземпляра: единъ за училище-то въ Прилепъ, единъ за училище-то въ Битоля и единъ за себе си. Н. Бончевъ, С. Джуджевъ, Ив. Р. Гешановъ — по единъ екземпляръ.

Цѣна-та на Сборникъ-тъ е 5 франка.

Понеже за издаваніе-то на С[illegible]рникъ-тъ ся потрѣбахѫ по-вече [illegible]ства, отъ колко-то бѣхме си прѣсмѣтнѫли отъ начало, заради това сега ные му опрѣдѣляваме цѣнѫ по-горнѫ отъ онѫмъ, кой-то бѣхме назначили въ обявленіе-то. За у[illegible]чки-тѣ, обаче, Господа спомоществователи [illegible], кои-то ни пи[illegible]ахѫ такова голѣмо улесненіе за издаваніе-то на тѫж[illegible], [illegible]-та си остава обявлена-та, т. е. 4 франка.

☞ Още на 2-ый Августа минѫлѫ-тѫ годинѫ, ные прѣдложихме Г-ну М. Дринову въ Брашлѫ нѣколко народны костюме, придружены съ 500 франка, кои-то Негова Милость изяви желаніе да ся распоради да ся литографиратъ въ Прагѫ. По истеченіе-то на дѣлгый-тъ срокъ, показанъ въ отговоръ-тъ на Г-на Дринова за изработваніе-то имъ, ные ся отнесохме въ Прагѫ чрѣз[illegible]-на Хр. Данова за костюмы-тѣ си, които мыслехме вече изработе[illegible]. Слѣдъ нѣколко врѣмя, кога-то вече бѣше отпечатанъ предговоръ-тъ, въ кой-то казахме нѣщо и за костюмы-тѣ, (спорѣдъ извѣстія-та отъ Г-на Дринова), ные получихме прѣскърбно извѣстіе, че двѣ-тѣ картины, съ кои-тѣ, не изработены и до сега, а испрати ни ся само отпечатъкъ отъ единѫ черинѫ картинѫ съ шесть образа, и то не литографирана, а ксилографирана.

И така, благодареніе на непростителнѫ-тѫ безхарактерность на Г-на М. Дринова, ные изгубихме толкосъ врѣмя и направихме голѣмы разноскы да нѣкаме костюмы-тѣ, и пакъ Сборникъ-тъ ни останѫ безъ костюмы, за кое-то просимъ извиненіе отъ читатели-тѣ, като въ сѫщо-то врѣмя осѫждаме непростителный-тъ *безхарактеренъ* постѫпъкъ на Г-на Дринова.

ОТЪ ТУЛЧАН. ОКОЛНОСТЬ.

Священникъ Тодоръ П. Т. въ Караман-кюю, Стеф. Стояновъ въ Касап-кюю, Уч. Сиви П Манолевъ, Свящ. Димитъръ Петковъ въ Каранаскюю, Уч. Тодоръ Димитровъ въ Сарж-юртъ, Свящ. Іовъ Тод. въ Сарж-ґюлю, Уч. Курти П. Деонисіевъ, Спасъ С. Кожухаревъ, Свящ. Петъръ Янакіевъ въ Башкюю, Уч. К. Икономовъ въ Чьрнж — по единъ екземпляръ.

МАХМУДІЙЕ.

Свящ. Манчо Н. Джуджевъ, Минко Р. Прѣславскый, Ив. П. Текеревъ, Слави Димитровъ. Стою Иліевъ въ Саржнасухъ — по единъ екземпляръ.

МАЧИНЪ.

Българска-та Община 5 екземпляра.

ОТЪ ИСМАИЛЪ.

Георгій В. Шоповъ и Д. Добовскый — по 3 екземпляра.

ОТЪ БОЛГРАДЪ.

Н. Т. Икономовъ Лѣсковчанинъ — 2 екземпляра, единъ-тъ подарява на Лѣсковско-то училище при Св. Димитъръ. Пенчо Х. Стояновъ, А. Н. Парушевъ, Димитрій Теохаревъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ОДЕССА.

Профессоръ В. И. Григоровичь 5 екземпляра. С. С. Супичичь и П. Ганевичь по 10 екзем. М. Соколовская, Т. Пуліевъ: За въ Карлово на Женско-то Дружество, за Ученолюб. Дружина, за Училище-то и за себе си, М. Пашовъ: За въ Сливенъ на Женско-то Дружество и за Читалище-то, Н. Тошковъ, И. Х. Тошковичь, А. Лупша-Донченко, П. Мавроганъ, Е. Козубскый, Болдаковъ, А. Перищейнъ, Смирновъ, С. Коропачинскій — по единъ екземпляръ.

Одесскы-тѣ ученици (Българе):

Г. И. Добровъ, З. П. Коньяровъ, С. Калпазановъ, М. Паничерскый, Н. Б. Чернокожевъ, Е. Карановъ, З. Паламидовъ, П. Цоковъ, С. Стамболовъ, Х. Доневъ, Ив. Семерджіевъ, К. Кыпровскый, Х. Манчевъ, Г. Янковъ, Ив. Маловъ отъ Тулча — по единъ екземпляръ. Ив. П. Димитровъ 2 екземп. единъ-тъ за Карнобатско-то училище.

ОТЪ НИКОЛАЕВЪ.

Г-нъ Т. Минковъ 5 екземпляра.

Ученици на Южно-Славянскый-тъ Пансіонъ Г-на Т. Минкова въ Николаевъ:

Г. Кырковъ 2 екземпляра. К. Палазовъ, А. Узуновъ, П. Карловскый, Ив. Константиновъ, М. Маловъ, К. Рашевъ, К. Паскаловъ, Г. Боевъ, Д. Списаревскый, И. Недѣлковъ, В. Золотовичь, Н. Теодоровъ, К. Апостоловъ, Ж. Жейновъ, А. Дрьндаровъ, Ф. Филчевъ, П. Дянковъ, Г. Кѫлевъ, П. Карабаровъ, М. Георгіопуловъ, И. Рулевъ, Д. Ганчевъ, И. Дянковъ, (Братія Тошковы 2 екземпляра). П. Е. Ковчеговъ, П. Воловъ, С. Бочаровъ, Х. Момчиловъ, И. Паскаловъ, П. Груевъ, Д. Никарутъ, Братія Ванковы, И. Воденчаровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ МОСКВА.

Жинзифовъ 3 екземпляра: единъ за училище-то въ Прилепъ, единъ за училище-то въ Битоля и единъ за себе си. Н. Бончевъ, С. Джуджевъ, Ив. Р. Гешановъ — по единъ екземпляръ.

Цѣна-та на Сборникъ-тъ е 5 франка.

Понеже за издаваніе-то на С[illegible]рникъ-тъ ся потрѣбахѫ по-вече [illegible]ства, отъ колко-то бѣхме си прѣсмѣтнѫли отъ начало, заради това сега ные му опрѣдѣляваме цѣнѫ по-горнѫ отъ онѫмъ, кой-то бѣхме на[illegible]значили въ обявленіе-то. За [illegible]ки-тѣ, обаче, Господа спомоществователи [illegible], кои-то ни пан[illegible]ахѫ такова голѣмо удовлетвореніе за издаваніе-то на тѫмъ кни[illegible]-та си остава обявлена-та, т. е. 4 франка.

☞ Още на 2-ый Августа минѫлѫ-тѫ годинѫ, ные прѣладохме Г-ну М. Дринову въ Бранлѫ нѣколко народны костюме, придружены съ 500 франка, кои-то Негова Милость изяви желаніе да ся распоради да ся литографиратъ въ Прагѫ. По истеченіе-то на дългый-тъ срокъ, показанъ въ отговоръ-тъ на Г-на Дринова за изработваніе-то имъ, ные ся отнесохме въ Прагѫ чрезъ [illegible]-на Хр. Данова за костюмы-тѣ си, конто мыслехме вече изработени. Слѣдъ нѣколко врѣмя, кога-то вече бѣше отпечатанъ предговоръ-тъ, въ кой-то казахме нѣщо и за костюмы-тѣ, (спорѣдъ извѣстія-та отъ Г-на Дринова), ные получихме прѣскърбно извѣстіе, че двѣ-тѣ картины, съ бой-тѣ, не изработены и до сега, а испрати ни ся само отпечатъкъ отъ однѫ чернѫ картинѫ съ шесть образа, и то не литографирана, а ксилографирана.

И така, благодареніе на непростителнѫ-тѫ безхарактерность на Г-на М. Дринова, ные изгубихме толкосъ врѣмя и напрахихме голѣмы разноски да нѣкаме костюмы-тѣ, и пакъ Сборникъ-тъ ни останѫ безъ костюмы, за кое-то просимъ извиненіе отъ читатели-тѣ, като въ сѫщо-то врѣмя осѫждаме непростителный-тъ *безхарактеренъ* постѫпъкъ на Г-на Дринова.

G
C46
V.1

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

ОТЪ СОПОТЪ.

Проигуменъ Х. Митрофанъ Хыленда́рецъ и Партеній Стояновъ Учитель — по 2 екземпляра. Кырко Х. Ивановъ и сынове Ив. и Г., Священникъ Партеній Спасовъ, Священникъ Еню Костовъ, Священникъ Рачю Антоновъ, Кырко Петровъ, Георгій В. Шишеджіевъ, Танчо Даміяновъ и сынове, Х. Геока Павлевъ, Митю В. Шишеджіевъ, Иванъ Недковъ, Иванъ Петровъ за сына си Петра, Павле Л. Пиперковъ за сына си Христа, Тодъръ Н. Кошниковъ лѣкарь, Геока Н. Капановъ Студентъ, Иванъ М. Вазовъ, Димо Ивановъ Пачевъ, Иванъ и Дидю К. Петрови, Ганчо П. Николовъ учитель, Георгій Митовъ Карловецъ, Евгенія П. Павлева, Игуменія на Дѣвич. метохъ, Христина и Евпраксія Василіеви, учителкы — по единъ екземпляръ.

Отъ Сопотскый Мъпастырь.

Іеромонахъ Отецъ Іоанникый Стояновъ, Іеромонахъ Отецъ Рафаилъ Максимовъ Игуменъ, Іеромонахъ Отецъ Нефталимъ Петковъ, Священнодіяконъ Богословъ Чоновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАРЛОВО:

Читалище-то . . . . . Екземпляра 5.

Членове на Читалище-то:

Илія Рачевъ, Ст. Д. Кушевъ, Марко Печ. Тантиловъ, Атанасъ Маджяровъ, Марко Ст. Аджярскы, Атанасъ Н. Бенчевъ, Ив. Г. Михович Захаралж, Александъръ В. Х. Вълковъ, Богу Петровъ Загорскый, Христо Г. Гжрлановъ, Христо Бочувъ Загорскый, Христо Тотювъ Сахатчи, Н. П. Тантиловъ, Георгій Деняковъ, Стефанъ С. Млатишумовъ, Х. Никола Н. Гайтанджи, Петъръ Ив. Фурнаджіевъ, — по единъ екземпляръ.

Ученолюбива-та Дружина . . . . . Екземпляра 5.

Членове отъ Ученолюбивж-тж Дружинж:

Несторъ Кърстевъ отъ Копривщицж, учитель, Стефанъ Ив. Странскый отъ Калоферъ, Илія С. Миловъ, Стоянъ Вас. Чохаджи, Никола Л. Астарджіевъ, Евлогія Н. Пуліевъ, Ангелъ Г. Джяпуновъ, Х. В. Г. Кара-Ивановъ, Лазарь хр. Лаловъ, Георгій С. Станчевъ, Стефанъ Ив. Стайковъ, Х. Стефанъ Д. Янковъ, Иванъ Н. Кара-Топракліевъ, Никола Х. Недювъ, Иванъ М. Астарджіевъ, Начу А. Плятнаровъ, Петъръ П. Христювъ, Василъ Из. Плятнаровъ, Христо С. Матковъ, Никола В. Тантиловъ Балжкчи, — по единъ екземпляръ.

Женско-то Дружество „Въспытаніе“ . . . . . Екземпляра 2.

Членове отъ Женско-то Дружество:

Марія Н. Пуліева, Елена П. Джамбазова, Параскева Ив. Х. Димитріева, Марія Хр. Пуліева, Ека Уч. Райнова, Марія В. Пуліева, Іеромонахъ Никифоръ Рылецъ, Гено М. Божиновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАЛОФЕРЪ.

За Училище-то, за Читалище-то, за Женско-то Дружество, Д. Финговъ учитель, Ив. Г. Чюнчевъ учитель, Пьрво Стоевъ учитель, Стефанъ Хр. Кжневъ учитель, Парашкева Шюшюлева учителка, Анастасія Узунова, Лала П. Стаматова, Анна П. Розова, Димо Х. Гендовъ, Стефанъ Х. Н. Кіойбашіевъ, Стефанъ Х. Гендовъ, Никола П. Чолаковъ, Стойчо Хр. Бешикташліевъ, Христо М. Карамиковъ, Петко Ив. Ямантіевъ, Иванъ Б. Груевъ, Цанко М. Баларовъ, Іосифъ Хр. Бацуровъ, Димо Д. Аджировъ, Иванъ Н. Тантиловъ, Иванъ Ст. Кацаревъ, Вжте Т. Брькаловъ, Никола Ив. Кжзжимжшевъ, Гжчю Хр. Комсіевъ, Иванъ Хр. Пръвовъ, Петъръ Н. Бояджіевъ, Тодъръ Д. Сарджевъ, — по 1 екземпл.

ОТЪ ЧИРПАНЪ.

Священникъ Х. Д. Коларовъ, Бл. Икономъ П. Паніотъ, Св. Иванъ Каріевъ, Х. Н. Х. П. Ванцаровъ, Мартинъ Янусъ Инжинеръ, Х. Д. Х. П. Кжсжровъ, Братія Х. С. Колинцовъ, Хр. С. Бояновъ, Братія Г. и Н. Данчевъ Живописци, Никола Т. Мжрзовъ Казанл., Хр. Коевъ, Янко Т. Кочевъ учитель, Начо А. Начовъ, Хр. Ив. Бояджіевъ, Симеонъ П. Димувъ, Димитъръ Марковъ, Манолъ М. Коларовъ, уч. въ Мурсалково, Св. Никола П. Видевъ Кочеловъ — Тюркенмишь, Диму Г. Кочеловъ, уч. въ Тюркенмишь — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Дѣвич. училище:

Анка Х. Стамова, Х. Елка Х. Стефанова — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Проданъ Василовъ, Х. Господинъ Г. Овчярскы, Стоянъ Г. Молловъ, Стоянъ К. Зидаровъ, Цане Пеневъ Каратерзилеръ, Тане Митевъ, Тане Петровъ, Нане Ст. Чолаковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЖЕЛѢЗНИКЪ.

Членове отъ Черковна-та Община:

Благоговѣйный отецъ Попъ Порфирій, епитропъ Чер. Н. Благородіе, Х. Г. Славовъ, Х. А. Х. Митевъ, Петъръ Сливкооглу, Стоенчо Тоневъ, Минчо Бановъ, К. Г. Гюдюловъ — по 2 екземпляра.

Священници:

Благоговѣйный Отецъ Попъ Ст. П. Ивановъ, Господинъ В., Никола Славовъ, Станчо, Стайко, Иванъ П. Ст. Нова, Господинъ, Іосифъ Мирчевъ, Стефанъ Икономовъ, Стефанъ Петковъ, Кое Ивановъ, Иванъ Нейчевъ, Еньо Димитровъ, — по единъ екземпляръ.

Членове на Читалище-то:

За всичкы подписаны Г-да Членове на Читалище-то екземпляра 50.

Учители Градскы:

Атанасъ Ивановъ, С. Д. Вѣженовъ, Н. Тодъровъ, Хр. Георговъ, П. Ивановъ, Хр. С. Шиваревъ, Хр. Станчевъ, Тончо Мариновъ, Андрей Момчевъ, Іонко Ивановъ, Петъръ Тоневъ, Тачо Савовъ — по единъ екземпляръ.

Учители Селскы:

Стефанъ Х. Зафировъ, Хр. Саревъ, Койчо Хрищенскы, Дим. П. Петровъ, Тод. Славовъ, Тод. Пенчевъ, М. Недѣлковъ, Н. П. Колевъ, П. Момчевъ, Ив. Ивановъ, Ст. Минчевъ, Петъръ Кжневъ, Минко Миневъ, Констант. Новачковъ, Велчю Желевъ, Петко Пенчевъ, Петъръ Коевъ, М. Ивановъ, Дим. Тачевъ, Черньо Желевъ, Руси Тодъровъ, Ст. Ивановъ, Г. Желѣзковъ, Тоне Стояновъ, Раде Боевъ, Хр. Енчевъ, Дим. Руссевъ, Желѣзко Матевъ, Тод. Стамовъ, Анаст. Н. Икономовъ, Иванъ Николовъ — по единъ екземпляръ.

Чястны лица:

Ан. Паневъ, Ст. И. Стояновичь, Хр. Маджуновъ, Зафиръ Христевъ, Георгій Стоенчовъ, Костад. Р. Чола́ковъ, Ат. П. Недѣлчевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЦАРИГРАДЪ.

Н. Преосв. Г. Рафаилъ Д. Поповъ, Епископъ на Съединени-тѣ Българе 5 екземпляра. Петъръ И. Карапетровъ Панагюрецъ, Лука И. Джейковъ Коприщенецъ, Патйо Г. Крайовскый Панагюрецъ, Димитръ Пеновъ отъ Т. Пазарджикъ, Кузма Димитровъ отъ Срѣлча, Рашко К. Вжжяровъ отъ Копривщицж, Пейо Пендйовъ Папукчийскый Панагюрецъ, Петъръ Т. Дедйовъ Панагюрецъ, Ангелъ Ф.

Камберовъ отъ Пирдопъ, Атанасъ Ст. масларъ отъ Т.-Пазарджикъ, Никола М. Гичовъ отъ Бобище (Костурско), Георгій Карагочовъ отъ Желѣзникъ, Делчо Р. Аржковъ отъ Панагюрище, Иованъ К. Тусчийскый отъ Панагюрище, Димитъръ Г. Сарафовъ отъ Копривщица, Стоименъ Славовъ отъ Кюстендилъ, Стефанъ Златаровъ отъ Чирпанъ, Желйо Мировскый отъ Чирпанъ, Теодоръ Деновъ отъ Т.-Пазарджикъ, Димитъръ Ат. Калугеровскый Панагюрецъ, Теодъръ Г. Бояновъ отъ Самоковъ, Стефанъ Г. Шоповъ отъ Мирково — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Царско-то медицинско училище:

Стоянъ Т. Догановъ отъ Копривщица, Желѣзъ Радевъ отъ Шуменъ, Петъръ Георгіевъ отъ Котелъ, Стефанъ С. Бобчевъ отъ Елена, Иванъ П. Шишковъ отъ Руссе, Іосифъ Петровъ отъ Кюстендилъ, Харламби Мариновъ отъ Сивліево, Станко Попъ-Анастасовъ отъ Мустафа-Паша, Павелъ Ст. Бобековъ отъ Панагюрище, Александръ Г. Економовъ отъ Дупница, Христо І. Іосифовичь отъ Босна-Сарай — по единъ екземпляръ.

Ученици-Българчета отъ „ROBERT COLLEGE."

Петко В. Горбановъ, Учитель на Българскы, Петъръ Матеевъ, К. Стоиловъ, Петъръ Х. Димитровъ, Учитель на Турскы, Ст. Минчовъ, М. Ив. Бижовъ, Ив. Д. Гешовъ, Петъръ В. Горбановъ, К. Калчовъ, Ал. К. Люцкяновъ, Юрданъ П. Георгіевъ, Хр. В. Бакаловъ, Богданъ Ив. Икономовъ, Г. Златановъ, Г. Маньовъ, В. Иовковъ, Т. Ивановъ, Аврамъ Величковъ, Н. Витановъ, Н. Х. Михайловскы, Ат. С. Камбуровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ШЮМЕНЪ.

Анастасъ Х. Стояновъ, П. А. Х. Димитріевы, Докторъ Мехмедъ Саджкъ — по два екземпляра. Радушко Марковъ, Енчю и А. Р. Коліяно, Коста Н. Башкалфоолу, Н. С. Патоевъ, Величко Куцаровъ, бакалъ, Тодъръ Куцаровъ бакалъ, Н. Ж. Дюймеджіевъ, Братія М. Герджиковы, Стоенчо Златевъ Бакалъ, Танасъ Денчевъ, Стефанъ Ж. Х. Добревъ, Андонъ Я. Ченгелліевъ, Братія И. Кжрджіевы, Дечко Каровъ Казанджи, Тодъръ Д. Поповъ, Евтимій Стояновъ, Д. В. Бошниковъ, Христаки Ивановъ, Илія Костовъ, Иванъ Шонтовъ отъ Търново, Коста Люцкановъ отъ Търново, Гіошу Пьрнаръ отъ Велесъ, Злати Ив. Милевъ, Иванъ Д. Преславскый, Наку Ив. Мишковъ, Стефанъ М. Балтаджіевъ, Костакы А. Сахатчи отъ Търново, Д-ръ П. Марковъ, Сакеларій П. Панаіотъ Х. Иванчовъ — по единъ екземпляръ.

Учители:

Д. Константиновъ, Т. Ив. Джебаровъ, М. Х. Радославовъ, П. С. Вълнаровъ, Тодъръ Байчевъ, И. Р. Блъсковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТЪРНОВО.

Братія Пп. Икономовы 2 екзем. Тодоръ Шишковъ, Петръ В. Гюмюшевъ, Петъръ Димитровъ, Сжщія подарява на Търн. Читалище и на Трѣвненско-то училище, Симеонъ Рашковъ, Лука Вълчовъ, Савва Н. Фйчовъ, Никола Я. Златевъ, Иванъ П. Ивановъ, Никола. Г. Кабакчіевъ, Петръ Х. Кжневъ, Стефанъ Миховъ, Братія Петювы, А. Н. Златарскый, Никола Кънчовъ, Димитръ П. Джеферовъ, Георгій Пп. Ивановъ, Анастасъ Симеоновъ, Докторъ Ст. Х. Пенчевъ, Петръ Г. Гюмюшевъ, Братія Рабатиловы, Михалъ Рачевъ, Петръ С. Пиппёвъ, Танасъ Х. Нидѣлковъ, Статъ Хр. Казасовъ, Стефанъ Христовъ, Иванчо Малечковъ, Минчо Ганчовъ Кундураджи, Христо Петровъ, П. М. Мазаковъ, Цаню Николовъ, Дончо Ивановъ, Георгій Д. Сарафовъ, Стефанъ Измирли, Харламби Ивановъ, Илія, Георгій Петковъ, Стефанъ А. Сахатчи, М. Х. Попповъ, Владимиръ Ивановъ, Ангелъ Петровъ, Иванъ Ст. Бачоваревъ, Христо Рашовъ, Илія И. Чакаловъ, П. Н. Габровалж, Матей Иліевъ, П. Гирганов, Х. Л. Х. Анастасовъ, Алекси Белчовъ, Глигоръ

Кънчовъ, Кѣнчо и Костадинъ, Никола Х. Тодъровъ, Василъ В. Владовъ, Панаіотъ Андоновъ, Янко Ю. Ковачевъ, Никола Х. Георгіевъ, Андрей П. Мѣдникаревъ, Христо Петровъ, Минчо П. Гранчаровъ, Тодоръ Стойковъ, Петръ Пп. Димовъ, Стоенчо Сичевъ Ловчанецъ, Георгій Колювъ Трѣвненецъ, Петю Пейковъ, Станю Николовъ, Пепу Златевъ, Семо Тодъровъ, Х. Велико Стояновъ, Нидѣлко Николовъ, Трифонъ Филювъ, Крьстю Тодъровъ. За училище-то въ село Лѣсичери, За Читалище-то „Селска Любовъ" въ село Горны-Турчета, Стоянъ Георгіевъ, Х. Христу Х. Ивановъ отъ Гория Орѣховица, Стефанъ Х. Станчовъ, Х. Тома Пп. Димитровъ, Х. Крьстю Пп. Димитровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ СВИЩОВЪ.

Д-ръ Д. Павловичь, Д. Шишмановъ, А. К. Бешковъ, М. К. Бешковъ, Ст. И Попповъ, Хр. Захаріевъ, П. Ивановъ, Дим. Попповъ, П. Д. Бѫрновъ. Іеродіяконъ Кириллъ Ивановъ, Ив. Филчовъ, К. Кычовъ (Аротесар), Н. Хр. Сукнаровъ, Ан. Х. Ивановъ, Божинъ Т. Мечовъ. Хр. Филипповъ, К. Д. Аврамовъ, Х. Янко Пашанковъ, Филиппъ Мариновъ, Ан. Діолгеровъ, Икономовъ Балашовъ, Братія Теодоровы, Прок. Х. Константиновъ, Д. Н. Паворджіевъ, Божидаръ П. Копчовъ, Янку Макавеевъ, Гавріилъ Иліевъ, Даниилъ К. Пауновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БУКУРЕЩЪ.

Александръ Димитріевъ 3 екземпл. Д-ръ Атинасовичь, Спиру Констатиновъ отъ Търново, Михаилъ Х. Петровъ Етрополецъ, Николай Василіевичь — по 2 екземпляра. Іеродіяконъ Кириллъ Ивановъ, Д. Ценовъ Свищовецъ. Мачо Лиловъ Сопотненецъ, Ганчо А. Григоровъ Сопотненецъ, Х. Иванъ Теодоровъ Сопотненецъ, Т. Ив. Алтжновъ Свищовецъ, Павелъ Икономовъ Свищовецъ, Ив. К. Кавалджіевъ Габровецъ, Іорданъ Грозовичь, Геор. Т. Катрановъ Свищовецъ, Найденъ Николовъ отъ Бургасъ, Мих. Сребровъ Търновецъ, Г. Тонковичь Габровецъ, Іорданъ Х. Димитріевъ Търновецъ, Петракы Іордановъ, Панагіотъ Г. Лазаровъ Свищовецъ, Илія Теодоровъ отъ Гюргево, Дим. Н. Чакжровъ Свищовецъ, Дим. Н. Пѫндовъ Желѣзничанинъ, Пантели Ивановъ отъ Плоещъ, Иванъ Данчовъ Свишовецъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БРАИЛА.

Бойко Нешовъ 5 екземпляра. Костакы Г. Стояновичь, Анастасъ Константиновъ — по 2 екземпляра. Д. П. Войниковъ, Д. Великсынъ, А. Кановичь, П. С. Чалжковъ, М. Станчовичь, Д. Д. Хандковъ, Лука М. Станчовичь, Димитракы Константиновъ, Василакы Хаджи Костовичь, Иванъ Д. Хандковъ, Велика Х. Д. Паничкова — по единъ екземпляръ.

Слѣдѫющи-тѣ сѫ събрани отъ Господина Д. Петровича:

Диму Петровичь, Маринъ Петровичь, Савва Д. Мѫнзовъ. Цани Христовъ Градинаръ, Михаилъ И. Кушовъ Свищовецъ, Георгій Петровичь Свѣщарь, Панайотъ А. Попповъ Руссенецъ, Михаилъ Ценовичь Градинаръ, Скарлатъ Стратовъ Котленецъ. Иванъ Стояновъ отъ Разградъ, М. Г. Минковъ отъ Ямболъ, Іонъ Поповичь (Родомъ Арменецъ), подарява на Женско-то Дружество отъ Долна-та Махала въ Свищовъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ГАЛАЦЪ.

В. Добровичь 3 екземпляра. П. Д. Яниколовъ 2 екземпляра. Д. А. Ивановъ Свищовецъ, Дончо С. Бойновскы Габровецъ, Михаилъ Марковъ Тетевенецъ, Т. В. Пановъ Руссенецъ, Д. А. Ташковичь Свищовецъ, Петъръ И. Софійскы, А. Михаиловъ Търновецъ, В. Пецовъ Габровецъ, Д. Маноловъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧА.

Докторъ П. Минчевичь 5 екземпляра. Тончо Владевъ, Ив. П. Сейрековъ, Н. Хр. Дрѣновскый — по 2 екземпляра. Благоговѣйный Икономъ Енчо Димитровъ, Отецъ Крьстю Маловъ, Братія Теодоровы, Стефанъ Д. Теодоровъ, П. Хавезовъ, Георгій Женевъ, Ст. Г. Женевъ, Александръ В. Сивковъ, А. Г. Бошнаковъ, Уч. М. Д. Тихчевъ, Георгій Трандафиловъ, Андонъ Т. Шопъ, Ив. Д. Борлаковъ, Ботю П. Дрѣновскый, К. Тодоровъ, Ив. Г. Папанчевъ, Василъ Н. Крановъ, Желѣзко Д. Чалжковъ, Стефанъ Павлевъ, Иванчо Иліевъ, Никола Разсадовъ, Иванчо Желѣзковъ, Тодоръ М. Авраамовъ, Н. В. Бабаджовъ, Др. Ж. Гіок-черенліевъ, Георгій Г. Грѣевъ, Пенчо Минчевъ, Ангелъ Кырчевъ, Ив. Хр. Минчевъ, Слави Вълевъ, Ил. Т. Маджаровъ Шюмненецъ, Іорданъ Х. Димитровъ отъ Жеравия, Стойчо Петровъ, Райчо Сѫбевъ Шюмнецецъ, Хр. Г. Пеевъ Карловецъ, Димо М. Вълковъ, Захарія Ив. Желѣзничанинъ, Іорданъ Д. Ексарховъ, Желѣзчо Н. Вълчевъ, Димитъръ Асѣневъ, Димитрица С. Зимова, Х. Михалчо Николовъ, Иванъ Д. Рашетаревъ, Петъръ Х. Иванчевъ, Илія Кырчевъ, Братія Х. Вълчановы, Георгій Т. Обрѣтеновъ, Димитъръ Д. Б. Орѣховчанинъ, Хр. Г. Лазаровъ, Костад. Х. Христовъ, Савва Николовъ, Димитъръ Л. Духовъ, Генчо П. Гешевъ, Іорданъ Добревъ, Ради Г. Ценовъ, Ив. П. Іобидовъ, Христо Брайковъ, Нено Георгіевъ Свѣщарь, Петъръ Георгіевъ, Нено Р. Мачевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧАН. ОКОЛНОСТЬ.

Священникъ Тодоръ П. Т. въ Караман-кюю, Стеф. Стояновъ въ Касап-кюю, Уч. Сиви П Манолевъ, Свящ. Димитъръ Петковъ въ Каранаскюю, Уч. Тодоръ Димитровъ въ Сарж-юртъ, Свящ. Іовъ Тод. въ Сарж-гюлю, Уч. Курти П. Деонисіевъ, Спасъ С. Кожухаревъ, Свящ. Петъръ Янакіевъ въ Башкюю, Уч. К. Икономовъ въ Чьрнж — по единъ екземпляръ.

МАХМУДІЙЕ.

Свящ. Манчо Н. Джуджевъ, Минко Р. Прѣславскый, Ив. П. Текеревъ, Слави Димитровъ. Стою Иліевъ въ Саржнасухъ — по единъ екземпляръ.

МАЧИНЪ.

Българска-та Община 5 екземпляра.

ОТЪ ИСМАИЛЪ.

Георгій В. Шоповъ и Д. Добовскый — по 3 екземпляра.

ОТЪ БОЛГРАДЪ.

Н. Т. Икономовъ Лѣсковчанинъ — 2 екземпляра, единъ-тъ подарява на Лѣсковско-то училище при Св. Димитъръ. Пенчо Х. Стояновъ, А. Н. Парушевъ, Димитрій Теохаревъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ОДЕССА.

Профессоръ В. И. Григоровичь 5 екземпляра. С. С. Супичичь и П. Ганевичь по 10 екзем. М. Соколовская, Т. Пуліевъ: За въ Карлово на Женско-то Дружество, за Ученолюб. Дружина, за Училище-то и за себе си, М. Пашовъ: За въ Сливенъ на Женско-то Дружество и за Читалище-то, Н. Тошковъ, И. Х. Тошковичь, А. Лупша-Донченко, П. Мавроганъ, Е. Козубскый, Болдаковъ, А. Перищейнъ, Смирновъ, С. Короначинскій — по единъ екземпляръ.

Одесскы-тѣ ученици (Българе):

Г. И. Добровъ, З. П. Коньяровъ, С. Калпазановъ, М. Паничерскый, Н. Б. Чернокожевъ, Е. Карановъ, З. Паламидовъ, П. Цоковъ, С. Стамболовъ, Х. Доневъ, Ив. Семерджіевъ, К. Кыпровскый, Х. Манчевъ, Г. Янковъ, Ив. Маловъ отъ Тулча — по единъ екземпляръ. Ив. П. Димитровъ 2 екземп. единъ-тъ за Карнобатско-то училище.

ОТЪ НИКОЛАЕВЪ.

Г-нъ Т. Минковъ 5 екземпляра.

Ученици на Южно-Славянскый-тъ Пансіонъ Г-на Т. Минкова въ Николаевъ:

Г. Кырковъ 2 екземпляра. К. Палазовъ, А. Узуновъ, П. Карловскый, Ив. Константиновъ, М. Маловъ, К. Рашевъ, К. Паскаловъ, Г. Боевъ, Д. Списаревскый, И. Недѣлковъ, В. Золотовичь, Н. Теодоровъ, К. Апостоловъ, Ж. Жейновъ, А. Дрьндаровъ, Ф. Филчевъ, П. Дянковъ, Г. Кѫлевъ, П. Карабаровъ, М. Георгіопуловъ, И. Рулевъ, Д. Ганчевъ, И. Дянковъ, (Братія Тошковы 2 екземпляра). П. Е. Ковчеговъ, П. Воловъ, С. Бочаровъ, Х. Момчиловъ, И. Паскаловъ, П. Груевъ, Д. Никарутъ, Братія Ванковы, И. Воденчаровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ МОСКВА.

Жинзифовъ 3 екземпляра: единъ за училище-то въ Прилепъ, единъ за училище-то въ Битоля и единъ за себе си. Н. Бончевъ, С. Джуджевъ, Ив. Р. Гешановъ — по единъ екземпляръ.

Цѣна-та на Сборникъ-тъ е 5 франка.

Понеже за издаваніе-то на С[illegible]рникъ-тъ ся потрѣбахѫ по-вече [illegible]ства, отъ колко-то бѣхме си прѣемѣтнѫли отъ начало, заради това сега ные му опрѣдѣляваме цѣнѫ по-горнѫ отъ онѫмѫ, кои-то бѣхме назначили въ обявленіе-то. За г[illegible]ки-тѣ, обаче, Господи спо-моществователи [illegible], кои-то ни [illegible]ахѫ такова толѣмо улесне-ніе за издаваніе-то на тѫжѫ кн[illegible], [illegible]-та си остава обявлени-та, т. е. 4 франка.

☞ Още на 2-ый Августа минѫлѫ-тѫ годинѫ, ные прѣдадохме Г-ну М. Дринову въ Брапгѫ нѣколко народны костюме, придружены съ 500 франка, кои-то Негова Милость изяви желаніе да ся распоряди да ся литографиратъ въ Прагѫ. По истеченіе-то на дългый-тъ срокъ, показанъ въ отговоръ-тъ на Г-на Дринова за изработваніе-то имъ, ные ся отвесохме въ Прагѫ чрѣз [illegible]-на Хр. Данова за костюмы-тѣ си, които мыслехме вече изработе[illegible]. Слѣдъ нѣколко врѣмя, кога-то вече бѣше отпечатанъ предговоръ-тъ, въ кой-то казахме нѣщо и за костюмы-тѣ, (спорѣдъ извѣстія-та отъ Г-на Дринова), ные получихме прѣскърбно извѣстіе, че двѣ-тѣ картины, съ кои-тѣ, не изработены и до сега, а испрати ни ся само отпечатъкъ отъ однѫ черпѫ картинѫ съ шесть образа, и то не литографирана, а ксилографирана.

И така, благодареніе на непростителнѫ-тѫ безхарактерность на Г-на М. Дринова, ные изгубихме толкосъ врѣмя и направихме голѣмы разноскы да нѣкаме костюмы-тѣ, и пакъ Сборникъ-тъ ни останѫ безъ костюмы, за кое-то просимъ извиненіе отъ читатели-тѣ, като въ сѫщо-то врѣмя осѫждаме непростителный-тъ *безхарактеренъ* постѫпъкъ на Г-на Дринова.

ОТЪ СОПОТЪ.

Прогумменъ Х. Митрофанъ Хилендарецъ и Партеній Стояновъ Учитель — по 2 екземпляра. Кырко Х. Ивановъ и сынове Ив. и Г., Священникъ Партеній Спасовъ, Священникъ Ею Костовъ, Священникъ Рачю Антоновъ, Кырко Петровъ, Георгій В. Шишеджіевъ, Тапчо Дамяновъ и сынове, Х. Геока Павлевъ, Митю В. Шишеджіевъ, Иванъ Недковъ, Иванъ Петровъ за сына си Петра, Павле Л. Пиперковъ за сына си Христа, Тодъръ Н. Кошниковъ лѣкарь, Геока Н. Капановъ Студентъ, Иванъ М. Вазовъ, Димо Ивановъ Пачевъ, Иванъ и Дидю К. Петрови, Ганчо И. Николовъ учитель, Георгій Митовъ Карловецъ, Евгенія И. Павлева, Игуменія на Дѣвич. метохъ, Христина и Евпраксія Василіеви, учителкы — по единъ екземпляръ.

Отъ Сопотскый Мънастыръ.

Іеромонахъ Отецъ Іоанникый Стояновъ, Іеромонахъ Отецъ Рафаилъ Максимовъ Игуменъ, Іеромонахъ Отецъ Нефталимъ Петковъ, Священнодіяконъ Богословъ Чоновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАРЛОВО:

Читалище-то . . . . . Екземпляра 5.

Членове на Читалище-то:

Илія Рачевъ, Ст. Д. Кушевъ, Марко Печ. Тантиловъ, Атанасъ Маджаровъ, Марко Ст. Аджярскы, Атанасъ Н. Бенчевъ, Ив. Г. Миховичь Захаралж, Александъръ В. Х. Вълковъ, Богу Петровъ Загорскый, Христо Г. Гжрлановъ, Христо Бочувъ Загорскый, Христо Тотювъ Сахатчи, Н. П. Тантиловъ, Георгій Деяковъ, Стефанъ С. Млатишумовъ, Х. Никола Н. Гайтанджи, Петъръ Ив. Фурнаджіевъ, — по единъ екземпляръ.

Ученолюбива-та Дружина . . . . . Екземпляра 3.

Членове отъ Ученолюбивж-тж Дружинж:

Несторъ Кърстевъ отъ Копривщицж, учитель, Стефанъ Ив. Странскый отъ Калоферъ, Илія С. Милановъ, Стоянъ Вас. Чохаджи, Никола Л. Астарджіевъ, Евлогія Н. Пуліевъ, Ангелъ Г. Джяпуновъ, Х. В. Г. Кара-Ивановъ, Лазарь хр. Лаловъ, Георгій С. Станчевъ, Стефанъ Ив. Стайковъ, Х. Стефанъ Д. Яковъ, Иванъ Н. Кара-Топракліевъ, Никола Х. Недювъ, Иванъ М. Астарджіевъ, Начу А. Плятнаровъ, Петъръ П. Христювъ, Василъ Ив. Плятнаровъ, Христо С. Матковъ, Никола В. Тантиловъ Балжкчи, — по единъ екземпляръ.

Женско-то Дружество „Въспытаніе“ . . . . . Екземпляра 2.

Членове отъ Женско-то Дружество:

Марія Н. Пуліева, Елена П. Джамбазова, Параскева Ив. Х. Димитріева, Марія Хр. Пуліева, Ека Уч. Райнова, Марія В. Пуліева, Іеромонахъ Никифоръ Рылецъ, Гено М. Божиновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ КАЛОФЕРЪ.

За Училище-то, за Читалище-то, за Женско-то Дружество, Д. Финговъ учитель, Ив. Г. Чюнчевъ учитель, Пьрво Стоевъ учитель, Стефанъ Хр. Кжневъ учитель, Паришкева Шюшюлева учителка, Анастасія Узунова, Лала Н. Стаматова, Анна П. Розова, Димо Х. Гендовъ, Стефанъ Х. Н. Кіойбашіевъ, Стефанъ Х. Гендовъ, Никола П. Чолаковъ, Стойчо Хр. Бешикташліевъ, Христо М. Карамниковъ, Петко Ив. Ямантіевъ, Иванъ Б. Груевъ, Цанко М. Баляровъ, Іосифъ Хр. Бацуровъ, Димо Д. Аджяровъ, Иванъ Н. Тантиловъ, Иванъ Ст. Кацаревъ, Вжле Т. Брькаловъ, Никола Ив. Кжжимжшевъ, Гжчю Хр. Комсіевъ, Иванъ Хр. Прьвовъ, Петъръ Н. Бояджіевъ, Тодъръ Д. Сарджевъ, — по 1 екземпл.

ОТЪ ЧИРПАНЪ.

Священникъ Х. Д. Коларовъ, Бл. Икономъ П. Панаіотъ, Св. Иванъ Каріевъ, Х. Н. Х. Н. Ванцаровъ, Мартинъ Янусъ Инжинеръ, Х. Д. Х. П. Кѫсѫровъ, Братія Х. С. Колинцовъ, Хр. С. Бояновъ, Братія Г. и Н. Данчевъ Живописци, Никола Т. Мѫрзовъ Казанл., Хр. Коевъ, Янко Т. Кочевъ учитель, Начо А. Начовъ, Хр. Ив. Бояджіевъ, Симеонъ П. Димувъ, Димитъръ Марковъ, Маноль М. Коларовъ, уч. въ Мурсалково, Св. Никола П. Виденъ Кочеловъ — Тюркенмишь, Диму Г. Кочеловъ, уч. въ Тюркенмишь — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Дѣвич. училище:

Анка Х. Стамова, Х. Елка Х. Стефанова — по единъ екземпляръ.

Ученици:

Проданъ Василовъ, Х. Господинъ Г. Овчярскы, Стоянъ Г. Молловъ, Стоянъ К. Зидаровъ, Цане Пеневъ Каратерзилеръ, Тане Митевъ, Тане Петровъ, Пане Ст. Чолаковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЖЕЛѢЗНИКЪ.

Членове отъ Черковна-та Община:

Благоговѣйный отецъ Попъ Порфирій, епитропъ Чер. Н. Благородіе, Х. Г. Славовъ, Х. А. Х. Митевъ, Петъръ Сливкооглу, Стоенчо Тоневъ, Минчо Бановъ, К. Г. Гюдюловъ — по 2 екземпляра.

Священници:

Благоговѣйный Отецъ Попъ Ст. П. Ивановъ, Господинъ В., Никола Славовъ, Станчо, Стайко, Иванъ П. Ст. Нона, Господинъ, Іосифъ Мирчевъ, Стефанъ Икономовъ, Стефанъ Петковъ, Кое Ивановъ, Иванъ Нейчевъ, Еньо Димитровъ, — по единъ екземпляръ.

Членове на Читалище-то:

За всичкы подписаны Г-да Членове на Читалище-то екземпляра 50.

Учители Градскы:

Атанасъ Ивановъ, С. Д. Вѣженовъ, Н. Тодъровъ, Хр. Георговъ, П. Ивановъ, Хр. С. Шиваревъ, Хр. Станчевъ, Тончо Маринов, Андрей Момчевъ, Іонко Ивановъ, Петъръ Тоневъ, Тачо Сановъ — по единъ екземпляръ.

Учители Селскы:

Стефанъ Х. Зафировъ, Хр. Саревъ, Койчо Хрищенскы, Дим. П. Петровъ, Тод. Славовъ, Тод. Пенчевъ, М. Недѣлковъ, Н. П. Колевъ, П. Момчевъ, Ив. Ивановъ, Ст. Минчевъ, Петъръ Кѫневъ, Минко Миневъ, Констант. Новачковъ, Велчю Желевъ, Петко Пенчевъ, Петъръ Коевъ, М. Ивановъ, Дим. Тачевъ, Черньо Желевъ, Руси Тодъровъ, Ст. Ивановъ, Г. Желѣзковъ, Тоне Стояновъ, Раде Боевъ, Хр. Енчевъ, Дим. Руссевъ, Желѣзко Матевъ, Тод. Стамовъ, Анаст. Н. Икономовъ, Иванъ Николовъ — по единъ екземпляръ.

Частны лица:

Ан. Паневъ, Ст. И. Стояновичь, Хр. Маджуповъ, Зафиръ Христевъ, Георгій Стоенчовъ, Костад. Р. Чолáковъ, Ат. П. Недѣлчевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ЦАРИГРАДЪ.

Н. Преосв. Г. Рафаилъ Д. Поповъ, Епископъ на Съединени-тѣ Българо 5 екземпляра. Петъръ П. Карапетровъ Панагюрецъ, Лука И. Джейковъ Копривщенецъ, Пайо Г. Крайовскый Панагюрецъ, Димитръ Пеновъ отъ Т. Пазарджикъ, Кузма Димитровъ отъ Срѣлча, Рашко К. Вѫжяровъ отъ Копривщицѫ, Пейо Пондйовъ Папукчийскый Панагюрецъ, Петъръ Т. Дедйовъ Панагюрецъ, Ангелъ Ф.

Камберовъ отъ Пирдопъ, Атанасъ Ст. масларъ отъ Т.-Пазарджикъ, Никола М. Гичовъ отъ Бобище (Костурско), Георгій Карагочовъ отъ Желѣзникъ, Делчо Р. Аржковъ отъ Панагюрище, Иованъ К. Тусчийскый отъ Панагюрище, Димитъръ Г. Сарафовъ отъ Копривщица, Стоименъ Славовъ отъ Кюстендилъ, Стефанъ Златаровъ отъ Чирпанъ, Желйо Мировскый отъ Чирпанъ, Теодоръ Деновъ отъ Т.-Пазарджикъ, Димитъръ Ат. Калугеровскый Панагюрецъ, Теодъръ Г. Бояновъ отъ Симоковъ, Стефанъ Г. Шоповъ отъ Мирково — по единъ екземпляръ.

Ученици отъ Царско-то медицинско училище:

Стоянъ Т. Догановъ отъ Копривщица, Желѣзъ Радевъ отъ Шуменъ, Петъръ Георгіевъ отъ Котелъ, Стефанъ С. Бобчевъ отъ Елена, Иванъ П. Шишковъ отъ Руссе, Іосифъ Петровъ отъ Кюстендилъ, Хараламби Мариновъ отъ Сивліево, Станко Попъ-Анастасовъ отъ Мустафа-Паша, Павелъ Ст. Бобековъ отъ Панагюрище, Александръ Г. Економовъ отъ Дупница, Христо І. Іосифовичь отъ Босна-Сарай — по единъ екземпляръ.

Ученици-Българчета отъ „ROBERT COLLEGE."

Петко В. Горбановъ, Учитель на Българскы, Петъръ Матеевъ, К. Стоиловъ, Петъръ Х. Димитровъ, Учитель на Турскы, Ст. Минчовъ, М. Ив. Бижовъ, Ив. Д. Гешовъ, Петъръ В. Горбановъ, К. Калчовъ, Ал. К. Люцкановъ, Юрданъ П. Георгіевъ, Хр. В. Бакаловъ, Богданъ Ив. Икономовъ, Г. Златановъ, Г. Маньовъ, В. Иовковъ, Т. Ивановъ, Аврамъ Величковъ, Н. Витановъ, Н. Х. Михайловскы, Ат. С. Камбуровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ШУМЕНЪ.

Анастасъ Х. Стояновъ, П. А. Х. Димитріевы, Докторъ Мехмедъ Саджъ — по два екземпляра. Радушко Марковъ, Енчю и А. Р. Коліяно, Коста Н. Башкалфоолу, Н. С. Патоевъ, Величко Куцаровъ, бакалъ, Тодъръ Куцаровъ бакалъ, Н. Ж. Дюймеджіевъ, Братія М. Герджиковы, Стоенчо Златевъ Бакалъ, Танасъ Денчевъ, Стефанъ Ж. Х. Добревъ, Андонъ Я. Ченгелліевъ, Братія И. Кжрджіевы, Дечко Каровъ Казанджи, Тодъръ Д. Поповъ, Евтимій Стояновъ, Д. В. Бошняковъ, Христаки Ивановъ, Илія Костовъ, Иванъ Шонтовъ отъ Търново, Коста Люцкановъ отъ Търново, Гіошу Пьрнаръ отъ Велесъ, Злати Ив. Милевъ, Иванъ Д. Преславскый, Наку Ив. Мишковъ, Стефанъ М. Балтаджіевъ, Костакы А. Сахатчи отъ Търново, Д-ръ П. Марковъ, Сакеларій П. Панаіотъ Х. Иванчовъ — по единъ екземпляръ.

Учители:

Д. Константиновъ, Т. Ив. Джебаровъ, М. Х. Радославовъ, П. С. Вълнаровъ, Тодъръ Байчевъ, И. Р. Блъсковъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТЪРНОВО.

Братія Пп. Икономовы 2 екзем. Тодоръ Шишковъ, Петръ В. Гюмюшевъ, Петъръ Димитровъ, Сжщія подарява на Търн. Читалище и на Трѣвненско-то училище, Симеонъ Рашковъ, Лука Вълчовъ, Савва Н. Фичовъ, Никола Я. Златевъ, Иванъ П. Ивановъ, Никола. Г. Кабакчіевъ, Петръ Х. Кжневъ, Стефанъ Миховъ, Братія Петювы, А. Н. Златарскый, Никола Кънчовъ, Димитръ П. Джеферовъ, Георгій Пп. Ивановъ, Анастасъ Симеоновъ, Докторъ Ст. Х. Пенчевъ, Петръ Г. Гюмюшевъ, Братія Рабатиловы, Михалъ Рачевъ, Петръ С. Пипнёвъ, Танасъ Х. Нидѣлковъ, Статъ Хр. Казасовъ, Стефанъ Христовъ, Иванчо Малечковъ, Минчо Ганчовъ Кундураджи, Христо Петровъ, П. М. Мазаковъ, Цаню Николовъ, Дончо Ивановъ, Георгій Д. Сарафовъ, Стефанъ Измирли, Хараламби Ивановъ, Илія, Георгій Петковъ, Стефанъ А. Сахатчи, М. Х. Попповъ, Владимиръ Ивановъ, Ангелъ Петровъ, Иванъ Ст. Бачоваревъ, Христо Рашовъ, Илія И. Чакаловъ, П. Н. Габровалжа, Матей Иліевъ, П. Гиргановъ, Х. Л. Х. Анастасовъ, Алекси Белчовъ, Глигоръ

Кънчовъ, Кънчо и Костадинъ, Никола Х. Тодъровъ, Василъ В. Влядовъ, Панаіотъ Андоновъ, Янко Ю. Ковачевъ, Никола Х. Георгіевъ, Андрей П. Мѣдникаревъ, Христо Петровъ, Минчо П. Гранчаровъ, Тодоръ Стойковъ, Петръ Пп. Димовъ, Стоенчо Сичевъ Ловчанецъ, Георгій Колювъ Трѣвненецъ, Петю Пейковъ, Станю Николовъ, Нену Златевъ, Семо Тодъровъ, Х. Велико Стояновъ, Нидѣлко Николовъ, Трифонъ Филювъ, Крьстю Тодъровъ. За училище-то въ село Лѣсичери, За Читалище-то „Селска Любовъ" въ село Горны-Турчета, Стоянъ Георгіевъ, Х. Христу Х. Ивановъ отъ Гория Орѣховица, Стефанъ Х. Станчовъ, Х. Тома Пп. Димитровъ, Х. Крьстю Пп. Димитровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ СВИЩОВЪ.

Д-ръ Д. Павловичь, Д. Шишмановъ, А. К. Бешковъ, М. К. Бешковъ, Ст. И Попповъ, хр. Захаріевъ, П. Ивановъ, Дим. Попповъ, П. Д. Бѫрновъ. Іеродіяконъ Кыриллъ Ивановъ, Ив. Филчовъ, К. Кычовъ (Apotecar), Н. Хр. Сукнаровъ, Ан. Х. Ивановъ, Божинъ Т. Мечовъ. Хр. Филипповъ, К. Д. Аврамовъ, Х. Янко Пашанковъ, Филиппъ Мариновъ, Ан. Діолгеровъ, Икономовъ Балашовъ, Братія Теодоровы, Прок. Х. Константиновъ, Д. Н. Паворджіевъ, Божидаръ П. Копчовъ, Янку Макавеевъ, Гавріилъ Иліевъ, Данаилъ К. Пауновъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БУКУРЕЩЪ.

Александръ Димитріевъ 3 екземпл. Д-ръ Атанасовичь, Спиру Констатиновъ отъ Търново, Михаилъ Х. Петровъ Етрополецъ, Николай Василіевичь — по 2 екземпляра. Іеродіяконъ Кыриллъ Ивановъ, Д. Ценовъ Свищовецъ. Мачо Лиловъ Сопотненецъ, Ганчо А. Григоровъ Сопотненецъ, Х. Иванъ Теодоровъ Сопотненецъ, Т. Ив. Алтѫновъ Свищовецъ, Павелъ Икономовъ Свищовецъ, Ив. К. Кавалджіевъ Габровецъ, Іорданъ Грозовичь, Геор. Т. Катрановъ Свищовецъ, Найденъ Николовъ отъ Бургасъ, Мих. Сребровъ Търновецъ, Г. Тонковичь Габровецъ, Іорданъ Х. Димитріевъ Търновецъ, Петракы Іордановъ, Панагіотъ Г. Лазаровъ Свищовецъ, Илія Теодоровъ отъ Гюргево, Дим. Н. Чакѫровъ Свищовецъ, Дим. Н. Пѫндовъ Желѣзничанинъ, Пантели Ивановъ отъ Плоещъ, Иванъ Данчовъ Свишовецъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ БРАИЛА.

Бойко Нешовъ 5 екземпляра. Костакы Г. Стояновичь, Анастасъ Константиновъ — по 2 екземпляра. Д. П. Войниковъ, Д. Великсынъ, А. Кановичь, П. С. Чалѫковъ, М. Станчовичь, Д. Д. Хандѫовъ, Лука М. Станчовичь, Димитракы Константиновъ, Василакы Хаджи Костовичь, Иванъ Д. Хандѫовъ, Велика Х. Д. Паничкова — по единъ екземпляръ.

Слѣдѫющи-тѣ сѫ събрани отъ Господина Д. Петровича:

Диму Петровичь, Маринъ Петровичь, Савва Д. Мѫнзовъ. Цани Христовъ Градинаръ, Михаилъ И. Кушовъ Свищовецъ, Георгій Петровичь Свѣщарь, Панайотъ А. Попповъ Руссенецъ, Михаилъ Ценовичь Градинаръ, Скарлатъ Стратовъ Котленецъ. Иванъ Стояновъ отъ Разградъ, М. Г. Минковъ отъ Ямболъ, Понъ Поповичь (Родомъ Арменецъ), подарява на Женско-то Дружество отъ Долна-та Махала въ Свищовъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ГАЛАЦЪ.

В. Добровичь 3 екземпляра. П. Д. Янколовъ 2 екземпляра. Д. А. Ивановъ Свищовецъ, Дончо С. Бойновскы Габровецъ, Михаилъ Марковъ Тетевенецъ, Т. В. Пановъ Руссенецъ, Д. А. Ташковичь Свищовецъ, Петъръ И. Софійскы, А. Михаиловъ Търновецъ, В. Пецовъ Габровецъ, Д. Маноловъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧА.

Докторъ П. Минчевичь 5 екземпляра. Тончо Владевъ, Ив. П. Сейрековъ, Н. Хр. Дрѣновскый — по 2 екземпляра. Благоговѣйный Икономъ Енчо Димитровъ, Отецъ Крьстю Маловъ, Братія Теодоровы, Стефанъ Д. Теодоровъ, П. Хавезовъ, Георгій Женевъ, Ст. Г. Женевъ, Александръ В. Сивковъ, А. Г. Бошнаковъ, Уч. М. Д. Тихчевъ, Георгій Трандафиловъ, Андонъ Т. Шопъ, Ив. Д. Борликовъ, Ботю П. Дрѣновскый, К. Тодоровъ, Ив. Г. Папанчевъ, Василъ Н. Крановъ, Желѣзко Д. Чалѫковъ, Стефанъ Павлевъ, Иванчо Иліевъ, Никола Разсадовъ, Иванчо Желѣзковъ, Тодоръ М. Авраамовъ, Н. В. Бабаджовъ, Др. Ж. Гіок-черенліевъ, Георгій Г. Грѣевъ, Пенчо Минчевъ, Ангелъ Кырчевъ, Ив. Хр. Минчевъ, Слави Вълевъ, Ил. Т. Маджаровъ Шюмненецъ, Іорданъ Х. Димитровъ отъ Жеравна, Стойчо Петровъ, Райчо Сѫбевъ Шюмнецецъ, Хр. Г. Пеевъ Карловецъ, Димо М. Вълковъ, Захарія Ив. Желѣзничанинъ, Іорданъ Д. Ексарховъ, Желѣзчо Н. Вълчевъ, Димитъръ Асѣневъ, Димитрица С. Зимова, Х. Михалчо Николовъ, Иванъ Д. Рашетаревъ, Петъръ Х. Иванчевъ, Илія Кырчевъ, Братія Х. Вълчановы, Георгій Т. Обрѣтеновъ, Димитъръ Д. Б. Орѣховчанинъ, Хр. Г. Лазаровъ, Костад. Х. Христовъ, Савва Николовъ, Димитъръ Л. Духовъ, Генчо П. Гешевъ, Іорданъ Добревъ, Ради Г. Ценовъ, Ив. П. Іобидовъ, Христо Брайковъ, Нено Георгіевъ Свѣщарь, Петъръ Георгіевъ, Нено Р. Мачевъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ТУЛЧАН. ОКОЛНОСТЬ.

Священникъ Тодоръ П. Т. въ Караман-кюю, Стеф. Стояновъ въ Касап-кюю, Уч. Сиви П Маноловъ, Свящ. Димитъръ Петковъ въ Каранаскюю, Уч. Тодоръ Димитровъ въ Сарж-юртъ, Свящ. Іовъ Тод. въ Сарж-гюллю, Уч. Курти П. Деонисіевъ, Спасъ С. Кожухаревъ, Свящ. Петъръ Янакіевъ въ Башкюю, Уч. К. Икономовъ въ Чьрнж — по единъ екземпляръ.

МАХМУДІЙЕ.

Свящ. Манчо Н. Джуджевъ, Минко Р. Прѣславскый, Ив. П. Текеревъ, Слави Димитровъ. Стою Иліевъ въ Саржпасухъ — по единъ екземпляръ.

МАЧИНЪ.

Българска-та Община 5 екземпляра.

ОТЪ ИСМАИЛЪ.

Георгій В. Шоповъ и Д. Добовскый — по 3 екземпляра.

ОТЪ БОЛГРАДЪ.

Н. Т. Икономовъ Лѣсковчанинъ — 2 екземпляра, единъ-тъ подарява на Лѣсковско-то училище при Св. Димитъръ. Пенчо Х. Стояновъ, А. Н. Парушевъ, Димитрій Теохаревъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ ОДЕССА.

Профессоръ В. И. Григоровичь 5 екземпляра. С. С. Супичичь и П. Ганевичь по 10 екзем. М. Соколовская, Т. Пуліевъ: За въ Карлово на Женско-то Дружество, за Ученолюб. Дружина, за Училище-то и за себе си, М. Пашовъ: За въ Сливенъ на Женско-то Дружество и за Читалище-то, Н. Тошковъ, И. Х. Тошковичь, А. Лупша-Донченко, П. Мавроганъ, Е. Козубскый, Болдаковъ, А. Перищейнъ, Смирновъ, С. Коропачинскій — по единъ екземпляръ.

Одесскы-тѣ ученици (Българе):

Г. И. Добровъ, З. П. Коньяровъ, С. Калпазановъ, М. Паничерскый, Н. Б. Чернокожевъ, Е. Карановъ, З. Паламидовъ, П. Цоковъ, С. Стамболовъ, Х. Доневъ, Ив. Семерджіевъ, К. Кыпровскый, Х. Манчевъ, Г. Янковъ, Ив. Маловъ отъ Тулча — по единъ екземпляръ. Ив. П. Димитровъ 2 екземп. единъ-тъ за Карнобатско-то училище.

ОТЪ НИКОЛАЕВЪ.

Г-нъ Т. Минковъ 5 екземпляра.

Ученици на Южно-Славянскый-тъ Пансіонъ Г-на Т. Минкова въ Николаевъ:

Г. Кырковъ 2 екземпляра. К. Палазовъ, А. Узуновъ, П. Карловскый, Ив. Константиновъ, М. Маловъ, К. Рашевъ, К. Паскаловъ, Г. Боевъ, Д. Списаревскый, И. Недѣлковъ, В. Золотовичь, Н. Теодоровъ, К. Апостоловъ, Ж. Жейновъ, А. Дрьндаровъ, Ф. Филчевъ, П. Дянковъ, Г. Кѣлевъ, П. Карабаровъ, М. Георгіонопуловъ, И. Рулевъ, Д. Ганчевъ, И. Дянковъ, (Братія Тошковы 2 екземпляра). П. Е. Ковчеговъ, П. Воловъ, С. Бочаровъ, Х. Момчиловъ, И. Паскаловъ, П. Груевъ, Д. Никарутъ, Братіа Ванковы, И. Воденчаровъ — по единъ екземпляръ.

ОТЪ МОСКВА.

Жинзифовъ 3 екземпляра: единъ за училище-то въ Прилепъ, единъ за училище-то въ Битоля и единъ за себе си. Н. Бончевъ, С. Джуджевъ, Ив. Р. Гешановъ — по единъ екземпляръ.

Цѣна-та на Сборникъ-тъ е 5 франка.

Понеже за издаваніе-то на С[illegible]рникъ-тъ ся потрѣбахѫ по-вече [illegible]ства, отъ колко-то бѣхме си прѣсмѣтнѫли отъ начало, заради това [illegible]сега ные му опрѣдѣляваме цѣнѫ по-горнѫ отъ онѫмъ, кои-то бѣхме [illegible]значили въ обявленіе-то. За г[illegible]ки-тѣ, обаче, Господа спо-моществователи [illegible], кои-то ни изв[illegible]ахѫ такова толѣмо улесне-ніе за издаваніе-то на тѫмъ книг[illegible]-та си остава обявлена-та, т. е. 4 франка.

☞ Още на 2-ый Августа минѫлѫ-тѫ годинѫ, ные прѣдадохме Г-ну М. Дринову въ Бранѫ нѣколко народны костюме, придружены съ 500 франка, кои-то Негова Милость изяви желаніе да ся распоради да ся литографиратъ въ Прагѫ. По истеченіе-то на дългый-тъ срокъ, показанъ въ отговоръ-тъ на Г-на Дринова за изработваніе-то имъ, ные ся отнесохме въ Прагѫ чрѣз[illegible]-на Хр. Данова за костю-мы-тѣ си, конто мыслехме вече изработе[illegible] Слѣдъ нѣколко врѣмя, кога-то вече бѣше отпечатанъ предговоръ-тъ, въ кой-то казахме нѣщо и за костюмы-тѣ, (спорѣдъ извѣстія-та отъ Г-на Дринова), ные получихме прѣскърбно извѣстіе, че двѣ-тѣ картины, съ кои-тѣ, не изработены и до сега, а испрати ни ся само отпечатъкъ отъ единѫ черни картинѫ съ шесть образа, и то не литографирана, а исидографирана.

И така, благодареніе на непростителнѫ-тѫ безхарактерность на Г-на М. Дринова, ные изгубихме толкосъ врѣмя и направихме голѣмы разноскы да мѣкаме костюмы-тѣ, и пакъ Сборникъ-тъ ни останѫ безъ костюмы, за кое-то просимъ извиненіе отъ читатели-тѣ, като въ сѫщо-то врѣмя осѫждаме непростителный-тъ *безхарактеренъ* постѫпъкъ на Г-на Дринова.

G
C46
V.1

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.